NAZIONALE EMANUELE
8
H
41

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

8

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. FRANCISCI
COSTERI
E SOCIETATE IESV
PRESBYTERI, THEOLOGI DOCTISSIMI,

CONCIONES

IN EVANGELIA A DOMINICA
Prima Quadrageſimæ vſque ad Dominicam
SS. Trinitatis incluſiuè.

PARS III.

Nunc iterum ex Belgico, in Latinum ſermonem melius quàm anteà translatæ, & denuò in lucem editæ.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus Antonij Hierati, ſub ſigno Gryphi.
ANNO M. D.C. XIII.
Superiorum permiſſu, & cum grat. & Priuil. S. Cæſ. Maieſt.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX MATERIARUM QUINDECIM HARUM CATHOLICARUM CONCIONUM, AB IPSO NIMIRUM

Quadrageſimæ initio vſque ad Dominicam Trinitatis incluſiue, non quidem ordine alphabetico, ſed methodo Theologica procedens : Cuius prior numerus Concionem; poſterior paragraphum denotat.

DEUS.

DEUS ab homine examinari recuſat. 1.5
Quo pacto ſolus ſit adorandus, colenduſque. 1.13
Cur in nubibus quandoque conſpiciendum ſe præbeat? 2.7
Cur ingenti cum ſonitu vocem edat. 2.8
A Deo Patre quo pacto Chriſtus ametur, & quo modo homines. 2.8
Deus tripliciter nos tangit. 2.10
Decem nos alloquitur modis. 3.1
Deus & natura nihil operantur fruſtra. 3.4
Ex corde iudicat actiones, non cor ex actionibus. 3.5
Decem comparationes digiti & Spiritus Sancti. 3.9
Quintuplici modo regnat Deus. 3.9
Quid de nobis cogitet Deus. 4.8
Rationes quatuor, cur auxilium ſuum vſque ad extremam neceſſitatis horam quandoque protrahat. 4.11
Conſideratio quid ſit Deus, quidvè homo. 5.7
Fugientes honorem honorat Deus. 5.7
Peccata noſtra interdum vſurpat ad profectum noſtrum. 5.8
Ternæ Dei voluntates Roman. 12. 5.14
Duabus de cauſis hominem deſerit Deus. 5.18
Qui nam homines Deo opus non habeant. 6.6
Duobus modis auxiliatur nobis Deus. 7.5
Tres rationes cur in ſpecie ſenili Deus Pater comparuerit. 7.6
Quo pacto ſuis cum amicis operetur Deus. 8.1
Cur in optimo vitæ ſtatu nos quandoque inuiſat. 8.1
Sex doctrinæ ad diuinam cognoſcendum pœnitentiam. 8.2
Electis ſuis quo pacto opituletur Deus. 9.13
Quibus modis ipſe nos præueniat. 10.8
Quo pacto tribus ad Deum perueniatur modis. 11.2

Rationes denæ, cur Spiritus ante Chriſti in cœlos aſcenſum, in mundum non venerit. 11.6.
De eius aduerſus mundum concertatione. 11.7
Quibus modis arguat mundum. 11.7
Primum illius officium eſt contra peccatum. 11.7
Septem de cauſſis nominatur Spiritus veritatis. 11.12.&13.4
Quo pacto in nobis, & apud nos ſit. 11.8
Solus Deus futura prænouit. 11.14
De Spiritu Sancti prouidentia. 11. 14
Quinque modis Chriſtum nobis elucidat. 11.15
Ipſe ſolus Scripturarum nobis ediſſerit intellectum. 11.15
Duobus modis nos amat Deus. 12.11
Quo pacto ſolus Deus omnia norit. 12.13
Tribus modis viuificat Spiritus Sanctus. 13.2
De libertate Spiritus Sancti. 13.2
De eiuſdem aduentu. 13.2. quo pacto mittatur. 13. 3. quomodo ſemper in nos veniat. 13.3. proprio caret nomine. 13. 4. octo ſimilitudines eius cum vento. 13.4
Varia ſpirituum genera. Ibid. Tres comparationes Spiritus Sancti cum humano Spiritu. ibid. Cur vocetur *ſanctus*. ibid. De ſpiritu ſapientiæ, intellectus, conſilij, &c. ibid. Quid nobis adferat de Patre, Filio, ac ſe ipſo. 13.5. illius teſtimonium in duobus conſiſtit. 13. 6. Ab illo ſpiritalem haurimus vitam. 14.6. Tripliciter nos conſolatur 14.10. Tria in nobis geſtit operari. 14.12
Deus quintuplici nos diligit modo. 14 4. Eſt vbique per eſſentiam, præſentiam, potentiam. 14.5
Ternæ SS. Trinitatis perſonæ veraciter ſua nobis conferunt dona. 14.5.
Quomodo ambulat in nobis Deus. 14.6. Octo rationes quibus comprobatur Deum in rerum natura exiſtere. 15.2
Triplex hominum genus negantium eſſe Deum. 15.1
Deum haudquaquam corpore eſſe præditum. 15.2
Quatuor rationes, conuincentes non niſi vnum exiſtere Deum. 15.5
Dupliciter de Deo inſtitui poteſt conſideratio. ibid
Tria Dei nomina in lege naturali, Moſaica, ac Euangelica. 15.5
De nomine *Iehoua*. ibid.
De pulchritudine Dei. ibid.
Tres habet infirmitates. ibid.
Quam ſit periculoſum huic vni non famulari. ibid.
Quid ſit *perſona* & *ſuppoſitum*. ibid.
De charitate Patris. Ioan. 3. ibid.

CHRISTVS.

Cur non in ieiunij exordio, ſed potius fine tentatus ſit. 1.1
Rationes quinque, cur à Spiritu Sancto ductus ſit in deſertum. ibid.

Cur

Digitized by Google

Cur cum humani generis hoſte in arenam deſcendere voluerit. 1.2
Septem de cauſſis in ſolitudinem ſeceſſit. 1.1
Ob decem rationes voluit à diabolo tentari. 1.2
Internis quibuſdam diuexatus fuit tentationibus. 1.3
Cur ſacris literis eæ proditæ non ſint. ibid.
Quinque de cauſſis eſurijt. ibid.
Cur aſperioribus verbis Sathanam non increpauerit. 1.6
Sequendus eſt quocunque ierit. 2.1
Tribus vtebatur veſtimentorum generibus. 2.2
Duodecim de cauſſis Moyſes & Helias Chriſto apparuerunt. 2.5
An Moyſes proprio in corpore apparuerit. 2.5
Vnde Apoſtoli Moyſen & Heliam agnouerint. 2.5
Quo pacto Chriſtus Dei ſit filius. 2.8
Quomodo Chriſtus Deo Patri complacuerit. 2.8
Qua ratione Chriſtus cœlum per ſe regat, Eccleſiam vero per Vicarios ſuos. ibid.
Chriſti humilitas. 2.10. manſuetudo 3.6. fortitudo, 3.11. Eſt Dominus virtutum. 3.11. Rex gloriæ, fortis in prælio. 3.11. Omnium eſt Dominus ac Magiſter. 2.11. Omnia circuit, veluti mundi oculus Sol. 4.1
Proprium Chriſti munus erat dæmones profligare. 3.6
De virtute Chriſti quæ quinque modis diaboli ſuperat poteſtatem. 3.11. tribus modis dæmonem ſuperauit. ibid.
Duodecim modi, quibus Chriſtus colligit, dæmon vero diſpergit. 3.12
Chriſtum miſerias noſtras propria didiciſſe experientia magno nobis eſt ſolatio. 4.1
Tria homines ad Chriſtum pertrahebant. 4.3
Septem in quibus nos præceſſit Saluator. 4.4
Ob ſex cauſſas ſolitus erat oculos leuare in cælum. 4.6
Cur ſuos tentet diſcipulos. 4.8. libenter innocentibus adeſt pueruliſ. 4. 10.
Cur gratias Patri egerit. 4.13. de regno eius. 4.19. quas humanæ infirmitatis miſerias adſumpſerit. 5. 2.
Quatuor de cauſſis à Iudæis Samaritanus dictus. 5.5
Totidem quoque de cauſſis diabolum eum habere calumniabantur. 5.5
Ob ſex cauſſas noluit inficias ire, Samaritanum ſe eſſe. 5.6
Quo pacto noſtra ſentiat peccata. 5.7. de eius ætate. 5.6
Tripliciter Patrem agnoſcit. 5.13. duos habet dies. 5.15
Quadrupliciter ſuos impedit inuaſores. 5.18
Diſcrimen vinculorum Chriſti ac diaboli. 6.5
Chriſtus vocabatur Magiſter ac Dominus. 6.6
Quatuor de cauſis voluit aſinæ miniſterio vti. 6.6
Quo pacto noſter ſit Rex, & vbi regnet. 6.7. De eius iuſtitia. 6.7. paupertate. 6.7. Tria inde edocemur. ibid.
Nudus Chriſtus, nudè eſt ſequendus. 6.9. ſex Chriſti officia. 6. 13. clauſo

prodijt ſepulchro.7.5. Quibuſdam eſt aſper, nonnullis verò lenis.7.6. Cur humillima quæque exaltauerit. 7.8
Nouem rationes, cur reſurgere eum oportuerit. 7. 9. Vbi nam fuerit illo dierum 40. interuallo poſtquam reſurrexit.7.9. Quatuor de cauſſis non omnibus ſe palàm oſtendebat. 7.10
Duo nobis præſtanda incumbunt, vt à Chriſto viſitemur. 8.2
Vtile eſt cogitare nos à Chriſto aſpici. 8.2
Chriſtus quatuor de cauſſis ſtabat.8.3. in medio quotidie totidem de cauſis conſiſtit. ibid. vult occupare cor. ibid.
Ob quinque cauſſas pacem ſuis eſt imprecatus Apoſtolis. 8.4
Ob ſex rationes voluit vulnerum ſuorum adſeruare cicatrices. 8. 5. Totidē de cauſſis etiam Apoſtolis conſpiciendum ſe præbuit. 8. 5. Omnia ærumnarum genera eſt perpeſſus. 8. 5. Chriſtum tribus videmus modis.8.6. Quo pacto cibare eum oporteat. ibid. Tribus de cauſſis nonnunquam ſuos increpabat Apoſtolos. 8.8
De nomine Chriſti.9.2. Quatuor de cauſis paſtor ouium vocatur. 9.2
Cur Dauidis appelletur nomine.9.8. Septupliciter ſuas agnoſcit oues. 9.9. Eſt Paſtor noſter, maximè in hac vita.9. 8. Quo pacto proditorem ſuum monuerit.9.13. trina vice Petrum de Eccleſiæ regimine eſt allocutus.9.16 Cur citò reſurgere eum oportuerit. 10. 2. cur in cœlum aſcendere.10.3. Quo pacto malos paſſim ac bonos conſpiciat. 10.16. ante paſſionem ſuam conſolabatur eos, à quibus conſolandus erat 11.1. Dupliciter mittebatur.11.2. Excuſat ſuos. ibid.
Chriſti itinerationes quadruplici de cauſſa proficuæ erant 11.5. Tres rationes cur in cœlum aſcenderit. 11.6. Eius duplex iuſtificatio.11.9. Cur per Spiritum Sanctum potius Apoſtolos perfectè roborauerit, quàm per ſe,11.13. Quo pacto pro nobis oret.12. 9. Qua ratione omnia norit.12.9. Quomodo corporaliter nobis præſens vel abſens ſit.12.12. Quo pacto extremum iudicij diem ignoret. 12.13. Quibus ſanctum promittat Spiritum. 13. 3. Octo de cauſſis multos voluit rerum ſuarum adſciſcere teſtes.13.7. Duos habebat ſciendi modos. 14.8. Chriſtus vadit & redit ad nos quintupliciter. 14. 16. Quinque de cauſſis ſe ipſum filium hominis nuncupat.14. 18. Quo pacto ad nos loquatur.14.20. De eius à peccato immunitate. 14. 22. Cur in horto pauere cœperit. ibid.
Perfectio obedientiæ Chriſti, atque imperfectio noſtræ. 14.23
Chriſto ſoli fas eſt agere ac docere quæ vult. 15.2
De potentia quam in cœlis exercuit. 15.2
Quo nomine à Prophetis vocitetur. 15.5
Chriſtus ſecundum diuinitatem ac humanitatem ſuam tripliciter nobis adeſt. 15.7

DE ANGELIS, ET SANCTIS,

Reliquijs ac imaginibus.

De cuſtodia bonorum Angelorum erga nos ex D.Bernardo. 1.9

Tres

Digitized by Google

Tres rationes cur Angeli in reſurrectione Domini conſpiciendos ſe exhibuerint. 7.5. Quinque tractantur de Angelis.7.6.Quatuor rationes cur in albis apparuerint.7.6. Cur ſederint. ibid. Quamobrem nobis adſint ibid. Cur ad illorum apparitionem trepidemus. ibid. De corporibus illorum.7.7.De illorum locutione. 7.7. Angeli ac beati intuentur rerum noſtrarum actiones.7.8.Sunt æterni. 15.5. Quando libenter præſtò nobis ſint. 1.14

MARIA vbiuis locorum colitur.3.16.peccatis haudquaquã obnoxia fuit.3.17.inter Deum ac hominem mediatrix eſt.3.17.Quid in illa imitari deceat.3.18.eius dignitas eſt infinita.ibidem. & 3.17. Hæretici eam blaſphemant. 3.17. Quanta blaphemia à Conſtantino Copronymo impetita ſit.ibid.Quantum exhilarata fuerit tempore reſurrectionis filij ſui. 7. 1. Cur ad ſepulchrum reliquis cum mulieribus non ſe contulerit. ibid. Chriſtus poſt reſurrectionem eam inuiſit. ibid.Cur Euangeliſtæ literarum monumentis nequaquam id conſignauerint. 7.6

RELIQVIIS Sanctorum profligantur dæmones. 1. 10. de tunica Chriſti Saluatoris, Treuiris adſeruata. 2. 4. Veſtes Sanctorum in pretio habendæ. 2. 4. Brandeum quidnam Gregorio vocitetur. ibid. De reliquiarum cultu ibid. De lana S. Agathæ apud Catanenſes. ibid.Cophini reliquiarum,quibus Apoſtoli fuêre vſi, à Conſtantino Imp.religioſè adſeruati ſunt.4.17. Cur aſina cui Chriſtus inſedit, loco reliquiarum habita non ſit. 6. 9. Reliquiæ non minus quam ſacræ imagines tempore proceſſionis circumferuntur. 6.10. ædicula Lauretana ex Palæſtina in Latium eſt translata.7.8.De clauis ac lancea Chriſti Saluatoris. 8.17

SANCTI duplici modo opitulantur nobis. 12. 10. quo pacto in cœlis iam pro nobis interpellent. 12.8. B. Maria intercedebat pro Apoſtolo Petro.7.10.Precibus Stephani prothomartyris conuerſus fuit Paulus.12.2.Petrus defenditur ab hæreticorum calumnijs.14. 17. Iacobus Apoſtolus Iberis concionatus, Hieroſolymis interimitur. 2.1. Apoſtoli ex voto pauperes erant. 4. 7. Chriſtus Sanctos ſuos quadruplici veneratur honore. 5. 12. Apoſtoli tribus de cauſſis bini incedebant.6.3. Miſſio Apoſtolorum in ſex rebus poteſt comparari cum miſſione Chriſti. 8. 8. Enoch & Elias non fruuntur adhuc perfecta Dei viſione,neque etiam in ſtatu ſunt merendi. 2. 11. Marcella ac Martha Chriſtum laudabant.3.16. Sanctorũ res geſtas non poſſumus in omnibus imitari. 3. 18. Quo pacto S.Franciſcus fratribus ſuis ſtudijs incumbere prohibuerit. 5.14. S.Thomas ſex peccatorum genera demonſtrabat. 8 14. Quatuor vicibus Apoſtoli Spiritum Sanctum percepêre.8.9. Quo pacto Paulus cúpierit eſſe anathema pro fratribus ſuis. 9.4.

Digitized by Google

S. ECCLESIA.

Cur diuerſa vitæ genera Chriſtus in Eccleſia inſtituerit. 3. 7. Romana Eccleſia non eſt Babylon. ibid. Regnum Dei quintupliciter poteſt accipi. 3. 9. nomen Catholicum primitiua Eccleſia vſitatum fuit. 4. 2. Eccleſia eſt Sacramentorum domicilium. ibid. Tribus de cauſſis Chriſtum in S. ſua Eccleſia ſequi oportet. 4. 3. Petri fides fundamentum eſt Eccleſiæ. 4. 4. Tria ſunt in S. Eccleſia loca. 6. 4. Triplici de cauſſa Eccleſia Sioni comparatur. 6. 7. De filia Sion. ibid. Eccleſia non niſi vna eſt. 9. 6. Duo ouilia, Gentilium ac Iudæorum. 9. 13. Duplex inter vtrumque diſcrimen. ibid. Emolumentum quod ab Eccleſia nobis prouenit. 9. 14. Quatuor notæ Eccleſiæ. 9. 14. De vnitate illius. 9. 15. de excommunicatione. ibid.

Eccleſia eſt vna duntaxat, veluti vnum corpus, aut vna ciuitas. 9. 15. Quatuor ſunt quæ ciuitatis conciliant vnitatem 9. 15. Tres ſunt in Eccleſia ſcholæ. 11. 11. Eccleſia quotidie efficitur doctior. ibid. Spiritus Sanctus eſt ſpiritus veritatis, Eccleſiæ promiſſus. ibid. Sex doctrinæ quo pacto Eccleſia in veritate edoceatur. 11. 12. Tria promittuntur Eccleſiæ per Spiritum Sanctum conferenda. 11. 11. Eccleſia fidei dogmata nunquam variat, ſed mutat ſubinde cæremoniarum ritus. 11. 12. Quintupliciter Chriſtus quotidie Eccleſiam ſuam magis magiſque edocet. 12. 7. Etiamnum Eccleſia teſtimonio Spiritus Sancti gaudet. 13. 6. Diſcrimen inter Synagogam & Eccleſiam. 13. 9. Eccleſiæ perſecutoribus nunquam ſolet eſſe bene. 13. 10. De ſeptem columnis domus Dei. 14. 6. Perpetua Chriſti præſentia non ſolum Apoſtolis, ſed & Eccleſiæ promiſſa fuit. 15. 7

Quo pacto Chriſtus Eccesiæ ſuæ ſemper præſto ſit. ibid. In tribus potiſſimum ſuę adſiſtit Eccleſiæ. ibid.

PAPA ET CONCILIVM.

Quo pacto etſi Apoſtoli dignitate pares fuerint, Petrus tamen vertex illorum ſit habitus. 4. 11

Papa poteſt iniquos Principes imperio priuare. 6. 9. De imperij tranſlatione. ibidem. De triplici, qua Pontifex vtitur, corona. 8. 10. Diſcrimen inter Petrum, cæteroſque Apoſtolos. ibidem. Chriſtus terna vice Petrum de Eccleſiæ regimine interpellauit. 9. 16. *Primo* Matthæi 16. *Deinde* Lucæ 2. *Poſtremo* Ioann. 21. De authoritate Pontificis. 9. 16. Hæreſis nunquam Romanam contaminauit Eccleſiam. ibidem. De primo Apoſtolorum Concilio. 14. 12. Concilium Elibertinum quo pacto picturas in Eccleſia prohibeat, 15. 2

ECCE-

Digitized by Google

ECCLESIASTICI.

Eccleſiaſticos verba decent Eccleſiaſtica. 1.10. Qua intentione ad dignitates accedendum ſit. 2.1. De veſtibus ſacris Eccleſiaſticorum ac Monachorum. 2.4. Epiſcopi non ſunt paris authoritatis omnes. 2.12 Simultates Eccleſiaſticorum. 3.3. De exorciſtis Eccleſiæ. 3.8. Eccleſiaſtici debent etiam temporales elargiri eleemoſynas 4.7. A pecuniarum vſu ac profeſſione quam remotiſſimi eſſe debent, ibid. Presbyteros oportet eſſe doctos etiam in ſecularibus. 4.9. Diuerſi ſacri altaris miniſtri. 4.11. Prælatis Eccleſiarum competit ſpiritalia ac corporalia beneficia ijs conferre, quibus oportet. 4 13
Duplex Prophetarum munus. 4 18
Eccleſiaſticos decet eſſe irrepræhenſibiles. 5.2
A quibus vitijs debeant eſſe immunes noſtri æui Sacerdotes. ibid.
Diuini verbi præcones non legitimè miſſi, reſpuendi. 5.12
Quatuor hominum genera vtiliter ad aliorum promouendam ſalutem ablegari queunt. 6.3
Sacerdotum in dimittendis peccatis poteſtas. 6.5
Quintupliciter Apoſtoli homines abſoluebant. ibid.
Sacerdotibus à ſolo Deo poteſtas confertur. 8.8
De Sacerdotum dignitate, qui angeli nuncupantur. ibid.
Sacerdotibus octo ſunt conſideranda. ibid.
Cur Iudam Saluator ad Apoſtolatum delegerit. ibid.
Sacerdotes ſunt quaſi Dij quidam. 8.10
De corona quam in vertice geſtant: ibid.
Duplici gaudent dignitatis priuilegio ibid.
Duplex eſt Apoſtolis collata poteſtas; nempe *Ordinis* ac *iuriſdictionis*. ibid. Duplex iuriſdictio. ibid.
Quo pacto Apoſtoli dignitate fuerint pares. ibid.
Malorum conuerſatio Sacerdotum, noſtræ non patrocinatur excuſationi. 9.14
Conſtantinopolitani Patriarchæ inauditus faſtus. 12.3

RELIGIOSI.

Religioſorum ſtatus ab exordio Eccleſiæ initium cœpit. 1.1
Quo pacto mundo ſit renuntiandum. ibid.
In edito conſiſtunt monte, qui omnibus renunciant; qui vero quibuſdam duntaxat, in colle. 2.1
Singularis hominum religioſorum delectatio. 6.2
Religio monti comparatur, continetque tria vota. ibid.
Sancti delectantur adeſſe religioſis, vtpote Dei amicis. ibid.
Religioſorum ſtatus, Martyrum proximè accedit. 3.16

Digitized by Google

Aduerſus eos qui religioſos iure patrimonij ſpoliant. 3.17
De religioſorum hominum ſtatu. 4.7
Multa religioſorum cœnobia diuinæ diffidunt bonitati. 4.9
Opes Benedictinorum.49. Multi Reges ac Principes monaſticen ſunt amplexi. 4.19
Religioſi qui ſeſe iactitant de initiatorum ſuorum ſanctitate. 5.10

SVPERIORES AC SVBDITI.

Epiſcopis ac Prælatis vigilanter circumſpiciendum. 4.6
Secularis Magiſtratus debet Eccleſiaſticas promouere ordinationes. 4.7.
Qualis eligendus Magiſtratus. ibid.
Duplex Apoſtolorum, corundemque ſucceſſorum munus. 4.11
Eccleſiaſticis Prælatis competit diuinæ iuſſionis voluntatem ex ſacris haurire litteris. 4.12
Officium Doctorum Eccleſiaſticorum. ibid. Regum. 6.7
Quomodo Prælati ſuis debeant adeſſe ouibus. 6.9. ac nullum pecoris agnoſcere. 8.10
Boni Paſtoris officium in ſex conſiſtit. 9.2
Bonorum Superiorum munus. 9.3
Heli ob filiorum impunitam nequitiam punitus. ibi.
Multi non tam oues, quam aliæ ſunt beſtiæ. ibi.
Quo pacto Sancti conſtituentur vrbium præfecti. 9.4
De remiſſis ac negligentibus Superioribus. 9.5
Perfectionis ſtatus Epiſcoporum ac religioſorum. ibi.
Sex rationes, ob quas Epiſcopus ſuo queat renunciare Epiſcopatui. ibid.
Non poteſt ſine permiſſu Papę religionem ingredi. ibid. Quo pacto à ſua queat abeſſe diœceſi. ibid. Quid ſit fugere. ibid.
Oues non poſſunt à mercenario ſe ſubducere. 9.7
Paſtorum eſt, ouibus prę́ſentes ſe exhibere. ibid.
Reprobi mercenarii ad reſtitutionem abligantur. ibid.
Plures reperiuntur mercenarij, quam veri Paſtores. ibid.
Tria ouium genera. ibid. quinque bonarum ouium indicia. 9.14. Tres ſunt formæ bonæ gubernationis, *Monarchia*, *Ariſtocratia*, & *Democratia*. 9.16. *Monarchia* quinque de cauſis optima eſt ibid. De Superioribus ac Concionatoribus, populi fauorem conſectantibus. 11.5
De Apoſtolorum ordinationibus. 11.11
Bonus diſcipulus ſuum non culpat Magiſtrum. 12.2
Bonus religioſus, etiam beneplacitum ſui adimplet Superioris. 14.8
De Prælatis poteſtate ſua abutentibus. 15.3
In Legatorum functione quatuor inſunt. ibid.

VER-

Digitized by Google

VERBVM DEI, DOCTRINA CHRISTIAna, Scriptura, Traditio.

Chriſtiani hominis doctrina in actione potius quam locutione conſiſtit. 1.1
Chriſtus non docuit Apoſtolos concionandi modum. ibid.
Scriptura ab hæreticis ad varios detorquetur errores. 1.9
Tria errata diaboli, in allegandis Scripturis. ibid.
Deus apertè diſſeruit de ijs Sacramentis, quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria. 2.8
Efficacia verba illius. *Ego ſum.* ibid.
Sextupliciter Deus homini loquitur. 2.9
Verbum Dei diuerſimodè ab hominibus deguſtatur. 3.3
Libenter illud audire, bonum eſt indicium. 3.18
Auditione perceptum magis mouet, quam lectione. ibid. eſt antiquius latiuſque ipſa Scriptura. ibidem. Quo pacto benè queat cuſtodiri. ibid. Quibus modis Deus nos poſt auditam concionem probet. 4.8. & 8.12.
Scriptura non eſt vbique æquè aperta. 4.17
Concionatoribus frequenti lectioni inſiſtendum. 5.3. Haudquaquam illis obmuteſcendum. ibid.
Cur veritatem nemo libenter audiat. 5.3
Quidnam ſit, audire Dei verbum. 5.4
Quid ſit Dei verbum. ibid de eius efficacia. 6.6
Cur Euangeliſtæ non tam Prophetarum verba, quam ſenſum vſurpent. 6.7. Duplici de cauſſa vetus citant inſtrumentum. ibid.
Quando Apoſtolis ſenſum Scripturarum Chriſtus aperuerit. 8.12
Quinque de cauſſis Scripturæ ſunt obſcuræ. ibid.
Spiritu diuino debent elucidari. ibid. Periculoſum eſt, nihil præter Scripturas velle admittere. 8.20. Non eſt cuiuſuis eas interpretari. 9.14. Triplici explicantur myſtico ſenſu, nempe, Allegorico, Tropologico, Anagogico. 9.14. Solus Spiritus ſanctus ritè earum ediſſerit ſenſum. 11.15. Excellũt omnia alia ſcripta ac decreta. 14.12. Septem de cauſſis voluit Deus illas eſſe obſcuras. 8.12
Cur Euangeliſta Ioannes ſuum ſcripſerit Euangelium. 8.20
Cur ante baptiſmum, fide oporteat eſſe præditum. 8.21
Formam baptiſmi potius ex traditione quàm Scripturis accepimus. 15.5. De Apoſtolica Traditione. 11.13
Tribus de cauſſis obſcurè locutus eſt Chriſtus. 12.6
Quo pacto vtiliter Verbum Dei queat audiri. 10.4. eius conditiones. 10.7. Veritas ſileri non debet. 11.5.

Malis

Digitized by Google

INDEX MATERIARVM.

Malis hominibus Dei verbum parabolæ eſt loco. 12.6
Quid ſit de Deo ſermocinari. 12.7. Verbum Dei à ſcandalo liberat. 13.8. eius vtilitas. 14.9
Quo pacto Chriſti verba aduerſitatis ac proſperitatis tempore ruminanda ſint. 14.16
Nemini ſine Apoſtolica miſſione docere fas eſt. 15.3
Quo pacto affectus & intellectus auditoris moueatur. 15.6

FIDES, FIDVCIA, MIRACVLA.

De fide mortua. 5.3. Cur dæmones fide ſint priuati. 8.19. Fides ſine operibus non iuſtificat. ibid.
Quid ſit fiducia 12.2. de vera fiducia. 4.8
Miracula Catholicorum ſex fiunt modis. 3.3
Mundi conuerſio ſummum eſt miraculum. 3.4
De varijs miraculis, quæ quinque ſeculorum decurſu cōtigêre. 3.8. Chriſtus tribus de cauſſis miracula edidit. 4.3. Cur modo nulla amplius edat. ibid.
Quare miraculorum ſignis interdum non conuertamur. ibid.
Hæretici effutiunt, paulatim in rebus fidei mutationem irrepſiſſe. 4.4. Fides Petri quo pacto fundamentum ſit Eccleſiæ. ibid.
Duo requiruntur ad veram concipiendum in Deum fiduciam. 4.9
De diffidentia Moyſis ac Apoſtolorum. 5.3
Sancti quadrupliciter miracula operabantur. 5.12
De agnitione fidei. 5.13. Vnde fidei ſit colligenda magnitudo. 8.19
Quæ ſigna Chriſtus nobis reliquerit. 8.20
Septem fidei dona. 14.19. De Spei certitudine. 4.8
Paruulis fides vna cum virtutibus infunditur. 15.3
Quo pacto fide credimus vnum duntaxat eſſe Deum, cùm etiam rationibus id liceat adſequi. 15.5

CHARITAS, AC MANDATA DEI.

Duo Chriſtianorum vincula, præcepta ac promiſſa. 6.5
Proximis Perfectionis inculcanda eſt ſemita. 8.13
Deum orare, ſignum eſt nos eum diligere. 12.11. charitas incircumſcriptibilis eſt. 14.2. Eius proprietates. ibid.
Quatuor modis reliquas excellit virtutes. ibid. Sex gradus charitatis. ibid. Quinque conſiderationes ad acquirendam charitatem. ibid. Charitas mercenaria non eſt. 14.3. Tria indicia, quod charitate Dei deſtituti ſimus. 14.2
Quatuor obligationes ad diuinorum obſeruationem mandatorum. 14.3. Tribus de cauſſis Chriſtus mandata ſua vnum eſſe dicit. ibid.

Hæ-

Digitized by Google

Hæretici dicunt impoſſibile eſſe Dei obſeruare mandata. ibid.
De charitate proximi. 14.4. Quo pacto diligendus ſit. 14.17
Apoſtoli multa præceperunt præter ea quæ Chriſtus obſeruanda tradidit. 15.6. Chriſtus quintuplicia mandatorum genera ijs tradidit. ibid.
Charitatis præceptum quatuor de cauſſis appellatur nouum. ibid.6

SACRAMENTA.

Propter occulta peccata nemini negandum Sacramentum. 4.3
Extremæ vnctionis oleo ſolent interdum conualeſcere ægroti. ibid. Chriſtus omnia in Sacramentis operatur. 4.13. Externus Sacramentorum, reliquiarumque ornatus. 6.9. Sacramenta non acquirunt ſanctificandi vim ex meritis adminiſtrantium. 7.10. Cauſſæ ſpeciales cur Sacramenta Chriſtus inſtituerit. 8.9. Duo ſufflatu conferuntur. ibid. Chriſtus in illorum inſtitutione apertè eſt effatus. 8.10

BAPTISMVS.

Chriſtus Petrum baptizauit. 2.8. Paruuli needum baptizati, inimici ſunt Dei. 3.12. quid expreſsè ante baptiſmum credere oporteat. 8.21. & 15.3. Effectus Baptiſmi & Confirmationis. 14.3. quid nobis in baptiſmo conferant Pater, Filius, ac Spiritus ſanctus 15.1. de Baptiſmi neceſſitate. 15.3 Pædobaptiſmus ſemper fuit vſitatus. ibid. de officio ſuſceptorum ac patrinorum. ibid. Paruuli ſunt obligati poſt baptiſmum præſtare illa, quæ patrini ipſorum nomine ſpopondêre. ibidem. Quid ſignificet baptizare. 15.4. Eius materia eſt aqua elementaris. ibid. Septem rationes, cur in elemento aquæ inſtitutus ſit. ibid. Aqua baptiſmi ſanctificatur cum chriſmate. ibid. De cæremonijs Baptiſmi, ibid. Omnibus licet baptizare, etſi Sacerdotibus ordinariè competat. ibid. De intentione baptiſmi. ibid. de forma verborum. 15.5
Ex traditione potius illam habemus, quàm ex Scripturis. ibid.

CONFIRMATIO.

Confirmationis neceſſitas. 14.3. Eius gratia debet ad praxin redigi. ibid. Quatuor ſigna, an hæc gratia in nobis decreuerit. ibid. Decem eius fructus. ibid. Cur ſolis incumbat Epiſcopis confirmare. 14.11. Eſt nouæ Legis Sacramentum. ibidem. Quatuor eius cæremoniæ. ibidem. Quid ſacrum denotet chriſma. ibidem. Quid crucis ſignum hic ſignificet. ibid.

Digitized by Google

INDEX MATERIARVM

SACRAMENTVM Altaris.

De Venerabili altaris Sacramento. *4.1.* & *6.7.* quanta cum reuerentia ſuſcipi debeat. *4.1.* Quinque in Agno Paſchali olim adumbrata, in hoc conſummantur. *4.5* Qui ſacrum Chriſti contrectant corpus, mundi eſſe debent *6.9.* Quo pacto Chriſtus hic corporaliter præſens ſit. *7.9* De virtute huius Sacramenti. *8.17.* Quo pacto Chriſtus & in cœlo, & in Sacramento ſit. *10.3.* Altaris Sacramentum Spiritus ſancti aduentum non impedit. *11.6.* Famelici eſſe debemus ad huius ſacramenti ſuſceptionem, & ad Spiritus ſancti aduentum ſitibundi. *13.1*

MISSA, SACRIFITIVM.

In fractione hoſtiæ non conſiſtit huius Sacramenti eſſentia. *4.13*

Tribus de cauſſis poſt Dominicam *Iudica*, omittitur *Gloria Patri, &cæt.* in ſacrificio Miſſæ. *5.1.* Tria Sacrificiorum, ac Presbyterorum genera. ibid.

De ſacrificio Miſſæ. *5.1.* de Præfatione SS. Trinitatis. *15.1*

SACRA COMMVNIO.

Chriſtianis in vſu Romæ olim fuit per ſingulos quadrageſimæ dies communicare. *2.1.* Diabolus ſæpe impedit ſacram communionem. *2.7.* An poſt ſacræ Euchariſtiæ ſumptionem res liceat adminiſtrare domeſticas. *3.14.* quo pacto olim frequenter Chriſtiani communicauerint. *4.5.* Quid de hoc ſcribat Analcetus, Fabianus, aliiq; Pōtifices. *4.5.* Præceptum S. Lateranenſis concilij anno *1213.* ibid. Qui ſint diſcretionis anni, ad hoc requiſiti. ibid.

Quando pueris communicare fas ſit. ibid. Præcepit quidem Chriſtus ſacram ſumendam Euchariſtiam, ſed non definiuit quando. ibidem. Mala quæ ex rariori proueniunt communione. ibid. Vtile eſt frequenter ſacram adire ſynaxin. *4.13.* De cōmunione ſub altera duntaxat ſpecie. *4.14.* Fructus Sacramenti altaris. *4.14.* Tres diuerſæ Dominicæ menſæ *4.15.* Dignè ſumenda ſunt tremenda ſacri altaris myſteria. *5.1.* auide ad illa anhelandum eſt. *5.15.* quo pacto ſepulchrum Domini efficiamur, ſumendo hoc in nobis Sacramentum. *7.9.* Tria hominum genera excuſantium ſe, cur non queant frequenter communicare. *14.16*

CON-

CONTRITIO, CONFESSIO ſatisfactio.

De ſincera contritione.2.10. de examine conſcientiæ. 8.10. in principio Quadrageſimæ confitendum. 1.1. quo pacto præparare ſe debeant qui rarius confitentur.3.14.De annua confeſſione.4.5.Quis ſit Sacerdos proprius.ibid.Circa Paſcha confitendum.5.1.immò frequēter id agendum.5.2. Confeſſiō eſt nouæ Legis Sacramentum. 8.10. comparatur Baptiſmo.ibid.De caſibus reſeruatis.ibi.Confeſſio nō eſt humana adinuentio. ibid. Non diu eſt differenda ibid.Numerus peccatorum exprimendus. ibid. quæ circumſtantiæ neceſſariò confitendæ.ibid.Quinq; circūſtantiarū genera.ib.Quatuor confeſſionis impedimenta.ibi. Venialia peccata quo pacto extra confeſſionē dimittantur.ibi.Quinq;rationes,cur Sacramentū hoc à Chriſto inſtitutum ſit.ibi.Quinque confeſſionis emolumenta. ibi. Cōfeſſarius non facilè mutandus. ibid.Duo confeſſariorum officia.ib. Quatuor vtilitates frequentis confeſſionis.8.10. Pœna quam luunt confeſſionis reuelatores. ibid. Septem modis retinentur peccata. 8.11.ſedecim conditiones bonæ confeſſionis.8.11. Tribus modis ex pudore & verecundia confitemur.ibid De contritione peccatorum & maximè venialium.ib.Duplici de cauſſa periculoſum eſt mortalibus diu inhærere peccatis.ibid. Contra confeſſionis pudorem.ib. Quam taciturnum deceat eſſe Confeſſarium.ibid. Eſt iudex ſimul ac Medicus.ibid.de conſilio ab illo exquirendo. ibid. Sera pœnitētia rarò eſt vera. 11.2

MATRIMONIVM

Coniugatis quo pacto ſit viuendum. 7.1

BENEDICTIO.

In benedictione menſæ petuntur quatuor.4.13. Chriſtus vult quotidie illam eſſe iterandam. ibidem. res benedictæ valent aduerſus dæmonis noxam. 3.7

HOMINES.

Homo ab homine debet inſtrui ac edoceri. 1.10. Quatuor hominum genera ex D.Bernardo.2.12.de animarum pulchritudine.3.9. Quo pacto liberum hominis arbitrium peccando labefactetur.3 10. Animæ ob ſuam nobilitatem à Deo ac dæmone diuerſimodè appetitur.3.11.Omnes homines aut cum Deo,aut contra eum ſunt. 3. 12.

Tria

Tria ornamentorum genera. 3.14. De ornatu corporis.ibidem.Mulieres ſæpè deuotione viros ſuperant.3.16 Duplex ratio,cur filiorum proſperitas exhilaret parentes. 3.17. De honore ad quem filij parentibus ſunt obligati.ibid. Duplices ſunt parentes,carnales ac ſpiritales, ibid.contra matres,proprijs vberibus filios non lactantes. ibid.
Sex modis paſſiones in hominibus dominantur. 4.11. Cur in ſacris literis virorum ſolummodo ineatur numerus.4.12.Gratiarum actio poſt prandium recitanda.4.18.Quid in ea Deum precemur. ibid. Duo hominum genera, exiſtimantia non ſe fore peccato obnoxia. 5.2
Quo pacto omnis homo dicatur eſſe mendax.5.13. Quibus modis homines iumentis efficiantur ſimiles. 6.4
Tria mulierum priuilegia. 7.10. ſeuis de cauſſis angeli primo mulieribus Chriſti reſurrectionem annunciarunt. ibid.
Chriſtus totidem de cauſſis præ cæteris iiſdem ſe conſpiciendum exhibuit.ibid.Mulierum officium. 7.10
Duabus de cauſſis ad Apoſtolos mittuntur. ibid. De bona ſocietate.8.2. Diſcrimen inter voluntatem ac velleitatem.8.4.Quo pacto melior ſit iniquitas viri,quàm mulier benè faciens,Eccleſiaſtici. 42. v. 14. 8.17.
De morte bonorum.10.16. Tres bonorum ac malorum differentiæ. ibid. Cor hominis in lætitia latum eſt,in triſtitia anguſtum. 11. 4. Corpus haudquaquam decet curioſè exornare. 12. 11. Diabolus multa ſibi in homine vendicat.14.22.Homo eſt microcoſmus.15 3. omnes creaturæ ſunt in hominibus.ibid.Homo quo pacto imperfecta ſit Dei effigies. 15. 5. Dei imago duplici modo nobis ineſt: nempe actualiter & habitualiter. ibid. Natura paucis contenta. ibid.

HOMINES DIVITES AC inopes.

Pauperes quinque de cauſſis in mundo ſunt. 4.7. Cur ad valuas Eccleſiarum conſideant. ibid. Quinque ab ijs edocemur.ibid. Sunt & ipſi ad eleemoſynas obligati. ibid. Non ſunt delicatè enutriendi.4.10. Diuitum excuſationes,cur non præſtent eleemoſynas.7.2. Pauperes amore Dei mendicare debent. 12.2

HOMINES CHRISTIANI AC Catholici.

Catholici dupliciter vnam eandemque fidem profitentur. 9. 15. De nomine Papiſtico. ibid. quinque ſunt quæ hominem corroborant Chriſtianum. 3.10

IV-

Digitized by Google

IVSTI AC SANCTI HOmines.

Quatuor bonorum hominum genera.*1. 1.* cur boni iumentis comparari cupiant. ibidem. Homines Deum timentes in quinque rebus igni ſunt ſimiles.*10.*1.Panis ſubcineticius Heliæ quo pacto Venerabile denotet Sacramentum,2.*1.*De veſtimentis viuentiũ ſanctorum hominum 2.4.Homines ſancti etiam minimos animaduertunt defectus.*2.7.*Bonorum Criſtianorum dignitas. 2. *8.* Cur homines filij vocentur Dei.ibid.Bonorum hominum lætitia. 4. *1.* Quid ſit eſſe ex Deo.*5.4.*Signum filiorum Dei. ibid.

Duo hominum genera ex Deo ſunt. ibid. De præſtinatis. ibid. Si Adam non peccaſſet,non niſi prædeſtinati fuiſſent nati. ibid. Septem proprietates bonorum cum aſinis. *6.* 4. Magni peccatores interdum cæteris feruentiores ſunt.*7.1.* Qui ſint prædeſtinati.*9.9.* Quo pacto filij Dei nominemur ac ſimus.*10.3.* De ſpiritualibus bonorum hominum documentis.*10. 14.* Cuiuſmodi poſſit ædificationis exemplum à Capuccinis peti.11.*9.*Iuſtitia eſt in iuſtis.*12.11.* Dei amantes non facilè ſcandalizantur. 13. *8.* Bonis aliquando conducit,ex reproborum conſortio excludi.*13.9.*Dignitas filiorum Dei. 14.4

HOMINES MALI AC PECCATORES,

Ambitioſi honorant Deum,vt honores ab ipſo conſequantur. *1.7.* Ambitioſi grauiter à Deo puniuntur.*1.7.* Quo pacto mundani aſcendãt. 1.*8.*Omnis honor & opes, vmbra ſolummodò ſunt. 1. 11. Mundo qualiter reſpondere oporteat *1.13.* Cur mundani tantopere pro temporalibus adlaborent. *2.* 1. Illorum oſtenditur dementia *2.1.* Quo loco mundus Chriſtum habeat.ibid.Mali in vmbra mortis ſedent. *2.7.*Tribus de cauſſis retrorſum cadunt. *2. 9.* Duo capitanei mundum oppugnant, Chriſtus & Diabolus. *3.1.* In ſeptem cæcutiunt peccatores.*3.1.*Duæ ſunt in illis animoſitates *3. 1.* Qui nam homines comparentur muſcis. *1.3.* Aduerſus politicos. *3.4.* Peccatores deſiderant miraculum,vt aliter moriantur quàm vixerint.*3.* 4. Hypocritæ non quærunt ex toto ſuam obtegere hypocriſin.*3.5.*Conditio peccatorũ.*3.10.*Mundus eſt inferni atriũ *3.10.*Diaboli apparatus in veſtiũ curioſitate.ib.Quo pacto peccator à dæmone mulctetur. ibid.Quidã ſunt remotiores à Chriſto,quã alij.*3 12.*Quis nam cum Chriſto nõ ſit.ib. Peccatores relapſi tribus de cauſſis ſolent eſſe deteriores.*3.15.*Cur reprobis proſpera permittat Deus.*4. 9.* Mundus perperã de Chriſto ſentit.4. 11. Dei liberalitas,ac mundi tenacitas. 4.17.Adamus ob ingratitudinẽ lapſus eſt.4.*18.*Mũdani propter priuatũ cõmõdũ Deũ quærunt.4.*19.* Mũdi dignitas ac faſtus cõtemnen-

Digitized by Google

nendus.ib.Peccator ſecundũ animã mortuus eſt.5.8. Carnales omnia ad carnis trahunt voluptatẽ.5.9.Peccatores longè minoris faciunt Deũ,quã eſt.5 10. Multi pro Deo voluptates ſuas colunt.5.12. Cur peccatores non ſentiant peccatorũ ſuorũ pondus. 5.15. Mundi cõditio ac ſtatus.ib.A mundo haberi odio, bonũ eſt indicium.6.4. Obſtreperi magis ſunt iuuandi.6.4.Mundus ſcatet miſerijs.ib.Septem cõditiones malorũ cum aſinis.ib.De peccatoribus,Paſcha pro Quadrageſima habentibus. 7.1. Quæſtiones pro indoctis diſputationibus. 7.2.

De malorum inquietudine. 8.4. Quo pacto homo induretur.8.13.Mali à Deo nõ cognoſcuntur. 8.19. Quo modo Chriſtus Iudã monuerit. 9.13.Mali ſæpè admonentur. ib. Cur Deus hic mala bonis miſceat. 10.2.Cur mundus verbum Dei non intelligat. 10.7. Cur mundani vocentur interdũ mundus.10.11.& 11.7. De lucta Spirit.S. aduerſus mundũ.11.7.Tria mundi mala à Spiritu S.arguũtur.10.7. Tres ſpecies iuſtitiæ mundanæ.11 9.Infamia miniſtrorũ diaboli.10.10. Quo pacto peccatores Deus exaudiat. 12. 2. Tres rationes cur mali bonos inſectentur.13.11.Quatuor hominum genera,Spiritũ. S. parui facientia.14. 6. Tria hominum genera,eundem contriſtantia.ibid. Duæ ſtultorũ ſpecies.14. 12. Tribus de cauſſis diabolus mundi appellatur Princeps.14.21.Tria hominum genera Deũ negantia. 15.1

HAERETICI, INFIDELES, VENEFICI.

De antiquis ac recentioribus hæreticis.1.1. Cur Deus pſeudoprophetas ac hæreticos tolleret.1.2. Caluiniſtæ diabolo ſunt fide inferiores.1.5. Hæretici cum ratione defendere ſe nõ poſſunt, cõuitijs rem gerũt. 1.6.De vno proſiliunt ad aliud.1.7.Veneficorum mala ac peccata.1. 7.Cũ hæreticis nõ diu colloquendũ.1.10. Tertullianus atq; alij cõplures ob faſtũ nimiũ lapſi ſunt.2 1.Sagę in aquis nõ ſubſidunt.3.1. de hæreticorũ miraculis.3.4. Nõ expedit vna in vrbe ſimul illos cũ Catholicis commorari. 3.6. Quomodo incantatores dæmonem profligent.3.7.Cur tot ſint diuerſa hæreſum monſtra.3.7. Cur hæreticorum concionatores caudæ nuncupentur.3.10. inſignis Conſtantini Copronymi blaſphemia. 3.17

Hæreſis viget vbique,ſed non eadem.4 2.Hæretici nugantur,paulatim fidei irrepſiſſe immutationem. 4. 4. Caluiniſtæ Chriſti omnipotentiam inficias eunt.4.14. Errores hæreticorum circa Sacroſanctum Miſſæ officium.5.1.Cur diuerſi Pontifices aliquid ad hoc ſacrificiũ addiderint.ibidem. Quinque interrogationes pro hæreticis.5.3.Omnis hæreſis tribus modis Deum blaſphemat.5. 7. Hæretici bonitate non emendantur.5.9.Quatuor eorum errores circa Sanctos.5. 10.Fide carent. 5.12

Cur vna ex hæreſi variæ mox pullulent.ib.Hæretici deprauant intentionẽ Eccle-

Eccleſiæ.5.6. Contra vbiquitarios.7.9. De inquietudine hæreſum. 8.5

Quinam homines infideles ſint. 8. 6. Quo pacto cum hæreticis ſyncera componenda pax.8. 16. Eandem ſemper canunt cantilenam 8.20. Dicunt Chriſto non eſſe curam de ouibus ſuis.9.2. Naturam imitantur luporum. 9.6. Omnes vno animo inſectantur Pontificem. ibid.

Sex modis omnia diripiunt.ib. In oppugnanda Eccleſia vnanimes ſunt, licet inter ſe diſcordes.ibi. Quatuor gentilium ſpecies.9.13. Nullæ gentes ab hæreticis vnquam conuerſæ.9.13. Hæretici nomine duntaxat Chriſtiani ſunt.9 15. Nulla potiuntur vnitate.ib. Negant Sanctos videre Deum.10. 7. Tria illorum peccata.11.7. Tria infidelium genera.11.8. Cauſæ hæreſum.12. 11. Aduerſus hæreſes Græcorum, Arrij, Macedonij, Sabellij.13.3. Diſcrimē inter perſecutiones gentilium & hæreticorum 13.10. Malè ſemper puniuntur Eccleſiæ perſecutores.ib. Hæretici nugantur Dei præcepta obſeruatu fore impoſſibilia.14.3. Quatuor hæreticorum in Spiritum S. blaſphemiæ.14 5. Doctrina hæreticorum de Confirmationis Sacramento. 14.11. Dicunt quemlibet à Spiritu ſancto edoceri.14.12. Conſuetudo omniū hæreticorum. 14.18. Octo aduerſus Anabaptiſtarum perfidiam. 15.3

DIABOLVS AC TENTATIO.

In principio acrius nos dæmon aggreditur.1.1. Cur Chriſtus in fine potius quàm principio tentatus ſit.ibid. Spiritus ſanctus permittebat diabolo, Chriſtum tentationibus exagitare. 1.2. Cur Lucifer nuncupetur diabolus, item ſathan ac ſerpens antiquus.ibid. Cur Chriſtus cum illo in aciem voluerit deſcendere.ibid. Verbum *tentare* tria ſignificat.ib. Cur, & quo pacto Deus nos tentet.ib. Decem de cauſſis voluit Saluator à dæmone tentari.ibid. Sæpè tamen internas adhuc alias illo tempore ſuſtinuit tentationes. 1.3. Cur hæ quoque cum cęteris literis traditæ non ſint.ib. Tentatio indicium eſt, placere nos Deo.ib. Carni haudquaquam fidendum.ibi. Cur diabolus nuncupetur tentator.1.4. Aſſiduè homines tentat. ibi. Interdum etiam ex nobis ipſis tentamur. ib. Quinq; rationes cur Deus ſinat nos à diabolo tentari.ibi. Bonum eſt indicium, à diabolo tentari.ib. Solitarios acrius infeſtat.ibid. Poteſt viſibile aſſumere corpus. ibi. Conſiderat naturales propenſiones noſtras.ibi. Nemini parcit.ibi. Quàm terribilem habeant dæmones aſpectum.ib. Tentatio vacillantium. 1.5. Seditioſorum.ibid. Diabolus tentans, alleuiat peccatum. ibid. Quo pacto cum maleficis agat.ibid. Nihil nobis precatur boni.ib. Cur Chriſtus non ſeuerè illum increpauerit.1.6. Cuilibet tentationi opponendus eſt ſcripturæ clypeus. ibid

Corporaliter Chriſtum diabolus ſuſtulit. 1 7.

nendus.ib.Peccator ſecundũ animã mortuus eſt.5.8. Carnales omnia ad carnis trahunt voluptatẽ.5.9.Peccatores longè minoris faciunt Deũ,quã eſt.5 10. Multi pro Deo voluptates ſuas colunt.5.12. Cur peccatores non ſentiant peccatorũ ſuorũ pondus.5.15. Mundi cõditio ac ſtatus.ib.A mundo haberi odio, bonũ eſt indicium.6.4. Obſtreperi magis ſunt iuuandi.6.4.Mundus ſcatet miſerijs.ib.Septem cõditiones malorũ cum aſinis.ib.De peccatoribus,Paſcha pro Quadrageſima habentibus.7.1. Quæſtiones pro indoctis diſputationibus. 7.2.

De malorum inquietudine. 8.4. Quo pacto homo induretur.8.13.Mali à Deo nõ cognoſcuntur. 8.19. Quo modo Chriſtus Iudã monuerit. 9.13.Mali ſæpè admonentur. ib. Cur Deus hic mala bonis miſceat. 10.2.Cur mundus verbum Dei non intelligat. 10.7. Cur mundani vocentur interdũ mundus.10.11.&11.7. De lucta Spirit.S. aduerſus mundũ.11.7.Tria mundi mala à Spiritu S.arguũtur.10.7. Tres ſpecies iuſtitiæ mundanæ.11 9.Infamia miniſtrorũ diaboli.10.10. Quo pacto peccatores Deus exaudiat. 12. 2. Tres rationes cur mali bonos inſectentur.13.11.Quatuor hominum genera,Spiritũ. S. parui facientia.14. 6. Tria hominum genera,eundem contriſtantia.ibid. Duæ ſtultorũ ſpecies.14. 12. Tribus de cauſſis diabolus mundi appellatur Princeps.14.21.Tria hominum genera Deũ negantia. 15.1

HÆRETICI, INFIDELES, VENEFICI.

De antiquis ac recentioribus hæreticis.1.1. Cur Deus pſeudoprophetas ac hæreticos tolleret.1.2. Caluiniſtæ diabolo ſunt fide inferiores.1.5. Hæretici cum ratione defendere ſe nõ poſſunt, cõuitijs rem gerũt. 1.6.De vno proſiliunt ad aliud.1.7. Veneficorum mala ac peccata. 1. 7.Cũ hæreticis nõ diu colloquendũ.1.10. Tertullianus atq; alij cõplures ob faſtũ nimiũ lapſi ſunt.2 1.Sagę in aquis nõ ſubſidunt.3.1. de hæreticorũ miraculis.3.4. Nõ expedit vna in vrbe ſimul illos cũ Catholicis commorari. 3. 6. Quomodo incantatores dæmonem profligent.3.7.Cur tot ſint diuerſa hæreſum monſtra.3.7. Cur hæreticorum concionatores caudæ nuncupentur.3.10. inſignis Conſtantini Copronymi blaſphemia. 3.17

Hæreſis viget vbique,ſed non eadem.4 2.Hæretici nugantur,paulatim fidei irrepſiſſe immutationem. 4. 4. Caluiniſtæ Chriſti omnipotentiam inficias eunt.4.14. Errores hæreticorum circa Sacroſanctum Miſſæ officium.5.1.Cur diuerſi Pontifices aliquid ad hoc ſacrificiũ addiderint.ibidem. Quinque interrogationes pro hæreticis.5.3.Omnis hæreſis tribus modis Deum blaſphemat.5. 7. Hæretici bonitàte non emendantur.5.9.Quatuor eorum errores circa Sanctos.5. 10.Fide carent. 5.12

Cur vna ex hæreſi variæ mox pullulent.ib.Hæretici deprauant intentionẽ Eccle-

Eccleſiæ.5.6.Contra vbiquitarios.7.9. De inquietudine hæreſum. 8.5

Quinam homines infideles ſint. 8. 6. Quo pacto cum hæreticis ſyncera componenda pax.8. 16. Eandem ſemper canunt cantilenam.8.20. Dicunt Chriſto non eſſe curam de ouibus ſuis.9.2. Naturam imitantur luporum. 9. 6. Omnes vno animo inſectantur Pontificem. ibid.

Sex modis omnia diripiunt.ib.In oppugnanda Eccleſia vnanimes ſunt,licet inter ſe diſcordes.ibi. Quatuor gentilium ſpecies 9.13. Nullæ gentes ab hæreticis vnquam conuerſæ.9.13.Hæretici nomine duntaxat Chriſtiani ſunt.9.15.Nulla potiuntur vnitate.ib.Negant Sanctos videre Deum.10. 7.Tria illorum peccata.11.7.Tria infidelium genera.11.8.Cauſæ hæreſum.12. 11. Aduerſus hæreſes Græcorum, Arrij, Macedonij, Sabellij.13.3.Diſcrimẽ inter perſecutiones gentilium & hæreticorum 13.10.Malè ſemper puniuntur Eccleſiæ perſecutores.ib.Hæretici nugantur Dei præcepta obſeruatu fore impoſſibilia.14.3.Quatuor hæreticorum in Spiritum S.blaſphemiæ.14 5. Doctrina hæreticorum de Confirmationis Sacramento. 14.11. Dicunt quemlibet à Spiritu ſancto edoceri.14.12.Conſuetudo omniũ hæreticorum. 14.18. Octo aduerſus Anabaptiſtarum perfidiam. 15.3

DIABOLVS AC TENTATIO.

In principio acrius nos dæmon aggreditur.1.1.Cur Chriſtus in fine potius quàm principio tentatus ſit.ibid. Spiritus ſanctus permittebat diabolo, Chriſtum tentationibus exagitare. 1.2. Cur Lucifer nuncupetur diabolus,item ſathan ac ſerpens antiquus.ibid.Cur Chriſtus cum illo in aciem voluerit deſcendere.ibid. Verbum *tentare* tria ſignificat.ib.Cur,&quo pacto Deus nos tentet.ib.Decem de cauſſis voluit Saluator à dæmone tentari.ibid.Sæpè tamen internas adhuc alias illo tempore ſuſtinuit tentationes. 1.3. Cur hæ quoque cum cęteris literis traditæ non ſint.ib.Tentatio indicium eſt,placere nos Deo.ib.Carni haudquaquam fidendum.ibi. Cur diabolus nuncupetur tentator.1.4.Aſſiduè homines tentat. ibi. Interdum etiam ex nobis ipſis tentamur.ib. Quinq; rationes cur Deus ſinat nos à diabolo tentari.ibi. Bonum eſt indicium, à diabolo tentari.ib. Solitarios acrius infeſtat.ibid.Poteſt viſibile aſſumere corpus. ibi. Conſiderat naturales propenſiones noſtras.ibi.Nemini parcit.ibi.Quàm terribilem habeant dæmones aſpectum.ib.Tentatio vacillantium. 1.5. Seditioſorum.ibid. Diabolus tentans, alleuiat peccatum. ibid. Quo pacto cum maleficis agat.ibid. Nihil nobis precatur boni.ib. Cur Chriſtus non ſeuerè illum increpauerit.1.6. Cuilibet tentationi opponendus eſt ſcripturæ clypeus. ibid

Corporaliter Chriſtum diabolus ſuſtulit. 1 7.

Etiam homines interdum per aera vehit. ibid. Tentatio iudicum de magis.ibid.Sub ſpecie virtutis diabolus tentat. *1. 8.* Grauem accipit ictum,dum viriliter certans,eum ſuperas.ibid. Conſilium diaboli eſt,præcipitare.ibid. Tres eius errores in diuinarum citatione ſcripturarum.1.*9*.Nominari Deum ægerrimè fert.ibid.Lucifer cuilibet ſuum deſtinat diabolum. ibid. Cum diabolo haudquaquam ineunda diſputatio.1. *10*. Sanctorum reliquijs profligandus. ibid. Proprijs poteſt expugnari armis.ibid.Septē modis tentamus Deum ibid.Diabolus phantaſmatibus ſuis hominem tentat. *1. 11*. Callidè ſubintrat,monetq; feſtinandum. ibid. Accelerat vt æternis nos bonis ſpoliet.ibid.Geſtit adorari.*1.12*. Præ ſe fert,quod ſit mercator animarū.ib.Tria ipſius mendacia.ib.Paulatim ſuas aggrauat tētationes.ib.Tres eius in Quadrageſima tentationes.ib.Tria armorum genera aduerſus quaſuis diaboli tentationes.*1 13*.Eū agnoſcere,plurimū noſtris confert tentationibus.ib.Tribus de cauſis interdū nos deſerit.1.14.Quatuor modis hominē poſſidet.*3*.1.Vocatus mox adeſt.ib. Quatuor mala.obſeſſis infert.ibi. Obſeſſi tria ab illo patiuntur.ib.Inuitus hominē deſerit.ib. Cur cū vnguib⁹ paſſim pingatur. ibid.Signum,an quis plenè à diabolo ſit liberatus. *3. 2.* Beelzebub eſt quidem Princeps dæmoniorum , ſed non vbiuis locorum. *3.3.* Principatus dæmonum tribus prouenit ex cauſſis. ibid. Sunt obligati primatibus ſuis reddendæ rationis. ibid. Beelzebub cur princeps dictus muſcatum.ibid. Baal Palæſtinorum præcipuum idolū. ibid. Dæmonis ſtudia ad inimicitias conciliandas.*3. 6.* Quo pacto Principes dæmoniorum in ſuos animaduertant inferiores. *3. 7.* Ab infidelibus non profligantur dæmones. ibid. Eius technæ, quibus nos decipere geſtit.ibid.Tribus profligantur modis.*3 8*.Magna dęmonum poteſtas in ſex rebus.*3. 10.* Duabus de cauſſis diabolus tenaciter ſuos retinet.ibid.In tribus hominum generibus conquieſcit ibid.Lucifer non habet in mundo vicarium.ibid. De miraculis dæmonum inter gentiles.*3*.11. Diaboli vafrities. ibid. A quinque ſpoliorum generibus eſt priuatus.ibid. Duodecim modi quibus diabolus congregat ac diſpergit. 3. *12.* Quidnam congreget.ibi.Semel ab homine expuls⁹,nō poteſt quo vult ire.*3.13*.Vbi libēter degat.ib.Eius quies.ib.Domicilium.ib.Eius vires minuūtur,dum probè ei reſiſtitur.ib.Tricus allicitur.*3 14*.Tribus de cauſſis libentius hominē poſt cōfeſſionem aggreditur.ib.Septē operatur, qn̄ priſtinæ repetit habitationis domiciliū.ibi. Quo pacto magos ac veneficos paſcat. 4.*17*.Signum an quis à dæmone poſſeſſus.*5 6.* Tentationes ſuperueniunt his,qui emendatioris vitæ ſuſcipiunt propoſitum.*7*.4.Diaboli poſt Chriſti reſurrectionē malitia.*8.2.* Cur dæmones fide ſint orbati.*8*.*19*.Qui ſint dæmonis vngues. *9.16.* Lupis comparatur.ibi. Diabolus Chriſti erat antagoniſta,ſed mūdus Spiritus S.*11.7*.Duobus modis vires perdidit ſuas.11.*10*.Eius prædictiones tribus de cauſis interdum ſortiuntur effectum.11.*14*.Eius circumſpectio,ibid.Omnia

mnia promittens,nihil præſtat.*12*.2.Eius teſtimonium.*13*.*6*. Contrario modo venit,quàm Spiritus ſanctus. *14*. *11*. Tres diabolicarũ tentationum conditiones. ibid. Septem ſpiritus nequam, oppoſiti ſeptem donis Spirit. S.*14*.*12*. Quinque de cauſis nominantur principès.*14*.*21*. Non debemus eſſe negligentes, quippe cùm diabolus non dormiret.ibid Duabus de cauſis malorum hominum actiones diabolo adſcribuntur. ibid. Multa reperit diabolus in homine de ſuo. ibid.

CREATVRAE.

Ignis conditiones. *1*. *1*. Quinque de cauſis boni cum igne comparantur. ibid. Chriſtiani debent in creatûris Deum conſiderare.*2*. *11*. Cur panis nomine ſcriptura omnem paſſim cibum vocitet.*4*.*7*.Cur cibo bene precemur. *4*. *13*. Carnis abſtinentia. *4*. *14*. Quid prandij tempore in menſa agendum.*4* *15*. Quinque modis Dei munera elabi ſinimus.*4*.*16*.Cõparatio terræ ad cœlum.*6*.*4*.Natura lapidum pretioſorum. *6*. *6*. Viua corpora tribus modis dicuntur perpetuò durabilia.*8*.*17*.De magnitudine terræ.*10*.*2*.In qualibet creatura reperiuntur tria,& vnum,vtpote SS.Trinitatis veſtigia.*15* *5*.Quomodo creaturæ ſint conſiderandæ,vtendæque. ibid.

TEMPVS.

Cur non ſeruemus tempus ieiunij Chriſti. *1*. *1*. Fœlix qui Chriſti ieiunat ieiunium.ibid.Noſtra Quadrageſima conuenientiſſimo totius anni tempore inſtituta eſt.ibid. Tria in Quadrageſima ſunt facienda, & tria omittenda. ibid. In quadrageſima quatuor à nobis cupit expiſcari Deus.*1*.2.Quadrageſimæ antiquitas.*1*.*2*.Quatuor de cauſis Seruator noſter præcisè ieiunauit dies quadraginta.*1*.*3*. Sex de cauſis etiam nos totidem ieiunamus dies.ibid. Quadrageſimale ieiunium olim vti obſeruatum.ibid.Ieiunij vtilitas quadruplex.ib. Eceſia ad tria nos aſtringit quadrageſimali tempore.ibid.Cur in quadrageſima Veſpertinæ preces ante meridiem abſoluantur. ib.Quę ſit iſto tempore refectionis hora.ibid. Tria hominum genera à ieiunio excuſantur.ibi. Diuinorũ cognitio myſteriorum vltimis auctior eſt temporibus.*3*.1.Qui ſint diſcretionis anni.*4*.*5*.Feſta Chriſtianorũ debent eſſe ſeparata à Iudæorum.ib. Chriſtus duos habet dies.*5*.15.De rogationum diebus *6*.*10*. Duo feſtorum genera ex B. Auguſtino.*7*.*1*.In obſeruatione Paſchæ,tria peragimus.ibi. Myſterium diei Dominicæ, Veneris ac Sabbathi.ibi. Tres cauſæ cur ſabbathum ſupremum fuerit Iudæorum feſtum.*7*.*3*. De obſeruatione Sabbathi.ib.Feſta quo pacto celebrare oporteat.ib. Diei dominicæ prærogatiuæ.ib.Manè tempeſtiuè ſurgendum ac orandum.ib.Tres rationes cur in Pentecoſte aer fuerit motus *7*.*5*. Quo tẽpore Chriſtus reſurrexerit.ib.Cur Paſchali tẽpore nobis exultandũ.*7*.*6*.Cur.

Digitized by Google

& quo pacto tribus diebus,totidemque noctibus in ſepulchro Saluator conquieuerit.7. 9. Chriſtus Sabbathum in Dominicam cõmutauit. 8.15. Omnes Dominicæ poſt Paſcha aliquam habent ſingularem conſolationem.10. 1. Cur tempus vitæ noſtræ longum reputemus.10.2.Illius potius breuitas ex quatuor poteſt cognoſci.ib. Tria parientium mulierum tempora.10. 14.Tria tempora de ſpiritali Chriſti parturitione.ibid.Quo pacto ſemper ſit orandum.12.2. De lætitia dierum feſtorum.12.5. De tempore tribulationis & conſolationis.12.13.Duabus de cauſis vno eodemque die noua & antiqua Lex promulgata eſt.14. 1. Quando & quo pacto noua ſit promulgata.ibid.Contra hæreticos Pentecoſten exſibilantes.ib.Quatuor de cauſis poſt Pentecoſten temporalia ſunt inſtituta ieiunia. ibid.Cur Pentecoſten habeamus die 50 poſt Paſcha,& 10.poſt Aſcenſionem.ibid.Quatuor in Pentecoſte Apoſtolis euenerunt. ibid.

LOCA SACRA.

Hieruſalem cur ſancta vocitetur. 1. 7. Tria ſacrorum locorum genera in veteri Lege,& ſex in noua. ib. In locis ſacris etiam degunt reprobi. ib.De monte Thabor 2.1.Cur Chriſtus libenter in montibus orare ſit ſolitus.2.1.& 4.4 Cur legum immutatio in montibus facta.2.1. Deo ampla ſunt ædificanda templa.2. 6. Tria hominum genera in nubibus reperiuntur.2.7.Duabus de cauſis hominẽ in templo diabolus magis aggreditur,quàm alibi.5.18.Adamus in Caluariæ mõte eſt humatus.6. 1. Quid ſignificet *Bethania*. 6. 2. Tria ſunt in S. Eccleſia loca.6.4.De monte Sion. 6.7. Cur ſcriptura non expreſsè templorum præcipiat ornatum.6. 9. Quo pacto Chriſtus ſacris in locis viſitandus 7.2. Omni cum reuerentia degendum in Eccleſia. 7.9. De peregrinationibus ad loca ſa. ibid. Cur Chriſtus diſcipulis Hieroſolymis conſpiciendum ſeſe exhibuerit. 7.11

VETVS TESTAMENTVM, FIgura, ſignificatio.

Myſterium quadrageſimalis numeri. 1. 3. Qui,& quare in ſcripturis nonnulli vaccæ appellentur pingues. 1. 4. *Halma* virginem ſignificat domi abſconditam.2.1.& 7.1.Senarij numeri ſignificatio. 2. 1. Cur vxor Loth in ſtatuã mutata ſalis.2.2.Quid Chriſti corpus ac veſtes in Transfiguratione deſignẽt.2.4. Noui ac veteris Teſtamenti diſcrimen.2.6.Quid ſignificent aurum, argentum, & lapides pretioſi. 2.6.Audire Chriſtum,tria ſignificat. 2. 8. Inſtrumentum Dauidici Pſalterij,Chriſti denotat crucem. 3.9. Nomen *Spiritus* indefinitè poſitum,bonum denotat genium;ſi autẽ aliquid ei iungatur,malũ. 3.13. Duodecim cophini ſpiritales, quos implere fas eſt.4. 1. Agni Paſcha-

Paſchalis cęremoniæ.4 5.De numero centenario,ac quinquagenario.4.11.Item millenario.4.12.Diſcrimen victimam inter ac ſacrificium 5.1. Quid ſignificet *Amen.* 5.8. & 10.10. Item *Bethania*,ac *Bethphage* 6. 2. Venire in nomine Domini quinque denotat.6.13. Quid *Ieſus* ſignificet. 7.8. Quid *Nazarenus.* ib. De cereo Paſchali.7.10.Aaronis virga figura erat Chriſti.9.2. Nomen *parabolæ* ſextupliciter vſurpatur.12. 6. Religioſorum veſtes quid ſignificent. ibid.Nomen *Paracletus* duo inſinuat. 13. 2. item Synagoga.13.9. Diſcrimen inter Synagogam & Eccleſiam. ibid.Linguæ igneæ duo denotabant.14.11.Myſterium numeri.1.20.ex B. Clemente & Gregorio.ib.Chriſma quid ſignificet.ib. De ſigno S. Crucis in Confirmatione.ibi. Impoſitio manuũ denotat tria.ibid. Expoſitio ſigni S. Crucis. De nomine Hebraico tetragammaton *Iehoua.* 15.5. De tribus ſpiritibus. ibid.

CHRISTI PASSIO, CRVX, GRATIA, vocatio.

Non fruſtra nobis Chriſtus ſua elargitur munera.1.1. Quid Deus à nobis requirit,quando eius nos famulatui addicimus. ibid. Quatuor de cauſis Moyſes & Helias in monte Thabor de Chriſti paſſione diſſerebant.2.5.De exceſſu quem Hieroſolymis compleuit. ibid. Tres cauſæ paſſionis Chriſti 5.1.Erat offerens & oblatum. ibid. Tribus ex cauſis mortem ſubijt. 1. per Patris iuſtititiam. 2. per charitatem ſuam.3.per odium Iudæorum.5. 3. Decem rationes cur Hieroſolymam paſſioni elegerit.6.1.Quid mons Olìueti ſignificet.6.2.Quatuor rationes,cur terra in Chriſti paſſione ac reſurrectione tremuerit.7.3.Dignitas crucis Chriſti.7.8.De ijs qui viuentes cum mortuis quærunt.ibi. Sex de cauſis Chriſtus nos paſſionem ſuam redimere voluit.9.12.Virtutes quas ex Chriſti cruciatu haurimus. ibid. Cur videatur ſuam parui facere paſſionẽ. 10 2. Quinam de Chriſti doleant paſſione.10.10. Iudas Chriſto compatiebatur.10. 15. Chriſti paſſio iter ipſius eſt ad Patrem.11.9.Litera *Thau* eſt inſigne Chriſti geſtamen.14 21.Cur in horto agonizauerit. 14 22

TRIBVLATIO, PVNITIO.

Tribulatio occaſionẽ nobis ſubminiſtrat diſcendi.1.6. Quidnã doceat.ibi. In tribulatione fiducia in Deũ cõijcienda.ibi.Omnis huius mundi lætitia,triſtitia eſt permiſta. 2.5. Cur Deus interdũ notabiliter puniat.2.9.Peccatori ſępè immittit iuſtas corporales tribulationes.3.1. Fructus tribulationis eſt,cõpati. 4.1. Multis haudquaquã cõducit, cõualeſcere.4.3.Exactiones vectigaliũ noſtrã ob auaritiã increſcũt 4.10.Etiã in aduerſis laudãdus Deus.4.18. Regiũ eſt pati ſine cauſa. 5.2.In aduerſis propinquior eſt nobis Chriſtus.6.9.Duo difficultatum genera. 7.4

Digitized by Google

Chriſtus omnia aduerſitatum ſubijt genera.8.5.Tribus de cauſis electis ſuis immittit tribulationes Deus 10.11.Maledictio mulierum propter Euam.10.13.Spiritus ſanctus parcit nemini. 11.8. Duo perſecutionum genera.13.9.Tria ſunt quæ tribulationes aggrauant.13.10.Quatuor bona inſunt tribulationibus. ibid. Tribus modis boni in aduerſitatibus ſuis conſolantur. 13.12

AGNITIO ET ADMIRATIO.

De agnitione Dei,5.14.Modus ad illam pertingendi. ibid. Quando bonũ ſit admirari.8.6.Cur Chriſtum ignoremus. 9.10. Septem agnoſcitur modis ibid.Chriſtiani ſanctè viuentes, quinque modis poſſunt Chriſtum perfectius agnoſcere. ibid. Etiam per malos magiſtros Chriſtus nos edocet 9.13. Reprobi duabus de cauſis rarius vident Chriſtum.10.2.Tria nobis incumbunt interroganda.11.3 Cur id facere negligamus.ibi. Quintuplicẽ cognitionẽ Spiritus S. Apoſtolis infundit.11.12. Duo ſtultorum genera. 14.12. Tribus modis docet Spirit. S. ib. Duobus modis noſtrã renouat memoriã.ib. Præſtãtius & ſcire pauca de rebus eximijs,quàm multa de exiguis. 15. 2. Nulli Philoſophorũ cõceſſa SS.Trinitatis cognitio.15.5.Hanc aũt partim ex S.literis,partim ex diuina habemus reuelatione.ib.Longè eſt difficilius conſiderare tres perſonas in vna eſſentia, quàm duas in vna eademque perſona eſſentias. 15.5

TIMOR, PVDOR.

De bono ac malo timore. 1.9. Cur virgines aliquot metuunt ſuam Deo vouere virginitatem. 2.1. Naturaliter horremus illa quæ alterius ſunt vitæ.2.6.Quo pacto non ſit timendum.2.10. Nemo debet timere,viuere ſecundum ſtatus ſui exigentiam. 3. 2. Non omittenda condebita pœna.5.15. Decem ſunt quæ timemus. 7.7. Duabus de cauſis timorem Chriſtus profligat.8.5. Cur à ſpectris ſeu ſpiritibus tantopere abhorreamus.ib. Tribus de cauſis dæmonum pertimeſcendus aſpectus. ibid. Duo ſunt malorum genera quæ timemus, nempe mali,ac pœnæ. 14.15

ORATIO, MEDITATIO.

Orare ac meditari famis mitigat dolorem. 1. 3. Quo pacto ſolus orandus Deus.1.13. Quis ſit aptus vel ineptus ad orandum. ibid. Tribus de cauſis oratio ieiunio præſtantior.2.1.Quatuor ſpectant ad cõtemplationis puritatem.ib.Ecſtaſes non affectandæ.ib.Cur multi in oratione diſtrahantur.3.1. Duæ peccatorũ vtilitates ex oratione.3.2. De diſtractione quã dæmon orationis tempore nobis cõciliat. 3.5.

Tria

Tria aduerſus diſtractionem media. ibid. Inordinata deuotionis affectatio.ib.Septem affectiones ex Dominicę paſſionis meditatione. 5.1. De vita actiua & contemplatiua.6.3. Quinque rationes cur materno idiomate diuinum non peragatur officium. 6. 13. Tres rationes,cur etiam priuatim orando, liceat peregrino vti idiomate, ibid.de meditatione Dominicæ paſſionis.8.18.de præparatione ad orationem.12 1.quid à Deo expetendum.12.2.quid ſit orare. ibid.in qualibet oratione requiruntur duo. ibid. de fide, qua cum orandũ. ibid.duæ orationis ſpecies,mentalis nimirum & vocalis. ibid. quatuor deuotionis ſpecies. ibid. nihil difficilius,quam orare.ibid.diſtractio maximè noſtra contingit culpa.ibid. quis prætergrediatur legem deuotè perſoluendi horas canonicas. ibid. de orationis perſeuerantia.ibid.quo pacto ſemper orandum. ibid. quid ſit multum orare.ibid.de humili oratione.ibid. duo humilitatis modi.ibidem. Quinque rationes cur non ſemper voti reddamur compotes. ibidem. Nunquam oramus fruſtra. ibidem.

Diſcrimen inter mereri & conſequi. ibidem. Oratio meretur, conſequitur,& ſatisfacit.ibid. Quo pacto pro alijs exaudiamur.ibid.Stephanus Paulum orando eſt lucratus. ibid. Pro alijs interdum non exaudimur. ibid. Quo pacto bonorum precibus adiuuemur. ibid. Orandum pro defunctis.ibid. Quatuor modis olim veteri in Lege orabatur.12.3 Raro in nomine Ieſu oramus.ibid. Præcepto obligamur ad preces.12.4.Septem de cauſſis bonum eſt orare.ibid. De ſeptem horis canonicis. 12.8. Quid ſit orare in nomine Chriſti. ibid. Quo pacto Chriſtus interpellet pro nobis.12.9.Sanctorum orationes duabus de cauſſis iam ſunt efficatiores,quàm olim.12.10.Quomodò Spiritus S.pro nobis oret. 13.2. Quo pacto de SS.Trinitate inſt.tuenda ſit meditatio. 15.5

VIRTVS, ET VIRTVOSA OPERA.

De bonis noſtris operibus raro inſtituendus ſermo 2. 12. Duabus de cauſſis interdum quis obligatur ſuam vlciſci iniuriã. 5. 6. Quidquid ad honorem Dei fit,facilè oblocutioni eſt obnoxium.6.6. Bona opera inter bonos exercitanda.7. 1. Tria nobis incumbunt facienda,ſi à Deo velimus adiuuari.7.5. Quo pacto quærendum ſit.7.8. Duabus de cauſſis in medio eſt conſiſtendum. 15.5. De facilitate ſeruitij diuini ibid. Dei vnitas quo pacto imitanda.ibid. Triplex nobis neceſſaria eſt vnitas.ibid.Bona opera poſt baptiſmum neceſſaria. ibid.

MISERICORDIA CVM SVIS EFFECTIS.

Eleemoſynæ ante fores domus diſpertiendæ. 4. 7. Per liberos id maximè faciendum.ibid. Famulis danda eſſet generalis licentia, elemoſynas diſtribuendi.ibid. De proprijs danda eſt eleemoſyna.ibid. Quatuor hominum genera de aliorum bonis præſtant eleemoſynas.ibidem. Eleemoſynæ effectus.4.17.& 18. Amici quo pacto iuuandi.7. 1. De eleemoſynis ante,& poſt mortem.7.2. De ſpiritali vnctione ex D.

Digitized by Google

Bernardo.ibid. Nihil negandum illorum, quæ amore Chriſti à nobis requiruntur.12.2. Pauperibus amore Chriſti eleemoſynas incumbit petere. ibid.

ALIARVM VIRTVTVM OPERAtiones & effectus.

Triplex Chriſti inter ac noſtrum ieiunium, diſcrimen.1.1. In pœnitentiæ exercitijs non nimis nobis ipſis innitendum.ibid. Cur in quadrageſima à nonullis abſtinere iubeamur. 1. 2. Spiridion Epiſcopus cur in quadrageſima carnes comederit. ibid. In quo Chriſtiana conſiſtat libertas.1.5.in quo conſummata ſita ſit lætitia. ibid. Quando iratum præ nobis ferre vultum liceat.1.13. Quatuor conditiones illorum, qui velint in montem Domini aſcendere.2.1. Quinque vnitatis emolumenta.3.6. Pacis conciliatores impensè amandi.ibidem. Perſeuerantiæ exēplum.4.4. Oculorū qualis habēda cuſtodia.4.6. Quatuor modis eleuandi oculi. ibid.
Modus iniuriam vlciſcendi.4.11. Quo pacto Deo obediendum. 4. 12. Non ſumus obligati, vt id ſemper velimus, quod Deus.ibid. De Superiorum obedientia. ibid. Tres obedientiæ ſpecies.ibidem. Septem obedientiæ conditiones ex D. Bernardo ibid. Quo pacto alios honorare oporteat, ipſumque honorem expetere liceat. 5. 7. Quo pacto iurandum. 5.8. De humilitatis virtute.6.3. & 7. Item obedientiæ.6.8. Virginibus manendum domi.7.1. De modo ſalutationis mutuæ, ſimul ac gratiarum actionis.8.4. De inſigni pacis bono. ibid.

PECCATA IN GENERE.

Tribus modis omnia peccatorum genera ad diaboli adorationem nos inducunt.1.12. Peccare, eſt labi.ibid. De dormitione.2.6. Duo mala hominem proſternunt.2.10 Peccati incommoda.3.1. Peccata contraria.3.3. Malitia creſcit exercitatione malorum operum.3.5. Peccatum non tam tollit liberum arbitrium, quam debilitat 3. 10. Prauæ noſtræ paſſiones duabus de cauſſis nominantur peccata. 3.11. Ob quinque rationes relictæ ſunt nobis paſſiones.5. 2. Decem de cauſſis Chriſtus odit peccatum.ibid. Deus peccata punit, vbicunq; ea offendit. ibid. Iniuria diuinę maieſtati illata, minus perferenda quam propria.5.6. Deus interdum peccatis noſtris ad propriam noſtram vtitur vtilitatem.5.8.& 8.14. Duabus de cauſſis ſæpè in eadem relabimur peccata.5.13. Cur Salomon ſit lapſus.5.14. De vinculis peccatorum, paſſionum ac mundi.6.4. Peccata non adimunt officia.7.10. Periculoſum eſt diu in peccato perſeuerare.8.11. Peccatorū malitia.8.15. Non excuſat peccatum bona intentio.13. 10. Tres rationes, cur peccata deprimant.14.7. Duabus de cauſſis peccatorum opera diabolo adſcribuntur. 14.21

IGNO-

Digitized by Google

IGNORANTIA, CAECITAS.

In ſeptem omnino rebus peccatores ſunt cæci.3.1. Quis ſpiritaliter ſit ſurdus.ibid.Tria ſunt quæ ex nobis ipſis ſcire non poſſumus.4.8.Quis Deum ignoret.5.12.Ignorantia Dei omnium eſt origo peccatorum. 13.11.Ignorantia non excuſat. ibid.

COGITATIONES CVM SVIS *effectu.*

Mundanorum hominum cogitationes.2. 6. Quo pacto Deus noſtras videat cogitationes.3.5. Quatuor modis inuadunt nos cogitationes. ibidem.Peccata quę cogitatione committuntur. ibidem. Duæ regulæ per quas ſcire queas,an rectam proferas ſententiam.3.8.Duæ conditiones gloriæ.5.11.Duæ cogitationum ſpecies. 8.5

VERBA, ET QVAE INDE PROVE- *niant peccata.*

Qui rigidè alloquuntur pauperes,dæmoni ſunt ſimiles. 1. 5. Mala noſtra ſilemus,& virtutes prædicamus. 2. 1. Duodecim ſpecies hominum ſpiritaliter mutorum.3.1. Nouem ſpecies illorum qui perperam loquuntur. ibidem. Blaſphemiæ peccatum , quo pacto , neque in hoc,neque in futuro ſeculo dimittatur 3.3.Dupliciter committitur. ibidem.Eſt vnum ex præcipuis peccatis. ibidem. Blaſphemantium punitio. ibid. Boni ac mali diuerſimodè de proximorum loquuntur operibus.ibid.De detractatoribus,ſuſurronibus , blaſphemijs, irriſoribus,&c.5.5. Quinque illata Saluatori blaſphemiæ nomina. ibid. Quid ſit blaſphemia,& quàm enorme peccatum. ibid. Tres mendacij ſpecies.5.13.Mentiri vulgare eſt peccatum.ibidem. Iurare quando bonum ſit,vel malum.10.10.Argumenta purè negatiua inualida ſunt. 13.5

ALIA PECCATA.

Luxuria indurat.1.1.Ambitio vltimo deſeritur.1 11.Superbia ſemper ad altiora contendit.ibid.Ex curioſitate ſex prodeunt malorum genera. 3.4.Seditioſi duplices.3.6.Illorum malitia.ibid.Faſtus matronarum Belgicarum. 3.16. Peccata illorum,qui ad Eccleſiaſtica aſpirant beneficia. 4.3. Triplex vana gloria,diabolica,ſpiritalis, ac corporalis. 5.11.Remedia aduerſus vanam gloriam. ibid. Eius filię. ibid. De perſonarum exceptione.8. 3. Quid ſit ſcandalum.13.8. Quatuor modis datur occaſio ſcandali.ibid.Quo pacto impoſſibile non eſſe ſcandalum. ...1.

Digitized by Google

ſcandalum.ibid.Eripiendus proximus quàm citiſſimè ex ſcandalo. ibid.De peccatis in Spiritum ſanctum. 14. 6. Malitioſi verba peruertunt. 5.16.

DE QVATVOR NOVISSIMIS ac primo.

DE MORTE.

In proſperis de fine cogitandum. 2. 5. Quo pacto iuſti potius dormiant, quam moriantur. 5.8. Dæmones nonnullis apparent in extremis. ibid.Qui nam ad mortem anhelent. 6. 13. Tribus de cauſis olim Chriſtiani defunctorum perungebant corpora.7. 2. De auxilio defunctorum.ibid.Tria hominum genera ratione timoris mortis.11.2

DE IVDICIO.

De Sanctorum reſurrectione. 2. 3. Septem iudices proferent contra damnatos ſententiam.3 8 Nihil vnquam vel hic,vel illic occultum remanebit. 5.5. Quo pacto Deus pater, & Deus Filius iudicent.5.7. Chriſtus omnia tam bona quàm mala opera diiudicabit. ibid. Pro vt nos inuenerit, ſic nos iudicabit.6.13.Neceſſitas iudicij Dei. 11. 10. Chriſti approbanda ſententia. ibid.

DE INFERNO.

Quinque rationes, cur Chriſtus infernalium pœnarum nullum nobis oſtendat ſpecimen.2.2. Cur infernus duobus craſſioribus cingatur elementis.ibid.Damnatorum corporum conditiones.2. 3. Lucifer in inferno ligatus.ibid. Miſerabilis damnatorum hominum ſtatus. 3.7.& 13. Qui ob hæreſin interficiuntur , profundius in infernum demerguntur. 3.11. Duæ conditiones pœnarum infernalium.5.9. Damnati poſt extremum iudicium haudquaquam cælum intuebuntur.10.2.Pœna priuationis diuini aſpectus. 10. 15. De triſtitia damnatorum. 10.18

DE PVRGATORIO.

In purgatorio nonnulli à dæmonibus torquentur.5.8. De ingenti loci huius tortura.8.10.Pro defunctis fundendæ preces. 12.2

DE ÆTERNA BEATITVDINE.

Deus tripliciter ad beatitudinem nos prouehit.2. 1. Septem cæleſtis regni commoda.ibid.Labore acquiritur.ibidem.Cur vulgaris bonorum Chri-

Digitized by Google

Chriſtianorum vita, bene tranſacta, non ſtatim ad cœlum paret iter.2.1. Tres *aureolæ*, Martyrum, Virginum, Doctorum. ibidem. De quatuor beatorum corporum dotibus.2. 3. In quo beatitudo conſiſtat.3.18. De cælo.4.1. Duobus modis corde quis poteſt verſari in in cœlo. ibid. Beati vident ex cælis damnatorum pœnas.5. 8. Nihil immundum intrat in cœlum.7.6. Omnia illic nitere debent. ibid. Via regni cæleſtis. 10.5. Beatorum animæ Diuina fruuntur viſione 10. 17. De gaudijs regni cœleſtis.10.18. Ab omni debet eſſe peccato immunis, qui illuc cupit ingredi. 11. 9. Quo pacto Sancti in cœlis conſtituti, pro nobis orent.12.8. Quo modo Deus in cœlis conſpiciatur. 15.5

MERCES MERITVM.

Qui ſolus laborat, ſolus potitur præmio.2.6. Noſtra mereri opera, Chriſti declarat virtus.4.13. Duo operum genera plus promerentur. 12. 11. Opera noſtra ſunt meritoria.14.4 De malorum pręmio. 14.7

CONVERSIO.

Quomodo quis euigilet.2.6. Quo pacto interrogemur. ibid. Tres ſpecies cœleſtium ſcintillarum. ibid. Surgere ſignificat quatuor 2.10. Peccatorum conuerſio, excellentiſſimum eſt Dei opus, ac ſummè difficile.3.2. Cur tam pauci ad concionatorum verba vitam emendent. 3. 16. Tria homines ad Chriſtum pertrahebant.4. 3. Tres ſpecies hominum illorum, qui ob proprium emolumentũ Chriſtum quærũt. ibid. Quo pacto homines ad Chriſtum ſint perducendi.6.5. Paruuli ſinendi ad Chriſtum venire.6. 8. Quomodo Deus hominem trahat.7.4. Non ſemper omnem in principio difficultatem Deus oſtendit. ibid. Tria pœnitentibus neceſſaria.8.10. Quo pacto Deus nos præueniat.10.8. Quo modo eatur ad Deum. ibid. Quinque iuſtificationis cauſæ.12. 11. De gratia præueniente ac ſubſequente. ibi. Tribus de cauſis videbatur Apoſtolis mundi conuerſio difficilis. 15.7

OPERA IN COMMVNI.

Quædam opera quo pacto mala ſint, & quædam bona: quædam verò nec bona, nec mala.3.12. Duæ operum ſpecies. ibid. Non omnia infidelium opera ſunt peccata. ibid. De operibus filiorum Dei. ibid. Tria operum genera.3.14. Opera noſtra ex nobis non ſunt. 4. 13. Omnia noſtra diſcutere oporteret opera. 5. 2. De Ieſu Chriſti, Angelorum, ac beatorum poſt reſurrectionem.8. 6. De via bonorum ac malorum. 10.12.
Sex eundi modi. 15.3

CAERE-

CÆREMONIÆ, AC DIVINVM officium.

De Chriſtianorum ſtationibus 6. 10. Quatuor ſtationum modi. ibid. Quinque de cauſis inſtitutæ ſunt ſtationes. ibid. Quinque hominum genera ijs interſunt. ibid. Quadruplices Eccleſiæ cęremoniæ. 8.9. De proceſſionibus dierum rogationum. 12.1. Cur inter Paſcha & Pentecoſten orando non geniculemur. 8.3

MALVM.

Diſcrimen inter mala corporis & animæ. 7. 11. Summum malum carere Deo. 11.4. De ſcrupuloſitate. 11.8

BONVM GAVDIVM.

Remedium pro ſtabili ac perſeueranti lætitia. 7.11.
Cur bonorum lætitia perſeueret, malorum autem pereat. 10.12
Quinque de cauſis bonorum gaudium non eripitur. 10.18
Tres materiæ de lætitia bonorum. ibid.
Affectio rerum temporalium internum impedit gaudium. 11.6
Quid ſit gaudium plenum. 12.5
De feſtorum lætitia. ibid.
Duo conſolationum genera. 14.16

TRISTITIA.

Quinam de Chriſti paſſione contriſtentur. 10. 10. Quid pios contriſtet Chriſtianos. 10.11. Vtilitas bonæ triſtitiæ. ibid. Quatuor modis bonorum triſtitia in gaudium commutatur. 10.12. Sex de cauſis Apoſtolorum triſtitia cum mulierum partu comparatur. 10.15. Quid in triſtitia faciendum. 11.4. Duabus de cauſis triſtitia adhæret nobis. 14.16.

PAX.

Duo componendæ pacis modi, à Chriſto eiuſque Apoſtolis vſurpati. 8.7. Tribus de cauſis Chriſtus Apoſtolis ſuam elargitur pacem. ibid. de pace, exemplo Noe. 8. 16. De remedijs vnitatis. 9.15. Quintuplex pax. 14.13. Gloria Chriſto, pax hominibus. ibid. Duo genera pacis. ibid. Chriſti teſtamentum eſt pax. ibid. Tribus modis ea vtimur. ibidem. De malis pacificis. ibidem. Pax huius mundi quo pacto & amplectenda & reijcienda ſit. ibid. Sex bonæ pacis remedia. ibid. Quadruplex inter pacem Chriſti & mundi diſcrimen. ibid.

VERI-

Digitized by Google

VERITAS.

Veritas conſolatur. 11. 12. Septem de cauſis Spiritus Sanctus appellatur ſpiritus veritatis.ibid. Veritas duobus contaminatur modis. ibid. Sex documenta,quo pacto Eccleſia in omnem ducatur veritatem. ibid. Omnibus bonis teſtibus tria ſunt neceſſaria. 13.7

MENDACIVM.

Mendacium non conſolatur. 11,12

EXCOMMVNICATIO.

Decem ſuperueniunt excommunicatis mala. 13.9. Quo pacto cum ijs conuerſari liceat.ibid. Excommunicationis ſententia magnopere extimeſcenda.ibid.Excommunicatio poſt obitum. ibid.

VERBA.

De mutuæ ſalutationis vtilitate.14.13. Quo pacto Paulus Ananiæ ſummo ſacerdoti malum imprecatus ſit.14.15. Quomodo antiquitus conqueri ſoleant. 14.19

COMMOTIO.

De interiori commotione ex B.Iobo ac Hieremia. 14.15
Quo pacto cor moueatur. ibid.
Omnes commotiones habendæ ſunt ſuſpectę. ibid.
Quo pacto intellectus & affectus auditorum moueantur. 15.6.

FINIS.

POSTE-

POSTERIOR SYLLABVS, COMPLECTENS PRAECIPVA Hiſtoricæ Relationis exempla, hac Concionum Parte contenta.

DE DEO DIVINOQVE cultu.

CHRISTI tunica angelica cuſtodia apud Galatas in lignea arca conſeruata fuit, iamque Auguſtæ Treuirorum reuerenter adſeruatur. 2.4

Auguſtus Imperator, tempore natiuitatis Christi, Apollinis conſulens oraculum, nullũ aliud retulit reſponſum, quã
Me puer Hebræus diuos Deus ipſe gubernans
Cedere ſede iubet, triſtemque redire ſub Orcum. 3.11

Idolum Apollinis Antiocheni obmutuit ad præſentiam reliquiarum Beatæ Babylæ martyris, ibidem adſeruaturum. 3.11

Fabianus Papa anno Domini 238 præcepit, vt quilibet Chriſtianus ter in anno communicaret, 4.5

Poſtmodum anno. 1213. præceptum vt ad minus ſemel in anno id fieret. ibid.

Duo innocentes pueruli inuitantes Chriſtum ad ientaculum ſuum, haud longè poſt ad gaudia regni cœleſtis vna cum præceptore ſuo ab eodem inuitati ſunt. 4.10

Conſtantinus Imperator Byzantium conſtruens, columnæ cuidam impoſuit quinque cophinos cum fragmentis reliquiarum panis hordeaci 4.17

Manibus Diuorum contingere reliquias tempore iuriſiurandi, antiquam eſſe Chriſtianorum conſuetudinem teſtatur Eutychianus Papa. 5.8.

Tempore Gregorij Turonenſis venerabile Sacramentum turritis includebatur ciborijs, ſicque circumferebatur. 6.9

Anno Domini 413. Gothi Romanam inuadentes vrbem, tam ingentem. ibidem reperêre in Baſilica Diui Petri Eccleſiaſticæ ſuppellectilis theſaurum, vt magnopere admirarentur. ibid.

Olim diebus Dominicis ex domo Epiſcopali in Eccleſiam deferebatur venerabile Sacramentum, aureæ incluſum thecæ, arca Domini nuncupata, cuius nonnunquam tam graue erat pondus, vt humeris baiulari debuerit. 6.10

Argentei panniculi, quibus contecta erat S. Euchariſtia, magno olim habebantur

Digitized by Google

bantur in pretio. ibid.

Edeſſa à Perſarum rege graui obſidione preſſa ; ad delationem imaginis Chriſti, Abagaro olim tranſmiſſa, liberata fuit. ibid.

Heraclius Imperator hoſtes profligauit, habens ſecum in caſtris imaginem Chriſti, & Conſtantinus per ſancta crucis reliquias. ibid.

Pueris ioco Miſſa ſacrificium adumbrantibus, altare eſt exuſtum. 6.13

Ferrum lancea Saluatoris latitudine vnius palmi, Roma in Vaticano adſeruatur, vna cum vultu S. Veronica. Similiter & clauus vnus crucis Dominica apud Trebetas, craſſitie vnius digiti, 8.17

Vrbanus IV. inſtituit feſtum venerab. Sacramenti. 9.16

Galenus Medicorum princeps, etſi ethnicus, conſiderando tamen accuratius humani capitis cerebrum, ad Dei laudem excitatus fuit. 15.1

Protagoras Philoſophus Athenis diſputans, eſſentne Dij, an non, vrbe pellitur, exuſtis interim omnibus eius libris. ibid.

In Luſitania annuatim in vigilia Paſcha diuinitus ſacri fontis lauacrum aqua implebatur , qua poſt baptiſmi vſum denuò euaneſcebat. 15 4

Simonides interrogatus, quid, vel qualis eſſet Deus, trium petijt dierum inducias, Quibus elapſis, aliquoties duplicabat numerum. 15.5

Diabolus ad horrenda ſe obtulit tormenta , vt vel ſemel duntaxat poſſet videre Deum. ibid.

Ethnicus quidam Philoſophus diſcipulis ſuis de Deo diſſerens ; ijſque conquerentibus ſe nullatenus ea capere, ſubiunxit : Ego ſi id præſtare valerem, vel ipſemet eſſem Deus, vel Deus haudquaquā eſſet Deus. ibid.

Chriſtus aſcendens in cælum, in monte Oliueti ſuorum reliquit veſtigia pedum, à multis retro annis magnâ in veneratione à Chriſtianis habita. ibid.

DE SANCTIS.

B. Franciſcus orationis tempore ſæpe conſpiciebatur pendulus , cælum inter & terram. 1.1

Chriſtina mirabilis arborum inſidebat truncis, auium inſtar. ibid.

S, Anthonius in ſpelunca quadam grauiter à dæmone tentatus , vt doceret homines; amabili prodijt vultu, beneque hilari. ibid.

B. Pater Ignatius Loyola interdum tam apparuit fulgidus, vt etiam radij totum, in quo erat, illuſtrarent conclaue. ibid.

Secularis quidam auxilium à fratre ſuo religioſo expetens, relegatur ad alium iam olim defunctum. ibid.

Arſenius Abbas Arcadio Imperatori offerenti ſibi totius Ægypti vectigalia, reſpondit, mortuum, ſe eſſe, atque ideoque his opus non habere. ibid.

Idem reſpondit ex alijs nonnullis , offerentibus ſibi exequendum teſtamentum cuiuſdam cognati ſui. ibid.

Simeon Salus ſine vllius cibi ſumptione integram ieiunauit Quadrageſimam. 1.3

Item B. Mamas, Marana & Cyra. 1.3

S. Macharius Alexandrinus erecto ſtabat corpore in quodam angulo toto quadrageſimali tempore, nec geniculans, nec reſidens; immò ne veſcens quidem, niſi dominicis duntaxat diebus, quando aridas maſticabat caules. 1.3

Geraſimus Abbas in Quadrageſima nullo alio veſcebatur cibo, quàm Euchariſtico. 1.3

Spiridion Epiſcopus peregrinanti cuidam, in Quadrageſima, carnes apponi curauit, alijs nimirum carens edulijs. 1.3

B. Vrſinus iam agonizans, cùm vxoris perſentiſceret præſentiam: tolle, inquit, paleam, nam ignis necdum eſt extinctus. 1.3

S. Margaretha Deum deprecans, vt infenſiſſimum ſuum poſſet conſpicere hoſtem, terribilem vidit Draconem. 1.4

Item Maria Magdalena conſimilem vidit antagoniſtam. 1.4

B. Franciſcus in eo dicebat præcipuam conſtare lætitiam, ſi quis poſt rem præclare geſtam domum rediens, ſannis contumelijſq; exciperetur. 1.5

Quo pacto Angeli in monte Gargano, vbi Beatus Michael conſpiciendum ſe exhibuit, templum conſtruxerint, nec non & in mari, in quod B. Clementis Papæ corpus demerſum erat. 1.7

Chriſtus inſigni quadam ſimilitudine oſtendit B. Brigittæ, ſibi nullatenus fore gratum, quod quidam indiſcretè ieiunans, in delirium incidiſſet. 1.8

Virgo quædam Chriſtiana inter ethnicos degens, vt Martyrij iuxta ac virginitatis potiretur palma, veneficam ſe ſimulauit, extendenſque ceruicem cera illitam, ad ſponſum emigrauit. 1.10

Sanctus Franciſcus totaliter ſuum ſibi ſubiugauerat corpus. 1.14. & 4 11. & 13.2

B. Agnes octauo Martyrij ſui die parentibus apparens, eoſdem hortatur ne de ſua contriſtentur morte, ſe namque viuere. 2.2

S. Hieronymi anima viſa D. Auguſtino inſigni cum ſplendore, ac ſuauitatis odore. 2.2

D. Thomas de Aquino ſtudens, ieiunanſque, precibus incumbebat. 2.2

Mirum in modum ſuis immerſus fuit contemplationibus, adeo, vt ne cauterij quidem ſenſerit inuſtionem. 2.2

S. Franciſcus ac B. Dominicus orationis tempore, corpore ſurſum eleuabantur. 2.2

B. Arſenius inſtar ignis in cella ſua reſplendebat. 2.2

S. Agnes in lupanari, ac 40. martyres in glacie, inſigni corruſcabant lumine. 2.2

Leo Imperator templum conſtruxit, in quo tunica Deiparæ Virginis adſeruatur, plurimis claret miraculis 2.4

S. Anthonius diebus feſtis tunica induebatur Pauli. 2.4

B. Gre-

Digitized by Google

B.Gregorius Papa tunicam S. Ioannis Euangeliſtæ altari incluſit Lateranenſi, ad quam olim variæ contingebant miracula. 2.4

Anno Domini 542. cum Cæſarauguſta à Gallis grauiter eſſet obſeſſa, ad deportationem tunicæ S Vincentij Martyris liberata fuit. 2.4

Per lanam, cui D. Agathæ Martyris erant incluſæ reliquiæ, ſicuti ab Æthnæ incendio immunes fuère. 2.4

Olim panniculi aliquot reliquiarum contactu ſacrati, magno pro munere ad Imperatores mittebantur. 2.4

Hos cum B. Leo, nec non & Gregorius Papa forficulis aliquando inſcidiſſent, cruore maduerunt. 2.4

Theodoſius Magnus deferens ſecum in aciem baculum ſimul ac capucium Semiphij Monachi, victoria ita eſt poticus, vt è ſuis nullos omninò perderet. 2.4

Angeli viſi ſunt à B. Athanaſio Martyre, Dalmaticis planetisque circum amicti 2.4

Felix Papa poſt obitum nepti ſuæ apparuit Traſillæ. 2.5

B. Stanislaus Cracouienſis Epiſcopus mortuum quendam è ſepulchro in veritatis teſtimonium contra Boleslaum Regem excitauit. 2.5

Macarius Abbas quendam violenter interemptum de illata ſibi nece percunctatus, innoxium excuſantem audit. 2.5

B. Donatus prece id obtinuit, vt defuncta mulier reſuſcitaretur, atque expertè reſponderet de theſauro à marito peregre proficiſcente ſibi relicto. 2.5

Beatus Aldelinus Epiſcopus octo dierum infantem ſciſcitatus, num à Sergio Pontifice (hic namque huius criminis calumnioſè inſimulabatur) procreatus foret, audit quod non. 2.5

Idem quoque accidit B. Brixio, cui iniquè imponebatur, quod ſuam impregnaſſet lotricem. 2.5

B. Paulus Apoſtolus D. Ambroſio videndum ſe exhibens, agnoſcitur ex eiuſdem pictura, quam in conclaui penes ſe adſeruabat. 2.5

Idem & B. Ioanni Chryſoſtomo accidit. 2.5

B. Secunda Martyr conquerebatur, quod Iunius præſes ſororem ſuam Ruffinam virgis excipiens ſibi parceret. 2.5

Daniel Stylites in edita conſiſtens columna, cæli expoſitus iniurijs, animo lætabatur, ægreque ferebat inde ſe auelli. 2.6

Quin & B. MARIA Magdalena ingentem percipiebat in pœnitentia ſua conſolationem, quando nimirum quolibet die ſeptennis in aerem eleuabatur vicibus. 2.6

Diuus quoque Bernardus ita nonnunquam à ſe rapiebatur, vt vbi locorũ degeret, quid ve vel cibi, vel potionis ſumeret, penitus ignoraret. 2.6

B. Ephram, nec non & P Franciſcus Xauerius tali nonnunquam ſpiritali perfundebantur lætitia, vt exclamarent, ſatis eſt Domine. 2.6

S. Macarius, ac Simeon Stylites dies quadraginta in precibus exigebant. 2.6

Digitized by Google

Simeon Salus ſine vllius cibi ſumptione integram ieiunauit Quadrageſimam. 1.3

Item B.Mamas, Marana & Cyra. 1.3

S. Macharius Alexandrinus erecto ſtabat corpore in quodam angulo toto quadrageſimali tempore, nec geniculans, nec reſidens; immò ne veſcens quidem, niſi dominicis duntaxat diebus, quando aridas maſticabat caules. 1.3

Geraſinus Abbas in Quadrageſima nullo alio veſcebatur cibo, quàm Euchariſtico. 1.3

Spiridion Epiſcopus peregrinanti cuidam, in Quadrageſima, carnes apponi curauit, aliȷs nimirum carens eduliȷs. 1.3

B.Vrſinus iam agonizans, cùm vxoris perſentiſceret præſentiam: tolle, *inquit*, paleam, nam ignis necdum eſt extinctus. 1.3

S.Margaretha Deum deprecans, vt infenſiſſimum ſuum poſſet conſpicere hoſtem, terribilem vidit Draconem. 1.4

Item Maria Magdalena conſimilem vidit antagoniſtam. 1.4

B.Franciſcus in eo dicebat præcipuam conſtare lætitiam, ſi quis poſt rem præclare geſtam domum rediens, ſannis contumeliȷsq; exciperetur. 1.5

Quo pacto Angeli in monte Gargano, vbi Beatus Michael conſpiciendum ſe exhibuit, templum conſtruxerint, nec non & in mari, in quod B.Clementis Papæ corpus demerſum erat. 1.7

Chriſtus inſigni quadam ſimilitudine oſtendit B.Brigittæ, ſibi nullatenus fore gratum, quod quidam indiſcretè ieiunans, in delirium incidiſſet. 1.8

Virgo quædam Chriſtiana inter ethnicos degens, vt Martyriȷ iuxta ac virginitatis potiretur palma, veneficam ſe ſimulauit, extendensque ceruicem cera illitam, ad ſponſum emigrauit. 1.10

Sanctus Franciſcus totaliter ſuum ſibi ſubiugauerat corpus. 1.14. & 4.11. & 13.2

B.Agnes octauo Martyriȷ ſui die parentibus apparens, eoſdem hortatur ne de ſua contriſtentur morte, ſe namque viuere. 2.2

S.Hieronymi anima viſa D. Auguſtino inſigni cum ſplendore, ac ſuauitatis odore. 2.2

D.Thomas de Aquino ſtudens, ieiunansque, precibus incumbebat. 2.2

Mirum in modum ſuis immerſus fuit contemplationibus, adeo, vt ne cauteriȷ quidem ſenſerit inuſtionem. 2.2

S.Franciſcus ac B.Dominicus orationis tempore, corpore ſurſum eleuabantur. 2.2

B.Arſenius inſtar ignis in cella ſua reſplendebat. 2.2

S.Agnes in lupanari, ac 40.martyres in glacie, inſigni corruſcabant lumine. 2.2

Leo Imperator templum conſtruxit, in quo tunica Deiparæ Virginis adſeruatur, plurimis claret miraculis 2.4

S.Anthonius diebus feſtis tunica induebatur Pauli. 2.4

B.Gre-

B.Gregorius Papa tunicam S. Ioannis Euangeliſtæ altari incluſit Lateranenſi, ad quam olim vari[j] contingebant miracula. 2.4

Anno Domini 542. cum Cæſarauguſta à Gallis grauiter eſſet obſeſſa, ad deportationem tunicæ S. Vincentij Martyris liberata fuit. 2.4

Per lanam, cui D. Agathæ Martyris erant incluſæ reliquiæ, ſiculi ab Æthnæ incendio immunes fuere. 2.4

Olim panniculi aliquot reliquiarum contactu ſacrati, magno pro munere ad Imperatores mittebantur. 2.4

Hos cum B.Leo, nec non & Gregorius Papa forficulis aliquando inſcidiſſent, cruore maduerunt. 2.4

Theodoſius Magnus deferens ſecum in aciem baculum ſimul ac capucium Semiphij Monachi, victoria ita eſt potitus, vt è ſuis nullos omnino perderet. 2.4

Angeli viſi ſunt à B. Athanaſio Martyre, Dalmaticis planetiſque circumamicti 2.4

Felix Papa poſt obitum nepti ſuæ apparuit Traſillæ. 2.5

B.Stanislaus Cracouienſis Epiſcopus mortuum quendam è ſepulchro in veritatis teſtimonium contra Boleslaum Regem excitauit. 2.5

Macarius Abbas quendam violenter interemptum de illata ſibi nece percunctatus, innoxium excuſantem audit. 2.5

B.Donatus prece id obtinuit, vt defuncta mulier reſuſcitaretur, atque exertè reſponderet de theſauro à marito peregre proficiſcente ſibi relicto. 2.5

Beatus Aldelinus Epiſcopus octo dierum infantem ſciſcitatus, num à Sergio Pontifice (hic namque huius criminis calumnioſè inſimulabatur) procreatus foret, audit quod non. 2.5

Idem quoque accidit B.Brixio, cui iniquè imponebatur, quod ſuam impregnaſſet lotricem. 2.5

B.Paulus Apoſtolus D. Ambroſio videndum ſe exhibens, agnoſcitur ex eiuſdem pictura, quam in conclaui penes ſe adſeruabat. 2.5

Idem & B.Ioanni Chryſoſtomo accidit. 2.5

B.Secunda Martyr conquerebatur, quod Iunius præſes ſororem ſuam Ruffinam virgis excipiens ſibi parceret. 2.5

Daniel Stylites in edita conſiſtens columna, cæli expoſitus iniurijs, animo lætabatur, ægreque ferebat inde ſe auelli. 2.6

Quin & B.MARIA Magdalena ingentem percipiebat in pœnitentia ſua conſolationem, quando nimirum quolibet die ſeptennis in aerem eleuabatur vicibus. 2.6

Diuus quoque Bernardus ita nonnunquam à ſe rapiebatur, vt vbi locorũ degeret, quid ve vel cibi, vel potionis ſumeret, penitus ignoraret. 2.6

B.Ephram, nec non & P. Franciſcus Xauerius tali nonnunquam ſpiritali perfundebantur lætitia, vt exclamarent, ſatis eſt Domine. 2.6

S. Macarius, ac Simeon Stylites dies quadraginta in precibus exigebant. 2.6

Digitized by Google

Beati Angeli comitabantur S. Benedictum, monaſteria ſua inuiſentem. ibid.
Iidem quoque conſolabantur B. Guilielmum, amore Chriſti omnia relinquentem. ibid.
Catharina Senenſis triduo fuit in ectaſi. 2.7
Leue quoque mendaciolum multis deplorabat lachrymis. 2.7
B. Franciſcus & P. Ignatius Loyola ex omnibus creaturis aliquid eliciebant, vnde ad Deum eleuarentur. 3.11.
D. Anthonius dæmones irridebat, exprobrans illis imbecillitatem ſuam 3.3
B. Franciſcus inſtabiles fratres, muſcas vocitabat. 3.3
B. Franciſcus Paulanus, nec non & Ignatius Loyola, item Xauerius miraculis fuère celebres. 3.3
Simeon Salus vt meliorem ferret opem obſeſſis, obſeſſum ſe ſimulabat. 3.8. & 14.10
Ad nomen S. Anthonij profligebantur dæmones. 3.8. & 14.22
Idem quoque omnes ſuperabat tentationes ſigno S. Crucis. 3.9
S. Lucia iudicis edicto ad lupanar pertrahenda, immobilis permanſit. 3.10
B. Bernardus energumenam quandam liberauit; populo ardentes cereos manibus tenente. 3.11
Mulier extollens vocem ſuam, ac clamans, beatus venter qui te portauit, putatur fuiſſe Marcella, famula Marthæ. 3.16
S. Felicitas ſeptem filios ad martyrium animabat; dolens eos relinquere ſuperſtites. 3.17
Quadraginta martyribus ad ſupplicium ductis, accidit vt vni tanquam iuueni imbecilliori parceretur. Quem mater adhuc ſpirantem humeris ſuſtulit ſuis, eumque rogo ſimul cùm cæteris iniecit. ibid.
Alia quædam Chriſtiana matrona audiens in campum producendos Chriſtianos, ſimul cum prole eò accelerans; ad Martyrij palmam auidè anhelat. ibid.
Pacianus Epiſcopus dicere erat ſolitus, ſe nomine Catholicum, cognomine Chriſtianum eſſe. 4.2
B. Franciſcus concionando ingentem hominum multitudinem ad ſuum pertrahebat Ordinem. 4.8
B. Vincentius Ferrarius aliquot Iudæorum ac Turcarum millia conuertit, & pluſquam centum peccatorum millia ad meliorem reduxit frugem. 4.3
D. Petrus Apoſtolus varios ſanans ægros, Petronillæ febricitanti filiæ mederi noluit, quod ſciret maiori id cedere emolumento. ibid.
Carolus Borromæus Mediolanenſium Antiſtes qualibet ſeptimana ſciebat, quid vbiuis locorum in ſua eſſet geſtum diœceſi. 4.6
In cœnobio S. Macharij diabolus nonniſi vnum ſibi addictum reperit Monachum, qui quandoquidem ſuas nolebat Superioribus detegere tenta-

Digitized by Google

tentationes, hinc eum ſuo pro arbitratu circumagebat. 4.6

Carolus Magnus ad bellum proditurus, ſciſcitabatur prius ab Epiſcopis, an Eccleſiaſtici ritus ab omnibus inuiolabiliter obſeruarentur. 4.7

B. Franciſcus anno Domini 1219. quinque religioſorum hominum millia congregans, de cibo eoſdem nolebat eſſe ſollicitos, cùm interim varijs ex locis omnia affatim ſubminiſtrarentur. 4.7

Abbas Apollo cum ſuis nihil in Paſchate habens quo veſceretur, poſt dictas preces, varias fructuum ſpecies ab ignotis ſibi hominibus adferri conſpexit. 4.7

B. Ægidius Minorita à Cardinalibus interpellatus, pro ſe vt oraret, renuit, dicens ipſos maiori eſſe fiducia præditos. 4.8

S. Baſilius volens ſibi è ſuis collegam adſciſcere, prius humilitatis exercitio eum comprobabat. 4.12

D. Auguſtinus refectionis tempore ſemper aliquid boni ad menſam, vel audiebat, vel referebat 4.15

B. Martinus magna cum animi conſtantia agonizans, dæmoni reſtitit. 5.2

D. Thomas Aquinas plus orando quam ſtudendo promouit. 5.3

Idem quoque Diuo accidit Bernardo. 5.3

B Gregorius in Ezechielem Prophetam commentans, à Spiritu ſancto fuit edoctus, qui in ſpecie columbæ viſus eſt eius ſe admouere auriculæ. 5.3

Scientia B Franciſci aquilæ comparatur, in altum euolantis, cum alij humi reptitent. 5.3

B. Machetes Abbas libenter diuinos audiens ſermones, ſi quid futile recitaretur, ſopore deprimebatur. 5.4

B. Paulus & Anthonius ſine defatigatione vlla, per totam noctem de cœleſtibus diſſerebant. 5.4

Germanæ D. Thomæ Aquinatis volentes eum à monaſtico retrahere propoſito, Deo ſe deuouent. 5.4

Conſtantius Monachus, ob corporis exiguitatem, contemptui à ruſtico habitus, benignè eundem amplexatur, exoſculaturq́. 5.7

S. Hilarion de loco in locum fugitans, de induſtria alijs ignotus eſſe ſtudebat. 5.7

Quin & B. Ambroſius ad lupanar ſe contulit, ne in Epiſcopum eligeretur. 5.7

B. Franciſcus ad ſui ipſius deſpectum gaudebat. 5.7

Zaroe ac Arphaxat præſtigiatores volentes Simonis ac Iudæ impedire conciones ſibi ipſis obfuêre. 5.7

B. Dunſtanus ab Angelis ad cœleſtis regni gaudia, ipſa Dominicæ Aſcenſionis ſolemnitate inuitatus, inducias petijt, ne plebs Chriſtiana diuini verbi deſtitueretur pabulo. 5.8

Conſtantinus Imperator ſcribens ad B. Anthonium, eius expoſcebat preces. 5.12

Per ſanctam Anthonij ac Hilarionis conuerſationem, aliquot millia Monachorum exorta ſunt. 5.12

Adhuc B. Franciſco ſuperſtite quinque Franciſcanorum millia conuenêre Aſſiſium ad Generale capitulum. 5.12

D. Ambroſius reliquiarum loco adſeruabat clauos illos, quibus Vitalis & Agricola crucifixi erant. 5.12

Cæca quædam liniens oculos floribus, Sancti Stephani reliquijs admotis, viſum illico recepit. 5.12

B. Martinus viſus fuit capite reſplendere, dum ſacro adſiſteret altari. 5.12

Ethnicus quidam in perfidia ſua obſtinatus, cùm ceruicali eius clanculum ſuppoſiti fuiſſent flores, quibus ara D. Stephani exornata erat, conuerteretur. 5.12

B. Gregorius ſtudens Papatui furtim ſe ſubtrahere, ſplendore ignea columna proditur. 5.12

D. Sebaſtianus ad tempus celabat fidem ſuam, ob gentilium incredulitatem. 5.13

S. Martinus agonizans, ſupinus ſemper cæli conuexa intuens, eò aſpirabat. 5.15

Mundum laqueis plenum ſola humilitas euadit. 6.3

Ioannes Damaſcenus ob paucos, quos inſcio Magiſtro verſiculos condiderat, pœnitentiæ cauſſa iubetur conuentualium, ſuis manibus mundare cloacas. 6.3

Diabolus ieiunijs ac vigilijs Macarium ſuperans Abbatem, humilitatem eius conſectari non potuit. 6.7

S. Martinus à dæmone increpatus, quod plurimos ſuum ad monaſterium peccatores admiſiſſet, promiſit eidem delictorum ſuorum veniam, ſi à Deo eam vellet expetere. 6.7

S. Maria Ægyptiaca poſt annos ſeptemdecim in peccatis degens, totidem annorum ſpatio ſine vlla conſolatione diuino vacauit obſequio. 6.9

Chriſtus aderat B. Anthonio viriliter cum dæmone decertanti, etiamſi ab ipſo non videretur. 6.9

In medio quoque cordis erat B. Catharinæ Senenſis, cum impuris à dæmone vexaretur cogitationibus. 6.9

Irmgardis Ludouici Imperatoris coniunx reliquijs SS. Petri ac Marcellini ſuam obtulit trium librarum zonam. 6.9

Leo Papa III. Romanum Imperium à Græcis ad Carolum Magnum tranſtulit. 6.9

Gregorius V. Imperium Germanis adſignauit, inſtituens ſeptem Principes electores. 6.9

Gregorius Papa I ſub pœna abſolutionis ab officio prohibet Regibus ac Imperatoribus, ne priuilegia certis quibuſdam conceſſa monaſterijs infringant. 6.9

Equus

Digitized by Google

Equus quidam cum ante Ioannem vexiſſet Pontificem, poſtea alterius fuit ſeſſionis impatiens. 6.9

Venerabile Sacramentum olim à Pontifice mittebatur ad Epiſcopos, Vrbem adeuntes; in ſignum ſcilicet, quod cum Sancta Romana Eccleſia in fide communicarent. 6.10

Gregorius Turonenſis circumtulit reliquias B.Martini, Saturnini, ac Iuliani. 6.10.

Reliquiæ S.Remigij circumlatæ, tuebantur ædes illas à peſte, quas pertranſierant. 6.10

B.Gregorio circumferente imaginem S.Mariæ maioris, auditæ ſunt cœlitus Angelicæ voces, Regina cœli lætare, &c. ibid.

Ioannes & Manuel Comnemus per imaginem B. Virginis potiti ſunt victoria. 6 10

S.Baſilius Publicam ſubditis ſuis indixit ſtationem, quando mittebat eos peregrinatum ad montem Didymi. 6.10

Mamertus Epiſcopus inſtituit dies Rogationum. 6.10

Gregorius Papa I. variarum fuit inſtitutor proceſſionum. 6.10

Pij homines olim Diuo Benedicto ſuos offerebant inſtituendos liberos. 6.11

S.Lutgardis recitans illum pſalmi verſiculum, Deus in adiutorium meum intende, *vidit profligari dæmones.* 6.13

Longinus conſtanter adſeuerans Chriſtum verè à mortuis reſuſcitatum, fuga ſibi conſulere debuit, tandemque & necem ſubire. 8.2

S.Iacobus minor vouens ſe non comeſturum poſt vltimam cœnam, niſi Dominum ſuum reſuſcitatum videret, tandem voti factus eſt compos. 7.6

B.Maria Magdalena non ſolum multa à Iudæis ſuſtinuit, verum etiam ſe ipſam varijs pœnitentiæ operibus libens volensq; exercitauit. 7.1

Ex oſſibus D.Catharinæ Virginis oleum affatim ſcaturit. 7.2

Theodorus Eccleſiæ Sancti Petri cuſtos, videns Apoſtolorum coryphæum apparentem ſibi, vehementer conſternatus, lecto decubuit. 7 6

Guilielmus Aquitaniæ Dux, iuſſu Eugenij Papæ Romam properè contendens, nouem ibidem annos in magna inedia ac corporis caſtigatione traduxit. 7 9

Pater Ignatius nihil in ſe ſenſit, quod aliquam ei inordinatam conciliaret triſtitiam, cuius non quàm ocyſſimè exonerari poſſet. 7.11

Ioſepho ab Arimathea in carcerem coniecto, quod Chriſtum Saluatorem ſepulturæ mandaſſet, Angeli poſt reſurrectionem Domini viam abeundi patefecêre, dimotis carceris parietibus. 8 2

Conſtantinus Imperator deoſculabatur in primo Nicæno Concilio membra Epiſcoporum, quæ fidei cauſſa tormentis excruciata fuerant. 8 5

Soror B. Gregorij Nazianzeni integras noctes orando ſapè conſumebat ante venerabile Sacramentum. 8.6
Beato Petro ethnici tres in capillitio inſcidêre coronas. 8.10
Sanctus Ioannes Euangeliſta ætate nonagenarius, poſt cæteros omnes Euangeliſtas ſuum conſcripſit Euangelium. 8.20
S. Rumoldus relicto Epiſcopatu Dublinenſi Romam concitus properauit, 9.5
Petrus Damianus Epiſcopus iuxta ac Cardinalis, poſthabitis rebus omnibus caducis, heremum petijt. 9.5
Gregorius Nazianzenus cauſſa pacis, Conſtantinopolitano ceſſit Epiſcopatui. ibid.
B. Athanaſius ſtrenuè ſeſe Arrianis oppoſuit. ibid.
D. Auguſtinus Donatiſtis Africanis. ibid.
Stanislaus Epiſcopus Regi Boleslao ob iniuſtitiam ſuam. ibid.
B. Thomas Cantuarienſis Regi Henrico ob conſeruationem Eccleſiaſticæ immunitatis. ibid.
Chryſoſtomus Eudoxiæ Imperatrici ob ſuperbiam. ibid.
B. Maria de Oignes, tempore ægritudinis ſuæ, nihil præter ſacram euchariſtiam cibi ſumere potuit. 9.11
D. Catharina Senenſis ad intuitum venerabilis Sacramenti corpore pariter & animo exhilarabatur. 9.11
B. Cyprianus cum aliquot Africanis Epiſcopis rebaptizans eos qui ex hæreſi venerant, à Stephano Pontifice aliter eſt edoctus. 9.15
Solemnitas omnium Sanctorum anno Domini 853. à Gregorio IV. inſtituta eſt. 9.16
S. Benedictus vidit mundum in forma exiguæ ſphæræ. 10.6
Carolus Magnus in hebdomada ſancta mœrori ac compunctioni ſe tradēs, magnam excitauit Wedekindo Saxonum Principi admirationem. 10.10
S. Laurentius in craticula aſſatus, irridebat tyrannum. 10.18
B. Tributio ardentes prunæ plantis ſuppoſitæ, amœnæ videbantur eſſe roſæ. ibid.
S. Adrianus adhuc gentilis percunctatus Martyres, cur tam libenter ſubirent tormenta, intellexit id amore æternæ retributionis fieri, vnàc & Chriſto nomen confeſtim dedit. 11.3
B. Agnes gloriabatur ſe à Chriſto ſponſo ſuo multo præſtantiora accepiſſe monilia quam carnalis ei poſſet offerre ſponſus. 11.6
Abraham heremita ſua inſigni patientia integrum conuertit pagum, in quo plurimi fruſtra deſudauerant, quin & neptem ſuam Mariam lupanari eripuit contubernio 11.8
Stephanus Dienſis Carthuſianus Epiſcopus, populo diabolum viſendum exhibuit, vnde de cætero in frequentanda Eccleſia fuêre vigilantiores. 11.10
Effigies Symeonis Stylitæ Romæ, ipſo adhuc viuente, in operariorum officinis

Digitized by Google

officinis tutelæ ac patrocinij cauſſa ſuſpendebatur. ibi.
B.Bernardus quaſi ad carnificinam, ita accedebat menſam. 12.4
S.Ignatius auidè ad Martyrium anhelabat. 12.4.
Epiſcopi I. Concilij Nicæni inuitati à Conſtantino Imp. ad dedicationem templi Hieroſolymitani, ſacris ibidem pro ſalute Imperatoris, ac liberorum eius, operati ſunt, nec non & pro Eccleſiæ vnitate aduerſus Arrianos. 12.10
Iuſtus ac Paſtor innocentes pueruli prudenti ſuo reſponſo elinguem effecère Dacianum Præſidem. 12.13
S.Matthias Apoſtolus ad aram interimitur, quod Regis filiam ad cœlibatum induxiſſet. 13.4
Quin & Diuus Hieronymus varias ſuſtinuit oblocutiones, quod nobiles aliquot Romanas matronas Bethleem allexiſſet. ibid.
B. Catharina Virgo præſtanti ſua eruditione conuertit quinquaginta præcipui nominis Philoſophos. 13.5
S.Trophimus tormentis ſubiectus, aiebat Diuinum numen dulcorare ea, adeò vt alioquin impoſſibile foret, ea patienti tolerare animo. 13.6
B.Lucia non ſenſit liquefactum plumbum, oleum, picem, quibus perfundebatur. 13.6
S. Sabatius horrendos quidem in tormentis ſuſtinuit corporis cruciatus, verum ob inſignem diuini amoris flammam, animum non affligebant. ibid.
Cur Chriſtiani olim dicti biathanati. 13.10
S.Thomas præclarè de venerabili Sacramento ſcribens, nullam aliam laboris ſui popoſcit mercedem, quàm Deum ipſum. 14.3
B. Franciſcus cùm in graui ægritudine pullum deguſtaſſet gallinaceum, plateatim id in ſui ipſius confuſionem propalari iuſſit. 14.10
Quin & animo contriſtabatur, ſi quem fortè conſpexiſſet, ſe pauperiorem. ibid.
Inſignis quædam matrona re ac nomine Bona, cum vbera haberet vermis ſcantentia, tam ſtudiosè eos ſtuduit adſeruare, vt ne vno quidem carere vellet. 14.10
B.Franciſcus inſigni cum ſolatione quinque ſuſcepit ſtigmata, etſi non niſi ſummo cum dolore. 4.10
S.Vincentius Valentinus prædicans in Francia ac Belgio idiomate Hiſpanico, ab omnibus probè fuit intellectus. 14.11
B.Anthonius cum nonnullis accuratiſſimis diſſerens Philoſophis, magnoperè eos confudit, licet rei Philoſophicæ penitus ignarus. 14.12
S.Bernardo mirum admodum videbatur, quod Deus tanta per ipſum deſignaret miracula, cum nullas in ſe virtutes animaduerteret. 14.18
P. Franciſcus Borgia in communi quadam collatione dicens facta præſtare verbis, ad ſingulorum procidens pedes, eoſdem demiſsè exoſculabatur. 14.20
S. Io annes Eleemoſynarius cuidam ſuo ſubdito in peccatis obſtinato ſupplex fuit.

Digitized by Google

fuit, quem & per hoc conuertit. 15.3
In corde religioſa cuiuſdam virginis reperta ſunt tres ſpelunca, eiuſdem ponderis ac menſura, &c. 15.5
S. Franciſcus cur omnes creaturas ſuos vocitauerit fratres ac ſorores. ibid.
B. Sebaſtianus ſuam conſtanter profitebatur fidem, etſi cum mortis diſcrimine. 15.5
D. Ambroſius aliorum excipiens confeſſiones, vbertim lachrymabatur, quò eos ad ſalutarem procuraret pœnitentiam. 15.6
S. Franciſcus perceptis quinque ſtigmatibus, Chriſtum vidit Saluatorem. 15.7
Item S. Anthonius poſtquam à dæmonibus fuiſſet cæſus. ibid.

DE COMPVNCTIONE AC *Pœnitudine.*

Guilielmus Aquitaniæ Dux flagitioſam ducens vitam, à B. Bernardo conuerſus, Monaſticen profitetur. 2.2
Theodoſius Imperator publico ſe facinore contaminans, etiam publicam egit pœnitentiam, antequã à B. Ambroſio in gratiam reciperetur. 2.2
Eximius quidam Doctor, ſacrum Dominicanorum irridens habitum, tandem nocturna voce admonitus, ipſemet idem amplexus eſt inſtitutum. 2.6
De conuerſione S. Adriani. ibid.
Inhoneſta quædam fœmina publicè peccare erubeſcens, cùm à B. Ephram interrogaretur, cur coram diuina Maieſtate non verecundaretur, etiam per hoc ad meliorem ſe frugem recepit. 3.5
Quo pacto impoſſibile ſit ab omnibus liberari prauis ſuggeſtionibus. 3.5
Quomodo diſcretè ſit tacendum, quando periculi imminet metus. 3.6
S. Catharina Senenſis rogans pro duobus latronibus ſine animi contritione ad ſupplicium contendentibus, vtrumque conuertit. 3.8
Duo cùm non ſincerè confeſſi, ſacram cuperent ſuſcipere ſynaxin, non potuere eam deglutire. 4.4
Presbytero cuidam ſacris operanti trina vice ab altari ſacra hoſtia à columba eripitur, donec ritè confeſſus eandem reciperet. 4.5
Anaſtaſius ſecundus, Theodoſius III. Michael. Curopolates, Michael Comnenus, Carolomanus rex Franciæ, & Richardus Angliæ, nec non & Suatacopius regno renunciantes terreno, diuino ſeſe addixere famulatui. 4.19
Windekindus adhuc paganus, vidit communicantes ſuſcipere in ore paruum puerulum, qui nonnullos blandè, quoſdam verò toruè intuebatur. 5.1
Ardalion ac Geneſius gentiles mimi, cùm ioco Chriſtianorum ſuſciperent baptiſmum, tandem ſerio ſunt conuerſi, ac pro Chriſti fide enecati 5.4

Theodo-

Digitized by Google

Theodoſius Imperator libens ſe Ambroſio ſubiecit, vt pœnitentiam ſibi iniungeret. 5.12
Adoleſcens quidam à ſuo confeſſario diſſuaſus Franciſcanorum aggredi inſtitutum, poſtmodum malè viuens, omnem in confeſſarium culpam reiecit, qui pœnitentia ductus, ipſemet Franciſcanus eſt effectus. 6 5
Robertus Flandriæ Comes ſubditis infenſus, à nemine potuit placari, præterquam verbis S. Arnulphi Epiſcopi, à Pontifice ad eum deſtinati. 7.1
Theophylus Imperator Iconoclaſta, invitæ fine, per vxoris preces ad meliorē ſe frugem recepit. 8.1
Arſenius Abbas hanc cœlitus audiuit vocem, fuge, tace, quieſce. 8.2
Infirmi vocis vſu deſtituti, abſoluendi ſunt, ſi id ante petierunt, prout Leo Papa Theodorum inſtruxit. 8.10
Ægrotus quidam in confeſſione luxuriæ peccatum reticens, ac ſacram Euchariſtiam ſuſcipiens, eandem retinere non potuit: verum poſtmodum ſincerè confeſſus, probè deglutiuit. 8.10
Diabolus confitenti cuidam in ingenti volumine ſua oſtendit peccata, quò ad deſperationem eum adigeret, verum contrarium accidit. 8.10
Theodoſius Imperator iunior excommunicatus à quodam, penes quem ea poteſtas non erat, haud potuit tamen conquieſcere prius quin iſto eſſet reſolutus vinculo. 9.15
Eodem modo & Claſſiriano cuidam accidit, qui indebitè vna cum familia ſua excommunicionis erat ictus fulmine. ibid.
Senior verò Theodoſius Imperator iuſtè ſuum ob meritum ab Eccleſia proſcriptus, non faciebat obteſtandi finem, priuſquam Ambroſius tali eum nodo ſolueret. ibid.
Duo mercatores aſſueti iuramentis, cùm toto iſto anno ab hoc ceſſantes peccato, parum ſuarum diſtraherent mercium, tandem cùm in bono propoſito laudabiliter perſiſterent, mirum in modum ditati ſunt. 10.10
B. Auguſtinus ad continentiam fuit incitatus, per virtutis huius pulchritudinem. 11.6
Alexander ab Hales cùm tacitus ſecum ſtatuiſſet nemini denegare quidquam quod in honorem Diuæ Virginis ab ipſo peteretur, tandem hoc interpellatus nomine, vt ſe Franciſcanorum addiceret inſtituto, paruit. 12.2
S. Potentiana Baſilidi militi, à quo ad ſupplicium ducebatur, promiſit, ſe pro ipſo oraturam, qui poſt eius Martyriū etiā pro fide occubuit. 12.8
Reſpicius capitaneus videns B. Triphonem horrenda ſuppliciorum tormenta inuicto animi robore tolerantem, etiam ipſe proclamauit, ſe Chriſtianum fore. 13.6
B. Arſenius videns heremitam quendam ſcandalizari ob hoc quod paulo

Digitized by Google

maiori vteretur commoditate, reſpondit, ſe quidem in vita ſeculari omnibus frui commodis ſolitum, ipſum verò non. 13.8
Iudæus quidam in ſolitudine ægrotans, dum arena, conſperſione baptizaretur, conualuit quidem, verum poſtea rite fuit ſalutaris vndæ lauacro expiatus. 15.4

DE HOMINIBVS MISERICORDIÆ ſtudio deditis, deq; miſericordiæ operibus

Ioannes Gualbertus obuiam habens quendam qui cognatum eius interfecerat, rogantem ſe per amorem Crucifixi vt vitam ei donaret, libens id fecit: vnde & poſtea ad Eccleſiam veniens vidit Chriſti in cruce pendentis caput, tanquam gratias ipſi agenti ad ſe inclinari. 1.5
S. Martinus militem adhuc agens, partem chlamydis pauperi eſt elargitus. 4.7
S. Gregorius duodecim pauperes hoſpitio excipere ſolitus, etiam Chriſtum Dominum pro tertio decimo ſuſcipere meruit. 4.7
Senior quidam anachoreta nihil præter detritam habens tunicellam, vnicumque panem, rogatus à paupere pro eleemoſyna, vtrumque paratus fuit dare. 4.7
Auarus quidam eleemoſynis donandis incumbens, valdè fuit ditatus, idq; eò magis, quo plus elargiebatur. 4.7
B. Anthonius Archiepiſcopus Florentinus ſplendidè prouidens paupertati filiarum quarundam, cùm animaduerteret mundanis eas affici delitijs, parcius eas aluit, ſicq; deinceps inculpatius vixère. 4.7
S. Bertulphus ſeruiens Womberto Comiti, libenter ſubueniebat pauperibus: quorum vni cum ollam vini fortè adferret, obuiam habens iratum Dominum, vinum in aquam eſt conuerſum. 4.16
Tempore annonæ caritatis, cùm Monaſterium quoddam cuilibet pauperi ſingulos daret panes, ſimul ac obſonij paululum, accidit vt panes in furno coctionis tempore incrementum ſumerent. 4.17
Cœnobium Hemmenrorde largas donans eleemoſynas, tandem à Præpoſito quodam ducentas argenti libras accepit. ibid.

DE ALIIS VIRTVTIBVS.

Iuſtinianus Imperator tempore Quadrageſimæ non niſi olera ac herbas ſylueſtres, aceto maceratas edebat, ieiunans toto nonnunquam biduo ſine vllo cibi alimento. 1.3
Tempore magnæ caritatis annonæ, cum Imperiali edicto conceſſum foret Bizantij carnes in macello vendi, nullus tamen qui eas emeret, eſt repertus. 1.3
Oxyringus Ægyptiorum vrbs, plura habebat religioſorum monaſteria, quàm

Digitized by Google

quàm ciuium domicilia, immò tota inſuper vrbs Monaſterijs vndequaque cincta erat. 1.7

Monachus quidam à Superiore ſuo quopiam miſſus, ea lege vt eodem veſperi rediret, cùm vehemens decideret imber, daretq; modis omnibus operam, vt præſentem ſe Superiori ſiſteret, à Deo per aquam eſt ſublatus. 4.15

Ioannes abbas toto anno ex obedientia aridum irrigabat truncum, paratus inſuper ingens quoddam prouoluere ſaxum, quod plurimorum nequibat moueri opera. 4.12

De duobus religioſis, in itinere ex obedientiæ præcepto defunctis. ibid.

Cartuſianus quidam lecto decumbens, cùm de conſilio medici aſſatam eſſet commeſturus perdicem, renuit, ipſaq; in aerem mox euolauit. 4.14

S. Hieronymus Virgines Deo ſacras hortabatur, vt tempore prandij, piæ lectioni incumberent. 4.15

Plato indignatus ſeruo, aiebat ſe eum percuſſurum, niſi foret iratus. 5.8

De religioſo quodam cui Diua apparens Virgo, aiebat placere ſibi deuotionis ſuæ ſtudium, modo ita pergeret. 6.4

Zeleucus legem promulgans, vt adulter vtroque priuaretur oculo, cùm filius eam primus eſſet tranſgreſſus, illi quidem vnum, ſibi verò alterum curauit erui. 6.7

Conſtantinus ſuos volens probare miniſtros, iuſſit eos exire aula qui idola colere recuſarent: verum vice verſa, tales potius reſeruauit. 9.6

DE TENTATIONE.

Ioannes abbas diaboli parens inſtinctu, toto abſtinebat biduo. 1.1

Abbas Hero annos quinquaginta in magna tranſigens pœnitentia, tandem diabolico deceptus aſtu, in puteum ſe præcipitem dedit. ibid.

Duo iuniores Monachi nihil volentes edere niſi quod diuinitus eis miniſtraretur, cùm vnus eorum fame interijſſet, alter diaboli conatus ſuſpectos habens, mutauit ſententiam. ibid.

Presbyter quidam indignabundus, cum famulum vocitaret diabolum, volens ſibi ab eo caligas exui, ſenſit diabolicas admoueri manus. 1.4

De mulieribus quibuſdam quæ ante annos 1300. putabant ſe cum Diana ac Herodiade choreas agere. 1.7

Origenes amore caſtitatis ſe ipſum emaſculauit ferro genitalia demetens. 1.8

De quodam qui in ſolitudine ſanctam degens vitam, per diaboli fraudem Iudæus eſt effectus, ac tandem à vermibus conſumptus. ibid.

Diabolus in ſpecie Monachi Monachum adiens, eumq; ad orationem incitans, nil niſi nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum *iteratò demurmurabat, cui cùm alter inculcaret præmittendum eſſe,* Gloria Patri, & Filio, *& cæt. ilico diſparuit.* 1.9

Quidam opera veneficorum ſuperueniens prandentibus, cum cibum nimis inſul-

Digitized by Google

inſulſum eſſe animaduerteret, modicumq; ſalis identidem expeteret, tandem voti compos, cùm Deo referret gratias, vidit confeſtim totam hanc euaneſcere tenebrionum colluuiem. 1.9

De S. Cypriano magicis artibus Iuſtinæ Virginis conſenſum expetente. ibid.

De maligno quodam ſpiritu, iactitante, quod non ſolùm homines ſanctos iam iam morituros infeſtet, verum etiam quod Chriſto Domino in cruce pendenti præſto fuerit. 1.14

Quinquennis puella à patre execrata, vt vna cum pulte diabolum deglutiret, obſeſſa fuit, quoaduſque in adultiori ætate Romæ liberari meruit. 3.1

Diabolus ſeni cuidam heremitæ, grauibus carnis ſtimulis inquietato, promiſit ſe ei amplius moleſtum non futurum, ſi imaginem Deiparæ Virginis miſſam faciens, non amplius veneraretur. 3.1

Quo pacto diabolus monachum quendam poſt grauem quindecim annorum luctam, tandem induxit, monialem ſibi ſociare. 3.3

Dæmon quidam petens ſibi à B. Narciſſo viuentem adſignari animam, ſerpentem obtinuit. 3.3

Quo pacto monachi ad diuina ſe non conferant, niſi, malignis comitati ſpiritibus. 3.5

De religioſo quodam, qui nocturnis horis diabolica ſecundum quietem ſuſtinens phantaſmata, tota inſequenti die amentia fuit correptus. 3.10

Quo pacto Lucifer in inferno vinctus detineatur tribus hiſce verbis. Per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo: quæ energumena quædam in Miſſali digito cuidam ad oculum oſtendit. 3.11

Serapidis idolum proclamauit ſe obmuteſcere ob vitæ ſanctimoniam B. Apollinaris, diſcipuli S. Petri. 3.11

Qualiter idola reſponſa dare recuſauerint, ad præſentiam vnctorum, hoc eſt Chriſtianorum. 3.11

Monialis quædam lactucam in horto morſicans, non prius ſalutaris ſigni teſſerâ conſignatam, diabolum ſimul eſitauit, 4.14

Quo pacto omnibus ſit hæc cura mortalibus, vt & vilius emere, & carius vendere geſtiant. 4.17

Qualiter dæmones viſi ſint indignè communicantibus, carbones ignitos in os inſerere. 5.1

Quo pacto ad flatum S. Romualdi Abbatis quidam de vita periclitans, ilico conualuerit. 8.9

Dæmones Ægyptiaci prædicebāt quanta eſſet futura Nili inundatio, idque propter aquarum, quæ in ſuperiori erant Æthiopia, abundantiam 11.14

Heremita quidam carnis agitatus ſtimulis, alterius implorabat preces, qui tamen nihil ſenſit adiumenti, quod ipſemet non ſimul oraret. 12.2

DE

Digitized by Google

DE HAERETICIS AC S. ECCLESIAE *perſecutoribus.*

Iulianus Apoſtata, vt Chriſtianos vehementius affligeret, omnia cibariorum genera præſertim Quadrageſimalia Dijs immolabat, verum B. Martyr THEODORVS *diuinitus eos edocebat, quibus vitam alimentis conſeruarent.* 1.3

Baſilius magnus ideo ad B. Equitij ſeſe conferebat monaſterium, vt religioſis ibidem degentibus obeſſet. 1.7

Quo pacto magus quidam hæreticus, vt quendam deciperet religioſum, eum ad ſpeluncam quandam ſupterraneam perduxerit: in qua videbatur tanquam in pulcherrima aula Chriſtus Dominus vna cum matre ſplendido inſidere throno. Quem adorare iuſſus, extraxit è ſinu ſuo venerabile Sacramentum, quod offerens illi, quam Diuam Virginem eſſe arbitrabatur, vt in eo filium adoraret, mox omnes illa dæmonum præſtigia diſparuère. 1.10

Tertullianus Pontificatui ambitioſè inhians, cum ſe ſuâ fruſtratum ſpe cerneret, Montani amplexus eſt hæreſin. 2.1

Lutherus audiens Euangelium illud decantari, in quo ſpiritus immundus iubetur egredi, editâ voce proclamabat, non ſum, non ſum. 3.1

Hæreticus quidam ſacrilegus fruſtum panis in contemptum V. Sacramenti in altum eleuans, ilico obrigeſcens, ſceleratum exhalauit ſpiritum. 3.3

Alius quidam Diui Antonij exſibilans ignem, lingua peſte concepit, qua & interijt. 3.3

Simon Magus ſimulans ſe velle ſuſcitare mortuum, atque in aerem euolare, ne hilum quidem profecit; ſed in altum à dæmone ſublatus, confractis cruribus decidit 3.3

Cirola Arrianorum Epiſcopus volens ſuam oſtendere fidem miraculis, ex vidente cæcum effecit. 3.3

Ita & Caluinus ex viuente mortuum. ibid.

Lutherus Wittenbergæ energumenam quãdam volens à dæmone liberare, in tantas ab ipſo fuit redactus anguſtias, vt niſi validâ ſecuri cancellos perfringi curaſſet, haud viuus euaſiſſet. 3.7

Circumcelliones hæretici ſe ipſos vario ſuppliciorum genere interimebant. 3.10

Arriani falsò obiectabant B. Athanaſio, quod non ſolùm fœminam conſtrupaſſet, ſed & Arſenio Diacono brachium amputaſſet, quo ad maleficia vteretur. 3.10

Grgorius Nazianzenus ex geſtibus, dijudicauit Iuliani Apoſtatæ, tunc temporis adhuc literis operam dantis, hypocriſin. 3.10

Ruſticus quidam in Germania eadem verborum forma ſuos baptizabat

catulos.

Digitized by Google

catulos,quæ hæreticum Miniſtrum audierat germanicis verbis pueros baptizantem. 6.15
Duo in Auſtria conuictores,quorum vnus catholicus,alter verò hæreticus erat, cùm vterque miſſæ intereſſet ſacrificio, vidit hic Chriſtum toruo ſe intuentem vultu,ille autem è contra, valdè ſuaui & amabili. 7.6
In primo Nicano Concilio Orthodoxi Patres ne ſyllabam quidem vnam de perſona Chriſti, in gratiam Arrianorum immutare voluerunt. 8.16
Theodoricus Arrianorum Rex Diaconum quendã decollari iuſſit,quod ex Catholico factus eſſet Arrianus. 9.6
Simon Magus fuit cauſſa necis B Petri Apoſtoli. ibid.
Nouatiani valdè moleſti erant Cornelio Papæ. ibid.
Arriani contumelioſè ad Pontificem ſcribebant. ibid.
Dioſcorus hæreticus Leonem Pontificem excummunicare fuit auſus. ibid.
Berengarius Pontifices appellabat Pompifices. ibid.
Arriani ambiebant fauorem Conſtantij Valentis a.a. ibid.
Donatiſtæ ſacrum chriſma è feneſtris proijciebant, & S. Euchariſtiam canibus,qui tamen aduerſus eos praualuerunt. ibid.
B. Anthonius in quiete vidit iumenta aras demoliri,quando Arriani exoriri cœpêre. ibid.
In ſeptima Generali Synodo comprobatum eſt, hæreticos Epiphanij libros adulteraſſe. ibid.
Paleſtini Monachi conquerebantur hæreticos ſuis libris Catholicorum præfigere nomen. ibid.
Lutherani bellum inferentes caſtitati, commenti ſunt epiſtolam quandam nomine B. Vdalrici Epiſcopi Auguſtani. ibid.
Chriſtus apparuit B. Petro Alexandrino, veſte à capite ad calcem vſque dilacerata; conquerens Arrianos ſuam ita laceraſſe Eccleſiam. ibid.
Georgius Saxoniæ Dux de Luteranis dicere erat ſolitus; ſcire ſe quidem quid hoc anno credant,quid vero ſequenti ſint facturi, incompertum ſe habere. ibi.
Valentinianos hæreticos multos quidem numero fuiſſe, verum paucos,qui inter ſe vnum idemq; ſaperent. 9.15
Quo pacto Lutherana hæreſis paulatim à paucis erroribus ad plures deuenerit,adeo vt iam vix vlli reperiantur qui prioribus inhæreant placitis,aut etiam primeuæ Auguſtanæ confeſſioni. 9.15
Qualiter Paſchalis II. in Lateranenſi Concilio ab Epiſcopo quodam rectè hæreſeos inſimulatus,reſponderit, Romanam Eccleſiam Chriſti promiſſis precibuſq; ſtabilitam,nullo vnquam tempore hæreſin docuiſſe. 9.16.
De duobus Monachis ab Abbate Lucio edoctis, vt ſine ceſſatione ſemper orarent. 12.2

Quo

Digitized by Google

Quo pacto Græci anno Domini 777. erroris ſui de Spiritu ſancto conuicti ſint, nec non & anno. 1438. 13.3
De faſtu Patriarchæ Conſtantinopolitani, Romano Pontifici in nomine œcumenici ſeſe præferentis. 13.3
Chriſtianorum quidam puerulus videns matrem ignibus adiudicatam, currens per medias flammas, ſimul cum eadem eſt exuſtus. 13.5
Iulianus Apoſtata videns Gentiles aliquot ob inculpatam Chriſtianorum vitam huic ſeſe religioni dedere, hortatus eſt idolorum Sacerdotes, vt etiam ipſi inculpatè viuerent. 13.7
Polycarpus obuiam habens Marcionem hæreticum, primogenitum Sathanæ eum nuncupauit. 13.9
Quin & Ioannes Euangeliſta ex balneo ſeſe proripuit, in quo Cerinthus lauabatur. 13.9
Quo pacto Flauianus Patriarcha Conſtantinopolitanus excommunicauerit omnes illos, qui cum Eutychete hæretico conuerſabantur, loquebanturq́;. 13.9
Donatiſtæ facultatem largiebantur ſuis, interimendi paſſim Catholicos. 13.10
Thaboritæ idem in Behemia factitabant. ibid.
Quin & Caluiniſtæ idem, cum poſſunt, vſurpant. ibid.
Arrius diuina perurgente vindicta, in cloacam ſua egeſſit viſcera. ibid.
Valens Arrianorum Imperator viuus eſt à Gotis exuſtus. 13.10
Blaſphemam Neſtorij linguam vermes conſumpsêre. 13.10
Hunnericus hæreticus Rex viuus ab iiſdem eſt deuoratus. 13.10
Anaſtaſius Imperator fulmine ictus interijt. 13.10
Nouatus ideo in hæreſin incidit, quod confirmationis Sacramento munitus non eſſet. 14.3. & 11
Quo pacto idola obmuteſcant in præſentia Chriſtianorum. 14.11
Quo pacto propter Arrianos in Baptiſmo non niſi in ſingulari numero dicatur, in nomine. 15.4

DE ALIIS PECCATIS, EORVNDEMque pœnis.

Lacedæmones ſua inebriabant mancipia, eaq́; poſtmodum liberis exſibilanda obiectabant, vt ab ebrietatis turpitudine hoc pacto abhorreſcerent. 14
Maximilianus Imperat I. quo pacto feram per altiſſima montium iuga

iuga inſectatus , in cauernam inciderit, è qua non niſi diuina potuit ope erui. 1.7

B. Lutgerus ſocio ſuo horas ſecum legenti pœnitentiam iniunxit, quod ignẽ tali tempore flatu ſuccenderet. 2.7

de quodam qui ſe ipſum iuramento deteſtatus, in cinerem eſt redactus. 29

Puer quinquennis iuramentis adſuetus, à dæmonibus eripitur parentis ſinui. 3.3

Haſſeleti rogi omnes in templo exſtinguebantur, cum ex oxali crux protraheretur, in ignem conijcienda. 3.3

Plato, ac Socrates ad portum Athenienſium conceſsère, vt ibidem ſculptum Dianæ ſimulachrum adorarent. 3.11

Anonynus quidam volens, vt mendicantes religioſi potius manuum labore, quàm eleemoſynis, victitarent, non longè pòſt malè interijt. 3.14

Caligula Imperator cum lacte nutricis ſuam imbibit crudelitatem. 3 17

Titus aſſiduam ſuam ægritudinem. 3.17

Tiberius bibacitatem, vnde & biberius dictus. 3.17

Stephanus Abbas ſtipem oſtiatim pro ſuis emendicando, quidquid panum à Simoniaco quodam ſacerdote acceperat, opilionibus diſtribuit. 4.7

Nobilis quidam valde ægrotans, 40. ſolidos ad Carnotenſem quendm miſit Abbatem, vt pro ſe Deum deprecaretur; qui eoſdem remittens, nunciauit ei, ex omnibus hiſce ſolidis non niſi vnum duntaxat legitimè eſſe acquiſitum. 4.7

Quo pacto Deus auarum quendam Diaconum per coruum admonuerit. 4.8

S. Sabinus Epiſcopus accipiens vinum veneno miſtum ab Archidiacono ſuo, eius prælaturam ambiente, quid nam egerit, reſponderitq́; 4.13

Nobilis quidam volens ouum in paraſceue edere, vidit in ſilicem illud commutari. 4.14

Monaſterium quoddam ſolitum annis ſingulis certam frumenti menſuram pauperibus erogare, cum quodam tempore id non præſtitiſſet, frumentum omne in granaria germinaſſe reperit. 4.16

Alexander Magnus Clytum interimens amicum, paulo pòſt grauiſſimè indoluit. 5.9

Duæ moniales ob detractionis vitium excommunicatæ, etſi cum pœnitudinè obijſſent, ſub ipſo tamen ſacro è ſepulchris ſuis exire viſæ ſunt, ac cum catechumenis è templo egredi. 6.4

Ariſtoteles Cyrenæus cum fœmina promiſiſſet, quod eam in ſuam eſſet ductu-

Digitized by Google

ducturus patriam, oſtendit illi eandem in mappa geographica depictam. 8.10
Cayphas ſibi ipſi manus iniecit violentas. 11.4
Idem & Pilatus Vienna Galliarum fecit. ibid.
Annas cum cum alijs nonnullis miſerabiliter perijt. ibid.
Similiter & Herodes. ibid.
Alexander Magnus intelligens plures eſſe mundos, vehementer dolebat ſe ne vnum quidem adhuc expugnaſſe. ibid.
Coruus quidam annulum aſportans, perſenſit vim excommunicationis in furem lata. 13.9

DE QVATVOR NOVISSIMIS,

Benedictus VIII. in ſtatu peccati mortuus, apparuit cuidam, dicens ſe damnatum eſſe. 2.2
Theodoricus Rex cum innocentem Symmachum Senatorem interemiſſet, vidit eundem poſtmodum in capite piſcis minitantem ſibi, vnde metu conſternatus, paulo poſt obijt. ibid.
Anachoreta quidam vidit huius Theodorici animam deferri ad ollam Vulcaniam. 2.2
Duo malefici Treuiris poſt mortem, exhibuêre ſe præſentes in congregatione veneficarum, ex ore ac naribus flammas eiaculantes, vnde & ad meliorem ſeſe frugem recepêre. 2.2
De Rufo quodam apparente auunculo ſuo Cyrillo. 2.2
De quadam Catharina puella in Peru infœliciter mortua, quod dedita opera in confeſſione nonnulla ſubticuiſſet. 2.2
Anima Paſchalis Diaconi viſa fuit in thermis Puteolanis pœnitentiam agere: cuius tamen corpus in ſepulchro miraculis clareſcebat. 2.5
De alia quadam anima, in balneis conſtituta, quæ Miſſæ precabatur pro ſe offerri ſacrificium. 2.5
S. Seuerinus purgatorij luit pœnas, quod maturis temporibus horas præueniret canonicas. 2.5
Rex quidam in extremis confeſſus, damnatus tamen fuit, quod id ſine contritione feciſſet. 2.10
Quo pacto Petrus quidam in purgatorio ſit viſus grauiſſimas luere pœnas, ob id nimirum, quod cum Superior eſſet, ex vindicta potius in ſuos animaduertiſſet, quam ex charitate. 5.6
Religioſus quidam poſt obitum ſuo apparens Abbati, preces eiuſdem expetijt. 5.8
Qualiter dæmones ab ægrotorum lectis aqua profligentur luſtrali. 5. 8

Digitized by Google

Quo pacto in illa ſuprema lucta Apoſtoli iuxta ac Euangeliſtæ malignos abigant ſpiritus. 5.8

Quomodo tentationum magnitudo eodem illo tempore homines nonnunquam ad deſperationem adigat. 5.8

Qualiter Chriſtus, eiuſque ſacratiſſima mater, nec non & alij Sancti beatorum animas interdum ad cœleſtis regni gaudia perducant. 5.8

Quomodo nonnulli hinc emigrantes, etiam alios ſuper hac re certiores efficiant. 5.8

De Stephano quodam viro nobili per errorem è corpore educto, ac poſtea in illud reuerſo, deque illius atque alterius cuiuſdam militis admirabili viſione. 7.10

Venerabilis quidam Abbas Ordinis Ciſtercienſis, cum moriens ſuum commēdaſſet nepotem, quaſi qui dignè ſibi in officio poſſet ſubſtitui, tandem graues luit purgatorij pœnas. 8.3

Religioſus quidam videns in extremis virum quendam cum aqua ad ſe venientem, admonitus per hoc fuit confiteri mortale illud peccatum, quod in confeſſione ſubticere erat ſolitus. 8.10

Adoleſcens ab Angelo de morte ſua præmonitus, cum parum id curaret, infœliciter expirauit. 8.10

Domicella quædam ſubticens mortale quoddam peccatum viſa eſt complures in ore habere bufones, nec non & terribilis magnitudinis ſerpentem, caput longè exerentem, retrahentemq́, & c. 8.10

Religioſus quidam in mortifero extinctus peccato, cum Miſſæ ſacrificium pro eo offerretur, erigens ſe è tumulo, blaſphemabat Deum, ſed &c. 8.10

B. Thomæ Aquinati ſcire cupienti quo intuitu videretur Deus, collega eius Romanus apparuit, dicens, ſicut audiuimus, ſic vidimus, &cæt. 8.15

Religioſus quidam rediuiuus admiranda quædam enarrabat de damnatorum pœnis, ac beatorum gloria. 10.6

Heremita quidam inſtar denſæ niuis, vidit animas ad infernum decidere, ad purgatorium verò, in modum rariſſimæ nubis; ad cœlum autem, tres duntaxat tendere. 10.9

Nonnulli eximiæ ſanctitatis viri tria in extremis pertimeſcebant: nempe quando anima hinc eſſet emigratura, quo itura, & quali ſententia excipienda. 10.14

Quo pacto ingens animarum, in purgatorio exiſtentium, multitudo B. apparuerit Nicolao Tollentino, preces eius pro ſe poſtulans. Quæ deinde ad æternam translata requiem, gratias egit interceſſori ſuo. 12.2

Qualiter non liceat poſt obitum cum ijs conuerſari, quibus cum in vita cōuerſari fuit vetitum. 13.9.

Quo

Digitized by Google

Quo pacto excommunicatus quidam ſuo apparens poſt obitum conſodali, eundem rogauit, vt cadauer ex ſacris erueretur locis, donec ab Epiſcopo abſolutus, ad cælum emigraret. 13. 9

Duæ moniales à D. Benedicto ab excommunicationis vinculo poſt mortem relaxatæ, ſalutem ſunt adeptæ. ibid.

FINIS INDICIS.

DOMI-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMAE.

Euangelium Matt. 4.

IN illo tempore: Ductus eſt Ieſus in deſertum à Spiritu, vt tentaretur à diabolo. Et cũ ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit. Et accedens Tentator, dixit ei: Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant. Qui reſpondens, dixit: Scriptum eſt, Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi, & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim: Quia Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Ieſus: Rurſum ſcriptum eſt. Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriã eorũ, & dixit ei: Hæc omnia dabo tibi, ſi cadẽs adoraueris me. Tunc dicit ei Ieſus: Vade Sathana, ſcriptũ eſt .n. Dominũ Deum tuũ adorabis, & illi ſoli ſeruies. Tũc reliquit eũ diabolus. Et ecce Angeli acceſſerũt, & miniſtrabãt ei.

Compendioſa Euangelicæ enarrationis explicatio.

POſtquam Dominus à Ioãne baptizatus, plenuſque Spiritu S. (vt deſcr.bit Lucas) inde regreſſus eſt:ab eodem Spiritu S. *ductus eſt in deſertum, vt tentaretur à diabolo.* tum vt experientia tentationis vim diſceret, nobiſq; cùm tentamur compateretur;tum, vt nos exemplo ſuo tentationis ſuperandæ modum doceret. Nos diabolus non pro ſua poteſtate, neque enim id ei Deus permittit, ſed pro noſtra tentat infirmitate, vt Auguſtinus docet. Chriſtus verò in ſe, plenam ei indulſit experiendarum virium ſuarum facultatem, idq; in deſerto in quo quadraginta dies ac noctes exegit(à ſexta nimirum Ianuarij (qua baptiſatus eſt)vſq; ad quintam & decimam Februar.) abſque omni cibo & potu. neque ibi ſemper eodem loco manſit: mutaſſe enim loca phraſis Lucæ ſignificat. Orabat porro, & pœnitẽtiam pro nobis exercebat, totũ illud tempus, ſub dio tolerans, nullamq; corporis recreationẽ, hyberna licet tempeſtate admittens. Neſciebat interea diabolus quid de Chriſto cogitaret. Sanctum videbat & ſuſpicabatur Meſſiam, quem ex Scriptura ſciebat Filium Dei fore, ſed multa ei hic dubitatio, an hic *Ieſus* eſſet Filius Dei. Suſpiciõnẽ roborabat Ioannis Baptiſtæ humilitas, qui indignum ſe ſoluendæ illius corrigiæ dixerat, & teſtimonium Patris. *Hic eſt Filius meus dilectus.* Tamen cùm *Ieſum* cogitabat à Ioãne baptiſatum, quia humilitatis dignitatem ignorabat, ſuſpicio labefactabatur.

Heb. 5. 15.

L. 10. de ciui. c. 15.

Luc. 4. 1.

Diaboli fluctuatio.

Matt. 3. 11.

Digitized by Google

ſtabatur. Rurſus cùm ieiunaſſe vidit quadraginta dies & quadraginta noctes creſcebat illa: ſed cùm Moyſen cogitat idipſum feciſſe bis in monte Sina, & Eliam ſemel dum iret ad montem Oreb, qui tamen puri homines erant, fluctuabat. Et licet aliqui diabolum dicant, his quadraginta diebus, tentaſſe frequentius: tamen id ex Euangeliſtis, qui triplicis ſolum tentationis in fine quadraginta dierum meminerunt nō liquet. Volebat enim experiri diabolus, quænam poſt 40. dies futura eſſet Chriſti diſpoſitio, ſi enim vel produxiſſet ieiunium, vel famem non ſenſiſſet, ſuſpicari rurſus de eo aliquid ſupra hominem potuiſſet: quod cùm famentem vidit inſtar aliorum, non æquè potuit. Atque ita ſe ad tentationem armauit. Auguſtinus Luciferum fuiſſe putat, quia Chriſtum ob nimiam eius perfectionem inferiores diaboli formidabant. Fauet quòd dixit Chriſtus: *Venit Princeps huius mundi, & in me non habet quicquam.* Duplex erat diabolo ſcopus: prior vt diuinitatem Chriſti exploraret, quam ſi perſpexiſſet, nunquam Iudæos in eius mortem incitaſſet, ſibi metuens. poſterior, vt ſi filius Dei non eſſet, eum ad peccatum impelleret. Impugnationis autē quantum ex Euāgeliſtis colligimus, fuit hic ordo Acceſſit Chriſtum Lucifer, ſpecie humana, & quaſi cōdolens illi, ait, quorſum hæc ieiunij diuturnitas & fames, quin Filium Dei te oſtende, lapidibus in panes conuerſis, vt comedas. Panem ipſe non adfert, quia eius cibationem nolebat, ſed diuinitatis experimentum: certus eum lapides non conuerſurum, niſi Dei Filius eſſet: tum quia Deus non probat mendacia miraculis, tum quia Chriſtum non ſuſpicabatur magum, qui ope diabolica, vt magi Ae-

Orig. hom. 29 in Luc.

L. 9 de ciu. Dei c. 21.

Ioan. 14. 30.

Diaboli ſcopus in tentatione Chriſti.

Digitized by Google

populo agimus. Allegat Pſalmum, quem ſciebat de iuſtis omnibus ſcriptum, vt reſponderet Chriſtus, verba iſta non de ſe, ſed de alijs hominibus ſcripta: verum Dominus per Scripturam reſpondet: *Non tentabis Dominum Deum tuum*, id eſt, citra neceſſitatem non quæres miracula. per gradus deſcendere hic licet, fruſtra ergo præcipitium. Ex omnibus his pium quidem, purum tamen, hominem eſſe Chriſtum concludebat diabolus: ideoque, vt hominem, auaritia & ambitione tentat. Subuecto in montem, omnia mundi regna, eorumque gloriam oſtendit, non ſolum verbis dicens ecce tibi Italiam, Galliam &c. ſed, re ipſa illa oculis ſpectanda obijciens. nam, vt diſtantium quæ nec audimus, nec olfacimus, ſonum, & odorem, aer aduehit: ſic & diabolus diſſita oculis poteſt exhibere: applicans eorum ſpecies, ad quem modum Deus Moyſi, in monte terram promiſſionis oſtendit. Fecit hoc diabolus, teſte Luca, *in momento*: nempe: vt potentiam ſuam declararet; ſimulque ait: *Hæc omnia tibi dabo.* Vide regnorum omnium ſplendorem, opes, potentiam; vnum eſt, quod impedit quo minus hæc tua ſint; nempe ſi cadens adores me. Non hic diabolus Chriſti Diuinitatem explorat, ſed peccatum intendit: certus etiam pijſſimos ambitioni ſuccumbere. Adorari vult antequam det promiſſa, vult enim ſpe futuri, peccatum præſens. Chriſtus vero audita hac in Deum blaſphemia, diabolum increpat, & fugat dicens: *Vade Satana*. i. impugnator Dei, & impie *Scriptum eſt*, &c. Tunc ille confuſus, abijt, *ad tempus*, ait Lucas; poſtea enim, frequenter Dominum per Iudæos tentauit. & Angeli boni acceſſerunt, portantes cibum, & potum pro neceſſitate.

Deut. 6. 16.

Tentatio Tertia.

Deut. 34.

Documenta primæ Concionis.

I. DVctus eſt Ieſus in deſertum à Spiritu. Dominica hæc quartã mundi ætatem ſignificat, quæ à Moyſe incipit, & Iudęorum ex Ægypto liberatione, qua Pharaonem cum ſuis Deus ſubmerſit; & Iudæos per deſertum, & prælia multa in terram promiſſam induxit; ibique eos non ſine bellis per annos 820. vſq; ad captiuitatem Babylonicam conſeruauit. Ætas hæc in homine eſt, quando iam vires habet, & robur ad labores, & pugnam. Cepit hac ætate lex, eiuſque cæremoniæ; quæ quia Chriſtum obſcure figurabant, ideo hodie imagines velantur & in choro cortina longa ſuſpenditur, quæ dein feria 6. tolluntur, quia tunc morte ſua Chriſtus figuras impleuit, & velum templi ſciſſum eſt, deſiitq; lex, & aperti ſunt cœli.

Imagines cur velentur.

Cur Euangelium hoc hodie legatur. Euangelium hoc de Chriſti agit ieiunio, & tentationibus, proponiturque initio quadrageſimæ. *Primo*, quia circa quadrageſimæ noſtræ initium, tentationes contigerunt: 40. nimirum dies poſt Epiphaniæ. *Secundo*, Vt armemur contra tentationes, quæ hominem dum boni aliquid aggreditur, impugnant: iuxta illud Sapientis. *Fili accedens ad ſeruitutem Dei ſta in timore & prapara ad tentationem animam tuam.* Habemus in nobis ipſis rebellionem aduerſus bonum, quam experimur dum bonum inchoamus: vtitur enim tunc illa diabolus. Cãdelæ recens extinctæ ſimiles ſumus, quam ſi adfles, ſtatim flammam concipit. afflat nos diabolus concupiſcentijs, & cogitationibus noxijs: quamdiu aliquid ſupereſt in carne noſtra inclinationis prauæ, quæ virtute tolli debet. Egemus itaque, initio ieiunij, auxilio, quod nobis hodie Eccleſia proponit in Chriſto, qui ad ieiunia, orationes, & tentationes nos præceſſit. non tentabatur ille initio ieiunij, quia rebellione carebat; ſed in fine; occaſione famis. Diſce hic in omni tentatione Chriſtum reſpicere, vt Apoſtolus monet, qui citra culpam ſuam, plura quam nos aduerſa tulit. Atque hæc cauſa eſt cur non eoſdem dies ieiunemus, quos Chriſtus; non quia id illicitum, cum Sanctus Franciſcus benedi-

1. *2.* *Eccl. 2. 1.* *Naturæ corruptio.* *Simile.*

Chriſtus nõ tentatus initio ieiunij. *Heb. 12. 2.* *c. 3. Regula minorum.*

ctos

Digitized by Google

ctos dicat à Deo, qui diebus Chriſti ieiunio conſecratis ieiunant; ſed vt Chriſtum intueamur Ducem, & formam ieiunij eius conſideremus: ieiunauit enim quam nos multo ſtrictius. *Primo.* Totis 40. diebus nihil comedit, vel bibit: nobis quotidie prandium conceditur, & certis tantum cibis, qui nimium nutriunt, vt carne, & lacticinijs; interdicitur. *Secundo*, ieiunabat Chriſtus media hyeme, quando, ob frigoris antiperiſtaſin, maior eſt ventriculi calor, & cibi indigentia: nos vero, ieiunamus aptiſſimo totius anni tempore. Æſtate dies ſunt lõgi, piſces noxij, morbi frequentes. hyeme piſces ſimiliter, ob frigus aqueum, noxij, & herbæ necdum natæ. autumno, tẽpus eſt inſalubre, & labor grauis in agricultura: at in fine hyemis, & initio veris, corpora firma, & vegeta ex hyberno frigore, piſces commodi, herbæ germinant, labor minor, ſanguis, & humores corporis alterantur: atque vt bruta, ſic & homines ad coitum diſponuntur, quod abſtinentia temperatur. Dicunt Medici corporibus humanis neceſſariam eo tempore purgationem, atqui nulla purgatio ieiunio commodior; hinc recte Hieronymus Catholicos dixit ſeruare quadrageſimam tempore congruo, & Eccleſia ieiunium *animabus corporibusq́, purgandis ſalubriter inſtitutum dicit*. *Tertio*, Chriſtus quadraginta hos dies, & noctes, ſub dio egit in orationibus, citra humanam conſolationem, inter beſtias, vt ait Marcus; nobis in quadrageſima recreatione honeſta non interdicitur; quę tamẽ rara ſit, nam, vt Leo, quadrageſima inſtituitur vt aliorum temporum culpas ieiunia decoquant. vnde ſolẽt olim pij ſe ad ſolitudines, vel monaſteria recipere, & Eccleſia nuptias tunc vetat. Scripſit anno 858. Nicolaus Papa, vt Chriſtiani in quadrageſima venatione, nuptiis, & vanitatib. abſtineant, & coniuges non coitu ſolum, ſed & toro ob incontinentiæ periculum: vt iuxta Apoſtolum *melius vacent orationi*. notãdum quoque; quod ieiunium noſtrum medium ſit, inter ieiunium, & mortem Chriſti; vt paſſionem eius, ait Auguſtinus, vita noſtra exprimat, & ex ea meritum, & gratiam accipiat.

Chriſti ieiunium rigidum.

Tempus aptũ ieiunio

Hier. epiſt ad Marcel. contra Mont.

In oratione Sabbathi poſt cineres.

1. cap.

Leo ſer. 4. 6. & 9. in Quadrageſ.

Conc. Tride. ſeſſ. 24. ca. 10.

Ad conſulta Bulgarorum c. 7. 44. & aliquot ſeq. 69

1. Cor. 7. 5.

Ieiuniũ noſtrum mediat inter mortem & ieiunium Chriſti.

Epi. 119 c. 13.

Præcedit nos Chriſtus nõ ſolum exemplo, ſed & auxilio: iuxta illud Dauidis, *miſericordia eius præueniet me, & præueniſti eũ in bene-*

gratia præueniens.

Pſalm. 58. & Pſal. 20. 4.

benedictionibus dulcedinis, niſi enim Chriſtus ſua gratia nos excitet, ſequi eum non poſſumus: quia *ſine ipſo* non ſolum *nihil facere*; ſed *neque ſufficientes ſumus aliquid cogitare.* Sequitur nos Chriſtus, vt promoueat, & impellat: iuxta illud: *Miſericordia tua ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meæ.* Naui ſimiles ſumus, quam equi antecedentes trahunt, ventus ſequens impellit, & interni remiges promouent. Ieiunia noſtra Chriſti ieiunium antecedit, paſſio ſequitur, Epiſtolæ Euangelia & Cōciones quaſi interni remiges ſunt, vti & aliorum exempla. Matthæus cum hoc Euangelium ſcribit ſic habet: *Tunc ductus eſt*, vbi 🙰 *Tunc* emphaſin habet vt notat Chryſoſtomus ſignificat enim, initium ieiunij, & diſciplinam vitæ Chriſti, adſueuerat ille matri in Nazareth triginta annis, eique poſt obitum Ioſeph victum labore fabrili quæſierat, poſtea à Ioanne baptiſatus, in deſertum per 40. dies ſeceſſit, demum in Capharnaum migrat, & Euangelium paulo amplius tribus annis docet.

Ioan. 15. 5. *2. Cor. 3. 5.* Subſequēs. *Pſal. 22. 6.* *Matt. 4. 1.* *Hom. 13. in Matth.* TVNC quid ſignificet. Documentum 1.

Oſtendens *Primo*, Chriſtianæ vitæ profeſſionem, magis rebus conſtare, quam verbis: tacuit enim ipſe per triginta annos. Duo brachia dedit nobis Deus, quæ ſi extendas, adæquant totius corporis longitudinem. at vero linguam vnicam conceſſit, eius paruitatis, vt dentibus & ore cuſtodiatur: vt ſignificaret, nobis operis multum, ſermonis parum conuenire, monſtra ſunt qui ſecus faciunt, quia linguam habent brachijs longiorem. Apoſtolus ex Iſaia Euangelium vocat *verbum abbreuiatum*: quia paucis multa cōtinet, & explicatius, pietate, quam ſtudio diſcitur. non docuit Apoſtolos Chriſtus concionandi, ſed viuendi formam, qui pie viuit, nec materia, nec modo dicendi carebit. non quaſi non debeat modus concionandi addiſci, ſed quia non debet in hoc poni precipuum ſtudium. pietas facit vt & aliorum dicta melius ſentiamus, & noſtra fortius inculcemus. in horologio ſi index primam monſtret, & campana ſonet duodecimam vitium eſt, ſic qui multa ſonat, & pauca exemplo monſtrat.

Chriſtianiſmus in quo. Humanæ figuræ allegoria. *Rom. 9.* *Iſai. 10. 23.* Verbum abbreuiatum quid. *Simile.*

Secundo, diſce modum inchoandi ieiunij. Chriſtus ante ieiunium baptiſatus eſt, multi peccata confitentur, certi corporis afflictionem Deo non gratam, niſi à vitijs ſimul ieiunemus

Documentum 2. *Matt. 3. 16.*

mus. Rogantibus per Iſaiam Iudæis, *Quare ieiunamus & non aſpexiſti*? reſpondet Dominus, tres cauſſas. *Prima* eſt: quia *tempore ieiunii inuenitur voluntas veſtra*, nec facitis voluntatem Domini: quia enim ieiunium inſtituitur, vt omiſſa voluntate noſtra faciamus quod placet Deo, oportet initio ieiunij cogitare, quomodo toto ieiunij tempore voluntatem Dei faciemus. *Secunda.* Quia debitores qui non erant ſoluendo repoſcebant. docet ergo, ieiunia eleemoſynis ornanda, vt & debita pauperibus remittamus, & nobis ad debitorum ſolutionem cibum ſubtrahamus. *Tertia.* Quia cum proximis litigabant, qui à Deo vult pacem, debet eandem præſtare hominibus. Diſcis *Tertio.* Dari nobis à Deo gratiam, non otij, ſed prælij cauſa, Chriſtus cum cœlos vidiſſet apertos, audiſſetq; *Filius Dei*, & Spiritus S. in eum deſcendiſſet in ſpecie colũbæ, diabolũ aggreditur. Diuitias dat Chriſtus, & pauperes; vt per eleemoſynas de auaritiæ diabolo triumphes. monet vitandam iram, dein exercitium, & materiam offert: vt vincas: dat proſpera, vt armeris contra aduerſa: iuxta illud, *in die bonorum ne immemor ſis malorum*. viſitat enim hominem Deus *diluculo, & ſubito probat illum*. Gratia inſtrumentum pugnæ eſt, ideoq; nihil mirum vbi plus gratiæ, ibidem eſſe plus pugnæ. vt factũ in Iob, Abraham, Apoſtolis, ibi enim plus armorum, vbi maior vis hoſtium.

Iſai. 58. 3. Tres cauſſæ ob quas ieiunia ingrata Deo. 1. 2. 3. Documentum 3. *Matth. 3. 16.* *Eccl. 11. 27.* *Iob. 7. 18.*

Tria in primis Euangelij verbis notanda ſunt. *Primo. A ſpiritu*, nempe Sancto; quo Chriſtus plenus, ab eodem ductus eſt in deſertum, vt doceret nos. *Primo*, inchoatum à ſe redemptionis noſtræ opus ex charitate, quæ Spiritus S. opus eſt. *Secundo.* Tunc grata Deo noſtra opera, cum à Spiritu S. ad ea agimur. Dixit Ioannes, *Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat; ſed ſemen Dei manet in eo*: ſemen hoc, gratia eſt Spiritus S. quæ opera noſtra purgat, & Deo probat. *Tertio.* Ieiunium non eſſe malum, ſed opus Diuinum, (quia ad illud Chriſtus actus eſt à Spiritu Sancto,) & vtile, quia per Chriſtum ad nos deriuatũ; quemadmodum aqua, ſi per amygdala comminuta coletur ab eis, & dulcorem trahit, & ſanitatem. *Quarto.* Non debere nos in ieiunio duci à ſpiritu proprio, ſed diuino nempe vt ſequamur Eccleſiæ inſtitutionem, quam ſcimus à Spiritu S.

Documenta tria. Primum. Chriſtus cur in deſertum. 1. 2. *1. Ioan. 3. 9.* 3. 4.

Ioann.14.16. duci,dixit enim Chriſtus. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracle-*
Ieiunia ma la. *tum dabit vobis,Spiritum veritatis,qui maneat vobiſcum in æternum.*
Peccat ergo qui ſpretis Eccleſiæ ieiuniis,noua ſibi cum Iudęis
Simone Mago,Encratitis,Marcioniſtis, Manichæis, &c.cu-
Rom.14.16 dunt;qui à cibis quibuſdam abſtinent, tanquam ſi immundi
Coloſſ.2.16. eſſent,& à diabolo conditi,quos Apoſtolus redarguit, & cũ
1.Tim.4.3. Montaniſtis qui vt eſt apud Ieron.plures Quadrageſimas in-
Ieron. Epiſt. ad Marcellã cont.Montã. duxerunt Armenii,& Chazinzarii apud Nicephorum, ex
mandato Sergii hæreſiarchæ,ieiunant ob Arziburum canem
à lupis occiſum. Euſtachiani, contra Eccleſiæ ritum,ieiuna-
bant diebus Dominicis,quos Caluiniſtæ nonnunquam imi-
tantur:qui vt ab Eccleſiæ ieiunijs,& tempore diſcrepent, &
Collat.1.c.21. ritu ſuos diebus dominicis in templo ad Solis occaſum vſque
detinent,ac dein omnes cibos permittunt. Agit hos ſuper-
biæ diabolus;vti & Catholicos illos,qui imprudenter, inui-
tis, vel inſciis Superioribus ieiunant, vt de Ioanne Abbate
Colla.2.c.5. prodit Caſſianus,qui poſtquam duos dies ſine omni cibo ie-
iunaſſet, vidit diabolum ſibi ad genua accedentem, & cum
Ibidem ca.6. riſu dicentem,ignoſce mihi,quod te ſic fatigarim, & de Ab-
bate Herone,qui poſt quinquaginta annorum pœnitentiam,
ſe ipſum in puteum præcipitauit; & de duobus monachis
neophytis qui cum ſtatuiſſent ſe non comeſturos, niſi quod
mitteret Deus, alter fame obiit,alter vero mutato propoſito,
5. *Rom.8.14.* obuia comedit. Periculoſum eſt in afflictionibus corpora-
Ioan.5.30.& 14.10. libus ſe ipſo niti,ſæpe admiſcet ſe diabolus, vt corpus reddat
Diuino cultui inidoneum. *Quinto*, diſcis eos, qui, vt Apo-
ſtolus ait,ſpiritu Dei aguntur,eſſe filios Dei. Beati qui nihil
ductu proprio faciunt, ſed in omnibus ſequuntur motum
Dei,quemadmodum de ſe ait Chriſtus; *A me ipſo facio nihil*,&
2.Pet.1.21. *Verba quæ ego loquor, à me ipſo non loquor; ſed Pater in me manens,*
1.Cor.7.40. *ipſe facit opera.* Iuſtos *Spiritu Sancto inſpiratos* loqui fatetur
2.Cor.4.13. Petrus, & de ſe ait Apoſtolus, *puto autem quod & ego ſpiritũ*
Iſai.72.23. *Dei habeam*, & alibi, *habentes eundem ſpiritum credimus & loqui-*
Hominum brutis diſcrimen. *mur Vt iumentum*, ait Dauid, *ſum apud te*; id eſt,non ego, vt a-
lij, me rego; ſed iumenti inſtar à te regor. Inter homines &
bruta hoc ponunt docti, quod hæc, quia ratione carent ab
hominibus regi debeant,illi vero à ſeipſis. Beſtias agit paſ-
ſio &

Digitized by Google

ſio & phantaſia, nec reluctari poſſunt. Iuſti beſtijs ſimiles ſe optant, non in paſſionum vi, ſed vt ab alijs regantur & à Spiritu Dei. quorum prius ſubditis, poſterius Superioribus conuenit; qui & ſibi, & alijs gratiam à Deo accipiunt, ſicut vnguentum olim in caput ſummi Pontificis effundebatur, vt non in barbam ſolum, ſed & in oram veſtimenti deſcenderet, id eſt, Eccleſiaſticos, & ſæculares ſubiectos. *Pſalm. 132.*

Secundum eſt *Ductus*. non manu, ſed indicio Spiritus ſancti, Variant in verbo hoc Euangeliſtæ omnes: Marcus habet, *& ſtatim ſpiritus expulit eum in deſertum.* Matthæus: *Ductus eſt à Spiritu.* Lucas: *Agebatur à Spiritu.* vt diſcamus *Primo*, opus hoc totius fuiſſe Trinitatis, Patris ſcilicet, in efficaci expulſione: Filij, in ſapienti deductione: Spiritus Sancti, in amoris vi & raptu. Ora Trinitatem, vt in omnis actus initio; tibi adſit ſapientia ad diſcernendum; & amore, ne alterius vllius gloriam quæras. *Secundo*, Quomodo Deus nos iuuet; ipſe enim inchoat, educens ex malo, ſiue pœnæ, ſiue alterius rei, intuitu: dein deducit nos, & iuuat ſicuti Simonem iuuabat Chriſtus in crucis baiulatione: quam ſimus ad bonum impotentes ſatis luculentè oſtendit Apoſtolus Romanis: vnde Petrus, *qui cœpit in vobis*, ait; *ipſe perficiet; confirmabit, ſolidabitque*, & ab Apoſtolo Chriſtus *conſummator* dicitur: ipſe enim opus noſtrum perficit gratia, & lauat à ſordibus. *Tertio*, Quid ſit Deus, & quid in nobis faciat, quidue à nobis requirat, cum eum ſequimur. Verbum *expulit* ſignificat, non peccata ſolum, ſed & conſuetudines malas deſerendas; quod quia ducum, ora cum Eccleſia, vt Deus ad ſe etiam *rebellem voluntatem* tuam conuertat. quomodo Angeli Loth è Sodomis *manu* apprehenſum *eduxerunt*. neque de auxilio diffidas, aderit enim Deus. Verbum *ductus* Chriſtianæ vitæ ſignificat, *Primo* facilitatem. via ſalutis aſpera non eſt, ſed plana: neque vt de via inferni queruntur mali, *difficilis* eſt vbi montes ſuperbiæ; lapides iræ, lutum impudicitiæ, foueæ deſperationis, arena auaritiæ, inæqualitas turbatæ conſcientiæ. *Secundo*, Modum ſapientiæ, quem in hac via ſeruare debemus. etſi enim fortiter ſimus è malo educti, tamen nimia feſtinatio cauenda eſt, ne præci-

Documentũ ſecundũ. *Marc. 1. 12.* *Matth. c. 4. 1* Chriſtus quomodo ductus. *Luc. 4. 1.* *Rom. 7.* *1. Pet. 5. 10.* *Heb. 12. 2.* Expulit quid? *Dom. 4. poſt Pentecoſt. in Secreta.* *Geneſ. 19. 16.* Ductus quid? 1. *Sapi. 5. 7.* 2.

præcipitemus: non eſt exiguum tantam foſſam tranſiuiſſe, nempe ab inimicis Dei ad filios. Ducem ſequere, ne erres: 3. donec viæ ſis peritior. *Tertio*. Dei ergo nos ſuauitatem, non trudit, nec verberat ſequentes, ſed ducit: imo in locis aſperis, *Iſ. 40. 46. 63.* vt Iſaias, Ieremias, Ezechiel & Michæas dicunt, *portat* neque *Ier. 32. 39.* nos tantum, ſed & *languores noſtros*, & quicquid vexat vt læti *Ezec. 11. v. 12* ſequamur. verbum Agebatur non ſignificat externam vim *Mich. 11.* ſed internam qualis eſt in pyrobolis: qui enim Deum ſequũtur, interiorem flammam alunt, quæ lucet, calet, leuis, & agilis eſt, ac ſemper agit. Vnde & illi *Primo*, ſentiunt internos motus, ſiue aliquid audiant cum diſcipulis euntibus in Emaus, quorum *cor ardebat*: ſiue orent cum Dauide, cui *in meditatione exardeſcebat ignis*: ſiue proximum iuuent, quemadmodum ignem chalybs ex ſilice elicit. *Secundo*, Leues ſunt excuſſo onere peccati, quod Zacharias *plumbo* comparat. tanta eſt animarum agilitas, vt cum Apoſtolo in cœlos rapiamur, & corpora nonnunquam ſubleuent, vt de Sancto Franciſco teſtatur Sanctus Bonauentura, & Cantipratanus de Chriſtina mirabili, quæ ante 400. annos vixit, & auis inſtar arborum ramis inſidebat. hinc illa eorum ſupra naturam opera, in ieiunijs, vigilijs, orationibus. *Tertio*, Splendent per Dei gratiam ſole clarius, & in corpora nonnunquam ſplendorem hunc diffundunt. Scribit de Sancto Antonio B. Athanaſius, quod poſtquam in ſpelunca diu delituit, & cum diabolo conflixit, ſerenior multo & nitidior prodierit. B. Pater noſter Ignatius, ſæpe fulgore ſuo cubiculum illuſtrauit. *Quarto*, Agiles ſunt; B. Virginis inſtar, quæ *cum feſtinatione abiit*, *neſcit*, autore Ambroſio, *tarda molimina Spiritus Sancti gratia*, neque differt bonum, aut protelat. *Quinto*, Non quieſcunt à bono, ſed ad omnem oportunitatem aduolant. Apoſtoli totum orbem peragrarunt, vt malos, ſicuti Beato Petro oſtenſum erat, *manducarent*; & in ſe conuerterent. Bonauentura quatuor diſtinguit bonorum genera. *Primi*. Nullum lædunt, neq; peculiariter bene faciunt. *Secundi*. Ad bonum ſunt diligentes; ſed ſiſtunt in conſuetis, nec proficiunt. *Tertij*. Proficiũt. *Quarti*. Non ſibi ſolis, ſed & alijs laborant. atqui hi Chriſto ſimillimi ſunt, & in deſerto agunt cum feris, quia vt homines feris &

Marginalia: *Agebatur quid?* — Deum ſequentium cõditiones. 1. *Luc. 24. 32.* *Pſal. 38. 4.* 2. *Zach. 5. 7.* *2. Cor. 12. 4.* *In vita eius c. 10.* 3. *In vita Antonii.* 4. *Luc. 1. 39.* *Ambr. l. 2. in Luc.* 5. *Act. 10. 13.* *Bonau. de 6. alis c. 3.* Boni quotuplices.

Digitized by Google

ris & iumentis comparatos à peccatis conuertant, nulli labori parcunt.

Tertium verbum eſt *in deſertum*. Chriſtus ſtatim à baptiſmo in deſertum ſeceſſit, vbi nullæ domus, horti eſcæ, aut humana ſolatia: nihil præter aerem, feras, & ſterilitatem. *Primo*, vt pro peccatis noſtris pœniteret, famem, pro gula, ſitim, pro ebrietate, paupertatem, pro luxu; & incommodum omne, pro noſtra pateretur voluptate. adimplens veteris Teſtamenti figuram, vbi Aaroni mandatum, vt manus hirco imponeret, & peccata populi confiteretur, ſicque eum in deſertum dimitteret. Hircus iſte Chriſtum repræſentauit, in quo, vt ait Iſaias, *poſuit Deus iniquitates omnium noſtrum*, atque pro eis ſatisfacturum, dimiſit in deſertum. *Secundo*, Vt gratiam in baptiſmo datam diſceremus; nempe mundi fugam, & pomparum abrenuntiationem, ac requiem in Chriſto: de qua iam olim Dauid. *Quis dabit mihi pennas ſicut columba & volabo & requieſcam*? hinc fit vt multi Chriſtianorum ante delibatas mundi voluptates, Deo feruentius inhæreant, quàm poſtquam eas deguſtarint. *Tertio*, Vt humilitatem, doceret ſalutis viam. Luciferum, & Adamum ſuperbia deiecit: Sodomitas *ſaturitas panis*, non eſt ad ſalutem via melior, quam ſolatij humani ſubtractio, vt in Deum ſe homo conuertat exemplo filij prodigi. *Quarto*. Vt ſtatum religioſum conſecraret quem ſtatim poſt Chriſti reſurrectionem homines amplexi ſunt, habentes omnia communia, vel ad eremum exemplo Eliæ, Eliſei, filiorum Prophetarum, & Ioannis Baptiſtæ ſe recipientes; vel mundum, vt peccatores conuerterent, pererrãtes. Cœnobitas iam inde ab Apoſtolorum temporibus floruiſſe, teſtis Areopagita. Monaſticen quoque Patrum multi vt Paulus, Antonius, Baſilius, Nazianzenus, Chryſoſtomus coluerunt, vel laudarunt. etſi eam hæretici noſtri, antiquorum hæreſiarcharum filij, inſectentur. *Quinto*, Vt regni cœleſtis oſtenderet dignitàtem, pro cuius aſſecutione, omnia relinquenda ſint. vt exemplo negotiatoris oſtendit Chriſtus, qui *inuenta vna pretioſa margarita vendidit omnia ſua, & comparauit eam*. Pictores artificij ſpecimen facturi, & qui libros componunt, ſilentium amant, ne diſtrahantur: ſimi-

Marginalia: Documentum 3. Chriſtus cur in deſertum? — 1. *Allegoria.* *Leui. 16. 21.* — *Iſai. 53. 6.* — 2. — *Pſalm. 54. 7.* — 3. *Ezech. 16. 49* *Luc. 15.* — 4. — Eremitæ. — Monachi. *Dionyſ. ca. 6. Ec. Hier.* *Caſſ. l. 2. de inſt. c. 4. 5.* — 5. — *Matt. 13. 46.*

ſimiliter,his qui cœlum quærunt,nihil vtilius; quam vt cum Iſaac egrediantur in agrum meditaturi, ſeque operibus pijs, quaſi picturis exornent. *Sexto.* Vt modum doceret renuntiãdi mundo,neque enim hoc fit corporali ſeceſſione (vt Religioſorum faciunt nonnulli, quorum omnis affectus adhuc parentibus, amicis, & curis temporalibus inhæret) ſed ſi exulis ſæcularibus omnibus, cum CHRISTO in deſertum penetremus, inſtar illius Apollo qui vt ex Bernardo alias memini, dixit fratri ſuo, ſe iam per viginti annos mũdo fuiſſe mortuum.de quo vide Caſſianum,& inſtar magni Arſenij,qui vt refert Metaphraſtes, Arcadio Imperatori offerenti illi omnia Ægypti vectigalia,in vſus pauperum ſe mundo mortuum reſpondit.quod idem alias cum ad teſtamenti cuiuſdam executionem,à conſanguineo requireretur,reddidit,neque iſta immiſericordia eſt, vt ſæculares iudicant(quibus nihil pręter corporalem miſericordiam notum) ſed miſericordia in animam propriam,vt à macula& periculo præſeruetur.

Gen. 24. 61. 6. *Religioſi perfecti.* *Caſſ. coll. 24. ca. 9.* *Dom. 2. poſt Epiph. §. 6.* *Sur. 19. Iulij cap. 9.* *Ibid. cap. 25.*

II. *Vt tentaretur à diabolo.* Septima ratio hic ponitur cur deſertum Chriſtus fuerit ingreſſus,nempe vt cum diabolo confligeret,docens. *Primo,* Secundum Chryſoſtomum ne tentationibus nos temere obiiciamus,niſi ex peculiari Spiritus S. inſtinctu,vt fecerunt nonnulli martyres. *Secundo,* Non poſſe tentationes diaboli,à quoquam citra Spiritus S. virtutem ſuperari. *Tertio,* Non fuiſſe ſe tentatum fortuito,vt nos;ſed præſcium. Ait Hilarius,datam hic diabolo facultatem tentandi Chriſtum,ſine qua,nec in Chriſtum, nec in minimas quoq; creaturas quicqũam poteſt. perijt enim facultatem intrandi in porcos,& occidendi pecora S. Iob. vt ſic modo Deum ames,nihil ab illo timeas. Adeo enim omnes capilli capitis tui numerati ſunt,& ſine ipſo nullus eorum cadit in terram.

Chriſtus cur in deſertum? Chryſ. ho. 13. in Matth. *Hilar. can. 3. in Matth. Matth. 8. 31. Iob. 1. 11.*

Diabol. quid. Explicanda hic ſunt duo verba. Prius eſt *diabolus* quod gręcum eſt & calumniatorem ſignificat:attribuiturque,vt ex Scriptura patet, Lucifero: hinc illa Chriſti ſententia. *Ite maledicti in ignem æternum qui paratus eſt diabolo & Angelis eius,* &, *Draco pugnabat & Angeli eius.* Item, *Draco ille magnus, ſerpens antiquus qui vocatur Diabolus & Sathanas, proiectus eſt in terram.*

Matt. 25. 41. *Apoc. 12. 7.*

terram, & Angeli eius cum illo miſſi ſunt. Iterum. *Angelus apprehen-* *Apoc. 20. 1.*
dit draconem ſerpentem antiquum qui eſt diabolus & Sathanas & li-
gauit eum per annos mille. **Diabolus cur Lucifer**

Dicitur vero ille, diabolus, ſeu calumniator. *Primo*, Quia
in primo cum Eua colloquio Deum calumniatus eſt cum di- **1.**
xit. *Scit Deus quod in quocunque die comederitis aperientur oculi veſtri* *Gen. 3. 5.*
& eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum. quaſi dicat inuidet vo-
bis Deus perfectionem hanc & dignitatem.

Secundo, Quia calumniatur homines apud Deum; vt cum **2.**
de Iob dixit; *nunquid Iob timet Deum gratis.* hinc & *accuſator fra-* *Iob. 1. 7.*
trum vocatur. In loco Apocalypſis citato appellatur etiam *Apoc. 12. ſup.*
Sathanas, id eſt, aduerſarius; vel, vt Irenæus explicat, Apoſta- *Iren. l. 3.*
ta: quia derelicto in quo erat ſtatu, contra Deum pugnat. di-
citur *Draco*; à crudelitate, & deformitate. *Serpens antiquus*,
tum quia Euam, vt ſerpens, tentauit; tum ab aſtutia. Contra
hunc dæmonum & mundi Principem pugnauit Chriſtus, vt
vinceret eum, qui cauda (.i. aſtu quo conſilium turpe tegat, vt
bruta tegunt caudis inhoneſta) traxit *tertiam partem ſtellarum*, *Apoc. 12. 4.*
& humanum genus, à parata gloria, ſub tyrannidem ſuam,
amplius quam per quatuor annorum millia, detinuit,
factus *vt neminem timeret*, inſtar Goliath, quem tamen *Iob. 41. 24.* *1. Reg. 17.*
Dauid ſolus ſtrauit, eoque victo Philiſtæos omnes Iſrae-
li ſubiecit: ſic prouocauit CHRISTVS malorum principem,
vt hoc deuicto, de illis quoque triumpharet, ac iuſtis ſubij-
ceret.

Poſterius verbum eſt *tentaretur*. Quod in Scriptura tri- **Tentare tria ſignificat.**
bus fere modis accipitur. *Primo*, pro tentatione ad pecca-
tum: & ſic diabolo, eiuſque miniſtris conuenit, hoc ſenſu **1.**
dixit Ananiæ Petrus, *quid tentauit diabolus cor tuum?* & Deus, vt
Iacobus ait, *intentator malorum eſt, ipſe autem neminem tentat.* *Act. 5. 3.*
Etſi Caluiniſtæ, Deo blaſphemè & tentationem tribuant, & *Iacob. 1. 13.*
impulſum ad malum quæ ſunt diaboli attributa. *Secundo*, **2.**
Pro examine, vt cum præceptores tentant diſcipulos; &
diabolus vtroque modo tentauit Sanctum Iob, nam *Iob. 1.*
& peccatum intendebat, & virtutem explorabat. ſimili-
ter hic Lucifer Chriſtum tentat, peccati, & examinis cau- **Deus quomodo tentet.**
ſa. Deus neminem tentat vt ipſe diſcat; ſed, tum vt hominem
experia-

Digitized by Google

Gen.22.1. experiatur,alijſque oſtendat; tum,ait Auguſtinus, vt homo
ſe ipſum cognoſcat.ſic magiſter cui de diſcipuli eruditione
conſtat,nihilominus eum examinat;tum vt alijs exemplum,
tum vt ipſi animum addat. & Deus *tentauit Abraham*, vt fi-
lium immolaret,quem promiſſum hæreditatis ſemen acce-
perat. Voluit enim Deus fidei, ſpei, charitatis, aliarumque
Rom. 4.3. virtutum ab eo experimentum, vt redderet incrementum.
fit etiam,vt diſcipulo ignorantia propria non conſtet, & tūc
Exo.15.& 16 examinatur,vt diſcat:ſic Iſraelitas tentauit Deus,cum ſibi in
Dei cultu viderentur firmati,nam ad famis, ſitis, vel alterius
mali occurſum, contra Moſen, & Deum murmurabant.
eadem de cauſſa pſeudoprophetas permittit,& hæreticos,vt
Vide Deut.13 *qui electi ſunt probati fiant*, & in quadrageſima nos tentat, vt
In quadrageſima tentamur. experiatur. *Primo*,An ipſum plus,quam nos ipſos diligamus.
cum Abraham,Iob,Tobia,& martyribus: quibus nihil pro
1. ipſo arduum; explorat ergo,an pro ipſo corpus ieiuniis affli-
2. gas. *Secundo*, An animam plus quam corpus diligamus. ie-
iunio anima nutritur, purgatur, illuminatur; cibo deprimi-
tur, & obſcuratur: vt nebula ſol, non reddit ſonum claui-
3. chorda niſi ſubſit concauitas. *Tertio*, An corpus vere dili-
gas: ſicut enim qui ardet febri, ſi bibat vinum calidum,
4. quia id appetit non amat ſe, ſed perdit: ſic, qui in quadrage-
Quadrageſimæ antiquitas. ſima ieiunium non ſeruat,ſanitatem lædit, & cibum gehen-
næ parat. *Quarto*,An matrem, id eſt, Eccleſiam, vere diligas:
Aug. ep. 26. ad Caſul. mandat illa ieiunium,non ex nupero,vel humano inuēto(vt
Igna.ep.5. hæretici ſomniant,quibus Quadrageſima Montani ann.181.
Clem.5. cōſt. cap.12. vel Toleſphori ann.153.eſt inſtitutum)ſed ex Apoſtolica tra-
Epiph.ſer.75 ditione,ſine ſcripto,ait Auguſtinus, ad nos tranſmiſſa:&,vt
Hier.epiſt.ad Marc. Ignatius ait,ſeruari præcepta,vt Chriſtum imitemur. præce-
Theoph. l. 3. Paſchali. pto dico;non niſi ab Apoſtolis,vt Clemēs,Epiphanius, Hie-
Leo ſer.6. & 9. ronymus, Theophilus; Leo, aliiq; teſtantur. Taceo Apoſto-
lorum canonem,qui quadrageſimā Epiſcopis,&Clericis,ſub
Quadrageſimę obligatio. pœna deiectionis,laicis vero,ſub excōmunicatione pręcipit.
Fecerunt idem poſteriora Concilia. Gangrēſe anno 324.præ-
Can 63.apoſt uaricatores excommunicat. Toletanum 8.anno 670. eos ꝓ-
Conc.Gangr. can.19. ximo paſchate communione abſtinet, & toto anno car-
Tolet. can.9. nis eſu prohibet. Quantum ſemper fuerit violaſſe quadra-
geſimam.

Digitized by Google

geſimam teſtis eſt Auguſtinus. *Alijs diebus ieiunare*, inquit, *remedium eſt aut præmiũ; in quadrageſima non ieiunare peccatum eſt. Alio tempore qui ieiunat, accipit indulgentiam; in quadrageſima qui non ieiunat, ſentiet pœnam.* & ante eum Ambroſius: *Quadrageſimam in totum non obſeruare ſacrilegum eſt; ex parte violare peccatum eſt.* Item, *Quiſquis Chriſtianus conſecratam ieiunando nõ impleuerit quadrageſimam præuaricationis & contumaciæ reus tenebitur*, & alibi, *Non leue peccatum eſt indictum violare ieiunium, loquitur autẽ de quadrageſima.* Itẽ *qui ſciens indictũ à Chriſto ſoluit ieiuniũ quid meretur?* *Aug. ſ. 62. de temp. Eadem habet Cæſar. Arelat. ho. 2.* *Ambr. ſe. 37* *Serm. 34.* *Serm. 25.* *Ibidem.*

Patet ex his ab Apoſtolis quadrageſimæ initia ſumẽda, quæ iam inde per ſexdecim ſæcula, in Eccleſiæ obſeruantia viguit: vnde Bernardus, *Hactenus vſq; ad nonam ieiunauimus ſoli, nunc vſq; ad veſperam ieiunabunt nobiſcum pariter vniuerſi: Reges, & Principes; populus, & clerus; nobiles, & ignobiles; ſimul in vnum diues, & pauper.* *Bern. ſer. 3. de Quadrageſ.*

Errãt ergo hæretici, dum Montano quadrageſimæ inſtitutionem tribuunt, vel Teleſphoro. Mõtanus tres induxit quadrageſimas; in quibus nihil præter panẽ, & ſalem, & aquã, ex voluntate (vt dicebat) Spiritus S. permiſit, ſed ab Eccleſia eiectus eſt. S. Teleſphorus tantũ voluit, vt quadrageſimã Clerici inchoarẽt, ante Laicos, ieiunarẽtq; 7. ſeptimanas: decet enim, vt qui vitæ, eidem & abſtinẽtię gradu alios antecedant. quod decretũ etiã hodie Religioſi, & Sacerdotes multi obſeruant. Montani hæreſis. S. Teleſphori decretũ. *epi. ad omnes fideles.*

Tertio Tentare, idem eſt quod offendere. ſic homines dicũtur tentare Deum, & de Iſraelitis ait Deus, *quadraginta annis tẽtauerunt me.* & Saphiræ dixit Petrus; Vt *quid conuenit vobis tentare Spiritum S.* qui Deum offendit, quaſi tentat, & explorat eius potentiam. Tertia ſignificatio vocis Teotare. *Pſa. 94. 9. & 10.* *Act. 5. 9.*

Multas tẽtationis Chriſti cauſſas allegant DD. *Primo*, Vt ad maiorem pugnam pararetur, quia totus vitæ eius curſus, vnus fuit, & continuus conflictus. *Secundo*, Vt omnia tentationũ genera expertus, nobis tẽtatis compateretur. *Tertio*, Vt exemplo ſuo, quaſi magiſter, ait Chryſoſto. nos doceret. *Quarto*, Vt diaboli vires attereret, noſtras augeret, ait Damaſ. *Quinto*, Vt diabolũ cõfunderet. *Sexto*, Vt nos roboraret cũ dixit, *Confidete ego vici mundũ.* *Septimo*, Ne nos in tentationibus iraſcamur: nam & Chriſtus noſtri cauſſa tẽtatus eſt. *Octauo*, Vt ſuũ in nos amorẽ oſtenderet, dũ ab hoſte ſuo cõuenitur, & patienter multa to- Chriſtus cur tẽtatus. I. 2. 3. *Chryſo. hom. 13. in Mat.* 4. 5. *Damaſc. l. 3. cap. 20.* 6. 7. *Ioan. 16. 33.* 8.

9. lerat, donec ille ꝓrupit in blaſphemias. *Nono*, Vt eorũ doceat
Leo.ſer.1. de Quadrag. grauiorẽ tentationẽ, ait Leo, quorũ maior eſt pietas, & ſalutis
10. amor. *Decimo*, Vt de cętero nobis pugnantibus adſit maiorem
oſtendens eum qui pro nobis eſt, quam qui contra nos.

III. *Et cũ ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus poſtea*
Luc.4.1. *eſuriit.* Græca apud Lucam ſic habent. Ἰησοῦς ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι, εἰς τὴν ἔρημον ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου: vbi incertum an illa ἡμέρας τεσσαράκοντα, pertineant ad priora; vt ſignificetur Dominus fuiſſe in deſerto 40. dies; an vero ad poſteriora, vt ſignificetur tẽtatus per 40. dies, quo modo legit poſt

Christus an tentatus ante finem 40. dierum.

Origenem, Euthymius. Mihi vtraque lectio placet: fuit enim Dominus 40. dies in deſerto, illud perambulans, & futuræ Eremitarum habitationi conſecrans, & probabile eſt eum interea grauiter, vt ait Origenes, tantatum; quo per omnia noſtri, *abſque peccato*, ſimilis, tentatis compateretur. Etſi enim in Chriſto non fuerint tentationes ab intra, ita vt pars inferior rationem præueniret, quod in nobis fit: fuerunt tamen diabolicæ inſpirationes. vt diſcamus has, citra volũtatis conſenſum, peccata non eſſe; ſed potius ſigna, quod ſimus filij Dei. Canis domeſticos non vexat, ſed peregrinos. nec fures pauperum prædantur caſas, ſed gaza diuitum. ſic dibolus ſuos gratia pauperes, non vexat; ſed à ſe peregrinos, id eſt, Dei filios.

Tentationes porro quas intra hos 40. dies Chriſtus pertulit ſcriptæ non ſunt, fors quia ſcribi nõ poſſunt. quod enim de
Ioan.21.25. operibus Chriſti ait Ioannes, *nec totum mundũ capere poſſe eos qui ſcribendi ſunt libros.* idẽ de his quæ paſſus eſt Dominus, dici poteſt, nõ tantũ in morte, ſed & his 40. diebus. nihil de Chriſto minꝰ, quã de B. Antonio, vel alijs cogita; præſertim cũ nec diaboli vires eſſent fractæ, nec deſertũ à dęmonib. purgatũ. quęſiuit Chriſtus diabolũ loco proprio, ſciens eũ regione arida, & magnoſa delectari. Vide hic ducẽ tuum, inter feras, & diaboli oppugnationes; & erubeſce de propria mollitie. Cũ Vriã Dauid ablegaret domũ noluit ille eo ire, ſed dixit: *Arca Dei et Iuda*
2.Reg.11.11. *& Iſrael habitant in papilionibus, & Dominus meus Ioab, &c. & ego ingrediar domũ meã, vt comedã & bibã?* Nos neglecta Chriſti vita, & proprio diſcrimine, nihil niſi quietẽ quęrimꝰ; quaſi nec hoſtes, nec pericula habeamꝰ; vt proin nihil mirũ ſit, ſi ab his frequenter ſuperemur.

Tria

Digitized by Google

Tria in ſuperioribus Euangelij verbis notanda ſunt. *Primo*, numeri quadragenarij myſteria à PP. omnibus obſeruata, ab hæreticis deriſa *Primo*. Deus in diluuio 40. dies pluit. *Secundo*, Cadauera 40. dies inūgebantur. *Tertio*, Iſraelitæ per 40. annos fuerunt in itinere ad terram promiſſam. *Quarto*, Exploratores à Moyſe miſſi 40. dies abſuerūt. *Quinto*, Goliath typus diaboli 40. dies exprobrauit Iſraeli. *Sexto*, Ezechiel 40. dies decubuit in latere dextero portās peccata domus Iuda. *Septimo*, Moyſes bis ieiunauit 40. dies. *Octauo*, Helias 40. dies ieiunauit ambulans in ſolitudine. *Nono*, Niniuitę 40. dies pœnituerūt. *Decimo*, Chriſtus poſt reſurrectionem māſit 40. dies in terris, &c. Gregorius quadragenariū exponit, vt denari⁹ decalogū ſignificet, quaternarius vero hominem, qui ex 4. elementis conſtat: vt ſignificetur, vitam omnē decalogo conformandā. Bernardus 4. modos intelligit recogitandi decalogum, quod datus ſit à Deo, Creatore, Benefactore, Redēptore, & Remuneratore.

Tria notāda. I. Myſterium numeri 40. *Gen. 7. & 53. 3. Num. 32. 13. Num. 13. 26. 1. Reg. 17. 16. Ezech 4. 6. Exodi 24. & 34. 28. 3. Reg. 19. 8. Iona 3. 4. Act. 1 3. Greg. ho. 16. in Euang. Bern. ſerm. in Pſal. 90.*

Voluit Chriſtus ieiunium ſuum extendere ad 40. dies, nec vltra. *Primo*, Ne videretur puro homine maior. Helias enim, & Moſes 40. dies, nec amplius, ieiunarant. *Secundo*, Vt vitam noſtram Deo per pœnitentiam ſacraret, inſtar Iob qui pro filijs ſuis Deo ſacrificabat: quadraginta enim, vitæ humanæ typum docuit ſupra Gregorius. *Tertio*, Vt veteris Teſtamenti figuras impleret, ſicut enim 40. dierum pluuia mundum purgauit, & vnctio cadaverib⁹ adhibebatur: ſic Chriſtus 40. dierū ieiunio peccata noſtra lauit, & animas mortuas vnxit. *Quarto*, Vt ad eius exemplum à peccatis abſtineamus, & pœnitentiam ſectemur. Optime ergo Apoſtoli omnibus ieiunium hoc annuum præſcripſerunt, iuſtiſq; ex cauſſis, quas SS. PP. proſequuntur *Primo*, Vt Chriſtū pro noſtra imbecillitate imitemur. ita poſt Ignatiū, Hieronymus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, & alij. datus enim nobis eſt Chriſtus, nō ſolum vt eū veneremur, ſed & vt ſequamur; ſiue in manſuetudine, de qua ipſe. *Diſcite à me quia mitis ſum*. ſiue in patientia, de qua B. Petrus ait, *Chriſtus pro nobis paſſus eſt; vobis relinquens exemplū vt ſequamini veſtigia eius.* & licet ille quotānis nō ieiunarit quadrageſimā, erat enim vita eius cōtinuū ieiuniū; nos tamē quotannis eā repetim⁹, ſicut & alia Chriſti myſteria, vt Euchariſtię inſtitutionē, mortē, ſepultu-

Chriſtus cur tantum 40. dies ieiunet. I. 2. *Iob 1. 5.* 3. 4. Quadrageſima cur præcepta. I. *Igna. ep. 5. Ambr. ſe. 37. Hier. 15. 58. Chryſ. hom. 1. in Geneſ. Aug. ep. 119. Matth. 11. 1. Pet. 2. 21.*

ram,& reſurrectionem,quæ etiam ſingulis ſeptimanis feria 5.
2. & 6.Sabbatho & Dominica recolimus. *Secundo*, Vt Deo anni
Caſſ. col.21.c.27. Grego.ho.16.in Euang. decimas offeramus;ita Caſſianus,& S.Gregorius.habet enim annus 365.dies,porro 36.ſunt decima pars 365.adijcimus autẽ ad 36.alios 4.vt fiant 40.tum ne Deo offeramus aliquid min⁹ decimâ:nã decies 36.nõ faciunt integros 365.ſed 360.tantum;
3. tũ vt 4.dies ſuppleant, quod alijs 36.deeſt. *Tertio*, Vt ſit quotannis publica,& cõmunis pœnitẽtia,Deiq; placatio. quadragenariũ vero numerũ Scriptura pęnitentiæ ſacrauit.ita Leo &
Leo ſ.4. de Quadr. Greg. ſer. Gregorius,ieiunam⁹ait 40.dies vt quater decies carnẽ quę ex 4.elemẽtis cõponitur caſtigemus,quod 10.Dei præcepta violauerit.
4. *Quarto*, Vt impleatur quod dixit Chriſtus. *Cum ablatus*
Mat.9.15. *fuerit ab eis ſponſus,tunc ieiunabunt in diebus illis.*ablatus eſt autem à nobis Chriſtus,vltimo quadrageſimæ tempore, per paſſionẽ & mortẽ;ad cuius dignã venerationẽ,priori ieiunio paramur,
5. vt patiendo,paſſionẽ diſcam⁹. *Quinto*, Vt ad Paſcha paremur,
Leo ſer.12.de Quadrag. ſicut enim Chriſtus,antequã reſurgeret fuit mortu⁹:ſic & nos ante reſurrectionẽ ſpiritualem,peccato mori debemus, vt ait
6. Leo.*Sexto*, Vt ad dignã Euchariſtiæ ſumptionẽ paremur. ſicut
Chryſoſt. ho.1.in Geneſ. 3.Reg.19. 40.dierũ ieiunio purgatus eſt Elias,vt veniret ad montẽ Dei, ita Chryſoſto.Solent 10.primis Eccleſiæ tẽporibus Chriſtiani circa Paſcha Euchariſtiam tanquam verum Paſcha ſuſcipere.

Secundum notandum. Alterum eſt:*ieiunium Chriſti*.neq; enim vt Iudæi ſolent,poſt ſolis occaſum,comedit,ſed ieiunauit 40.dies, & 40. noctes,
Luc.4.2. & vt Lucas ait,*nihil manducauit*.Eccleſia à nobis tantum ieiunij rigorem nõ requirit,ſed naturæ infirmitati, ait Nazianzenus, condeſcendit. vnde fit vt aliqui plus,alij minus à Chriſti ieiunio abſint.nemo tamen illud ſuperat. Olim cùm maior arderet charitas,quiſq; laborabat vt Chriſto eſſet quam proximus,
Rigidi ieiunatores. fueruntq; qui citra omnem cibum & potũ 40. dies integros exigerent;ita quotannis feciſſe Simeonem Stilitem, in ſua 36. cubitorum columna,teſtis eſt Theodoretus.A Simeone Salo ſemel id factũ ſcribit Leontius.vti & de Mamante Metaphraſtes.Maranam & Cyram ter 40.dies.ter 21.dies & bis 20.dies ieiunaſſe,ſine omni cibo,& potu narrat Theodoret⁹, qui addit eas,primis 20.diebus,iuiſſe Hieroſolymã;ſecundis rediſſe. De Macario ſcribit Palladius,quod totos 40.dies erectus ſteterit

teterit

Digitized by Google

terit ſine cibo, niſi quod Dominicis diebus, nõ tam vt ederet, quã vt edere videretur, aliquot folia braſſicæ ſumpſerit, S. Geraſimum totos 40. dies ſola Euchariſtia vixiſſe, teſtis ei coætaneus eſt S. Cyrillus Monachus, circa annum 470. Alij pro vt poterant 5. alij 3. alij 2. dies ieiunarunt, vt narrat Palladius. In quibuſdam cœnobijs, Monachi omnes in quadrageſima, per deſerta dimittebãtur; vt vel herbis viuerent, vel exiguo cibo, quem ſecũ ex cœnobio tulerant. De Laicis quibuſdã Irenæus teſtatur, & Epiphanius, quod alij 40. horas, alij 2. alij 3. alij 7. dies integros ieiunarint: præcipuè ſub finem Quadrageſimæ: hebdomada maiore, qua etiam ab alijs cibis abſtinebant, præterquam à pane, ſale, & aqua. Quod autem ad cibi qualitatem ſpectat, abſtinebant tunc nõ ſolum à carne, ouis, & lacticinijs; ſed etiam à vino, & multi à piſcibus quoq;, vt ex [a] Epiphanio, [b] Baſilio, [c] Theophilo Alexandro, & [d] Hieronymo patet. habebant enim Apoſtolos præ oculis, quorum quanta ſemper fuerit abſtinentia, [e] alibi à nobis dictum.

a *In cõpendio.* b *61. de ieiunio.* c *L. 3. Paſchali* d *ep. ad Euſtoch.* e *dom. 3. Aduen. §. 10.*

Atque hinc eſt quod Gregorius ait, Chriſtianis in Quadrageſima à lautiori cibo abſtinendũ, quia Deus pro peccatis tũc placari potiſſimũ debet: & de Iuſtiniano Imperatore teſtatur Procopius, biduo in quadrageſimâ abſtinere ſolitum, & ſolis crudis herbis, oleribuſq; aceto, & ſale aliquamdiu maceratis, contentum. Hic priſcæ ætatis Chriſtianorum erat feruor, ac laudabilis zelus, à quo nimium (prô dolor) deſciuimus: Vtinam non nimium ab illorum præmio abfuturi. Nempe ſciebãt illi plurimas ieiunij virtutes nobis parum cognitas. *Primo* quod caro, carniſq; prauæ affectiones ieiunio edomentur, vt Apoſtolus inſinuat: *Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo.* & Ambroſius; *carnis* inquit, *terat ſuperbiam potus cibique parcitas. Secundo*, quod animus orationi meditationique magis reddatur idoneus: ſic Moyſes dierum quadraginta ieiunio, ſe, vt cum Deo loqueretur, præparabat; ſic Daniel trium hebdomadarum inedia, diuinarum reuelationum factus eſt compos. Ideo in ſanctorum vigilijs, ieiunamus, vt ſequentem diem maiori deuotione tranſigamus. *Tertio*, quod ieiunium pro peccatis ſatisfaciat, Deumque, vt in Niniuitis patet; & apud Ioëlem Prophetam, qui populum ad ieiunia hortatur,

Iuſtiniani Impe. ieiunium. *Proc. l. 1. de ædif. Iuſtin.*

Ieiunij virtutes.

1. *1. Corin. 9. 27.* In hymno ad primam.

2. *Exod. 34. 28.* *Dan. 10. 2.* *Bern. initio Serm. de vig. SS. Petr. & Paul.*

3. *Iona 3. 2.* *Ioel 2. 15.*

bB 3 placet.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

4. placet. *Quarto*, quod ſit opus Deo acceptiſſimum, quo Chriſtiani ſe macerantes, Deumq; honorantes, gratiã conſequuntur, ac gloriam; non minus quam alijs virtutum exercitijs. De Anna Prophetiſſa ſacris proditum eſt, quod *ieiunijs obſecrationibusq; die ac noctu* Deo ſeruierit. Et Chriſtus, quoddam dęmoniorum genus affirmat non niſi per ieiunium & orationem profligari. Porrò ſicuti ieiunio ſpiritualium à Deo chariſmatum dona obtinemus, ita temporalium quoque reddimur donorum participes: quemadmodum Anna Elcanæ vxor, prole eſt aucta, filio ſcilicet primogenito, ac verè magno Samuele. Chriſtus quoque generatim ait. *Tu cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua: ne videaris hominibus ieiunans ſed Patri tuo, qui eſt in abſcondito: & Pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Sunt verò & aliæ ieiuniorum in ſanctis Patribus virtutes, & encomia, quibus ad frequentanda ieiunia excitent ſubditos. Eccleſia porro, quæ nobis à Deo non nouerca, ſed benigna mater eſt aſſignata, habens à ſponſo ſuo Chriſto authoritatem præfinitum ieiunij tempus modumque inſtituendi (ipſe enim de ieiunio nihil ſanciuit aliud, quam quod diſcipuli, hoc eſt Chriſtiani poſt paſſionem ſuam ieiunaturi eſſent) non niſi ad tria nos voluit conſtringere. Quorum *primum* eſt, vt à carnium eſu abſtineamus; & ouis, alijſque lacticinijs: oua enim quaſi caro liquida ſunt; & lac, candidus ſanguis. Quæ ideò in Quadrageſima magis euitanda, quam cæteris ieiuniorum diebus, quia illa à Chriſtianis multo ſtrictius obſeruatur. Apud Græcos etiam vinum cenſebatur in quadrageſima prohibitum, quod tamen Latinis, quia in frigidioribus degunt prouincijs, quæ nutrimenta calorem naturalem fouentia requirunt, eſt conceſſum. De quo ieiunij præcepto ita in quadam Homilia Chryſoſtomus: Adueniente ieiunio, & ſi millies quis exhortetur, & infinita crucient, & cogant vinum delibare, vel aliud quid ieiunij lege non conceſſum guſtare: omnia quis mallet pati, quam prohibitum tangere nutrimentum. Quod quidem Conſtantinopolitani ciues tum antea, tum poſt re ipſa demonſtrarunt. Cum enim Iulianus Apoſtata, Quadrageſimali tempore, panem

Luc. 2. 37. *Matt. 17. 21.* *1. Reg. 1. 20.* *Matt. 6. 17.* *Matth. 9. 15.* Tria in ieiunio ſeruanda. 1. Græci vino abſtinent in Quadrageſima. *Chryſ. hom. 6 ad pop. Antiochen.* Iuliani impietas.

nem & âquam paſſim in officinis venui expoſita, idolis immolari curaſſet, vt hac ratione Chriſtianos ad vetitum cibum, ieiunijque violationem compelleret; vel vt ijs quæ dæmonum oblata erant, cultui, veſcerentur, ſicque ſacrilegij ſcelere conſtringerentur, nemo ex omni numero repertus eſt, qui aut iſta emerit, aut interdicti cibi ſumptione ſeſe contaminarit. Apparuit verò Sanctiſſimus THEODORVS martyr Conſtantinopolitano Epiſcopo, reuelans eidem, quo cibi genere Chriſtianis eſſet ſuccurrendum, nimirum elixo aut decocto frumento. Quod cum ditiores quique intelligerent, liberaliter pauperibus ſua elargiti ſunt frumenta, ne quiſquam ieiunij ab Eccleſia præſcripti legem infringeret. Inſuper Iuſtiniani Imperatoris tempore, circa annum Domini quingenteſimum quinquageſimum nonum, cum Byzantij increbuiſſet, rerum neceſſariarum inopia, Imperator ſecunda ſtatim quadrageſimalis ieiunii hebdomade, carnes in foro venum proponendas promulgauit. Populus autem qui pietatem ſibi ſectandam ſtatuiſſet, neque eas emebat, neque edebat; mortem præeligens, quam vt quidquam de patriis moribus, & TRADITIONIBVS immutaret. Porro cibos iſtos Eccleſia non prohibet, quaſi natura noxios, aut immundos, vel à dœmone procreatos, vti olim fingebant hæretici (extra Quadrageſimam enim eis veſcimur, imo ex medicorum præſcripto etiam in ipſa Quadrageſima veſcuntur infirmi) ſed vt aliquo ſaltem abſtinentiæ genere Chriſti ſectemur exemplum, qui ab omnibus abſtinere nequimus. Magis autem carnium quam piſcium prohibetur vſus: quia vehementius iſtæ nutriunt, carnique noſtræ ſimiliores, auidius appetuntur, & libidinem, immundaſque cogitationes magis inflammant. Hinc Bernardus: Ego, inquit, *interdum abſtineo, ſed abſtinentia mea ſatisfactio eſt pro peccatis, non ſuperſtitio pro pietate: Abſtineo à carnibus, ne, dum nimis nutriunt carnem, ſimul & carnis nutriant vitia.* Idem quoque Auguſtinus, & alii nonnulli Eccleſiæ Doctores fatentur: Iouinianum priſcæ ætatis here-

Nectatius orat. de S. Theodoro.

Chriſtianorum Conſtantinopolitanorum religio.

Niceph. l. 17. cap. 33.

Cibi non ſunt in ſe mali.

Carnes cur in quadrageſima & vitę.

Bern. ſer. 66. in Cant.

Aug. 2. de mor. Manich cap. 14.

Iouiniani hæreſis.

hæreſiarcham deteſtantes, quod carnis abſtinentiam in Chriſtianis reprehenderet, quem & noſtri æui hæretici omnes in eo imitantur. Lacticiniorum autem vſus, hoc eſt, eorum quæ ex lacte gignuntur, vti caſei, butyri, ſeri, &c. etſi in Quadrageſima ſit prohibitus; noſtris tamen in partibus, vbi vinum, oleum, aliæque efficaciores herbæ non creſcunt? Superiorum diſpenſatione facilè permittitur. Eccleſia namque quæ matris loco eſt, ſuis potius opitulari, quam vel in minimo obeſſe ſtudet.

Secundum quod in ieiunio ſeruandum. *S. Tho. 2.2 q. 147. a. 6. & 7*

SECVNDVM quod in Quadrageſimali ieiunio Eccleſia præcipit eſt, vt ſemel duntaxat in die reficiamur. Inſtituta eſt namque, vt Diuus Thomas ait, Quadrageſima, non vt enecemus corpus, ſed vt domemus mortificemuſque. quod fit cum qui alias bis, terue refici ſolemus, ſemel dūtaxat cibum ſumimus. Periculo autem mortis, aut grauis ægretudinis exponeretur corpus, ſi totius diei decurſu, nulla cibi alimonia corroboraretur; maximè in his qui debiliores ſunt complexionis: contra verò domari haud poſſet, ſi non aliquali afficeretur inedia. Quamobrem prudenter admodum cauit Eccleſia, vt vnico liceret indulgere prandio. Nec enim vllis literarum monumentis, alius apud Chriſtianos vel Iudæos modus ieiunij inuenitur. Imo ne quis grauari poſſit, conceditur adhuc

Eccleſiæ circa ieiunia prudētia.

Ieiunij laxationes.

1. *Primò* extra cibi tempus, ſitis extinguendæ cauſa potus.
2. *Secundò*, veſpertinæ collationis (vti vocant) loco, fruſtum panis, aut quid ſimile: non ſolum ne officiat potus, verum etiam vt natura nonnihil ſuſtentetur, quæ alias læderetur. Quod tamen parcè admodum ſumi debet nempè potius antidotum, quam nutrimentum.
3. *Tertiò*, vt appropinquante refectionis hora, liceat prandium inchoare; & inchoatum antè occupationis cauſa etiam interrumpere: quod famulis ac famulabus vſu venit, qui Dominorum prandia non ſolum vt medicinam poſſunt deliberare, verum vt inchoantes prandium, illud peracto opere, conſummet. Medicinarum autem, quæ corporis conſeruandi gratia ſummitur, vſus, haudquaquam eſt prohibitus.

TER-

Tertium in ieiunio ſeruandum.

Iud. 20. 26.

TERTIVM eſt, quod vnicum hoc prandium prouecta iam die, & non ientaculi tempore, aut ſolita refectionis hora, ſed aliquanto ſerius ſumi debeat. Ieiunabant olim Iudæi in ſeram veſperam: quod & Chriſtianis Bernardi tempore, vt ſuperius à nobis commemoratum ante annos quadringentos, & ſexaginta, Quadrageſimali ieiunio vſitatum erat. Alia verò ieiunia, ad horam circiter nonam poſt ſolis exortum, hoc eſt vſque ad tertiam pomeridianam protrahebantur. Atque etiamnum illa Eccleſiæ perſeuerat conſuetudo, vt in Quadrageſima, veſperas ante ſumptum cibum cantemus, videlicet vt pateat olim non niſi ſerò poſt veſperarum tempus, prædeceſſores noſtros prandere ſolitos. Quia tamen, ieiunandi tempus, moduſque, Eccleſiæ decreto ad nos peruenit, illius ordinationi ac præſcripto morem libenter gerimus. Annis ab hinc trecentis, ante tertiam pomeridianam raro prandebant; quia tunc Chriſtus in crucis ligno paſſioni ſuæ finem imponens, Patri animam commēdauit, exantlatis nimirum omnibus doloribus, ac tormentorum cruciatibus. Per ieiunium corpus cum Chriſto crucifigitur affligiturque, cibi autem ſumptione reficitur, confortaturque. Noſtra verò ætate quia hominum vires magis ſint ingraueſcente mundi ſenio debilitate, circa diei medium, aut vna hora citius, prandium licet ſumere; quæ conſuetudo nullatenus eſt reprehendenda, licet melius interim faciant, qui pro virium ſuarum facultate, ſerotinum priſcæ ætatis ieiunium ſectantur.

Cur in quadrageſima legantur Veſperæ ante prandium.

Ieiunia quos non obligent?

OSTENDIT quoque in eo benignitatis ſuæ prouidentiſſimam indulgētiam Eccleſia, quod nemini ſupra vires ieiunia imponat. Vnde & tria hominū genera à rigidioris ieiunij lege eximit. Primo impotentes, vt ſunt pueri qui necdum vigeſimum primum attigerunt annum, item ſexagenarij: quanquā & his pro viribus tantum ſit ieiunandum, quantum corporis robur ſinit: conſiderantibus nimirum, quod Niniuitæ etiam lactentes, ad placandum Dei iram ieiunare voluerint, fœminas grauidas lactanteſque quibus tam pro ſe quam pro fœtu cibo largiori eſt opus. Similiter pauperes ac mendici, non valentes tantū cibi emendicare, quātum vni refectioni ſatis ſit. Quibus quinto loco addimus infirmos ac valetudinarios, 1.

Digitized by Google

Nemo ſe decipiat. quibus interdiu confortationis aliquid eſt ſumendum. Denique qui tã infirma ſunt complexione, vt vacuo ſtomacho valetudinis offenſam incurrerent. Verum hic magna opus eſt cautela, nequis dum nimium ſibi ipſi indulget, impingat. Sæpè nos ipſos decipimus, & opinione plus præſtare valemus. Sed neque Medicis ſemper habenda fides qui in mitiorem ſæpe ſententiam inclinant, vt placeant.

2. SECVNDVM genus eſt eorum quos à meliori opere ieiunium impediret. quales ſunt Doctores, Concionatores, Catechiſtæ, Confeſſarij, infirmorum viſitatores, &c. Cum enim abſtinentia minoris ſit meriti, quam miſericordia: ieiunium, quod ſpecies eſt abſtinentiæ, quando nimirum vtraque concurrunt cedit miſericordiæ, ſi vtrunque præſtari non poſſit, Prudentia adſit. Cauendus tamẽ eſt hic palpus: interdum enim miſericordiæ opera, tam ſunt exigua & vires ſufficientes, vtrique virtuti.

3. TERTIVM, quibus graue aliquod corporalis exercitij munus opuſque incumbit ſiue ad promerẽdum victum, ſiue ad cõſeruandam famam, infamiamque propulſandam. Hinc à ieiunij lege excuſantur agricolæ, qui durum exercent laborem: Item opifices quorum difficilis eſt labor, nempe fabri ferrarij, lignorũ ſectores, ſerrarij, tignarij, cereuiſiarij, Vaſcularij, murarij, & id genus alij, & itinerantes perſertim pedites. Porro quamquam hi omnes ieiunio obligati non ſunt, monendi tamen, & inſtruendi, vt quibus facultates ſuppetunt, eleemoſynis, ieiunij ſuppleant defectum. Sozomenus pulchram & conſolatoriam admodum in prædictorum confirmationem refert hiſtoriam, de Spiridione, Trimmythuntis in Cypro Epiſcopo, qui anno Domini trecenteſimo vigeſimo quinto in magna illa ac celebri Nicæna Synodo, vitæ ſuæ ſanctimonia, quendam præſtantis eruditionis Philoſophum, ad Chriſtianam religionem conuertit. *Cùm iam,* ait, *inſtaret quadrageſima, ex itinere quidam ad Spiridionem diuertit, illis ipſis diebus, in quibus vna cum ſuis ieiunia peragere, cõſueuerat, & ad ſtatutum diem cibum deguſtare, cum diebus interpoſitis ſine cibo omninò remanſiſſet: Cumq; Spiridion vidiſſet hoſpitem de via feſſum, age inquit ô filia:* (fuerat enim ante Epiſcopatum coniugatus: *primum viri huius pedes laua, deinde cibum ei appone. Vbi verò intellexit in ædibus neq; panem*

Sozom. lib. 1. c. 11. in fine.

S. Spiridionis factum.

Digitized by Google

nem eſſe, neq; polentam: (ſuperuacanea namque fuiſſet iſtarum rerum apparatio propter ieiunium:) *Spiridion cum precibus Deum inuocaſſet, veniamq; petiuiſſet, dedit mandatum vt carnes ſuillæ, quas forte in ædibus habebat ſale conditas, coquerentur. Quibus coctis, hoſpitem ſecum facit accumbere: deq; carnibus appoſitis, comedere cœpit; hortatur hoſpitem vt ipſum imitetur. Qui cùm illud facere detrectaret, diceretq; ſe Chriſtianum eſſe, hanc ob cauſam* (inquit Spiridion) *minus recuſare deberes, nam* [a] *omnia munda mundis, ſacræ literæ pronunciant.* Diſcis hic *primo*, Chriſtianos olim ſtrictiſſimè Quadrageſimam obſeruaſſe, atque in plures dies, ſine vllo cibo ieiunium produxiſſe, adeo vt nonnulli eorum etiam panem (veluti hic Spiridion) in ædibus ſuis non habuerint: continẽti exiguis herbarũ fructibus, quib⁹ bis terue in ſeptimana reficiebantur. *Secundo*, etiam olim vſitatã à carnibus abſtinentiam, neque id ob pietatẽ ſolum, ſed & propter Eccleſiæ præceptum: id enim homo iſte ſignificat dicens ſe Chriſtianum, quaſi dicat illicitum ſibi carnis eſum pro illo tempore. *Tertio*, nõ ideo illos ab eſu carnium abſtinuiſſe, quaſi immundas eas iudicauerint quib⁹ cõtaminari polluique poſſent (prout veteres docuere hæretici) ſed amore abſtinentiæ: quæ quia moderata eſſe debet citra corporis læſionẽ, hinc Epiſcopus aiebat, quia Chriſtianus es, minus recuſare debes, quaſi dicat: Nõ ideo Chriſtiani à carnib⁹ ſeſe cohibent, quod immundæ ſint, vt ideo terreare; naturæ nãque tuæ neceſſitas, earũ iam nunc vſum flagitat, cùm ad manũ nihil aliud alimenti ſit. *Quarto*, hunc itinerantem, prout ſuperius à nobis dictum nõ fuiſſe ad ieiunium obligatum. *Quinto*, Epiſcopum non male egiſſe, carnibus veſcendo; vt hac humanitatis ſignificatione hominem ad idẽ hoſpitaliter inuitaret, qui alias id recuſaſſet: erat enim miſericordiæ opus, eſurientẽ paſcere, ieiunum alioquin abiturum. *Sexto*, non facile Quadrageſimalis ieiunij violandum præceptum, idque exemplo Spiridionis, qui ante omnia orationibus vacabat, rogans vt hanc ei Deus noxam cõdonaret, ne vel ipſe ieiunij merito, per charitatis huius exhibitionem priuaretur; vel etiam is quem hoſpitio ſuſceperat, qui nullo alioquin modo Quadrageſimã violaſſet, ſi nõ & verbis cum Epiſc. monuiſſet, & exemplo induxiſſet: penes quem, vtpote Eccle-

Margin notes: Comedit carnes in Quadrageſima. — a *Ad Tit. 1. 15.* — Documenta ex hac hiſtoria. 1. — 2. *Olim abſtentum à carnibus.* — 3. Carnes cur vetitæ. — 4. — 5. Spiridon non peccauit. — 6. Quadrageſima nõ facile violanda.

Eccleſiæ Antiſtitem, ſciebat diſpenſandi eſſe poteſtatem, quemque pro eximiæ ſanctitatis viro habebat: qui nec eum vellent decipere, nec per carnis comeſtionem, Dei in ſe iram prouocare, neque Eccleſiæ præceptum violare. Quando igitur vel ingruerit neceſſitas vel à legitimo ſuperiore diſpenſationis beneficium conſequutus fueris, noli in ieiunij lege, cibique ſumptione, difficultatem facere.

Tertium principale notandum. TERTIVM quod occurrit, eſt, Chriſtum cũ quadraginta diebus totidemque noctibus ieiunaſſet, eſurijſſe. Vnde videtur colligi, quod ſub iſto dierum quadraginta interuallo, famen nõ ſenſerit, niſi cum elapſi iam eſſent: quod tamẽ exiſtimandum nõ eſt quaſi ex præcedentis cibi acciderit, ſuperfluitate, ſicuti nos præſcriptos ieiunij dies largiori potu ciboque anteuertere ſolemus, quo ieiunij difficultatẽ vel ex toto, vel ex parte nõ ſentiamus: ſed diuinitatis ſuæ potẽtia; quæ quamdiu volebat, famẽ arcebat. Nolebat ergo tunc cruciari fame.

Chriſtus cur ante nõ eſurierit.

1. *Primo*, vt diabolo palam oſtenderet, ſe nõ minoris eſſe virtutis, quã vel Moyſem, vel Heliam, qui & ipſi ſine medio idem tempus tranſegiſſent.
2. *Secundo*, vt nos ſuo doceret exemplo, ieiunij perfectionẽ nõ conſiſtere in famis inſenſibilitate ſed in cibi potuſque abſtinentia: qua ſpirituales efficimur, & Angelis quorum nulla fames nulluſque eſt cibus ſimiles. Ieiunium mentẽ eleuat, eamque ſpiritualium rerũ contemplationi idoneam efficit, cõtra largior refectio ſpiritum grauat deprimitque: vnde Hieronymus: *Pinguis venter nõ gignit ſenſũ tenuem.* (*Hier. Epiſt. ad Nepoti.*)
3. *Tertio*, quod peccati labe careret, quę ieiunij pœnitẽtia foret caſtiganda, quę pro noſtris ſolet ſatisfacere peccatis.
4. *Quarto*, vt nobis ieiunij normam, modumque præſcriberet & maioris meriti: nempe vt iſto tempore plus rerũ diuinarũ contemplationi, orationiq; animũ applicemus; quã negotiorũ ſæcularium diſtractioni.

Contemplatiuorũ eleuatio mentis. Hominum namque cõtemplatiuorum, quibus mens ad Deum ſemper eleuata videtur, ita meditatione occupatur animus, vt parciori cibo indigeant. Sic de Bernardo litteris proditum, quod pœnæ loco cibum duxerit. Et Dauid, *fuerunt*, ait, *mihi lachrymæ meæ panes die & nocte*: (*Pſal. 41. 4.*) quia peccata deflens, minus alimoniæ eſſet appetens. Ideoque nihil mirũ in heremo Patres parcioris fuiſſe cibi: cum Spiritus diutina rerũ diui-

diuinarum meditatione, corpori appetitum ſubtraheret. Ac proinde Chriſtiani qui olim Quadrageſimali tempore in Eccleſijs diu diuinis vacabant myſterijs, Deique verbo cum feruore audiendo, nõ tam vehementem ſentiebant famem, quã ſæculares, quorũ corpora, mens & anima humum verſus tendunt; vnde diuinæ ſuauitatis dulcedinem qua recreentur, haud quaquã deguſtant ſentiuntque. Poſt quadraginta autẽ dierum decurſum permiſit Chriſtus vt humanæ naturæ naturaliter famem ingentem poſt diutinum ieiunium ſentiret. *Chriſtus cur eſurierit.*

Quam quidẽ ideo ſuſtinere *inprimis* noluit. Vt diabolum deciperet. *1. Ratio.* Vnde tectis armis hoc eſt cœlata diuinæ naturæ potentia humanã præ ſe tulit imbecillitatẽ, fami obnoxiam; ne diabolus eum tanquã Deum reuereretur ſed potius vt inedia cruciatum, apperto Marte aggrederetur. Hinc eſt quod Ambroſius ait, Domini ieiunium fuiſſe ſtratagema quo dæmon prouocatus tanquã hominem eum aggrederetur. *Secundo,* vt 2. ſuam nobis declararet humanitatem & humanarũ imbecillitatum, quas tamen habuit multo ſecius quã nos cum nihil ab ea paſſus ſit inuitus cõmunionem. Eſuriebat ergo ſitiebatque cũ volebat, & ſic etiam in cæteris. Nos autẽ nolentes volẽtes famẽ ſitimq; toleramus, inuiti ac reluctãte natura ad iracundiam, ſuperbiam luxuriam, aliaſque paſſiones præmouemur. *Tertio,* vt ob inediam quã pertimeſcimus, à ieiunio non abſti- 3. neamus: quanquã enim Chriſtus diebus iſtis quadraginta nõ eſuriret, eam tamen ideo noluit aſſumere, vt ſuo nobis potius exemplo quam excuſatione conſuleret. Nos etenim pro viribus adnitimur, vt quã minimũ famis ſuſtineamus, atque ideo pridianis cœnis ventrẽ cibo quaſi ſaburra oneratũ ad ſequentis diei ieiunium præmunimus: & prandio aduerſus cœnam, qua priuari oportet. *Quarto,* vt nos doceret naturales hominũ 4. inclinationes per ſe peccata nõ eſſe, quã diu eis nõ conſentimus. Vnde primus iracundiæ motus, quẽ ſubinde ſentimus, cùm diſplicet, peccatũ nõ eſt, quod Paulus ait, *nihil* eſſe *damnationis his, qui ſunt in Chriſto Ieſu.* Interim in nobis Chriſtianis *Rom. 8. 1.* plurimæ ſint inordinatæ vitioſæque paſſiones; quæ Chriſto Domino ſubiectæ tamen erant, eique morem ad nutũ gerebant. *Quinto,* vt nemo nimium fidat carni. Vt enim felis quan- 5.

Digitized by Google

quam manſueta videatur, heræque chara, tamẽ ex eius ſinu è veſtigio proſiliet, ſi murẽ videat: ſic natura humana quãtumcunque mortificata videatur, oblata tamẽ occaſione naturalem exercet inclinationem: caro enim manet id ꝙ eſt, neque in ſilicem cõmutatur aut ſaxum. In vitis Sanctorum Patrum commemorat Euagrius, quendã fuiſſe monachum, qui annis admodum quinquaginta, ſeuera conflictatus pœnitẽtia, gloriabatur ſe vitioſarũ omnium paſſionũ procellas ſuperaſſe, ac procul à ſe profligaſſe. Quod B. Abrahamus Abbas intelligẽs, eum conueniens: Si duo te forte, rogat, inuiſant, quorũ vnus amore, alter odio te proſequatur, multaque in te effutiat, illumnè plus diliges, quã hunc? Ad quod ille; ita ſane: Verum comprimo me, atque vtrique æquè benè facio. Cui rurſus Abrahamus: nõ ergo omnino adhuc, ait, affectionũ paſſionibus cares, ſed quaſi cõpedibꝰ vinctæ ſunt, & nõ penitus ablatæ emortuæque. Refert etiam B. Greg. re ac nomine Magnus, de S. Vrſino, Nurſiæ Presbytero, qui annis quadraginta Sacerdos fuerat, dimiſſa à ſe prius legitima vxore, quæ cùm ægrotanti iam adeſſet, & admota propius ad nares aure, an adhuc ſpiraret, ſtudioſè exploraret, inquit ad eam Vrſinus: Recede mulier, nondum penitus extinctus eſt ignis, tolle paleam. Semper itaque ſuper cuſtodiam tuam ſtabis, habens te ipſum potius ſuſpectum quam vt nimium tibi fidas.

Euag. parte 2. l. de virt. pati. & humil. — *Apophth.* — *Greg. 4. dial. cap. 11.* — B. Vrſini caſtimonia.

IV. *Et accedens tentator dixit ei.* Diabolus hic ab officio ſuo *tentator* nominatur, veluti pictor, coctor cereuiſiæ, tonſor, ſartor, miles, ſeu alius quiſpiam mœchanicus, ab opere quotidiano nomen ſortitur. Sic Apoſtolus, *ne fortè*, inquit, *tentauerit vos, is qui tentat*: hoc eſt cuius officium & munus in eo cõſiſtit, vt hominem in tentationem inducat. Quicquid enim tẽtationum diabolus homini infert, ideo facit, vt ad æternam damnationem præcipitet. Quod cum nõ ſuccedit aliud adhibet. Olim in veteri Teſtamento ante confractas à Chriſto vires maiori vtebatur in nos potẽtiâ, excitans inclinationes, quæ per Chriſti pretioſum ſanguinẽ necdũ cõſolidatæ erant. Aſt vbi Chriſtus eum, prout in Apocalypſi teſtatur Ioannes, vinculis conſtrinxit, imminuta fractaque eſt hęc potentia. Quam nec tam efficaciter poteſt exercere erga pios, cœleſti præſidio fultos atque

Diaboli malitia. — *1. Theſſ. 3. 5.* — Diaboli potentia. — *Apoc. 20. 2.*

atque erga peccatores gratiæ cōtemptores. Hos etenim pro- Plus poteſt
prijs paſſionibus quaſi captiuos ***ad voluntatem detinet.*** Feſtiuis in peccatores.
diebus opifices habent ſuas ferias, habēt & milites; diabolus *2. Tim. 2. 26.*
vero quietem neſcit, ſed feſtis diebus tāto eſt tentatio inten-
ſior, quanto homo otioſior: vt eum vel ad tabernam, vel ad
ludum ſaltatorium, aleatoriamue ſcholam, aut alium quem-
piam inhoneſtum locum pertrahat. Inſuper ſemper nos in *Chryſ. hom.*
oculis habet, qui eius aſpectu ſubtrahere nos non valemus: *54. in Acta*
cum ex aëre, quid agamus, accuratè deſpiciat. (vt poſt Chry- *Apoſt. Gen. de Eccleſ.*
ſoſtomum Gennadius teſtatur.) Non ex dæmonis ſed Dei *dogm. c. 28.*
beneficio eſt quod aliquādo nō tentet vt de B. Iob patet. Ali- Diabolus cur aliquã-
quando autē id ſpe melioris oportunitatis omittit. Aliquādo do nō tētet.
à propria concupiſcentia, vt Iacobus ait, *illecti,* tentamur: proinde *Iob 1. 12.* *Iacob. 1. 14.*
non eſt cur ſemper in dæmonē peccata ac tentationes, vt Ba- *Baſil. regula*
ſilius monet, conijciamus, neue per eum nos excuſemus (*de* *75. breu.* *Matth. 15. 19.*
corde enim, teſtante Chriſto, *exeunt cogitationes malæ:*) neque in
extremo iudicij die excuſationi locus erit, conſiderantibus
vitam noſtram, vt ait B. Iob, continuam quaſi militiam, ne-
que deeſſe ſufficiens præſidium quo aduerſus hoſtium inſul-
tus muniamur. Et quanquam Chriſtianos nouiſſimis his *In vitis PP.*
temporibus multo acrius oppugnet, quam olim vt Abbas *parte 2. l. de*
Sieſis aiebat; tum quod minores nunc habeat vires, tum *virt. patien.*
quod iudicij dies paulatim appropinquet, poſt quem perpe-
tuò gehenna conſtrictus tenebitur cum damnatis omnibus à
quo ſupra modum abhorret, nihilominus officere nobis nō
poteſt, ob ſuperabundātem gratiam, qua nos Deus corrobo-
rat: Chryſoſtomus quinque adfert rationes cur Deus nos *Chryſ. ho. 13.*
tentari permittat. *Primo*, vt experientia diſceremus quod *Matth.*
Chriſti baptiſma, multò nos fortiores fecit aduerſus dæmo- Cur tentemur.
num inſultus. *Deinde*, vt in animi mediocritate perſeuerare- I. Ratio.
mus, neque donorum magnitudine elati, neque tentatio- 2.
num mole depreſſi: Apoſtoli cùm in vltima cœna, ſacratiſ- *Luc. 22.*
ſimo Chriſti corpore & ſanguine recreati fuiſſent, admo-
dum ſedati pacatique erant; verum poſtmodum omnes
ſcandalizati. *Tertio*, vt malignus, cùm de noſtra à ſe diſceſ-
ſione dubitat, ex tribulationum tolerantia diſcat, quod 3.
perfectè ei renunciauerimus. Neque enim hoc tam vitæ
noſtræ

Digitized by Google

Luc. 8.13. noſtræ commutatio loquitur, quam tentationũ ſuſtinentia, *Multi*, Chriſto teſtante, *ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt*. *Quartò*, vt fortiores efficiamur. Inſtar arborum quæ à vento, vt ait Gregorius, magis conſolidantur: ſeu vt ſtomachus, qui hyberno tempore ob externũ frigus maiori abundat calore. *Poſtremò* vt Dei in nos diſcamus beneficia, neque enim tentat ille niſi à Deo euectos. Noli ergo triſtari quia tentaris ſed gaude: Signum quippe eſt, quod cum multo accuratius ſingula quæque rimetur quam tu, diuini in te muneris chariſmata cõſideret. Nã vt boues fortiores aratro iungimus, infirmos paſcimus, ſic Deus pijs immittit prælium, impijs permittit libertatem, prout apud ſapientẽ ipſi fatẽtur: *Nullum pratũ ſit, quod nõ per tranſeat luxuria noſtra*. Atque ideo in ſcripturis ſacris, *vaccæ pingues, & tauri pingues* rectiſſimè nominantur.

4. Greg. 2. Mor. cap. 26. *5.* **Nemo triſtetur quia tentatur.** *Sap. 2. 8. Amos 4. 1. Pſalm. 21. 13.*

In verbo *accedens* nota *primo*, diſcrimen inter tentationes Chriſti & noſtras. Ad nos namque non ſolum accedit, ſed etiam accurrit, ſicuti ad putidũ cadauer aduolant corui. Itaque neceſſe non eſt, vt eum aduocemus, quippe qui vltro ſeſe ingerit. Scribit Gregorius de Presbytero quodam Stephano, qui aduocans ſeruum; adeſto inquit dæmon, & meas mihi caligas detrahe: dictum factum; ſenſit enim mox, à diabolo eas ſibi exui nominatus, illico præſentẽ ſe exhibet. Chriſtum timebat; nos etſi aliquatenus gratia & amore Dei incaluerimus quia calor tepidus eſt contemnit. Vnde ſicut muſcæ non horrent, quin potius quærunt calidas carnes, vt ſuccum exugant, feruentes tamen ollas deuitant: ſic dæmon ad imperfectos aduolat, fugit illos quos amore Dei feruere conſpicit: tantùm Antonium fugiebat, vt teſte Athanaſio, ad nominis eius inuocationem, ex obſeſſis migraret.

Chriſtus aliter tentatus quam nos. *Greg. 3. dial. cap. 20.* *Apud Surium 17. Ian.*

Nota *ſecundo*, cum Chryſoſtomo, dæmonẽ illos inuadere, quos ſolos reperit. Quãtumcunque enim quis ſapientiæ dono excellat, aliorũ tamen indiget: (Salomon qui omnẽ poſteritatis memoriam ſingularis ſapientiæ opinione ſuperauit:) vſus eſt cõſiliarijs eorumque inſtructione ac cõſilio. Vnde & Eccleſiaſtes: *Væ ſoli, quia cùm ceciderit, nõ habet ſubleuantem ſe*. Antonius, Hilarion, alijque celeberrimi nominis Heremitæ, antequã ſe ſolitudinibus abderent, monaſteria ingrediebantur, in qui-

Dæmon tentat ſolitarios. *Chryſoſt. hom. 13. in Matth. 3. Reg. 12. Eccl. 4. 10.*

In quibus perfectionis acquirendæ ſtudio incumbebant. Nota *tertio,* quam ſibi viam adeundi Chriſtum dæmon patefecerit. Communis Doctorũ eſt ſententia, quod humana acceſſerit ſpecie. Quemadmodũ enim boni Angeli hac ratione ſolent ſe exhibere; veluti [a] Raphael Tobiæ: Gabriel [b] Virgini, alij alijs paſſim; vt [c] Abrahæ, [d] Loth, [e] Iacob, [f] Ioſue, [g] Manue Sampſonis parenti, [h] Petro Apoſtolo, &c. ita & dæmones viſibilia poſſunt aſſumere corpora animalium; ſicuti ſerpentis Euam decipientis, vel aëris, quẽ in quaſlibet formas condenſare ac cõfigurare queunt, vt hominibus imponant. Ita Antonius alijque ſancti Patres ſæpe eos cõſpexêre: & præcipuè incantatores ac incantatrices, qui ſingulari dæmonũ familiaritate gaudent. Notãdum *quarto,* quod ad Chriſtũ in principio acceſſerit in terra, non in monte, aut domo, quia craſſa & hominis mentẽ deprimente, beſtijsq; ſimilem efficiente tẽtatione eum aggrediebatur. Ebrius enim, ſi ad hominẽ cõparetur, ſus immunda: vel vt Auguſt. ait, putida lacuna eſt ſordib⁹ referta. Hæc tentatio nõ eſt honeſtiorum, ſed infimæ ſortis hominum, quibus pudor nullus eſt. Etſi nobiles huic, hoc tempore prôh dolor, ſuccumbant; indigni nobilium familia, ſed greges mancipiorũ: à Lacedæmonijs famuli vino abundãtiori iniurgitabantur, vt filij eorũ cõſpicati mores, cautiores redderentur. *Quinto,* nota cũ Diuo Bernardo, quod diabolus antequam tentationẽ ſuam auſpicetur, omni ſtudio hominũ indaget propẽſiones vt ijs armorũ vtatur loco: veluti Chriſtum hic aggreditur ſumptione cibi, quẽ famentem ſciebat; ſi ambitione videat te torqueri, ſuggeret, quicquid aliquam ſuperbiendi materiam ſuppeditat. Si ad iracundiam es præceps, ad eam te prouocabit. Nota *ſexto,* neminẽ à tentatione eſſe liberum: cum diabolus B. Iob atteſtante, tãtæ ſit poteſtatis, vt *neminem timeat.* Qui ſi Chriſtũ fuit auſus aggredi, Deum ſcil. ac Regẽ cœlorũ, multò minus nobis parcet. Virtus eius magna eſt, cupiditas nocẽdi nõ minor, multitudo innumerabilis, nõ eſt ergo vnde ſecuri ſimus, Salomon infernum, inter quatuor illa quæ nunquã ſaturantur, enumerat; & Iob diabolũ inquit habere fiduciam, *quod Iordanis influet in os eius,* ſcil. Chriſtiani omnes, vt exponit Greg. globo ſumus, aquis innatãti ſimiles: omni

Diabolus quomodo acceſſerit?
a Tob. 5.
b Luc. 1.
c Gen. 18.
d Gen. 19.
e Gen. 32.
f Ioſue 5.
g Iudic. 13.
h Actor. 12.
Athan. in vita Anton.
Vbi Chriſtũ diabolus primo acceſſerit?
Aug. ſer. 231. de temp.
Tentatio gulæ quib. conueniat.
Bern. ſer. 67. ad ſororem.
Diaboli aſtus.
Tentatio omnibus communis.
Iob 41. 24.
Prou. 30. 15.
Iob 40. 18.
Gregor. 33. Mor. cap. 8.

Digitized by Google

omni ſtudio videndum, ne diabolus fiſſuram aliquã in nobis conſpiciat. In politicis diſtinctæ ſunt hominũ functiones, verum in ſpiritualib⁹ militum vices obire quotquot ſumus, debemus: non enim omnes in genere oppugnat dæmon, ſed in particulari vnumquemque noſtrum. *Septimo*, nota quod Chriſtum forinſecus nõ vero intrinſecus ſit allocutus: neque enim illi prauas ingerebat cogitationes ſicut nobis; quorum affectiones, per peccatum ſolutæ ſunt, ante per originalis iuſtitiæ integritatem ſubiectæ, veluti in Chriſto, & ſanctiſſima Deipara virgine: quorũ neuter peccato originali ſubiacebat. Cõſiderá *octauo*, Chriſtũ nos nõ reiecturũ cum ei neceſſitates aperimus, qui dæmonẽ admiſit. Itaque magna cũ animi fiducia ipſum adito, neque vereare repulſam. *Nono*, Deum quidẽ permittere, vt diabolus hominẽ impugnet ſiue inuiſibili ſuggeſtione ſiue viſibili apparitione, ſed non in forma propria, quæ adeo eſt horribilis vt eam homo nõ ferat. Quẽ etſi B. Iob aliquatenus deſcribat, & Ioannes qui in ſua Apocalypſi ſeptìcipitem eum draconem nominat, tamẽ nullis ſufficientibus poteſt depingi coloribus. Hinc à Simeone Metaphraſte proditum eſt, Sanctiſſimam Margaretam Virginem, in Carcere Deum obſecraſſe, vt humani generis hoſtẽ à quo tot ſuſtinebat tormentorũ cruciatus, oculis poſſet cõtueri: vnde repente facto terræ motu, terribilis ei apparuit draco, colore quidem varius & multuplex, multis ſerpentib⁹ totũ corpus circundatus, intolerabili fœtore, vaſtoque oris hiatu ei exitium intentans, ad cuius aſpectũ expaueſcens Margareta, Deum precatur, vt [illegible] abigat, quod & illicò factũ. Eodẽ ſchemate Maria Magda[illegible] in ſpelunca, ſibi à Deo cœlitus aſſignata, deliteſcens (vt Sylueſter Prieras ex Heliæ Monachi enarratione recenſet) dæmonem eſt intuita; tãto cum horrore, vt mox ſpiritum exhalatura putaretur. Apud inferos damnati dæmonẽ videbunt ſicuti eſt, cuius crudeliſſimæ tyrannidi ſubiecti permanebunt. Ne in hunc tormentorum locum deuenias: dæmonis intuitus ineffabile tormentum eſt.

Chriſto quomodo loquutus diabolus?

Chriſtus afflictos nõ reijcit.

Diabolus nemini apparet vt eſt.

Iob 40 & 41

Apoc. 12. 3.

Apud Surium 20. Iulij cap. 8.

Apud Suriũ 22. Iulij.

Sylueſt ſer. 5. Paſcha.

V. *Si Filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant*. Hiſce auſpicatur dæmon tentationes: Si filius Dei es. Audierat inquit Chryſoſtomus, venientẽ de cœlo Patris vocem, ac dicentem: *hic eſt filius meus*

Chryſ. ho. 13. in Matth.

Matth. 3. 17.

Digitized by Google

meus dilectus. Vnde explorat, an Chriſtus verus & naturalis Dei eſſet filius eius quaſi miſertus, qui quadraginta dierũ ſpatio à cibo abſtinens, fame torquebatur, volens honore & infamia veritatis confeſſionẽ elicere, ſenſus enim verborũ eius eſt: Nõ cõgruit dignitati filij Dei, vt inedia occumbat: qui vel ex lapidibus poteſt creare panes. Quod niſi nõ præſtiteris, in hac tã graui inedia talis nõ reputaberis: quin potius Deus pater impoſuit tibi dicens de te; *hic eſt filius meus dilectus*. Re ipſa oſtẽde; ſi potes; Sic Chriſtum vel ad ſuperbiam conabatur inducere qua miraculũ ederet, declarans ſe Dei filium; vel ad blaſphemiam in Deum, qui eum famis tempore deſereret. Sic olim Euę ſiniſtram de Deo opinionẽ infuderat, quaſi boni ac mali cognitionẽ inuideret. Vnde in primis dęmonis verbis, quibus & in ſecundæ tentationis cõgreſſu vtitur. *Primò*, nota: *ſi filius Dei es*, quod dubitationis ſit plena: quæ & ijs intelligi queunt, qui aliquatenus in fide fluctuant, veluti de Iudæis, alijſque illuſoribus, qui ſub cruce vociferabantur: Si Chriſtus, ſi *Dei filius*, ſi *Rex Iudæorũ es, deſcende de cruce, liberans te ipſum & nos*. Hiſce vtuntur verbis, qui in ſuis neceſſitatibus ambigunt, an Deus mundum gubernet, de ipſis cõgitet, rerum habeat cognitionem, prout in ipſorum perſona olim loquebatur Pſaltes regius, dicens: *quomodo ſcit Deus; & ſi eſt ſcientia in excelſis?* Mali proſperantur, & bonis aduerſa eueniunt, quomodo ergo hęc ſinit Deus, ſi eſt omniſcius? Hæc cum in animũ tuum illabuntur, vt diabolica deteſtare, quæ te à recto fidei tramite, ad deſperationis conantur pertrahere abyſſum. Conſidera *ſecundo*, Chriſtum diuinitatem ſuam non oſtendere ad petitionem diaboli, vt videas illum eſſe Deum, etiamſi ea quæ tu conſideras non perficit. Recuſat omnino vel à te, vel ab alio quopiam, ad inſtar ſubditi, examinari. Cum Bethulienſis populi princeps Ozias coram omnibus teſtatus fuiſſet, ſe Bethuliam traditurum Aſſyrijs, niſi intra dies quinque adueniſſet ſubſidium, increpans eum Iudith, ſanctiſſima Heroina, *qui nam*, inquit, *eſtis vos, qui tentatis Dominum*; Voſne pro arbitratu veſtro diem cõſtituitis ei? Deus cũ volet, præſto erit, & cũ eius auxiliũ humili ſupplicatione popoſcerimus. ſatui ſunt q̃ ad ſuſurronũ verba cõmouẽtur ad mala quaſi in ſua poſſint dignitate

[Margin notes: *Gen. 3. 5.* — In verbis tentationis quid lateat. 1. — *Matt. 27. 40.* *Luc. 23. 39.* — Qui eis vtãtur. — *Pſalm. 72. 11.* — 2. Chriſtus nõ acquieſcit diabolo. — *Iudith 8. 11.* — Suſurrones reijciendi.]

ea perficere; & inſtigantium illos, quaſi titulo nobilitatis, ac opum poſſunt ab hoſtib⁹ vindictã capere, veſtium ſplendore nimio excellere, ſubditos exactionib⁹ exhaurire, &c. Hoc incitamẽti genere Ieſabel impijſſima regina vtebatur, cũ Achab maritũ, ad innocentis Naboth hauriendũ ſanguinẽ, inflãmaret, & Ionadab Dauidis cognatus, tum Amnon eiuſdẽ natu ſeniorem filium, vt inceſtuoſo ſororis ſuæ Thamar cõcubitu frueretur; incitaret vt vi nimirũ virginẽ opprimeret. Cum igitur huiuſmodi ſuſurrones talia tibi inſurrant, noli ijs accommodare aurem, cogitans nõ omnia licita quæ libita. Nam etſi ab hominibus nõ punireris, Deus tamen id inultũ non ſinet. Vnde B. Paulus Dominis præcipit dicens: *Quod iuſtũ & æquum eſt, ſeruis præſtate: ſcientes quod & vos Dominum habeatis in cælo.* D. Ioan. Gualbert. qui an. Domini 1040. vitæ ſanctimonia floruit, obuiam habuit quendã capitalem hoſtem, qui cognatũ eius fraude doloque peremerat, de eo vltionẽ vt expeteret, hortabãtur ſui. Verum is humi cùm ſe proſterneret, iunctis ad pectus cancellatis manibus, pro Crucifixi amore veniã vitamque deprecabatur. Qua cõceſſa, cum haud multò poſt ad Eccleſiam deflecteret flexis corã Crucifixi imagine genibus, vidit Chriſti in Cruce pendẽtis caput ad ſe inclinare, inſinuãtis ſe petitioni eius annuere, ꝙ homicidam nõ pro oportunitate mulctaſſet, ſed ſui amore noxã ei benigne remiſiſſet. Noli cogitare quæ vel quãta præſtare poſitis, ſed quid Chriſtianũ, qui de omnib⁹, ac ſingulis factis, cogitationibuſq; redditurus eſt rationẽ, deceat: quidue factu, effatu, cogitatione vtile ſit, aut expediens. In ſequentibus verbis ac poſtulatis dæmonis, dicentis; *dic vt lapides iſti panes fiant*, conſidera *in primis*, hoc illi eſſe in more, vt à ſpiritualibus ad corporalia procedat. Chriſtus incumbebat precibus, ille cibum ingerebat. Idẽ & tecum facit, orationis tempore, domeſticarum rerũ occupationes tibi ob oculos ſtatuit. Deus, vt à temporalibus ad ſpiritualia progrediamur, intendit. *Primo*, cibum dat, vt cõcioni, vel alijs vtilibus negotijs occupemur: diabolus contrà, ait prædicemus, alijſque officijs intendamus, propter cibum, ac ſpiritualia ad temporalia conuertamus. Conſidera *ſecundo*, primam dæmonis tentationem in cibo & potu, qua & parentes primos olim ſupera-

3. Reg. 21. 7.

2. Reg. 13. 5.

Coloſſ. 4. 1.

B. Ioannis Gualberti miſericordia.

Apud Surium 11. Iul. Iulij. cap. 1.

Diabolus à ſpiritualibus auocat ad corporalia.

Deus per corporalia eleuat nos ad ſpiritualia.

Prima tentatio gulæ.

Gen. 3.

ſuperauerat: eſt enim, inter cæteras, maxima, quæ cor deorſum cibi potuſque pondere deprimit, & hominem ad alia vitia prouocat. Hac tẽtatione dæmon in ſupplantãdis Germanis vtitur, quos ad cõmeſſationes, ebrietates, aliaque corporalia videt propenſos. Immittit hæreſes quę ieiunia exibilent, ſolennia caſtitatis vota contemnant, corpori omnia permittant, &c. quibus introductis, tendit ad diuinæ maieſtatis blaſphemiam, vti liquet in Mennoniſtis, Chriſti humanitatẽ negantibus; in nouis Arrianis, ex Caluiniſtarũ ſchola prodeuntibus; & in domo, vt vocant, amoris, qui cum diſcipulis; Politicis nimirũ, & Machiauellitis omni ſunt fide deſtituti. *Tertio,* cõſidera, dæmonis ad hominẽ ingreſſum, cõmuniter per corporales fieri neceſſitates. Vt enim victum ſibi quærant inhoneſtæ fœminæ, ſe proſtituunt; alij ad furta, rapinaſque manus mittunt; nõnulli fraudibus intendunt; multi, vſuris, alijsque iniquis cõmertijs, ac negotiationibus occupantur; quidã res Eccleſiaſticas emunt, venduntque. Hinc eſt quod Hieremias deplorans, ait: *Dederunt pretioſa quæq; pro cibo ad refocillandã animam. Vide Domine, & conſidera.* Hoc eſt, vt Gregor. exponit, virtutes pretioſas reliquerunt, vt temporalibus potirẽtur, ideoque cõtemptibiles facti ſunt. Immò rem pretioſiſſimã quam habent, ſcil. animam: (hanc regius Pſaltes *gloriam noſtram* vocat, quòd pretioſiſſimo Chriſti ſanguine redempta, ablutaq; ſit:) pro victu dæmoni offerunt. Aſpice ergo hæc ô Domine, & rei indignitatẽ cõſidera. Nota *quarto,* quod apud diabolum eiuſque aſſeclas, ſignum filij Dei ſit, nulla neceſſitate premi. Hinc ſæculares opibus, honoribus, alijsque commoditatibus incumbunt; eoſque felices, ac beatos prædicant, Dauide aſtipulante, quibus nihil deeſt: nõ conſiderantes, quid Lazaro, & Epuloni hic & in altero ſæculo euenerit. Pauperes, eſurientes, ſitientes, Beatos Chriſtus nominat; Chriſto ſimillimi ſunt; qui hic rerũ omnium illius cauſa, ſunt egentiſſimi abiectiſſimique: nõ habuit ille, vbi *caput ſuum* reclinaret, nudus in crucis ſtipite pendens, proprio ſuo ſanguine, ac virulẽtis Iudæorum phlegmatibus coopertus. B. Franciſcus hyberno quodã tempore, Peruſio verſus S. Mariam de Angelis iter cum ſocio ſuo Leone habens, diſſerens in quo perfecta cõſtiteret lætitia,

Germanorum tentatio.

Diabolos quomodo nos primo aggrediatur.

Thren. 1. 11.

Gregor. 23. Mor. cap. 26.

Pſal. 107. 1.

Diaboli error.

Pſal. 143. 15.
Luc. 16. 25.

Matth. 8. 20.

In geſtis S. Franciſci.

Lætitia vera in quo.

Digitized by Google

dicebat eam non in eo ſitam, ſi præclarum honeſtatis, ſanctitatis, ac ſpiritalis ædificationis proximo exemplum præberes, miraculorum gloria excelleres, aut totius mundi ſapientiam poſſideres, diuerſarũ linguarũ cognitione, aut eloquẽtiæ laude excelleres, vt infidelium animos ad verã Chriſti fidẽ conuerteres: ſed ſi ad monaſterij portam venientes, ianitor cõtumelijs, inſtar viliſſimorũ nebulonũ, nos excipiat, abigatque: probroſis afficiens cognominibus, ac verberibus, aërisque inclemẽtiæ tota nocte ſub dio exponens: hæc inquam patienti animo ſi tolerauimus, putãtes promeruiſſe omnia, in hoc lætitiæ perfectionẽ eſſe dixero. Verum his fidẽ mundus non habet, licet Martyres, ſuis in tormentis, longe grauioribus, huius participes fuerint, dicentes cum Propheta: *ſecundum multitudinem dolorũ meorũ in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animã meam.* Conſidera *quinto,* in verbo *dic,* cognitionem dæmonis, ſcientis fatentisque Deum ſolo verbo creaturas poſſe immutare: quod Caluiniſtæ noſtri planè eunt inficias, quorũ fides minor eſt quã dæmonis. Vnde B. Ambroſius de virtute diuinorum verborum: *Si tanta,* inquit, *vis eſt in ſermone Domini Ieſu, vt inciperent eſſe, quæ non erant, quanto magis operatorius eſt, vt ſint quæ erant, & in illud commutentur?* Loquitur autẽ de verbis illis, quibus in Miſſæ ſacrificio, panis in Chriſti corpus, ac vinũ in eiuſdem ſanguinẽ tranſubſtantiatur. Nota *ſexto,* in eadẽ dictione, quã leuiter diabolus æſtimet, id ad quod nos conatur inducere, quaſi diceret: hæc res vno ſolũ verbo conſtabit, parui eſt momenti, &c. Verum, vbi morem ei geſſimus, eiuſque conſilijs acquieuimus, plus negotij cõſpicimus, quã arbitrabamur; quia vnũ peccatum, ad aliud pertrahit, adeo vt nullũ tandem inueniamus exitum. Imitatur enim architectũ, qui de erigẽda fabrica cõſultus, rẽ putat leuem, exiguorumque ſumptuum: ſed cum ad opus peruentum, excreſcunt ſumptus in immenſum, quia plura multo quam præuideramus, fabrica poſtulat. Et caupones imitatur, qui aduentantes hoſpites, blandè alliciunt, ſub cœnã comiter, ac genealiter eos excipiunt: at inſequenti die, cũ ſolutio facienda, longe alium induunt vultum, caperata frõte plus extorquent, quã primo ingreſſu opinabãtur. Ita dæmon perſuadet leui momento te poſſe familiaritatẽ cum

Pſal. 93. 19.

Caluiniſtarũ fides minor eſt quã diaboli.

Ambr. 4. de Sacram. c. 4.

Diabolus, cum tentat peccata extenuat.

Digitized by Google

cum fœmina, in quã fortè oculos cõieceras, cõtrahere: at vbi eam cõueneris ſtatim difficultas exoritur: iubet enim te alias redire, aut munera donauè expoſcit, differens te in tempus aliud, dæmone interim libidinis face animũ tuũ inflãmante. Qui vbi iã cupitis fruitus es amplexibus, mox vel proles, vel Gallica lues ſubſequitur, & vtrimque perpetua infamia. Cõſidera *ſeptimo*, primã dæmonis ſuggeſtionẽ per lapides factã, vt diſcamus tentationẽ quã in cibo potuque nobis obijcit, lapideos nos, aut planè ſaxeos efficere: vti ſcriptura de Nabal qui ſecundũ nomẽ ſuum ſtultus erat. (Nabal namque delirũ denotat) teſtatur: qui cũ genio ſuo largiter indulſiſſet, induratus eſt corde inſtar lapidis. Idem potatoribus cõtingit, quia nulla ſuper vxoris, liberorumq; paupertate cõmiſeratione mouentur, modo ſuo ſatisfaciant ventri, nullius emolliti ſermonibus, ſed potius ad diabolicã ſuggeſtionẽ obcæcati. Conſidera *octauo*, cum Theophylacto, dæmonem nõ iuſſiſſe vnũ panem qui fami ſufficeret creari, ſed multos. Chriſtũ ergo prouocat ad ſuperfluitatem. Vult namque, vt per rerũ abundãtiam delinquamus, ſemper de futuris ſolliciti, doctrinã Chriſti vt panẽ ſolũ *quotidianum* poſcamus: prætextu neceſſitatis, auaritia ſeſe palliat, cuius nimis anxia ſollicitudo, à Deo nos auocat abſtrahitque. *Nono*, cõſidera cõplures nobis eſſe quotidianas tẽtationes, quæ magnã cũ hac Chriſti tẽtatione ſimilitudinẽ habẽt: nempe *prima* eſt ex carnis fragilitate, cum nimiũ illi indulgemus. *Secunda*, eſt nimia de corporalium rerũ neceſſitate ſollicitudo, vti B. Bernardus notat. *Tertia*, gulæ luxuriæq; tẽtatio, pugnans ex diametro cũ ſobrietatis caſtitatiſque virtute, adeo vt his cõparatæ lapides eſſe videantur, obſeruatuq; impoſſibiles. Hinc hæreſes militant aduerſus caſtitatis votũ, aduerſus Quadrageſimæ obſeruationẽ, aliaſq; paſſim virtutes: idq; prætextu libertatis filiorũ Dei, ad huiuſcemodi minimè obligatorum, quod reuera inſigne eſt dæmonis cõmentum, ac periculoſa impoſtura: qui non vult vt ſciamus Chriſtianam libertatem non conſiſtere in eo, vt quis peccet: (alias ſancti cum Chriſto iam in cœlis regnantes, cum peccare nequeant, Chriſtiana libertate carerent) ſed in voluntaria virtutis actione, citra paſſionum aut diabolicarum tentationũ Dominium. *Quarto*, qui Deo ſeruire incipiunt, mundanæ

Cur lapidibus vſus diabolus.

1. Reg. 25. 25.

Diabolus ſuadet fieri multos panes.

Matth. 6. 11.

Tẽtationes noſtræ.

Bern. ſer. 14. in Pſalm. 90.

Libertas Chriſtiana.

Digitized by Google

conuerſationi renuntiantes, ſine diuini amoris flamma, qua omnia condulcorantur, his omnia ſaxea videntur, ob dæmonis, qui eorum inuidet perfectioni, tentationem. Conſidera *decimo*, diabolum non panem ſed lapides proferre: de quibus ipſe quidem panem non procreat, ſed vult vt nos id faciamus. Quicquid proponit, non ad conſolationem facit, ſed vt lapideos nos efficiat, moroſos, atque inſtabiles. Ideo nonnunquam contingit vt ſagæ in conuenticulis, pane in menſa careant, cuius nutrimenti beneficium, à Deo iuſtius expectatur. Adfert quidē illis ſubinde varia ferculorū obſonia, ac vinum prænobile; vt carnis illecebris irretitæ, exſtimulatæque, prægrauentur, verū nihil panis, quo nutriantur, præſtat. Diabolo ſimiles ſunt omnes, qui proximum eleemoſynam, conſolationemue petentem aſperis verbis ſine iuuamine, aut ſpe cōſolationis reijciunt, *Vndecimo*, conſidera, quo pacto lapidū immutatio, dæmoni fuiſſet experimentum, Chriſtū verū eſſe Dei filium: non ſolū ideo quia nemo præter Deum creaturas immutat; ſed quod indubitanter verum eſt, id quod miraculo Deus probat qui nullatenus miraculorum ſignis mēdacio ſuffragatur. Si itaque Chriſtus miraculum hoc edidiſſet, vt ſe Dei filium demonſtraret, nihil de eo amplius dæmon dubitaſſet. *Duodecimo*, notandum, nō dixiſſe illum: fac ex lapidibus his *carnes* aut *capones*, &c. ſed *panes*, hoc eſt pauperum alimentum: cum nihil boni nobis faueat, ſi vnico aſſe poſſet hominem pellicere, nō daret duos. Miſero illi acolaſto, porcorum obiectabat ſiliquas, eaſque tam ſordidè vt ſaturari nō poſſet.

Diabolus non tulit panes.

Mutatio lapidū quomodo ſignum filij Dei.

Luc. 15. 16.

VI. *Qui reſpondens, dixit, ſcriptum eſt: nō in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Teſtatur D. Epiphanius, Chriſtum non voluiſſe dæmonis ſuggeſtioni morem gerere, ne in aliquo videretur ab illo doctus: nec nos quicquā attentemus aut acceptemus, à dæmone oblatum: cuius intētio alia nō eſt, quā vt nos decipiat, atque à Deo abſtrahat. Ab illo autē quidquā acceptare dicimur, cū per peccatū opulētiores reddimur v.g. furto vel per vſurā, aut fraudem: cū beneficia Eccleſiaſtica ſimoniace acquirimus: ab infidelib⁹ alijſque Dei hoſtibus, vt ſunt Turcæ, ac hęretici, ſubſidium petimus. Abraham Patriarcha ne feſtucā quidē ab impio Sodomorū rege, vltro oblatā, accepta-

Epiph. Her. 66.

Chriſtus diabolo nō acquieſcit.

Gen. 14. 23.

Digitized by Google

acceptare voluit. diuinæ vltionis vindicta in Aſam, Regem Iudæ, deſæuijt, quod ab infideli Syriæ rege aduerſus hoſtes, auxilium implorasset. Non permittit Deus, vt cum diabolo eiuſque ſodalibus amicitiæ fœdere iungamur, ſed vult vt à ſua paterna manu benignè omnia ſuſcipiamus, eiuſque conſilio ac præcepto cuncta agamus. *2. Paral. 16. 9*

Obſerua Chriſtum diabolo non male reſpondiſſe, aut ſua authoritate reieciſſe, ſed rationibus ex ſcriptura petitis & ſedatè. Non quod bona verba mereatur, quem illicò execrari, & à nobis abigere debemus, mox vbi eius præſentiam perſentiſſimus; ſed *Inprimis*, vt diabolum deſpiciens uideretur neſcire quiſnam eſſet: *Secundò*, vt nos doceret, proximum etiam inimicum, potius iuſtis rationibus quam clamore & iniurijs conuincendum. Phariſæi cum non poſſunt reſpondere Christo, ignominiosè, *Samaritanum* eum nominant, & vini potatorem, atque à dæmone obſeſſum, quot noſtri temporis æmulantur hæretici, cum non habent quod Catholicis reſpondeant, aut eorum eruditioni, ignominioſis eos compellant nominibus *hypocritas* vel *Iebuſæos*, aut *Ieſu-vvyt*, hoc eſt, à Ieſu remotos, &c. grauia comminiſcentes facinora, quæ eis obiectent; nempè quod incontinenter viuant, Principum ſint trucidatores, auari, ſcelesti, & id genus alia. Quemadmodum olim Arriani B. Athanaſium culpabant, de adulterio, homicidio, veneficio, furto, &c. cum rationibus ſuperare eum non poſſent. Eodem modo fœminæ rixoſæ agunt ſuis cum aduerſarijs, ſi ratione deſtituãtur. Christus Scripturarum teſtimonia in medium profert, deſumpta ex quinto Moyſis libro, vbi Deus ita populum Iudaicum alloquitur: *Dominus Deus dedit tibi cibum manna, quod ignorabas tu & patres tui, vt oſtenderet tibi, quod non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod egreditur de ore Domini*: hoc eſt, Deus pane quo hominem cibet, non indiget, cum poſſit nos quocunq; modo ſuſtentare. His itaque verbis diabolo reſpondet, ac ſi diceret: Nullatenus opus eſt panis præſentia, quo famem depellam: poteſt enim alijs me Deus alere medijs; veluti herbarum ſucco, aut quocunq; alio modo: immò ſolo verbo, ſine vllo temporalis cibi ſubſidio: qui omnia quæcunq; vult poteſt in cibum con-

Chriſtus quomodo reſpondeat diabolo.

Ita ſcribendum ob alluſionem belgicam.

B. Athanaſius ab Arrianis vexatur.

Deut. 8. 3.

Chriſtus diabolum eludit.

uertere. Nota *primo*, Chriſtum non reſpondiſſe ad diaboli intentionem, qui exploratum venerat, num Dei eſſet filius, putans ſibi ad hoc reſpondendum, verum Chriſtus eius eluſit verſutias, docens quo pacto cum exploratoribus agere debeamus, qui quaſi conſilium daturi omnia expiſcatum veniunt. Hos eodem modo à nobis dimittere debemus, quo acceſſerunt; non reſpondendo eorum, quod tacitè occultant, deſiderio; ſed potius ad ipſorum verba. Sæpenumero hoc vſu venit inter Catholicos ac hæreticos, religioſos & ſęculares interque altercantes cùm aliorum ſtudent elicere ſecreta. Nota

Greg. in hod. hom.

ſecundo, cum B. Gregorio Chriſtum in ſua tentatione vti præſidio ſcripturarum: vt ex tentationum vexatione ac moleſtia, doctrinam potius ſalutarem hauriremus, quam ad vindictæ cupiditatem murmurationemúe incitaremur. Nulla eſt tam magna vel exigua tribulatio, quin per eam poſſis in cognitionem venire eorum, quæ Chriſtus tam in vita, quam ſanctiſſima paſſione noſtri cauſa tolerarit, vt hac ratione in eius amorem inflammeris: aut illorum; quæ poſtmodum in igne purgatorio aut infernali ſuſtinenda ſunt, vt ea euitare nunc ſtudeas, hortando te ipſum in rebus aduerſis ad patientiam. Diſce *tertio*, vt in omni tentationum incurſu ad manum habeas

Scripturæ vſus. *Eph.6.17.*

ſcripturam, qua te ipſum conſoleris, & diabolum profliges, ait enim Apoſtolus verbum Dei *gladium* eſſe *ſpiritus* quo omnibus in rebus vti oporteat. Aduerſus ſuperbiam, hæc Chriſti

Matth 11.29. Matt.16.26.

conducit admonitio: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Aduerſus auaritiam: *quid prodeſt homini, ſi mundum vniuerſum lu-*

Matth.8.20. Eph.5.5. 1.Cor.6.9. Galat.5.21.

cretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? pro paupertate: *filius hominis non habet, vbi caput reclinet.* Contra luxuriam: *omnis immundus non habet hæreditatem in regno Dei.* Contra alia peccata; *nolite errare, neque fornicarij, neque adulteri, neque molles, neque fures, neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei poßidebunt.* Cum ergo Dei verbum legimus vel audimus contra quarumcunque tentationum incurſus nobis imprimere ſententias debemus, quibus dæmonem fugemus. Diſce

Paupertas nemini ſit occaſio peccati.

quarto ex his Chriſti verbis & exemplo ne vllo tempore ob paupertatis metum, ad vllum declines peccatum, ſed fiduciam in Deum conijcias, infinitis medijs iuuare te valentem:

cui

cui omnes in bonorum obſequium famulantur creaturæ. Cibauit filios Iſrael in ſolitudine annos quadraginta; pane cœleſti, atque ex ſaxoſa aridaque rupe vbertim ſcaturienti aqua. Heliam, & Paulum, primum heremi incolam, miniſterio corui ſuſtentauit: alios nonnullos ita roborauit, vt plurimos ſine cibo tranſigerent dies. Enitere ſolum vt inter filios eius cenſeare, ac diligare, cuius oculi à te haudquaquam auerſi erunt quin impenſam tui gerit curam.

VII.

Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eũ ſuper pinnaculum templi. Diabolus, videns ſe validiſſima Chriſti ſuperatum reſponſione, nihil regerit: vno enim ictu proſtratus, non iterat eadem, ſed alias inſidias tendit: ſimilis mulieribus, quæ maritos nonnunquam intentiori ſtrepitu terribiliter adoriuntur, vt minis eos territent, quos vbi comperiunt magis reluctari ac pugnis ferociam retundere, mox conticeſcunt. Hæretici eundem à ſuo præceptore diabolo in diſputatione didicère modum: truculenter namque aduerſus orthodoxæ fidei dogma argumentum intorquent; veluti contra ſacrarum imaginum cultum, aut ſanctorum inuocationem. Quod vbi à Catholicis confutatum vident, neque ſe amplius poſſe progredi, ad aliud, ne omnino tacuiſſe videantur confeſtim prolabuntur, ab imaginum cultu, ad purgatorium proſiliunt, inde ad Pontificem, paulò poſt ad Miſſam; ſicque vlterius: quemadmodum dæmon hic ex ſolitudine ad pinnaculum templi, inde ad montem excelſum confugit. Verum quotquot eruditi Catholici hanc eorum vacillantem inſcitiam probe cognitam habent, ita eos conſtringunt, donec prauitatis ſuæ errorem fateantur.

Diabolus victus miſ‑ſueſcit.

Hereticorũ diſputationes vagæ.

Quærunt hic doctores quomodo Chriſt⁹ à diabolo ſuper pinnaculũ tẽpli Hieroſolymitani ſit tranſlatus. Nõnulli volũt id in imaginaria mẽtis viſione cõtigiſſe, inſtar Ezechielis Prophetæ, qui in ſpiritu, ex Babylonia Hieroſolymam fuit raptus. Verum videtur hoc *primo* cõmentitiũ, quòd Euangeliſtæ nullam viſionis mentionem faciant, Vt vſitatũ eſt Prophetis, de imaginarijs tranſlationibus ſcribentibus. *Secundo*, quod in tali tranſ-

Chriſtus quomodo à diabolo vectus?

1. Sententia. Cyp ſerm. de tent. & ieiun. Ezech. 40 2. Refutatur.

1. 2. 1

tranſlatione nullum ſit lapſus periculum, ad quem præcauendum Angelico opus ſit præſidio. Neque dæmon imaginariæ viſionis meminit, qui per corporalẽ Chriſti lapſum explorare volebat, an verus eſſet Dei filius. Alij aſſerunt hæc verè quidẽ accidiſſe, ſed dæmonem pedeſtri itinere Chriſtum ex heremo Hieroſolymã ſupra templi pinnaculũ, & in montẽ deduxiſſe: idq; ideo, quod Lucas vtatur verbo, *duxit*. Verũ, neq; hoc ad rei veritatem videtur congruere, cũ Chriſtus qui poſt quadraginta dies eſurijt, debuiſſet & alios deinde dies cum fatigatione magna ieiunaſſe; conferens ſe ex ſolitudine Hieroſolymã longè diſtantem, ac deinde in eminentioris mõtis verticem. Eccleſia autem nõ niſi quadraginta dierũ; Chriſti (vt Ignatius ait) edocta exemplo, ſeruat ieiunium: certũ, Chriſtum non vltra dies quadraginta, totidemq; noctes ieiunaſſe, ac tandem poſt trium diabolicarum tentationũ conflictum, ab Angelis cibo refectũ. Vnde alij Hieronymum, Gregoriumque ſecuti Chriſtum à dæmone per aëra dicunt ſublatum, modo ſupra templi pinnaculum, modo in excelſum montẽ. Quemadmodum namq; humi in ſolitudine latitantẽ, in forma viri pij eſt aggreſſus, quaſi motus miſeratione; ita ſe & nunc in Angelum lucis tranfigurans, in tertia tentatione, ad diuinitatis gloriam aditũ ſibi parat, volens pro Deo honorari ac adorari; iuxta id Dauidis, *Superbia eorũ qui te oderunt, aſcendit ſemper*. Neque enim verbũ *duxit*. eos iuiſſe ſignificat, ſed ꝙ ſimul eò venerint, diabolo duce. Templi pinnaculum, erat eius faſtigium, non acuminatim noſtrarum Eccleſiarũ more conſurgens. erant enim Paleſthinorũ domicilia ſuperius plana, ita vt in illorũ ſummitate ſtari ac inambulari poſſet; ad latus murus erat nonnihil eleuatus ac diuino iuſſu erectus quò nemo in terram, cũ mortis periculo decideret. Templum hoc ſummæ erat altitudinis in editiori vrbis loco conſtitutum, ita vt in imas vallium profunditates inde pateret proſpectus: in hoc aſſumpſit diabolus Chriſtum, vt ſecunda tentatione eum aggrederetur. Vocatur autem & hic & alibi paſſim Hieroſolyma, *ciuitas ſancta*; prout Diuus notat Hieronymus quod Iudæorum arcana illic eſſent recondita: nempe templum, Arca teſtamẽti, ſummorum habitatio Sacerdotum, diuinorũ ſacrificiorum ritus, & quod caput

[Marginal notes: 2. Sentẽtia. Orig. & Euthym. — *Luc. 4. 5.* Refutatur. — *Igna. ep. 5. ad Philippenſ.* — 3. Sentẽtia *Hier. Mat. 4. Greg. ho. 16. in Euang.* — *Pſal. 73. 24.* — Pinnaculũ. — Domus Palæſtinæ. *Deut. 22. 8.* — *Daniel. 9. 24. Matt. 24. 53. Hiero. Matt. 27. & q. 8. ad Hedib.*]

Digitized by Google

caput rei eſt, diuinæ maieſtatis præſentia, promittẽtis ſe inibi futurum, ac ſupplicãtium preces exauditurum, dicentis: *Sanctificaui domum hanc, vt ponerem nomen meum ibi in ſempiternum: & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus.* Eſaias, prædicit Meſſiæ tempore eam vocandam ciuitatem *Sancti*: & Zacharias, vocabitur inquit HIERVSALEM *ciuitas veritatis, mons Domini exercituum, mos ſanctificatus*; Quia Chriſtus in illa prædicauit ac pretioſi ſanguinis ſui effuſione & S. Spiritus miſſione, eam nobilitauit. 3. Reg. 9. 3. 2. Paral. 7. 16. Iſai. 52. & 60. Zach. 8. 3.

NOTA *primo*, ingentem Chriſti amoris vim, qui ſe tractari ac prouehi permiſit à capitali ſuo inimico idq; latenter: ſi enim agnitus à dæmone fuiſſet, potuiſſet forſitan eius mortem paſſionemq; prohibuiſſe. Eandem prorſus charitatem in paſſione ſua Domin⁹ exhibuit, cũ ab improbis hominib⁹ excarnificaretur cruciq; figeretur: qui vt Gregorius ait, nihil aliud quam diaboli erant membra. Neque pro minori habendum eſt charitate, quod in venerabili Euchariſtię Sacramento, ſceleratis ſeſe offerat hominibus; à quibus, veluti à Iuda proditore, ſumitur: quodq; per flagitioſæ vitæ ſacerdotes, hæc atque alia huius generis ſacramenta contrectari conficique patitur, & cæteris diſtribui facit. Hoc noſtri amoris cauſa facit, noſtræque certitudinis; nam ſi ad ſolos, vel per ſolos bonos, ad nos diuerteret, ſemper hęreremus dubij an verè eum ſuſcepiſſemus: cùm nemini de ſe ipſo an bonus ſit, conſtet (*neſcit* enim *homo*, ait Eccleſiaſtes, *vtrum amore an odio dignus ſit*) multò minus de alijs, maximè Presbyteris, quorum opera cœleſtia illa myſteria nobis communicantur. *Secundo*, quod dæmon qui Chriſtum in aera ſuſtulit, etiam homines vt ſæpe contingit poſſit ſubuehere præcipuè ſagas & magos. Nonnulli, qui tamen Catholici cenſeri volunt, cum Luthero, Melanchtone, Wierio alijſque hæreticis, non ſine dæmonis aſtu, ſagarum punitionem impedire volentis, mundumque blaſphemijs, atque id genus abominabilibus facinoribus implere conantis, negare id audent. Nec mirum hæreticos diaboli miniſtros talium ſeſe exhibere fautores. At verò quod Catholici, & præcipue Iudices legumlatores, iuſtitiæ executores, eorum ſuſcipiant patrocinium, id magnoperè eſt deplorandum; Amor Chriſti. Greg. ho. 16 in Euang. Eccl. 9. 1. Magos diabolus vere transfert localiter.

tum

tum à ſubditis, qui in anima, corpore ac fortunæ bonis ingens ab ijs patiuntur nocumentum, tum ab ipſis horum defenſoribus, qui voluntaria ſua inſcitia, omnium quæ per illos contingunt ſcelerum, ſe participes efficiunt. Notent hi diabolum per peccatum nullam in naturalibus feciſſe iacturam; quemadmodum nec mali homines propter peccata in naturalibus infeliciores. hinc ſequitur, idem diabolum poſſe,
Iob 41. 24. quod bonos angelos per naturam: ita vt beatus Iob aſſerat, non eſſe ſuper terram poteſtatem, quæ ei comparari valeat. Legimus Angelos Prophetam Abacuc, & Philippum è ſeptē
a Dan. 14. 35. Diaconis vnum, de loco in locum tranſtuliſſe; hunc quidem
b Act. 8. 39. in [a] Azotum, illum verò in [b] Babylonem. Non ergo dæmonibus id impoſſibile: & licet in ſcriptura accidiſſe non legamus (Deo id forſitan in veteri lege ideo non permittente, ne filijs Iſrael ad idololatriæ cultum propendentibus, peccati eſſet occaſio) experientia tamen compertum poſt Chriſti aduentum, à dæmone, plurimos de loco in locum corporaliter tranſlatos. Hinc illi priſcæ ætatis Doctores,
c Cle. 6. cōſtit. c. 9. [c] Clemens Papa, [d] Egeſippus, [e] Arnobius, [f] Cyrillus Hieroſolymitanus, [g] Epiphanius, [h] Ambroſius, [i] Maximus, alijque
d Egeſ. l. 3. hi.
e Arno. l. 2.
f Cyril. catech 6.
g Eph. hær. 21.
h Amb. ſ. 66. & Rom. 8
i Maxi. hom. 5 de Apoſt.
compluris, teſtantur, Simonem Magum, hæreticorum primum, ac veneficorum peſſimum, à dæmonibus per aera, quaſi cœlum miraculoſo volatu conſcendentem, fuiſſe ſublatum: quem ad beati Petri vota preceſque, in terram demittere coacti fuere; non ſine confractione crurum, vt poſtmodum humi repere vix poſſet, qui ad cœlum volare fuerat conatus. Inſignis Cluniacenſium Abbas Petrus, cognomento
Petrus l. 2. mirac. c. 1. *venerabilis*, florens ante annos plus minus quingentos, tam vitæ ſanctimonia, quam eximia eruditionis laude, refert de quodam Matiſconenſi Comite, crudeli admodum tyranno, atque Eccleſiaſticorum, maximè vero religioſorum perſecutore nequiſſimo: qui cùm ſolenni die Matiſcone in proprio palatio conſediſſet, eumq; multitudo tam militū quam diuerſi ordinis circumſtaret, repente ignotus quis equo inſidens per palatij oſtium ingreſſus, apparuit. Dicens ſe cum Comite velle colloqui quem dein vt ſurgeret, ac ſe ſequeretur, non tam monuit quam iuſſit. ille inuiſibili potentia

Digitized by Google

conſtrictus, nec iam reſiſtere valens, ſurrexit, atque ad oſtium vſque domus proceſſit. Vbi equum paratum inueniens, eumque conſcendere iuſſus aſcendit. Cuius ſtatim ille habenas arripiens, velociſſimo curſu per aera ferri, cunctis ſpectantibus eſt viſus, dæmonum factus ſocius, à quibus cum corpore & anima ad inferni barathrum eſt præcipitatus. Cæterum portam hanc, ſeu palatij oſtium ciues ob tantæ rei horrorem, ſimul ac memoriam poſteris commendandam, lapidibus obſtruxerunt. Quam aliquanto poſt Ogerius, Gulielmi Comitis Præpoſitus renouare & propter quædam vel priuato vel publico vſui neceſſaria aperire cupiens, iuſſit lapides ab oſtio ſeu porta amoueri. Erat autem & ipſe acer Eccleſiarum perſecutor. Dum igitur operi iam dicto inſtaret, ecce inuiſibiliter à diabolo raptus, ac videntibus qui aderant longo in aera tractu ſubleuatus, confeſtim dimiſſus, corruit, corpore grauiter colliſo, brachium ſubita ruina confregit. quod videntes ſocij, rurſus foramen oſtij quod aperire cœperant, lapidibus obturarunt, & ad perennem vtriuſque prodigij memoriam, clauſura perpetua damnarunt. Alia innumerabilia harum rerum exempla in medium proferre liceret, quæ in Catholicorum monumentis paſſim reperiuntur qui de venificis veneficorumque maleficijs ex profeſſo tractant. Non affirmo dæmones ſemper corporaliter homines transferre. Varijs enim, vt miſeros decipiant, vtuntur dolis. Nonnunquam ſecundum quietem, diuerſorum ingerunt phantaſmata ſomniorum; ita vt alibi, etiam in lecto quieſcentes, fuiſſe videantur. Ita olim ante annos circiter mille ter centos quibuſdam impoſuit mulieribus, putantibus ſe cum Diana ac Herodiade choreas agitaſſe: de quibus Concilium Ancyranum, in Galatia; prohibens, nequis credat Dianam vnà cum Herodiade ſaltatricula, quarum vtraque dubio procul iam apud inferos perpetuis detinetur cruciatibus, inde ad nos remeare, vt cum ſagis magiſque choreas inſtituant. Hæc omnia obiectu phantaſmatum contingebant, non minus quam illud quod de Veneris monte olim multi ſomniarunt. Verum quod nullo vnquam tempore corporalis hæc translatio fiat, quotidianæ repugnat experientiæ; qua-

Stupenda.

Vide Delrij diſquiſit. & Sprengeri malleum.

Diabolus nō ſemper verè transfert.

Conc. Ancyr. can. 24.

Magi ſtatis tẽporibus coeunt.

qua conſtat certiſſimè quod ſtatis quibuſdam temporibus, ad præfinita transferantur loca, vt ſimul epulentur, potitent, ſaltitent, dæmonem adorent, Venereis fruantur amplexibus: conſilium ineuntes, quibus medijs hominibus queant incommodare, fruges terræ corrumpendo, animalium ſtragem edendo, pueros innocentes intoxicando, caſeum butyrumque furtim ſubtrahendo, &c. Neque ſolum officiunt hominibus, ſed & Deo ſacrilegam inferunt blaſphemiam, rem nefariam ſacris in locis, immo in ipſis altaribus ſuis cum incubis ac ſuccubis perpetrantes, ac ſanctiſſimum Chriſti corpus ſuſcipientes, quod minutatim confringunt, pedibus (prô ſcelus) conculcant, alijſque indignis ac nullatenus referendis iniurijs contaminant: ſunt enim conuenientiſſima Diaboli organa: ad Dei blaſphemiam hominumque iniuriam ſtudio ſelecta. Atque ideo nullatenus mirum, quod diabolus Catholicos nonnullos Iudices de harum rerum veritate dubios efficiat, vt ita liberius ſuis incumbat artibus.

Diabolus cur ſupra pinnaculũ tulerit Chriſtum.

Conſidera *tertiò*, Chriſtum non fuiſſe à dæmone in ipſum templum tranſlatum, ſed ſupra pinnaculi faſtigium: non enim cupit quemquam ſacras ingredi ædes, niſi ad malum. Vult vt tam ſæculares quàm Eccleſiaſtici, elati ſint animo atque eccleſiæ ſanctæ obſtreperi, imperare quàm obtemperare malint, prout liquet non in hæreticis ſolum, ſed & Catholicorum pleriſque, qui Eccleſiæ præceptis, parum aliquando tribuunt. Superbi inſuper diuinæ maieſtati exiguam deferunt reuerentiam, qui ſi Deum nonnunquam timent aut reuerentur, id proprij commodi honoriſque cauſa faciunt; inſtar Saulis, qui ad orationem ſeſe conferens, Samueli aiebat: *Honora me coram ſenioribus populi.* Gradibus quidem in templum aſcenditur, verum in editiorem templi partem, ſine ſcalarum aſcenſu homo aſſumitur, cum altiorem dignitatem ſine merito appetit. *Suſtulit* autem illum *Diabolus* duxitque, ne forte prolaberetur, ſicuti tegulam in altum conijcimus, vt grauiori lapſu fruſtatim confringatur. Vnde nemo rigidiorem ſuſtinebit ſupremi Iudicis ſententiam, quam ambitioſi, qui non legitime ad dignitatis gradum prouehuntur. Maximilianus,

1. Reg. 15. 30. Qui ſine gradibus aſcendant.

Digitized by Google

lianus, primus huius nominis Romanorum Imperator, iuxta Cirellum pagum Auguſtana via, trium fere horarum itinere ab Oenipotente, rupicaprarum venationi intentus, cum harum vnam in ſcabroſam montis partem altius conſcẽdentem ſummo ardoris ſtudio pedes inſequeretur, nunquam deorſum reſpectans, ſi fortè ex locis inuijs ac præruptis tutus pateret regreſſus; tandem in tam abditam deuenit ſpeluncam, vt nec referre pedem, nec vlterius progredi poſſet, niſi in præcipitium. Nec enim funes aliaue inſtrumenta, quibus extraheretur è periculo, ad ipſum alicunde protendi poterant. In quo vitæ diſcrimine conſtitutus cum eſſet, deſperantibus omnibus, vnus tandem conſilium reperit, vt iaculo glomus fili ad ipſum conijceretur, quo funes aliaque inſtrumenta ad ſe pertraheret, quibus ſeſe ſenſim ex voragine demitteret. Ita omnino ambitioſis contingit, qui ſemper ad altiora intenti de deſcenſu, ac mortis hora, in qua relinquenda ſunt omnia, non cogitant: Atque ideo ſæpè numero ex editiori dignitatis loco ad inferni barathrum præcipites ruunt, iuxta illud Dauidis: *deieciſti eos, dum alleuarentur*. Et alibi, *Eleuans, alliſiſti me*. Diuus Bernardus notat, Eccleſiaſticos ſuperiores ex pinnaculo templi deorſum ruere, ſi vtilitatem propriam magis quam gloriam Dei ſectentur. Imperfectus, ait, ſuperbos pinnaculum templi occupare, qui in ſuo perſeuerantes faſtu, ſæpe in præceps dantur, cum à Deo humiliantur, vt Chriſtus teſtatur: *Omnis qui ſe exaltat humiliabitur.*

Max. Imp. periculum. *Refert Stepha. Pighius in Hercule Prodici. edit. Plant. p. 244* *Pſal. 72. 18.* *Pſal. 101. 11.* *Bern. ſer. 14. in Pſal. 90.* *Qui ex pinnaculo cadunt.* *Imperfect. hom. 5.* *Luc. 14. 11.*

Nota *Quartò*, & ſi omnia loca à Deo condita, eiuſdem ſint ſanctitatis, poſſe tamen dici hunc vel illum alijs ſanctiorem. *Primò*, propter diuinam, quæ eum ſanctificat, præſentiam. Hinc ex ardenti rubo Moyſen hiſce verbis compellat Dominus: *ſolue calceamentum de pedibus tuis; locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt!*

Loca quomodo ſancta. 1. *Exod. 3. 5.*

Deinde per beatorum ſpirituum præſentiam: quemadmodum & Ioſue ab Angelo præcipiebatur, vt ob loci ſanctitatem calceamenta deponeret. *Tertiò*, ob loci conſecrationem: ſic & Salomonis templum, & tabernaculum ſanctificatum erat, in quo victimæ comedebantur. Similiter &

2. *Ioſ. 5. 15.* 3. *Leu. 6. & 7.*

Loca ſancta noui Teſtamenti. in noua lege, loca reperiuntur ſancta, veluti tota Palæſthina, Seruatoris noſtri preſſa veſtigijs, & loca illa quæ vel miraculorum gloria, vel alijs rebus illuſtrauit. E quibus cum primis ſunt Nazareth, in quo conceptus; Bethlehem in quo natus; Thabor mons, in quo transfiguratus fuit: quem & ideo Diuus Petrus *montem ſanctum* nominat. Præ cæteris vero ſanctitatis nomine maximè pollet Hieroſolyma, & Caluariæ mons, vbi pretioſi ſanguinis effuſione, cruci affigi voluit, mortemq; obire.

1\.

2. Pet. 1. 18.

2\. *Secundo*, Vrbes illæ quas inuictiſſimi Chriſti martyres, ſuo vbertim cruore irrigarunt: veluti ROMA, innumerabilium martyrum interemptrix, quæ Ethnicorum ſedes Imperatorum, horrendam Chriſtianorum ſtragem edidit. Similiter & *Treuiorum* vrbs, vti Thomas Cantipratenſis teſtatur, ſancta olim appellabatur Treuiris, quod ter martyrum ſanguine cruentata, ac prope exhauſta ſit, paucis ſolum demptis; qui fuga ſibi conſulentes, in abditis montium cauernis deliteſcebant: quorum prima perſecutio ſub Diocletiano pridiè nonarum Octobris deſæuijt, cuius anniuerſarius dies etiamnum ibidem ſub titulo innumerabilium martyrum recolitur. quin & Vbiorum *Colonia* ſanctitatis nomine condecoratur, tum ob Thebæorum Maurorumque & Gereonis, Gregorij, ducum ſcilicet exercitus ibidem effuſum ſanguinem, tum quod Diua Vrſula cum vndenis virginum millibus, quæ iſtic in Rheni ripa à barbaris trucidatæ ſunt, vna cum innumeris alijs, qui cum Etherio ſponſo ex Britannia, Siciliaque, cuius Regina, B. Vrſulæ cognata, præſens quoq; fuit, vſq; ad triginta, (ſic namq; Colonienſium habet traditio:) millia, quæ huic ſeſe ſanctiſſimæ Societati diuerſis in locis coniunxerant.

Cantipr. l. 2. de apib. c. 53.

3\. *Tertiò*, templa & loca, in quibus Sanctorum ſeruantur reliquiæ: quarum patrocinio ciuium conſeruatur proſperitas, quarum contactu, Chryſoſtomo teſte, ſanctimonia acquiritur, quarum auxilio precumque ſubſidio, mortuorum illic ſepulta, vt ait Auguſtinus, corpora conſolationem percipiunt.

Chryſ. hom. 15. in Gen.

Aug. li. de cura pro mort. c. 4.

4\. *Quarto*, Eccleſiæ, & loca ſolemni benedictione ab Epiſcopis

Digitized by Google

pis conſecrata. Si enim Iudaicum templum per Salomonis preces Iudaicaſque initiationes Deus benedixit, multo magis id ab Epiſcopis conſecratæ Eccleſiæ conſequentur. Beatus Papa Silueſter recte admodum dedicandarum Eccleſiarum ritum inſtituit, vſurpatum tamen etiam Apoſtolorum tempore; quando cum SS. reliquijs ac ſalutiferæ crucis ſigno, vnde & Tituli obtinuere nomen, initiabantur, dedicabanturque. Quorum Titulorum curam Presbyteris Euariſtus Pontifex committebat. Sophronius docet cuique altari, poſtquam ab Epiſcopo conſecratum eſt, proprium à Deo aſſignari Angelum, qui illi intendat, ac Chriſtianorum preces promoueat. Dedicatio Eccleſię. Author vitæ Pont. in Euariſto. Sophr. c. 4. & ro. prati.

Quintò, conſtat nonnullas Eccleſias citra Epiſcoporum operam, ab Angelis ſacratas: veluti de Gargano monte, vbi Archangelorum Primicerius Sanctus Michael ſe conſpiciendum exhibuit: & de loco, qui Beati Clementis Papæ iuxta ac martyris corpus in mare ſubmerſum excepit. 5. Apud Sur. 29. Sept. Apud eundẽ 23. Nouemb.

Sexto, poſſunt & regiones & ciuitates illæ, pro locis ſanctis coli & haberi, quarum incolæ ſanctam inculpatamque ducunt vitam: ſic namque Iſraelitarum caſtra exercituſque *ſanctus* in ſcripturis nonnunquam nominatur. [a] Euagrius, & poſt illum [b] Theodoretus ſcribunt quandam Aegypti fuiſſe Vrbem Oxirinchum nomine, quæ hac ratione merito vocari poterat ſancta. Quippe, in qua plura viſebantur monachorum, quam ciuium domicilia, forinſecus religioſorum habitaculis cincta, continens duodecim Parochiales Eccleſias. Portæ ac mœnia ciuitatis monachis erant inſeſſa, vt vix angulus reperiretur vllus qui non monachorum, nocte dieq; Deum laudantium, frequentia ſtipatus eſſet, ſic vt tota ciuitas inſtar vnius Eccleſię reputari poſſet, in qua nec gentilium nec hæreticorum quiſquam conſpiciebatur. Iuſſu magiſtratus ad portas ſingulas conſtituti erant, qui peregre aduentantes benigne exciperẽt, eoſq; ad hoſpitia, in quibus quiſq; pro dignitatis ſuæ ratione gratis humaniſſimè tractabatur, deducerent. 6. Deut. 21. 7. & 14. a Euag. li. 1. vita PP. b Theod. 4. hiſt. ca. 15. Oxirinchus vrbs.

Digitized by Google

Si noſtris in regionibus talis reperiretur vrbs, meritò poſſet ſanctitatis nomine gloriari.

Non omnes ſancti qui loca ſancta habitant.

Nota *Quinto*, non omnes ſanctos, qui ſancta habitant loca: ſicuti enim dæmon nonnunquam talia inuadit loca, vt bonis moleſtiam pariat, eoſque à recta pietatis ſemita abſtrahat; ita ſæpè malos illuc mittit qui monaſteriorum quietem interturbent. Ita conſtat de BASILIO Pſeudomonacho, qui teſtante Gregorio ad Sanct. AEquitij cœnobium ſeſe contulerat, vt religioſis iſtic commorantibus incommodaret, vtpote magus ſacrilegus, ac incantator peſſimus. Noli putare omnia ſalua cum in monaſterio, aut alio Deo dicato loco commoraris: cum iſtinc plures apoſtatæ ac hæretici prodierint, quorum deploranda peruerſitas ingens Eccleſiæ Catholicæ nocumentum intulit: atq; etiamnum infert.

Greg. 1. dial. c. 4.

VIII. *Et dixit ei: ſi filius Dei es, mitte te deorſum.* Perſuadebat ſibi diabolus, quod ſeruatorem noſtrum inuitum ſuper templi pinnaculum tranſtuliſſet, vnde præſumens ait, vt ſi Dei eſſet filius, ſine ſcalarum adminiculo deſcenderet, declarans ſe dæmone maiorem. Hanc autem tentationem priori ſubiunxit, quod videret CHRISTVM omne præſidium, in ſpem diuini auxilij collocaſſe, confidentem ſe à Deo Patre non derelictum iri, etiamſi alimonia deſtitutus eſſet.

Occaſio 2. tẽtationis.

Vnde arrepta occaſione, ad hanc deſcendit tentationem quaſi Chriſtum in iſta ſpe roboraturus diceret: Probè ad modum facis, diuino confidens auxilio, atqui re ipſa declares te firma niti ſpe. Vnde deorſum præcipitare ſi filius Dei es; ſciens Deum tibi in tuo lapſu, prout ſe facturum in Scripturis promiſit, certiſſime adfuturum.

Diabolus etiam ex virtutibus homines tentat.

Nota *Primo*, diaboli conditionem, qui non ſolùm naturales hominum inclinationes rimatur, vt in prima tentatione eum feciſſe diximus, verum etiam ex virtutibus, quibus homo incumbit, occaſionem arripit eum impugnandi, vt à virtute in peccatum prolabatur. Virtus inter duo conſiſtit media, vt nec minus, nec nimis agamus: liberalitas

i ...s in ... o.

ralitas inter auaritiam, & prodigalitatem. Si itaque animaduertit te ab auaritia ad liberalitatem propendere, pertrahere ſtudet, in prodigalitatem, hoc eſt ab vno extremo ad aliud. Videbat Iudam dolere ob admiſſum proditionis ſcelus, vnde ea re abuſus ad deſperationis laqueum eum adegit. *Matt. 27. 5.*

Origenes mirus caſtitatis adamator, dæmone inſtigante, ſeipſum caſtrauit, quod & alij nonnulli Baſilio teſtante, fecêre. Ante perpetratum peccatum, nimiam veniæ conſequendæ ſpem ingerit; opere iam peracto, deſperationis nectit laqueos. *Euſeb. 6. hiſt. c. 7. Baſil. li. de virgin.*

Conſiderans ergo, CHRISTVM omnem in Deum ſpem conieciſſe, voluit hanc ſpem in præſumptionem conuertere: hancque deceptionis muſcipulam virtutibus ſtruit, vt ſine diſcretione: (quæ virtutum eſt norma:) opereris. In confitendo plus æquo ſcrupuloſum te efficit, in pœnitentia rigidum, in proſperis effuſum, in admonitionibus difficilem &cæt. Qui diſcretione caret, neque dæmonis verſutias diſcernit, huic prudentis viri conſilio eſt opus. Diua Brigitta eximiæ ſanctitatis vidua, quæ Anno Domini milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo tertio diem clauſit extremum, pro quodam Roberto Bernardinæ familiæ monacho Deum orabat, qui indiſcretioris ieiunij zelo amens erat effectus, cui ſeruator in viſu apparens, hac reſpondit ſimilitudine. Homò quidam conductus fuit, vt vineam coleret: cumque multorum haberet dierum negotium, ductus pecuniæ cupiditate, vt tòtam mercedem vnius diei curriculo lucraretur, vſque adeo ſe confecit labore, vt in grauem incideret, ægritudinem. Tum vero magna ex parte vinea manſit inculta, cum ille laborem ferre non poſſet; opere ceſſante, merces ei perſoluta non eſt. Ita accidit huic Roberto, pro quo tu deprecaris: qui à dæmone circumuentus, nimię pœnitentiæ indiſcretus incubuit. *Diſcretionis laus.* *Apud Surium 23. Iulij c. 28.*

Secundo, tentantis ſtupiditatem, volentis Chriſto perſuadere, vt ſeſe præcipitem det, quod humana refugit natura: vt vel hinc edòceare, quàm grauem dæmoni infligas ictum, *Diaboli ſtupiditas.*

Diabolo ſtatim reſiſtendum.

cum diuinæ gratiæ, & ſcripturæ munitus præſidio, in principio ei reſiſtis. Canis grauiter frontem percuſſus hinc inde in incertum curſitat. Ita diabolus in prima tentatione, aliqua ſaltem videtur vti ratione: hic vero delirat rem adeo abſurdam Chriſto proponens; in vltima autem tentatione omnino deſipit, volens pro Deo adorari. Itaque principijs obſta; ſic fiet, vt in tentationis progreſſu, eius ſtupiditatem accuratius animaduertas, vbi vires illius confractas reperies, tuas validiores.

Diabolus inuitos nõ cogit.

Tertio, diabolum neminem inuitum præcipitare, ſed conſilium ſuggerere, manet vnuſquiſque in manibus conſilij ſui, ac liberi arbitrij, ne de potentia eius conquerаris, aut de ignorantia tua. Cum præcipitium ſuadet, inſinuat quæ ſint peccati pericula; nempe quod te ipſum à iuſtitia ad malum præcipites. *Diabolus,* inquit Hieronym. *conſulere ac ſuadere poteſt, ſed præcipitare non poteſt.*

Hier. Mat. 4.

Præcipitiũ quibus proprium.

Quarto, Proprium dæmonis eſſe vt ſe ipſum deijciat: at verò filiorum Dei, non proſterni ad ipſius voluntatem. Declinant quidem ſe in terram ex humilitate, nõn deorſum ſed ſurſum, ne lædantur, cum ſemper humiles humi permaneant. Diabolus ſemel ex cœlo præcipitatus, plures ſui ſocios quærit: Chriſtus in cœlum aſcendens, iubet nos eo ſequi, monente idipſum Paulo; *quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, non quæ ſuper terram.* Filiorum Dei eſt, virtutibus aſcendere, &, vt ait Chryſoſtomus, alios à lapſu prohibere, & qui iam ceciderunt, erigere.

Aſcendunt filij Dei.

Gala. 3. 2.

Chryſ. ho. 13. in Matth.

Nemo peccat impunè

Nota hodie homines, quò in altiori ſunt dignitatis gradu, ſiue ſeculares ſint, ſiue Eccleſiaſtici, ac Chriſti vices ſupplentes, (vnde & *Dij* nuncupantur,) nempe Principes, Iudices, nobiles, diuites ac potentes, &c. eò magis perſuadere ſibi quod innocuè labi, hoc eſt impunè peccare queant. Quod enim culpatur in ſubditis, ſuperioribus indulgetur, pueri ob mendacium flagellantur, magnates verò mentiuntur, ac iurant aduerſus veritatem.

Exod. 7. 1. Pſal. 81. 6.

Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas.

Si pau-

Digitized by Google

Si pauper quis, debitum non ſoluit, in ius citatur, apprehenditur: ſed ſi magnus aliquis grauiter obæratus, nihil ſoluat, ſilentio res tranſigitur. Homicida minuitur capite, verum qui iniuſtum fouet bellum, innumerabilium hominum è medio tollit multitudinem, honore afficitur &cæt. mundus eos pro filijs Dei ac valdè ſublimibus habet, qui carnis ſectantur prudentiam, hoc eſt qui profundiſſimè corruunt. Sed reuera, non poſſunt inter filios reputari Dei, quanquam in dignitate conſtituti, per officium quod exercent, eius poſſint eſſe ac dici vicarij, eiuſque repreſentare perſonam, veluti lignea aut lapidea ſtatua, hominem repreſentat.

Quinto, latitare in hac tentatione etiam vanam gloriam, cum diabolus Chriſto perſuadere conatur, vt ſe deorſum præcipet, quatenus vt ab hominibus conſpiceretur, honoraretur que, Angelorum ſuſtentatus manibus. Hæc illius eſt intentio, cum quempiam in ſublime attollit, vt ſcilicet ad ſuperbiæ faſtum prouehat. Factus es Prælatus opulentus, Præſes, Conſiliarius, Chiliarchus, Capitaneus, aut ſimile quid, mox omnia immutantur; ſuppellex fit argentea, concláuia tapetibus ornantur, familia augetur, rheda, aut equis generoſis per vrbem veheris, & ſic cum nouo dignitatis titulo, elatiorem aſſumis animum. Secundę tentationis fraus.

Verum recordare ſuperbum [a] Aman in crucem ex improuiſo actum, & [b] Antiochum cum arrogantiſſimo [c] Herode à vermibus conſumptum, Deus [d] *deponit potentes de ſede & exaltat humiles*, vt in cantico humillima Dei genitrix cecinit: Qui in edito conſiſtit, vertigine cerebri agitatur, periculoſiuſque labitur: ſuperbia prudentiam tollit, & præſumptionem parit.

a *Eſth.* 7. 9.
b *Mach.* 9. 9.
c *Act.* 12 23.
d *Luc.* 1. 52.

Sexto, quod ad hanc ſecundam diaboli tentationem referri in primis queant omnia præſumptionis genera: nempe cùm ſine neceſſitate in aliquod corporis animæue periculum te ipſum præcipitas. Prẹſumtiones quæ? 1.

Secundo, cùm ideo delinquis, quia cogitas, te poſtea confeſſurum. 2. *Tertio*, cùm aliquid tẽtas vnde nulla vtilitas, ſed potius nocumentum temporiſq; iactura. 3. Nam vt rectè Imperfectus *Imp. hom.* 5.

non decet filios Dei, ſine vllo animi profectu quicquam conari. 4. *Quarto*, huc referri debent omnia peccata, quæ virtutem prætexunt, vt à bono quod concepimus propoſito abſtrahamur, de quo pulchrè admodum mellifluus Bernardus. *Bern. ho. 64. in Cant.* 5. *Quinto*, tentationes hæreſis, quæ fraudes ſuas fictæ humilitatis pallio, aut diuini verbi, honoriſque prætextu nequiter tegunt. Quemadmodum noſtræ tempeſtatis hæretici docent nos peccatis plenos, ſine interiori gratia & iuſtitia, bona opera regnum cœlorum non mereri, liberum arbitrium titulum eſſe ſine re, SS. auxilium non implorandum, ne Chriſto ſuum eripiamus honorem, ſacris imaginibus nullum exhibendum cultum, ne idololatræ efficiamur. 6. *Sexto*, omnes ignorantiæ tentationes: volebat enim diabolus Chriſtum circumuenire, putans illum ſcripturarum genuinum ſenſum non intelligere, & quod hac de cauſa ignoranter ſe deorſum præcipitaret. *Anti. ho. 84. de inſomnijs.* Antiochus ſinaita, qui anno Domini ſexcenteſimo decimo quinto ſenctitatis opinione floruit, miſerabilem cuiuſdam monachi deſcribit caſum: qui annis aliquot in magna vitę degens ſanctimonia, multas à dæmone ſibi obiectas habuit in ſolitudine apparitiones: reuelabat enim illi multa quæ alibi paſſim contingebant arcana, quorum veritati res ipſa fidem poſtmodum fecit. Qui cum omnia hæc diuino ſibi euenire nutu opinaretur, obiecit illi diabolus aliam tandem viſionem, qua putabat ſe ab vno latere conſpicere Apoſtolos, Martyres, alioſque deformes ac in tenebris degentes Chriſtianos, quaſi à Deo raprobatos; ab altero vero Moyſen vnà cum Prophetis, & ingentem Iudaici populi gregem, omnes, vt Dei filios, reſplendentes. Quod vbi miſer hic conſpexiſſet, relicta in ſolitudine caſula, ac Chriſtianæ fidei veritate abiurata, circumcidi ſe paſſus, matrimonium inijt, Chriſtianos perſequens, ipſumque adeo Chriſtum blaſphemijs laceſſens. Neque impunè tamen, tandem enim diuina perurgente vindicta, cum ex catarrhi lapſu grauem incidiſſet ægritudinem, viuus à vermibus eſt conſumptus. Itaque *Prou. 3. 5.* noli, prout ſapienter monet Salomon, tuæ inniti prudentiæ, diabolus impoſtor verſutiſſimus eſt, & facilè ſuo aſtu te circumuenit, niſi cum demiſſione animi, aliorum conſilia luben-

Digitized by Google

lubenter ſuſcipias, ac ſequare. Potes quoque huc referre, omnes ſuperbię tentationes, quę vna eſt ex his quibus, vt B. Ioannes conqueritur, *plenus eſt mundus.* 1. Ioan. 2. 16.

IX. Diabolus tētationem ſuam format.

Scriptum eſt enim, quia Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Non latebat diabolum, quod in ſua petitione duo abſurda & abominabilia mala proponeret, nimirum lapſum, qui mortis eſſet occaſio, quam homo naturaliter horret; & peccatum, quod committitur, ſi quis ſe ipſum interimat. Ideo vt Chriſto omnem auferret metum, perſuadet ei ſacrarum litterarum teſtimonio, quod præcipitio non ſolum non moreretur, ſed ne læderetur quidem: cum mox Angeli eſſent adfuturi, qui cadentem ſtatim exciperent, protegerentque. Immò & ſeipſum pro bono Angelo obtrudit, cuius hic ſcriptura meminit, qui CHRISTVM labi incipientem, ſuis manibus eſſet citra nocumentum vllum excepturus. Atque vt ſe CHRISTO nullatenus redderet ſuſpectum, ſcripturas profert.

Diabolum ſolus pœnæ metus auocat à peccato.

Sed conſidera *inprimis*, diabolum ex ſe Chriſtum æſtimaſſe, qui à peccato non ceſſet, niſi pœnæ metu deterritus, ad inſtar canis rapina abſtinentis, cum herum fuſte armatum haud procul abeſſe conſpicit. Idem pleriſque contingit hominibus, qui in peccatum conſentirent, ſi non infamiam pœnamue pertimeſcerent. Furarentur ſi patibula non eſſent, ſcortarentur niſi turgentem fœtu vterum metuerent: immo omnia admitterent, ſi nullus exſtaret infernus. Sed qui ſolo metu peccare deſinunt, imperfecti ſunt: ablato namque timore, mox in peccatum prolabuntur. Vnde dæmon quantum poteſt allaborat, vt metum tibi adimat: ſicuti cum Eua egit, quæ cum dixiſſet: *de fructu ligni quod eſt in medio paradiſi præcepit nobis Deus ne comederemus, ne fortè moriamur*; mox diabolus ei reſpondit: *nequaquam moriemini.* Simili modo nobiſcum agit, mortem metuentibus. Inſpirat iuuenes nos eſſe, beneque ſanos, diu victuros, nec opus eſſe pœnitentia, niſi in ſenio vel ægritudine. Mortis meditationem vtpote melancoliam eripit. Chriſtus contra,

Diabolus nobis metū pœnæ eximit. Geneſ. 3. 3.

Digitized by Google

immò & ſcriptura nobis conantur incutere metum, ceu flagellum quo à malo ad bonum impellimur, aut funem quo in virtutum progreſſu ſtringimur.

Eccl. 1. 16. *Prou. 14. 24.* *Timor* in ſacro eloquio *initium ſapientiæ* nominatur, item *corona ſapientum, fons vitæ, gloria & gloriatio* & cæt. vt hac ratione nunquam ſine timore Dei eſſemus. Timor autem pœnæ, initium eſt ſapientiæ, quia abducit nos à malo, prout Ioannes ſuis inculcabat dicens. *Genimina viperarum, quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira? Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.* Timor Domini quo pœnam times imperfectos in virtute detinet, prout Chriſtus ad ſuos aiebat: *eum timete, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam.* Verum timor Domini, qui corona eſt ſapientiæ ac fons vitæ, potius Dei ſeparationem metuit, quam pœnam. Horret enim Dei carere præſentia, eumque vel in minimo offendere. Atque hic eſt timor perfectiſſimus ex vera ac perfecta profluens charitate. Hic charitatis timor facit, vt à peccatis abſtineamus, ob magnam ingratitudinem, quam peccator Deo exhibet, à quo omnia percepit bona. Cum impudica Putipharis vxor, caſtum Ioſeph ad illegitimum thori conſortium importunè ſtimularet, ille hiſce reſpondit verbis: *Ecce Dominus meus omnia mihi tradidit præter te, quæ vxor eius es: quomodo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum?* Similiter cum presbyteri Suſannam de nefario opere ſollicitarent, dicentes ſe ſolos eſſe, atque à nemine conſpici, alioquin ſe ipſi necem machinaturos, reſpondit: *Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Domini.* Atq; in hunc modum per omnipotentis Dei, quem offendere nullatenus oportet amorem, ſemper diabolum profligare debemus.

Timoris fructus.

Matt. 3. 7.

Luc. 12. 5. Timor filialis.

Gen. 39. 9.

Dan. 13. 23.

Nota *ſecundò*, diaboli in agendo verſutiam, qui cum ſciat intentionem ſuam valde abominabilem, palliare eam pulchro aliquo operimento ſtudet; quemadmodum poſteriora vulpis, cauda teguntur.

Diabolus conſilia ſua palliat. Hæretici imitantur.

Hunc diabolicum agendi modum hæretici ab illo didicerunt, cum carnalem ſuam vitam, Presbyterorum ac fugitiuorum monachorum ſacrilega coniugia, Eccleſiaſticorum

rum præceptorum tranſgreſſionem, rebellionem aduerſus legitimos principes ac Dominos, omneſque carnis libertates ac hæreſes aliqua diuini verbi particula defendunt: ne coram hominibus male videantur agere, aut aduerſis conſcientiam viuere, dum ſcripturam ſibi patrocinantem habent, quaſi nihil ſacris literis contrarium agant. Qui tamen ſcire debent, ſcripturam extrinſecus ſimilem eſſe alijs ſcripturis, nempe ſine vita aut ſenſu prorſus, vt à quolibet hæretico pro cuiuſque arbitratu modo in hanc, modo in illam partem detorqueatur. Ariani ex ea eliciebant, Chriſtum non eſſe Deum: Macedoniani, Spiritum ſanctum minorem eſſe Patre & filio: Neſtoriani Virginem Mariam Dei non eſſe genitricem. Noſtri verò Memnoniſtæ ſeu Anabaptiſtæ, Chriſtum nunquam fuiſſe hominem: Caluiniſtæ cum magiſtris ſuis Lutheranis, ſanctos nullatenus inuocandos, imagines non colendas, pro defunctis non orandum, ſacrum non audiendum aut faciendum; peccata non confitenda, Quadrageſimale ieiunium non obſeruandum, &cæt. Quemadmodum & dæmon ipſe ex ſcripturis eruebat, vt Chriſtus ſe præcipitaret. Itaque noli commoueri, etiamſi hæretici nihil aliud crepant, quam verbum Dei: cùm in ſolo textu aut litera illud non conſiſtat, ſed in genuino eius ſenſu, quem diabolus cum hęreticis ſubticet.

Scriptura torqueri poteſt.

Scriptura in quo?

Diabolus ſcripturam deprauat.

Conſidera *tertio*, quam deprauatè ſcripturam hanc diabolus citauerit. *Primo*.n. in falſum eam detorquet ſenſum. Nullaten. namque de Chriſto loquitur, quippe qui Angelorum delatione opus non habuit, *portans* nimirum *omnia*, vti Apoſtolus ait, & propria virtute ad cœlos conſcendens, ſed de alijs Deum timentibus, atque in eius gratia exiſtentibus loquitur, vti ex Pſalmo apertè liquet. licet diabolus Chriſto perſuadere conatus ſit de ſe intelligendam.

Hebr. 1. 3. Actuum 1. 9

Secundo, omittit nonnulla, & imperfectè citat, quæ ità ad verbum ſcribit. *Angelus ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.*

Pſal. 90. 11.

Itaque

Digitized by Google

Itaque tacet poſtrema illa de aſpide, baſiliſco, leone & dracone, hoc eſt ſerpente, qui ob venenatam malitiam regulus vocatur princeps inter omnia ſerpentum genera. Videbat namque verba hæc contraria ſibi, indicant enim diuinum auxilium iuſtis adfuturum, aduerſus quaſuis dæmonum machinationes. Quin & quædam intermedia ſubticet; nempe *vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis*. Ex quibus verus ſcripturæ huius ſenſus potuiſſet colligi. Deus enim Angelis mandauit, non in omnibus rebus, neque in omnibus vijs, ſed in omnibus vijs noſtris: hoc eſt non in peccatis aut vijs Deo contrarijs, quas dęmon inſpirat, ſed quas tanquam Deum timentes ad diuinæ voluntatis arbitrium præſcriptumque ambulamus. Itaque ſe ipſum dare præcipitem, nulla vrgente neceſſitate, diabolica eſt via, quinto decalogi præcepto contraria, in quo præcipitur. *Non occides*. Hoc qui facit, ſui ipſius eſt interemptor.

Tertio, nullam in ſua citatione Dei (quod vtique faciendum erat:) mentionem habet. Quanquam verbum hoc *Deus*, in huius Pſalmi verſiculo non habeatur, ſed in præcedentibus: Vnde hic repetendum erat, vt inde ſciretur, à quibus id Angelis eſſet præceptum, nempe à Deo. Verum diabolus, qui Deum ſummè odit, nec nominare eum poteſt, nec ab alijs audire. Refert Sophronius, Hieroſolymorum Patriarcha, in monaſterio Raythu, Senem quendam fuiſſe anachoretam, quem diabolus in ſpecie cuiuſdam heremitæ viſitatum veniebat, quaſi conſultaturus: quem cum ſenex hortaretur, vt ante colloquium precibus, more ſolito inſiſteret, hæc ſecum demurmurabat; *nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum*. Monitus verò, vt etiam illa quæ præcederent, recitaret: nempè *Gloria Patri, & filio, & Spiritui Sancto*, ſtatim diſparuit, diuinæ gloriæ nomen non ſuſtinens. Paulus Grillandus iuriſperitus commemorat haud procul ab vrbe Roma in Epiſcopatu Sabinenſi, circa annum Domini milleſimum quingenteſimum vigeſimum accidiſſe, vt quidam animaduerteret vxorem ſuam ſæpenumero nocturnis temporibus alio clanculum diuertere. Quam dum ſtudioſius obſeruaret, cogno-

Diabolus non fert nomen Dei.

Sophron. in prato c. 199.

Grilland. l. 2. de ſortileg. q. 7.

Digitized by Google

cognouit certis dilibutam vnguentis, hirco conſcenſo auolare. Redeuntem verò minis verberibuſque aggreſſus, compulit vt diceret, quonam ſe contuliſſet: illa autem quod res erat, faſſa; dixit ſe à dæmone in ſpecie hirci ad magorum conuenticula vectam, vbi genio inſigniter indulgebatur. Rogat ille, vt harum quoque deliciarum reddatur particeps. Nec vxor abnuit, ſed dæmonis permiſſu id fieri oportere ait: quo obtento, duo mox adfuere hirci, quorum vnum maritus, alterum vxor conſcendens per aera ad reliquorum ſunt ſublati conſortium. Inter quos cum accubuiſſent, epulis indulgebant. Verum ſalis vſu deficiente, inſipidus cibus omnis erat. Hic ille vehementer ſal expoſcere, ſed fruſtra. Continuo tamen clamore, tandem voti fit campos, iamque ſale allato, in hanc erupit vocem: *Benedictus Deus,* quod vel paululum ſaltem ſalis conſecuti ſimus: ad quam diuinæ benedictionis vocem, confeſtim diſparuere omnia, dęmones, homines, mēſæ, & quidquid in ijs erat. Reſidebat ſolus homo hic, qui ſequenti aurora in opiliones incidens, intellexit ſe haud procul Neapoli abeſſe, circa Benauentum, centum propemodum miliaribus à domo ſua. Vnde apparet, diabolum nulla re melius propulſari, quam Deum laudando ac benedicendo.

Conſidera *Quarto*, fœlicitatem dignitatemque hominum Deum timentium, quorum cura ac ſalus Angelis à Deo eſt commiſſa. Vnde Hieronymus: *Magna* inquit, *dignitas animarum, vt vnaquæque habeat, ab ortu natiuitatis in cuſtodiam ſui Angelum delegatum.* Et Bernardus: *Mira dignatio, & verè magna dilectio charitatis: quis enim, quibus, de quo,* & quid mandauit Deus? *Nempe Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis, illis vtique ſublimibus, tam beatis tam proximè ſibi cohærentibus, & verè domeſticis Dei, Mandauit de te. Tu quis es? Domine, quid eſt homo quod memor es eius aut, filius hominis, quoniam reputas eum? quaſi verò non ſit homo putredo, & filius hominis vermis. Angelis ſuis Deus mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. Quantam tibi debet hoc verbum inferre reuerentiam, adferre deuotionem, conferre fiduciam? Reuerentiam pro præſentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro cuſtodia. Cautè ambula,*

Piorum dignitas.

Hiero. l. 3. in c. 18. Matth.

Bern. ſer. 12 in Pſal. 90

vt videlicet cui adſunt Angeli (ſicuti eis mandatum eſt) in omnibus vijs tuis. In quouis diuerſorio, in quouis angulo, Angelo tuo reuerentiam habe. Tu ne audeas illo præſente, quod vidente me non auderes. Simus ergo diuoti, ſimus grati tantis cuſtodibus, redamemus eos, honoremus eos quantum poſſumus, quantum debemus. Quotiens ergo grauiſſima tentatio cernitur, inuoca cuſtodem tuum, ductorem tuum, adiutorem tuum in oportunitatibus, in tribulatione. Inclama eum & dic: Domine ſalua nos perimus.

Ber ſer. 13. in Pſ. 90. initio. Hucuſque Bernardus; qui & in ſequenti ſermone ſubiungit, Angelicos Spiritus non ſolum in hac mortali vita nos tutari; verum etiam, poſtmodum ad locum nobis à Deo adſignatum deducere: vti conſtat de Lazaro & Helia, quorum ille ab Angelis in ſinum Abrahæ delatus fuit, hic vero igneo raptus curru, hoc eſt, vt Areopagita Dionyſius exponit, Angelorum ſublatus manibus. *Luc. 16. 22. 4. Reg. 2. 11. Dion. c. 15. cal. hierar.*

Hominis dignitas. Hic *inprimis* diſces, te ipſum haudquaquam vilipendere, qui à Deo tanti es æſtimatus vt tales ac tantos tibi Principes in Magiſtros, ductores, ac tutores aſſignarit.

Angeli obſeruandi. *Secundo*, boni Angeli inſtinctum accuratiſſimè obſeruare, eique promptiſſime morem gerere: cuius inſpirationes ſunt quietis, ac interioris pacis conciliatrices, loquentes ait Dauid, *pacem in plebem ſuam.* *Pſal. 84. 9.*

Hominis periculum. *Tertio*, in quàm periculoſa regione agamus vbi non ſolum humanum auxilium nobis non ſufficit, verum etiam Angelico opus eſt præſidio. Aſſerunt Doctorum nonnulli Luciferum dæmonum Principem, vnicuique à ſua natiuitate proprium quendam malignum aſſignare ſpiritum, quia eum ad noxia quæque incitet. A quorum incurſu tutari ab Angelo bono debemus. Conſtat autem, homines prout peiores, melioreſve ſunt, eò plures paucioreſve apud ſe bonos, aut malos habere Angelos. Quemadmodum ad hortum odoriferis nitentem floribus plures aduolant apes, & ad fœtentia fimeta frequentiores culices. Gaudet quiſque ſuo ſimili; boni Spiritus bonis delectantur hominibus: mali malis: Ideo ſponſa in Canticis, à Salomone inſtructo exercitui, ac regio lectulo comparatur, quem *ſexaginta* viri for-

Dæmones an ſingulis hominibus adſint ſinguli. Orig. hom 35. in Lucam Imperf. ho. 5. Caſſia. coll 8. & 17. ex lib. Paſt. Can. 6. 3. & 9.

tes

tes ambiunt. Heliſeus Propheta ingenti Angelorum exercitu circundatus erat. vt quotidie virtutum exercitationi incumbens, plures ad te allicias Angelos, qui in bonis operibus corroborent, atque à noxijs tueãtur ſpiritibus. qui ad malum declinat, plures habet ſibi præſentes dæmones: quemadmodum Chriſtus, de domo ſcopis purgata teſtatur, quam diabolus *aſſumptis alijs ſeptem ſpiritibus nequioribus ſe*, fuerat ingreſſus. Vnde enim contingit quod magni peccatores tam difficulter ad veram flagitiorum ſuorum contritionem confeſſionemq; adducantur, niſi quod à multis circumſepti ſint dæmonibus, qui eos excæcant, indurant, ſuaq; multitudine in vitijs continuò detinent.

Cant. 3. 7. *4. Reg. 6. 17.* *Matt. 12. 44.* Mali cur difficulter conuertantur.

X. *Ait illi Ieſus: rurſus ſcriptum eſt; non tentabis Dominum Deum tuum.* Periculoſiſſime dæmoni etiam vltro auxilium offerenti credimus, Chriſto vt ſe deorſum præcipitet ſuadens, ſignificat quod ipſe diuina iuſſione eum excipere, ac protegere debeat: ſed non eſt eius iuuare ſed obeſſe, non conſeruare, ſed perdere: qui Simoni Mago ex aere decidenti crura fregit. Itaque neque diabolo fidas, neque illius miniſtris, mundo ſcilic. ac mundanis hominibus, qui verborũ lenocinijs blandè te aggrediuntur magis vt aliquid à te extorqueant, quam vt quidpiam conferant.

Hegeſip. lib. 3. Diabolo nõ credẽdum.

Nota *inprimis*, Chriſtum cum diabolo non longum miſcere ſermonem, ſed paucis os ei obturare, ſciens illum in ſua malitia obſtinatum, ac nullis flexibilem ſermonibus. Idem & tu cum obſtinatis facito, maximè verò hæreticis illis, qui non ex ignorantia, ſed malitia patrocinantur errori. De quibus in hunc modum Paulus: *hæreticum*, inquit, *hominem poſt vnam & alteram correptionem deuita: ſciens quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt.* [a] Tertullianus, [b] Cyprianus, [c] Epiphanius, nec non & Diuus [d] Auguſtinus, hęc verba videntur de vnica ſolum admonitione intelligere. Quippe cum idem Paulus alibi dicat, quod *ſermo eorum vt cancer ſerpat*, qui citius te peruertat, quam vt tuus eos conuertat. Si ergo Spiritalis ac diuinus effici cupis, fuge nimiam mundanorum familiaritatem, nequid tibi mundani affricent.

Cum obſtinatis non diu agendum. *Ad Tit. 3. 10.* a *Tertull. de praeſcr.* b *Cypr. li. 3. ad Quir cap. 78.* c *Epip. hær. 76* d *Aug. epiſt. 162.* *2. Tim. 2. 17.*

Nota

Chriſtianos quæ verba deceant.
Coloſſ. 4. 6.

Nota *Secundò*, Chriſtum non alloqui diabolum niſi verbis diuinis; vt nos *inprimis* doceat, quænam verba nos, qui eius eſſe diſcipuli cupimus, deceant; non vana, non mundana, ſed quæ (vt Paulus requirebat) *ſapientiæ ſale ſint condita*, ſimul ac diſcretione. Talia erant verba Apoſtolorum, quibus mundum conuertebant: & epiſtolæ, quibus eundem in fide ac bonarum virtutum exercitatione corroborabant. Hæc vt ad omnes pertinent Chriſtianos, ſic maximè religioſos decent: qui non alios debent proferre ſermones, quam ex diuino Spiritu, (vnde & Spirituales nominantur) hauſtos.

Cum diabolo nō diſputandum.

Secundo, quod internis diabolus ſuggeſtionibus, quibus nōnunquam nos infeſtat, acquieſcere nequaquam debeamus, aut diſputando cum illo congredi; vt ſcrupuloſiores nonnulli ſolent, quos argutis ſuis deſceptationibus eo ſæpè impellit vt vel inſaniant, vel ad diuinarum rerum vſum ſint inidonei. Cor ad Deum eleuare oportet, eiuſq; ruminare verbum: non id ſolum quod biblicus continet textus, ſed & quod per ſuos nobis inculcat vicarios, quorum conſilijs in omnibus acquieſcere fas eſt.

Cum energumenis non diu loquendum.

Tertio, admodum male agere illos, qui cum energumenis, quorum lingua diabolus ad loquendum vtitur, longum protrahunt ſermonem, curioſè indagantes ea, quæ ad obſeſſi iuuamen nihil proficiunt. His enim ſæpe miſerè imponit, cum ſit mendax, nihilque intendat aliud, quam vt animam tuam aliquo peccato maculet.

Contra diabolum remedia.
Reliquiæ.
Hiero. contra Vigilant.
Crux.
Chryſ. hom. 55. in Matth.
Aqua benedicta.
Alex. ep. 1.
Verbū Dei.

Quarto, nullum eſſe aduerſus dæmonem præſentius remedium, quam rem ſacram ſecum deferre, illamque ipſi obijcere: nempe SS. reliquias, quas mirum in modum, Hieronymo teſte, fugit. Crucis effigiem, quæ vires illi infringit, & vt Chryſoſtomus ait, internas paſſiones ac diabolicas ſuggeſtiones imminuit: & aquam luſtralem, quæ fraudes illius auertit, & à phātaſmatum verſutijs hominem defendit, prout Alexander Papa alibi inquit. Inter omnia verò Dei verbum præpollet, quo ter hic vſus eſt Chriſtus. Illud namque vires habet. *Primo*, quia ex Dei ore procedit. *Secundo*, ex Dei veritate, ſecundum quam omnium creaturarum verba

valorem

Digitized by Google

valorem percipiunt. *Tertio* per Spiritum ſanctum, mirabiliter per illud in hominum cordibus operantem: quanquam non ſemper ab illis, qui illud, vel audiunt, vel proferunt, intelligatur, prout ex diuinorum Sacramentorum verbis liquet. Itaq; *viuus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus.* Verum ſi nolis ad te appropinquare diabolum, animam ſanctam effice: inde namque euitabit te, non minus quam muſcæ flāmis relucentem focum, aut veſpertiliones radijs armatum ſolem. Nota *quarto*, Chriſtum proprijs armis profligere dæmonem, hoc eſt Scripturæ, quam pro ſe citabat teſtimonio; inſtar Dauidis, vaſtum illum gigantem proprio enſe ingulantis; Haman, quam innocenti Mardochæo ſtruxerat crucem ſuo primus corpore ornauit. Similiter cum per crucis lignum Adamus à diabolo deceptus ſuperatuſque eſſet, Chriſtus eodem eundem proſtrauit, vnde in præfatione quadam canit Eccleſia: *vt qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur.* Chriſtum in hoc ſequere, & cum diabolus te ad peccatum ſtudet pertrahere, allegans Dei bonitatem, ac miſericordiam, dic: Ideo recuſo eum offendere, quod clemens, ac miſericors ſit: offenſam non meretur eius clementia, ac bonitas. Cum autem poſt peccatum ad deſperationem te inuitat, per Dei iuſtitiam, reſponde: Ideo nolo eſſe puſillanimis, quod iuſtus ſit: eius iuſtita, meam contritionem, ac pœnitentiam remunerabit. Si ad ſuperfluum corporis ſollicitat ornatum; ſuggerens, quod immunditia ſancta non ſit, obijcito; te ideo potius animam cultius exornaturum, eamque nullo corporali faſtu commaculaturum. Si ad res venereas, aut nimiam corporis mollitiem, te conatur pertrahere, quod alias ægrotaturus, aut etiam moriturus eſſes, dic, quia bellum corpori indicere cupio, ideo carnalium voluptatum illecebras procul eſſe iubeo. Nicephorus inſignem, ac lepidam narrat hiſtoriam, quę Diocletianea graſſante tyrannide, Nicomediæ cōtigit.

Heb. 4. 12.

Chriſtus diaboli arma retorquet.

1. Reg 17. 51.

Eſther. 7. 9.

Præfat. de S. Cruce.

Niceph. l. 7. c. 13.

Erat illic eximiæ pulchritudinis, puella, Euphraſia nomine, quam à fidei Chriſtianæ conſtantia retrahere perſecutores moliebantur. Verum cum illa mori præeligeret, quam tale

Mirabile ſtratagema.

Digitized by Google

quid attentare: ſuggeſsêre, vt ſi venereæ delectationi, vel ſemel indulſiſſet, facilius adhoc poſſet inclinari. Vnde in lupanar detruſa, impotentibus & impudicis viris, ad ludibrium,& turpem libidinem traditur. Cæterum eodem in conclaui cum laſciuo agens adoleſcente,Deum tacita precabatur,vt viam modumq; ſuggereret,quo diabolū decipiens, tam Virginitatis, quam martyrij poſſet potiri gloria. Vnde, diuinâ ſuggerente gratia, huiuſcemodi excogitauit technam. Veneficam ſe profitetur, mercedemque ingentem conſeruatæ pudicitiæ pollicetur, qua adoleſcentem à morte conſeruet, pharmacum, ſcilicet,quo ille perunctus,in bellorum certaminibus, & prælijs, nullo prorſus telo, aut ferro violari, vel confici poſſet. Quod ſi de tali remedio, inquit, periculum facere vis, illico id tibi exhibebo. Ille id ſtatim parari permittit. Tum illa vere ſapiens ceram oleo liquefactam,manibuſque ſubactam, collo ſuo circumcirca iniungens illinit. Quod vbi perfecit, petere eum iugulum ſuum enſe, quibus poſſet viribus adacto, remedijque eius vim,& efficaciam experiri iubet.Atque ille,quam potuit validiſſimè enſem in eam demiſit, caputque vnico ictu reſecuit.

Hoc ſtratagemate virginitatis ſimul,ac Martyrij palma potita,diabolum ſua in arena confecit, nempe in lupanari, ad quod protracta fuerat,vt tam huius, quam illius priuaretur aureola. *Quarto*, quod tunc Deum tentemus, cum eum ſollicitamus,vt aliquid agat, præter diuinæ ordinationis curſum, & expectamus,an etiam alio id queat efficere modo. Itaque omnes hi Deum tentant, qui citra neceſſitatem miracula expoſcunt: veluti hic diabolus, iubens, vt Chriſtus mitteret ſe deorſum,cum gradatim poſſet deſcendere. Si quis arborem haberet,quæ in obliquum excreſcens,ad vnam propenderet partem,atque eam amputans,cuperet,vt in aduerſum declinaret latus,is miraculo tentaret Deum.Simili modo tu facis, qui cum toto vitæ tempore humi reptitans, vix vnquam cor ad Deum leuaueris,cupis,vt anima poſt obitum ſurſum mox euolet: cum communis vitæ curſus ſit,vt homo eodem,quo vixit modo, etiam moriatur. Aliud ſi fiat miraculum eſt.

Tentare Deum.

Tentant Deum.

Hinc

Hinc multi in Scriptura Deum tentare, cum diabolo dicuntur. *Imprimis*, qui ſine vlla animi præparatione orant: vnde 1
Eccleſiaſticus: *Ante orationem*, inquit, *præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum*. Qui enim ad orationem ſe confert, ſine reuerentia, non attendens quem adeat, vel quid intendat videtur diuina abuti bonitate, eamque tentare. *Secundo*, qui in peccatorum ſordibus perſeuerant, Dei 2.
tentant patientiam, Pſalmographo teſtante, ac dicente: *Tentauerunt & exacerbauerunt Deum excelſum, & teſtimonia eius non cuſtodierunt*. Tentant & illi iuſtitiam Dei, qui indebitam 3.
à proximo petunt vindictam, veluti duo illi diſcipuli, qui graui indignatione commoti, Chriſto aiebant: *Domine, vis, vt ignis de cœlo deſcendat, & conſumat homines iſtos?* Simili modo Deum tentant, qui proximo dira quæque imprecantur peſtem nempe, aliaſque plagas. *Quarto*, Dei tentant 4.
virtutem, ac potentiam, qui præſumptuosè in diſcrimen ſeſe conijciunt, veluti hic dæmon Chriſtum ſollicitat: & qui in peccatorum ſordibus, ſine vllo mortis metu manent. *Quinto*, 5.
Dei ſapientiam Phariſæi tentabant, volentes ab illo expiſcari, an Cæſari liceret cenſum perſoluere. Ita & nos facimus, dum priuatim peccamus putantes Deum id in abſcondito nequaquam cernere. *Sextò*, Dei prouidentiam Bethulen- 6.
ſium Primates tentabant, vt Iudith illis obijciebat, cum dicerent ſe intra dies quinque ciuitatem Aſſyrijs tradituros, ſi nullo alicunde auxilio ſubleuarentur, diuinæ quaſi prouidentiæ præfinientes tempus. *Septimo*, qui ſine ſtudio diuina- 7.
rum intelligentiam literarum cupiunt aſſequi, Deum inquit Auguſtinus, *tentant*, perſuadentes ſibi, quod vnico momento diuini Spiritus chariſmata cum Apoſtolis ſint percepturi, vel cum B. Antonio alijſque nonnullis ſanctis, cœleſtem doctrinam miraculosè conſecuturi. Refert Sophronius de presbytero quodam non docto, ſed ſingulariter pio. Qui ad altare, dum ſacris operaretur, ſemper Angelum conſpiciebat præſentem: vnde cum eſſet ſincere candidus, miſcebat liturgico ſacrificio nonnullas ab hæreticis compoſitas preces, ignorans aliquid in ijs hæreticum contineri.

Eccl. 18. 23. Pſal. 77. 56. Luca. 9. 54. Matth. 22. 17. Iudith. 8. 11. Scripturæ ſenſus à quo. Aug. prol. li. de doct. Chr. Actor. 2. 3. Sophr. c. 199. Prati.

Ad quem doctus quidam accedens Diaconus, qui ſacro eius interfuerat, eum de his monuit. Verum cum Diacono fidem non haberet: quod nunquam ſuper hac re ab Angelis, quos præſentes ſciebat, fuiſſet admonitus, eos tandem, quid facto eſſet, opus, conſuluit, Et illi Diacono, inquiunt, rectè monente morem gerito. Ad quos ille, cur ergo nunquam me hac ſuper re increpaſtis? Quia DEI, inquiunt, voluntas eſt, vt homo ab homine inſtituatur. Quod quidem laicis, ac plebeis magnoperè notandum, qui Scripturas pro ſua voluntate intelligere, ac exponere arbitratu; *Magiſter*, vt inquit HIERONYMVS, *antequam diſcipuli*.

Hieron. epiſt. ad Paulinũ.

XI. *Iterum aſſumpſit eum Diabolus in montem excelſum valdè, & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.* Hæc Lucas Euangeliſta ita deſcribit: *Et duxit illum Diabolus in montem excelſum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis.* Hæc tertia eſt tentatio, in qua diabolus Chriſtum per aëra aſſumens, in montem tranſtulit excelſum. Quis autem hic mons fuerit, incertum: niſi quod *in circuitu* Hieruſalem varij, Dauide teſte, *montes* fuerint. Vnde credibile eſt, hunc vnum ex editioribus fuiſſe, cuius cacumen præ cæteris eminens, meliorem longè lateque proſpectum præbuit. Quo pacto vero diabolus CHRISTO omnia mundi regna oſtenderit duobus explicatur modis. Nonnulli aſſerunt, manu id factum: dicendo. Hic vides regnum Ægypti, illic Perſidis, iſtic Italiæ, hic Hiſpaniæ, & Franciæ & cæt. & quodlibet iſtius tantæ eſt potentiæ & gloriæ. Huic expoſitioni *imprimis* contrariatur, quod non ſolum manu demonſtrauerit ſingulorum potentiam, verum etiam oculis ſingula quæque obiecerit. *Secundo*, quod in momento id acciderit, quod poſſibile non eſt, verbis tam cito effici. Itaque alij melius dicunt dæmonem ſpecies ſingulorum regnorum in aëre formaſſe, totamque mundi gloriam illic delineaſſe, prout in mappa aliqua Geographica ille à nobis conſpicitur. Non quod Chriſti oculos faſcinauerit, vel quod imaginationi eius fucata obiecerit phantaſmata: ſed quod aërem ita con-

Luc. 4. 5. — *Pſal. 124. 2.* — Quomodo oſtenſa Chriſto regna. — 1. ſententia. — Refutatur. — 2. ſententia.

Digitized by Google

condenſauerit, vt illic regionum ſingularum conſtitutiones formaliter quaſi videri, cum omni ſua gloria potuerint; cum ampliſſimis palatijs, hortis excultiſſimis, opibus exquiſitiſſimis, magnoque auri, argenti, ac gemmarum ſplendore, quo principum aulæ paſſim refulgent &c. Neque enim hoc minus efficere poteſt diabolus, quam ſi ex aere condenſato hominis pecoriſue corpoream ſibi mutuetur figuram. Thomas [a] Cantipratenſis & poſt illum Beatus [b] Antoninus ſcribunt anno milleſimo ducenteſimo trigeſimo primo fuiſſe in Germania quendam obſtinatæ mentis hæreticum, qui omni conatu ſtudebat quendam Dominicanæ familiæ religioſum in ſuam pertrahere ſententiam, quem cum videret inſtantiſſime renitentem, dixit ei: pertinax es valde in fide tua, nec tamen de hac, niſi per ſcripta quædam, aliquid certi cognouiſti. Meus autem verbis ſi fidem accommodare velles, Chriſtum tibi, & Matrem eius, & ſanctos ad oculum tibi demonſtrarem. Mox ille illuſionem dæmonis ſuſpicatus, volens tamen probare quid eſſet. Non immeritò, inquit, tibi credam, ſi promiſſa ad effectum perduxeris. Gauiſus hæreticus, diem fratri ſtatuit. Ille verò pixidem cum Sacramento corporis Chriſti clam ſecum ſub veſte portauit. Duxit ergo illum hæreticus ad ſpecum cuiuſdam montis in amplum palatium, quod claritate mirabili relucebat. Nec mora, vbi in interiorem partem palatij peruenerunt, viderunt thronos poſitos, quaſi ex auro puriſſimo quibus ſedebat Rex fulgore coruſco, & iuxta eum Regina ſereno vultu: & ex vtraque parte ſedilia, in quibus ſeniores quaſi Patriarchæ, vel Apoſtoli, aſtante permaxima Angelorum multitudine, & hi omnes luce ſyderea coruſcantes, vt nihil minus, quam dæmones putarentur. Hos vt vidit hæreticus, cadens in faciem adorauit. Religioſus autem immotus ſtetit, tanto ſpectaculo vehementer attonitus. Ad quem conuerſus hæreticus, cur inquit, Dei filium intuens non adoras?

[a] *Cantip. l. 2. Apum. c. 57. § 23.*
[b] *Ant. Hiſt. t. 23. c. 10. §. 1.*

Tunc religioſus accedens propius, extraxit pixidem, eamque Reginæ in ſolio ſedenti hiſce verbis obtulit: Si Regina es Mater Chriſti, ecce filius tuus; quem ſi ſuſceperis, te velut Matrem DEI recognoſcam. Quo dicto, mox totum

Euchariſtiæ virtus contra præſtigias.

illud phantaſticum ſpectrum euanuit, tantæque exortæ ſunt tenebræ, vt vix frater cum ductore ſuo ad montis exitum regredi potuerit. Eodem modo credi poteſt, diabolum hic imaginariè, ſeu phantaſtice ſpectandas exhibuiſſe regiones, vrbes, ſyluas, fontes, domos, Reges, Principes, omnemque ornatum eorum, ac magnificentiam: eaque omnia & ſingula Chriſto in ictu oculi obieciſſe, ita vt vno intuitu ea perſpiceret ſicuti nos quæcunque in pictura aliqua nobis ſpectanda exhibentur.

Septem notabilia.

Diabolus nos paruis tentat.

Nota *primo*, diabolum, vt Chriſto imponeret, omnia regna mundi obtuliſſe: quem ſciebat paucis non allici. Nos verò multo vilioribus decipit: nempe libidinoſos vnâ meretricula, guloſos hauſtu vini, mercatores ſtufero, ſuperbos exiguo honore &c. hinc homines mentiuntur, decipiunt, iurant, litigant, digladiantur, ſcortantur, ac diabolo denique animam deuouent.

Terrena oſtendit.

Nota *ſecundo*, dæmonem terrarum, non cœlorum opes oſtentaſſe: illius enim intentio non eſt, vt animum ad cœleſtia eleuemus, ſed humi continuo reptitemus.

Commoda ſine incommodis.

Apoc. 9. 10.

Tertio, regna illum oſtendiſſe, omniaque in illis contenta bona, non mala, nec diſcrimina, aut poſt obitum reddendæ rationis metum. Sic ſcorpio non facie, ſed pungit cauda.

Ambitio vltimò ſuperatur.

Quarto, nec ſolum regna oſtendiſſe, verum etiam illorum gloriam ambitionem ſciens vltimum eſſe, quod hominem deſerat. Plurimos conſpicias, qui renuntient voluptatibus, reſque temporales contemnant; paucos admodum, qui ad perfectæ humilitatis apicem conſcendentes, nullo delectentur ambitionis faſtu.

2. Reg. 24.

Luc. 22. 24.

Dauidis animum etiam ſenis ambitio torſit, cum populum numerari iuſſit, vt de virium ſuarum multitudine gloriaretur, Apoſtoli, poſtquam Euchariſtiam in vltima cœna percepiſſent, adhuc nihilominus ſuperbi diſceptant inter ſe, quis illorum maior eſſet, aut dignitatis honore præcelleret.

Mons quid?

Quinto, diabolum transferre hominem in ſublimem montis verticem, atque inde mundi oſtentare regna. Hic mons ſuperbia eſt, quę ſemper de altioribus & loquitur, & cogitat; prout de ſe Lucifer:

Iſai. 14. 13.

In cœlum, inquit, *conſcendam, ſupra aſtra Dei exaltabo ſolium meum ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis: aſcendam ſuper*

ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo. Cum enim ſuperbia tumemus, non exigua amplius cogitamus, ſed maiora, digniora, ſublimioraque, donec ſimiles Deo efficiamur: inſtar Nabuchodonoſoris, (qui ſolus pro Deo adorari volebat) plurimorumque aliorum Gentilium Imperatorum adſcribentium ſibi Diuinitatis honorem. Vnde pſaltes Regius, *ſuperbia,* inquit, *eorum qui te oderunt, aſcendit ſemper.* Ex cacuminibus montium, non conſpiciuntur in imis conuallibus puſilla animalia, mures, feles, gallinæ, & id genus alia, ſed res tantum maiores, quales ſunt vrbes, montes, caſtra, elatis vilent parua, quia cum in oculis ſuis magni ſunt, magna quoque appetunt. *Sexto,* diabolum non vera Chriſto oſtendiſſe regna, ſed tantum fucata, atque in aëre adumbrata, ſine vlla ſtabilitate. Reuera namque omnes, opes, honores, voluptates, mundique dignitates, non ſunt, niſi fumus, & vmbra, vel vt Diuus ait Iacobus, *vapor ad modicum parens, qui deinde exterminatur.* Quicquid in mundo ſplendidum, pulchrum, ac magnificum, deſignat quidem cœleſtium rerum pulchritudinem, ac gloriam, verum in ſe realiter tale non eſt. Quemadmodum in actione aliqua Comica, qua, vel Heſteris, & Aſſueri res geſtæ; vel Salomonis prudentia, gloriaque repræſentantur, qui illic Regum, Principum, vel Reginæ ſuſtinent perſonam, reputantur quidem tunc pro talibus, attamen fieri poteſt, vt ſint homines mechanici, aut mendici, nullo honore digni. Ita mundana dignitas, magnitudinis ſuæ fumo oculos tibi obfuſcat vt ſplendidiſſimum veritatis lumen contueri nequeas. *Septimo,* quod per hoc exigui temporis momentum, quo regnorum iſtorum gloria adumbrata eſt, duo potiſſimũ deſignentur. *Primo,* modus per quem diabolus cupiditatis, vanæque gloriæ tentationem nobis inijcit. Ex inopinato enim irrepit mundanos, honores, & diuitias oculis noſtris, quaſi res magnas, vtiles, ac neceſſarias, obijciens; cupiditatemq; noſtram illico illarum amore, ac deſiderio inflammans, vt voto potiatur. Sic Ioab à Dauide inſtigatus fuit, vt totius populi iniret numerum. & nos cum aliquid nobis contrarium audimus, tacere non poſſumus, ſed mox linguæ fibras laxantes, ſtomachabundi in cõtumelioſa verba erum-

Iudith. 3. 13.

Pſal. 73. 23.

Diabolus ſpecies tantum oſtendit.

Iacob. 4. 14.

Momentũ in quo oſtẽdit Domino Diabolus regna, duo ſignificat.

Diabolus ſubito tentat.

2. Reg. 24. 2.

Digitized by Google

pimus: ac ſi magnum euenturum eſſet incommodum, ſilen-
Pſalm.51.6. tibus, vel recta cum ratione ſedatius loquentibus. Hæc au-
tem, Dauide atteſtante ſunt, *verba præcipitationis*, quæ lingua
Temporalia vana. doloſa effudit. *Secundo,* rerum mundanarum natura, quas
dæmonis inſtinctu conſequimur, quæ non ſolum fallaces
ſunt, quia doloſæ; ſed & momentaneæ, quia vanæ: *Primo*, qui-
dem, quia nihil in mundo ſtabile, aut durabile. *Præterit* nam-
1. Cor.9.31. que, vti vas electionis ait, *Figura huius mundi*: adeò vt viginti
annorum curriculo, magnas rerum videas immutationes. Et
Diaboli malitia. quid quæſo viginti anni ſunt, ad æternitatem? *Secundo,*
quod acceleret dæmon, vt quæ ante largitus eſt, feſtinanter
nobis eripiat: cuius tunc deſiderio factum eſt ſatis, quando
per illa nos allexit, & detinuit. Vult enim & alios per eadem
in fraudem foueamque pellicere; non minus quam murici-
pes, qui vno eodemque lardi fruſtulo plures in muſcipulam
pertrahunt. Ideo ſubitaneam conciliat mortem, veluti Ab-
2. Reg.18. ſaloni, & Hamano; vel acceleranter nobis eripit, quod paulò
Eſther.7. *Prou.13.11.* ante donauerat, vnde Scriptura teſtatur: *Subſtantia feſtinata*
Pſal.75.6. *minuetur*. Et alibi, *nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in mani-
bus ſuis.* Hinc fit, quod fures, meretrices, incantatores, alijue
qui peccando quæſtum faciunt non proficiant, ditenturue:
diabolus quippe illorum non cupit commoda, aut opes au-
Mundus fugiendus. gere, ſed animas rapere. Diſce igitur mundana aſpernari, vt-
pote momentanea, & citò tranſeuntia. Quod vt maiori cum
emolumento facias, noli mundum ingredi, ſed cane peius
& angue illum fugito. Quemadmodum enim qui torren-
tem celerrimo labentem curſu tranſuadere cupit citò cerebri
vertigine corripitur, aquarumque impetu præcipitatur:
qui autem in ripa fluminis conſiſtit, permanet, ita qui
in medio æſtuantis mundi voluitur in gehennam præceps
rapitur: ſed qui eum auerſatur, oculis tantum celerem eius
Tobiæ 6. rapiditatem conſpicit, animo autem in Deum fixus, con-
ſtans perſeuerat. Iunior Thobias pedes in rapidiſſimo Tigris
flumine abluebat, vbi piſcis immanis interitum ei minitaba-
tur. Quo docemur, terrenas animi affectiones paſſioneſque
lachrymis emundari, conſideratione labentis vitæ. quod

vbi

Digitized by Google

vbi præſtiteris, ſenties quidẽ diaboli tentationes, ſed brachijs eum apprehendes, necique dedes.

XII. *Et dixit ei, hæc omnia dabo tibi, ſi cadens adoraueris me.* quæ verba Lucas, ita exprimit. *Tibi dabo poteſtatem hanc vniuerſam, & gloriã illorum: quia mihi tradita ſunt, & cui volo, do illa, Tu ergo procidens ſi adoraueris coram me erunt tua omnia.* Cupiebat diabolus explorare, an Chriſtus Dei filius eſſet, nec tamen hic dicit; ſi Dei filius es, procidens adora me. Nimis enim magna hæc fuiſſet demiſſio filij Dei, quod alium adoraret, præterquam Patrem ſuum cœleſtem. Sed his verbis præſefert, quod ipſe eſſet Dei filius, cui à Deo omnia eſſent donata, vt ea hominibus pro ſuo arbitratu diſtribueret: quemadmodum Saluator poſt reſurrectionẽ ait, ſibi *omnẽ poteſtatẽ in cælo & in terra donatã.* Putabat ergo Chriſtum ſibi reſponſurum, mentiris, hęc namque non ad te, ſed ad me pertinent, qui naturalis ſum Dei filius. Itaque ex ſe ipſo Chriſtũ reputabat, qui cum ſuperbus ſit pro ſuperbia contumelioſe quoque reſpondiſſet, prout elati ſolent, cũ vel paululum tanguntur. Etenim cum Seruator ſuperbiſſimo Caiphæ reſpondiſſet: *Ego palam locutus ſum mundo, ego ſemper docui in Synagoga & templo, quid me interrogas? interroga eos, qui me audierunt,* mox à miniſtro quodam, hiſce cum verbis alapa excipitur, *ſic reſpondes Pontifici?* Superbi etiam minimum, quod ſuo arbitrantur officire honori, animaduertunt, quemadmodum arrogantiſſimus ille Haman, pluris faciebat, quod ſe videret à Mardochæo genu flexione non honorari, quam omnes ſuas opes, potentiam ac gloriam: dedecus autem & ignominiam Deo optimo Ter maximo irrogatam, nullatenus æſtimant.

Luc. 4. 6. — Matt. 28. 18. — Diaboli intentio. — Superbi. — Ioan. 18. 20. — Eſther. 5. 13.

Nota cumprimis ex hiſce diaboli verbis quonam tentationum aſtu nos cupiat pertrahere, nempe vt eum adoremus: cum ſit ſuperbus & arrogans, velitque pro Deo reputari; quamquam nec pulchritudine, nec bonitate polleat, neque vllo beneficio hominibus ſe commendet, quin potius ſit deformis, abominabilis, nequitiæ, ac malitiæ plenus, ſemper noſtro intentus exitio atque extremæ perditioni. Inter tria illa quæ ſapiens deteſtatur, etiam *ſuperbus* connumeratur, *pauper.* Pauperior autem diabolo nullus, cui nihil ſuppetit præter

Eccleſ. 25. 4.

omne malum, omnem miſeriam, pœnam, tormentum; & tamen Dei ſibi vendicat honorem ac officium. Itaque eum cũ odio aſpernare, indignum cui vel in minimo obſequaris. Diſce quoque ſuperbiæ conditiones, quæ nec in miſerijs hominem deſerit, niſi ex animo cupiat eſſe humilis. *Secundo*, omnia peccata tribus modis hominem adducere, & ad adorandum diabolum. *Primo*, habendo aliquid pro Deo, quod Deus non eſt, nempe ſuperbiam, gulam & *ventrem*, vt ait Paulus, auaritiam, pecuniam (auaritia etenim ab eodem *idolorum ſeruitus* nuncupatur) Luxuriam, Aſmodęum, immunditiæ Deum, cæteraque peccata, quorum cauſa Deum offendimus, deſerimuſque. Ethnici colebant Bacchum, Deum ventris, Venerẽ & cupiditatem, voluptatis Deas, Ditem aut Plutonem, auaritiæ Deos, &c. ad inſinuandum, quod omnes hi pro dijs colantur ab his, qui illis adhærent: quicquid enim ſtudij, ac honoris Deo debetur, ad illos transferunt. Omnis ſpes in ſolum Deum defigi debet, cui cogitationũ actionumq; noſtrarũ primitias, quolibet matutino tempore offerre, omnes cogitationes operationesque ad eius honorem dirigere debemus, maximè vero feſtis ac Dominicis diebus, quando ad ſingularem diuini numinis cultum obligamur. *Secundo*, quod omnia peccata hominem paulatim ad infidelitatem pertrahunt; cum poſt frequentem peccati iterationem, contemptus oriatur. *Impius* namque *cum in profundum venerit peccatorum, contemnit*. Inde ſuccedit hæreſis paulò poſt atheiſmus: *dixit* enim *inſipiens in corde ſuo*, canit Pſalmographus, *non eſt Deus*. Docet idipſum magis experientia quam librorum lectio. Peccata Lutheraniſmum in orbem inuexerunt: Lutheraniſmus verò paulatim in Caluiniſmum, ac Anabaptiſtarum perfidiam quæ multo ſunt nequiores degenerauit. Ex hac domus Amoris pullulauit, quibus fides pro arbitrio eſt, credentibus quicquid volunt. Adiungunt ſeſe in rebus fidei modo his modo illis, habent religionem loco politicæ actionis, quæ Rempublicam in pace ac quiete contineat. Huic adhærent omnes, quotquot Politici ac Machiauelliſtę ſunt, Principum aulas ac munia cateruatim obeuntes. Tria autem potiſſimum ſunt peccata, quæ hominem ad maiorem pertrahunt idololatriã; nempe

Superbię conditiones.

Peccati natura.

Phil'ip.3.19.

Epheſ.5.5.

Tob.3.8.

Deo omnia offerenda.

Prou.18.3.

Pſ.13.

Peccata ex quibus oritur idololatria ſunt tria precipua.

nempe ad magiam, per quam homines Deo Creatori ſuo, &
rebus omnibus diuinis renunciant, diabolo fidelitatis iura-
mentum, ſeu homagium (vt vocant) præſtantes, eumque ab-
ominabili ſacrificiorum genere colentes cum ſe in eorum cõ-
uenticulis humana, aut beſtiali ſpecie pręſentem exhibet.
Horum præcipua ſunt. *Primo*, auaritia, cum ope diaboli ditio- 1.
res effici appetunt, ſiue annonę cariſtiam inducendo, per vini
ac frumenti corruptionem, quod carius vendere intendunt; *Dom. 2 poſt Epiph. §. 5.*
ſiue honorẽ ambiendo, vt Theophilo œconomo, de quo ali-
bi diximus, accidit. *Secundo* libido, quę ſeſe cum dæmone 2.
commaculant, vel illius miniſterio amaſios conſequuntur:
quemadmodum Cypriano cuidam mago poſtmodum ſan- *Dom. Quinq. §. 7.*
ctiſſimo Chriſti Martyri vſu venit, qui ſuis incantionibus B.
Iuſtinæ complexum ſibi conciliare conabatur. *Tertio*, odi-
um; quo poſſint à Diabolo adiuti, vltionis vindictam ab ho- 3.
ſtibus expetere. Quarto omnia peccata hominem ad ęter-
nam præcipitant damnationem, vbi diabolus rerum potitur.
qui tanquam Deus gehennam ab omnibus ſibi ſubditis ad-
orari geſtit. Nota *tertio* diabolum ſeſe ſimulare animarum *Animæ æſtimatio diſpar.*
mercatorem, cum Sodomorum Rege, *da mihi animas, catera*
tolle tibi. Sicuti namque Chriſtus feneratur animas, ita & il- *Gen. 14. 21.*
le: hic quidem ex amore, vt bene illis faciat; ille vero ex
rancore, vt æternis eas tormentis excruciet. Offert hic
pro vnius animę acquiſitione mundum vniuerſum, vt
animæ præſtantiam conſideres, eamque non vili vendas,
quippe quam dæmon vniuerſo pręfert Orbi, Chriſtus
autem multò carius emit, creando in illius vſum cœlum,
& terram, & quicquid illius ambitu continetur, redimen-
do eam pretioſiſſimi ſanguinis ſui effuſione, adeo, vt ne gut-
tulam quidem vnam reſeruaret ſibi, ſed animam ſuam pro ea
oppignoraret, rem ſcilicet pretij inæſtimabilis. Diabolus cum
viliſſime eam poteſt emere, non multa impendit. Venerabilis *Cantipr. l. 2. Apum c. 56. §. 2.*
vir Thomas Cantipratenſis, Cameracẽſis Epiſcopi ſuffragra-
neus, mirabilem hac de re ſuo tempore in Francia refert ac-
cidiſſe hiſtoriam.

Sedebãt, inquit, viri quidã in taberna, & bibebant: &c.
cum iam mero incaluiſſent, cęperunt conferre de diuerſis, &
iniectus

iniectus eſt ſermo, quid poſt hanc vitam futurum eſſet. Tunc vnus; vaniſſime, inquit, à clericis iſtis decipimur, qui dicunt animam ſine corporibus viuere poſt ruinam. Hoc dicto, in riſum omnibus concitatis, aduenit homo ſtatura fortis & magnus, & reſidens cum illis, vinum poſtulat, bibit, quæritque quis ſermo ſit. De de animabus, inquit ille qui ſupra. Si quis eſſet qui meã vellet emere, viliſſimo pretio darem eam. Tũc cachinnantibus omnibus, ille qui ſuperuenerat: talem ait mercatorem quæro, paratus ſum eam emere, dicito quanti dabis. Conuentum eſt de pretio, & ſolutum. Veſpere facto, tempus eſt inquit emptor, vt quiſque noſtrum ad propria reuertatur. Vos tamen antequam ſeparemur, date iudicium: ſi quis equum emerit capiſtri vinculo alligatum, nunquid cum equo in ius ementis cederet & capiſtrum? Cui omnes pariter annuerunt. Nec mora, venditorem quæſtionis & reſponſionis horrore trementem, emptor cum anima & corpore, videntibus omnibus ſurſum leuauit in aera; & ſecum, vt certũ eſt, ad inferos protraxit, diabolus enim erat in hominis ſpecie. Vide ne diabolus te laqueat, animamque ob res temporales emat: quod quidem tunc contingit, cum lęthali peccato occiditur. Diſce etiam proximi animam, non paruo ęſtimare; cum eiuſdem ſit valoris, cuius & tua. Itaque nemini ſiue verbo ſiue exemplo ſcandali occaſionem præbeas: rigidè quippe eam Deus à te requiret. Quin potius pro viribus adlabora, vt diabolo animas eripiens, Chriſto lucrifacias, qui plus tibi annumeraturus eſt, quam vniuerſus valeat mundus.

Tria diaboli mendacia. *Pſal. 49. 12.*

Nota *quarto* tria dæmonis mendacia: *primum* eſt, cum inquit ad ſe pertinere omnia, reclamante Domino, ac dicente: Meus eſt, *Orbis terræ & plenitudo eius.* Apparet tamen plurima eſſe quę ad diabolum pertineant, non quidem natura ſua ſed tuo munere. Subſtantia rerum tuarum iniuſte, aut peccato acquiſita, illius eſt: vnde cum tu illius ſis ſequitur etiam omnia quę poſſides, illius eſſe: non minus quam mancipiorum, ac filiorum bona, ad Dominos parenteſque pertinent.

Peccator eiuſque opes diaboli ſunt. *Ioan. 8. 34.*

Itaque peccator diaboli eſt ſeruus, ac filius, ipſo Seruatore teſtante, vnde ad ipſum pertinet, quicquid poſſidere videtur. Vnde fit, vt peccator bona ſua non niſi ad diaboli arbitrium exponat;

Digitized by Google

exponat;nullas in pauperes erogat eleemoſynas, nihil in Eccleſias confert,nulla religioſorum monaſteria ſuſtentat, &c. ſed inutiliter in ſplendorem veſtium,eſculentorumque, ac poculentorum vſum profundit,&c. *Alterum* mendacium eſt, quod omnia pro ſuo arbitratu queat elargiri: cum æterna ſapientia dicat; *Per me Reges regnant, per me Principes imperant.* hoc eſt Daniele teſtante, *Deus transfert regna, atque conſtituit.* Quo ſine *nihil* datũ. Recte interim hũani generis hoſtis, *Princeps mũdi* vocatur,non quidem huius mundi ſublunaris, ſed peccatorum mundum implentium,ſimulque hominum malè viuentium,quos ad voluntatem ſuam,per prauas cupiditates,quocunque vult pertrahit, non quidem inuitos, ſed delectationi conſentientes, nõ poteſt nobis diabolus peccatum obtrudere, niſi nos illud acceptemus. Vnde Salomon; *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur.* hoc eſt à ſe ipſo,non autem diabolo. *Tertium* mendacium, quod Chriſto omnia eſſet regna donaturus, ſi procidens eum adoraret. Quo grauiſſimo peccato ſi ſe Dominus contaminaſſet, inſtar viliſſimi mancipij,diabolus eum deſpexiſſet, nec pactis ſtetiſſet:hęc enim vnicuique promittit, quæ tamen nõ poteſt niſi vni tantum donare. Verſipellis namque ac fraudulentus negociator,primo vult ſibi merces tradi,quibus potitus,emptorem ſolutione priuat. Itaque noli vel ipſi,vel ipſius miniſtris,hoc eſt mundanis hominibus, multa promittentibus, nihil ſoluentibus,vllam habere fidem: quicquid loquuntur, fraudis plenum eſt. Sic olim pſeudoprophetæ perſuadebant Regi Achab inſignem de Syrię Rege victoriam, verũ in prælio occubuit. Mundus blanditur tibi, quod in magna rerum affluentia ſaluus fies,ſed mentitur iniquitas ſibi. Diabolus animam venatur tuam, vt ſine contritione vitam finias.

Prou.8.15. *Dan.2.21.* *Ian.12.31.* *Prou.5.22.* **Diabolo non credẽdum.** *3.Reg.22.1.*

Nota *quinto*, diabolum prius optare lapſum tuum, quam vt eum adores. *Primo* quia nullus eum poteſt adorare,qui nõ mala voluntate prius ceciderit. *Secundo* quod diabolum adorare,nihil aliud ſit, quam cadere. Sicuti namque *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum,* ita mali homines,& *ſeductores,* vt Paulus inquit, *quotidiè proficiunt in peius,* profundiorem ſibi in inferno locum conciliantes.Hęc tecum rumina,cum in lethale

Diaboli votum. *Rom.8.28.* *2.Tim.3.13.*

Zach. 5. 7. thale aliquod incideris delictum. Nam peccatum, quia vti Zacharias teſtatur, inſtar plumbi graue eſt, Paulatim deprimit profundius, & ad alia pertrahit, quæ citra Dei gratiā non declinas, ſicque pedetentim ad inferni abyſſum te demergit.

Tentationis gradus. *Sexto* conſidera, Diabolum à paruis exordientem, ad maiores ſemper tentationes progredi. *Prima* illius ſuggeſtio erat, de corporis refectione. *Secunda*, de præcipitatione, & ſui ipſius interemptione: *Tertia* de adoratione. Itaque noli paruas deſpicere tentationes: cum ſponſus in Canticis ſponſam ſuam moneat, *vulpeculas* capere antequam adoleſcant. Exigua non ſunt contemnenda, nec ſcienter veniale committendum peccatum. Vbi enim diabolo digitum conceſſeris, mox immittit manum. Petrus in Caiphę domo *primo* quidem ſimpliciter Chriſtum renunciat, *paulo poſt* cum iuramento, *inde* verò cum graui ſui ipſius deteſtatione. Omnia autem hæc, ingreſſus ille in domum Caiphæ, Petro conciliauit, qui ſi à militum turba pedem retraxiſſet, non tā profunde lapſus fuiſſet.

Peccata nulla contemnenda. Cant. 2. 15.

Mat. 26.

Diaboli tētationes nobis applicantur. *Septimo*, diabolum ternas haſce tentationes Chriſtianis in Quadrageſima obijcere, lapides enim tunc adducit, hoc eſt, ieiunium efficit graue, & quaſi impoſſibile, vt inde nos abſtereat. *Secundo* quem hoc aſtu ſuperare non poteſt, illi templi proponit caſum, perſuadet de ieiunio infirmandum cum teneræ ſit complexionis, nec dormire poſſit, vacuo ventre, aut piſcibus veſcens. Itaque inducit nos, vt veniam petentes ouis, immo & carnibus vtamur, tantumque pro veſpertina refectione ſumamus, quantum vix pauper in prandio. *Tertio*, Si nihil proficiat varias delicatorum piſcium ingerit ſpecies, aliaſque lautitias, quaſi diceret; Hæc omnia tibi dabo: vnde ſi omnino ieiunare vis lautioribus indulge, & ventrem affatim imple, ne fames ante craſtinum ſubrepat, vt vel ſic ieiunij fructu priueris.

XIII. *Tunc dicit ei* IESVS: *Vade Sathana, Scriptum eſt enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.* Huc vſque nullum præ ſe tulit Chriſtus iracundiæ motum, inquit Imperfectus, quod præcedentia omnia in ipſum ſolum contorta forent. Aſt vbi in Deum blaſphemat, zelo accenditur; erudiens nos, proprias iniurias quantumcumque magnas pa-

Imperf. ho. 5. Patientia in proprijs.

cate

Digitized by Google

cate ferre:eſt enim laudabilis hęc patientia. Verum vbi quid contra diuinæ maieſtatis contingit honorem, iraſci debemus quo pro viribus hanc Dei vlciſcamur iniuriam. Moyſes hominum manſuetiſſimus, imitiſſimusque quicquid in eum, delinqueret populus, tam diſſimulanter tulit vt pro talibus orare non ceſſaret: ſed cum in contemptum Dei, vitulum adoraſſent, grauiter excandeſcens,[a] tria, & [b] viginti quatuor hominum millia gladio vltore iuſſit interimi. Chriſtus ſubticuit, cum vini vocaretur potator, aut Samaritanus, populique ſeductor, &c. Verum conſpicatus templum, *orationis domum* in nummulariorum conuerti officinam ac ementium vendentiumque tabernam, flagello ex funiculis confecto, omnes hoſce trapezitas faceſſere iubens, in fugam compulit. Deus eundem nobis largiatur zelum, ne ad ipſius blaſphemiam (quod impium prorſus eſt) conniueamus, ſed potius ad propriam iniuriam: digni nos omni dedecore, nihil promerentes boni: at minima quæque omnipotentis Dei iniuria, grãdis eſt blaſphemia æterno gehennæ cruciatu expianda.

Num. 20. | a Exod. 32. 28. | b Num. 25. 9. | Ioan. 2. 16.

NOTAT hic D. Hieronymus, Chriſtum diabolo non dixiſſe; *Vade poſt me Sathan*, vti olim B. Petro, ſed *vade Sathana*. Non enim idoneus eſt ob induratam, ac malitioſam ſuam naturam, qui Chriſti inſiſtat veſtigijs. Vnde eum nobis præſentem optare non debemus, ſiue præcedẽtem: quemadmodum filij Iſrael de aureo ſuo vitulo aiebant, *Faciamus nobis Deos, qui nos præcedant*: ſiue ſequentem ne nos ſupplantans à bono reuocet, aut leonino morſu *calcaneum* noſtrum impetat, quæ ſerpentis eſt maledictio, ſecuriſſimum eſt, nullo dæmonis vti commertio, ſed quantum poſſumus, illius amicitiam fugere.

Matth. 16. | Exod. 32. 1. | Gen. 3. 15. & c. 49. 17.

Conſidera *inprimis*, quibusnam modis medijsque in hiſce tentationibus, dęmonem Chriſtus ſuperauerit: *Primo* certiſſima in Deum fiducia, quod in ſua inedia eum non eſſet derelicturus. *Secundo*, diuino verbo. *Tertio*, dęmonis contemptu. Primis armis vteris aduerſus tentationẽ puſillanimitatis, aut alicuius inopię, doloris, timoris, &c. Deus nãq; qui benigniſſimus eſt Pater, vult vt omnem ſpem noſtram in eum figamus, nihil ambigẽtes. Secũdis vtemur cũ ſcriptura ac Dei verbo nos animabim⁹, prout Ionathas Spartiatis perſcribebat Dei enim

Quomodo Chriſtus diabolum ſuperarit. | Diabolo qui reſiſtendum. | 1. Machab. 12.

promiſſa

promiſſa in ſcripturis magnam nobis conciliant fiduciam, ſimulque feruens oratio, quam diuini Spiritus inſtinctu effundimus, pro Dei verbo reputari poterit, quo dæmonis vires confringantur. Tertia arma ſunt, contemnere diabolum: qui cum natura ſit ſuperbiſſimus, ęgerrimè admodum ſui ipſius contemptum fert. Nunquam cum illo in diſputationem deſcendes (multo quippè te eſt doctior) ſed cum tentationem ingerit, compones te quaſi eam non animaduertas: non enim poteſt cordis tui inſpicere penetralia, aut quid animo tecum volutes (niſi id certis quibuſdam prodas indicijs) ſiue corporis commotione, ſiue phantaſia. Habebis ergo te cum dæmone, vt ſoles, ſi forte in itinere ex inopinato immundum reperias oletum; quod conſpiciens, tacitus tranſis. Conſidera, diabolum multò eſſe fœditiorem, & infœliciorem, qui ſine fine cruciatur. *Secundo*, optimum dæmonis profligandi remedium eſſe vt eius fraudes vireſque cognoſcas: ſæpè ſupplantamur quia eius tentationes pro diuina habemus inſpiratione. Magnę eſt artis, ſpirituum diſcretio, quos Ioannes Euangeliſta vult nos probare, *vtrum ex Deo ſint.* Qui ab alijs reguntur, ſicut religioſi, his non magnopere hac Spirituum diſcretione eſt opus: habent etenim ſuorum præſcripta ſuperiorum, diuinarũ loco inſpirationum. Ex quorum perſona olim loquebatur Paulus, cum diceret ſe *Sathanæ cogitationes* non ignorare. Quos ideo fœlices prædicauero, quod à dæmonibus, *in Angelos lucis,* ſeſe nonnunquam transfigurantibus, non facile quæant circumueniri. Mox igitur vt Chriſtus dæmonem ſuo compellauit nomine, *Sathanam*, videns ille ſe deprehenſum, fugam capeſſiuit. *Tertio,* Chriſtum non reſpondiſſe Sathanæ ad ſuam, ſicuti ſperauerat pollicitationem; ſed ad illam, quam affectabat, adorationem; vt hac ratione diſcas, ad diabolica promiſſa non attendere, ſed ſolummodò ad hoc, quod per ea intendit. Mundus cum palpum tibi obtrudit plurima pollicendo, attende quid velit: nihil promittit, niſi ſimul etiam aliquid à te expoſcat, nempe caſtitatem tuam, honorem, opes, vitam, &c. Noli ſpecioſis decipi verbis ac promiſſis. Nota *quarto*, Scripturam quam Chriſtus ex Deuteronomio profert, vbi ita ſcriptum reperitur: *Dominum Deum tuum timebis, & ei ſoli ſeruies.*

Tentatio penetranda.

1.Ioan.3. 4.

2.Corint.2.11.

2.Cor.11.14.

Diaboli promiſſa ſpernenda.

Deut.6.20.

Loco

Digitized by Google

Loco *timebis* ſubſtituit *adorabis*, vt nos doceret, de quonam timore Scriptura loquatur, non de ſeruili, qui adiunctam habet pœnam aut communi aliquo timore, quo homines aliaſue pertimeſcim⁹ creaturas, ſed de filiali ac diuino illo de quo Pſalmographus; *Timor Domini ſanctus, permanens in ſeculum ſeculi.* Hic enim ex diuino profluit amore, quo Deum proſequimur, omnem ei honorem exhibentes, ac ſtudioſſimè, ne eum vel perdamus, vel offendamus inuigilantes. Hic timor ſoli debetur Deo, quo eum ſolum adoramus, eique nos, vt creatori, Saluatori, ac ſupremo Domino, immo ſummo bono, totaliter ſubijcimus. Itaque hinc facilè animaduertis, verbum *Adorare*, non de quauis intelligi adoratione, ne forte cum hæreticis cauilleris, ſanctis, eorumque imaginibus nullum exhibendum cultum, genu flectendo, aut incuruando quod ſpeciem quandam adorationis habet; ſicuti [a] Loth dicitur Angelos adoraſſe, [b] Abraham filios Heth, [c] Iacob cum vxoribus, filijsque fratrem ſuum Eſau, nec non & [d] *faſtigium virgæ* Ioſeph, & alij paſſim in veteri Teſtamento [e] Reges. Quæ quidem adoratio externum corporis cultum venerationemque ſignificat, ſine ſui ipſius omnimoda, quæ ſoli Deo debetur, ſubiectione. Verbum verò *ſeruire* nullatenus nos prohibet, hominibus, vt Magiſtris, ac Dominis ſeruitium præſtare, ſed ſummum illud notat obſequium, quo Deum veneramur, vti ex dictione græca λατρεύσεις liquido conſtat, vnde & latria deriuatur: quæ ſignificat omnimodum cultum, honorem, ac famulatum, quo omnes cogitationes actioneſque in Deum tanquam ſummum bonum dirigimus. Itaque cum obſequiũ homini præſtamus, cultumue, docemur, vt eum in Deum trãsferamus, quem in ſuperioribus veneramur. Vnde Paulus, *ſerui* inquit, *obedite Dominis carnalibus, cum timore & tremore in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto, non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes: ſed vt ſerui Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo.* Cum aliquid à magiſtris nobis iniungitur, quod diuinæ repugnet voluntati, nequaquam audiendi ſunt; Cum hoc ad Dei transferri honorem nequeat. Relinquendus ergo magiſter cauſa Dei, vtpote creatura ob creatorem, & non vice

Timor Dei.

Pſal. 18.

Adoratio quænam debita Deo.

a *Gen. 19. 1.*
b *Gen. 23. 7.*
c *Gen. 33. 3.*
d *Heb. 11. 21.*
e *3. Reg. 1. 23.*

Seruitus Dei.

Epheſ. 6. 5.

verſa prout hic dęmon à ſeruatore requirit. *Quinto*, nota ex hoc ſcripturæ textu, à quo adorari Deus velit, non ab omnibus paſſim, malis ac reprobis, de quibus ipſe ait: *Non eſt ſpecioſa laus in orare peccatoris*: Et alibi; *Peccatori autem dixit Deus: quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* ſed ab his qui Dominum, pro Deo ſuo habent ac venerantur: ait enim, *Dominum Deum adorabis*, duo inculcans. *Primum*, neminem Deum aptè adorare, qui aliquid præter ipſum pro Deo colit, nempe opes, honores & id genus alia. Recuſat namque alium ſibi Dagon Deus ſocium, volens ſolus rerum apud te potiri. *Alterum*, quod veri cultores, ac adoratores, non ſolum debeant Deum habere, vti creaturarum omnium Dominum; ſed etiam in ſe ipſo id maximè ſentire, ac cum Paulo dicere: *qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.* Etenim quemadmodum fides plurimum conſolidatur quãdo Deum cogitamus omnium conditorem, hominum vniuerſorum Saluatorem, ita & ſpes erigitur, & charitas accenditur, cum penitus hæc omnia conſidero mei cauſa creata.

Adoratores Dei. Eccl. 15. 9. Pſal. 49. 16. 1. Reg. 5. 4. Gal. 2. 20.

XIV. *TVNC reliquit eum diabolus: & ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.* Lucas hæc ita exprimit. *Conſummata enim omni tẽtatione, diabolus receſſit ab illo vſque ad tempus.* Diabolus cum peruigil ſuo inſiſtat officio tentando hominem, difficulter abit & inuitus: verum partim ob Chriſti Imperium, *vade Sathana*, partim ob contemptum qui maximè eum mordebat, Dei adorationem, ad fugam fuit compulſus. Nota *Primo*, eum nõ omnimodò diſceſſiſſe, ſed ad tempus cogitans, ſed rediturũ alias Quod tum potiſſimum, Chryſoſtomo adſtipulante, contigit, quando eum per miniſtros ſuos, ac ſelectiſſima organa, Iudæos ſcilicet, varijs exagitauit contumelijs. Gloſſa vero ordinaria dicit tunc eum redijſſe, cum Chriſtus in crucis ſtipite, ſuam eſſet exhalaturus animam, ad expiſcandum, numquid in eo poſſet reperire culpæ. De quo ipſe quoque Dominus videtur loqui, dum ait: *Venit Princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Confirmat hoc Cæſarius exemplo Gualteri cuiuſdam nobilis, in villa *Endenich*, territorij Bonnenſis decumbentis. Hũc dęmon in forma ſimiæ, cornua habentis

Luc. 4. 13. Imperf. ho. 5. Diabolus quando redierit. Chryſ. hom. 13. in Matth. Gloſſ. in c. 6. Thob. Ioan. 14. 30. Cæſarius l. 12. c. 5.

Digitized by Google

ıtis caprina acceſſit,ad cuius aſpectum cum æger terrere-
,quæſiuit,quis vel qualis eſſet. Et ille, diabolus, inquit,
n,& vt tuam conſequar animam huc adueni. Ad quod æ-
:,vade ſcurra, ego enim Chriſto meam commendo ani-
ım,nec tu vnquam illa potieris. Sed heus dicito, interfuiſti
obitui Domini Geuardi Abbatis Heiſterbachcenſis, re-
ıter defuncti? Reſpondit, Non eſt tantum arenæ in littore
ıris,quot ibi fuimus. Ad quod Gualterus, quomodo,ait,
ſus fuiſti ad tam pij accedere viri obitum? Cui diabolus,
o præſens fui, cum Dei filius expiraret,cornua crucis oc-
pans. Verum nihil illic profecimus, quin potius mori-
tis virtute,turbati,exagitati, atque in tartaream abyſſum
egati ſumus. Diſce ergo hinc,diabolum non totaliter ho- **Diabolus non deſerit totaliter quos impugnauit.**
ınem deſerere, etiamſi ab eo ſuperatus ſit. Secedit non-
ınquam primo,vt hominem eò magis ſecurum reddat, &
ıe ſolicitudine: inſtar militum vrbem aliquam obſiden-
ım atque aſtu fugam ſimulantium, vt deinde redeun-
s, vrbe potiantur. Ita diabolus *aſſumptis ſeptem ſpiritibus* **Matt.12.45**
quioribus ſe,reuerſus eſt in domum illam,quam *vacantem ſco-
que mundatam*, vti CHRISTVS ait, inuenerat.
undo, vt noua fraude inſtructior redeat. Accidit enim
conflictu cum dæmone, vti ſolet in prælijs, vbi hinc
de ex vtraque parte nonnulli cæduntur, vulnerantur-
ıe. Diabolus vulnus tibi infligit, cum voluptate cor
um tranſadigit: tu contra eum vulneras, cum eius ſug-
ſtiones abigis; ſed ille ſpiritum reſumens, nouas colli-
: vires,nouiſq; ſeſe armis inſtruit. Tu idem fac certus quod
ruam tibi quietem indulgebit. *Tertio,* inquit Imperfectus, ***Imperf.ho.5.***
ıbolum non poſſe obeſſe nobis, quãdiu munimur Angeli **Angelorũ præſentia vtilis.**
ęſentia:qui ad Dei voluntatem ad breue quandoque tem-
s nos relinquit,vt virium noſtrarum periculum faciat,quã-
ı ſoli cum dæmone præliamur. Ora eum ne te deſerat,vel
ad minus à Deo gratiam,armaque tibi imperret, quibus
ıbolo reſiſtas. Noli nimis eſſe ſecurus, cum aduerſarius
us nunquam dormiat, qui dedita opera vinci ſe patitur
te in vtramque faciat dormire aurem. Qui alium ad aleas
natur pellicere, nonnunquam volens paululum per-

Digitized by Google

Viribus proprijs non fidendum.

dit,vt maiori poſtmodum cumulo, eundem circumueniat. Noli in hoc certamine tuis nimium fidere viribus: humani generis hoſtis malitia, ac nequitia præualens, facile tibi imponet in dictis factisque diligenter circumſpice, Diuinum implora auxiliũ,ac Patris tui ſpiritualis, (qui hac in re multò te eſt expertior:) ſalutaribus acquieſce conſilijs; neque ſancti Angeli inſtinctum aſpernare. Nota *ſecundo,* cœleſtes illos ſpiritus, ac beatorum agmina, poſt tentationis conflictum, Chriſtum adijſſe, qui licet ter in acie cum aduerſario conflixerit,dicit tamẽ expreſſis verbis Lucas, *conſummata omni tẽtatione,*ac ſi nullum tentationis genus Domino defuiſſet,quippe cum ex tribus iſtis reliquæ omnes, quaſi ex fonte ſcaturiant. Quicquid ad carnis pertinet vitia, referri poteſt ad tentationem primam:quicquid ad honores, pertinet ad ſecundam:ad tertiam relegari poſſunt, quotquot rerum mundanarum cupiditati indulgent Saluator ergo omnia tentationum genera expertus eſt, quo noſtræ melius compatiatur afflictioni: & ſuperauit illas, vt & nos eaſdem ſuperare doceat.

Chriſtus omnes tentationes expertus.

Heb.4.15.

Angeli quã do nos accedãt.

Nota *tertio,*tunc demum ad nos adire Angelos, cum tres eas tentationes vicerimus: *Primo,*carnem cum ſuis concupiſcentijs,ac commoditatibus.*Secundo,*mundum cum voluptate.*Tertio,*diabolum cum faſtu, ac pompa. quando eò eſt peruentum,vt diaboli ſuperbiam protriueris, contemni optans magis,quam honorari: *Secundo,* Cum mundana omnia ſpernens ea Apoſtoli inſtar, *tanquam ſtercora* æſtimas. *Tertio,*Cum corpus rectæ rationi in omnibus eſt ſubditum, vt de S. Franciſci corpore S.Bonauentura teſtatur. Hæc tria aſſecutus in mundi carcere Angelus viues, & Angelos ad te allicies,ſicut allexit eos B.Virgo. Nota *quarto,* ex S.Bernardo,Angelos tũc tibi miniſtraturos,ſi vt Chriſtus voluptate ſpreta ſoli Deo inhæreas tentationum victor. conſiſtit autem victoria non in pugna,ſed in defenſione vnde vicit,qui reſtitit. Hinc Apoſtoli cum nos ad pugnam inſtruunt ſtare docent, non ferire, nec cedere.ſic Petrus de Diabolo dixit: *circuit vos tanquam leo;* ſed reſiſtite. & B. Paulus ſex docet armorum genera quibus poſſimus *ſtare in omnibus perfecti.* Nota *quinto,* ex Gregorio Chri-

Philip.3.8.

Bonau in vita S.Franc.

Bern ſerm.4. in Pſaml. 91.

1.Pet.5.8.
Epheſ.6.13.
Greg.hom.16 in Euang.

Digitized by Google

Chriſtum vt hominem, tentari à diabolo, vt Deum vero, adorari à bonis Angelis & miniſterium accipere non quod comederit vt Deus, ſed quod honoratus ſit. Verbum enim *miniſtrabant* famulatum ſignificat. Porro hoc modo Angeli nobis non miniſtrant etſi ab Apoſtolo vocentur *Adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi, propter eos qui hæreditatem capient ſalutis*: ſed dum nobis adſiſtunt, Deo famulantur: noſtrique Principes, Magiſtros, ac tutores agunt aduerſus dæmonem. Porro Chriſto famulati ſunt vt Deo ſuo, & pro Diuinitatis arbitrio humanitati neceſſaria ſubminiſtrabant: erant enim duæ naturæ in vna perſona. Cum ergo pugnaueris cum Chriſto, conglorificaberis. ideoque noli laboris tædio affici, quia præmij pretium eſt. Amen.

Angeli quo modo nobis miniſtrent.

Heb. 1. 14.

O R A T I O.

O Benigniſſime Domine Ieſu Chriſte, qui in hunc mundum humani generis cauſa deſcendiſti, vt diabolum ſuperares, eiuſque vires confringeres: quique poſt ſacratiſſimum tuum baptiſma, in vaſta ſolitudine quadraginta dierum ac noctium decurſu, ſine vlla corporalis cibi ſumptione, inedia te maceraſti; orans interim pro nobis, ac pro peccatis noſtris, pœnitentiæ exercitijs incumbens, ſine vllo penitus humano ſolatio; idque ſub dio, atque inter feras, hyberno ſæuiente frigore, vbi paulo poſt à diabolo tentationibus agitatus, atque in templi pinnaculum, montemque excelſum ſublatus, manſuetiſſimè eidem ſingulari cum prudentia, ac patientia reſpondiſti. Obſecramus te, vt gratiam nobis largiare, quo ſanctum hoc quadrageſimale ieiunium, cum feruore incipiamus, cum deuotione proſequamur, ac cum perſeuerantia finiamus. Remitte nobis per abſtinentiæ huius virtutem, omnium noxas peccatorum, ſuppedita robur, quo diabolicas elidamus vires, mundum aſpernemur, noſtraſque paſſiones ſuperemus. Adeſto diuini ſpiritus tui gratia ſanctæ Eccleſiæ doctoribus, quorum munus eſt ſacratiſſimo hoc tempore tuum prædicare verbum, aperi auditorum externas & in-

Digitized by Google

teriores aures , vt illud amplexantes, opere compleant. Procul abige dæmonem ab Eccleſia tua ſancta, hæreſes omnes profliga, quæ templi pinnaculum inuadentes, quicquid ibique ſanctum eſt, aſpernantur, peſſundantque. Libera nos per pœnitentiæ exercitationem, à carnalium deſideriis voluptatum; ſuperbiæ noſtræ faſtum per humilitatem retunde, rerumque mundanarum cupiditatem nobis, per liberalem eleemoſynarum elargitionem, adime. Mitte quoque Angelos tuos ſanctos, qui nos vbique protegant ac defendant, talemque bene viuendi largire gratiam, vt hinc recta nos cum gaudio ad æternæ beatitudinis locum, ſine vllo vel diaboli, vel expurgatorij ignis obſtaculo perducant, prouehantque: Per te ô Ieſu Chriſte, fili Dei, qui cum Patre, ac ſpiritu Sancto viuis ac regnas per omnia ſecula ſeculorum,

Amen.

DOMI-

Digitized by Google

DOMINICA II. QVADRAGESIMAE.

Euangelium Matth. 17.

IN illo tempore, Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit facies eius ſicut ſol: veſtimenta autem eius facta ſunt alba, ſicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Helias, cum eo loquentes. Reſpondens autem Petrus, dixit ad Ieſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe; ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, & Heliæ vnum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos: & ecce vox de nube, dicens: HIC EST FILIVS meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite. Et audientes diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde. Et acceſſit IESVS, & tetigit eos, dixitque eis: Surgite, & nolite timere. Leuantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum. Et deſcendentibus illis de monte, præcepit illis Ieſus, dicens: Nemini dixeritis viſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat.

Breuis Euangelij exegeſis.

POſtquam Dominus de transfiguratione ſua locutus, quoſdam ex aſtantibus dixiſſet non morituros, priuſquã viderent *regnum Dei*, id eſt, regni cæleſtis quandã participationem: elapſis ſex diebus, ſeptimo die poſt quam præfata dixiſſet, qui idem erat octauus, includendo vtrumque diem, ante meridiem vt ait Epiphanius in montem aſcendens transfiguratus eſt. Aſſumpſit autem tres ex diſcipulis Petrum, Iacobũ, & Ioannem; tum vt res eſſet ſecretior, tum quia hi tres debebant præcipuam in ſe charitatem manifeſtare; nempe Petrus, in adminiſtrãda Eccleſia; Iacobus, in martyrio, quod primus ſubijt, & Ioannes, in cuſtodienda B. Virgine, cum his Chriſtus montem aſcendit, tum ne quis alius foret rei conſcius, tum quia ſublimi myſterio, ſublimis debetur locus. cõmunis opinio *a* Cyrilli, *b* Hieronymi, *c* Bedę & *d* Andreę Cretenſis montẽ hunc Thabor in terra Gallileæ fuiſſe tradit, in quem vt ait *e* Lucas Chriſtus orationis cauſa aſcendit, ſolet enim montes tanquã loca quieta orationi deligere, orabat autem Chriſtus ante tranſfigurationem, vt doceret, oratione à Deo nos dona eius impetrare, orantis autem corpus magno ſplẽdore perfunditur, ab inhabitãte diuinitate, cuius aliquam ſpeciem diſcipulis hic exhibuit: fulgebat enim facies inſtar ſolis, imò à ſplendore corporis veſtimenta eius alba facta ſunt, quaſi nix, qualia ait Marcus, *non poteſt fullo alba facere*. Effigies corporis eius nõ mutabatur, ſed ſplendor: & ecce duo qui etiã quadra-

Epiph. hær. 69.

a Catech. 18.
b in Epith. Paula.
c de locis ſacris.
d S. de transfig.
e Luc. 9.28.

Mar. 9.3.

Digitized by Google

quadraginta dies ieiunauerant;Moyſes nempe,iam diu mortuus, & Helias etiam non viuus, apparent *in maieſtate*, ait Lucas, id eſt, corpore fulgidi & veſte,non ab interiori gloria ſua,ſed à gloria corporis Chriſti: & licet Moyſes iam ante diu obijſſet,apparuit tamen; ſiue reſumpto corpore ſuo, vt quidam putant;ſiue corpore,pro tunc ex alia materia facto, quomodo Gabriel, Raphael,alijque Angeli hominibus apparent. Aderant autem hi,vt Chriſtum teſtarentur vere Meſſiam, in lege, & prophetis promiſſum; nempe Moyſes ex parte legis, Helias ex parte prophetarum, loquebanturque cum Chriſto de paſſione,& morte: tum vt diſcipuli ſcirent hanc non caſu,ſed à Deo permiſſam; tum vt eorum fides tempore paſſionis roboraretur. Dormiebant initio diſcipuli, ita vt illorum aduentum non ſenſerint, ſed experrecti audiunt loquentes, ac gloriam vident,ita vt præ nimio gaudio,& ſtupore pene mente emouerentur, & Petrus cum duos illos videret parare diſceſſum, Chriſtum quaſi Dominum orat, vt eos illic manere iubeat;*Magiſter bonum eſt nos hic eſſe faciamus hic tria tabernacula;tibi vnum,Moyſi vnum,& Heliæ vnum.* quaſi dicat,delectat me hic gloriæ aſpectus,ſed quia duo illi diſcedunt,iube,vt maneant, & ſi enim mons hic habitationi ineptus ſit, cuique tabernaculum excitabimus, nos autem tibi aderimus. Dicebat hæc Petrus præ gaudio, & continuandæ voluptatis deſiderio,neſciens quid diceret. interea nubes diſcipulos obumbrat, ſicuti enim Moyſes legem à Deo accipiens nube tectus fuit, ſic & Chriſtus,tanquam legislator nouus, nube tegitur,non tenebroſa,vt ille; ad ſignificandas legis te-

Luc.9.31.

Exod.20.21.

nebras,& vmbras: ſed lucida, ob Euangelij claritatem,diuidebat hæc nubes Chriſtum à diſcipulis,quo ſplendorem faciei eius melius intuerentur, ſicuti nos ſolem per nubem: & tegebat Chriſtum, Moyſen,ac Heliam. ex ſummitate autem eius vox ab Apoſtolis auditur,qua de Filio,Pater dicit: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui,ipſum audite.* Chriſtum ſignificans, prophetam Iudæis olim promiſſum, cum Moyſi dicerent, *ne loquatur*
Deut.18.15. *Dominus nobis*,tunc enim promiſit Deus. *Prophetam ſuſcitabo tibi de medio fratrum, ſicut me, audies eum.* In præſenti itaq; deſignatur, quis ſit iſte propheta, cumque audire iubemur, non auribus corporis ſolum,ſed & acquieſcere ei, ac doctrinam implere, commendat autem eum à tribus. *Primò*,Filium vocat,nempe naturalem, adeoque myſterij omnis, & bene placiti conſcium. *Secundò*,dilectum, etſi enim parentum quidam filios negligant;non tamen ego, ſed qui ipſum ſpernit me ſpernit.*Tertiò*,addit,*in quo mihi bene complacui*. nempe in ipſo ſolo, vt proin quiſquis mihi placere vult, per ipſum placere debeat,*audite* itaque *eum*,ſine quo nemo ſaluatur. Dum vox hæc formatur,erat, ait Lucas, Chriſtus *ſolus* ne quis à Moyſe,aut Helia formatam putaret.Apoſtoli vero in terram cadunt, ob præſentiam Dei, qui metum eis incuſſit, vt Chriſto firmius adhærerent deinceps; Chriſtus autem accedens eos,ac tangens, iuſſit,vt ſurgant,nec timeant.Qui circumſpicientes neminem vident,niſi Dominum, qui cum ijs deſcendens,mandat,vt viſionem nemini aperiant, ante ſuam reſurrectionem,quia nec diſcipuli, nec alij erant idonei, vt eam audirent; quidam enim negaſſent,

gaſſent, quidam indignum putaſſent, vt, poſt tãtam gloriam, Dominus tanta tormenta pateretur.

Documenta Secundæ Concionis.

Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit eos in montem excelſum ſeorſum. Dominica hęc, quintam mundi ætatem ſignificat, à Babylonicæ captiuitatis initio, ad Chriſti vſque paſſionem: quæ continet annos ſexcentos ſexaginta octo. Homo in ætate quinta perfectus eſt, aptus familiæ oneribus ferendis, labori irrequieto, & ſolicitudini domeſticæ. Parua fuit Iſraelitarum quies poſt captiuitatem Babylonicam, & ſi enim ſeptuageſimo anno liberati ſint, tamen poſtea multum quoque iactatos fuiſſe, ex Machabæis patet, deſiderabant ergo adferri ſibi per Meſſiam requiem de qua hic Moyſes, & Elias agunt, loquentes de futuro Domini exceſſu. Proponitur hoc Euangelium initio quadrageſimæ. *Primo*, quia tres in eo ſunt perſonæ, qui integram quadrageſimam ſine vllo cibo ieiunarunt; Chriſtus, & Helias ſemel; Moyſes bis, omnes à turbis cum id facerent ſeiuncti. Moyſes in monte, Chriſtus & Helias in ſolitudine: quo & nos quantum fieri poteſt in quadrageſima à voluptate, & curis ſecularibus ſeiungamur. Moyſes quadraginta diebus loquebatur cum Deo, Helias ambulabat in ſolitudine; Chriſtus vero tentationi ſe præparabat, vt modum inchoandæ ſeruãdæque quadrageſimæ diſcam⁹. *Primo*, cũ Moyſe in montẽ ibimus, id eſt, peccata ſolicitius, quàm alias, cauebimus: quadrageſima enim tempus eſt pęnitentiæ, de peccatis præteritis & cautelæ pro futuris. itaque eius initio peccata omnia confitebimur, idemque ad maiorem animi integritatem, ſingulis ſeptimanis præſtabimus. *Secundò*, tum in initio, tum in decurſu, cum Helia ſacrum Euchariſtiæ panem ſuſcipiemus, ne pœnitentiæ, & virtutis tœdium obrepat. ſubcinericius enim Eliæ panis Euchariſtiæ frigura eſt, quæ extima ſpecie videtur vilis, ac fruſtum panis: ſimiliter figura eſt corporis Chriſti, quod in paſſione *deſpectum*, & deforme fuit, inſtar vermis; & *in puluere mortis*

I. Dominica hæc quid ſignificet.

Cur hodie hoc Euangelium legatur?

Moyſes fortè ter.

Quadrageſimæ ſeruãdæ modus.

I.

2.

Iſaia. 53. Pſalm. 21. 16.

mortis ſepultum; interior tamen virtus, nos ad omnem laborem roboret. Sic ſolent Chriſtiani in quadrageſimâ, quotidie Euchariſtiam ſuſcipere, quod & Nicolaus primus Bulgaris anno octingenteſimo quinquageſimo octauo conſulit. *Tertiò,* cum Chriſto laborabimus, ad Diaboli expugnationem, vitiorum, ac ſeculi amoris extirpationem. non itaque otiabimur, ſed cum Moyſe; audiemus verbum Dei; cum Helia impiam Ieſabel fugiente, peccati vitabimus occaſiones, operibus miſericordię intenti; cum Chriſto, corporis delectationes, ſeculi dignitates, ac diuitias contemnemus, docent hæc [a] Chryſoſtomus, [b] Leo alijque patrum in ſuis ad populum concionibus quadrageſimalibus. Proponitur *ſecundo,* hoc Euangelium; vt ſicuti præcedente Dominica modum didicimus ieiunij, ita nunc diſcamus modum orationis, quæ ieiunio præſtantior eſt. *Primo,* quia ieiunamus, vt melius oremus, ſicuti in inſtrumentis muſicis in claui cymbalo, & claui corda concauitas requiritur ad concentum. Frequenter ſcriptura tympanum choro coniungit, vt diſcamus ex caſtigatione corporis per ieiunia, fieri in oratione Harmoniam Deo gratã. tympanum, vt optimè Gregorius explicat, cauum eſt, & ex tergoribus mortui animalis Ieiunium animam, intellectum, & orationem purgat, ad maiorem charitatis ardorem diſponit, ſicca enim facilius quam humida, ignem concipiunt. *Secundo,* quia non oportet ſemper ieiunare, imo ieiunium Domincis diebus eſt vetitum, neque ab Eccleſia inter Paſcha, & Pentecoſten recipitur: poſſumus autem *ſemper orare,* vt poſt Chriſtum monet Apoſtolus, imo debet oratio eſſe prolixior iſtis diebus, quibus non ieiunamus. *Tertio,* quia ieiunium non omnes obligat, nec omnibus permittitur, nempe infirmis, ſenibus, puerperis, lactantibus; nemo autem ratione vtens, ab oratione eximitur, quam omni loco & tempore præſtare poſſumus, iuxta illud. *Benedicam Dominũ in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo.* ſtantes, ſedentes, laborantes non minus cum Deo quam alijs colloqui poſſumus. *Quarto,* quia ieiunium corpus purgat, oratio vero animã, quam ad Deum eleuat. In alijs Eccleſijs quæ Germaniæ, & Galliæ ritum ſequuntur, legitur hodie Euangelium de Chananea, quod omnes

Ad conſulta Bulg. c. 9.

3.

a *Homil. ad pop. Ant. & in Gen.*

b *ſermon 19.*

Cauſa 2. cur hodie Euangelium hoc legatur

Oratio pręſtat ieiunio.

Iudic. 11.

Pſal. 80. 149. 150.

3. Mor. c. 11.

Ieiunia quãdo illicita.

Luc. 11. 9.

1. Theſſ. 5. 17.

Pſalm. 33. 1.

Aliud Euãgelium alij legunt.

Tertia ratio cur Euang. hoc hodie legatur.

Digitized by Google

mnes orationis conditiones exprimit. Proponitur *tertio*, hoc Euangelium, vt ex meditatione futurę glorię, quæ hic adumbratur, prouocemur ad pœnitentiam: erit enim ea. *Primo*, in loco excelſo. *Secundo*, Deum videbimus & alloquemur. *Tertio* accipient beatorum corpora, ab animabus ſplendorem ſole lucidiorem. *Quarto*, implebitur locus luce diuina. *Quinto*, nulla illic niſi ſanctorum ſocietas. *Sexto*, occupatio omnis in laude diuina. *Septimo*, deſiderium omne ſatiabitur, *ſatiabor*, ait Dauid, *cum apparuerit gloria tua*. Gregorius animum hominis deſiderio cœleſtis gloriæ dicit incendi, ex ſermonibus, ſed laborare debet, quiſquis eam deſiderat. Nec Chriſtus ſine labore, & paſſione ingreſſus eſt in regnum ſuum, & volumus nos ſine labore ingredi alienum? quod Dei, & non noſtrum eſt. laborarunt Moyſes, & Elias, præter ieiunia; in ſuperandis paſſionibus, iuuandis proximis, & perſecutionibus tollerandis. nemo cœlum ſine labore ingreſſus eſt; quia illud, ait Chriſtus, *vim patitur*. & : *per multas tribulationes*, ait Apoſtolus, *oportet nos intrare in regnum cœlorum*. Hoc ſignificat montis, in quem, non ſine fatigatione Apoſtoli conſcenderunt, ſublimitas. Si gloriæ cœleſtis, vel ſcintillam videremus, nullius moleſtię tæderet. Volant ſeculares per maria in Indias, Perù, Braſiliam, regioneſque ignotas, nec ſumptibus parcunt, vt aliquem diuitiarum, honoris, vel voluptatis guſtum accipiant, & tamen cum ſecum horum vanitatem poſtea expendunt, fatuos ſe & cæcos deplorant. Quorum apud ditiſſimum, & ſui ſæculi honoratiſſimum, hæc ſunt verba. *Cum me conuertiſſem ad vniuerſa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus fruſtra ſudaueram vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.* videbat enim omnia, quæ hic in pretio ſunt vana eſſe, & nihil; imo animi impedimenta. dicit ergo *ſudaſſe ſe*, ſed *fruſtra*, quia quod ſperauerat, non eſt conſecutus. Deplorant apud eundem damnati, qui hic voluptatibus indulſerunt. *Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus vias difficiles. Quid nobis profuit ſuperbia, aut diuitiarum iactantia, quid contulit nobis. Tranſierunt omnia illa tanquam vmbra.* Venatoribus hic ſumus ſimiles, qui vt lepuſculum capiant, magnum, quem ſubeunt laborem, quam diu venantur, non æſtimant, ſed domum

Beatitudinis conditiones.

Pſal. 16.15.

Hom. 37. in Euang.

Matth. 11.12.

Act. 14.21.

Bern. ſer. de S. Nicolao.

Eccl. 2.11.

Sap. 5.7.

Digitized by Google

mum regreſſi,& lucrum conferentes cum fatigatione,fatuos ſe vident. Cœli gloriam meditari oportet, illiuſque conſequendæ cauſa ſaltem tantum præſtare , quantum pro caducis,& apparentibus bonis præſtant ſeculi amatores.

Et ſi montem hunc Euangeliſtæ non nominent, habet tamen traditio,fuiſſe *Thabor*,qui ſublimis eſt,rotundus,in Galilæa quindecim millibus diſtans à Nazareth , verſus Orientem,& duobus à Nain verſus Occidentem , vt ait Hieronymus,addẽs peregrinatam illuc Paulam,omnia diligenter luſtraſſe. Beda in eius vertice tres dicit ædificatas Eccleſias in memoriam iſtius,quod dixit Petrus *faciamus hic tria tabernacula*,De eodem ſcribunt Philo Carpathius,& Andreas Cretenſis , vbi agunt de transfiguratione. Aſcendit eum Chriſtus cum diſcipulis. *Primo*, vt oraret,ait Lucas,in montibus enim libenter orabat;non quod illic Deo ſimus viciniores, exaudiamurque facilius,quam in vallibus. Deus enim qui Ionam audiuit in ventre ceti,& Danielem in lacu leonum,omnibus omni loco, æque vicinus eſt: Sed vt ex loco,orationis diſcamus modum. Erat mons hic in plano ab alijs ſeiunctus, ita vt non potuerit ex ijs inſpici,hinc eſt, quod dicat Eangeliſta Dominum duxiſſe diſcipulos *ſeorſum* nempe in montem ab alijs ſeiunctum.Erat præterea altus, vt orantes animum ſubducamus à ſeculo , & ſiſtamus Deo in cœlis , vbi orationes noſtras Angeli altari imponunt. *Secundo,* vt à Patre illic acciperet teſtimoniũ; ſicut accepit Moyſes in monte Syna, nam quemadmodum illic legem naturæ, lex Moyſis perficiebat; ita hic legem Moyſis,perficit CHRISTVS, quod in monte fit, vt mutationem diſcamus, non ab homine, ſed à Deo fieri debere. *Tertio,* vt diſcipulis manifeſtaret ſuam gloriam, noſque doceret illius conſequendæ modum. in lege veteri ſolus Moyſes montem aſcendit, populo ad pedem eius ſubſiſtẽte; ſed cum Chriſtus in noua lege viam perfectionis docet;aſcendunt cum eo diſcipuli,turbis ſolũ infra relictis : quo ſignificatur perfectionis amatores, non debere vitam agere plurimis communem,qui nõ niſi præcepta implent, hi enim ſæpe à ſcopo ſuo aberrant,nam quemadmodum iaculaturus à longe iaculum paulo plus eleuat, ne ſagitta ſuo pondere fe-

catur

de locis Hebr. & Ep.27.c.6 de locis ſanctis c.19.

in Cantica ſ. de transfig.

Chriſtus cur montẽ aſcendit? 1.cauſſa.

Iona.2.
Dan.14.

Apoc.8.3.
2.cauſſa.
Exod.24.

3.cauſſa.

Exod.19.20.

Matth.5.

ratur infra ſcopum; ſic qui cœlum ingredi laborant, plus quã præceptum ſit præſtare debent, vt virtutes, ait Chryſoſtomus peccata ſuperent. ſicuti lintea toralia latitudine corpus, quod ab ijs tegitur debent excedere. *Satagite*, ait Petrus, *vt per bona opera certam veſtram vocationem faciatis*. Sæpe fallitur, qui tantum crimina vitat, tum quia hæc à peccato veniali difficulter diſtinguimus, tum quia pro noſtra temeritate illa facilius opinione committimus, & à commiſſis excœcamur. Sic Dauid bis integros ſex menſes in peccato mortali perſtitit, & Petrus tres horas in peccato abnegati Chriſti. Scriptura quatuor ponit conditiones aſcenſuro in montem Domini; *Prima* vt ſit *innocens manibus*, id eſt, faciat opera non ſolum bona, ſed & intentione ſincera; qui enim ex bono laudem quærit opus in ſe bonum miſericordiæ, vel humilitatis polluit. *Secunda*, vt ſit *mundo corde*, id eſt, caſtus cogitatione. *Tertia*, qui *non accepit inuanum animam ſuam*, id eſt, qui vitam ad finẽ propter quem data eſt dirigit, nempe ad laudem Dei, quam qui non ſpectat inuanum accepit vitam, & animam: *Quarta*, vt non iurauerit *in dolo proximo ſuo*, id eſt, vt ſimpliciter ambulet, ac neminem fallat. *Quarto*, vt doceamur Chriſtum quocunque eat ſequi, inſtar horum trium, qui Chriſtum quocunque ſunt comitati, non ad proſpera ſolum huc, & in domum Iairi; ſed & in hortum, ad triſtia, cum agonem animi aperuit, imo ad paſſionem: Petrus enim ad domum Caiphæ, Ioannes ad Crucem vſque comitatus eſt. Nonnunquam cum Scribâ dicimus *Magiſter ſequar te quocunque ieris*. ſed in ipſo articulo, cum eodem ſubſiſtimus: audiens enim, *vulpes foueas habent & volucres cœli nidos. Filius autem hominis non habet, vbi caput reclinet*, Chriſtum vt Athanaſius, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, & alij docent, non eſt ſecutus. Aulicos imitamur, verborum pompa & promiſſis diuites, qui rei nihil præſtant. Chriſtum ſequere cum diſcipulis, & ad contemplationis puritatem venies. *Primo* enim inſpirabit deſiderium & cognitionem voluntatis diuinæ. *Secundo*, ducet ſeorſum docens ſeculi declinare turbas. rarus eſt, qui cũ Loth inter Sodomitas ſanctitatem ſeruat; adeoque perfectorum hoc tantum. *Tertio*, ab alijs te ſecernet, ſicuti hic tres diſcipulos ab alijs nouem, neque rogabis

Hom. 80. ad pop.
2. Pet. 1. 10.
2. Reg. 11. & 24.
Matth. 26.
Aſcenſuro in montem quatuor neceſſaria.
Quarta cauſa cur Chriſtus montẽ aſcenderit.
Matth. 9. 19.
Moral. 36. 37
Ioan. 19. 25.
Matth. 8. 19.
Ath. in ſynopſi.
Chr. hom. 28. in Matth.
Hier. in Com.
Aug. ſer. 7. de verb. Dom.
Chriſti beneficia.
2. Pet. 2, 7.

Ioan.21.21. rogabis cum Petro, *hic autem quid?* nempe cur ego præ alijs? nunquid & illorum ſine tanta perfectione eſt ſalus? nam quẽadmodum ſingularis dilectionis nota fuit, quod præ alijs nouem hos tres Chriſtus aſſumat, ita ſpecialis dilectionis eſt, quod vnum præ alio trahat. *Quarto* ducet te in montem, id eſt, vitam, vitâ communi præſtantiorem, quam qui ſequitur, in monte eſt: non ob aſcẽſus difficultatem ſolum, ſed & quia cœlo vicinior; etſi illud necdum tangat, ſicuti mons & ſi cœlis propinquior ſit, quam valles, illos tamen non tangit: In mõte hoc cœleſtis vita hic agitur, longius videmus; quidquid infra eſt, ſub pedibus iacet, magna videmus, non parua, vias quoq; vallium & ambulantes in ijs. hanc vitam quiſquis agit, honores, opes, doctrinam ſęculi, & pulchritudinem aſpernatur, & Philip.3.8. cum Apoſtolo, *vt ſtercora*, & ſordes animi æſtimat. ſic B. Catharina nuptias cum Imperatore Maxentio, Agnes, cum Symphronio filio præfecti vrbis, eorumque dona, & promiſſa reiecerunt. Mons hic in quo omnia contemnimus altus Ioan. 3. 2. eſt, qui enim non omnia contemnit, vt Chriſtum videat, in colle eſt, id eſt, ſicut qui etſi incommoda contemnant, honores tamen quærunt, aut opes, Nicodemum imitati qui nocte Chriſtum acceſſit, non ſine aliqua corporis fatigatione, & impedimento quietis, adhuc tamen timebat ab alijs videri, aut contemni, multi corpore ſeculũ relinquunt ſed animus amicis, & cognatis, vel honori, aut amori proprio adhuc inhęret. Matt.19.27. non licet illis dicere cum Petro, *Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te.* etſi enim in monaſterijs ſint, tamen perfectum monachorum mercedem non conſequentur, niſi prius om- Matt.16.24. nibus, &, quod præcipue Chriſtus intendit, ſibi ipſis renuntiauerint. Huc cum aſcenderis alium videbis Chriſtum, quam videant ſeculares; qui eum ſibi perſuadent abiectum, auſterum, durum, iracundum, &c. id eſt graue putant, & triſte obſequium Dei, ſed videbis lætum, amabilem, ac tam benignũ, vt etiamſi ſolus omnia mundi peccata commiſiſſes accedere tamen pro impetranda eorum remiſſione auderes. neque ideo contemni, ſed ob maieſtatem ſui, magis debet honorari, qui gloriam ſuam non corpori ſolum, ſed & veſtimentis, id eſt, omnibus eum concernẽtibus, ſuperioribus, ſacerdotibus,

ſacramen-

Digitized by Google

ſacramentis, reliquijs, & quicquid demum Deo ſacratum eſt, communicat, quibus omnibus honor debetur ſpectandaque in ijs Chriſti gloria.

Nota neminem Euangeliſtarum cauſam aſcenſionis Chriſti in montem, retuliſſe ad transfigurationem. *Primo*, quia reuelationes & extaſes bonæ quidem ſunt, & cum gratiarum actione, ſi eas Deus concedat, ſicuti conceſſit olim prophetis, ſuſcipiendæ: quæri tamen non debent, ob vanę gloriæ periculum, in nobis quam in Apoſtolo maius, cui datus eſt *ſtimulus carnis, ne magnitudo reuelationis* eum extolleret; tum, quia illæ nobis neceſſariæ non ſunt, ſed tantæ dignitatis, vt nemo ijs ſe debeat putare dignum, tum denique, quia ſæpe corpus lædunt. *Secundo*, vt diſcamus modum ad ſublimia, ſi Chriſtus vocet, aſcendendi: nempe vt Deo per illa reddamur viciniores, inſtantius eum oremus, proximos diligentius ad ipſum promoueamus, ac cum maiori ſollicitudine nobis ipſis timeamus. *cadit .n. periculoſius, qui aſcendit altius*. Hinc vocati olim ad Epiſcopatus ſancti, non ſolent maiorem pompam veſtium, vel ſupellectilis induere, neque ſuperflua admittere, cum ſcirent Eccleſiæ dona, pauperibus data eſſe, vt docet Vrbanus Papa. & ſanctus Hieronymus, *res pauperum*, ait, *non pauperibus dare, pars eſt ſacrilegij*, ſimiliter ſanctus Bernardus, *quicquid tibi ſeruas præter victum, & ſimplicem amictum tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt*. Seculares vero nihil præter dignitates anhelant, parum memores quantum lateat in ijs periculi, præſertim cum eas quærant non Dei, ſed ſui cauſa: ſe, ſuppellectilem, equos, & domos exornant, mores cum honoribus mutant, pauperes contemnunt, cum tamen forte ex ijs ducant originem, ac ſe ipſos cum Aman exaltant, vnde tandem magni ſequũtur caſus. *multos damnauit dignitas, quos ſaluaſſet humilitas*. Saul aſinos quærens Deo placuit, rex diſplicuit: ſaluatus & forſitan fuiſſet Iudas extra Apoſtolatum. Promotio malorum ſemper noxia. corpore aſcendunt, ſed animo cadunt: *deiecisti eos*, ait Dauid, *dum alleuarentur*. vtilis contra promotio bonorum, qui corpore ſimul, & animo proficiunt: dicentes illud Apoſtoli, *noſtra conuerſatio in cœlis eſt*, aſcendunt mente, verbo, & vita, ſapientius loquuntur ſolito, vtilius operantur,

[Margin notes: Euãgeliſtæ non dicunt Chriſtum aſcendiſſe vt transfiguraretur. — 2. Cor. 12. 7. — 2. cauſſa. — Ep. ad omnes fid. — Hier. ep. 6. c. 4. — Bern. ep. 2. — 1. Reg. 9. 2. — Pſalm. 62. 11. — Phil. 3. 20.]

Coloſſ.3.1.

ſeque ipſos ſolito plus caſtigant. Cogitationes eorum vt Apoſtolus monet cœleſtes ſunt, quærunt, ac ſapiunt, *quæ ſunt ſurſum*. Christus in monte docuit, orauit, cibauit quinque millia virorum, paſſionem inchoauit; Crucifixus eſt, obijt, aſcendit in cœlos & miſit Spiritum ſanctum. Vis aſcendere? montes ſanctos aſcende: qualem ſanctus Petrus vocat Thabor; perfectioni ſtude, & opera, quæ CHRISTVS in monte fecit, imitare.

2.Pet.1.18.

Cur non omnes Apoſtoli aſcenderint.

Non aſſumit Chriſtus oẽs Apoſtolos, ſed tres tantum, ob has quinque, aliasque ſimiles cauſas. *Primo*, vt myſterium eſſet ſecretius. facilius tegitur, quod tres quam quod duodecim ſciunt. tegi autem debebat, ne paſſio Domini impediretur. Diſcimus hinc non propalare ſecreta noſtra omnibus; *multi amici*, ait Sapiens, *conſiliarij vero pauci*. Multos fuiſſe, teſtatur ſanctus Ioannes quibus CHRISTVS ſe non credidit, eo quod ipſe noſſet omnes. *Secundo*, vt nos doceret virtutes proprias, aliaque bona, citra neceſſitatem, non aperire, vitiorum vero manifeſtationem non ęgre ferre. CHRISTVS coram omnibus flagellatus fuit, ac ſpinis coronatus, omnibus à Pilato exhibitus, ac demum coram omnibus crucifixus: gloriam eius non niſi tres viderunt. nos vero contrà, quicquid vitioſum eſt, aut verecundum diligenti ſilentio premimus, quicquid honorificum inuulgamus. Paupertatem amicorum, contractum alibi notam, cæteroſque defectus ita ſoliciti occulimus, vt etiam Sacerdoti vix peccata confiteamur; quod ſi vero ex aliquo honorem ſperamus, aut præmium; nemini id occultatur. *Tertio*, vt diſcamus nihil facere fruſtra, nec adhibere plures vbi ſufficiunt pauciores. Dixerat lex quod *in ore duorum, vel trium ſtabit omne verbum*. CHRISTVS vt eam ſeruaret, tres adhibuit diſcipulos, certus reliquos his credituros. *Quarto*, vt diſcamus, non omnium in Eccleſia eandem dignitatem. ſunt in ea tanquam in corpore diuerſa membra, vt docet Apoſtolus: debent inferiores inſtrui à ſuperioribus, ſicuti alij Apoſtoli ab his tribus. Presbyteri Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis, Archiepiſcopi Patriarchis, hi ſummo Pontifici

Eccl.6.& 37.
1.Ioan.2.24.
2.cauſſa.

3.cauſſa.

Deut.17.& 19.

4.cauſſa.

Rom.12.
1.Cor.12.
Eph.4.

tifici, Succeſſori Sancti Petri, & Vicario Chriſti ſubſunt. *Quinto*, vt non murmuremus, ſi quem Deus nobis in Eccleſia præponat. ſicuti murmurauit Tertullianus videns conterraneum ſuum Victorem ſe neglecto in Romanum Pontificem electum. multos hæc ſuperbia dedit Hæriſiarchas, Nouatum Arrium, Berengariũ. ſufficiat quod nos Chriſtus in Eccleſiã admiſerit, atque in ea cuſtodiat participes ſui infiniti meriti, facultatemque det in cœlis ad tantam concendendi dignitatem, quantam ipſi volumus. Quærit Chryſoſtomus, cur præ cæteris hos tres aſſumpſerit Chriſtus, aſſignatque duas cauſas. *Prima* eſt, quia excellentiores cæteris erant, & maximè idonei, qui diuinorum fierent participes. Eãdem ob cauſam eoſdem etiam ſecum in Iairi ædes aſſumpſit, & in hortum ſecedens ab alijs vt oraret, & ſuam triſtitiam patefacerat. *Altera* quod Petrus Chriſtum plus cæteris diligeret, vt ex Chriſti interrogatione patet; Ioannes vtpote ætate iunior, plus diligeretur, ſicuti ex datis à Chriſto indicijs conſtat. Iacobus prę cæteris ſeſe in amore feruentiorem exhibuerit, adeoq; Apoſtolorum primus in Herodis perſecutione decollatus ſit, vt feruentiſſimus, ac diligentiſſimus; qui mox à Chriſti ſancta paſſione Hieroſolymis in Hiſpaniam profectus eſt, ad Iudæos, qui ibi erant, conuertendos; putans eos, vtpote qui tam procul ab Hieroſolymis (vtpote in extremis mundi finibus habitarent, & nullum in Chriſtum odium haberent, vt ei, qui in iudęa erant, gauiſuros de Meſſia ſuo, audientes eum tam diu promiſſum iam veniſſe, & populum ſancta ſua paſſione redimiſſe: Videns vero ſe nihil proficere (nam ibi octo tantum conuertebat) redijt Hieroſolymam, vt cum cæteris Apoſtolis conſtitutiones vtiles pro Eccleſia componeret, quas Clemens Papa & martyr S. Petri diſcipulus, octo libris conſcripſit, & quarum nos octoginta quatuor Apoſtolicas regulas quos canones Apoſtol. dicimus ab Eccleſia perpetuo in honore habitos, habemus. Tanto etiã zelo Hieroſolymis prædicabat, vt Herodes ad Iudæorũ inſtantiã, mox eũ iuſſerit apprehendi. his licebit & alias rationes adiungere. *Tertia*, ꝙ tres hi poſtea Chriſtũ triſtẽ in horto, & aqua ac ſanguine ſudantẽ viderint, ideoq; neceſſum erat, vt iã vidẽtes eius gloriã

[Margin notes: 5. cauſſa. — *hom. 57. in Matth.* — Cur hi tres aſſumpti. 1. cauſſa. — 2. cauſſa. — Ordinaria Tolet. — Canones Apoſtolorum. — 3. cauſſa.]

eò ſeſe pararent, ne tum in fide eius diuinitatis hæſitarent; hac enim non obſtante transfiguratione, tamen in paſſione
4. cauſſa. eius ſcandalazati ſunt. *Quarta*, quod Chriſtus tria magnæ charitatis opera his tribus voluit commendare, ad quæ eos excitauit ſpe regni cœleſtis, quod hic ijs oſtendebat; nam Petro voluit Eccleſiam commendare, in cuius adminiſtratione magno labore opus erat. Ioanni mœſtam matrem, quam ille conſolaretur, & cui de neceſſarijs ſemper prouideret. Iacobo martyrium, quod ipſe in primordijs Eccleſiæ ante alios
5. cauſſa. Apoſtolos ſanguine ſuo ac morte redderet. *Quinta*, vt tria
Tria hominum genera. oſtenderet hominum genera, qui in cœlis ſingularem gloriam obtinebunt, quam aureolam dicimus; qui per tres hoſce Apoſtolos ſignificantur: per Petrum ſancti doctores,
Dan. 12. 3. de quibus Daniel *fulgebunt*, inquit, *qui docti fuerint quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiam erudiunt multos quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.*
Petrus quid? Petrus vtpote Eccleſiæ caput, Chriſtianorum omnium magiſter, ac doctor eſſe debet. per Ioan-
Ioannes. nem qui omni vita virgo permanſit, virgines diſignantur,
Apoc. 14. 3. quibus promiſſum eſt Chriſtum agnum ſequi *quocunque ierit*, & cantare canticum nouum, quod nemo canere potuerit,
Iacobus. niſi ſoli illi. per Iacobum primum Apoſtolorum martyrem, ſancti martyres, quos ſcriptura ait ſeſſuros *ſuper ſedes* & iudicaturos.

Aureolæ. Hæ tres gloriæ, aureolæ, id eſt, coronæ nuncupantur, vt quæ triplici huic hominum ſtatui, præter eſſentialem glo-
Dom. Soto. in d. 49. q. 5. a. 1. riam ſuam conferuntur, ſicut in tabernaculo Moyſis, menſa
Exod. 25. 25. aurea ſacrorum panum, præter auream ſuam coronam, aliam adhuc auream coronam habebat, idque ob ſingularem victoriam, quam habuerunt certantes; doctores contra diabolum, virgines contra carnem, martyres con-
6. cauſſa. tra mundum. *Sexta*, vt doceat quod quamuis meditatio mortis, ac paſſionis Chriſti & cœleſtis gloriæ omnibus ſane Chriſtianis ſit vtilis, imo & neceſſaria: tribus tamen potiſſimũ hominũ generibus conuenit, qui per tres hos Apoſtolos deſignantur, *Primi* ſunt Prælati, qui cum B. Petro regendi munus acceperunt. hi namque ex proprio arbitrio ſubditis ſuis non debent præcipere, ſed tãtum quæ Deo placita ſint, quod

con-

Digitized by Google

conſequentur per multas meditationes; vt Dauid, qui in omnibus actionibus Deum conſuluit; & Moyſes, qui ſemper Dei voluntatem inquirebat. Et Paulus qui à Deo mittebatur quocunque pergeret. conuenit hoc omnibus ſacerdotibus qui in lege Dei meditantur die ac nocte tanquam prælati, & doctores populi, & velut legum conditores, qui in omnibus iudicijs Deum præ oculis habere debent, & in dubijs Sacerdotes, & Eccleſiaſticos Præſides conſulere, qui curam conſcientiæ habent (ſicuti in veteri lege ex Dei mandato fieri ſolebat. Secundi ſunt, Virgines, qui cum S. Ioanne non ſolum in hũc montem conſcendere, ſed *& ſupra Chriſti pectus* recumbere, & arcanas conſolationes inde exugere deberent, vt Chriſti dulcedinem guſtãtes, in eius ſeruitio firmarentur. Ita fecit Paulus raptus in tertium cœlum; Ioannes mirabilia in Inſula Pathmos videns, & Elias in monte Oreb Deum audiens, atque ante omnes ſanctiſſima mater Dei Virgo Maria cuius vita fuit aſſidua meditatio cogitantis ſemper in corde ſuo opera Chriſti. qui enim Chriſtum ſibi ſponſum elegerit, oportet, vt cum illo familiaritatem, quam coniuges inter ſe, habeat. Sunt qui Chriſtum ſibi ſponſum eligere ſtatuunt, ſed virginitatem illi dedicare nolunt, quod vident quoſdam poſt vota pœnitere; ſed ad rationem huius doloris non aduertunt, vtpote, quod velut mundanæ, mundana ſequuntur, choreas frequentant, cum viris, aut adoleſcentibus fabulentur, vana tractent, & raro cum ſponſo ſuo Chriſto in pijs meditationibus, ac diuinis exercitijs conuerſentur. Virgines oporteret ſeculo ſe abdicare; & in ſponſo ſuo deliteſcere; vt Maria Virgo fecit, quæ ab Eſaia non ſolum *Virgo* vocatur, ſed *alma*, quæ vox Hebræa eſt ſignificans *abſconditam virginem*, ſumma cura cuſtoditam ne virum agnoſceret, aut aſpiceret. Chriſtus non minus curat, ne ſponſa ſua in adulterium incidat, ſi illa ſibi ex animo cauere velit, quam coniugatus ne ſibi vxor ſua auferatur. *Tertij* ſunt pietatis cultores, qui operam dant, vt ſeipſos ſuperent cum Iacobo, qui primus omnium Apoſtolorum occiſus eſt, & Hebræum eius nomen *Iacob* ſonat *pede conculcans*, ſeu *ſupplantans*. quare qui prauos ſuos affectus cupiunt rationi ſubijcere (quod [a] perpetuum martyrium

Act.16.21.23 *Deut.17.9.* *Ioann.13.* *2.Cori.12.* *Apoc 1.* *3.Reg.19.* *Luc.2.* *Iſa.7.14.* *Gen.27 36.* *a Cyp. de exhort. Mart.*

Bern.ſer.de S.Benedicto. eſt) neceſſe eſt ſæpius de Chriſti paſſione de qua in hoc monte agitur & de rebus cœleſtibus meditari, dicente Tobia *Thob.2.18.* cum illuderetur; *filij Sanctorum ſumus,& vitam illam exſpectamus,quam Deus daturus eſt his,qui fidẽ ſuã nunquam mutant ab eo.* & *Iob.19.15.* Iob in maximis ſuis doloribus ab amicis correptus, & argutus loquebatur de reſurrectione quam certo ſperabat. nihil magis hominem confortat in tribulationibus quam ſi Chriſtum,qui tam multa pro nobis paſſus eſt, cogitet,& æternam mercedem præ oculis habeat,quam poſt victoriam expectamus. *7. cauſſa. Anſel.in comm.* *Septimo*,inquit ſanctus Anſelmus tres hoſce Apoſtolos à Chriſto in montem ductos, vt ſignificetur eos ſolos in glorioſa reſurrectione aſſumendos, qui in trinitatem vere credunt:& in hac fide firmi ſtant; vt *Petrus* qui firmam *petram* ſignificat:& prauos ſuos affectus ſub pedibus conculcant, vt *Iacobus*, qui *ſupplantator* eſt: Et quidquid boni habent gratiæ Dei,& non ſibi ipſis deputant: *Ioannes* enim Hebraice *gratiam Dei* ſignificat. *Chryſ hom. 17.in Matth. initio.* notat Chryſoſtomus transfigurationem hanc factam poſtquam Chriſtus præcedenti capite multa dixerat, de ſui mortificatione, & abnegatione, neceſſaria ad futuræ *Matth.16.28.* gloriæ conſecutionem adiungens, *amen dico vobis,ſunt de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant filium hominis in regno ſuo:* docens non abs re fore ſi ſeſe ipſos mortificarent.

Cur Chriſtus non ſtatim oſtẽdit ſuam gloriam. Non tamen hoc continuo impleuit. *Primo*,ne cæteri Apoſtoli ſuſpicionem haberent,inquit Chryſoſtomus, & hoſce diſcipulos æmularentur volentes quoque hæc ipſa videre. *Chryſ.vbi ſ.* *Secũdo*,quia Deus non ſemper promiſſa ſua ſtatim implet, vt eum deſiderãtes, eò nos pararemus. exſpectauit ſex diebus, Lucas *Luc.9.28.* inquit, *fere octo diebus*, computato & iam primo die quo Chriſtus dicta verba locutus, & vltimo quo transfiguratio facta *pet.hoc Mat. 1 & 14.* eſt. Matthæus in numero myſterium aliquod ſolet aduertere,ideoque non abs re dixit *poſt dies ſex.* *Myſterium numeri ſenarij. Andr.hom. de Transfi.* primam rationem adfert Andreas Cretenſis, quia ſenarius numerus perfectus eſt, & ſignificat ſex miſericordiæ opera, quæ Chriſtus in Euangelio recenſet, dicens omnem hominem per illa iudicandum, quare ſi velis in cœlum aſcendere, his te operibus ex-
2. *Greg. hom.3. & 17.in Euang.* erce. *Secundam*,ex B.Gregorio depromere licet, qui ſenarium numerum, dicit ſignificare vitam actiuam, & ſeptenarium, contem-

contemplatiuam, quod Deus ſex diebus creauerit cœlum & trer am, & ſeptimo die requierit: præcipiens vt & nos ſex diebus operemur, & ſeptimo ſecum quieſcamus; & quod in veteri lege Iudæorum ſerui ſex annis ſeruire debebant, at ſeptimo liberi eſſe, & à ſeruitute dimitti. ex quo diſcimus, quod ad deuotæ orationis, contemplationiſque gratiam, citius per ſedulam bonorum operum exercitationẽ, quam per otium, aut frequens lectionis ſtudium queat perueniri, Chriſtianorum namque meditationes à Deo donantur, atque ab his excipiuntur, qui ad hanc virtuoſis ſeſe præparant operibus. *Gen.2.2.* *Exod.21.2.* Pietatis via.

Tertiam, rationem reddit Anſelmus, dicens per hos ſex dies deſignari ſex hominum ætates, in quibus bene mereri ſolummodo conceditur: in ſeptima etenim Chriſtus iudiciariam proferet ſententiam, neque tunc vllus bene merendi amplius erit locus, quippe cum iuſti æterna perfruentur gloria, reprobi vero perpetuis gehennæ miſerijs ſubijcientur. 5. *Anſelm.in comm.* Sex ætates hominis.

Et transfiguratus eſt ante eos. Chriſtus non corpus ſuum ſecundum formam mutauit, ſed ſolum ſecum ſecundum claritatem: factum eſt enim clarum valde, & fulgens, quod non factum eſt per externum aliquẽ fulgorem, vt cum facies noſtræ per radios ſolis, aut vitri, aut alterius alicuius perlucidi illuſtrantur ſole in illas fulgente: quomodo facies Moyſi refulſit prę claritate Dei, cum quo quadraginta diebus, & quadraginta noctibus collocutus fuerat, verum claritas Chriſti ab intus refulſit, ſicut lumen lucernæ, à candela in illa lucente. Paulus inquit gloriam, aut claritatem Moyſi nihil fuiſſe, cōparatam cum gloria noui teſtamenti, quæ eſt gloria Chriſti. hæc enim ex interiori diuinitate prodibat, quæ animam CHRISTI interius explet. *Nota* CHRISTVM ab initio conceptionis ſuæ in vtero matris ita vnitum fuiſſe diuinitati, vt anima eius ſemper diuinam naturam ſit intuita, quomodo ſancti in cœlis eam intuentur, & in ſe habent, anima itaq; eius ſemper fulgebat per diuinã claritatẽ, quæ tanta erat vt nō corpus ſolũ, ſed & totũ mundũ illuſtrare potuiſſet ſicut in Apoc. Ioan. vnius angeli gloria totã terrã illuſtrat: ſed quia corpus eius pro nobis multos dolores, ac tormenta ſuſtinere II. Transfigurationis modus. *Exod.34.29.* *2.Cor.3.13.* Chriſtus ab initio fuit beatus ſecũdum animam. *Apoc.18.1.*

debebat, manſit gloria animæ incluſa, vt lumen laternæ cum operta eſt. nam ſi corpus gloria hac fruitum fuiſſet, grauitatē tormentorum non ſenſiſſet præ nimia glorię dulcedine.

Transfigurationis cauſſæ. Quærunt hic doctores cur Chriſtus voluerit transfigurari? Ex eorum ſcriptis ſeptem rationes adferam. *Prima*, vt oſtenderet qualis ſecundum animā eſſet, nimirum, non vt nos ignorantes, obtenebrati, & à Deo abalienati; ſed Deum videns beatus, omnia videns, ac ſciens in Deo, fruenſque gloria, quam nos in cœlis expectamus, vt ipſe alibi dixit, *vbi ego ſum*, nimirum in gloria cœleſti, *illic & miniſter meus erit*. Docet nos ne ſecundum exteriora iudicemus, nam qui exterius videtur deſpectus, ſæpe interius pulchrior, ac maiori in honore eſt, quam magnates. cum princeps aliquis pretioſe veſtitus plateas tranſit, multis miniſtris, ac nobilibus ſtipatus quilibet reſpicit, ac honorem illi exhibet; at ſi mendicus tranſeat, Iacobo teſte, deſpicitur, hic tamen mendicus ſæpe ſecundum animam magis ornatus eſt, & pluribus angelis ſtipatus, quā diues: mittit namque Deus angelos ſuos *in circuitu timentium illum*, & *mādat* ijs, eiuſmodi ſolicitè cuſtodire. reſpice mendicum Lazarum, & diuitē epulonem: ille in vita ſua ab angelis cuſtoditus, poſt mortē in requiē eſt delatus; hic poſt mortem à Diabolis in infernū deiectus: qui illū nec in vita deſerebant. nullum itaq; ſperne quantumuis deſpectū, ac pauperem, nec mirare externum faſtum. *Secunda*, ne hi præcipui & chariſſimi diſcipuli à fide deficerent videntes amodo paſſionem eius ac tormenta; ſed ſcirent certo, eum nihil inuitum pati, nec mori, ſed ſcientem, ac volentem, vt ipſe dixit: *ego animam meam pono pro ouibus meis, nemo eam tollit à me, ſed pono à me ipſo vt iterum ſumam eam*. & Eſaias, *oblatus eſt*, inquit, *quia ipſe voluit*. In his quoque Apoſtolis voluit Chriſtus fidem noſtram roborare ne vel cum *Iudæis* ſcandalizemur, vel cū *gentilibus* paſſionem eius, vt ſtultam rideamus.

I. — Ioan. 12. 26. — Iacob 2. 6. — Pſalm. 33. 8. — Pſalm. 90. 11. — Luc. 16. — 2. — Ioan. 10. 17. — Iſa. 53. 7. — 1. Cor. 1. 23.

Veſtes Chriſti. Nota Chriſtum vt ſcriptura docet tribus vſum veſtimentorū generibus. *Primum*, erat natura humana, de quo Paulus: *ſemetipſum exinaniuit, formā ſerui accipiens in ſimilitudinē hominum factus, & habitu inuentus, vt homo*. Erat hoc veſtimentum purum

Philipp. 2. 7.

admo-

admodum, & nitidum, nullaque peccati macula contaminatum, ſpecioſum, *præ filijs hominum*. Hoc autem filius Dei nullo vnquam tempore depoſuit, quanquam ſciſſum in morte fuerit, quando ſpiritum in manus Patris commendauit. Tunc enim vtramque partem conſeruauit Deus, vnitus corpori, & animæ. Veluti cum homo gladium è vagina ſtringens, hanc quidem vna, illum vero altera tenet manu, donec vtrumque denuo coniungat. *Pſal. 44. 3.* Diuinitas partes humanæ naturæ nunquam dimiſit.

Alterum veſtimentum erat in ſacratiſſima paſſione, cum primum alium induerit colorem, de quo Eſaias; *Quare rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari?* Quod quidem indumentum Ioannes, *ſanguine rubricatum*, tinctumque conſpexit, vti & Eſaias cum ſubdit, *vidimus eum & non erat aſpectus, & quaſi abſconditus vultus eius & deſpectus.* Hæc prælij erat veſtis, & tunica operaria, qua ſponſam ſuam aduerſus dæmones propugnaret, Eccleſiæque ſuæ fabricã perficeret. *Tertium* veſtimentum eſt, illa gloria poderis, qua Ioannes in Apocalypſi filium hominis amictum vidit, longa nimirum, & inſtar nubis clariſſimæ candida: de qua ſponſa in cantico; *Dilectus meus candidus, & rubicundus.* Candidus per cæleſtis gloriæ lumen: rubicundus, per amoris vehementiam, cuius ſanguineo rubore veſtis hæc tincta fuit. Hæc autem veſtis gloriæ, optimum, ac pretioſiſſimum illius erat indumentum, quod vſque ad nuptiarum ſuarum ſolemnitatem ſeruauit, donec ſcilicet, de morte, ac dæmone triumphans, rediuiuus ad cęleſtis gloriæ palmam conſcenderet. Egit etenim more magni alicuius nobilis, pulchram adoleſcentulam adamãtis: quam in itineraria veſte ocreis calcaribus indutus, venit inuiſum: ſine vllo vel annulorum, vel torquium ornatu, ne forte poſſet agnoſci: deferens tamen cultiores veſtes ſecum, in bulga, ſeu hippopera, vt ijs, ad complacendum ſponſæ vtatur. Ita Chriſtus in hac mortalis vitæ peregrinatione indutus communi corpore fuit, verum diuitiarum ſuarum ſplendorẽ, anima tegebat, quem quidem ſplendorem hic in præſentia præcipuorum aliquot diſcipulorum, ſponſæ ſuę Eccleſiæ vices repræſentantium induit exeruitq; vt ſic dignitatis, nobilitatis, maieſtatisque ſuę magnitudinem oſtenderet, noſq; do- 2. veſtis Chriſti. *Iſa. 63. 2.* *Apoc. 19. 13.* *Iſa. 53. 2.* *Apoc. 1. 13.* *Cant. 5. 10.* Chriſtus quomodo nobiſcum egerit?

ceret,quod hirſutam illam,ac rudem mortalitatis ſuæ togam non niſi ad tempus,& noſtræ duntaxat neceſſitatis cauſſa aſſumpſiſſet,quo ad vſque prælio aduerſus dæmonem conſummato,ſuo labori finem impoſuit. *Tertia* ratio erat, vt nobis ſpecimen aliquod iſtius gloriæ exhiberet, quam daturus eſt his,qui ſibi ipſis ob Dei amorem in hocmundo non parcunt, in fine namque præcedentis capitis dixerat: *qui perdiderit animam ſuam propter me inueniet eam.* Quod vt melius fiat, nempe in cœleſti gloria, ſcintillam aliquam hic nobis gloriæ ſuæ exhibet,inſtar frumentarij negotiatoris qui in exigua ſcutella,ſpecimen frumenti,quod in tabulato habet venale, oſtendit. Aut certe œnopolæ alicuius, qui vina empturientẽ in penuarium deducit,ibique illud delibandum propinat, ſi forte pretium placeat. Simili modo hic Chriſtus diſcipulis propinat glorię guttulam: cuius dulcedine adeo fuêre allecti, vt Petrus quaſi inebriatus,ac mente deſtitutus, neſciret quid diceret cupiens perpetuus iſtius loci eſſe inhabitator.Cogita ergo frequenter de cœleſti gloria,vt *conuerſatio* tua cum Paulo reliquiſque Apoſtolis iugiter ſit *in cœlis*: neque Vllatenus dubita quin multo illic maiori gloria corpus tuum veſtiendum ſit,quam hic fuit in præſentia Apoſtolorum,Chriſti Domini. Itaque quoties aduerſa ingruunt,cor tuum ſurſum ad cęleſtẽ illam,ineffabilem, ac perennem gloriam eleua. Quę vti te expectat,ſic eodem acquirenda eſt nummo, quo Chriſtus eã emit,patienter nimirum amore Dei perferenda omnia, quæcunque ab illo imponuntur.Diuus Paulus,qui in tertium raptus cælum illius loci gloriam erat contemplatus, dicebat nõ eſſe condignas *paſſiones huius temporis ad futuram* illam *gloriam, quæ* poſt hanc vitam *reuelabitur in nobis.* Ideo diſcipulorum ſuorum animos per glorioſæ transfigurationis magnificentiam Chriſtus ad quæuis patienter ferenda excitare voluit, nobiſque calcar addere, ne pro cœleſti gloria vllis parceremus laboribus, certi Chriſtum vix minimam illius particulam hic conſpiciendam exhibuiſſe. Solent negotiatores meliores ſuas merces in ſummitate ponere,deteriores vero in imo occulere, vt ſic emptoribus imponant. Chriſtus autem viliora noſtris obijcit oculis,donec virtutum ſtudio ac rebus præclare ge-

[Margin notes: 3. cauſſa. — Matth.16.25. — Philip.3.20. — Tribulationum leuamen. — Rom.8.18. — *Diſsimile.*]

re geſtis illa noſtri iuris fecerimus. *Quarta*, vt nobis oſtenderet quanta cum gloria ad iudicium ſit venturus, inquit Beda, & ante illum Baſilius, Seleuciç in Iſauria Archiepiſcopus, ſi namque gloria hęc tantæ fuit virtutis, vt Apoſtoli qui tamen familiares Chriſto aderant quotidie, ſtupefacti in terram corruerint, quid quæſo fiet cum gloriæ ſuæ ſplendorem non coram tribus ſed tota cæleſti curia, infinitaq; beatorum angelorum multitudine, qui cum eo ad iudicium deſcendunt, exercet? Hinc præfatus Baſilius. *O beati*, inquit, *oculi, qui terribilem iſtum diem in amabili ſpecie videbitis. Quinta* ratio à quibuſdam datur, nimirum quod Chriſtus ſanctiſſimo ſuo corpori à prima natiuitatis hora, tot laboribus, tribulationibus, ærumnis, ac miſerijs preſſo, confectoque, vnicam ſaltem in hac vita recreationem indulgere voluerit, vt deinde imminente iam paſſione, pluribus exantlandis laboribus redderetur validius. Quæ tamen refocillatio haud quanquam carnalis erat, ſed cæleſtis ac diuina, ita recreans corpus, vt ne vel in minimo quidem officeret animæ. Noſtrę autem corporales recreationes, plerumque animæ nocent, Vnde moderatius vſurpandę forent. *Sexta*, vt ſuam nobis oſtenderet charitatem, declarãs quidnam pati, & quibus rebus noſtri cauſſa carere voluerit. Si rex aliquis ob mendicam relicto regno, honore, dignitate, rebuſque omnibus in peregrinam ſeſe ditionem conferret, in qua verberibus, ſcommatibus, vulneribus, alijsque ærumnis miſerandum in modum exciperetur, an non ſummo iure fœmina hæc talem regem duabus de cauſis maxime diligere, ac obſeruare deberet? *Primo* quidem quod ſe omnibus ſuis ſpoliauerit opibus, honoribusque. *Secundo*, quod aſpera, ac difficilia multa illius amore ſuſtinuerit; Eodem modo Chriſtus vult vt duabus hiſce de cauſis eum diligamus, obſeruemuſque. *Primo* quod noſtræ ſalutis gratia, quatuor & triginta annorum ſpacio cæleſti gloria, cuius hic magnitudinem aliquatenus oſtendit, caruerit. *Secundo*, propter amariſſimam ſuã cuius hic Moyſes & Helias meminêre paſſionẽ. Exhibebis ergo & tu aliquid amoris tui, relinquẽs nõnihil Chriſti cauſa. Abrahã in veteri teſtamẽto egreſſus eſt de terra, & cognatione ſua,

4. cauſſa.
Baſ. or. de Transfig.
5. cauſſa.
Recreationes noſtrę.
6. cauſſa.
Chriſtus amandus.
Gen. 12.

Iob 1. & 2. ſua, Iob liberos, poſſeſſiones, bonamq; corporis valetudinem
Exod. 2. reliquit. Moyſes regnum Ægypti, *negās ſe eſſe filium filiæ Pharao-*
Heb. 11. 24. *nis*. In nono vero, reunciarunt Apoſtoli *omnibus*. Tu ſi non po-
Matt. 19. 27.
Relinquenda quæ. tes omnia, ſaltem aliquid Chriſti amore relinquito, præcipue autem quatuor Deo diſplicentium genera. *Primo*, peccata tua,
1. ſuperbiam, inuidiam, &c. *Secundo*, occaſiones peccatorum, nẽ-
2. pe concubinas, menſuram, libramque iniuſtam, hæreticos,
3. obſcœnoſque libros, &c. *Tertio*, quicquid ex peccatis tuis, ac-
4. quiſitum eſt, vt bona malè parta, &c. *Quarto*, vitioſas animi inclinationes ad peccatum, poſt quæ, reliqua nonnulla eorũ quę tibi chara ſunt: Quę & Chriſtus ſponſus tuus eo acceptabit libentius, quo chariora tibi ſunt, modo ipſi ea velis donare, vel amore ipſius relinquere. Qualia ſunt, propria voluntas, proprius ſenſus, intellectus, libertas, opes, parẽtes, cognati, &
Matt. 19. 29. amici, corporis commoda, atque id genus alia, quibus cum
7 cauſſa. affectu adhæres, pro quorũ quolibet, vt Chriſtus pollicetur, *centuplum* accipies, *& vitam æternam* poſſidebis. *Septima*, vt & nos in aliam transfiguremur formam. Reperimus autem tum in ſacris literis, tum in antiquorum patrum monumẽtis qua-
Mutationes 4. tuor mutationum genera. Quorum *primum eſt ſecundum* animam, dum quis à bono, ad malum deficit, ſic homines om-
1. mutatio eiuſque effectus. nes, qui ex ſtatu gratiæ ad lethale declinant peccatum, nimium, prô dolor, immutantur. *Primo* quidem anima ſuo orbata
I. lumine tantum obfuſcatur, vt à Beato Paulo nomen obtineat
Epheſ. 5. 8. tenebrarum: *Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.*
2. *Secundo*, quo ad voluntatem, quæ à Deo, ad dæmonem deflectit, dum à bono deficit. *Tertio*, quoad conſcientiam, quæ
3. amiſſa tranquillitate dulcedinis, tantum ſibi parit inquietudinis, vt homo ad externa ſeſe conferat ſolatia, quo hanc mi-
4. nus perſentiſcat. *Quarto*, in moribus qui ſtatim capiunt mutationem loquendo, veſtiendo, ſtando, ambulando &c. Sic Lucifer ex pulcherrimo angelo in peſſimum deformatus eſt dæ-
Ioann. 11. monem, Iudas proditor Apoſtolis amplius adhærere non
Matt. 2. 27. poterat, nec conſcientię remorſum ferre. *Quinto*, in ipſa cor-
5. poris conſtitutione magna ſæpe contingit mutatio, quod cũ antea dono polleat virginitatis, nunc vel Gallica loborat lue, vel in fœtum deformiter propendet. Adami corpus ante pec-

catum

catum immortale, ac nullis obnoxium paſſionibus erat, poſt peccatum vero, in omnes incidit miſerias. Nabuchodonoſor ſuperbiſſimus Babyloniorum rex Daniele conteſtante, in mirabilem incidit metamorphoſin, qui ex regio palatio inter feras relegatus, fœno inſtar bouis paſcebatur, capilli eius in ſimilitudinem aquilarum excreſcebant, & vngues eius quaſi vngues auiũ. De quo ſcribit Epiphanius, quod anteriori parte pariter & capite, bouem; pedibus vero, & poſterioribus, leonem præ ſe tulerit, quo tam carnalis ipſius voluptas, quam leonina tyrannis deſignaretur. Cyrillus vero Hieroſolymitanus, inquit eum habuiſſe crines vngueſque leonum.

Dan. 4. 22. Nabuchodonoſori figura. *Epiph. in vita Danielis.* *Cyrillus cat. 2.*

Ex hac prima, ſequitur poſt hanc vitam ſecunda mutatio: nempe ex temporali lætitia, pulchritudine, diuitijs, honore, commoditate perpetua triſtitia, deformitas, paupertas, pudor pœnaque. Exempli loco ſit nobis, diues epulo, qui opulentus ac ſplendidè delicateque viuens, omni voluptatis genere abundans nunc in inferno ad tantam deuenit inopiam, vt nec guttulam aquæ vel habeat, vel habere poſſit in graui ſiti, circumdatus flamma infernali, in perpetuum duratura. Benedictus huius nominis Romanæ ſedis præſul Octauus, qui Petri cathedram anno Domini 1030. occupauit & decennio poſt obijt, licet ante male vixiſſet (quid enim mirum inter tot ſanctiſſimos pontifices etiam vnum inueniri improbum, cum in ſelectiſſimo Apoſtolorum numero Iudas extiterit proditor) cuidam aparuit itineranti in ſpecie vrſi, cauda auriculisque aſininis, dicens ſe perpetuum damnatum. Quemadmodum Petrus Damiani Cardinalis, eius ſynchronos teſtatur. ſed, eheu, quanta hæc metamorphoſis, ex Pontifice in Vrſum aſinumque transformari? Theodoricus Italię rex, poſtquam annis triginta ſeptem, vti teſtis eſt Procopius, præfuiſſet, ac Ioanni ſanctiſſimo Pontifici, Symmachoque Senatori necem intuliſſet, ſedens in mẽſa, cum piſcem ſibi eximię magnitudinis appoſitum videret, conſpexit in illius capite pręfati Symmachi caput, mentum cum dentibus exerens, ac ſæuis admodum oculis quaſi minitantibus eum aſpiciens. Ad quod expaueſcens Rex, facile cogitabat hæc ſibi ob innocentis viri necem euenire. Vnde ex metu in grauem incidens ægritudinem

2. mutatio. Benedicti 8. damnatio *Petrus ep. 5. c. 5.* Theodorici Regis damnatio. *Procopius. l. 1. de bello Gothico.*

nem paulo poſt miſerè vitam finijt. Quidam Heremita ſicuti Beatus teſtatur Cregorius, in Inſula Lipari degens, poſt obitum vidit eum à Ioannne, & Symmacho diſtinctum diſcalceatumque in ignitam Vulcani ollam, vbi in medio mari continuus deſęuit ignis, præcipitari ab ijſdem quos iniuſte interemerat, magna erat hęc mutatio, cum Rex ab eiſdem quos iniuſte occiderat torturis ſubijceretur. Exponit hanc mutationem conuenienter ſcriptura, dicens eos qui hic in omni voluptatis genere volutantur, aliquando conijciendos *in clibanum ignis, & habitationem dæmonum*, vt infernum pœnaſque dœmonum circumferant quibus vallati, multo acrius punientur, quam qui hic à dœmone ſunt obſeſſi. Hic enim dœmones in peregrina nos torquent regione; illic autem in propria vbi plena in damnatos vtentur tyrannide, vt mirum non ſit damnatorum animas, nonnunquam prorſus ignitas hominibus conſpici, prout alibi à me de religioſorum quorundam apparitionibus dictum eſt, & ab alijs paſſim, nempe [a] S. Brigitta, [b] Cæſario, [c] Alexando ab Alexandro, &c. [d] Rufus nepos Cyrilli Hieroſolymorum Patriarchæ, viſendum ſe auunculo præbuit prorſus igneum. Noſtro ſeculo anno Domini 1596. obijt Baro Hœſdenius, Eliſabethæ Angliæ Reginæ à conſilijs, qui in agone conſtitutus; vidit ad ſe alios quinque defunctos venire conſiliarios igneo micantes globo. Auguſtæ Treuirorum in ſagarum congregatione, duo defuncti apparuêre magi, mihi probe cogniti, intrinſecus ignei, adeo vt per os, nares, oculos, aureſque igneæ prodirent ſcintillę: quorum terribili aſpectu Doctor Vlaet, qui congregationi tunc intererat, ad meliorem cęperat redire mentem, adeo vt antequam igne pœnas lueret, de veneficijs ſuis reſipuerit: Anno inſuper 1590. in Peru inſula filia quędam erat, Catharina nomine, quę ſacramentalem inſtituens confeſſionem, volens ſciensque nonnulla ſubticębat: Vnde poſt obitum igneo relucens candore circumquaque ſeſe exerente, plurimis apparuit.

Greg. 4. dial. c. 30.

Pſal. 20. 10. Apoc. 18. 2.

[a] *Dom. Septuag. §. 12.*
[b] *Brig. l. 6. c. 31. & 75.*
[c] *Cæſar. l. 12. c. 14.*
[d] *Alex. l. 6. c. 21. in ep. Cyril. attributis apud Aug.*
Delrio. l. 5. diſq. ſ. 4.
Delrio. l. 2. q. 26. ſect. 5.

A tali verò transfiguratione cuſtodiat nos Dominus qui ad ſecundam venire nolit à priore proſpiciat.

Tertium

Tertium mutationis genus genus eſt, dum ex ſtatu peccatorum, ad ſtatum peruenitur gratię, nempe dum peccator ad meliorem ſeſe recipit frugem: hic etenim omnia commutantur in melius contra quam accidit peccatoribus. *Primo*, anima inſtar ſolis redditur fulgida, ſplendida, pulchra, virtutum candore vndique exornata, adeo vt tam à Chriſto Domino, quam à Beato Paulo *lucis* decoretur nomine habēs arma lucis, hoc eſt, ſplendida micantium virtutū opera. *Secundo*, voluntas Deo eſt vnita ita vt per hanc, quod Chriſtus ait, cum eo *vnum ſit*. *Tertio*, conſcientia magna fruitur pace & tranquillitate quæ *omnem* ſicuti Paulus loquitur *exuperat ſenſum*, nobiſque *fiduciam*, quemadmodum Ioannes teſtatur, ſubminiſtrat, Deū orandi & ab illo quicquid volumus impetrandi. *Quarto*, mutatur modus veſtiēdi, ambulādi, ſtandi, loquendi, edendi, bibendi, &c. Maria Magdalena veſtium abijciens pompam, lacrhymis ſe dabat nihil verita publicam pœnitentiam. Chryſoſtomus nonnunquam notat magnam illam mutationem quæ in Niniuitarum Vrbe, ad Ionæ prædicationem acciderat, in qua nullus erubeſcebat Cilicia, cinerem, ſaccum, trium dierum ieiunium. Guilielmus Dux Aquitaniæ ante cōuerſionem erat ſuperbus, ſchiſmaticus, Epiſcopos ex ſuis diœceſibus fugans, multaque alia perpetrans, verum vbi ad Beati Bernardi inſtātiam, ad meliora ſe recepit, omnibus poſthabitis, monaſticum induit habitum. Guilielmitarum de ſuo nomine inſtituens familiam, loricamque ad nudam carnem geſtans, atque alijs pœnitentiæ exercitijs ſeſe macerans. Theodoſius imperator facta Theſſalonicenſium ciuium iniuſta ſtrage, Mediolanum veniens, iubente Ambroſio publicam egit pœnitentiam. Humiliter petens à præfato Epiſcopo peccati remiſſionem, ad cuius arbitrium nouum promulgauit edictum, humique proſtratus ſummo intererat ſacro. Cum Dauide dicens, *adhæſit pauimento anima mea*, ex chori cancellis inſuper ad laicorum relegatus locum, ibidem cum cęteris libenter diuini præſtolatus eſt officij finem. *Quinto* recipiunt quoque corpora mirabilem immutationem, nempe ſanitatem frugaliter viuendo, externam lętitiam, & pulchritudinem

[Margin notes: 3. mutatio ex peccato. — Eius adiuncta. — 1. — *Matt. 5. 14.* — *2. Cor. 6. 14.* — *Epheſ. 5. 8.* — 2. — *Ioan. 17.* — 3. — *Philip. 4. 7.* — *1. Ioan. 3. 21.* — 4. — *Luc. 7.* — *Chryſ. ho. 29. in Gen. 3. ad pop. Anti. 1. de pœn. & hom. & de Iona.* — *Apud Sur. 10. Feb.* — *Sozom. l. 7. c. 24.* — *Ruff. l. 2. c. 8.* — *Theod. l. 5. c. 17.* — *Paulinus in vita Ambr.* — *Pſal. 118. 25.* — 5.]

per in-

per interioris conſcientiæ tranquillitatem iuxta illud, *Animus* Pro.17.22. *gaudens ætatem floridam facit, ſpiritus vero triſtis exſiccat oſſa.* Hinc Danielis ſocij, qui ſolis leguminibus viuebant habiliores erãt pulchrioresque, quam qui regio veſcebãtur cibo. Ex hac mu- 4. mutatio. tatione tandem poſt obitum in ęterna gloria accidit. *Quarta,* Matth.13.43. vbi iuſti *fulgebunt* ſicut *ſol in regno patris* cœleſtis vti Chriſtus ait. Ambr.ſ.90. ad Virg. Et B. Ambroſius, de Agnetis ſanctiſſimę Virginis ac Martyris tumulo ait, quod cum octauo poſt obitum eius die parentes oratum acceſſiſſent, viderunt intempeſta nocte exercitum virginum, quæ omnes auro textis cycladibus indutæ, cum ingenti lumine præteribant. Inter quas ſimili veſte fulgentem vidêre filiam ſuam Agnetem, agnum niue candidiorem ad dexteram habentem, ac parentibus dicentem: *Videte, ne me quaſi mortuam lugeatis, ſed congaudete mihi, ac congratulamini quia cum his omnibus lucidas ſedes accepi, & illi ſum iuncta in cælis, quem in* Tom 9. operũ S. Hieron. *terris poſita, tota animi intentione dilexi.* Epiſtola quæ ſub nomine B. Auguſtini ad Cyrillum Hieroſolymorum Patriarchum eſt ſcripta, refert D. Hieronymum cum inſigni luminis claritate, atque eximia odoris ſuauitate eidem apparuiſſe, qui antea intra ſeptum anguſtæ cellulæ Bethlemiticæ deliteſcens, continuis pœnitentiæ exercitijs ſeſe macerauerat. Tales complures ſanctorum glorioſas apparitiones, in antiquorum monumẽtis legimus, vt ad perpetuam regni cœleſtis gloriam ſtudioſè anhelemus, & per tertiam immutatonem ad hanc quartam Gen.19.26. perueniamus. In Geneſi non minus mira quam miſera vxoris Loth transfiguratio narratur, quæ angelico repugnans iuſſui, cum ad clamorem pereuntium reſpexiſſet ad Sodomam, in ſalis conuerſa ſtatuam, ibidem immota ſubſtitit, ſignum in- Sap.10.7. credulitatis ait Sapiens. Quæ etiam poſt Chriſti tempora (vti Ioſeph.l.5. de bel.c.5. Ioſephus eandem ſe conſpexiſſe teſtatur) in ęternam rei geſtæ memoriam permanſit; vt nos tam terribili exemplo, Quemadmodum Chriſtus monet, cautiores redderemur, *memores* Luc.17.32. *eſtote vxoris Loth.* Ea enim de cauſa potius in Salis ſtatuam, quã Vxor Loth cur in ſalem verſa. in aliud aliquod ſaxum transformata eſt, vt ſapientiæ ſale cõditi prudentiores efficeremur (quæ ſacris literis per *Sal* deſig- Mar. 9.49. Coloſſ.4.6. natur) & quod illi deerat, nos ab illa diſceremus. Quemadmodum exemplo hominum facinoroſorum, quos iudex occidit,

cidit, erudimur, vt flagitia illa quæ mortem ipſis conciliarunt deuitemus. Non adhibuit illa dictis Angeli fidem, neque eius præcepto paruit: itaque mox vbi reſpexit retro in ſalis conuerſa eſt ſtatuam, ſimile quid poſſet & tibi euenire, ſi namque à Deo per primam tranſmutationem te auerteris; inopinata forſitan morte abripieris; & per tranſmutationem ſecundam, in æternæ mortis laqueos incides. Non etenim conuerſionis tuæ tempus mors prꝺſtolabitur.

Quærit hoc loco B. Chryſoſtomus, cur Chriſtus diſcipulis gloriꝺ ſuæ magnificentiam oſtendens, maluerit eos per amorem ad virtutis regnique cœleſtis capeſcendam ſemitam allicere; quàm per damnatorum pœnam à peccatis ad gehennã ducere, De qua quidem raro admodum mentionem illis fecit. Ad quod tribus reſpondet rationibus. *Prima eſt*, quod homines voluntarij, potius amore debeant induci, quam metus timore impelli. Bonæ indolis pueri muneribus, ac promiſſis facile alliciuntur; ſerui autem, ac mancipia, flagellis coguntur. *Secunda*, quod diuinam bonitatem magis deceat dulcis amicabilitas, quam rigida erga filios ſeueritas: maxime tempore gratiæ, quando & verbis, & exemplo tam efficaciter nobis charitatis ſtudium inculcat. Quæſt. 5. Chryſoſt. *Hom. 57. in Matth.* Reſponſio. 2. Ratio.

Tertia, quod ſatis eſſet interdum de gehennæ pœnis per ſimilitudines apud improbos loqui, quo maiorem illis metum incuteret. Quod quidem tunc fecit, cùm terribilem illam diuitis epulonis hiſtoriam, eiuſque grauiſſimos apud inferos cruciatus, illorum oculis obiecit: cumque parabolam illam de ſeruo nequam, inhumaniter à ſuo conſeruo centum denarios exigente, propoſuit: nec non & de illo qui domum nuptialem ſine cultiori veſte fuerat ingreſſus, quorum vterque dæmonibus traditus, ligatis manibus pedibusuqe in tenebras coniectus eſt exteriores, vbi ob perpetuos cruciatus, fletus oculorum, & ob cõtinuum metum, ſtridor regnat dentium. 3. Ratio. *Luc. 16.* *Matth. 18.* *Matt. 22.*

Poſſumus & *quartam* addere, quod ſcilicet timor Deo carendi, & cœleſti gloria priuandi apud prudentes pro maiori habeatur afflictione, quam gehennæ pœna. Vnde cum Chriſtus Apoſtolos ſuos terrere volebat, hiſce eis minabatur ver- 4. Ratio. Metus piorum.

Matt.5.20. Ioan.13.8. bis, *Non intrabitis in regnum cælorum.* Et Petrum detrectantem ſuos Chriſto lauandos exhibere pedes ita effatur: *ſi non lauero te, non habebis partem mecum.*

5. Ratio. Ratio *quinta* eſt, vt nos doceret, cœlum, non autem infernum, qui propter dæmones eſt factus, noſtri cauſa creatum: ſicuti Chriſtus in iudicio hiſce expreſſis pronuntiabit verbis: Matt.25.41. *Diſcedite à me in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius.* Itaque vt occultaret nobis infernum, duobus bene craſſis elementis eum abdidit, terra nimirum & aqua: cœli autem conuexa continuo noſtris obiecit obtutibus, exhibens nobis quotidie aliquam ſuæ claritatis ſcintillam, in ſplendore ſolis, Lunæ, aliorumque aſtrorum, licet inferni, dœmonumque iugiter nos infeſtantium locus, nobis, ne vnquam ſine ſollicitudine viueremus, ſit propinquior. Cælum autem quantumcunque ſublime ſit, non tamen beatorum animabus, (magno temporis interuallo opus non habentibus) nimis eſt altum, neque ipſis glorificatis corporibus, quæ ad iudicis ſententiam incredibili cum velocitate nullaque penitus moleſtia eo perferentur.

Luc.9.29. Bene autem notandum quod Lucas hic ait, *dum oraret, ſpecies vultus eius facta eſt altera.* Vt nobis ſcilicet orationis virtutem efficaciamque demonſtraret, cuius officium eſt hominem immutare, quam quidem immutationẽ ideo ſæpe non ſentimus, quia non rite orationi intendimus. Qui autem debitè Deum precantur, his quinque modis immutantur. *Primo* intellectus illuminatur, iuxta illud pſalmographi: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Eam ob rem ſancti Eccleſiæ doctores plurimum ſemper tribuebant precibus, ex quibus plus hauribant vtilitatis, quam ex multa librorum peruolutatione. Fatetur hoc ipſum D. Thomas, qui difficilium ſolutiones quęſtionum ſe precibus, potius aſſecutum agnoſcit, quam ſtudijs.

Orationis vis.

Orantium bene quinque mutationes.

1.

Pſal.33.5.

Apud Sur. in vita 7. martij.

Quæ cum profundum ac difficilem haberent explicatum, iungebat inſuper ieiunium. Petrus in oratione ſua diſcebat etiam gentiles oportere participes eſſe Euangelij, æternęque ſalutis. Cum ad Arſenium quidam Euagrius eximię eruditionis

Act.10.35. B. Arſenij apopthegma.

nis

nis monachus, qui ſe valde de græca iactitabat doctrina, ven- *Metap. apud*
titaret, ait. Nos quidem qui alienis confidimus laboribus, & *Surium 19.*
diſciplinis, ideo ex bonis tanquam proprijs non facile poſſu- *Iulij c 11.*
mus fructum aliquem percipere. Ij autem qui ſunt in pro-
prijs occupati laboribus merito proprios quoque fructus 2. mutatio.
colligunt. Accenditur *deinde* voluntas in charitate; dicente *Pſal. 38. 4.*
regio pſalte, *in meditatione mea exardeſcet ignis.* quo enim Deus
magis cognoſcitur, eo & magis magiſque diligitur, Apoſto- *Act. 2. 4.*
li eodem in loco in die Pentecoſtes orantes, *repleti ſunt Spiritu*
ſancto. Similiter cum alio quodam tempore vnanimiter in
oratione ad Deum vocem leuarent, *motus eſt locus*, in quo erãt *Act. 4. 31.*
congregati, & *repleti ſunt*, denuo omnes ſpiritu ſancto. ſanctiſ-
ſima Virgo Maria precibus intenta, Angelicum accepit nun- *Luc. 1.*
tium, quod Dei genitrix eſſet futura, vnde ſtatim Spiritus
ſancti gratia, ipſeque Dei filius, qui in eius vtero naturam
ſuſcipiebat humanam, eam adumbrarunt, repleruntque.
Hinc tertius immutationis modus conſequitur, nempe vitio- 3. mutatio.
ſarum paſſionum, quæ vel penitus ſuperantur vel valde
labefactantur. Vbi enim Spiritus ſanctus habitat, ibi ho-
ſtibus ſua *alligat* arma, *& diripit*, vti CHRISTVS alibi *Matth. 12. 29.*
ait, hoc eſt nociuas, quibus dæmonis oppugnant, paſſio-
nes. Deſignatur hoc per Moyſen precibus contra Amale- *Exod. 17.*
chitas gnauiter decertantem qui tunc quidem vincebantur
profligabanturque, cum Moyſes in formam crucis, erecta in
altum brachia extenderet Chriſti crucifixi repræſentans figu-
ram, prout [a] Origenes, [b] Cyprianus, [c] Nazianzenus alijque *a Orig. ho. 4. in diuerſa*
veterum quam plures teſtantur. Atque ideo Apoſtoli, poſt *Euãgelij loca*
Spiritus ſancti ſuſceptionem nullo amplius concutiebantur *b Cypr. exh. ad mart.*
metu. Quin & nos ipſi oculis noſtris quotidiè videmus ho- *c Naz. or. 1.*
mines precibus feruide incumbentes minus ſuas ſentire paſ- *& 2 in Iulian.*
ſiones, imo eas ſuperare: quippe quæ per aſſiduæ contem-
plationis ſtudium conſumuntur, ſicuti per ignis calorem
humiditas.

Quarta mutatio eſt, quod exteriora quoque immutentur 4. mutatio.
opera, cum per orationis feruorem animarum Chriſto lucri-
faciendarum zelo inflammamur: Quemadmodum contigit

Digitized by Google

Apoſtolis, qui incredibili animi feruore per vniuerſum diſperſi mundum, hominum conuerſioni inſiſtebant. Similiter & ſanctiſſima Dei genitrix, cum feſtinatione, *intrauit in domũ* Luc.1.40. *Zachariæ*, vt cognatæ ſuæ Eliſabethæ promptum deferret obſequium. Oratione inſuper compellimur bene mereri de proximo. *Quinta* eſt, quia ſæpenumero etiam corpus immutatur, 5. mutatio. quod nonnunquam ſenſibus priuatum, in ecſtaſin rapitur. Quemadmodum pluribus vſu venit prophetis, & multis in noua lege eximiæ ſanctitatis viris, veluti Paulo, cum *in tertium* 2. Cor. 12. raparetur *cælum*, nec non eſt Ioanni Euangeliſtę cæleſtium Apoc. 14. 17. 21. reuelationum arcana ſuſcipienti alijſque nonnullis. Diuo Apud Sur. in vita 7. martyr. verò Thomę Aquinati id admodum erat familiare, quoties, nimirum de rebus ſublimibus meditationem inſtitueret. Cui cum ex medicorum conſilio in tibia adhibendum eſſet canterium, adeo mente fuit abſtractus, & in Deum ſubleuatus, vt vſtionem vllam neutiquam perciperet. Interdum corpus in aera ſublatum cælum inter & terram pendulum manet, vt Bonau. c. 10. vita. B. Franciſco aliquoties accidit. De S. Dominico refert Theodoricus Appoldianus, quod à quodam Abbate, ad prandi- Apud Suriũ 5. Auguſt. l. 1. c. 11. um inuitatus, in Eccleſiam ſeſe oraturus contulerit. Vbi cum prandij aduentante tempore, caſu quæreretur, inter cœlum, & terram mirabiliter eleuatus conſpicitur. Cuius corpus, admirantibus alijs atque obſtupeſcentibus paulatim ſe cœpit demittere, & ad conſuetas vitæ functiones obeundas redire; quandoque corpus mirabili quadam claritate perfunditur, veluti Chriſto Saluatori hic accidiſſe videmus. Quin & Me- Apud Sur. 19. Iulij. c. 24. taphraſtes de B. Arſenio ſcriptis prodidit, quod cum venerandus quidam ſenex eius adiret cellulam, per exiguam feneſtellæ rimulam viderit eum prorſus igneum. Qui quidem ignis nihil aliud erat, quam diuinæ gloriæ ſplendor, cuius igneo Ambr. ſ. 90. de vita Agnetis. feruore vndequaque circumdatus erat. Agnes caſtiſſima Chriſti virguncula, in turpitudinis detruſa locum, immenſi luminis claritate ita refulſit, vt nullus in eam præ ſplendore nimio poſſet oculos conijcere. Fulgebat enim tota cellula in qua orationi vacabat, quaſi ſol radians in virtute ſua.

Quam

Digitized by Google

Quam cum Symphronij pręfecti filius ſceleratis vellet contingere manibus, ab Angelo interemptus, vitæ poſtmodum ad B. Agnetis preces eſt redditus. Commemorat inſuper Diuus Baſilius de quadraginta Martyribus, qui apud Cæſaream Cappadocię, iuſſu Licinij Tyranni hyberno frigore in gelidarum ſtagnum aquarum immerſi, cum precibus vnanimiter inſiſterent, viſi ſunt à carceris cuſtode eximio circumdati lumine, adeo vt quidam è cœlo deſcendentes Angeli ſingulis martyribus ſingulas deferrent coronas. Ex ore Simeonis ſali, qui ob Chriſti amorem ſtultum ſe ſimulabat, conſpexit Ioannes Diaconus globos igneos ſurſum volitantes, & hæc quidem omnia ex precum prodeunt feruore, quo adeo non flagramus, vt cum hiſce Apoſtolis diſtractè ſomnolenterque oremus, humi cum precibus noſtris reptitantes.

Baſil. ho. 2. de 40. mart. & apud Sur. 9. Mar.

Apud Sur. 1. Iulij.

III. Quid futurum in iudicio.

Et reſplenduit facies eius ſicut ſol. Ex his quæ Chriſto hic euenêre, licet aliquatenus colligere, quid homini ſiue bono, ſiue malo, in generali reſurrectione continget. Vti enim Chriſtus *in primis*, cum eodem corpore in monte apparuit, cum quo & in alijs locis, ita & nos cum eodem penitus corpore, quod hic in vita habuimus, reſurgemus: ita vt numero, & ſpecie idem omnino futurum ſit, teſtante idipſum Iobo, ac dicente, *ſcio quod redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum: & rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo ſaluatorem meum: quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius*, hoc eſt, nemo pro me. Vnde inprimis ſequitur, omnes cineres, terram, aliamque materiam in quam defunctorum corpora reſoluta ſunt, ſuis proprijs reddenda locis, adeo vt ad primam formam oſſium, venarum, arteriarum, corporiſque priſtini reditura ſint. Materia brachiorum rurſus ad brachia, & non ad crura redibit, nam alias non eadem eſſet proprij membri materia, ſed alterius, & ſic de cæteris intelligendum.

1\. Reſurgemus in proprio corpore.

Dom. Soto. 4. d. 44. a. 1. 2. & 3.

Iob 19. 25.

2\. Etiam viſcera reſtituẽtur.

Secundo, quod etiam viſcera, ac membra interiora, nempe cor, iecur, inteſtina, &c. ſuis reſtituenda ſint locis.

 Quæ

Quæ etſi priſtinum in cibo concoquendo ſanguineque generando, vſum habitura non ſunt, quem nunc habent, perfectioni tamen corporis iudicantur neceſſaria. Nulla autem erit in inteſtinis immunditics, maxime ſanctorum, ſed potius alij meliores humores. Erunt præterea in nobis humores iſti ſanguinis; aquæ, &c. qui ad corporis integritatem requirentur.

Et humores.

3\. Etiam partes non neceſſariæ. *Soto ſ.a.2.ad fin.* *Luc.12.7.* 2. reſurgemus in perfecta ętate.

Tertio, quod etiam illa quæ non abſolute ad vitam neceſſaria ſunt, ſed ſolummodo ad ornatum reſtituenda ſint, nempe capilli, & vngues tam manuum, quam pedum, ſic namque alibi Seruator ait, *capillus de capite veſtro non peribit.* *Secundo*, Quemadmodum CHRISTVS in monte hanc ſubijt mutationem cum in perfecta virili exiſteret ætate, ita & nobis continget: *In primis*, enim non reſurgemus in puerili ætate, quę necdum plene adoleuit, neque in decrepita, ad occaſum iam tendente, ſed in ætate iuuenili, quorum anni vt conſummatiores, ſic & vires robuſtiores ſunt. Sic namque affirmat Paulus, dicens nos ad iudicium occurſuros, *in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti*, hoc eſt circa ætatem annorum 34. *Secundo*, quilibet in magnitudine corporis ſui reſurget, quam vel actu habuit, vel diutius ſi vixiſſet habiturus fuiſſet non obſtante, quod vel infans obierit, vel ob aliquem humorum defectum, aut internum externumque impedimentum, ad perfectam virilis ætatis magnitudinem non excreuerit. Teſtatur hoc in ſua Apocalypſi Ioannes, dicens ſe vidiſſe in conſpectu throni ſtantes mortuos *magnos* iuxta, *&* *puſillos*, ad iudicium properantes. Tertio, quiſque in ſuo reſurget ſexu, viri in virili, fœminę in fœmineo: quę tamen nec viris amplius ſubiectæ erunt, nec imperfectionibus obnoxiæ. Hę conditiones omnibus tam malis quam bonis communes erunt, qui & in eo conuenient, quod anima nunquam amplius ſeparanda ſit à corpore, quantumcunque etiam patiatur, & minutiſſimas particulas diuiditur, quia anima alias in qualibet particula manſura eſſet.

Epheſ.4 13. *Dom.Soto.ſ. art.4.* & ſtatura. *Aug.22.Ciu. c.15.* *Apoc.20.12.* Et ſexu proprio.

3\. gloriæ principium erit anima.

Tertio, Quemadmodum gloria corporis CHRISTI prodi-

prodibat ex anima Deum contemplante atque in ſe habente: ita & omnis beatorum corporum gloria prodibit ex anima. Quorum animæ per diuinitatem, qua plenæ erunt, abſolutam in ipſa corpora poteſtatem conſequentur, vt ea perficiant, moueant, ſuęque gloriæ conſortia efficiant. Hinc quatuor illę glorioſorum corporum proueniunt dotes; de quibus ad Corinthios Paulus: Quarum *prima* eſt impaſſibilitas, *ſeminatur* quippe, inquit, *in corruptione, ſurget in incorruptione.* Dotes quatuor. de quibus Dom Soto. in 4 d. 49. q. 4. a. 4.

Non ſolum quod illorum corpora morti non ſint futura obnoxia, Verum omnis paſſionis expertia, cum omnis paſſio via initiumque ſit ad corruptionem. Hinc Adamus ante lapſum, impaſſibilis omnino erat, manſiſſetque talis, ſi nullius peccati reatu ſeſe inquinaſſet: non quidem propter hanc impaſſibilitatis dotem, ſed quia Deus ab omnibus tam internis quam externis malis eum protexiſſet, conſeruaſſetque. Itaque beatorum corpora adeo erunt impaſſibilia, vt ne inferni quidem experientur cruciatus. Hinc eſt quod Beat. Thomas cum manum miſiſſet in latus CHRISTI, & digitum in locum clauorum intuliſſet, nullo eum prorſus affecerit dolore. Similiter quinque noſtri ſenſus, qui rerum externarum viſibiles percipiunt ſpecies, ſine dolore id facient: oculi namque videbunt, aures audient, nares odorabunt, manus palpabunt, guſtus de ſaporibus iudicabit; nullus ibi muſicus, qui aure non percipiatur, defuturus concentus, quo Deus *in ſæcula ſæculorum* laudetur. CHRISTVS quippe & guſtu & olfactu dijudicabat poſt glorioſam reſurrectionem cibum ſibi à diſcipulis oblatum, eumque ſumebat, quanquam in corpus ſuum iam glorificatum nullatenus conuerteretur. Itaque *Beatorum corporibus, non poteſtas*, inquit Auguſtinus, *ſed egeſtas edendi ac bibendi auferetur.* *Secunda* eſt claritas, de qua Paulus, *ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria.* Et CHRISTVS ipſe, *fulgebunt*, inquit, *iuſti ſicut ſol in regno Patris eorum.* 1. Dos. 1. Cor. 15. 42. Ioan. 21. 5. Pſal. 83. 5. Luc. 24. Aug. 13. Ciu. c. 22. 2. Dos. 1. Cor. 15. 43. Matt. 13. 43. D. Soto ſ. a. 5.

Quemadmodũ enim viui hominis corpus, pulchritudinis

Digitized by Google

ſuæ decorem ab animę mutuatur viuacitate, ita & anima, per inhabitantem in ſe diuinitatem glorificata, corpus quoque reddit glorioſum; quippe cum à corpore quaſi corporali modo ſuſcipiatur. Hæc claritas adeo potenter inhæret animę, vt eam poſſit vel ſubtrahere, vel communicare quibus, aut quando vult; eamque pro arbitratu corpori indulgere. Hanc quoque claritatem damnati in beatorum corporibus conſpicient, Salomone atteſtante. Chriſtus vero Apoſtolis poſt reſurrectionem eam occultauit. Eſt autem hæc claritas alterius naturæ, quam exterior illa ſolis: cum ſit ſupernaturalis, quę in diuinarum literarum eloquio, ideo *claritas Dei* nominatur, quod à Deo per animam in corpus deſcendat, atque adeo etiam in tenebroſis luceat corporibus: licet ea nullatenus, quemadmodum ſolis ſplendor facit, calefaciat. Cęterum hæc claritas non æquè erit magna in quolibet beato. Quemadmodum non eſt eadem *ſtellarum* inter ſe, Paulo atteſtante *claritas*, prout enim hic corpora, ac membra noſtra plus minuſue, ob amorem CHRISTI rerum aduerſarum tolerauerint, ita & illic maioris minoriſue claritatis erunt: Quemadmodum candela plus præbet luminis in lucerna, tenue habente vitrum quam denſum craſſumque.

Sap. 5. 5.

Apoc. 21. 11.

1. Cor. 15. 41.

Claritatis diuerſitas vnde.

Eam ob rem, ſi corpus tuum velis poſtmodum inſigni claritatis lumine reſplendere, hic illud iam nunc coarctato, deſpicito, nec cibo potuue ſuperfluo onerato, multo verò minus ſtibio aut purpuriſſa deformato, aut auri margaritarumue pondere deprimito.

3. Dos.
1. Cor. 15. 44.

Tertia eſt agilitas, de qua ibidem Paulus, *ſeminatur in infirmitate*, *ſurget in virtute*. Beatorum namque corpora nullatenus erunt grauia, ſed ſecundum animæ directionem magna incedent velocitate, ac ſine vlla defatigatione volabunt, conteſtante idipſum Eſaia, ac dicente, *current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient*. Poterunt itaque ſiue terras ſiue maria pedibus inambulare: quin & de loco in locum ſine vllo pedum adminiculo, *tanquam ſcintillæ*, inquit ſapiens, *diſcurrent*. Vnde ex terra volitabunt in cælum, & de quolibet cæli loco

Iſa. 40. 31.

Sap. 3. 7.

loco in quemcunque etiam remotiſſimum velint idque exigui temporis momẽto, neque vllo baiulantium Angelorum auxilio, (qui tamen honoris ergô eos ad cœlum deducent,) opus habebunt. quam ob rem ſi hac agilitatis dote aliquando beari atque exornari cupias, amoue nunc à te omnem in Dei ſeruitio, proximiq; obſequio torporem, deſidiamq; atq; è contra ad quodlibet rei bene gerendæ ſtudium agilem te exhibe. Quarta eſt ſubtilitas, dicente eodem Paulo *ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale,* Nõ quod corpora oſſibus veraque carne deſtituta erunt, ſed quod in omnibus animæ morem geſtura ſint, ſine vlla quã hic in nobis experimur luctа, aut reſiſtentia. Itaq; ſpiritibus in hoc cõſimilia reddẽtur, quod nullum corpus adeo ſit ſolidum futurum, quod ſua nõ queant virtute penetrare: Quemadmodum Chriſtus corpus ſuum *clauſis ianuis* in conclaue intulit, ac ſepulchro conſignato reſurrexit. Penetrabunt namque ſine vlla ſciſſione alia quæuis corpora, imo ipſum denſiſſimum cœlum, cum ad Iudicis vocem eò conſcendent, ſine alicuius reſeratione. Verum enim vero vtrum hoc ex ſubtilitatis dote eis euenturum ſit, an ex aſſidua Dei id permittentis aſſiſtentia, inter doctos diſceptatur. 4. dos. *1. Cor. 15. 44.* Subtilitas in quo ſita? *Ioan. 20. 26.* *Matt 25. 46.* *Soto ſup. a. 6.*

Quarto diſcis, damnatorum corpora, quorum animæ Deum, nec in ſe habent, nec intuentur, omnibus pręfatis dotibus priuanda, quæ ſolis beatorum corporibus ex omnipotentis Dei præſentia conferuntur. Hinc namque eſt quod Paulus ait: *omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur.* Damnatorum corpora (excepta immortalitate) corporales reſument conditiones, quas hic habuêre. *Imprimis* enim non ſolum pati poterunt, verum ad ſuſtinendos cruciatus multo erunt, quam vnquam fuerint, accommodatiora: quorum cutis craſſities, & carnis durities nonnunquam doloris ſenſum hic imminuit. *Secundo*, tenebroſa ac deformia erunt, ſine vllo claritatis lumine, in obſcuris degentia locis, vbi non plus erit luminis, quam vt ad maiorem damnationem cumulum ſeſe mutuo in grauiſſimis tormentis conſpiciant. *Tertio*, ad inſtar plumbi erunt grauia, & veluti molaris lapis in tartaream prolabentur abyſſum. *Quarto*, erunt, craſſa ac denſa, ratione vi- *1. Cor. 15. 51.* Damnatorum corpora. 1. 2. 3. *Zach. 7.* *Apoc 18. 21.* 4.

tioſarum, quibus hic ſuccubuêre paſſionum; plena faſtu, odio, inuidia, omniq́ue malitia ac nequitia,

Chriſtus cur ab initio non habuerit has dotes. *Quinto* diſcis, Chriſtum qui ſecundum animam diuina ſemper viſione fruebatur, quatuor prædictas dotes potuiſſe hic ſuo communicaſſe corpori, ſed noluiſſe. *Primo,* quidem
1. quod *in omnibus*, vt Paulus ait, *abſque peccato,* cuperet aſſimulari nobis, præditus nimirum corpore mortali, paſſibili, viſibili, ſenſibili, prout reliqui omnes. *Secundo,* quia cruciatibus, ac
Heb 4.16.
2. pœnis corporis, immo corpore ipſo noſtra debuerit luere,
3. atque adeo abluere delicta. *Tertio,* quod prius voluerit haſce promereri dotes. Quemadmodum alibi ait: *oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam.* Et beatus Paulus, *videmus,* inquit, *Ieſum propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum:* vt & nos pro virili per bonorum operum exercitationem, ac patientiæ meritum haſce promereri dotes ſtudeamus. Nihilominus tamē, vt nobis oſtenderet facultatem ſibi non deeſſe, demonſtrauit interdum virtutis ſuæ potentiam: nempe *imprimis* impaſſibilitatem, ieiunando ſine difficultate dies quadraginta totidemq́; noctes. *Secundo,* quod ad claritatis dotem attinet, illius hic in ſua transfiguratione ſpecimen exhibuit. *Tertio,* agilitatem ſuam corā diſcipulis oſtendit, mare inambulans, putantibus ſpiritum, aut phantaſma ſe conſpicere. *Quarto,* ſubtilitatem, quando inuiſibilem ſe præbuit, tum Nazarethi vbi ex montis ſupercilio in præceps erat dandus, *tranſiens per medium ipſorum,* tum bina vice Hieroſolymis: prima quidem, quando lapidibus erat impetendus, abſcondendo ſe, ac corpus ſuū inuiſibile reddendo, alterā, cum exiens de manibus Iudæorum quærentium eum apprehendere, ſe ſubduxit. ſimiliter cū clauſtri virginalis cōſeruata integritate, ex materno egrederetur corpuſculo, apertè demōſtrauit, ꝙ ſubtilitatis dotē poſſet corpori ſuo cōmunicare.

Luc. 24. 26. *Heb. 2. 9.* **Chriſtus aliquando exeruit has dotes.** 1. *Matth. 4. 2.* 2. 3. *Mar. 6. 49.* 4. *Luc. 4. 30.* *Ioan. 8. 59.* *Ioan. 10. 39.*

IV. *Veſtimenta aūt eius facta ſunt alba ſicut nix.* Marcus hæc ita exprimit: *Et veſtimenta eius facta ſunt ſplendentia, & candida nimis, velut nix, qualia fullo nō poteſt ſuper terrā candida facere.* per quæ inſinuare volunt Euangeliſtæ veſtiū Chriſti claritatē, ex diuina corporis claritate, cuius reddebantur participes proueniſſe. Vnde inprimis diſcere licet, ꝙ merito hanc Chriſti veſtē magno

Marc. 9. 3. **Veſtis Chriſti honorāda.**

Digitized by Google

gno in pretio ſemper Chriſtiani habuerint: quæ etſi ſimplex, vt ait Iſidorus Peluſiota, fuerit, omni tñ digna eſt honore, tũ, ꝙ à B. Virgine Maria, Euthymio teſte cõtexta ſit, tum, ꝙ ab ipſo ſacratiſſimo Chriſti corpore aliquã hauſerit ſanctimoniã, adeo vt ſanguinis profluuiẽ in muliere ſtiterit (*retinet enim*, vt Gregorius Turonenſis ait, *conſtans Chriſtiani populi fides omne*, ꝙ *ſacroſanctũ Chriſti corpus attigit ſacratũ eſſe*) tum etiã propter diuinam hanc claritatem, per hoc veſtimentum refulgentem. De quo præfatus ſcribit S. Gregorius, quod ſua ætate in ciuitate Galathiæ, in baſilica quæ ad ſanctos Archãgelos vocitata erat, magna cũ reuerentia obſeruata fuerit. Eſt aũt hæc ciuitas inquit ab vrbe Conſtantinop. quaſi milibus 150. in qua baſilica eſt crypta abditiſſima: ibique in arca lignea hoc veſtimentũ habetur incluſum, quæ arca à deuotis atq; fidelibus ſumma cum diligentia adoratur. Cuius tñ aſſeruatæ veſtis gloria, nũc penes Treueren. eſt: qui aureo panno, quẽ Maximlianus I. huius nomis Cæſar, in hunc donauit vſum, eam attexuerunt, exhibentes quolibet ſeptennio ad dies tres omnium aduentantiũ, ac ſingulari cũ pietatis ſtudio humi procumbentiũ, oculis venerandam. fuit aũt non candida cum à Chriſto portabatur, ſed ſanguinei coloris: prout videre licet in antiquiſſimis D. Virginis imaginibus, à B. Luca Nycephoro atteſtante, depictis: nec non & veſte hac, quæ Treuiris cõſpicitur, in caſtaneum paulatim declinante colorem. In hac tamen nihilominus transfiguratione nullum præter fulgidũ exhibet candorem, ad oſtendendum in cœleſti gloria nihil externis deformatum eſſe coloribus, vbi omnia lucida, ac nitida reſplendent. *Non* enim *intrabit in eam aliquod*, inquit S. Ioannes, *coinquinatum*. Quicquid in illam ingreditur, nitidum debet eſſe, ac ſplendidum per Dei gratiam, vt diuinæ claritatis lumine condigni inueniamur.

[*Iſid. l. 1. ep. 74.* *Euthym.* *Matth. 27.* *Matth. 9. a.* *Greg. l. 1 de gl. Mar. c. 7.* *Ib. c. 8.* Veſtis Chriſti vbi aſſeruata olim. Seruatur nunc Treuiris. Color eius. *Nicep. l. 2. c. 14.* *Apoc. 21. 27.*]

Diſce *ſecundo*, etiam illorum, qui nunc perpetuum cum Chriſto regnant, ſanctorũ veſtes in pretio habendas. Quemadmodũ Heliæ palliũ honorauit Hæliſæus, cuius virtute Iordanis aquas diuidens, ſicco eas tranſiuit veſtigio: quanquam Helias tunc quidẽ tẽporis necdum æterna frueretur beatitudine, raptus ſolummodo in terreſtrẽ paradiſum. B. Anthoni*

[Veſtes Sanctorum honorandæ. *4. Reg. 2. 14.*]

Veſtis S. Pauli Eremitæ. *In vita S. Pauli.* *Nicep. l. 15. c. 24.* *Greg. l. 2. ep. 3. ind. 11.* *Ioan. Diac. l. 3. c. 57. 58.* *Greg. l. 3. hiſt. Franc. c. 29.* *Amb. ep. 85. ad ſororem.* **Virtus lanæ cui imponuntur reliquiæ S. Agatæ.** *Greg. li. 3. ep. 30.*

in tanta reuerentia Pauli Heremitæ tunicam habuit, vt ea nō niſi diebus ſolemnibus Paſchæ & Pentecoſtes, teſte Hieronymo vteretur. Scribit Nicephorus Leonem Imperatorem Blanchernæ prope Conſtantinopolim, rotundum Dei genitrici, in quo veſtis eius repoſita erat, condidiſſe templum: veluti inuictum perpetuumque vrbis præſidium, quæ varios repellit morbos, & miraculis, quæ in ea fiunt naturā, & vim tēporis ſuperat. Gregorius quoque Papa à Ioanne Abbate mitti ſibi. S. Ioannis Euāgeliſtæ tunicam petebat, quam altari lateranenſis Eccleſiæ impoſitam, plurimis miraculorum effulſiſſe virtutibus, teſtis eſt in vita Gregorij, Ioannes Diaconus. Refert etiam Gregorius Turonenſis, cum anno Domini 524. Cæſaranguſtana ciuitas eſſet à Gallis obſeſſa, ciues cum tunica Beati Vincentij Martyris, muros pſallendo circuiſſe, Galloſq; re infecta diſceſſiſſe. Quin & Diuus Ambroſius cōmemorat Chriſtianos olim roſaria, ac indumenta ſuper ſacratiſſimas Geruaſij & Protaſij Martyrum reliquias iactitaſſe, vt tactu ipſo medicabilia repoſcerentur. Conſtare autem cuiuis arbitror quo pacto Cathanæ in Sicilia quotannis lana, in qua reliquiæ ſanctæ Agathæ martyris inuolutæ ſunt, immutetur, quæ populis viritim diſtributa, aduerſus Æthnæ montis incendia, pagos, agros, ac vineta defenſat. Quippe qui iugiter in ſummitate ardens, nonnunquam inſtar bullientis ollæ vapores flammaſque in modum cinerum, atrociſſimorumque carbonum eructat, adeo vt circumiacentis terræ ſuperficiem vndequaque cōtegat. Cuius incommodum, vt anteuertant, abigantque Chriſtiani, ſpiris goſſipij, quæ reliquias præfatas Martyris attigerunt, regiones ſuas circumuallant. Olim vero cum quid reliquiarum Magnates à Pontificibus expeterent, non quidem aliquid inde mittebatur (quippe quas ob reuerentiæ metum nemo citra mortis, quæ nonnunquam eos inopinatè opprimebat, periculum audebat contingere) ſed linteum, aut ſericeum aliquem mittebant panniculum; quem brandeum Beatus Gregorius nominat; quem in ſepulchrum, ſeu confeſſionis locum demittebant, quatenus ſacratum contactu reliquiarum, vel ſaltem ſepulchri, aliquid inde ſanctitatis elicerent. Fatetur hoc ipſe Gregorius ad Conſtantiam Augu-

Auguſtam, petentem nonnihil S. Pauli reliquiarum in cuius honorem Byzantij celebrem ædificauerat Eccleſiam, vbi inter cætera etiam hæc, quæ B. Leonis accidêre temporibus, commemorat, contigit, inquit, dum quidam Græci de talibus reliquijs dubitarent, vt prædictus Pontifex hoc ipſum brandeum allatis forficibus inciderit, & ex ipſius inciſione ſanguis effluxerit. Idipſum quoque Ioanne Diacono litteris commendante, Gregorio accidit: qui petentibus per ſuos legatos quibuſdam occidentalibus, eaſdem reliquias clauſas tranſmiſit. Legati autem per aliquot milliaria profecti, eas in itinere, ambigui quid ferrent aperuêre. qui nihil præter panniculos reperientes, Romam rediêre deluſos ſe arbritrantes. ſimulque dicentes, Dominos ſuos pulcherrimis abundare pallijs, ac per hoc ſe vilioribus Romanorum panniculis nequaquam indigere. Quos tamen vbi Gregorius ſacro impoſuiſſet altari, cum circumſtantibus omnibus in orationem ſe dedit, vt Deus omnipotens quod à liminibus Apoſtolorum tranſmiſſi eſſent, pro reliquijs honorari debere oſtenderet. Deinde ab oratione conſurgens, incredulos legatos propius accedere iuſſit, cultellum petijt, more ſanctiſſimi Papæ Leonis brandeum pupugit, de cuius punctione ſanguis confeſtim emanauit. *Quarto* diſcis, etiam veſtes, & quidquid Sanctorum adhuc viuentium concernit corpora, virtutem aduerſus hoſtes habere, per meritum, ſanctitatem diuinamque gratiam, quæ in ipſis eſt. Ita namque B. Petri vmbra miraculis inclaruit, nec non & Pauli ſudaria, ac ſemicinctia, & ægros curabant, & dæmones, vti tam ex Actis Apoſtolorum, quam ex catecheſibus B. Cyrilli Hieroſolymorum Epiſcopi conſtat, abigebant. Magnus quoque Theodoſius, quemadmodum de eo commemorat Metaphraſtes, cum hoſtibus manum conſerturus, Senuphij Monachi præſentiam expetijt. Qui venire recuſans, ſuper humerale ſuum, ſeu ſcapulare, vt vocant, vna cum baculo Imperatori tranſmiſit. Quæ cum gratiarum actione acceptans, præliumque primus inijt muniens caput ſuum humerali, loco galeæ, baculo, autem inſtar lanceæ manus armans; ſicque cum hoſte confligens victoriæ palmam retulit, ne vno quidem de ſuis deſiderato. Huiuſcemodi

Ion. Diac. l. 2. c. 42.

Veſtes Sanctorum adhuc viuentium valent contra mala.

Act. 5. 12.
Act. 19. 20.
Cyrill. cat. 17.

Theodoſij ſenioris ſtratagema.

Apud Sur. Ianuarij 31.

modi aũt veſtes, quæ in vita piorum hominum per Dei gratiã tãtam cõſecuti erant virtutẽ, poſt illorũ obitũ per gloriæ claritatẽ maiorẽ promerentur reuerentiæ dignitatẽ. Quin & B. Greg. ſcriptis prodidit ſudariũ B. Pauli Apoſtoli, ꝙ, cum adhuc viueret, hinc inde ad morborũ vim profligandã circumferebatur, poſt obitũ in ſepulchro eius repoſitum, à nemine contingi potuiſſe. Sanctorũ ergo reliquias exuuiaſq;, quarũ virtus de eorũ gloria luculentum teſtimoniũ præbet, in magna veneratione habeto contemnens interim hæreticorum quaſcunque irriſiones, ægre ferentium, quod ipſorum Magiſtri, dęmones, per ſanctorum reliquias crucientur profligenturque, prout rectiſſime Vigilantio obijcit S. Hieronimus.

Greg. l. 3. ep. 36.

Veſtes ſacrę honorãdæ.

Quinto diſces, quod veſtes, quæ vel in ſacri altaris, aut Deo dicatorum hominum vſum ſacretæ dedicatæque ſint, etiam in pretio haberi debeant; tum propter ſolemnem diuinæ benedictionis, orationiſque efficatiam, tum ob ſacrificij, ad cuius applicantur vſum, reuerentiam, ipſiuſque religioſæ vitæ ſanctimoniam. Ipſimet beatorum Angelorum Spiritus in Sacerdotum, Diaconorumque amictu ſeſe aliquando hominibus conſpiciendos (vti de B. Anaſtaſio Martyre refert, Metaphraſtes) exhibuêre, prorſus vt perperam agant, qui in hiſtrionicis actionibus, ſceniciſque ludis, veſtibus ſacris & maxime diuini altaris cultui dedicatis abutuntur, aut religioſorum habitum cachinnis dicterijſque exſibilant. Cõtigit namque Salmanticæ B. Dominici ætate, circa annum Domini 1217. quod quidam Magiſter Nicolaus cum in conuentu Prædicatorum pranſus eſſet, vt domum ſe recipiens ob imminentem pluuiam Monaſtico operiretur cucullo, ne veſtes eius madefierent. Quo cum ſtudioſorum ædes hiſtrionico obiens more, omnibus ſe vltro ridendum obiecit: ſed haud impunè, eadem etenim nocte in tam acutam incidit febrem, vt de eius vita à medicis eſſet conclamatum. Vnde feruentes ad Deum, vt hanc ei noxam condonaret preces effundens, audiuit diuinitus vocem ita dicentem; putas ne me ipſas fratrum prædicatorum perſonas duntaxat velle honore, ac reuerentia affici? Ego vero id te ſcire velim, me & veſtes eorum

Apud Sur. 22. Ianuarij.

l. 2. vita S. Dominici c. 12. apud Sur. 5. Auguſti.

Digitized by Google

rum nolle debitâ fraudari reuerentiâ. Quas cum tu contumelia affeceris, niſi per pœnitentiam reſipueris, non id impunè feres. Ea vox vbi non dormientis, ſed vigilantis auribus illata eſt, omnia eius viſcera concuſſa ſunt. Vocatis autem fratribus habitum quem cum cachinno geſſerat, multa cum reuerentia ſolemniter induit, vt hac ratione ſerio expiaret, quod ſcenice perperam admiſerat. Itaque hęc quintuplex veſtimentorum conditio à Chriſto ſuam ſortitur reuerentiam omnis nimirum ſanctitatis fonte, prout ex veſtium ipſius immutata claritate hic datur intelligi.

B. Anſelmus vero ſpiritualiter hanc veſtimentorum Chriſti claritatem ita exponit, vt ſanctos ipſos denotent, de quibus Eſaias vates ad Chriſtum; *omnibus his,* inquit, *veluti ornamento veſtieris.* Hæ autem veſtes ideo niui comparantur, quod ſancti virtutibus nitidi ſint, & ab exurente ſolis æſtu remotiſſimi. Quem quidem candorem nemo fullonum conciliare poteſt, quia in hac lacrymarum valle, nemo mundus à ſorde. Verum quod fulones, hoc eſt animarum doctores, hic efficere nequeunt, Deus in cœlo perficiet, vbi Eccleſiam ſuam ſanctam *emundabit ab omni inquinamento carnis & ſpiritus.* Gregorius quoque dicit, quod ſicut tota ſimul Eccleſia veſtimentum Chriſti eſt: ita fideles quique, eiuſdem Eccleſiæ veſtimenta deputantur: qui omnes à Chriſto claritatis ſplendorem percipient, prout Paulus ait, quod reformaturus ſit *corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.* Poſſunt & ſubditi per Chriſti veſtimenta intelligi, quibus ſufficit, quod à peccatorum maculis immunes nitidique ſint; cum interim ſuperiores, vtpote capita ac facies corporis, ſplendere debeant, Chriſto id ipſum confirmante, ac dicente; *Vos eſtis lux mundi,* oportet ergo, vt *ſic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* Qua de re varijs in locis agit Chryſoſtomus, inſtruens ſuperiores quo pacto vitam inculpatè debeant tranſigere; & poſt eum Gregorius, in opere paſtorali, quod hac de cauſa potiſſimum conſcripſit, ſicuti namque Chriſti, in hac transfiguratione, corpus clarius reſplenduit, quam veſtimenta; ipſeque nunc in cœlis ſanctorum omnium gloriam exuperat, ita & ſuperio-

Anſel. c. 17. Matth. Veſtes ſignificant. 1. Sanctos. *Iſa. 49. 18.* *2. Cor. 7. 1.* *Greg. 20. Moral. c. 24.* 2. Eccleſiã. *Philip. 3. 21.* 3. Subditos. *Matth. 5. 16.* *Chryſ. ho. 85. in Ioan. 34 ad Heb. 3. in Acta. l. 3. de Sac. c. 1.* Superiores ſint clariores ſubditis.

ſuperiorum vita ſubditorum debet præeminere, vt ſuæ claritatis per doctrinæ, ac bonorum exemplorum ſtudium, ijs aliquid impertiantur: quatenus ipſorum gloria in cœleſti beatitudine eò magis effloreſcat, quo hic ſublimiorem in terris locum conſecuti ſunt.

V. *Luc 9.30.* *Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Helias cum eo loquentes?* Lucas hoc pacto. *Et ecce duo viri loquebantur cũ illo: erãt autem Moyſes & Helias, viſi in maieſtate: & dicebant exceſſum eius, quẽ cõpleturus erat in Hieruſalem.* Veteris Teſtamenti Iudæi in vnum, qui venturus erat, Chriſtum, ſpem ſuam defixerant perſonam, tamen illius ignorantes. Verum Deus nos docere vult, non ſufficere in nouâ lege generaliter in Chriſtum, quem aduenisſe ſcimus, credere; ſed quod ſcire etiam oporteat, quis nam ille ſit, vt eum agnoſcẽtes, in rebus afflictis patronũ habeamus. Itaque pater cœleſtis bis de Chriſto filio ſuo teſtimonium protulit: *Primo* quidem baptiſmi tempore, cum in ſpecie columbæ Spiritum S. cœlitus demitteret. *Secundo,* in hac transfiguratione, vbi duos in medium adducit veteris legis Prophetas, non ſolum teſtificantes hunc Ieſum eſſe Chriſtum, ſed quod dignitate ipſis eſſet ſuperior, quodque humanum genus, per acerbiſſimæ paſſionis exceſſum, Hieroſolymis eſſet redemptus. Chryſoſtomus, alijq; patres varias adferunt rationes, cur ex antiqua lege, hi duo potiſſimum ad hanc rem ſint præ ceteris delecti. *Primo,* vt homines qui Chriſtum pro Helia, aut Prohetarum aliquo (ſicuti Apoſtoli aiebant) habebant, ſcirẽt Chriſtum plus eſſe, quam vllum prophetam, videntes nimirum, quod duo Prophetarũ principes Moyſes & Helias perſonaliter accederent, vt Chriſto deferrent honorem, ac de eius gloria teſtificarentur, imo & participes eiuſdẽ redderentur: illa etenim gloria in qua fuêre viſi, nõ equidẽ ipſorũ erat, neq; ex ipſorũ animabus, beatifica viſione necdũ fruentibus prouẽniebat, ſed ex præſentia claritatis Chriſti, corpora eorũ eximio ſplendore illuminãtis. *Secundo,* vt demonſtrarẽt Chriſtum nihil vnquam ad labefactandum veteris decreta legis, prout Iudæi calumniantes obiectabant, commiſiſſe. Ad cuius rei confirmationem duos hoſce præſentes eſſe voluit: Moyſen quidem, quod per eum diuinitus lex eſſet promulgata;

In Chriſtũ quomodo credendum iam?

Matth. 3.17. *Matth. 17.5.*

Chryſ. homi. 57, in Matth. Cur hi duo appareant præ alijs? 1. Ratio. *Matt. 16.14.*

Moyſis & Eliæ gloria vnde?

2. ratio.

Ioan. 8.48.

Exod. 20. & ſeqq.

gata; Heliam vero, quod is grauiter in legis tranſgreſſores o- 3. Reg. 18. & 4. Reg. 1.
lim animaduertiſſet. Quorum vterque non honoraſſet
Chriſtum, ſi quid aduerſus legem deliquiſſet. *Tertio*, vt nos 3. Ratio.
doceret, Chriſtum vitæ neciſque eſſe Dominum, ſummo-
rum æque ac infimorum, cui mortua quoque viuunt. Moy-
ſes namque obierat, Helias vero etiamnum viuit quorum
hic in terreſtri degit paradiſo, ille autem in limbo agebat.
Quarto, vt hoc exemplo inſtrueremur quanta ſit felicitas, ba- 4. Ratio.
iulare crucem, ac pro iuſtitia ærumnas perpeti, prout ante
dies admodum ſex Chriſtus prolixe diſſeruerat. Moyſes et-
enim magna animi conſtantia, plurima ab Ægyptiorum Re-
ge Pharaone ſuſtinuerat, & Helias ſimiliter ab Achab. *Quin-* 5. Ratio.
to, vt Apoſtoli cæterique Prælati edocerentur, quomodo
eximiorum horum duorum Prophetarum veſtigijs, bene
viuendo inſiſterent: imitando inſignem Moſaicæ charita-
tis feruorem, qui pro Iſraelitici populi abolendo delicto. Exod. 32. 32.
Deum omni animi conatu precabatur dicens: *aut dimitte il-
lis hanc noxam; aut ſi non facis, dele me de libro vitæ.* Heliæ ve-
ro æſtuantem zelum, quo inflammatus quadringentos 3. Reg. 18.
quinquaginta prophetas Baal internecione deleuit, ac bis 4. Reg. 1.
quinquagenarios, vna cum ſuis fulmine enecauit. *Sexto*, vt 6. Ratio. Matt. 25.
aliquod ſecundi ſui aduentus ſpecimen ederet, quando ni-
mirum ingenti cum gloria, ac magno ſanctorum comitatu,
veniet *iudicare viuos & mortuos.* *Septimo*, quod per CHRI- 7. Ratio.
STVM non ſolum qui nunc viuunt aut poſtmodum victu-
ri ſunt, verum etiam omnes qui ante ipſum in veteri lege vi-
xerunt ſaluandi ſint, ac per ipſius ſolius fidem cœleſti gloria
exornandi. *Octauo*, quod iam dudum ante, Moyſi ſpem 8. Ratio. Exod. 33. 23.
feciſſet, *poſteriora ſua*, hoc eſt, humanam ſuam naturam
ſe ipſi exhibiturum. *facies* namque eius hoc eſt diuinitas,
non in hac mortali vita, ſed in futura conſpicietur. *Nono*, 9. Ratio.
quod hi duo Prophetæ quadraginta dierum ieiunio, ido- Exo. 34. 3. Reg. 19.
neos ſeſe feciſſent, vt diuino fruentes colloquio quaſi le-
gatorum vice fungerentur. *Decimo*, vt oſtenderet diſcipu- 10. Ratio
lis, potuiſſe ſe quod Phariſæis petentibus ante recuſauerat.
ſigna & prodigia *de cœlis*, (vti ait Hieronymus) euocando Hier. Mat. 16
non ſolum Heliam ex Paradiſo, ſed & Moyſen ex limbo.

Digitized by Google

11. Ratio. *Vndecimo*, vt nos doceret Chriſtum legis ac Prophetarum eſſe finem, quæ vti hominem ad Chriſtum perducere, conabatur, ſic nunc finem accipiens ab eodem conſummari atque adimpleri debebat, prout diſcipulis prædixerat. Ideoque v-(*Matth. 5. 17.*)terque à Chriſto illuminatur, vt legis prophetarumque vmbræ ac caligo ab ipſo elucidarentur. (12. Ratio.) *Poſtremo*, vt nos à ſæculari vita ad ſpiritualem translati vitam ac mortem perpetuo meditemur, & quod quamdiu vita fruimur, multum debemus acquirere boni cum id poſtea fieri nequeat, ac mortem quotidie ante oculos proponere.

Quomodo hi duo mõtem aſcenderint. Quærunt hic doctores quo pacto hi duo montem aſcenderint. Et quidem de Helia (Elias.) nulla eſt difficultas: qui etiamnũ in terreſtri paradiſo vitam agit, vbi mundi præſtolatur exitum, (*Apoc. 11. 3. Mala. 4. 5. 4. Reg. 2.*) quoadusque, vna cum Enoch, veniat Iudæos ad fidem Chriſti conuerſurus. ſicut homo huc potuit accedere, delatus nimirum ab angelis, quorum opera in paradiſum denuo translatus eſt. (De Moyſe 1. ſentẽtia.) Verum de Moyſe, qui vita functus in limbo cum cæteris agebat, maior eſt quæſtio. Vnde nonnulli adſerũt eum ſecundum animam ſolum modo præſentem fuiſſe, corpore aereo circumueſtitam: prout tam mali, quam boni angeli ſolent hominibus apparere, & Samuelis anima Sauli. (*1. Reg. 28.*) Vnde Diuus Auguſtinus (*Aug. de cura pro mort. c. 15.*) efficaciter probat, defunctorum animas viuis nonnunquam apparere. Cuius rei plurima paſſim apud Beatum Gregorium (*Greg. 4. dial. cap. 16.*), alioſque Patres extant exempla; tum beatorum nunc in cœlis cum Chriſto degentium, ſicuti Fœlix Papa, Tarſillæ nepti apparuit; tum damnatorum, quemadmodum de Theodorici Arrianorum Regis anima in Vulcaniam ollam detruſa paulo ſuperius commemorauimus; nec non & illorum quæ etiam num in purgatorio expiantur.. Sic de Paſchaſio Diacono (*Greg. ſ. c. 40 55.*) legimus quod ſe Germano Capuano Epiſcopo, in thermis conſpiciendum exhibuit; & de alio quodam, qui Ioanni presbytero in thermis miniſtrans Miſſæ officium pro animæ ſuæ ſalute offerri precabatur. Quin & Petrus Damiani cardinalis refert (*Apud Sur. to. 7 ſed vide Baron. 23. O-ctobr.*) Sanctum Seuerinum Colonienſium Archiepiſcopum, apparuiſſe cuidam clerico, Vadum fluminis tranſeunti: cuius equi habenas apprehendens dixit, ſe acerbos tolerare crucia-

cruciatus, quod horarias preces non per diſtincta temporum interualla, ſed mane, vt liberius alijs inſiſteret occupationibus, omnes ſimul abſoluiſſet; rogare ergo, vt vna cum Clero Colonienſi, pro ſe apud Deum intercedat. Cumque datam clerici manum fluctibus Epiſcopus impreſſiſſet, tantus eam ardor abſorbuit, vt vndique carnes diffluerent, & oſſa nuda vix hærentibus articulis remanerent. Alij tamen probabilius dicunt, Moyſis animam diuina potentia proprium aſſumpſiſſe corpus: vt ambo realiter comparentes, veri veritatis teſtes adeſſent, non in phantaſtico corpore. Alioquin ſi Moyſis anima, non verum aſſumpſiſſet corpus, ſed tantum aereum, non potuiſſet pro integro haberi teſte; ſed pro dimidiato: anima nimirum comparente, & corpore deficiente. Neque vero hoc aut diuinæ potentiæ ſuperat vires, quæ nos omnes in die iudicij proprijs veſtiet corporibus; aut eius conſuetudini repugnat, qui adeo veritatis eſt amans, vt pro illius confirmatione nonnunquam etiam mortuos reſuſcitet, linguaſque infantium etiam in minori neceſſitate ſoluat. Atque vt illos taceam, qui cum Chriſto reſurgentes, multis in ciuitate ſancta apparuerunt, in teſtimonium Chriſti reſurrectionis, non poſſum, quin illud quod in Polonia circa annum Domini 1020. accidiſſe Ioannes Longinus in vita S. Stanislai Cracouienſis Epiſcopi, iuxta ac Martyris commemorat, referam. Ea tempeſtate apud Polonos Regnabat Boleslaus, qui in omni impietatis turpitudiniſque genere volutatus, etiam aliorum ſtuprabat vxores. Quem cum Epiſcopus pro ſuo officio bis terue moneret, ille potius inuidiæ facibus aduerſus eum exarſit, quam vt melioris vitæ propoſitum capeſceret; quæritans interim omnes vindictæ modos, vt calumnijs irretitum circumueniret. Emerat vir beatus in tractu Lublinenſi pagum petrauinum, à Petro quodam equite, vnico pagi eius hærede, quem Cracrouienſi Eccleſiæ, pretio eius teſtibus præſentibus integre perſoluto, adiunxerat, eumque iam prope triennio abſq; vllius infeſtatione poſſederat. Rex vero vbi comperit Petrũ obiiſſe, vocat tres defuncti nepotes, ad quos pag⁹ ille iure hereditario deuolut⁹ eſſet, hos hortatˀ inſtigatq;, vt Stanislaum

[Margin: 2 ſententia de Moyſe.]

[Margin: Matt. 27.]

[Margin: Apud Sur. 11. April.]

Epiſcopum de interuerſa hæreditate deferant, atque in ius trahant. Promittit vir Dei ſe teſtes producturum, verum illi Regis pertimeſcentes iram detrectant teſtimonium. Quod vbi Epiſcopus comperit, conſtanti voce dicit ſe poſt triduum teſtem veritatis omni exceptione maiorem producturum, ipſum nimirũ Petrum triennio iam vita functum, illi in riſum verſi, ſibilis ac ſannis virum Dei, tanquam mentis parum cõpotem excipiunt. Interea Stanislaus veſte indutus cilicina, cum clericis, pauciſque laicis in Petraninum diſcedit pagum, nocte dieque precibus ieiunijſque inſiſtens. At vero vbi ſpõſionis illuxit dies, re diuina ex more peracta, pontificali indutus veſte, ad Petri accedit ſepulchrum, amotaque per miniſtros humo, ſubmittit ſe in genua, & fuſis magna cum fiducia ad Deum precibus, putrefactum cadauer, iubet in puluerem iam ferme redactum, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, à mortuis reſurgere, vt veritati à filijs hominum proſtitutæ, deſertæque teſtimonium perhibeat. Confeſtim reuiuiſcit homo, cuius manum apprehendens Epiſcopus, in præſentiam adducit Regis, teſtiumque qui venditioni interfuerant, & nepotum, quos omnes ille acriter increpans, rem vt geſta erat publice enarrat, adeo vt Rex tam euidentis miraculi teſtimonio conuictus, quamuis non abſque multo animi felle, præfatum pagum Cracouienſi adiudicauerit Eccleſiæ. Beatus autem Antiſtes Sciſcitatus eſt Petrum, an ad tempus aliquot vitæ huius mortalis vſu frui cuperet? non dubitare ſe, quin id precibus à Deo eſſet obtenturus. Ad quod ille; Gratias, inquit, ago ſanctitati tuæ Venerande Pater: ſed mihi id nunc optabilius eſt, vt me meo reſtituas ſepulchro. Nam exiguo ad huc tempore pro erratis meis in purgatorij locis manſurus ſum, tu interim Deum pro me orato, vt breui eius in cœlis potiar aſpectu. Quo dicto in ſepulchrum redijt. Hoc ſi per Stanislai Epiſcopi preces, propter vnius ſolummodo pagi conteſtandam venditionem fieri permiſit Deus, non mirum ſi Moyſen è ſepulchro ſuſcitauit, vt palam teſtaretur Ieſum Saluatorem noſtrum verum eſſe Chriſtum ſeu Meſſiam.

In vitis PP. p. 2 l. de virt. pati. & humil. §. 37.

Cum iuxta Beati Macharij Abbatis cellulam homicidium aliquando

aliquando fuiſſet perpetratum, & cuidam homini innocenti impingeretur crimen, ille ſe à iuſtitiæ miniſtris apprehendendum pertimeſcens. Ad Macharij confugit auxilium. Qui ad defuncti ſepulchrum vna cum miniſtris, alijſque plurimis perduci poſtulans, in vota preceſque procumbit, tandemq; contenta voce defunctum inclamans; præcipio, inquit, tibi per Chriſtianæ fidei quam profitemur veritatem, vt nobis edicas, an hic homo qui homicidij inſimulatur, vita te priuauerit. Ille vero id aperte negare. Tum illi obſtupefacti rogare Macharium cœperunt, vt porro interrogaret, quiſnam igitur ille eſſet, qui ſe hoc ſcelere cruentaſſet. Ad quos Sanctus vir, ait. *Hoc ego nullatenus interrogabo, ſufficit etenim mihi, vt liberaretur innocens, non eſt autem meum, vt reus prodatur qui forſitan animo compunctus, aliquando pro facinore ſuo pœnitentiam aget.* Adò Treuerenſis Archiepiſcopus ſcribit tempore Iuliani Apoſtatæ Euſtaſium, Tuſciæ rectorem ac fiſci exactorem, cum peregre eſſet profectus, vxori pecunias officij ſui cuſtodiendas reliquiſſe. Illam autem ſuperuenientibus hoſtibus, eas omnes, nemine conſcio, in terram defodiſſe ac paulo poſt, marito abſente, obiiſſe. qui poſtliminio domum rediens, animo conſternatus quod nihil nummorum inueniſſet, cum ei à principibus ſupplicia intentarentur, ad Beatum Donatum Aretinum Epiſcopum confugit, auxilium conſiliumque poſtulans; Qui ad vxoris ſeſe conferens ſepulchrum, voce magna clamitauit. Euphroſyna (hoc namque defunctæ erat nomen) per Chriſtum crucifixum te coniuro, vt dicas nobis quid factum ſit de pecunia fiſci: quia vir tuus pro ea, ab exactoribus valde affligitur: illa vero è ſepulchro reſpondit, humi eam eſſe defoſſam, haud procul ab oſtio, vbi etiam reperta eſt; Beatus * Aldelmus Schireburgenſis in Anglia Epiſcopus, Romæ circa annum Domini 690. degens, repperit ibidem, puerum quendam thoro illegitimo genitum, prauorum quorundam hominum rumore Sergio Pontifici adſcribi. Qua re commotus ſane Aldelmus, multumque dolens Pontificem haud vulgari ſibi amicitia deuinctum, eiuſmodi fœdari infamia, puerum non niſi dies nouem natum, exhiberi iubet, eique in virtute & nomine Iesv Chri-

Apud Sur. 7. Auguſt.

* al. Althelmus.

Apud Sur. 25. Maij c. 3.

STI imperat, vt edicat, num Sergius Papa eo ſe ſcelere obſtrinxerit? Cui infans diſtincto apertoque ſermone reſpondit, Pontificem illi crimini nequaquam affinem eſſe, nihil illum fœmineo cum ſexu commercij habere. Simile quid & Beato Brixio, Turonenſis Eccleſiæ poſt Sanctum Martinum Epiſcopo accidiſſe. Gregorius itidem Turonenſis Antiſtes commemorat. Qui cum à populo lapidibus eſſet opprimendus, quod ex lotrice ſua filium ſuſtuliſſe diceretur, infantem ad ſe deferri poſtulauit. Erat is triginta, aut amplius dierum; cui Brixius, adiuro te, inquit, per IESVM CHRISTVM Dei Filium vt palam conteſteris, num ego tuus exiſtam genitor. Et infans: non es, inquit, tu pater meus. Populis autem clamantibus ac perurgentibus, vt infantem patris nomen prodere cogeret, reſpondit: Quod ad me pertinet, ſollicitus præſtiti. Vobis ſi quid præterea ſuppetit, per vos requirite. Hæc adeo fuiſſe hic enarrare volui, vt *inprimis* doceamur Deũ ſingularem eſſe veritatis (eſt namque veritas ipſa) amatorem. *Secundo*, ne vnquam veritati præbere teſtimonium detrectemus. *Tertio*, vt ſtudioſe à mendacio periurioque nobis caueamus.

Greg. l. 2. hiſt. Franc. c. 1.

Quæri hic poteſt vnde diſcipuli Moyſen & Heliam agnouerint, Euthymius arbitratur eos ex Hebræorum libris, in quibus eorum erant imagines, id habere potuiſſe, aut veterum relatu. Fatetur namque Beatus Ambroſius, ſe Pauli Apoſtoli, vna cum Geruaſio ac Protaſio ſibi apparentis vultum, ex eius pictura qua vtebatur, agnouiſſe. Quemadmodum & Chryſoſtomi diſcipulus Proclus, eundem Beatum Paulum ex imagine illa, quam ſuus Dominus ante oculos ſemper habebat, patenter deprehendit. Theophylactus autem ait ex verbis ipſorum potuiſſe ipſos dignoſci, Moyſe forſitan allegante, quod Chriſti mortem per agni paſchalis occiſionem pręfiguraſſet. Helia vero quod viduæ filium reſuſcitando, eiuſdem reſurrectionem expreſſiſſet. Ita quippe Iudas Machabęus ex verbis Onię Pontificis Ieremiam agnouit, dicentis; *Hic fratrum amator, & populi Iſrael: hic eſt qui multum orat pro populo & vniuerſa ſancta ciuitate Ieremias Propheta Dei.*

Quomodo Apoſtoli agnouerint hos duos.
1. Sententia *Euthym.*
Matt. 17.
Apud Sur. 19. Iunij.
Apud Sur. 29. Ian.
2. Sentent.
Exod. 12.
3. Reg. 17.
2. Mac. 15. 14

Poſſu-

Poſſumus & nos id in diuinam reuelationem referre: vt nimirùm doceamur, quo pacto ſancti ſe mutuo in cœlis agnoſcant, nempe duobus potiſſimum modis.: *Primo* in Deo, vt ait Gregorius, in quo omnia videntes, nihil ignorare poterunt. *Deinde* ex ipſis operibus ſanctorum quæ in eorum animabus depicta, quaſi in imagine conſpicient. Quemadmodum enim, inquit Beatus Baſilius, in cognitionem alicuius deuenimus, cum res ipſius geſtas, quas alias enarrari audieramus, intelligimus, nimirum ſi dicatur, hic eſt ille talium ac talium rerum patrator; ita poſt hanc vitam omnes homines agnoſcemus, videntes in illorum animabus, quid vnquam perpetrauerint. illic namq; nemo poterit latere, vbi omnium cogitationes, actiones, locutiones ſiue publicæ ſiue occultæ ſint, à ſingulis agnoſcentur; Quemadmodum poſt [a] Baſilium, [b] Bernardus fatetur; idque diuinæ virtutis potentia, inquit [c] Auguſtinus. Itaque beati etiam damnatos in inferno agnoſcent, & contra; prout tam Abraham epulonem, quam epulo Abrahamum agnouit.

3. Sentent. Beati in cœlis duobus modis ſe vident.
Greg. 4. dial. c. 33.
L. de virg. circa med.
a *Baſ. ep. 113.*
b *Ber. c. 2. meditat.*
c *Augu. 20. Ciu. c. 14.*
Greg. hom. 40. in Euang & 4. dial. c. 33.

Lucas ait, quod *de exceſſu* ſiue morte Chriſti inter ſe collocuti ſint, quam Hieroſolymis erat obiturus: vt nos *imprimis* erudiret, tunc cogitandum nobis eſſe de fine. quando in maxima ſumus vel gloria, vel rerum ſecundarum proſperitate, prout monet Eccleſiaſtes; *Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis, & dierum multorum*, hoc eſt, æternitatis. Cum igitur pulchre ac ſumptuoſe es exornatus, expolituſque, tunc cogita corpus tuum, cui nunc tantum impendis & laborum, & ſumptuum, paucis poſt annis ab anima deſtitutum, vermium eſcam, ac terræ puluerem futurum. Iezabel ſtibio depingens oculos, non recordabatur ſe eadem hora à canibus dilaceratum, ac equorum vngulis conculcatum iri.

Cur locuti de morte.
I.
Eccl. 11. 8.
4. Reg. 9. 33.

Secundo, omnem rerum mundanarum lætitiam non ſolum ſæcularem, ſed & ſpiritualem, dolore eſſe permiſtam. Sæcularis enim lætitia, immunda eſt, magis contriſtans, quam exhilarans; ſemperque aliquid ſecum adducens mœroris, prout in Dauide, Hamano, alijſque compluribus liquet, quorum in proſperis inconſtans fuit lætitia,

2. Ratio.

 Spiri-

ſpirituale quoque pacatæ conſcientiæ gaudium, quo maius eſt, eo maiora triſtitiæ capit incrementa, dum hominum conſiderat peccantium multitudinem propriamque imperfectionem.

3. Ratio. *Tertio*, neminem ad gloriam poſſe peruenire, niſi per tribulationem, & mortem, Chriſtus hic gloriam ſuam venalem nobis offert, ſed adiuncto pretio, ac ſi dicat; Eſt quidem illa pulchra & magna, at vide quo pretio emas; Ego ſanguinis mei lytro adeoque & morte ipſa eam ſtatui, tu ſi idem feceris, ea potieris.

4. Ratio. *Quarto*, tunc nos eſſe glorioſiores, cum pro iuſtitia perſecutiones aduerſitateſque patimur; Quemadmodum aiebat Paulus ſe non gloriari *niſi in cruce Domini*, ſuiſque infirmitatibus. Cum Iunius Donatus præfectus duas ſorores germanas, ob Chriſtianæ fidei conſtantiam, apprehendiſſet, quarum vna *Ruffina* altera *Secunda* vocabatur; cumque illa flagellis acriter cæderetur, magno clamore iudicem inſectata; cur inquit, ſororem meam. *Secundam* gloria afficis, me vero eius gloriæ non pateris eſſe participem? quin age, cum vtraque Chriſtiana ſit, vtramque flagellato. Chryſoſtomus loco *exceſſus*, legit *gloria*, dicens Chriſti paſſionem ac mortem gloriam ab his duobus Prophetis appellari.

Gal. 6. 14.

Apud Sur. 10. Iulij.

Chryſ. in côm

Exceſſus quid ſignificet? Notandum vero eſt quod Lucas non dicit eos de *paſſione* ac *morte* Chriſti locutos, ſed *exceſſu*, vt inſinuaret non de illa ſibi morte ſermonem eſſe, qua anima ſeparatur à corpore, ſed de acerba Chriſti paſſione, per quam mirum in modum exceſſit, ſupra omnem ſcilicet menſuram plus præſtando, quam neceſſe foret. Hic vero exceſſus in duobus potiſſimum enituit.

Exceſſus Chriſti in quo. 1. *Primo*, quidem in perſona excedentis. Creator etenim patiebatur pro creatura, caput pro digito, pars pro toto, Deus denique pro homine. Nos manu caput protegere ſoliti brachium ictibus potius, quam caput obijcimus, malentes parte orbari quam toto. Chriſtus qui Deus eſt, imo caput & omnia, cuius nos particulæ tantum ſe ipſum pro nobis morti obiecit.

2. *Secundo*, quo ad modum: in omni namque cruciatu, incredibilis

Digitized by Google

dibilis erat exceſſus: quippe cum nos *inprimis* redimere potuiſſet vnica ſanguinis guttula. *Secundo*, exiguo tantum cruciatu. *Tertio*, parua iactura. *Quarto*, modico pudore. Sola circumciſio, in qua ſanguinem fudit abolendis totius mundi peccatis ſuffeciſſet, ob inæſtimabilem perſonæ dignitatem. Sed voluit Chriſtus, modum omnem excedere, vt ineffabilem nobis charitatem demonſtraret, noſque ad eãdem prouocaret. *Primo*, omnem ſuum nobis largitus eſt ſanguinem, ſanguineum in horto ſudans ſudorem, eundem quoque vbertim in ſacratiſſima ſua emittens paſſione, ac nobis poſtremam, quæ ſupererat, donans guttam, cum patri commendãs ſpiritum, latus lancea trãſuerberari ſuſtinuit, vt nos tam pretioſo potaret cruoris ſui theſauro. *Secundo*, dolores quos ſuſtinuit, omnem humanæ paſſionis ſuperant modum, cum ſine vlla, vel interna vel extrema conſolatione mortem obijt. *Tertio*, non potuiſſet maiorem rerum ſuarum facere iacturam, quippe qui omnia relinquens, nudus pependit in cruce, lignea trabe pro lecto vſus: pro ceruicali, corona ſpinea; pro veſtium amictu, cruoris operculo, pro calceis ac chirotecis, quatuor obtuſis clauis. *Quarto*, omni contumeliæ genere quam excogitare poterant, eſt affectus, nudum aſpectui, omnium obiecerunt, ſputis defœdarunt, maledictis inceſſerunt, alapis ceciderunt, ſanguineo madore cruentarunt: propria inſuper oneratum cruce extra Vrbem eiecerunt, quaſi à Deo maledictum, inter latrones duos medium, quaſi ſceleratorum principem, illudentes inſuper ei ſine vlla commiſeratione, vſque ad extremum vitæ halitum quaſi nulla digno commiſeratione: adeo vt merito conqueratur: *Ego autem ſum vermis & non homo.* Hominibus quantumcunque etiam ſceleratis, ſupplicij tamen tempore condolemus? immo canibus beſtijsque alijs compatimur, non tamen vermibus. Ergo CHRISTVS pro verme à Iudæis eſt habitus, quem nemo conſolatione aut commiſeratione dignum cenſeret. Hanc autem tanti exceſſus magnitudinem conſideranti, veniat obſecro in mentem an etiam pro his gratum te vnquam demonſtraueris, an benignum liberalemque te CHRISTO viciſſim exhibueris, vel an non potius te in

Margin: Exceſſus quantus. — 1. — *Luc. 22. 44* — *Ioan. 19. 34.* — 2. — 3. — 4. — *Pſalm. 21. 7.* — Chriſtus in quo ſit vermis. — Meditatio circa exceſſum Chriſti — 1.

Digitized by Google

2. dæmonis mundique obſequium effuderis. Cogita inſuper, Chriſtum ita tecum acturum, ſicuti nunc te erga illum præbes, auarè cum auaro, liberaliter cum liberali, ſanctè, cũ ſancto, bene cum bono, male cum malo. Conſidera poſtrema: quam exceſſiue poſtmodum gloriæ ſuæ maieſtatem electis ſuis ſit communicaturus, cuius ſine vlla, vel iactura, vel pœna participes illos efficiet: cum tam affluenter, tãto cum corporis cruciatu ſuum nobis effuderit cruorem, honorem, animam, ac quicquid deniq; habuit: quibus omnibus eo tunc copioſius ditaberis, quo nunc liberalius largiuſq; cum ipſo egeris. Noli ergo ſectari huius ſæculi homines opulentos, qui in res mundanas effuſi, tunc ſe pauperes clamitant cum pauperibus ſubueniendum eſt, quibus Chriſtus ſe quoque pauperem exhibebit, quando cupient cœlum: diuitem vero ac liberalem cum ad gehennæ cruciatus eoſdem relegabit.

Pſa. 17. 26. 3.

VI. *Reſpondens autem Petrus, dixit ad Ieſum. Domine, bonum eſt nos hic eſſe, ſi vis faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, & Heliæ vnum*, Quæ Lucas ita exprimit: *Petrus vero & qui cum illo erant, grauati erant ſomno. Et euigilantes, viderunt maieſtatem eius, & duos viros qui ſtabant cum illo. Et factum eſt, cum diſcederent ab illo, ait Petrus ad Ieſum: Præceptor bonum eſt nos hic eſſe, & faciamus tria tabernacula, vnum tibi, & vnum Moyſi, & vnum Heliæ, neſciens quid diceret:* Marcus verò addit: *Non enim ſciebat quid diceret: erant enim timore perterriti.* Ex quibus verbis *inprimis* doceri poſſumus, Chriſtum in hunc montem cum diſcipulis conſcendiſſe non quod rem aliquam miram ibidem eſſet geſturus, ſed quaſi pro recepta conſuetudine oraturus. Teſtatur quippe Lucas, & Marcus, nocte in montibus orare eum ſolitum, cum diebus in templo doceret. Vnde coniectare licet hæc nocturno, vel vt Epiphanius vult, matutino accidiſſe tempore poſtquam tota nocte precibus incubuiſſet. Apoſtoli pro humanæ naturæ imbecillitate dormientes, vt duos hoſce cum Chriſto Prophetas audierunt magno animi terrore euigilant: videntes tantum eximiæ claritatis ſplẽdorem, quo non ſolum Chriſtus, ſed & eorũ vterque imo & Apoſtoli ipſimet relucebant, vt non valerent oculos in illã defigere. Itaq; etſi terrore corriperentũr noluerunt

Luc. 9. 32. *Matt. 9. 6.*

Cur Chriſtus in mõtem conſcenderit?

Luc. 21. 37. *Marc. 6. 46.* *Epip. hær. 94*

runt tamen vel loco mouere pedem, vel lucis huius fulgore priuari; vt antiquæ legis terrorẽ ab Euãgelicæ claritatis gratia diſcernamus, Deus namq; illam in monte Sinai tã inſigni maieſtatis gloria ꝓmulgauit, vt populus pręformidine Moyſi diceret; *Loquere tu nobis, & non loquatur nobis Dominus*. Omnia iſtic timore ac terrore plena: & Moyſes ipſe cõſternatus, clamabat; *exterritus ſum & tremebundus*. At in noua lege, cõſolatoria omnia, ac ſuauia, quanquã humano metu poſſit quis formidare. Quippe cum naturæ noſtræ fragilis cõditio, facile ad illa quæ vel altiora, vel futuri ſæculi ſunt negotia, expaueſcat. Itaq; naturaliter trepidamus non ſolum ad mentionem dæmonum, qui alioquin ob malitiam ſuam merito deteſtandi execrandiq; ſunt; vel etiam ſpirituum defunctorum nõnunquam ſe manifeſtantium. Quemadmodum ad Samuelis reſuſcitati conſpectum, Saul viribus deſtitutus, humi prolabebatur; verum etiam ad Sanctorum Angelorum; ad quorum inopinatam præſentiam [a] Daniel ac [b] Ioannes Euangeliſta in terrã corruerũt: Mortalis etenim ac fragilis naturę noſtrę imbecillitas, ſublimioris naturæ conſpectum ſine metu non tolerat. Diſces *Secundo*, Chriſti manſuetudinem, qui non ægre fert nec cum diſcipulis expoſtulat, quod cum ipſe orationi inſiſteret, illi ſopore premerentur: qui tamen non pro ſe, ſed pro nobis duntaxat orabat. Nos vbi ſoli relinquimur, mox cum Martha conquerimur, immemores quod impenſum diuino obſequio laborem, cum fœnore recepturi ſimus: Et quidem ſoli, cũ ſoli operi vacauerimus: aliàs, cooperatores medietatem præmij conſequentur; quicquid baiulus ſolus valet, alijs non imponit, quippe qui integrã mauult mercedem quã dimidiatam, nouerat Chriſtus Apoſtolorũ ſuorum; vti & noſtram imbecillitatem (nam vt Dauid ait) *ipſe cognouit figmentum noſtrum*. Ideoque licet pro nobis iugiter laborauerit, nobis tamen moderatã quietẽ permittit. Vnde cũ in horto agonizans, opem Patris imploraſſet ſanguineumq; ſudorẽ aqua permiſtũ ſudaſſet, Apoſtolis ſoporem indulget, vt reliquis noctis iſtius laboribus pares eſſent. Itaq; & tu tuorũ quoq; miſert⁹ famulorũ, neceſſariã eis quietẽ indulge, neque reputes tuo id derogare honori ſi in aliquam laboris, qui alio-

Exod. 20. 19.
Heb. 12. 21.
Naturæ humanæ teror.
1. Reg. 28. 20.
Dan. c. 9. & 10.
Apocal. 1.
Chriſti mãſuetudo.
Luc. 10. 10.
Pſal. 102. 4.

alioquin ipſis incumbit, partem ſuccedas, ne à ſua interpellentur quiete.

Qui Deum videant.

Tertio diſcis, diuinæ gloriæ conſpectum dormiẽtibus nullatenus obuenire: cuius ſi velis reddi particeps, oportebit cum hiſce Apoſtolis euigilare, atque à vitiorum ſomno reſurgere. Chriſtus namque ſi adueniens, ſopore te oppreſſum animaduerterit, in æternum, vti per Prophetam comminatur, ſinet te obdormiſcere; *Inebriabo eos vt ſopiantur, & dormiant ſomnum ſempiternum, & non conſurgant.* Peccatũ grauis eſt ſomnus, priuans hominem omni ſenſuum ſuorum functione. Infernus vero peſſimus eſt ſomnus, non ob quietem ſed ob interiores pariter ac exteriores tenebras.

Ier. 51. 39.

Somnus excutitur dupliciter.

Quarto: diſces, quonam pacto hi Apoſtoli ex ſomno euigilauerint, duobus nimirum modis. *Primo*, quidem ex Chriſti, quæ eorum ſtringebat oculos, claritate inſtar ſolis dormientium corpora colluſtrans. *Secundo*, ex duorum Prophetarũ cum Chriſto de ſuo exceſſu, hoc eſt morte ac paſſione diſſerentium, colloquio. Duo ſunt in homine ſenſus diſciplinæ; viſus nimirum & auditus: Vnde oculi videndo, experientiam capiunt, aures audiendo inſtructiores ad ſcientiam redduntur. Totidem quoque ſunt ſomni genera ſalutem noſtram impedientia. *Primo*, per quietem nocturnam, qua fit, vt Dei audire verbum nequeamus, ad quod percipiendum ſæpe ſomnolenti ſumus, Quemadmodum Eutycho adoleſcenti contigit, qui Paulo ſermonem protrahente, ſopore depreſſus de tertio cœnaculo, decidens expirauit. *Secundo*, per ſomnum animæ, peccatum nimirum; ſunt autem duo quæ ſi attendere velimus, ab hoc ſomno nos excitent. *Primum* eſt dominicæ paſſionis, qua de duo hi Prophetæ hic ſermocinantur recordatio. *Alterum*, cœleſtis gloriæ cõtemplatio. Qui namque ſtudioſe ſecum pertractauerit quæ pro noſtris ſceleribus perpeſſus ſit Dominus, merito peccata deteſtans gratiam ei referet, neq; facile adiiciet ad peccandum, ſed potius cupiet ſacratiſſimæ ipſius paſſionis particeps effici: conſiderans quod multo plura poſtmodum pro proprijs ſuis peccatis toleraturus ſit, cui hic Chriſti paſſio non opitulatur, prout alibi aiebat, *ſi in viridi ligno hac faciunt, in arido quid fiet?* hoc eſt. Si ego

Somnus duplex.

Act. 20. 9.

Somnum duo excutiunt.

Luc. 23. 31.

Si ego qui plenus ſum gratia, & mortem nullatenus meritus pro hominum peccatis tam atrociter excarnificor: quantos aliquando cruciatus tolerare oportebit peccatores pro delictis proprijs, qui omni gratia virtutumque viriditate ſpoliati, prorſus aridi ſunt! Hæc qui ſerio ſecum pertractauerit, non inquam ſolum à peccatis ſtudioſe ſibi cauebit, ſed & peruigil erit, cum de Chriſti cruciatibus mentionem haberi intelliget, abdens ſe cum ſpiritali ſponſa *in foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ*, hoc eſt demergens ſe in ſacratiſſima *Chriſti Ieſu* vulnera, vel ſepulchrum, vti Beatus Cyrillus Hieroſolymitanus exponit. Quiſquis præterea magnam illam cæleſtis gloriæ coronam, quæ bene viuentibus, ac pro Chriſti nomine aduerſa patientibus eſt præparata, animo cõſiderauerit, nullatenus ſe ſopori tradet, aut ſocordiæ, ſed potius omni conatu ſeſe ad recte agendum componet. Cum S. Hadrianus adhuc eſſet gentilium imbutus errore, primaſque apud Diocletianum Imperatorem obtineret, videns tam inuictam in perferendis ſupplicijs Martyrum conſtantiam dixit ad eos; Adiuro vos per Deum veſtrum pro quo hæc patimini, edicite mihi, quam remunerationem vel gloriam pro his tãtis tamque immanibus cruciatibus expectatis? cui martyres gloria, quam à bonorum omnium largitore Deo præſtolamur, tanta eſt vt eam nec oculus viſu, nec auris auditu, neque animus cogitatu vnquam quiuerit complecti. Et ille, itane, inquit nihil de his didiciſtis, neque ex lege, neque ex prophetis, neque ex alijs ſcripturis? Reſponderunt Martyres. Nec ipſi prophetæ, qui homines fuère nobis ſimiles, hæc plene perfecteque cognouerunt. Hæc audiens Hadrianus, alacri animo ſtatim in medium proſiliens, Chriſtianum ſeſe clamauit, cupiens inter martyres ſuum referri nomen, ac cum ijs martyrij palma, quam & anno 306. quarto nonarum Martij adeptus eſt, potiri.

Cant. 2. 14. *Cyr. Cat. 14.* *Apud Sur. 8 Septem.* *Iſa. 64. 4.*

Quamquam vero tres hi Apoſtoli euigilantes, ſimul diuinæ claritatis gloriam conſpexerint, Petrus tamen ſolus Chriſtum alloquitur; partim ob ingentem feruorem, quem præ cæteris exerebat, vt Chryſoſtomus ait, partim quod à CHRISTO petra eſſet effectus ſuper quam ædificanda foret

Petrus ſolus loquitur.

Chryſ. hom. 57. in Matt.

ret Eccleſia: cuius conſideratione motus, etiam pro ſuis reſpondet. Nota autem verbum *reſpondens*, quod quanquam ſecundum Hebraicæ vocis vſum accipiatur pro loqui, hic tamen ſignificare poteſt, quod ſit idem quaſi ad præmiſſa reſponſum dare: vt ſcilicet Petrus *Primo* reſponderit ad verba Moyſis & Heliæ; quos audierat de Chriſti cruciatibus diſſerentes, iamq; abitum molientes, quibus vt ſe opponeret, Dominum fuerit alloquutus, ac ſi reſpondens diceret. Hi quidem aiũt te Hieroſolymis mortem obiturum, verum ego reſpondeo nullatenus id eſſe neceſſarium, faciemus enim tibi hic certum domicilium, ne eo te conferas. Et vt duo hi viri etiam ſimul tecum commorentur, conſtruemus & illis duo tabernacula. Conabatur ergo ob nimiam magiſtri ſui dilectionem, eius impedire mortem. *Secundo*, ad Chriſti gloriam reſpondebat, quaſi Chriſtus ad hanc ſibi reſpõderi vellet, quid de ea Apoſtoli ſentirent: Quemadmodum puero pomum à longe oſtentamus, ſcire cupientes, num illud affectaturus ſit. Ad quod Petrus ita reſpondit, vt ſibi vehementer eam eſſe cordi diceret, adeo vt perpetuo ea perfrui geſtiret. Itaq; cum in cõcione audis proponi tibi gloriam regni cœleſtis, omnẽque eius voluptatẽ, honorem, dignitatem, opes, claritatem, pulchritudinem loci illius ſimul ac habitatorũ ſplendorem, vna cum ipſa quæ nunquam intermoritura eſt æternitate; contra vero, cum exponi tibi vides inferni miſerias, tenebras, ignita loca, ineffabilem, intolerabilemq; illius cruciatũ, abominabilem ac crudeliſſimam dæmonum tyrannidem, damnatorum corporum fœtorem horribilem, geſtus fletuſq; mirabiles, maledictiones ac blaſphemias in Deum, ſanctoſque ac creaturas omnes, ob infinita ac perpetua quę tolerant tormenta, cum inquam, hęc vel in concione audis, vel in codicibus legis, tunc animo tecum reputa, interrogari te, vtrum horum ſeligas: Tibi cœleſtis regni gloria præparata eſt, quam citra ingentem laborem ſolo virtutum ſtudio adipiſci poteris. Infernus autem non tam tibi, quam dæmoni eſt creatus, in quem tamẽ ob vnum peccatum lethiferum facile te ipſum præcipitas.

Matt. 16. 18. Explicatio verborum S. Petri. I. 2.

Excuſatur Petrus.

Secundo conſidera, Petrum de ſuo tam rudi reſponſo à Luca

Digitized by Google

Luca & Marco excuſari, dicentibus neſciuiſſe illum quid reſpondere debuerit: inſtar hominis præ ingenti pauore inopinato, nonnulla quæ ad rem nihil faciunt, effutientis. Audiebat quippe Chriſtum ex legis, Prophetarumq; decreto, Hieroſolymis morte affectum iri, & tamen in monte eum detinere laborat. Videbat Moyſen & Heliam gloriæ amictu circundatos, & nihilominus ibidem caſas ipſis ædificare conatur. Vnde nihil prudenter reſpondet. Chriſtus namque pati venerat, noſtraq; abolere delicta, non autem vt gloriæ ſuæ oſtenderet maieſtatem. Duo vero hi prophetæ alibi certiorem ſibi habebant commorandi locum, vnus quidem in terreſtri paradiſo, alter autem in Limbo patrũ, ſeu ſinu Abrahæ: gaudentes illic vterq, ſumma quiete, adeo vt tabernaculorum in monte ædificandorum nullo vel deſiderio vel neceſſitate tenerentur. *Luc. & Mar. ca. 9.*

Quæ tamen Petrus cum diceret haud quaquam, vt Magdeburgenſes ei adfingunt peccabat: quippe qui inconſiderate loquebatur, raptus in exſtaſin mentis, ac, vt Andreas ait Cretenſis, *Spiritu Sancto plenus.* Itaque nihil hiſce in verbis commiſit mali: duo namque adſtruebat, quorum primum; *Præceptor, bonum eſt nos hic eſſe*: vtique verum erat, inquit Beatus Leo, diuinæ dulcedinis ſuauitatem deguſtanti: alterum; *ſi vis, faciamus hic tria tabernacula*; neque hoc quoque malum maxime cum petita venia diceret: *ſi vis*: Ex quibus verbis duo poſſumus elicere. **Petrus an peccarit.** *Cent. cent. 1. l. 2. c. 10. S. de Transfig.* **Duo documenta.**

Primo, quid fugere debeamus; ſi enim affirmare volumus Petrum ex ſe ipſo locutum tunc ſimilis vtique fuit ſæcularibus hominibus, præſentia ſolummodo, & non futura cogitantibus: Non conſiderando, CHRISTVM mundum redimere, atque pro animarum in limbo degentiũ liberatione ad infernum deſcendere, ac inde demum cœlum repetere debuiſſe vt cuique pro meritorum ſuorum magnitudine certum illic præpararet locum. Neque illud quoque animo verſabat, quod cæteris cum Apoſtolis mundum ipſe peragrare, ad conuertendos homines, debuerit, ac tandẽ poſt varios exantlatos labores difficultateſque, pro Chriſti nomine fideique confirmatione effuſo ſanguine occidi, **I.** **Petrus quo imprudens**

præſen-

præſentis tantum gloriæ contemplationi ita erat immerſus, vt cæterorum oblitus, de terrenis tantum cogitaret tabernaculis. Vnde merito quoque, vt Gregorius ait, reprehenſioni fuit obnoxius. Quotidie hoc à ſæcularibus fit, vt & de Iudæis iam olim Moyſes conquerebatur, dicens: *Gens abſque conſilio eſt, & ſine prudentia: Vtinam ſaperent & intellegerent, ac nouiſsima prouiderent*, & de populo ſuo B. Iob: *tenent*, inquit, *tympanum & citharam, & gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos: & in puncto ad inferna deſcendunt.* Ambitioſi de perpetua quã ſubituri ſunt confuſione nõ cogitant, nec auari de extrema paupertate, neque potatores commeſſatoreſque de ſiti ac fame gehennali; nec alij peccatores de morte imminente, aut iudicij ſeueritate, igneque infernali. Immo parui faciunt, quid vel vxor vel liberi, domi miſeriarum, ærumnarumque ſuſtineant, dum ipſi in tabernis exhauriendis poculis muneribuſque elargiendis opes dilapidant. Multo vero adhuc minus filij de parentum ſuorum, à quibus omnia corporis ac fortunæ bona conſecuti ſunt, animarum ſalute cogitant: an forte in aliquo tormentorum loco vel ob necdum ſoluta debita, vel ob iniuſte acquiſita bona, aut etiam quod teſtamentarij ordinationi ſatisfactum non ſit, excrucientur.

Greg. 5. mor. ca. 41. Sæcularium imprudentia. *Deut. 32. 28.* *Iob. 21. 12.*

Documentum 2.

Alterum eſt, quod cum Petro ex diuini ſpiritus inſtinctu loquentes ad cœleſtis regni gaudia auide anhelare debeamus: cuius ipſe vnicam duntaxat ſcintillulam viderat. Ex qua ſi tãtum percepit dulcedinis, vt mente excederet, & inſtar ebrij ignoraret, quid diceret, cupiens ſemper in hoc monte degere, nihil omnino de amicis ac cognatis, nihil de facultatibus, aut rerum humanarum neceſſitate cogitans; quanta quæſo in cœlis erit exultatio? Vbi Deus diuitiarum ſuarum theſauros liberaliter reſerans, omni honoris, lætitiæ, ac voluptatis genere nos perfundet? dicens nimirum, *intra in gaudium Domini tui*, hoc eſt hæc gloria talis eſt ac tanta vt in te totaliter venire non poſſit, ſed tu ipſe in eam debes intrare, vt ea impleаris atque extrinſecus circumualleris, inſtar ſpõgię in medio maris conſtitutæ. Conſidera ergo quænam hæc ſcintillula fuerit, quæ Petrum adeo impleuerat: nẽpe externa corporis Chriſti claritas & gloria, ita Apoſtolica reuerberans atque

Mat. 25. 21.

Digitized by Google

que aperiens corpora, vt etiam ipſorum animas interiori perfunderet.

Et quanquam hic externus diuinæ claritatis ſplendor, in mundo hoc tempore non reluceat, attamen Deus Eccleſiæ ſuæ ſanctę non minores cęleſtis gaudij ſcintillas reliquit, quarum ſuos electos, (vnum tamen præ altero:) participes efficit; Quemadmodum feneſtræ vitreæ, pro ſua vel denſitate, vel raritate ſolaris tranſmittunt radios. Sic Salomone atteſtante, tranquillus animus magna profecto eſt ſcintilla: nam *ſecura conſcientia quaſi iuge conuiuium*. Vnde & Paulus: *Gloria*, inquit *noſtra hæc eſt*; *teſtimonium conſcientiæ noſtræ*. Hæc ſcintilla eſt in omnibus Deum timentibus, qui fideliter ipſi inſeruiunt. Verum qui mundo ſeſe abdicantes, in monaſtica religione Deo famulantur, plures intra cordis ſui penetralia ſcintillas perſentiſcunt; adeo quidem efficaces, vt ad earum vel remotiſſimum aſpectum, omnibus ſeſe abdicent, vt ijs potiantur, atque in æuum perfruatur. Quemadmodum Chriſtus de cœleſti aiebat negotiatore, qui pretioſas quærens margaritas, cum vnam reperit, venditis omnibus eam emit, & de alio, qui in agro theſaurum inueniens abſconditum, venditis omnibus, eum ſibi comparauit.

Diuinæ gloriæ ſpecimẽ in Eccleſia.

Prou 16.15.

2.Cor.1.12.

In Religioſis.

Mat.13.46.

Ibid.

Has autem parabolas Chriſtus ſolis Apoſtolis domi proponebat, vtpote religioſis, & omnia relinquentibus. Qui vt hiſce melius intenderent, aiebat *ſi quis aures habet audiendi, audiat*. Videmus autem indies, quantam diuitiarum vim multi homines opulenti deſerant, vt hoc potiantur theſauro. Qui non ideo ſolum renuntiant temporalibus ac huius vitæ commodis, vt pauperes tantum ſint, nihilque pro his recipiant, ſed vt cum multiplici fœnore, quemadmodum Chriſtus ipſis eſt pollicitus, *centuplum* in hac vita recipiant: hoc eſt dona ſpiritualia, quæ ad temporalia, vt Beatus exponit Hieronymus, comparata, centuplo ſunt his, quæ reliquerunt, maiora præſtantioraque. Potiuntur namque interiori gaudio atque admirabili conſolatione, quam quiſquis ſemel deguſtarit, cum Apoſtolo omnia *vt ſtercora* reputat. Hinc beatus Antoninus, Florentinorum Archipræ-

Matt.13.43.

Marc.10.30.

Hie.Mat.19.

Philip.3.8.

Thabor Religio eſt. *Anto. 3. p. ti. 16. c. 10. §. 11.*

ſul, hunc montem Thabor, religionem eſſe adſerit monaſticam; in qua CHRISTVS alio conſpicitur habitu, quam in mundo. Hic namque cœleſtis, in rebus omnibus adfulget conſolatio, etiam in illis, in quibus ſeculares non niſi moleſtiam ſentiunt. Voluntaria etenim paupertas animum releuat, curarum ſarcinas adimit, ſoli Chriſto firmiter innititur.

Pactum Dei cum Religioſis.

Nam vt Diuus Franciſcus aiebat hoc cum religioſis Deus pactum inijt, quod omnia relinquentes, ab ipſo ſint ſuſtentandi, perfecta inſuper obedientia corporis, voluntatis ac intellectus, tantam cordi conciliat quietem, vt religioſus de nullo penitus ſit ſollicitus. Obedientiæ etenim tam ſecurè innititur, quam infans brachijs maternis, certus quod ſecurè portatur, Quemadmodum Deus olim apud prophetam; *Ego* inquit, *quaſi nutritus, portabam eos in brachijs meis.* At vero caſtitatis virtus, omnem exſuperat dulcedinem. Quemadmodum enim coniugati ex mutua commiſtione magnam carnis percipiunt voluptatem: ita Chriſtus ſponſæ ſuæ eam pollicetur animæ ſpiritalem delectationē, vt nihil omnino ſit, quod cum ea aliquatenus queat comparari. Carnalium namq; voluptatum dulcedo tanta eſt in meretricibus ac nebulonibus, illegitimè conuenientibus, item in beſtijs, muribus, gliribus, canibus & cæt. quanta in his qui legitimo iuncti ſunt matrimonio. Vnde æquum prorſus eſt, vt in Spiritali Chriſti cum virginibus coniugio delectatio & vehementior & purior ſit, Angelicæ conſimilis puritati. De qua Beat. Ephrem: *O caſtitas* inquit, *quæ homines Angelis ſimilis reddis, ô caſtitas quæ cor poſſidentis te lætificas, & animæ ad cœleſtia alas adiungis, ô caſtitas quæ ſpirituale gaudium paris, & mœrorem adimis, ô caſtitas quæ paſſiones minuis, & animum à perturbationibus liberas, pigritiam depellens, patientiam adſerens hominesque diuinos efficiens* &c. Verum hoc ſeculares nec ſentiunt, nec intelligunt; eſt enim manna ſeu *panis* ille cœleſtis, nemini cognitus, niſi à quo percipitur. Vnde ſicuti cœleſtium dulcedo ſcintillarum in tribus hiſce virtutibus à religioſis ſentitur, ita & in rebus alijs mirabilem animaduertunt delectationem, nempe in meditationibus ac contemplationibus, in precibus ac orationibus, in exer-

Oſe. 11. 3.

Dulcedo Spiritualis.

Ephrem. ſ. de caſtit. to. 1.

Apoc. 2. 17.

exercitatione humilitatis, in exhibitione charitatis, in ſtudio lucrandarum animarum, in omni deniq; opere, quod ad honorem Dei peragunt. Atq; ideo cœleſtis huius dulcedinis cōſolationem meritò in ſe ſentire ac deguſtare deberent omnes quotquot probi religioſi ſunt. Quam quiſquis non ſentit, is ſe in loco religioſo animi timeat parū religioſi. ſunt & alij qui ob ingētem pro Deo laborem, vel ob varias, quas eadem de cauſa tolerant, perſecutiones, peculiarem conſolationis dulcedinē percipiunt: Martyres dico qui in tormentorum cruciatibus tyrannorum crudelitati ac impotentiæ inſultabunt. De Daniele ſtylita qui anno domini quadringenteſimo ſexageſimo in ſublimi degebat columna, commemorat Metaphraſtes quod cum hyems eſſet valde aſpera, ſæuientibus ventorum procellis, ac niuibus omnia circumquaque operientibus, iamque habitus monaſticus vi tempeſtatis ei excuteretur, adeo vt præ frigore enecatus putarētur, immotus tamen manſerit in diem vſque ſecundum, vel tertium: donec monachi admotis ſcalis inſtar dormiturientis eum repererunt. Ad quos cum redditus ſibi eſſet inquit, moleſtiam mihi adfertis, & ſuaui oppreſſum ſomno, vexatis? Percipiebat namque cœleſtem illam conſolationem, quam & Beata Maria Magdalena; quæ ſepties die quolibet in pœnitentiæ ſuæ exercitijs ad cœleſtia rapiebatur gaudia. Diuus Bernardus per internarum conſolationum lætitiam, ita nonnunquam à temporalium rerum cogitatione abripiebatur, vt vbi locorum degeret, quoue, vel cibi aut potionis genere vteretur, penitus ignoraret.

Martyrum dulcedo.

Apud Sur. 11. Decem. cap. 3.

Apud Sur. in vita.

Hinc Beatus Ephrem ob nimiam cœleſtium conſolationum dulcedinem, interdum exclamaſſe dicitur: *Remitte, ô Domine, undas tuæ gratiæ.* Idem quoque literis proditum eſt de Patre Franciſco Xauerio, Societatis Ieſu Presbytero: cuius opera Indi, nec non & Iapones, ad Chriſtianæ fidei myſteria amplectenda, ſunt inducti. Hic Deo in precibus ſubinde aiebat: *Satis eſt Domine, ſatis eſt: noli obſecro in hac mortali vita tantam mihi conſolationem indulgere, quin potius ad aliam me vocato cœleſtem patriam. Quia qui ſemel tuam expertus eſt dulcedinem, is ſine te vitam hic degit acerbam.* Hæc quiſquis

Metaphr. in vita eius apud Sur. 1. Febr.

Turſellin l. 5. c. 5. & l. 2. cap. 10.

Via ad dulcedinē hanc.

Digitized by Google

experiri vult, debet ſe omni mundana priuare conſolatione. Quo enim corporalis conſolatio eſt maior, eò minor eſt ſpiritualis. Nec mirum quod viri iſti ſancti, tam libenter frequenterque ſacris incubuerint precibus, tantas nimirum diuinæ dulcedinis ſcintillas ſentientes. Aiebant etenim cum Petro; *Domine, bonum eſt nos hic eſſe*, itaque hic conquieſcamus.

Precandi amor.

Nonnulli illorum quadraginta diebus continuis orationi vacabant, vti [a] Palladius de Machario, [b] Theodoretus de Simeone ſtylita prodidit. Quidam vero tribus aut quatuor, aliqui, noctibus integris. Neque tanti temporis diuturnitate tædio afficiebantur, ſicuti nos, qui vix vnico ſine nauſea poſſumus intereſſe ſacro, cum tamen citra vllum faſtidium multis horis menſæ accumbimus, imo & noctes integras ſaltationi, choræiſq; impendimus.

Preces diuturnæ. a *Pallad. in Lauſiaca.* b *Theod. in Philotheo.*

Quod vero ad tria, de quibus Petrus hic loquitur tabernacula pertinet, non diſces hinc in honorem Chriſti ac ſanctorum exigua erigere tabernacula templorum loco, tibi ipſi vero ingentia, conſtruere palatia: vel vt maiorem geras ædium tuarum curam, quam Eccleſiarum Dei. Quemadmodum Iudæos feciſſe olim nouimus, qui hoc nomine malè, apud Aggæum Prophetam audiunt. Deo pretioſiſſima quæque offerre, tibi autem ſimpliciſſima aptare debes. Vult Deus ſumptuoſa ſibi domicilia conſtrui: (Quemadmodum Moyſes, in ſolitudine præclarum diuino numini tabernaculum erexit,) necnon & templa plane magnifica, ſicuti Salomon ac Zorobabel fecerunt. Similiter & varij Imperatores, Reges, Magnates, in honorem tam Dei quam ſanctorum ſplendidas ædificauerunt Eccleſias. Pretioſa illa quæ tibi conſtruis domicilia, Deo diſplicent, Vnde & per prophetam Amos ijs comminatur dicens; *percutiam domum hyemalem cum domo æſtiua: & peribunt domus eburneæ & diſſipabuntur ædes multæ.* Quin potius tria ſpiritalia erigemus tabernacula, conſiderando quod in hoc monte Thabor, (vti ex Beda ſuperius retulimus:) tres ſint ob perpetuam horum à Petro prolatorum verborum memoriam, ædificatæ Eccleſiæ. Vnde ſi per montem, Eccleſiam velis intelligere; Quemadmodum

Eccleſiæ cura. *Agg. 1.4.* *Exod. 26.* *3. Reg. 6.* *1. Eſd. 3.* Splendor ædium. *Amos 3.15.* Tabernacula tria.

dum à Chriſto nominatur, comparante Apoſtolos cum ciuitate *ſupra montem poſita*, tunc tria hæc tabernacula, tria illa poſſunt denotare fundamenta, de quibus Paulus ait quod ſupra fundamentum Chriſtum, ſcil. tres ædificentur ſtructuræ: quarum *vna* ſit aurea, *altera* argentea, *tertia* ex lapidibus pretioſis. *Matt. 5. 14.* *1. Cor. 3. 12.*

Aurum eſt charitas, de qua Chriſtus tepido iſti Laodicenſium Epiſcopo; *ſuadeo*, inquit, *tibi emere à me aurum ignitum*, hoc eſt charitatem *vt locuples fias*. Hæc etenim eſt quæ ſola promeretur, ac virtutum nos locupletes efficit. Argentum eſt ſapientia, ex Dei verbo, de quo pſalmographus; *Eloquia Domini eloquia caſta, argentum igne examinatum*. Vnde in teſtamento veteri columnarum ænearum cælatura debuit eſſe argentea; propterea quod nemo in domo Dei columna, hoc eſt ſuperior, aut prælatus adſciſcendus ſit, quin ſapientiæ, iuxta ac eloquentiæ ſplendore reluceat. **Aurum.** *Apoc. 3. 18.* **Argentum.** *Pſal. 11. 7.* *Exod. 38. 10.*

Quemadmodum argentum lucidum ac ſonorum eſt. Lapides vero pretioſi ſunt opera bona, quibus cœleſtis illa Hieruſalem ædificatur incluſi auro pectoralis ſummi Pontificis, vt nos Chriſtiani qui ſpirituales ſacerdotes ſumus, ſemper ex charitate Dei bonis nos accingamus operibus. Hæ autem tres materiæ debent ad inſtar firmiſſimarum ædium ſeu tabernaculorum ſolidæ, firmæque eſſe. Charitate etenim Chriſto iungi ac vinciri debemus, cum ſit vt ait Apoſtolus *vinculum perfectionis*. Sapientia, quam ex fide haurimus, vacillare non debet, cum fides ſit *rerum ſperandarum ſubſtantia*, adeo nihil fide certius eſſe oporteat. In bonis autem operibus firmiter perſeuerandum eſt; non enim qui incipit, ſed *qui perſeuerat vſque in finem hic ſaluus erit*. Hæc autem tria ædificia ex auro, argento & lapidibus pretioſis conſtantia, quanquam hic magni momenti eſſe videantur, ad cœleſtia tamen palatia, non niſi exigua ſunt tabernacula: quippe cum charitas noſtra frigida imperfectaque ſit, ſapientia magnis ignorantiæ tenebris inuoluta, bona autem opera imperfectionibus plena. **Lapides pretioſi.** *Apoc. 21. 19.* *Exod 39. 10.* **Charitas.** *Coloſſ. 3. 14.* **Sapientia.** *Hebr. 11 1.* **Bona opera** *Matt. 10. 17. & c. 24. 13.*

Digitized by Google

Religio mons. Iſa.2. Mich.4.1.

Magnus in Eccleſia mons eſt Religio, de qua rectè Propheticum illud: *erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus domini, in vertice montium, & eleuabitur ſuper colles.* Hic namque viuendi ſtatus, Apoſtolorum eſt; qui primum monaſtices iecêre fundamentum: immò & Angelorum vti rectè Bernardus ait; tum ab Angelicam puritatem, tum ab obedientiæ perfectionem, qua ſemper diuinæ inhærent voluntati, eamq; adimplẽt: tum quoque quod à rerum temporalium cura cor habeant vacuum per voluntariæ paupertatis votum, omni renunciantes proprietati. In hoc autem monte tria ſunt tabernacula, in quibus commoremur, nempe tria Euangelicæ perfectionis vota. *Obedientia* vt Chriſti exemplo, qui patri *vſque ad mortem* fuit *obediens*, in omnibus morem geramus. *Paupertas* ad exemplum Moyſi, qui renuncians aulæ Pharaonis, maluit cum filijs Iſrael pauper ac contemptibilis haberi. *Caſtitas*, cum puriſſimo Helia, qui ex tribu Leui, vti Epiphanius ait prognatus; nullo ſe fœmineo maculauit coitu, neque vllos præterquam ſpiritales habuit Prophetarum filios: vtpote Chriſtianorum religioſorum prodromus. ſine tribus hiſce votis nemo perfectè eſt religioſus: Quemadmodum nullus cenſetur in aliquo certo vitæ eſſe genere, qui in eo obligatus non ſit: ſiue per matrimonij Sacramentum, ſiue per voti obligationem. Itaque quemadmodum nemo in virginali ac viduali *ſtatu* eſt, qui non ſuam Deo per votum caſtitatem promiſerit, ſic nemo in ſtatu religioſorum, niſi tria ſupradicta obedientiæ, paupertatis, ac caſtitatis vota ediderit: quippe cum hæc, vti Innocentius Pontifex ait, de natura & eſſentia religionis ſint. Tria autem hæc vota ſunt domicilia ac tabernacula in hoc mundo, in quibus religioſi deſpiciuntur. licet apud Deum ac reliquos omnes cœlites, qui libenter cum talibus, vtpote cum ſuis ſodalibus ac *domeſticis Dei* conuerſantur, in magna ſint æſtimatione: vt ex varijs quæ tum apud Gregorium, tum apud alios paſſim leguntur, conſtat hiſtorijs; ſignificantibus Chriſtum ipſum, nec non & ſanctiſſimam ipſius matrem, quin & Angelicos ſpiritus alioſque ſanctos, religioſos nonnunquam inuiſere ſolitos. Gordianus miniſter Beati Placidi Martyris, teſtatur cœleſtes illos beatorum Angelorum

Bern.ſ.2. hæc eſt generatio.
Religio habet tria tabernacula.
Phil.2.7.
Hebr.11.24.
Epip.hær.55.
Innoc. de ſtatu Monachorum ad Monaſt.
Eph.2.20.
Greg.4 dial. 11.12.13.16.17.18.
Apud Sur. 5.Octob.

rum Spiritus, Sanctum Benedictum, ſuum inuiſentem monaſterium, comitatos.

Idem & Theobaldus Epiſcopus Beato Guilielmo accidiſſe ſcribit, quem mundo renuntiantem, ac pœnitentiæ exercitijs incumbentem, Angeli conſolationis gratia adiêre. Quam vero dulcem putas conſolationem religioſis, hos beatorum ſpiritus adferre? Eſt namq; cœleſtis illa conſolatio, ob quam libenter omni ſeſe mundano ſolatio ſpoliauerunt, adeò vt fateatur D. Bernardus religioſos cœleſti rore frequenter irrorari.

Apud Sur. 5. Feb. c. 14.

Bern. ſer. de quærente bonas margaritas.

Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Lucas verò ſic. *Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbrauit eos, & timuerunt, intrantibus illis in nubem.* Videtur hæc nubes Chriſtum cum duobus Prophetis, ac tribus diſcipulis, Petro adhuc de tabernaculorum erectione mentionem faciente, cooperuiſſe. Volebat namq; Deus vti Beatus ait Ephrem: oſtendere; nullo opus eſſe labore, ad tria conſtruenda tabernacula; cũ ſine alicuius opera tale hic è veſtigio fieret palatiũ, quod ſua claritate oẽs contegeret. Nos ſc. erudiendo, vt magis ſoliciti ſimus, quo cœleſtis claritatis fruamur habitatione, *non manufacta, ſed æterna,* vt inquit Paulus. Hæc autem nubes haudquaquã, naturalis fuit, quippe quæ ad vocẽ Patris cœleſtis cito & apparuit, & euanuit: quod naturalibus non contingit nubibus; quę certum habent & oriendi & occumbendi tempus. Quæ tamẽ quinq; de cauſis à Deo creata fuit. *Primo*, vt corporis Chriſti claritas eo magis reluceret, cuius radij oculos Apoſtolorum ita reuerberabant, vt eã non poſſent intueri. Vnde Euangeliſtæ dicunt nubem hanc *obumbraſſe* eos. *Secundo,* vt duos hoſce prophetas occulte rurſus abduceret, nõ videntibus Apoſtolis, quonã deueherẽtur. Quemadmodum & ipſis dormiẽtibus eò aduenerant. *Tertio*, ne Apoſtoli oculis ſuis cernerẽt vbi Chriſti gloria, ſplendorq; remaneret, quippe necdũ iſto tempore cœleſtium capaces myſteriorũ. *Quarto*, vt Deũ è nube loquentẽ audirent inquit Ambroſ. veluti olim Moyſes, cum veterẽ in mõte perciperet legem, Dei digito exaratam. *Quinto*, vt Dei maieſtas oſtenderetur, qui vti cœlorum dominus cum cœleſti aduenit creatura, omnis terrenæ concretionis, contagioniſq; experte.

VII. *Luc. 9. 34.* Nubes hæc quid nos doceat. *Ephrem ſ. de Transfig.* Nubes qualis. *2. Cor. 5. 1.* Nubes hæc cur? 1. 2. 3. 4. *Exod. 19.* 5.

Pſal.103.3. 3 Reg.8.12. Exod. 40. Eam ob rem ſæpe Deus in veteri Teſtamento amictus nube ſolet apparere, dicente pſalte Regio, *qui ponis nubes aſcenſum tuum*, & Salomone, *Dominus dixit vt habitaret in nebula*. Moyſes enim cum compleſſet tabernaculum, ac Salomō celeberrimi nominis templum ædificaſſet, mox diuinæ gloriæ maieſtas ita vtrumque nube obumbrauit, vt ſacerdotes ſacrificium perficere non poſſent. *Num.9.16.* Quin immo annis quadraginta nubes hæc obumbrabat in ſolitudine tabernaculum, præcedens filios Iſrael cum mouenda eſſent caſtra. *Matt.24.30. Act.1.9.* Sic & Chriſtus cum magna maieſtate in nube ad iudicium veniet, Quemadmodum in eadem quoq; aſcendit. At vero notandum cum [a] Chryſoſtomo, in veteri [b] Teſtamento tenebroſam fuiſſe nubem, hic vero lucidam. *Primo*, vt quid diſcriminis inter antiquam & nouam eſſet legem, edoceremur. Item quid inter Moyſen & Chriſtum, inter æternum ac momentaneum. Ante huius aduentum tenebris operta erant omnia, & vt Paulus ait, erant tunc ſolummodo *vmbra ac figura* rerum futurarum, terroribus plenæ. Debebant enim mancipiorum inſtar à famulo, hoc eſt Moyſe, ad officium compelli: nihil ijs erat ſtabile, quorum promiſſiones de rebus ſolum corporalibus tēporalibuſque erant; Nunc vero Deum ipſum Præceptorem ac directorem conſecuti ſumus, qui lucidiſſimam nos veritatem docet: adeo vt in modum filiorum, ſuauiter humaniſſimeq; tractemur. *Secundo*, quod nullatenus decuiſſet, Chriſti glorioſiſſimam transfigurationem tenebroſæ nubis obſcuritate deformari. Qui ad nuptias eunt cultiori veſtium ſplendore compârent; ne quotidiano amictu ignominia illas afficiant. volens hic Chriſtus ſuam exhibere gloriam, venit vt Patrem ſuum cœleſtem, nec non & Spiritum Sanctum cohoneſtaret. Beatus [c] Anſelmus poſt [d] Andream Cretenſem notat, tres ſanctiſſimæ trinitatis perſonas hic non minus præſentes fuiſſe, quam in Baptiſmo: vt demonſtrarent Chriſtum largitorē eſſe gloriæ, Quemadmodum illic teſtabantur illum gratiæ donatorem: vt de cætero ipſum audiremus, ſequeremur, ac fidem ei in omnibus haberemus. *Matth.3.* Pater quidem cœleſtis vtrobiq; per vocē, ſuam manifeſtauit præſentiam, Filius Dei in humanæ naturæ forma ſe ſtitit, Spiritus verò Sanctus illic in columbæ

a Chryſ. hom. 57 in Matt.
b Exod.19.16
Nubes hic lucida.
1.
Hebr.10.1. 1.Cor.10.6.
2.
c Anſelm. Matt. 17.
d Andr. or. de Transfig.
Trinitas tota hic præſens.

columbæ ſpecie apparens, innocentiam quæ per baptiſmum confertur, denotabat: hic vero per nubis claritatem cœleſtis gloriæ ſplẽdorem inſinuat, in qua erimus omnibus exonerati malis, corporis non minus quam animi ſplendore amicti: carentes qualibet miſeria ac certi nos cœleſti illa quiete in æternum nunquam ſpoliandos. Itaq; hæc nubes lucida vmbram illam, de qua in canticis loquitur ſponſa, deſignat, dicens; *ſub vmbra illius quem deſideraueram, ſedi & fructus eius dulcis gutturi meo.* Beati ergo qui hac nube obumbrati, in huius vmbrę quiete reſident: quia haud procul abſunt à corpore, vnde vmbra illa procedit, Quemadmodum hic Apoſtoli haud longè à Chriſto diſtabant. **Nubes qd.** *Cant. 2. 3.*

Diuus Bernardus tria dicit eſſe hominum genera, qui vmbra hac teguntur. *Primi* ſola fide Chriſto adſunt. *Alij*, qui in ea etiam viuunt, de quibus propheta: *Spiritus* inquit, *ante faciem noſtram Chriſtus Dominus in vmbra eius viuimus. Poſtremi*, qui etiam in vmbra illa ſedentes, quietè commorantur. Quod Chriſti ſponſæ potiſſimum conuenit, quæ non ſolum in hac vmbra habitat, ſed & ibidem de dulcedine Chriſti refrigeratur, reficitur, ſaturatur. Hæc eſt nubes vitæ, efficiens in nobis vt Deum ac res diuinas diſtinctius aſpiciamus, agnoſcamuſq;. Hac etenim de cauſa venerat, ſicuti ſupra dictum eſt, Apoſtolos obumbratura. Labora igitur pro viribus, vt profundius altiuſque diuini Spiritus gratiæ te immergas, ac per quotidiana virtutum incrementa, ſemper ad maiorem perfectionem contendas: ſic enim maiorem diuinarum rerum cognitionem aſſequeris. Multi in vmbra mortis, in qua à dæmone collocati ſunt, ſecurè conquieſcunt ne mortis ſentiant horrorem. Diabolus ſepiæ ſeu marinæ ſeli ſimilis eſt, quæ iuxta Nazianzenum, atro emiſſo cruore, ſuum in aquis occultat iter, ne conſpiciatur, comprehendaturque. Ita & ipſe non vult, vt vel infernum aſpiciamus, vel de illo vnquam cogitemus, ne horrore illius abſtrahamur. Itaque in vmbram mortis nos præcipitat, hoc eſt vti Beatus Gregorius exponit, à diuini amoris notitia, in ignorantiæ tenebras detrudit, intellectum noſtrum obſcurans, ac nouiſſimorum recordationem tollens vt ſimiles nos ſui efficiat, qui in ſacra-

Ber. ſerm. 48. in Cant. **Vmbra vel nube tegũtur tria hominum genera.** *Thr. 4. 20.* *Naz. carm. de vita.* *Plin. l. 9. c. 29* *Grego. 4. Mor. c. 20.*

Dom.8.poſt Pent.§.8. prout alibi à me relatum. Si ergo vis illuminari intellectum tuum, frequenta diuinum lumen, ac cœleſte illud ſacritiſſimi corporis Chriſti epulum, ſic fiet, vt oculorum aciem recludat, ad inſtar duorum illorum in Emaus tendentium diſcipulorum. *Luc.24.* nouit dæmon quantum hinc commodi, ideoq; omni conatu à frequenti S. Euchariſtiæ ſumptione te ſtudet retrahere; agitque vt & Epiſcopi & concionatores multi, raro populo inculcent, vt hebdomadatim illam frequentent; excitat nonnullos qui id diſſuadeant; procurat vt coniuges ſibi mutuo obſtaculum ingerant, inijcit præterea conſcientiæ ſcrupulos, quaſi indignè adituri ſint, maxime coniugati, opifices, mercatores atque id genus alij, qui mundanis ſe intricant negotijs: effuſcat interea homines, magna inſcitia, vt vix quid bonum, quid malum ſit, diſcernant.

Frequens communio

VIII. *Et ecce vox de nube, dicens: hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite.* Hac voce præſentia Dei Patris inſinuatur, cuius eſt loqui, ac verbum Dei, hoc eſt filium ſuum, loquendo generare. Aduerbium *ecce* ſignificat *inprimis* rem admiratione dignam accidiſſe, nempe vocem aliquam eximiam inopinatè auditam. Deus etenim magno cum ſonitu loquitur, aliquando vocem edens inſtar tonitrui, ſicuti cum Chriſtus Hieroſolymam pergeret, nonnunquam in modum tubæ, Quemadmodum Ioannem in Apocalypſi ſeruator eſt allocutus. Quod quidem ideo partim facit, vt nobis ſuum oſtendat affectum, quo nos alloquitur: amor nãque, quo cor plenum eſt, vocis ingenti ſonitu proditur: partim vero vt profundius ſua nobis verba inculcet, eaque penitius cordi infigat: Quemadmodum clauus magno adactus malleo, efficiatius lignum penetrat, firmiuſque inhæret. *Secundo,* quod hæc verba ſingulare aliquod Chriſti denotent myſterium tum ad ipſius gloriam, tum ad doctrinam noſtram pertinens. Triplicem namque continent ſententiam, triaque diuerſa ſunt, quæ hic à patre cœleſti dicuntur. Quorum *primum: Hic eſt Filius meus dilectus.* Vbi quinque ſunt notanda verba myſterijs referta: *Primum HIC*, Chriſti denotans perſonam, ad cuius ſolemnem transfigurationis cohoneſtandum diem, Pater cœleſtis

Ecce, quid? 1.

Ioan.12.29. Apoc.1.15.

2.

Verborum poſitorum triplex ſenſus.

Quinque verba. 1.

Digitized by Google

cœleſtis aduenerat. Antequã in mundum Chriſtus prodierat, Iudæi credebant quidem aliquem certum futurum Meſſiam; verum nullus vel ſciebat, vel ſcire obligatus erat, quis nam is præciſè eſſet. Aſt in mundo poſitus, atque executioni, ob quã venerat, intentus; debuit neceſſario agnoſci, vt poſſet quis ipſum adire, audire, ſequi, atq; adeo per ipſum ſalutem aſſequi. Poterat quidem Ioannis agnoſci teſtimonio, indice eum demonſtrantis ac dicentis, *Ecce Agnus Dei*, ac per miraculorum quibus clareſcebat manifeſtiſſima indicia: Verum his nequaquam contentus cœleſtis pater, voluit & ipſe infallibile huius rei ferre teſtimonium, ne vllam nobis dubitandi occaſionem relinqueret. Promiſerat namque olim per Moyſen Filijs Iſrael, ſe ſuſcitaturum illis prophetam, de quo iam nunc apertè pronunciat, quis nam ille ſit. Solet enim Deus clare eloqui illa, quæ ſalutis noſtræ ſunt. Hinc quippe eſt, quod cum baptiſmi lauacrum ſit neceſſarium ad ſalutem, non ſolum oretenus, de illo Chriſtus locutus ſit, dicens: *niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei*, verum etiam modum illud adminiſtrandi Apoſtolos edocuerit, volens vt in ſua præſentia homines baptizarent. Quin imo teſte Euodio, proprijs manibus Petrum abluit, iuſſitque vt is Ioannem & Iacobum baptiſmo expiaret: qui vna cum Petro, reliquos deinde Apoſtolos omnes baptizarunt.

Ioan. 1. 29. *Deut. 18. 15.* *Ioann. 3. 5.* *Ioan. 4. 2.* *Apud Niceph. l. 2. c. 3.*

Similiter & ſacri altaris Sacramentum, eodem atteſtante, ſaluti conſequendæ neceſſarium eſt: *niſi enim*, inquit, *manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Atque ideo copioſe hac de re diſſeruerat, promittens nobis cœleſte hoc ſacratiſſimi corporis ſui edulium: verum quia eius pollicitatio ad plenum non demonſtrabat, vbi, & quo pacto hoc fieri oporteret, eam ob rem, in vltima ſua cœna enucleatius id aperuit, dicens: *Accipite & manducate: hoc eſt corpus meum:* ac ſi diceret. Promiſi quidem vobis panem cęleſtem, nempe corpus meum ſed nunc tandem huic promiſſioni meæ facio ſatis, donando ac diſtribuendo vobis panem hunc in corpus meum commutatum.

Ioan. 6. 54. *Matth. 26.*

Quin

Digitized by Google

Thabor Religio eſt. Anto. 3. p. ti. 26. c. 10. §. 11.

ſul, hunc montem Thabor, religionem eſſe adſerit monaſticam; in qua CHRISTVS alio conſpicitur habitu, quam in mundo. Hic namque cœleſtis, in rebus omnibus adfulget conſolatio, etiam in illis, in quibus ſeculares non niſi moleſtiam ſentiunt. Voluntaria etenim paupertas animum releuat, curarum ſarcinas adimit, ſoli Chriſto firmiter innititur.

Pactum Dei cum Religioſis.

Nam vt Diuus Franciſcus aiebat hoc cum religioſis Deus pactum inijt, quod omnia relinquentes, ab ipſo ſint ſuſtentandi, perfecta inſuper obedientia corporis, voluntatis ac intellectus, tantam cordi conciliat quietem, vt religioſus de nullo penitus ſit ſollicitus. Obedientiæ etenim tam ſecurè innititur, quam infans brachijs maternis, certus quod ſecurè portatur, Quemadmodum Deus olim apud prophetam; *Ego* inquit, *quaſi nutritus, portabam eos in brachijs meis.* At vero caſtitatis virtus, omnem exſuperat dulcedinem. Quemadmodum enim coniugati ex mutua commiſtione magnam carnis percipiunt voluptatem: ita Chriſtus ſponſæ ſuæ eam pollicetur animæ ſpiritalem delectationē, vt nihil omnino ſit, quod cum ea aliquatenus queat comparari. Carnalium namq; voluptatum dulcedo tanta eſt in meretricibus ac nebulonibus, illegitimè conuenientibus, item in beſtijs, muribus, gliribus, canibus & cæt. quanta in his qui legitimo iuncti ſunt matrimonio. Vnde æquum prorſus eſt, vt in Spiritali Chriſti cum virginibus coniugio delectatio & vehementior & purior ſit, Angelicæ conſimilis puritati. De qua Beat. Ephrem: *O caſtitas* inquit, *quæ homines Angelis ſimiles reddis, ô caſtitas quæ cor poſſidentis te lætificas, & animæ ad cœleſtia alas adiungis, ô caſtitas quæ ſpirituale gaudium paris, & mœrorem adimis, ô caſtitas quæ paſſiones minuis, & animum à perturbationibus liberas, pigritiam depellens, patientiam adſerens homineſque diuinos efficiens* &c. Verum hoc ſeculares nec ſentiunt, nec intelligunt; eſt enim manna ſeu *panis* ille cœleſtis, nemini cognitus, niſi à quo percipitur. Vnde ſicuti cœleſtium dulcedo ſcintillarum in tribus hiſce virtutibus à religioſis ſentitur, ita & in rebus alijs mirabilem animaduertunt delectationem, nempe in meditationibus ac contemplationibus, in precibus ac orationibus, in exer-

Oſe. 11. 3.

Dulcedo Spiritualis.

Ephrem. ſ. de caſtit. 102.

Apoc. 2. 17.

Digitized by Google

exercitatione humilitatis, in exhibitione charitatis, in ſtudio lucrandarum animarum, in omni deniq; opere, quod ad honorem Dei peragunt. Atq; ideo cœleſtis huius dulcedinis cõſolationem meritò in ſe ſentire ac deguſtare deberent omnes quotquot probi religioſi ſunt. Quam quiſquis non ſentit, is ſe in loco religioſo animi timeat parũ religioſi. ſunt & alij qui ob ingẽtem pro Deo laborem, vel ob varias, quas eadem de cauſa tolerant, perſecutiones, peculiarem conſolationis dulcedinẽ percipiunt: Martyres dico qui in tormentorum cruciatibus tyrannorum crudelitati ac impotentiæ inſultabunt. *Martyrum dulcedo.* De Daniele ſtylita qui anno domini quadringenteſimo ſexageſimo in ſublimi degebat columna, commemorat Metaphraſtes *Apud Sur. 11. Decem. cap. 30.* quod cum hyems eſſet valde aſpera, ſæuientibus ventorum procellis, ac niuibus omnia circumquaque operientibus, iamque habitus monaſticus vi tempeſtatis ei excuteretur, adeo vt præ frigore enecatus putaretur, immotus tamen manſerit in diem vſque ſecundum, vel tertium: donec monachi admotis ſcalis inſtar dormiturientis eum repererunt. Ad quos cum redditus ſibi eſſet inquit, moleſtiam mihi adfertis, & ſuaui oppreſſum ſomno, vexatis? Percipiebat namque cœleſtem illam conſolationem, quam & Beata Maria Magdalena; *Apud Sur. in vita.* quæ ſepties die quolibet in pœnitentiæ ſuæ exercitijs ad cœleſtia rapiebatur gaudia. Diuus Bernardus per internarum conſolationum lætitiam, ita nonnunquam à temporalium rerum cogitatione abripiebatur, vt vbi locorum degeret, quoue, vel cibi aut potionis genere vteretur, penitus ignoraret.

Hinc Beatus Ephrem ob nimiam cœleſtium conſolationum dulcedinem, interdum exclamaſſe dicitur: *Remitte, ô Domine, vndas tuæ gratiæ.* *Metaphr. in vita eius apud Sur. 1. Febr.* Idem quoque literis proditum eſt de Patre Franciſco Xauerio, Societatis Ieſu Presbytero: cuius opera Indi, nec non & Iapones, ad Chriſtianæ fidei myſteria amplectenda, ſunt inducti. *Turſellin l. 6. c. 5. & l. 2. cap. 10.* Hic Deo in precibus ſubinde aiebat: *Satis eſt Domine, ſatis eſt: noli obſecro in hac mortali vita tantam mihi conſolationem indulgere, quin potius ad aliam me vocato cœleſtem patriam. Quia qui ſemel tuam expertus eſt dulcedinem, is ſine te vitam hic degit acerbam.* Hæc quiſquis *Via ad dulcedinẽ hanc.*

experiri vult, debet ſe omni mundana priuare conſolatione. Quo enim corporalis conſolatio eſt maior, eò minor eſt ſpiritualis. Nec mirum quod viri iſti ſancti, tam libenter frequenterque ſacris incubuerint precibus, tantas nimirum diuinæ dulcedinis ſcintillas ſentientes. Aiebant etenim cum Petro; *Domine, bonum eſt nos hic eſſe*, itaque hic conquieſcamus.

Precandi amor.

Nonnulli illorum quadraginta diebus continuis orationi vacabant, vti [a] Palladius de Machario, [b] Theodoretus de Simeone ſtylita prodidit. Quidam vero tribus aut quatuor, aliqui, noctibus integris. Neque tanti temporis diuturnitate tædio afficiebantur, ſicuti nos, qui vix vnico ſine nauſea poſſumus intereſſe ſacro, cum tamen citra vllum faſtidium multis horis menſæ accumbimus, imo & noctes integras ſaltationi, choræiſq; impendimus.

Preces diuturnæ.
a *Pallad. in Lauſiaca.*
b *Theodo. in Philotheo.*

Quod vero ad tria, de quibus Petrus hic loquitur tabernacula pertinet, non diſces hinc in honorem Chriſti ac ſanctorum exigua erigere tabernacula templorum loco, tibi ipſi vero ingentia, conſtruere palatia: vel vt maiorem geras ædium tuarum curam, quam Eccleſiarum Dei. Quemadmodum Iudæos feciſſe olim nouimus, qui hoc nomine malè, apud Aggæum Prophetam audiunt. Deo pretioſiſſima quæque offerre, tibi autem ſimpliciſſima aptare debes. Vult Deus ſumptuoſa ſibi domicilia conſtrui: (Quemadmodum Moyſes, in ſolitudine præclarum diuino numini tabernaculum erexit,) necnon & templa plane magnifica, ſicuti Salomon ac Zorobabel fecerunt. Similiter & varij Imperatores, Reges, Magnates, in honorem tam Dei quam ſanctorum ſplendidas ædificauerunt Eccleſias. Pretioſa illa quæ tibi conſtruis domicilia, Deo diſplicent, Vnde & per prophetam Amos ijs comminatur dicens; *percutiam domum hyemalem cum domo æſtiua: & peribunt domus eburneæ & diſſipabuntur ædes multæ.* Quin potius tria ſpiritalia erigemus tabernacula, conſiderando quod in hoc monte Thabor, (vti ex Beda ſuperius retulimus:) tres ſint ob perpetuam horum à Petro prolatorum verborum memoriam, ædificatæ Eccleſiæ. Vnde ſi per montem, Eccleſiam velis intelligere; Quemadmodum

Eccleſiæ cura.
Agg. 1.4.
Exod. 26.
3. *Reg.* 6.
1. *Eſd.* 3.
Splendor ædium.
Amos 3.15.
Tabernacula tria.

dum à Chriſto nominatur, comparante Apoſtolos cum ciuitate *ſupra montem poſita*, tunc tria hæc tabernacula, tria illa poſſunt denotare fundamenta, de quibus Paulus ait quod ſupra fundamentum Chriſtum, ſcil. tres ædificentur ſtructuræ: quarum *vna* ſit aurea, *altera* argentea, *tertia* ex lapidibus pretioſis. *Matt. 5. 14.* *1. Cor. 3. 12.*

Aurum eſt charitas, de qua Chriſtus tepido iſti Laodicenſium Epiſcopo; *ſuadeo*, inquit, *tibi emere à me aurum ignitum*, hoc eſt charitatem *vt locuples fias*. Hæc etenim eſt quæ ſola promeretur, ac virtutum nos locupletes efficit. Argentum eſt ſapientia, ex Dei verbo, de quo pſalmographus; *Eloquia Domini eloquia caſta, argentum igne examinatum.* Vnde in teſtamento veteri columnarum ænearum cælatura debuit eſſe argentea; propterea quod nemo in domo Dei columna, hoc eſt ſuperior, aut prælatus adſciſcendus ſit, quin ſapientiæ, iuxta ac eloquentiæ ſplendore reluceat. **Aurum.** *Apoc. 3. 18.* **Argentum.** *Pſal. 11. 7.* *Exod. 38. 10.*

Quemadmodum argentum lucidum ac ſonorum eſt. Lapides vero pretioſi ſunt opera bona, quibus cœleſtis illa Hieruſalem ædificatur incluſi auro pectoralis ſummi Pontificis, vt nos Chriſtiani qui ſpirituales ſacerdotes ſumus, ſemper ex charitate Dei bonis nos accingamus operibus. Hæ autem tres materiæ debent ad inſtar firmiſſimarum ædium ſeu tabernaculorum ſolidæ, firmæque eſſe. Charitate etenim Chriſto iungi ac vinciri debemus, cum ſit vt ait Apoſtolus *vinculum perfectionis*. Sapientia, quam ex fide haurimus, vacillare non debet, cum fides ſit *rerum ſperandarum ſubſtantia*, adeo nihil fide certius eſſe oporteat. In bonis autem operibus firmiter perſeuerandum eſt; non enim qui incipit, ſed *qui perſeuerat vſque in finem hic ſaluus erit.* Hæc autem tria ædificia ex auro, argento & lapidibus pretioſis conſtantia, quanquam hic magni momenti eſſe videantur, ad cœleſtia tamen palatia, non niſi exigua ſunt tabernacula: quippe cum charitas noſtra frigida imperfectaque ſit, ſapientia magnis ignorantiæ tenebris inuoluta, bona autem opera imperfectionibus plena. **Lapides pretioſi.** *Apoc. 21. 19.* *Exod. 39. 10.* **Charitas.** *Coloſſ. 3. 14.* **Sapientia.** *Hebr. 11. 1.* **Bona opera** *Matt. 10. 17. & c. 24. 13.*

Digitized by Google

Religio mons. Iſai. 2. Mich. 4. 1.

Magnus in Eccleſia mons eſt Religio, de qua recte Propheticum illud: *erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus domini, in vertice montium, & eleuabitur ſuper colles.* Hic namque viuendi ſtatus, Apoſtolorum eſt; qui primum monaſtices iecêre fun-

Bern. ſ. 2. hæc eſt generatio.

damentum: immò & Angelorum vti recte Bernardus ait; tum ab Angelicam puritatem, tum ab obedientiæ perfectionem, qua ſemper diuinæ inhærent voluntati, eamq; adimplét: tum quoque quod à rerum temporalium cura cor habeant vacuum per voluntariæ paupertatis votum, omni renunciantes

Religio habet tria tabernacula. Phil. 2. 7. Hebr. 11. 24. Epip. hær. 55.

proprietati. In hoc autem monte tria ſunt tabernacula, in quibus commoremur, nempe tria Euangelicæ perfectionis vota. *Obedientia* vt Chriſti exemplo, qui patri *vſque ad mortem* fuit *obediens*, in omnibus morem geramus. *Paupertas* ad exemplum Moyſi, qui renuncians aulæ Pharaonis, maluit cum filijs Iſrael pauper ac contemptibilis haberi. *Caſtitas*, cum puriſſimo Helia, qui ex tribu Leui, vti Epiphanius ait prognatus; nullo ſe fœmineo maculauit coitu, neque vllos præterquam ſpiritales habuit Prophetarum filios: vtpote Chriſtianorum religioſorum prodromus. ſine tribus hiſce votis nemo perfecte eſt religioſus: Quemadmodum nullus cenſetur in aliquo certo vitæ eſſe genere, qui in eo obligatus non ſit: ſiue per matrimonij Sacramentum, ſiue per voti obligationem. Itaque quemadmodum nemo in virginali ac viduali *ſtatu* eſt, qui non ſuam Deo per votum caſtitatem promiſerit, ſic nemo in

Innoc. de ſtatu Mona ca. cum ad Monaſt.

ſtatu religioſorum, niſi tria ſupradicta obedientiæ, paupertatis, ac caſtitatis vota ediderit: quippe cum hæc, vti Innocentius Pontifex ait, de natura & eſſentia religionis ſint. Tria autem hæc vota ſunt domicilia ac tabernacula in hoc mundo, in quibus religioſi deſpiciuntur. licet apud Deum ac reliquos omnes cœlites, qui libenter cum talibus, vtpote cum

Eph. 2. 20. Greg. 4 dial. 11. 12 13. 16. 17. 18.

ſuis ſodalibus ac *domeſticis Dei* conuerſantur, in magna ſint æſtimatione: vt ex varijs quæ tum apud Gregorium, tum apud alios paſſim leguntur, conſtat hiſtorijs; ſignificantibus Chriſtum ipſum, nec non & ſanctiſſimam ipſius matrem, quin & Angelicos ſpiritus alioſque ſanctos, religioſos nonnunquam inuiſere ſolitos. Gordianus miniſter Beati Pla-

Apud Sur. 5. Octob.

cidi Martyris, teſtatur cœleſtes illos beatorum Angelo-

rum

rum Spiritus, Sanctum Benedictum , ſuum inuiſentem monaſterium, comitatos.

Idem & Theobaldus Epiſcopus Beato Guilielmo accidiſſe ſcribit, quem mundo renuntiantem , ac pœnitentiæ exercitijs incumbentem , Angeli conſolationis gratia adiêre. Quam vero dulcem putas conſolationem religioſis, hos beatorum ſpiritus adferre? Eſt namq; cœleſtis illa conſolatio, ob quam libenter omni ſeſe mundano ſolatio ſpoliauerunt , adeò vt fateatur D. Bernardus religioſos cœleſti rore frequenter irrorari. *Apud Sur. 5. Feb. c. 14.* *Bern. ſer. de quærente bonas margaritas.*

Adhuc eo loquente , ecce nubes lucida obumbrauit eos. Lucas verò ſic. *Hac autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbrauit eos, & timuerunt, intrantibus illis in nubem.* Videtur hæc nubes Chriſtum cum duobus Prophetis , ac tribus diſcipulis, Petro adhuc de tabernaculorum erectione mentionem faciente, cooperuiſſe. Volebat namq; Deus vti Beatus ait Ephrem: oſtendere; nullo opus eſſe labore , ad tria conſtruenda tabernacula; cũ ſine alicuius opera tale hic è veſtigio fieret palatiũ, quod ſua claritate oẽs contegeret. Nos ſc. erudiendo, vt magis ſoliciti ſimus, quo, cœleſtis claritatis fruamur habitatione , *non manufacta, ſed æterna*, vt inquit Paulus. Hæc autem nubes haudquaquã, naturalis fuit, quippe quæ ad vocẽ Patris cœleſtis cito & apparuit , & euanuit: quod naturalibus non contingit nubibus; quę certum habent & oriendi & occumbendi tempus. Quæ tamẽ quinq; de cauſis à Deo creata fuit. *Primo*, vt corporis Chriſti claritas eo magis reluceret, cuius radij oculos Apoſtolorum ita reuerberabant, vt eã non poſſent intueri. Vnde Euangeliſtæ dicunt nubem hanc *obumbraſſe* eos. *Secundo*, vt duos hoſce prophetas occulte rurſus abduceret, nõ videntibus Apoſtolis, quonã deueherẽtur. Quemadmodum & ipſis dormiẽtibus eò aduenerant. *Tertio*, ne Apoſtoli oculis ſuis cernerẽt vbi Chriſti gloria, ſplendorq; remaneret, quippe necdũ iſto tempore cœleſtium capaces myſteriorũ. *Quarto*, vt Deũ è nube loquentẽ audirent inquit Ambroſ. veluti olim Moyſes, cum veterẽ in mõte perciperet legem, Dei digito exaratam. *Quinto*, vt Dei maieſtas oſtenderetur , qui vti cœlorum dominus cum cœleſti aduenit creatura, omnis terrenæ concretionis, contagioniſq; experte. VII. *Luc. 9. 34.* Nubes hæc quid nos doceat. *Ephrem ſ. de Transfig.* Nubes qualis. *2. Cor. 5. 1.* Nubes hæc cur? 1. 2. 3. 4. *Exod. 19.* 5.

Pſal.103.3. 3 Reg.8.12. Exod.40. Eam ob rem ſæpe Deus in veteri Teſtamento amictus nube ſolet apparere, dicente pſalte Regio, *qui ponis nubes aſcenſum tuum*, & Salomone, *Dominus dixit vt habitaret in nebula.* Moyſes enim cum compleſſet tabernaculum, ac Salomõ celeberrimi nominis templum ædificaſſet, mox diuinæ gloriæ maieſtas ita vtrumque nube obumbrauit, vt ſacerdotes ſacrificium perficere non poſſent. Num.9.16. Quin immo annis quadraginta nubes hæc obumbrabat in ſolitudine tabernaculum, præcedens filios Iſrael cum mouenda eſſent caſtra. Matt.24.30. Act.1.9. Sic & Chriſtus cum magna maieſtate in nube ad iudicium veniet, Quemadmodum in eadem quoq; aſcendit. At vero notandum cum [a] Chryſoſtomo, in veteri [b] Teſtamento tenebroſam fuiſſe nubem, hic vero lucidam.

a Chryſ. hom. 57 in Matt. b Exod.19.16 Nubes hic lucida.

1. *Primo*, vt quid diſcriminis inter antiquam & nouam eſſet legem, edoceremur. Item quid inter Moyſen & Chriſtum, inter æternum ac momentaneum. Ante huius aduentum tenebris operta erant omnia, & vt Paulus ait, erant tunc ſolummodo *vmbræ ac figuræ* rerum futurarum, terroribus plenæ. Hebr.10.1. 1.Cor.10.6. Debebant enim mancipiorum inſtar à famulo, hoc eſt Moyſe, ad officium compelli: nihil ijs erat ſtabile, quorum promiſſiones de rebus ſolum corporalibus tẽporalibuſque erant; Nunc vero Deum ipſum Præceptorem ac directorem conſecuti ſumus, qui lucidiſſimam nos veritatem docet: adeo vt in modum filiorum, ſuauiter humaniſſimeq; tractemur.

2. *Secundo*, quod nullatenus decuiſſet, Chriſti glorioſiſſimam transfigurationem tenebroſæ nubis obſcuritate deformari. Qui ad nuptias eunt cultiori veſtium ſplendore compârent; ne quotidiano amictu ignominia illas afficiant. volens hic Chriſtus ſuam exhibere gloriam, venit vt Patrem ſuum cœleſtem, nec non & Spiritum Sanctum cohoneſtaret. Beatus [c] Anſelmus poſt [d] Andream Cretenſem notat, tres ſanctiſſimæ trinitatis perſonas hic non minus præſentes fuiſſe, quam in Baptiſmo: vt demonſtrarent Chriſtum largitorẽ eſſe gloriæ, Quemadmodum illic teſtabantur illum gratiæ donatorem: vt de cætero ipſum audiremus, ſequeremur, ac fidem ei in omnibus haberemus. Pater quidem cœleſtis vtrobiq; per vocẽ, ſuam manifeſtauit præſentiam, Filius Dei in humanæ naturæ forma ſe ſtitit, Spiritus verò Sanctus illic in

c Anſelm. Matt. 17. d Andr. or. de Transfig. Trinitas tota hic præſens. Matth.3.

columbæ

columbæ ſpecie apparens, innocentiam quæ per baptiſmum confertur, denotabat: hic vero per nubis claritatem cœleſtis gloriæ ſplēdorem inſinuat, in qua erimus omnibus exonerati malis, corporis non minus quam animi ſplendore amicti: carentes qualibet miſeria ac certi nos cœleſti illa quiete in æternum nunquam ſpoliandos. Itaq; hæc nubes lucida vmbram illam, de qua in canticis loquitur ſponſa, deſignat, dicens; *ſub vmbra illius quem deſideraueram, ſedi & fructus eius dulcis gutturi meo.* Beati ergo qui hac nube obumbrati, in huius vmbrę quiete reſident: quia haud procul abſunt à corpore, vnde vmbra illa procedit, Quemadmodum hic Apoſtoli haud longè à Chriſto diſtabant. Nubes qd. Cant. 2. 3.

Diuus Bernardus tria dicit eſſe hominum genera, qui vmbra hac teguntur. *Primi* ſola fide Chriſto adſunt. *Alij*, qui in ea etiam viuunt, de quibus propheta: *Spiritus* inquit, *ante faciem noſtram Chriſtus Dominus in vmbra eius viuimus. Poſtremi*, qui etiam in vmbra illa ſedentes, quietè commorantur. Quod Chriſti ſponſæ potiſſimum conuenit, quæ non ſolum in hac vmbra habitat, ſed & ibidem de dulcedine Chriſti refrigeratur, reficitur, ſaturatur. Hæc eſt nubes vitæ, efficiens in nobis vt Deum ac res diuinas diſtinctius aſpiciamus, agnoſcamuſq;. Hac etenim de cauſa venerat, ſicuti ſupra dictum eſt, Apoſtolos obumbratura. Labora igitur pro viribus, vt profundius altiuſque diuini Spiritus gratiæ te immergas, ac per quotidiana virtutum incrementa, ſemper ad maiorem perfectionem contendas: ſic enim maiorem diuinarum rerum cognitionem aſſequeris. Multi in vmbra mortis, in qua à dæmone collocati ſunt, ſecurè conquieſcunt ne mortis ſentiant horrorem. Diabolus ſepiæ ſeu marinæ feli ſimilis eſt, quæ iuxta Nazianzenum, atro emiſſo cruore, ſuum in aquis occultat iter, ne conſpiciatur, comprehendaturque. Ita & ipſe non vult, vt vel infernum aſpiciamus, vel de illo vnquam cogitemus, ne horrore illius abſtrahamur. Itaque in vmbram mortis nos præcipitat, hoc eſt vti Beatus Gregorius exponit, à diuini amoris notitia, in ignorantiæ tenebras detrudit, intellectum noſtrum obſcurans, ac nouiſſimorum recordationem tollens vt ſimiles nos ſui efficiat, qui in ſacra- Ber. ſerm. 48. in Cant. Vmbra vel nube tegũtur tria hominum genera. Thr. 4. 20. Naz. carm. de vita. Plin. l. 9. c. 29 Grego. 4. Mor. c. 20.

Apoc. 6. 8. rum eloquio litterarum *mors* nominatur. Si lethali implicatus es peccato, iam in vmbra mortis degis. Vnde Deum, vt te illuminet, ora, nam de Chriſto vaticinabatur Zacharias quod illuminaturus eſſet omnes, qui *in tenebris et in vmbra mortis ſedent.* Luc. 1. 79. Hæc quippe vmbra mortis, ad veram gehennæ mortem, cuius ſolummodo eſt vmbra, perducit.

Luc. 9. 34. Refert inſuper B. Lucas Apoſtolos fuiſſe exterritos ac pene exanimatos, cum in hanc ingrederentur nubem, ſacrę Trinitatis perſentiſcentes, præſentiam. Vnde fecêre idem quod olim Eſaias Vates, qui ad diuinæ maieſtatis intuitum perculſus exclamabat: *Va mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito:* Iſa. 6. 5. inſinuare volens, ſe per diuinæ claritatis lumen, defectus næuoſque ſuos, (qui tamen non niſi veniales erant) accuratius æſtimaſſe. Qui in vmbra conſiſtit, res communes tantum videt; verum ad intuitum radiorum ſolis etiam minimos conſpicimus atomos, ac puluiſculos in aere volitantes. Simili modo qui vitam ducit communem facile mortalia agnoſcit peccata, ac grauiora venialia, verum minorum, (quorum multitudine quotidiè inquinatur:) non tam accuratam habet notitiam, eaque vix peccata reputat. At vero qui cum Apoſtolis: in diuinæ claritatis lumine ambulant, atque à Deo illuſtrantur, etiam minima quæque peccata grauia æſtimant, eaque ita deflent, vti alij vix mortalia: certi ne minimas quidem peccatorum nubeculas in illud mundiſſimum cœleſtis regiæ palatium, niſi vel hic, vel alibi emundatæ fuerint, ingreſſuras. Hæc itaque cum hiſce Apoſtolis & B. Iob penitius conſidera. Quorum hic; *oculus*, ait, *meus vidit te, idcirco me ipſum reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere.* Deus multo accuratius ſingula quæque rimatur, quam tu, quidquid clariſſimis ipſius oculis non ſufficienter ſplendet, per emendatorium ignem purgari debebit. Ideo nihil mirum, homines pios tam rigida pœnitentia leuibus ſe expiare delictis, cum in diuinæ claritatis lumine, lucidiores habeant oculos; quibus quantum adhuc à perfectione, (vt Gregorius ait) diſtent, contemplantur.

Deus ſuo lumine docet nos de peccatis.

Iob 42. 6.

Greg. 5. Mor. c. 21. & 24.

Raimun-

Digitized by Google

Raimundus Capuanus, eximiæ ſanctitatis vir, de filia ſua ſpiritali Catharina Senenſi, quæ anno domini milleſimo trecenteſimo octogeſimo obijt, annum ętatis agens triceſimum tertium ſcribit, quod quodam die feſto Conuerſionis Sancti Pauli, tam ſublimiter ſpiritus eius in Deum raptus fuerit vt tres dies integros, & noctes immota manſerit, nullis corporeis ſenſibus vſa. Tandem redditam ſibi, dormitare viſam; adeo ægre ſpiritum ab illa cœleſti viſione ad hanc vitam redire potuiſſe; Interea acceſſiſſe ad illam duos Dominicanos Patres, ſciſcitantes num ſe vellet comitem præbere, ad inuiſendum inſignem quendam in heremo degentem anachoretam; illam quaſi dormiturientem reſpondiſſe, ſe velle; ſed ſimulatque id protuliſſet, tantam ei iniectam religionem eſſe, tamque acerbum conſcientiæ dolorem, (quod non ex animo; ſed quaſi per iocum locuta eſſet) vt præ afflictione animi tres dies atque noctes ſine intermiſſione leuiſſimam illam culpam luxerit. Memini quoque me alibi retuliſſe ex Theodoreto inſignem illam S. Euſebij pœnitentiam, qui quod ſub priuata Euangeliorum lectione oculos, animumque in quoſdam aratores conieciſſet, tali ſeſe obſtrinxit lege, vt per totum vitæ ſpacium, (fuit autem hoc annorum quadraginta) de cætero oculorum aciem non niſi ad vnius palmi menſuram eſſet directurus. Scribunt de B. Lutgero, primo Monaſterienſium Epiſcopo, Werdenenſis cœnobij Monachi, quod in itinere, iuxta focum horas legerit. Vnde tectis cinere prunis, cum fumus in faciem eius dirigeretur, illum quidem quaſi nihil ſenſiſſet, clericum verò quendam incommodo huic ſubuenire volentem, curuato genu carbones detexiſſe, inſufflandoque ſopitum ignem ſuſcitaſſe. Quem mane ſeuerè increpans Ludgerus, aliquot dierum pœnitentia, quod orationis tempore foco ſeſe occupaſſet, mulctauit. Secularibus hæc ſcrupuloſa forent: Verum quibus Dei cultus explorate cognitus eſt, ſerio cogitant, quo pacto in extremo iudicio ſingula quæq; Deus dijudicaturus ſit: qui Hieronymo teſte, in Hilarione adhuc adoleſcentulo exiguã ſub precib⁹ diſtractionẽ, adeo ſeuerè puniuit vt permitteret dœmonem in eius inſilire dorſum, & latera calcibus, ceruicem flagello verberare, prout

Apud Sur. 15. April.

Dom. Septu. §. 2. Theod. in Philoth. c. 4.

Apud Sur. 26. Martij. li. 1. c. 27.

Hier. in vita Hilar. c. 3.

Digitized by Google

Dom.2.poſt Pent.§.1. prout alibi à me relatum. Si ergo vis illuminari intellectum tuum, frequenta diuinum lumen, ac cœleſte illud ſacritiſſimi corporis Christi epulum, ſic fiet, vt oculorum aciem recludat, ad inſtar duorum illorum in Emaus tendentium diſcipulorum. *Luc.24.* nouit dœmon quantum hinc commodi, ideoq; omni conatu à frequenti S. Euchariſtiæ ſumptione te ſtudet retrahere; agitque vt & Epiſcopi & concionatores multi, raro populo inculcent, vt hebdomadatim illam frequentent; excitat nonnullos qui id diſſuadeant; procurat vt coniuges ſibi mutuo obſtaculum ingerant, inijcit præterea conſcientiæ ſcrupulos, quaſi indignè adituri ſint, maxime coniugati, opifices, mercatores atque id genus alij, qui mundanis ſe intricant negotijs: effuſcat interea homines, magna inſcitia, vt vix quid bonum, quid malum ſit, diſcernant.

Frequens communio

VIII. *Et ecce vox de nube, dicens: hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite.* Hac voce præſentia Dei Patris inſinuatur, cuius eſt loqui, ac verbum Dei, hoc eſt filium ſuum, loquendo generare. Aduerbium *ecce* ſignificat *inprimis* rem admiratione dignam accidiſſe, nempe vocem aliquam eximiam inopinatè auditam. Deus etenim magno cum ſonitu loquitur, aliquando vocem edens inſtar tonitrui, ſicuti cum Chriſtus Hieroſolymam pergeret, nonnunquam in modum tubæ, Quemadmodum Ioannem in Apocalypſi ſeruator eſt allocutus. Quod quidem ideo partim facit, vt nobis ſuum oſtendat affectum, quo nos alloquitur: amor nãque, quo cor plenum eſt, vocis ingenti ſonitu proditur: partim vero vt profundius ſua nobis verba inculcet, eaque penitius cordi infigat: Quemadmodum clauus magno adactus malleo, efficiatius lignum penetrat, firmiuſque inhæret. *Secundo,* quod hæc verba ſingulare aliquod Chriſti denotent myſterium tum ad ipſius gloriam, tum ad doctrinam noſtram pertinens. Triplicem namque continent ſententiam, triaque diuerſa ſunt, quæ hic à patre cœleſti dicuntur. Quorum *primum: Hic eſt Filius meus dilectus.* Vbi quinque ſunt notanda verba myſterijs referta: *Primum HIC*, Chriſti denotans perſonam, ad cuius ſolemnem transfigurationis cohoneſtandum diem, Pater cœleſtis

Ecce, quid? 1.

Ioan.12.29. Apoc.1.15.

2.

Verborum poſitorum triplex ſenſus.

Quinque verba.

1.

Digitized by Google

cœleſtis aduenerat. Antequã in mundum Chriſtus prodierat, Iudæi credebant quidem aliquem certum futurum Meſſiam; verum nullus vel ſciebat, vel ſcire obligatus erat, quis nam is præciſè eſſet. Aſt in mundo poſitus, atque executioni, ob quã venerat, intentus; debuit neceſſario agnoſci, vt poſſet quis ipſum adire, audire, ſequi, atq; adeo per ipſum ſalutem aſſequi. Poterat quidem Ioannis agnoſci teſtimonio, indice eum demonſtrantis ac dicentis, *Ecce Agnus Dei*, ac per miraculorum quibus clareſcebat manifeſtiſſima indicia: Verum his nequaquam contentus cœleſtis pater, voluit & ipſe infallibile huius rei ferre teſtimonium, ne vllam nobis dubitandi occaſionem relinqueret. Promiſerat namque olim per Moyſen Filijs Iſrael, ſe ſuſcitaturum illis prophetam, de quo iam nunc apertè pronunciat, quis nam ille ſit. Solet enim Deus clare eloqui illa, quæ ſalutis noſtræ ſunt. Hinc quippe eſt, quod cum baptiſmi lauacrum ſit neceſſarium ad ſalutem, non ſolum oretenus, de illo Chriſtus locutus ſit, dicens: *niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei*, verum etiam modum illud adminiſtrandi Apoſtolos edocuerit, volens vt in ſua præſentia homines baptizarent. Quin imo teſte Euodio, proprijs manibus Petrum abluit, iuſſitque vt is Ioannem & Iacobum baptiſmo expiaret: qui vna cum Petro, reliquos deinde Apoſtolos omnes baptizarunt.

Ioan. 1. 29. *Deut. 18. 15.* *Ioann. 3. 5.* *Ioan. 4. 2.* *Apud Niceph. l. 2. c. 3.*

Similiter & ſacri altaris Sacramentum, eodem atteſtante, ſaluti conſequendæ neceſſarium eſt: *niſi enim*, inquit, *manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Atque ideo copioſe hac de re diſſeruerat, promittens nobis cœleſte hoc ſacratiſſimi corporis ſui edulium: verum quia eius pollicitatio ad plenum non demonſtrabat, vbi, & quo pacto hoc fieri oporteret, eam ob rem, in vltima ſua cœna enucleatius id aperuit, dicens: *Accipite & manducate: hoc eſt corpus meum:* ac ſi diceret. Promiſi quidem vobis panem cęleſtem, nempe corpus meum ſed nunc tandem huic promiſſioni meæ facio ſatis, donando ac diſtribuendo vobis panem hunc in corpus meum commutatum.

Ioan. 6. 54. *Matth. 26.*

Quin

Digitized by Google

Quin & illud magnopere ſaluti conducebat, vt ſubditi ſuos agnoſcerẽt ſuperiores, ac Rectores; quib⁹ Chriſtus Orthodoxæ fidei doctrinam, ac myſteriorũ ſuorum theſaurum, Sacramentorumq; diſtributionẽ cõmiſſurus erat; ne de ijs aliquando oriretur ambigendi occaſio, inualeſcentibus nimirum hęreſibus, veræ ſibi Eccleſiæ, prout ſectariorũ Synagogæ oẽs ſolent, titulũ vendicare conãtibus. Ex cuius labyrinthi perplexitate vt nos eriperet, non ſolũ hanc congregationẽ, hoc eſt ſanctam ſuam Eccleſiam, digito ſuo Chriſtus demonſtrauit, dicens nimirum Apoſtolis; *Vos eſtis lux mundi, vos eſtis ſal terræ: qui vos audit me audit: qui vos ſpernit, me ſpernit*; verum etiam nominatim huius eiuſdem Eccleſię Primates expreſſit; quidve functionis habituri eſſent, Petro efficaciter inculcauit; *Tu es*, inquiens, *Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, hoc eſt, ſuper te, ac ſuper fidem tuam, quæ in te non fluctuabit, & tu reges paſceſque oues agnoſque meos. Eodem plane modo Pater cœleſtis hic noſtrum nobis agnoſcendum exhibet ſaluatorem, dicens; *Hic eſt filius meus*, vt omnes ipſum diſtinctè in propria perſona cognoſcerent. Alterum eſt, verbum *Eſt*, diuinum prorſus, quo Deus Moyſen quaſi clipeo armauit, aduerſus Pharaonem regem Ægypti, dicens, *Ego ſum, qui ſum* &: *qui eſt miſit me ad vos*. Denotat ergo immutabilem Chriſti æternitatem; quippe qui in omne æuum perpetuus Dei filius eſt, Et licet in ea perſona naturam aſſumpſerit humanam, in perſona tamen deitatis nulla facta eſt mutatio, cum per prophetam dicat, *Ego ſum Dominus & non mutor*, Huius verbi virtus & energia apud Euangeliſtas notabiliter exprimitur, quando ad illius pronunciationem, nonnunquam mira accidêre. Chriſtus namque quoties hoc verbum *Ego ſum* vſurpauit, toties fere res aliqua admiratione digna ſubſecuta eſt. Samaritana in primis ad hanc vocem conuerſa, mox relicta ad puteum hydria, etiam ciues ſuos ad Chriſtum ſtuduit allicere.

Matt. 5. 14. *Matt. 16. 18.* *Ioann. 21.* 2. Verbum. *Exod. 3. 14.* *Malac. 3. 6.* *Ego ſum: facit miracula.* *Ioann. 4.*

Quin & graſſante vehementi maris procella, eandem protulit, & confeſtim omnis conſopita eſt tempeſtas, adeo vt nauicula tuto ad littus appelleret. Dicebat & Iudæis, *antequam Abraham fieret*, *Ego ſum*: qui vocis huius efficaciam non per-

Ioann. 6. *Ioan. 8. 8.*

Digitized by Google

perferentes, ad lapides confugerunt; Verum Saluator ſubducens ſe ipſorum oculis, egreſſus eſt de templo. In horto denique cum quæreretur, & aiebat, *Ego ſum* omnes tam Iudæi quam Romani ſupini in terram ilico corruerunt. Significatur ergo hic Chriſti diuinitas, qua Patri eſt conſimilis. Tertium verbum eſt, *Filius*; vel vt Græcus habet textus ὁ υἱὸς, *hic filius*, hoc eſt non vulgaris aliquis hominum filius, ſed maxime Deum timentium: quorum liberi ſolent Dei nominari filij, tum quod ad diuinam, quæ tam in malis quam in bonis relucet, facti ſint imaginem; tum quod per Dei Spiritum qui in illis eſt, Deo ſint ſimiles: Verum Chriſtus verus Dei naturalis eſt filius, habens eandem cum Patre diuinam eſſentiam. Quemadmodum enim nemo hominis poteſt eſſe filius, qui non eadem humana præditus ſit natura, cum ex homine prodeat, (pulices namque ac pediculi, quanquam ex carne noſtra nutriantur enaſcanturque, noſtri tamen haudquaquam ſunt filij) ita & naturalis Dei filius eandem cum patre debet participare naturam. Non quidem eo modo, quo liberi noſtri noſtram aſſumunt naturam: quippe cum filius tuus non ipſam eandem habeat naturam, quam tu, cum non ſit vnus idemque tecum, ſed ſuam habeat propriam, tibi conſimilem, cum ſit diuerſus à te: at vero cum non niſi vnus tantum in rerum natura exiſtat Deus, idcircò Filius Dei omnino ipſam eandem habet naturam, quam Pater, quo cum vnus idemque eſt Deus prout alibi aiebat: *Ego & Pater vnum ſumus*, diuerſæ tamen perſonæ. Quod quia intellectu aſſequi non quimus, firma fide apprehendere debemus, quo aduſq; per virtutum merita digni efficiamur, qui facie ad faciem glorioſiſſimam Trinitatem ſpeculemur.

Ioan. 18. 6.

3. Verbum.

Chriſtus eandem habet naturã cum Patre.

Ioan. 10. 30.

Quartum verbum eſt, *Meus* per quod *inprimis* ſignificatur proprietas illa, quam ſibi Chriſtus in Diuinitate vendicat; quod Filius ſit Patris, & non Spiritus Sancti, & quod ipſe non ſit Spiritus Sanctus, qui neque ex patre gignitur, neque Dei filius nuncupatur, ſed vtriuſque ſpiritus; procedens ex patre & Filio, tanquam ab vno principio. Item quod Filius Dei naturam aſſumperit humanam, & non Pater, neque Spiritus Sanctus.

4. Verbum ſignificat. 1.

Secundo,

Digitized by Google

2. *Secundo*, Chriſti dignitas ac maieſtas qui filius eſt altiſſimi ac ſummi Dei ne parui eum faciamus. Vti enim hic in terris pater aliquis familias ſibi factum reputat, quod filio eſt præſtitum; ita & Pater cœleſtis omnia quæ filio ſuo facimus, ſibi facta arbitratur. Eam ob rem cum indigne ad ſacram accedis ſynaxim, illamque exiguo dignaris honore, vel etiam Chriſti in terris Vicarium deſpicis, aut ſpõſam eius Eccleſiam calumniaris, tecum reputa, quod Patrem cœleſtem in filio dehoneſtes, ac dedecore afficias.

3. *Tertio*, deuotorum dignitatem Chriſtianorum, qui per ſancti Spiritus, quam in ſe habent gratiam, eundem Patrem cœleſtem, pro ſuo habent & agnoſcunt patre; vocitantes illum eodem nomine cum Chriſto, dicentes: *Pater noſter qui es in cœlis*. (*Matt. 6. 9.*) Et quanquam eandem Dei naturam non habeamus, appellamur tamen Dei filij, adeo vt aliquid in nobis diuini habeamus, nempe Spiritum Dei, per diuinam ipſius gratiam, quæ efficit vt non ſolum *Dei nominemur filij, ſed & ſimus.* (*1. Ioan. 3. 1.*) Hinc eſt quod B. Athanaſius inquit, *Filium Dei in nobis in vocando Patrem, facere vt etiam is noſter pater ſit: in cuius autem corde filius non eſt, illius Patrem Deum vocari haudquaquam poſſe.* (*Atha. or. Ex Deo Deus.*) Vitam ergo Dei filio condignam agito.

Quintum verbum. Quintum verbum eſt, *Dilectus*, vel vt Græcus habet textus ὁ ἀγαπητός, *hic dilectus*, qui alio modo à me diligitur, quam vlla alia creatura, Deus etenim cum Angelos, homines, aut res vllas creatas diligit, non hoc facit per aliquam immutationis operationem: veluti nos amando alios, aliquem in nobis affectum ſentimus. Ipſius quippe diligere, eſt bene operari, aut boni aliquid nobis largiri, ſuumque nobis amorem infundere. Quod tum maxime fit, cum id quod inter ipſum & nos reperitur, amouemus; nempe peccatum, prauamq; voluntatem. Quemadmodum ſolis radij tũc corpora noſtra calefaciunt, cum obſtaculum nullum, nulluſve obex obijcitur. Verum Pater cœleſtis ſuum diligit Filium, & ab eodem diligitur per internam operationem producendo Spiritum Sanctum, tertiam in Trinitate perſonam, procedentem ex his duobus tanquam ab vno principio. Quæ dilectio

dilectio, vt perpetua eſt, ſicad Deitatis naturam pertinet. Diſce ergo Chriſtum Dominum ac redemptorem tuum diligere, qui tam ineffabili modo à Patre ſuo diligitur. Atque hæc de prima ſententia dixiſſe ſufficiat, in qua diuina eſſentia, tres diſtinctæ perſonæ, Chriſtique humana natura, deſignatur; dicendo namque *Hic* demonſtratur Chriſtus homo, per *Eſt*, ſempiterna Diuinitas, quæ nunquam exiſtit. *Meus* ſignificat primam patris perſonam, *Filius*, ſecundam; *Dilectus*, tertiam, quæ eſt Spiritus ſanctus. Compendiū primæ ſententiæ.

Secunda ſententia eſt, *In quo mihi bene complacui*: Loquens nimirum de Chriſto, quaſi de homine, pro vt licet ex verbo *complacui* colligere; quod eſt præteriti, non tamen præſentis temporis. Vnde non dicit *complaceo*, ſicuti merito poſſet; cum Chriſtus ſemper Patri complaceat, ſed volens quaſi de re præterita loqui, *complacui* inquit, idque duabus potiſſimum de cauſis. *Primo*, vt nobis inſinuaret ſibi de natura humana ſermonem eſſe, habente nimirum prius & poſterius, non de diuina, quæ ſine vlla temporum mutatione ſemper vniformis atque inuariabilis perſeuerat. *Secundo*, vt Pater cœleſtis nos doceret, ſe non tunc prius cœpiſſe in ſuo filio complacentiam habere, ſed longe ante, hoc eſt, cum in vtero matris conceptus eſſet. Cur dictū Cōplacui, non complaceo. 1. 2.

In verbo autem *complacui*, quatuor denotantur. *Primo*, Chriſtum ab omni peccatorum vitiorumque labe purum fuiſſe, ac incontaminatum. Vnde licet per internam gratiam virtutumque exercitationem nonnulli homines Deo placeant, Salomone atteſtante, ac dicente, placere eos, Deo, *qui fideliter agunt*: attamen nemo illi tantopere, placet, quam Chriſtus, qui nec peccato, nec vllis vnquam ſuccubuit, obnoxiuſue fuit vitiorum paſſionibus, aut inordinatis motibus. *Secundo*, omnibus fuiſſe eum virtutum generibus ornatum, plenū nimirum *gratia, & veritate*, vti Ioannes ait, mira animi condecoratum pulchritudine, vtpote *ſpecioſum forma præ filijs hominum*. *Tertio*, quod ſingularem de ipſo conceperit voluptatem, magnoperè de tali exultans filio. Quemadmodum enim Deus mundo iam creato omnes ſuas creaturas conſiderans, vidit, quod vniuerſa eſſent *bona valdè*; ita & hic videtur filium Complacui quid ſignificet. 1. *Prou.12.22.* 2. *Ioan.1.14.* *Pſalm.44.3.* 3. *Gen.1.31.*

ſuum exploratè velle cognoſcere, antequam ad diuini verbi ſementem eum releget, nobiſque commendet. Quem idcirco reperit ſecundum voluntatem ſuam non quidem obſtreperū, ſed in omnibus parentem, ac iuſſioni ſuę morem gerentem; In quo dicit ſibi bene complacuiſſe, vtpote ſupra omnes res creatas eum diligendo, quippe omnium nobiliſſimum, præſtantiſſimumq;. Quod aūt bene de ipſo ſenſerit (ſic namque legit B. Cyprianus) *Cyp. l.1. ad Quirin. c.10.* ipſiq; firmiter fiſus ſit, ac tuto in ipſo conquieuerit, tanquam qui omnem ſuam voluntatem impleturus eſſet, teſtatur per Eſaiam Prophetam, vbi ait; *Iſai. 42.1.* *Ecce ſeruus meus ſuſcipiam eum: electus meus, complacuit ſibi in illo anima mea.* Quem quia pro tali habuit, idcirco eum mundo doctorem præpoſuit, vtque eum audiremus, voluit. 4. *Quarto*, redditur in his verbis ratio, cur nam à Patre in mundum relegatus ſit Chriſtus, nempe vt in ipſo, & per ipſum hominem diligere inciperet, ſatisfaciendo nimirum pro hominum peccatis, ſicque eos Patri reconciliando; *Per Chriſtū omnes Deo placent.* adeo vt hæc verba, *in quo mihi bene complacui*, hanc habeant ſignificationem, ac ſi diceret: per quem filium meum, mundum in gratiam recepi, ita vt propter ipſum omnem vindictam deponam; immo tantum mihi complacet, vt omnes per eum placeant, quotquot ſe ipſi recōciliant, vniuntq;: ſolos illos diligo, qui in ipſo ſunt, qui ipſius ſpiritu vegetantur, ac meritis veſtiuntur. Vis itaque Deo Patri eſſe charus *Ioan. 6.56.* CHRISTO iungere, ipſius ſacroſanctum corpus frequenter ſuſcipe, per quod & ipſe in te manet, & tu in illo.

Cur verba hæc dicta in baptiſmo Chriſti? Sententias has etiam Pater cœleſtis protulit, cum Chriſtus à Ioanne baptizatus eſt, dicens: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*, vt tria nimirum nos doceret. *Ioan. 3.17.* *Primo*, 1. CHRISTVM gratiarum eſſe largitorem, aquas baptiſmi corporis ſui contactu in remiſſionem peccatorum, quæ ibidem in hoc Sacramento primo acquiritur, ſanctificantem. 2. *Secundo*, nos per lauacrum regenerationis filios Dei effici 3. ſuſceptione Spiritus ſancti. *Tertio*, homines humilitatis virtute, magnopere apud Deum honorari, ac exaltari; adeo vt filij Dei efficiantur: Quemadmodum hæc verba tum ad Chriſtum prolata ſunt, cum humiliatus coram famulo ſuo Ioanne

Digitized by Google

ànne caput ei lubens ſubmiſit, humilitati itaque ſtude, mundano faſtui, per quem & Deo diſplices, & dæmoni ſimilis efficeris, renuntia.

Tertiá ſententia conſiſtit in duobus verbis, *ipſum audite.* Dixerat olim Deus Moyſi; *Prophetam ſuſcitabo eis, de medio fràtrum ſuorum, ſimilem tui: & ponam verba mea in ore eius, loqueturq́; àd eos omnia quæ præcepero illi. Qui autem verba eius quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego vltor exiſtam.* Vnde & Moyſes ad populum, *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus, ipſum audies.* Itaque iam in hoc monte Thabor Pater cœleſtis Moyſi, Heliæ, tribuſque Apoſtolis oſtendit, ſe promiſſioni ſuæ feciſſe ſatis, quaſi diceret: hic eſt iſte Propheta, quem in monte Sinai me vobis miſſurum pollicitus eram; quem idcirco audietis, eiuſque dictis, ac præceptis morem geretis. verbum autem *Ipſum audite,* in Hebraico idem eſt, quod *obedite.* Vnde tria in ſe complectitur. *Primo,* ipſum audite, hoc eſt nullatenus ei fidem derogate, ſed potius ſtudioſè quidnam velit, auſcultate; Quemadmodum olim Dauid: *audiam quid loquatur in me Dominus.* plurimi verbum Dei audire recuſant, concionem negligunt, Caiphæ inſtar & Herodis, aliorumque qui ob animi elationem, Chriſtum audire dedignantur. *Secundo,* ipſi credite quia omnia quæ loquitur vera ſunt, nec ſitis increduli, ſed fideles. Nolite Iudæis effici ſimiles, qui CHRISTI verba contemptui habebant. *Tertio,* ſequimini, & ſecundum ea viuite; & (vt mater Domini in nuptijs miniſtris aiebat) *quæcunque vobis dixerit, facite.* Tria itaque ſunt, quæ nobis Pater, præcipit cœleſtis: nempe vt filium ſuum audiamus, audiendo credamus, credendo ſequamur. Illum namque nobis Præceptorem largitur, cuius verba, ac doctrinam ſemper proponere nobis debemus cum ſint; vt Petrus ait, *verba vitæ* (CHRISTVS enim ipſiſſima vita eſt) Debemus quoque ipſi credere, quia *veritas eſt*; ipſum ſequi, quia *via* eſt, per quam ad cœleſtis vitæ viæque ſemitam peruenitur.

Cæterum, cum Pater cœleſtis præcipit, filium ſuum audiendum, ac ſequendum, non prohibet, quo minus etiam credamus

Deut. 18. 18.

Ibid. v. 15.

Audire quid?

1.

Pſal. 84. 9.

2.

3.

Ioan. 2. 5.

Ioan. 6. 69.

Ioan. 14.

An liceat audire alios quam Chriſtum.

damus illi, qui non eſt Chriſtus aut Deus, vt nonnulli perperam impieque colligunt. Alias etenim, nec filij obedirent parentibus, nec ſerui Dominis, nec ſubditi Principibus, nec
Coloſſ.3.20. plebs Magiſtratui, immo, nec Chriſtiani Eccleſiæ: cum tamē
Eph.6.5. Deus hæc omnia iubeat. vnde & Paulus *omnis anima poteſtati-*
1.Pet.2.13. *bus ſublimioribus ſubdita ſit.* Et Petrus, *ſubiecti*, inquit, *eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſiue Regi, quaſi præcellenti, ſiue Duci-*
Rom.13.5. *bus, tanquam ab eo miſſis. Non ſolum propter iram,* hoc eſt vltionis metum; *ſed etiam propter conſcientiam*, ne ſcilicet animam inobedientia maculet. Vnde & alibi Paulus iubet, vt obedia-
Heb.13.17. mus *præpoſitis noſtris*, ipſiſque ſubiaceamus, Et Chriſtus ipſe;
Matth.18.17. *qui Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus.* Itaque nullo pacto Deus prohibet obedientiam, ſed potius
Decē puncta in verbis Chriſti citatis. decem nobis inculcare ſtudet. *Imprimis*, vt Tertullianus notat, non eſſe amplius Moyſi, aut Prophetis adhærendum (qui per Chriſtum impleti, ac inefficaces redditi ſunt) ſed nouæ
1. legi. *Secundo*, vt CHRISTVM nobis ducem agnoſcamus,
Tert.4. cont. Marc. qui inſtar boni principis plurimas regiones poſſidentis, pru-
2. denter ac benigne nos gubernat, licet corpore abſens, princeps, vbi præſens eſt per ſe ipſum quæ vult, imperat, abſens autem vicarios habet, quibus populi regendi modum præſcribit.

Similiter Chriſtus in cœlis, omnibus ibi per ſe imperat, quia ipſum vident, audiunt, alloquuntur: verum in terris habet vicarios, ac miniſtros, qui ex eius voluntate populum regunt; nempe Apoſtolos, eorundemque legitimos ſucceſſo-
Luc.10.16. res, Epiſcopos, Presbyteros &c. quibus aiebat: *qui vos audit, me audit.* Quæ quidem non de Apoſtolis tantum, tunc præſentibus intelligi voluit, ſed & de ijs, qui officio ipſis erant, diuina voluntate ſucceſſuri. Hinc Paulus, qui longè pòſt;
2.Theſſ.3.14. Chriſtianus, & Apoſtolus eſt effectus; de ſe ipſo aiebat; quod *ſi quis non obedit verbo noſtro, per epiſtolam hunc notate,* hoc eſt, quis
1.Tim.5.17. nam ſit ille, litteris mihi ſignificate: *& ne commiſceamini cum illo,* vt confundatur. Iubetque, vt non ſolum Epiſcopi, ſed &
1.Pet.5.1. Presbyteri Chriſtianos regant, de quibus Petrus in hunc modum. *Seniores qui in nobis ſunt, obſecro conſenior, paſcite, qui in vobis*

eſt,

Digitized by Google

eſt, gregem Dei, &c. Quin & Beatus Ignatius, Ioannis Apoſtoli diſcipulus, in omnibus fere ſuis epiſtolis vult, vt Laici omnes tam nobiles, quam ignobiles, immo Cæſares & Duces, Epiſcopis, Presbyteriſque ſint ſubiecti. *Tertio*, non omnes, qui huiuſcemodi obediunt ſuperioribus facere contra voluntatem Dei Patris, ſed potius Chriſto in ſuis obedire Vicarijs: licet nonnulli ſubinde nobis præſcribant, quorum Chriſtus nullibi expreſſam facit mentionem. Docet nos id ſuo exemplo maniſeſte Paulus, de matrimonij Sacramento hunc in modum diſſerens: *Iis autem qui matrimonio iuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere.* Nam *cæteris dico ego, non Dominus: ſi quis frater vxorem habet infidelem, & hæc conſenſerit habitare cum illo, non dimittat illam*, &c. *Quarto*, Chriſtum multa Apoſtolos docuiſſe, quæ in ſcripturis nuſquam reperiuntur: quorum tanta potuiſſet eſſe frequentia, vt Ioanne teſte, ſi omnia literarum monumentis fuiſſent conſignanda, mundus libros oẽs capere nõ potuiſſet. *Quinto*, Spiritum ſanctum adeoque Chriſtum ipſum Apoſtolos multa docuiſſe; Quorum hic in terris capaces non erant, vt ipſe alibi teſtatur. *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Cum autem venerit ſpiritus ille veritatis docebit vos omnem veritatem.* *Sexto*, quod quidquid Apoſtoli per ſpiritum didicerunt, debeamus ita acceptare, ac ſi à Chriſto id didiciſſent cum ipſius, qui eos docuit, fuerit ſpiritus. Hinc vnanimi conſenſu in primo Hieroſolymitano Concilio, pronunciabant. *Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis.* *Septimo*, ipſos nihil omnino ſubticuiſſe primis Chriſti fidelibus, eorum quæ Spiritus ſanctus ipſos docuerat, ſed potius ſincerè eadem ipſis tradidiſſe: quippe cum non ſibi ſolis, qui haud ſuperuicturi erant, hęc dicta ſcirent, ſed potius toti Eccleſiæ, vſque ad mundi finem perſeueraturæ. *Octauo*, Multa Eccleſiæ ab Apoſtolis tradita, quæ etſi in Bibilis nuſquam ſcripta reperiuntur, pro vero tamen Dei verbo dici, ac haberi debeant; quod primis Chriſtianis ab Apoſtolis ea ſint præſcripta: vtpote quæ vel ab ipſo Chriſto oretenus perceperunt, vel poſt eius reſurrectionem, cum per totos *quadraginta dies, de regno Dei*, hoc eſt ſancta Eccleſia, eis diſſe-

Margin: *Ignat. ep. 2. 3. 4. 5.* — 3. — *1. Cor. 7. 10.* — 4. — *Ioan. 21. 25.* — 5. — *Ioan. 16. 12.* — 6. — *Act. 15. 28.* — 7. — 8. — *Act. 1. 3.*

diſſereret, intellexerunt: vel poſt eius ad cœlos aſcen-
Aug. l. 4. de ſum, ab ipſo Spiritu ſancto hauſerunt. De quibus eui-
bapt. contra dens nobis tradit documentum Beatus Auguſtinus, dum
Donat. c. 24. inquit: *quod vniuerſa tenet Eccleſia, nec conſilijs inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi Auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſime creditur*. Talia etenim apud Patres illos, qui ante mille, & plures floruêre annos, plurima reperiuntur, quæ ab Apoſtolis nimirum nobis ſint tradita. Nempe de
a Iren. l. 5. [a] inuocatione ſanctorum, de ſacrarum [b] cultu imaginum,
b 7. Syno. act. [c] ſacrificio Miſſæ pro defunctis, [d] tonſura ſacerdotum,
2. ex conſil.
c Chryſ. hom. [e] Miſſæ cæremonijs, [f] ſacri chriſmatis confectione, [g] Cle-
69. ad pop.
Ant. ricorum cœlibatu, [h] Monachorum habitu, ac votis, [i] vi-
d Turon. de ta monaſtica, [k] quadrageſimali, nec non & [l] quatuor
glo. Mart. c.
98. temporum ieiunio, alijſque his ſimilibus; quorum nul-
e Dion. c. 3. lum principium ſcimus, niſi quod Apoſtolis ea accepta
Hier. Eccl. ferimus. *Nono*, prohiberi hic nobis, ne illos, qui à Chriſto miſ-
f Fabi. Papa
epiſt. 2. ſi non ſunt, vllatenus audiamus, qualis imprimis ſunt hæreti-
g Conc. Cart. ci, ac nouarum rerum commentatores, de quibus per Hiere-
2. c. 2.
h Dion. c. 6. miam Dominus, *non mittebam*, inquit, *Prophetas, & ipſi currebãt:*
Eccl. Hier.
i Caſſ. l. 1. inſt. *non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant, vaticinantes mendacium,*
c. 4. & 5. *prophetantes ſeductiones cordis ſui*. Tales autem, pſeudopro-
k Hier. ad phetæ, vti dæmonis diſcipuli, euitandi ſunt, quippe qui
Marcellam.
l Leo ſerm. 9. à Lucifero præceptore ſuo particulas tantum, ac fragmenta
9. ſcripturarum, ad hominum deceptionem, animarumque ſe-
Hier. 23. 21. ductionem, perceperunt. *Decimo*, prohiberi etiam nobis, ne
10. vllum audiamus, qui contra Chriſti præceptum, vel conſilium quidquam docet, vti ſunt mundus, ipſaque caro: cum
Matth. 18. 3. CHRISTVS dicat: *Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut*
m Mat. 5. 44 *paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.* m *Diligite inimicos veſtros.*
n Mat. 16. 26
o Mat. 11. 29. n *quid prodeſt homini, ſi mundum vniuerſum lucretur, anima verò ſuæ detrimentum patiatur?* o *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*: Mundus autem & caro multo ſecius docent; Volentes vt homo ſit ſuperbus, auarus, iracundus, inuidus, acedioſus, vacans commeſſationi, & ebrietati, impudicitiæ, & immunditiæ, &c. quibus nullatenus morem debes gerere, ſed potius CHRISTO, Filio Dei, à quo cœleſtem hauries ſapientiam: cui ſi obtemperare recuſas, pro cer-

to ha-

Digitized by Google

to habeto, magnas te diuinæ vltioni daturum pœnas. ſi etenim olim Iudæi acriter à Deo ſunt puniti, quod Angelos, Moyſemque audire detrectarunt, quid nobis putas expectãdum, ſi *ſalutem* noſtram quam Chriſtus Dei filius nos edocuit, *neglexerimus*. *Heb. 2. 3.*

Et audientes diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde? Diſcipuli quidem primo (vt ſuperius dictum) timuerunt, cum nube lucida fuiſſent obumbrati; at verò hic grauiori fuêre terrore correpti, ad diuinæ vocis ſonitum. Qui terror adeo, Gregorio Nazianzeno teſte, erat ingens, vt niſi Chriſti Saluatoris contactu confortati, erectique fuiſſent, exanimari potuiſſent. Itaque in terram procubuêre, non tam deuotionis, vt Deum adorarent, quam timoris cauſa. Quod & Ioanni poſtmodum ſeparatim contigit, videnti CHRISTVM in mirabili figura, adeo vt ad pedes eius tanquam mortuus prolaberetur. Vnde duo notando occurrunt, quorum *primum* eſt terror ille Apoſtolorum ex voce Patris cœleſtis, qui ſex potiſſimum modis hominem alloquitur. *Primo*, quidem valde dulciter & ſuauiter, ad inſtar (vt ſicuti Heliæ accidit) ſibili auræ tenuis. Ita namq; De' dilectos ſuos intrinſecus alloquitur, vt inquit Oſee, ſignificans illis voluntatem ſuam, & ad cor loquens. Quem idcirco libenter audiunt dicentes cum Samuele; *loquere Domine, quia audit ſeruus tuus*: nec non & cum Dauide; *audiam quid loquatur in me Dominus Deus*; Hoc pacto cum omnibus ſermocinari geſtit; verum multi per internarum paſſionum tumultum, vocem eius non exaudiunt: vnde cogitur pulſando foris ſubſiſtere, vti alibi conqueritur. *Ecce ſto ad oſtium & pulſo*. Cuius tamen internas inſpirationes plurimi non curant, immo audire detrectant, transferentes animum ad externarum occupationum delectationes, ne conſcientiæ remorſu crucientur.

IX. Terror Apoſtolorũ. *Nazian. or. 49. de fide.* *Apoc. 1. 17.* Duo notanda. Deus 6. modis loquitur nobiſ. I. *3. Reg. 19. 12.* *Oſee 2. 14.* *1. Reg. 3. 10.* *Pſalm. 84. 9.* *Apoc. 3. 20.* Deum non audiunt aliqui.

Nonnulli verò internas quidẽ inſpirationes audiunt, ſed quia prauis referti ſunt affectibus, idcirco ea deguſtare non queunt; habentes eas loco ſcrupulorum, aut ſuperſtitionis: veluti lingua amaris plena humoribus, etiam dulcia pro amaris habet. Alij autem ſentiunt quidem, quid loquatur

Alij non guſtant.

Digitized by Google

Alij timēt. Deus,eaque deguſtant, ſed timore inde corripiuntur, adinſtar ſerui iſtius inutilis, qui pecuniam Domini ſui ſibi traditam, metu in terram defoderat. Et cur quæſo homines Chriſtum audire formidant? Loquitur enim Deus, pſalte regio attestante, *pacem in plebem ſuam*. Itaque nulla nobis ſuppetit iuſti timoris cauſa, cum omnia quæcunque ipſe nos docet, non tantum bona, ſed & vtilia ſunt. *Secundo,* clara contentaque voce loquitur, dum aliquid vult inſinuare, ſine vllius incuſſione metus. Ita namque Pater cœleſtis ad filij ſui baptiſmū loquebatur; *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui*, & in itinere cum Hieroſolymam pergeret: *Et clarificaui, & iterum clarificabo*. Nec non & ad Samuelem, cum ad Heli Sacerdotem deſtinaretur, vbi nemo legitur ad Dei vocem perterrefactus. *Tertio*, dilucide loquitur cum aliquid imperat: quod interdum ita fit, vt homo metu concutiatur, ne Dei voluntatem perficere differat, timens ſe forte punitum iri. Ita namque Deus Filijs Iſrael loquebatur, tradens eis decalogi obſeruationem. Quin & eodem modo hic cum diſcipulis egit, incutiens illis metum, ac dicens, ipſum audite, vt magni facerent præceptum hoc. *Quarto,* Satis loquitur apertè, cum alicuius punit malitiam, prout olim Eccleſiæ ſuæ perſecutori aiebat; *Saule, Saule, quid me perſequeris*? quo audito tremefactus, *in terram corruit*.

Matth.25.25. — Pſal.84.9. — 2. modus loquendi. — Matth.3.17. — Ioan.12.28. — 1.Reg.3. — 3. modus. — Exod.20. — 4. modus. — Act.9.4. — Num.12.10.

Eodem modo & Mariæ ſorori Moyſis loquebatur murmuranti aduerſus fratrem, cui horrēdam immiſit lepram. De qua equidem locutione aiebat Adamus ad Dominum; *vocem tuam audiui in paradiſo, & timui, eo quod nudus eſſem*, Et pſalmographus; *vox Domini in virtute, vox Domini confringentis cedros, vox Domini intercidentis flammam ignis, vox Domini concutientis deſertum*, &c. *Quinto*, terribili voce, immo leonis inſtar, in extremo iudicij die rugiet, cum diram illam intonabit ſententiam; *ite maledicti in ignem æternum*: quēadmodum & Amos cōteſtatur, *leo rugiet, quis non timebit*? Hic metus adeo erit ingēs, & horrēdus, vt terra in duas diſciſſa partes damnatos magno cū ſonitu ad tartareā ſit abyſſum præcipitatura. *Sexto,* Eodē tempore

Gen.3.10. — Pſal.28.5. — 5. modus. — Matt.25.41. — Amos 3.8. — 6. modus.

pore ingenti cum voce Chriſtus bonos conſolabitur, dicens: *Venite benedicti Patris mei poſſidete paratum vobis regnum.* Ad quam vocem quotidie meritò anhelare deberes, audiens & exaudiens Dei vocem, quam in hoc mundo percipis. Interim vero extremam illam nouiſſimæ maledictionis vocem magnopere pertimeſcito, & ſic tecum cogitato. Si Apoſtoli ad vocem Patris cœleſtis ita fuêre exterriti, vt pene mortui in terram conciderent, quæ tamen nihil ipſis mali intendebat, quã terribilis erit illa, quã ad inimicos ſuos proferet, ſententia, Chriſtus, animo ſcilicet penitus irato, vultu prorſus minaci, ac firmiſſimo perpetuę damnationis propoſito. *Matt.25.34.*

Secundo, notabis lapſum Apoſtolorum, qui proni ceciderunt, in facies ſuas. Sunt namque, vt bene Gregorius animaduertit, diuerſi bonorum, & malorum lapſus. Mali quippe deorſum cadunt, vt Iudæi quærentes Ieſum apprehendere, & Heli Sacerdos: idque tribus de cauſis. *Primo*, quia longius recedunt à Deo. *Secundo*, quia ignorant vbi concidant, prout alibi Salomon: via, inquit, *impiorum tenebroſa, neſciunt vbi corruãt.* Quinque autem ſunt quę ignorant. *Primo*, an bene agant, vel male, dicentes, vt Eſaias ait, *bonum malum, & malum bonum. Secundo*, pecati magnitudinem, putantes ſe venialiter peccare, cum mortaliter delinquunt. *Tertio*, quæ nam mala poſt peccatum ſequantur, nempe paupertas, infirmitas, &c. *Quarto*, quã ſint morti propinqui: *ducunt* namque, vt Iob ait, *in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Quinto*, quę nam ſit perpetua peccatorum merces. Antequam enim peruiderint vbi ſint, in inferno erunt, prout Sodomitis, Chore Dathan, & Abyron accidit. *Tertio*, cadunt deorſum, quod à Deo profligantur, ad inſtar Iudæorum, quos ſuo verbo *ego ſum*, Chriſtus in terram proſtrauit, tum vt diuinæ maieſtatis potentiam oſtendat, tum vt vel inuitos cœlum intueri faciat, quo eos cõuertat. Iuſti autem in facies ſuas cadunt, veluti [a] Paulus, [b] Daniel, [c] Ezechiel, [d] Abdias: alijque: *Primo* quidem, vt Deo à quo trahuntur, propinquiores ſint. *Secundo*, vt videant quid agant, rerum ac verborum ſuorum ſtatum penſicultantes. *Tertio*, quia ſuorũ memores ſunt nouiſſimorum. *Quarto*, quia ſe humiliant, faciem in terram cum Chriſto declinantes, cogitantesque ſe non niſi

2. notabile. Greg.31. moral.c.8.& ho. 9. in Ezech. Lapſus diuerſi. *Ioan.18.& 1.Reg.4.* Mali cadũt deorſum. 1. 2. *Prou.4.19.* Mali ignorant. 1. *Iſa.5.20.* 2. 3. 4. *Iob.21.13.* 5. *Gen.19. Num.16.* 3. cadunt deorſum. *Ioan 18.* Iuſtorũ caſus in faciẽ. a *Act.9.4.* b *Dan.11.9.* c *Ezech.3.3.* d *3.Reg.18.7. Matt.26.39.*

Luc. 18. 13. terræ puluerem, ac cinerem eſſe, immo indignos, qui cum Publicano oculos in cœlum leuent.

Apoſtoli quando ceciderint. Notant tamen nonnulli, Apoſtolos tunc non cecidiſſe in facies ſuas, cum Chriſti intuerentur gloriam, ſed cum vocem illam Patris cœleſtis audirent: quippe cum mundani homines raro ad diuinæ maieſtatis gloriæ recordationem, permoueantur ſuorum habere contritionem peccatorum, ſed potius ad verbum vel exemplum aliquod terribile. Non etenim vllus tam magnus reperitur peccator, quin ſi ab eo ſciſciteris, num ſe leuandum ſperet, reſponſurus ſit ita, dicens ſe circa vitæ finem cum latrone pœnitentiæ lamentis, facinorum ſuorũ (Luc. 23. 40.) delicta expiaturum, prauoſque mores in melius emendaturũ. Verum enimuero, ſi quem à Deo propter peccata grauiter puniri videant, animo commouentur: Quemadmodum cũ terra abſorberet Dathan, & Abyron, metu conſternatus populus, aiebat, *ne fortè & nos terra deglutiat*, eandem pertimeſcẽtes vindictæ diuinæ vltionem. (Num. 16. 34.) Eam ob rem nonnunquã notabili plaga, aut ſubitanea morte animaduertit Deus in homines enormiter & palam delinquẽtes, vt cęteri illorum exẽplo à malo ſibi caueant. Huius rei horrendũ noſtra tempeſtate ſcimus accidiſſe exemplum, nempe anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono, ipſo diui Andreæ peruigilio in quadam Flandriæ vrbe (Gerardimontium vocant) quinque circiter miliaribus Aloſto diſtante: Vbi Anthonius quidam Haeck agebat; cui cum eſſet lis cum proximo, quem iniquè opprimere conabatur, ſe ipſum dira execratione deteſtatus, aiebat, ſi quẽ defraudaui precor vt Deus nocte hac me cũ adipe meo in puluerẽ redigat. Audijt Deus; & exaudijt: nã die ſequenti repertus eſt mane in foco, vna cũ veſtibus totaliter in fauillã & cinerem exuſtus, exceptis pedibus & ſummitatę cranij, nec non & pecunia. Quod quidem naturaliter accidiſſe haud potuit, cũ non niſi carbones tantum in foco fuiſſent, neq; ipſe repertus fuerit in igne iacens, ſed ignem inter & camini parietem, cui cum capitis caluaria incumbebat. Per quod horrendum facinus monere voluit Deus iniquos omnes, vt vitam in melius commutantes, à iuramentis & execrationibus abſtineant. Hęc mihi quidam Eccleſiaſticus retulit

Pra-

Digitized by Google

Prẹlatus, qui hunc infœlicem hominem eo quo dixi modo in cinerem conuerſum conſpexerat.

Et acceſsit Ieſus & tetigit eos, dixitque eis: Surgite & nolite timere. X.
oſtendit hic ſaluator inprimis amorem ſuum erga diſcipulos, quos noluit in metu iſto relinquere, in quẽ ipſius cauſa inciderãt; edocens nos, vt in ipſum ſpẽ omnẽ defigamus, maxime ijs in rebus quas amore ipſius ſuſcepimus. Veluti cũ diuinæ inſpirationis admonitu, religioſæ vitæ ſemitã es ingreſſus, renũcians omnibus, vel cũ erga pauperes inſigniter fueris liberalis, nolito tunc vllam pertimeſcere pauperiẽ, infirmitatẽ, aliudue ullũ incõmodum, certo ſciens, Chriſtũ haud quaquam te deſerturũ, ſed potius prẹſto ſemper futurũ, cum neceſſitatẽ tuã ipſi proponis: quemadmodum Apoſtolos ſuos ex quauis neceſſitate & afflictione nunquam non benigne eripuit. Itaque humani timoris metu, nolito à bono vnquam propoſito deſciſcere. *Secundo*, animi ſui demiſſionẽ hic oſtẽdit, humiliãs nimirũ ſe, & Apoſtolos in terrã proſtratos eleuãs, cũ tamẽ paulo ante in maieſtatis ſuæ gloria, mirabili claritatis ſplẽdore refulſiſſet. Vnde nõ egit noſtrorũ more magnatum, qui cõtracta cũ principib⁹ familiaritate, pauperculos ne reſpiciũt quidẽ, multo minus bene alloquũtur: Chriſtus vero ſemper in ſua ſe cõtinuit humilitate, quã & cælis ſecũ inuexit: vbi nõ ſolum clementẽ vultũ in pauperes dirigit, verũ etiã eoſdem in neceſſitatibus exaudit, iuuat, tuetur. Cõſidera proinde fuiſſe diſcipulos Chriſti quos hic conſolatur, confortatq;: vt & tu diſcas ipſũ ſequi, eiuſq; parere monitis, ſi ex tuis cupias eripi periculis. Cæterũ, nota duo eſſe malorũ genera, in terrã nos proſternẽtia. Horũ *primũ* eſt peccatũ, per ꝙ & anima deprimitur & cor terrę defigitur, præcipitãs peccatorẽ poſt obitũ in abyſſũ tartaream. *Secundũ*, pœna, q̃ & ipſa hominem affligit prẹgrauatq;. Ex his tamen malis omnibus Chriſtus nos liberare geſtit, atq; erigere, prout hic diſcipulis re ipſa oſtendit: de quibus tria legimus. *Primo*, quod ipſos acceſſerit; in quo ſalutis noſtræ conſiſtit initium. Quam diu etenim peccator in delictis ſuis obſtinate conquieſcit, Chriſtus lux mundi longè ab eo diſtat: qui tũc prius appropinquat, cũ ſuorum enormitatẽ facinorum, ac diſcriminum in quibus agit, magnitudinem agnoſcit. Tunc namque

[Margin notes: Amor Chriſti. — Chriſti humilitas. — Mala quæ nos proſternunt. 1. 2. — Chriſti acceſſus.]

Digitized by Google

Luc.22.62. namque aliquis conſcientię exoritur remorſus, veluti Petro accidit, qui poſtquam ter Dominum negaſſet; tandem è domo Caiphæ ad Chriſti intuitum ſalubriter reſipiſcens, ac lachrymis vbertim faciem rigans, diſceſſit. Interim tamen hic Chriſti aduentus & intuitus, non omnibus ſufficiens eſt peccatoribus; quippe cum multi reperiantur, qui ſua agnoſcentes delicta, ſcienteſque ſe in ſtatu damnationis exiſtere, immo deflentes quoq; ſuorum miſeriam peccatorum, nō tamen ſeſe emendant, aut melioris vitæ propoſitum concipiunt. Dicunt quidem: vtinam alius eſſem, vtinam à peccatis poſſem deſiſtere: vtinam ornamentorum meorum nęnias quiſquiliaſq; deponere valerem, & deuotarum virginum veſtigijs inſiſtere: Verum non poſſum animum ad hoc inducere, non poſſum tale quid effectui mancipare. Atque ita in fecibus ſuarum imperfectionum permanent: nam quamuis Chriſt⁹ haud longe ab ijs ſit, qui intellectum illorum per peccatorum agnitionē illuminat, necdum tamen illos tetigit, necdum corda illorū emolliuit. Hi in magno viuunt diſcrimine adeò vt in ægritudinem incidentes, quamquam peccata ſua confiteantur, omnibusque Eccleſiæ ſacramentis muniantur, in ſordibus tamē delictorum ſorum, ob ſincerę contritionis defeſtum, moriantur. Quanquam etenim videantur ad meliorem ſeſe velle frugem recipere, intrantes tamen conſcientię examen, reipſa cōperiunt, quod ad præterita redirent peccata, ſi longiori poſſent vita potiri. Hinc eſt quod Cæſarius Heiſterbachenſis, qui *Cæſarius l.2. 15.* vixit circa annū Domini 1222. ſcribit ſua fere ætate fuiſſe Lutitiæ Pariſiorum in æde Diuę Virginis Canonicum quendam opulentum, qui ante obitum peccata confitens, ac reliquis Eccleſię ſacramentis ſeſe muniens inſigni cum pompa ad ſepulchrum perducebatur, idque tanta cum aeris ſerenitate, vt melior optari vix potuiſſet. Qui tamen paulo poſt cuidam ſuo familiari apparens, dixit ſe damnatum. Cumque ille miraretur, reſpondit defunctus: Vnum mihi bonum defuit, quo fine nullum mihi prodeſſe ſacramentum potuit. Licet enim Deo ad confeſſarij mei conſilium emendatiorem vitam promiſeram, conſcientia tamen dictabat mihi, quod ab ægritudine conſurgens, rurſus ad priſtinam peccandi conſuetudinem redijſſem.

Digitized by Google

dijſſem. Atque hinc cum vera fuerim deſtitutus contritione, nullius omnino peccati relaxationem promerui. Itaque ſyncera cordis contritio, magnum profecto ac peculiare donum Dei eſt. Quin & *ſecundum* neceſſario requiritur, quod etiam Chriſtus Apoſtolis præſtitit, tangendo illos. Quod tunc potiſſimum facit quando per diuinæ ſuæ gratiæ contactum, peccatorum corda menteſque emollit, per quam homo totaliter ſe Dei manibus reſignat, paratus in omnibus eius ſe voluntati ſubijcere: firmum habens propoſitum, veteres peccatorum ſordes deponendi, ac noxias conſuetudines procul amandādi. Quam quidem gratiam ſi necdum in te animaduerteris, ex imis cordis viſceribus Deum, vt eam tibi largiatur, orato: ita tamen, vt non nimis rem differas, cum nonnulli dicere ſoleant. *Licet pœnitentia vera nunquam ſit ſera, tamen ſera, raro eſt vera.* Eam ob rem dum ſanus es, vitam emendato, cum membra in poteſtate tua habes, quæ ægritudinis tempore torpentia lanquentiaque, nullatenus tuæ ſeſe voluntati accommodabunt.

Chriſtus tangit.

Legimus autem, Chriſtum diuerſis modis homines tangere ſolitum: nonnullos ſputo, quoſdam luto, alios nudæ manus contactu. Horum *primum*, diuinarum deſignat guſtum contemplationum, vti author eſt Gregorius: Lutum autem, humanæ ſordes naturæ: in quibus corpus animam detinet, veluti aqua terram in luto. Itaque Deus quoſdam homines tangit per recordationem ineffabilis ſuę charitatis cœleſtisq; glorię: alios vero per conſiderationem prauitatis noſtræ, ac certitudinis mortis, horræque incertitudinis: nonnullos vero etiam per ſe tangit ſiue pœnam ijs, vti Paulo in terram proſtrato accidit, infligendo, ſiue per internæ compunctionis (ſic namque Petrus ad ſeſe redijt) ſuggeſtionem. *Tertium* eſt, quod Chriſtus Apoſtolos allocutus ſit. Cum etenim homo diuino emollitus eſt contactu, tunc idoneus ad ſuſcipiendum Dei allocutionem, & ad ſinceram Chriſtianæ vitę inſtitutionem efficitur. Vnde duobus ſolum verbis diſcipulos alloquitur: Quorum *primum*, *Surgite*, hoc eſt, ante omnia, peccata, quibus immerſus es, deponito. Deinde, nolito amplius tuis circumagi paſſionibus, ſed tu ipſe potius eas comprimito. Tum quoque

Tactus diuerſi. *Mar. 7. & 8. Ioan. 9.* I. *Greg. 1. mor. c. 21. & l. 9. c. 36.* *Act. 9. Luc. 22. 62.* Chriſtus alloquitur. Duo verba. I.

hic delirare, ex his verbis colligentibus nullatenus Sāctorum
Sanctorum inuocatio. implorandum auxilium, ſi Chriſtus nobis omnia eſt, ſolusq; ſufficiens. Hæc namque adſtruentes, nullo pacto media, quibus ſub Chriſto vtimur, excludimus. Non faſtidimus namq; panem, aut diuitum operam, ſiue medicorum, aliorumque hominum auxilium, licet Chriſtus ſolus ſine his nos queat paſcere, iuuare, ſanare &c. Quippe qui ſuarum nos creaturarum, ſiue hic in terris degentium, ſiue in cœlis ſecum regnantium, iuuamine nobis opitulatur. Vnde illa ſolummodo excludimus, quæ in hoc ſtatu gratiæ ſub Chriſto non ſunt, nempe antiquæ legis cæremonias, mundanorumq; hominum cōſuetudines, ſine quibus Chriſtus noſtris in neceſſitatibus opē
3. cur Chriſtus ſolus. nobis feret, atque ad æternam beatitudinem prouehet. *Tertio*, ſignificatur ait Anſelmus, Chriſtus, vt Apoſtolus loquitur futurum
Anſ. in com. 1. Cor. 15. 28. nobis *omnia in omnibus*, cum electis ſuis in cœleſti patria conſpiciendum ſeſe exhibebit, adeo vt ijs ſeſe coniuncturus ſit non minus, quam caput cum corpore ſuo, quod eſt Eccle-
4. ſia. *Quarto*, neminem pręter Chriſtum humano potuiſſe ſub-
Apoc. 5. uenire generi, aut ſigillorum arcana reſerare. Sacerdos namq;
Luc. 10. ac Leuita tranſierunt, lex Moſaica nihil poterat pręſtare, ne-
5. ceſſe erat, vt ipſe Chriſtus depoſita maieſtate ſua ad nos veniret, noſque contingeret, doceret, eleuaret. *Quinto*, quod cum hiſce Apoſtolis neminem videre debeamus, quam Chriſtum, quemadmodum Paulus ait, ſe *nihil ſcire, niſi Ieſum Chriſtum, &*
1. Cor. 2. 2. 2. Cor. 5. 16. *hunc crucifixum.* Vnde *ex hoc*, inquit, *neminem nouimus ſecundum carnem.* Hinc bonorum officium eſt Chriſtianorum, res creatas non per ſe aſpicere, admirari, adamare, appetere, ſed in eis ſuper omnia Chriſtum, ſiue Deum, qui in creaturis omnibus ſuam nobis oſtendit charitatem, pulchritudinem, ac maieſtatis ſuę potentiam. Vnde recte ſapiens nos docet, vt
Sap. 13. 5. per creaturarum pulchritudinem, creatoris magnitudinem, vireſque conſideremus, cogitando quam potens pulcherque ſit earum creator. Hinc etenim Diuus Franciſcus, ac Pater noſter Ignatius Loiola, ex creaturarum meditatione, rapiebātur ex viſibilibus ad inuiſibilia. Quod qui non facit, ſed ſolus ipſas admiratur creaturas, is in graue incidit peccatum. Quem-
Rom. 1. admodum gentiles Philoſophi, de quibus Paulus ait, quod enormia

Digitized by Google

enormia aliquot inciderint delicta, quod Deum in ſuis creaturis non honorauerint. Hinc namque oritur luxuria, auaritia ſuperbia, gula, omniaque alia peccatorum genera, propterea nimirũ quod pulchritudinem mulierum, pecuniꝫ amorem, honoris elatione cibi, potuſque dulcedinem, aliarumque creaturarum dilectionem, ad Dei, qui eas condidit, amorem non transfers, ſed in ijs animo manes defixus, præferens illas Deo, ijſque contra ipſius voluntatem vtens.

Et deſcendẽtibus illis de monte, præcepit eis Ieſus, dicẽs: Nemini dixeritis viſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat. Marcus & Lucas adiungunt: *Et verbum continuerunt apud ſe, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant.* Vnde diſcere poſſumus, hoc taciturnitatis prꝫceptum tam de reliquis Apoſtolis, quã de cꝫteris omnibus hominibus, quibus Chriſtus hæc necdum manifeſtari volebat, intelligendum. Cuius rei rationes poſſunt dari ſeptem, aut plures etiam. Quarum *prima* eſt, vt exemplum nobis præberet humilitatis, noſque doceret opera noſtra, aut quidquid ad noſtrum facit honorem, in hac mortali vita ſubticere; immo ne cogitare quidem de his, maxime in precibus, quando quaſi cum gratiarum actione ea videmur velle prædicare: cum interim ſubinde tacita ſubrepit vanꝫ complacentiæ gloriola, quemadmodum ipſi contigit Phariſæo, qui peracta oratione, minor de templo deſcendit, quam aſcenderat, vnde & à Deo Publicano fuit poſthabitus. Quin potius tuarum hic memor eſto imperfectionum, ne in iudicio extremo ad tuam propalentur damnationem. Mitte igitur virtutum tuarum cogitationes, vt Chriſtus ſingulatim quaslibet tibi tunc recenſeat, quemadmodum pollicitus eſt, ſe iuſtorum res bene geſtas, & præcipue miſericordiæ opera in illa die accurratè enumeraturum: dicendo: *Eſuriui, & dediſtis mihi manducare, ſitiui, & dediſtis mihi bibere, &c.* Reprobis autem etiam ad longum ſua enarrabit delicta, ſingula quæque eorum obijciendo oculis, ijſque exprobrando; *Eſuriui, & non dediſtis mihi mãducare, ſitiui, & non dediſtis mihi potum. &c.* Quod quidem tꝫdioſum erit auditu, erubeſcentibus nimirum, ac timentibus oculos in res ſuas prauas, quibus damnationem meruêre, conijcere. Vnde confuſo ordine præcipitantur, re-

XII. *Mar. 9. 10.* *Luc. 9. 36.* Cur taceri præcipiat Chriſtus. I. *Luc. 18.* *Matt. 25. 41.* *Matt. 25. 35.*

Ibid. v. 44. plicant dicentes: *Quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non miniſtrauimus tibi?* verum boni conſiſtentes ad dexteram, prolixius ſua enumerant, dum aiunt: *Domine quando te vidimus eſurientem, & pauimus, ſitientem & dedimus tibi potum: &c.* Itaque quemadmodum vini hauſtus ſalubrior, ſuauiorque eſt ſenibus, quam pueris, ſic & cogitatio commemoratioque virtutum noſtrarum hic quidem damnoſa nobis eſt, verum in altera illa vita erit iucundiſſima. Vnde grauis eſt diaboli tentatio, quod de rebus bene à nobis geſtis, tam libenter cum ſuperbiſſimo Amane mentionem facimus, nempe de nobilitate noſtra, dignitate, opibus, honoribus, meritis, delictorum interim noſtrorum, ac prauarum actionum prorſus immemores. Bona quippe opera cum res ſint cœleſtes, non debent hic in terris multum moueri, aut contrectari, ne manuum noſtrarum contactu commaculentur: ſed potius diuinę relinquendæ ſunt diſpoſitioni, qui in cœlis ea cum fœnore nobis reſtituet.

Eſther. 5.

Virtutis propriæ cōmemoratio.

2. Ratio. *Secunda* ratio eſt, ne mors ac paſſio ipſius impediretur ſi populo de hac tam glorioſa transfiguratione quidquam conſtitiſſet.

3. *Tertia* ne homines maiorem peccandi haberent occaſionem, videntes eum tempore paſſionis tam acerba & indigna perpeti. Ad quorum intuitum potuiſſent de fide diuinitatis ipſius ambigere, & cum ſcribis exclamare: *Si filius Dei es, deſcende de cruce.* Vnde qui Chriſti diuinitatem negat, grauius haud dubito delinquit, quam qui nunquam fidem agnouerunt, vt inquit D. Petrus. Eam ob rem Chriſtus ante mortem raro admodum, ac parce de diuinitate ſua ſermonem habuit, quam tamen miraculorum exhibitione ſatis teſtatam fecit: adeo vt etiam principes Sacerdotum nunquam aperte quiuerint intelligere, ipſum veri Dei naturalem eſſe filium, licet haudquaquam ambigerent, quin eſſet Meſſias in lege promiſſus, hoc eſt Chriſtus. Si etenim diuinitatis Chriſti habuiſſent cognitionem, *Dominum gloriæ* vti Paulus loquitur, *non crucifixiſſent.* Itaque hoc tam ingens ſecretum, debuit poſt eius reſurrectionem prædicando celebrius fieri.

Matt. 27. 42.

2. Pet. 2. 21.

1. Cor. 2. 8.

Quarta

Quarta, quod oportuerit Chriſti mortem potius, quam gloriam alijs iunoteſcere: vnde inſtruimur, neminē de cœleſtis patriç gloria cogitare debere, qui non prius de rerum aduerſarum perpeſſione cogitat.

Quinta, quod quilibet non ſit diuinorum capax myſteriorum. 5. Vnde communis plebecula imperfecta eſt, & homines degunt humi in vallibus, & non in altis montibus, hoc eſt magis ſunt terreni quam cæleſtes. Hinc quippe eſt, quod Euangeliſtæ Chriſtum hęc locutum in montis deſcenſu ſcribunt, veniendo nimirum ad dimiſſos ac imperfectos homines. Vnde D. Bernardus quinque eſſe ait hominum genera. Hominum 5. genera. *Bern. ſ. 4. de reſurrect.* Quibusdam enim nondum natus eſt Chriſtus, vtpote ſuperbis, & paupertatem Chriſti diſpicientibus. Sunt quibus nondum eſt paſſus, 1. nempe qui labores fugiunt, & mortem metuunt. 2. Nonnullis necdum reſurrexit, qui in laborum anxietate, 3. & afflictione pœnitentiæ, morte afficiuntur tota die, nondum 4. ſpirituali conſolatione recepta. Alijs nondum in cœlum aſcendit, his ſcilic. qui orationes, operationes bonas interiori perficiūt dulcedine. 5. Poſtremo ijs aſcēdit in cęlū, qui hac dulcedine, amore Dei libenter carent; vt poſtmodum perfectius ea perfruātur. Itaque quo quis altiorem gradum in his quinque conſcenderit, eo aptiorem ſe facit ad Chriſti glorioſam transfigurationem intelligendum, deguſtandumque,

Sexta ratio, ne cæteros Apoſtolos adhuc imperfectos contriſtaret, 6. Ratio tacendi. ac zelo quodam inuidentiæ ſtimularet, ſi intellexiſſent hiſce tribus tale donum contigiſſe. Vnde ſuperiores, parenteſque omnes condocefacere vult, ne in adamandis ſubditis perſonarū ſint exceptores, niſi eminentior virtus, aliud expoſcat. Hinc namque magnum enatum eſt in filijs Iacob odium aduerſus Ioſeph, quod viderant illum plus cęteris à Patre adamari.

Septima, vt reliqui Apoſtoli aliquid ab his ſuis collegis addiſcerent. 7. *Cypr. ſ. de vnit. Eccleſiæ.* Quamquam etenim, vt Cyprianus ait Apoſtoli authoritate fuerint pares, vnus tame inter illos eminebat, nēpe Petrus, ſicq; oportebat, vt vnus ab alio inſtrueretur. Quēadmodū & Angeli in cælis qui etſi oēs diuinam intueātur eſſentiam, ſunt tamen alij alijs ſuperiores, illuminātes, vt inquit

Dion. l. de cæleſti hier. c. 7. & 9.
Anaclet. Epiſt.

Dionyſius Areopagita, inferiores, eoſque plurima docentes. Quin & in Eccleſiæ S. ordinatione, idem obſeruatur, in qua Apoſtolorum ſucceſſores, hoc eſt Epiſcopi omnes (vt inquit Anacletus Papa) eandem quidem omnes ordinationem ſuſcipiunt, cum interim alij ſimplices ſint Epiſcopi, nonnulli Archiepiſcopi, quidam verò Patriarchæ: quos omnes gradus & honoris dignitate ſuperat ipſe Petri ſucceſſor Romanus Pontifex, ad quem omnes fidei diſceptationes referri debēt, vt eas ab ancipiti vindicet.

Dei verbũ ruminari debet.

Tacenda quę?

Itaque terni hi Apoſtoli, Chriſti obedientes mandato, nemini hæc ante eius à mortuis reſuſcitationem patefecerunt, taciti interim hęc alta mente ruminantes, ac ſe mutuo percontantes, quid ſibi vellet hoc, *donec à mortuis reſurgat.* vt nimirum hinc diſceremus *inprimis*, Dei verbum non audire ſolum, ſed & ruminando nobiſcum pertractare, ac opere adimplere, antequam de eo proximum doceamus. *Secundo*, vt ſtudiosè eo ſilentio premamus, quæ Chriſtus ſilenda pręcipit: nempe aliorum peccata tibi ſoli cognita. Item illa quæ ſub ſigillo ſecreti tacenda ſuſcepiſti, & maximè quæ in confeſſione ſunt prolata. Alia etenim qualiacunque ſint ſecreta, licet interdum pro euidenti vtilitate aut neceſſitate, ſiue ad commune promouendum bonum ſiue ad impediendum malum, manifeſtare. Verum enimuerò, quæ in confeſſione dicta ſunt, nulla ratione ſiue pro his, ſiue pro illis, palam facere licet. Adeo vt ſacerdos iuramento queat adfirmare, nihil inde ſibi conſtare, quippe cum ea non norit vt homo, ſed vt Deus, cuius in excipiendis aliorum confeſſionibus, vices gerit. *Tertio*, quod non debeamus ceſſare Chriſti manifeſtare gloriam, poſtquam pro nobis mortem ſubijt, cœlumque conſcendit, horum nimirum more Apoſtolorum, qui ſtatim poſt Chriſti reſurrectionem fideles omnes, qua ſcriptis, qua viua voce erudiebant. Ex quorum relatu Matthęus, Marcus & Lucas qui tunc pręſentes non erant, hauſerunt ea, quæ poſtmodum literarum monumentis ad inſtrúctionem noſtram conſignarunt. Vnde & Beatus Petrus per huius transfigurationis veritatem, Chriſti diuinitatem aduerſus

Chriſti gloria inuulganda.

ſus

Digitized by Google

ſus Hæreticos in poſteriori ſua epiſtola confirmauit propugnauitque,dicens: *Non indoctas ſecuti fabulas, notam fecimus vobis Domini noſtri Ieſu Chriſti virtutē & præſcientiam:ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis.Accipiēs enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapſa ad eum huiuſcemodi à magnifica gloria : Hic eſt filius meus Dilectus,in quo mihi complacui,ipſum audite. Et hanc vocem nos audiuimus de cælo allatam, cum eſſemus cum ipſo in monte ſancto.* Itaque par eſt vt in omnibus Chriſti decantemus gloriam, eamque proximo pro maiori gratiarum actione prædicemus, inculcemusque, quatenus vel ſic peccatores per diuinæ maieſtatis ſuæ(quæ vti reprobis terribilis admodum,ac nociua, ſic electis iucunda,ac proficua erit) agnitionem,ad melioris vitę ſemitam perducantur. 2.Pet.1.16

ORATIO.

O Dulciſſime Domine Ieſu Chriſte,Fili Patris cæleſtis,largitor Spiritus ſancti , hominum Doctor, qui chariſſimis tuis Apoſtolis in monte Thabor ſcintillulam aliquam diuinæ tuæ gloriæ conſpiciendam exhibuiſti, vbi & ſublimitatis tuæ teſtimonium tum à patre per vocem cælitus delapſam , tum à Spiritu Sancto in clariſſima nube apparente, nec non & à duobus nobiliſſimis Prophetis,Moyſe & Helia,es conſecutus, declaratus nimirum ſinceriſſimus veritatis Doctor,ac mundi præceptor: obſecramus te,illumina corda noſtra,eaque ſurſum ad te pertrahe.Doce nos proinde viam regni cæleſtis, excita in nobis feruens deſiderium ſeruiendi tibi, tranſmuta nos carnales in Spirituales, terrenos in cæleſtes, humanos in diuinos. Effice etiam in mundanis hominibus bonam tranſmutationem per quam prauas vitioſarum paſſionum affectiones deponentes, per ſancti Spiritus gratiam,aliam adſumant vitam, Chriſtiani confeſſioni conformem.Beatam quoque in quouis vitæ genere mutationem procura: vt quilibet ſecundum vocationis ſuæ normam decenter viuat, quatenus ſeculares vacent acquiſitioni virtutum, religioſi votorū ſuorum obſeruationi, Sacerdotes vna cum reliquo clero in omni caſtitate viuentes , lucrandarum zelum animarum adſu-

Digitized by Google

mant, eas verò quas lucrati ſunt, conſeruent. Rogamus te inſuper pro hæreticis noſtris, qui ſe ipſos Reformatos, ac Euangelicos nominantes, ab omni vera reformatione, ac Euangelicæ perfectionis obſeruatione (quippe cui ex profeſſo reluctantur) alieniſsimi ſunt. Pro his, inquam, oramus, vt ſecundum diuinum tuum verbum, eos vere reformes, eoſque ſincere in eo inſtituas. Quin immò, nos omnes & hic reforma per gratiam tuam, & poſt hanc vitam per gloriam ſempiternam, Ieſu Chriſte, qui verus exiſtens Deus, & homo viuis, regnaſque cum Patre & Spiritu Sancto in ſæculorum ſæcula, Amen.

DOMI-

DOMINICA III. QVADRAGESIMAE.

Euangelium Lucæ. 11.

IN illo tempore, erat Ieſus eÿciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cum eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ. Quidam autem ex eis dixerunt in Beelzebub principe dæmoniorum eÿcit dæmonia, Et alÿ tentantes, ſignum de cælo quærebant ab eo. Ipſe autem vt vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in ſe ipſum diuiſum, deſolabitur, & domus ſupra domum cadet. Si autem & Satanas in ſeipſum diuiſus eſt, quomodo ſtabit regnum eius, quia dicitis in Beelzebub me eÿcere dæmonia? Si autem ego in Beelzebub eÿcio dæmonia, filÿ veſtri in quo eÿciunt? ideo ipſi iudices veſtri erunt. Porrò ſi in digito Dei eÿcio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei. Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea quæ poßidet. Si autem fortior eo ſuperueniens, vicerit eum; vniuerſa arma eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet. Qui non eſt mecum, contra me eſt, & qui non colligit mecum, diſpergit. Cum immundus ſpiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem: & non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et cum venerit, inuenit eam ſcopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & adſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe: & ingreßi, habitant ibi. Et fiunt nouißima hominis illius, peiora prioribus. Factum eſt autem cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. At ille dixit: quin imò, beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

Digitized by Google

Compendioſa Euangelij Exegeſis.

EX tribus Euangeliſtis, qui præſens enarrant Euangelium, nempe Matthæo, Marco, & Luca, hiſtoriam ita poſſumus explicare. Chriſto in Capharnaum hoſpitante in domo Beati Petri (ad illam namque diuertebat, quoties illic ageret) ac populum docente, idque varijs miraculis; ob frequentem hominum concurſum, ac recurſum, ita occupabatur, vt nec ipſe, nec diſcipuli commodum refectionis haberent tempus. Inter cætera autem miracula dæmonem ex quodam obſeſſo eiecit, qui eum cæcum, mutum, ſurdumque reddiderat: quo eiecto, cœpit videre, audire, ac loqui. Erant autem tria iſtic hominum, diuerſimodè de Chriſti rebus loquentium, genera. Nam vulgus *inprimis* cum admiratione ſtupebat, dicebatque inter ſe, Eſſetne hic Meſſias ſeu Chriſtus ex Dauidica natus ſtirpe? *Alij* vero erant ex cognatione, ac propinquis Chriſti: qui etſi à pueritia eum nouiſſent, nunquam tamen tale quid in eo viderant. Vnde putabant eum mania, aut phreneſi correptum, noua commenta propalare, prout tales interdum ſolent. Atque ideo ſtudebant eum comprehēdere, atque è manibus Phariſæorum eripere, timentes eum ab his, ratione ſuæ doctrinæ, in carcerem, ac rem malam abripiendum, vnde toti familiæ aliqua ignominię macula, potuiſſet conciliari: quemadmodum magna probis Catholicis inuritur infamia, ſi quē ſtirpis eorum hæreſeos cauſſa ſupplicio affici

Tria hominum genera.

1.

2.

affici cõtingat. Nonnulli autem, Phariſaicæ erãt farinæ, qui Hieroſolyma venientes, vt verba factaque eius obſeruarent. Qui cum viderent Chriſtum ob ſuam doctrinam, ac res præclarè geſtas, pluris fieri quam ſe, putabant ſe per hoc contemni: vnde pro viribus adlaborantes, vt tantæ virtutis claritatem obnubilarent, aiebant: Hic homo nullatenus diuina potentia ex obſeſſis dæmones eijcit, ſed ope diabolorum, quorum omnino plenus eſt: vt hac ratione populum à Chriſto alienarent, ſibique eum arctius deuincerent. Erant & alij, qui ſignũ aliquod cęleſte expeterent, tentantes, ac vexantes Chriſtum, vt declararet ſe poteſtatem ſuam cœlitus, hoc eſt, à Deo accepiſſe, & non de infernè diabolo ſcilicet. Ipſe autem cum probe perſpiceret, non ſolum ſermones, ſed & ſingulas cogitationes eorum, prauaſque intentiones, quibus populo conabantur imponere, blaſphemijs Deum laceſſentes, nullatenus ſibi ſilendum exiſtimauit; ſed potius quatuor validiſſimis argumentis ex quotidiano vſu (vt melius à plebeis intelligi poſſet) eorum calumnias refutat. *Prima* eſt. Videmus quotidie regna quantumcunque magna ac valida, priuatis diſcordijs funditus euerti: cum per ſeditiones non ſolum diuites pereant, ſed & integræ ſtirpes & familiæ exſcindantur. Certũ autẽ eſt, diabolum adniti, vt regnum ſuum ſtabiliat, ac multos ad ſe pelliciat. Vnde fieri non poteſt, vt dæmones ſeſe mutuo eijciant; alioquin enim inter ſe diſſiderent, nec homines ad ſe concordi ſtudio pertraherent. *Altera*, Fatemini ipſi filios veſtros, hoc eſt, reliquos inter vos degentes Iudæos, diuinæ virtutis potentia, & non diaboli opera dæmones eijce-

3.

Quatuor argumenta Chriſti.

1. Ex amore quo quodque ſeipsũ conſeruat

2. Ex facto Iudæorũ.

Digitized by Google

re, nempe tam Exorciſtas, qui ex Salomonis libris huius rei peritiam hauſere, quam meos Apoſtolos, qui in meo nomine & iuſſu eos profligant, ſine vlla ergo ratione me de his culpatis. Quin imo, colligere hinc potius poteſtis, Dei regnum præ foribus iam eſſe, de quo prædixerat Ioannes Baptiſta, appropinquaſſe nimirum regnum Dei. Quia plures profligo dæmones & maiori virtute, quam veſtri faciunt Exorciſtæ. Similiter & Apoſtoli mei, mea virtute, meoque nomine eoſdem eliminãt. Et idcirco à proprijs veſtris filijs, hoc eſt à Iudaica veſtra natione, in extremo iudicio accuſabimini: manifeſte conteſtantibus, malitioſè vos criminari me, qui multo poten-
3. tius hæc ago, quam illorum quiſquam. *Tertia* eſt.
Ex expugnatione & captiuitate diaboli. Quod non ſolum dæmonem tanquam capitalem meum hoſtem eijcio, ſed quod & Dei regnum præſto eſſe denunciem, ad cuius confirmationem hac Chriſtus vtebatur ſimilitudine. Quam diu magnus aliquis princeps atrium, ſeu caſtrum ſuum vigilanter cuſtodit aduerſus hoſtilem incurſum, tam diu ſumma potitur pace, quieteque omnia poſſidet: verum ſi alius quiſpiã ſuperueniens, viribus ſit præſtãtior, eumq; ſuperet, is victum vinctũ aſportabit, atq; armis quibus ſe protegebat, ſpoliabit: inſuper & ædes depilabit, ſupellectilem auferet, & rapinas quas conquiſierat, militibus ſuis diripiendas committit, viritim ſingulis ea diſtribuens. Et hæc quidem per me iam fiunt. Hactenus namq; Diabolus, ceu mundi Princeps, ſuo pro arbitratu eundem rexit, ac gubernauit: verum ego viribus longe potentior, veni eum expugnatum, demendo ei vires armaque eius, hoc eſt, peccatum diripiendo; nec non & mundum

ab

Digitized by Google

ab infidelitate, ac ſuperſtitioſo idolorū cultu expurgando, mundanumq́; faſtum ac peccandi inſtrumēta, atq; iniquā ſuppellectilem, ad nihilum redigēdo: atq; omnia tam Eccleſiaſtica quā ſæcularia dignitatum officia, quę diabolus tanquam fur & latro diripuerat, pro mea voluntate inter ſuperiores diſtribuendo, eiq́; adimendo, ac meis fidelibus diſpertiēdo. *Quarta*, Diabolus ex diametro mihi contrarius eſt: 4. oppoſito modo agens omnia, quam ego. Ego etenim colligo, ille diſpergit: ego homines charitatis vinculo vnire ſtudeo, ille peccatorum multitudine diſiungere. Vnde certo certius conſtat mihi nullatenus cum ipſo cōuenire, aut eius virtute dæmones me profligare. Cum probaſſet itaque Chriſtus, quod nec cum dæmone quicquam haberet commercij, nec ab ipſo eſſet obſeſſus, docet per ſimilitudinem, quod ipſimet potius ab hoc ſpiritu nequam poſſiderentur, à quo plurima eſſent perpeſſuri. Diabolus quippe ab homine eiectus, huc illucque diuagatur, idoneum habitationis domiciliū quærens. Verū in nulla alia creatura reperit quod affectat: nuſquam paſſionum inuenit humorem, per quem liberum arbitrium ad peccandum queat pertrahere, cum nullæ aliæ creaturæ peccato ſint obnoxiæ. vnde ad hominem rediens inuenit illum à peccatorum ſordibus emundatum, ac forinſecus ornatum, ſed bonarum cogitationum vacuum, atque optimè, vt denuo in eum ingrediatur, diſpoſitum. Aduocans itaque ſeptem alios ſe nequiores, domicilium tale ingreditur, ibique ſtabilem ſibi ſuiſque deligit commorandi locum, quem multò vigilantiori ſtudio cuſtodit, ne facile eijciatur: ſicq́; plus nocumenti homini inferat. Adeo vt vltimus

Ex operibus contrarijs.

An Iudæi non poſſideantur à dæmone?

hic

Digitized by Google

hic hominis iſtius ſtatus multo ſit miſerior priore, antequam ſcilicet dæmon inde eſſet expulſus. Eodem igitur modo vobiſcum agetur, qui non ſolum me nõ recipitis, ſed & ſacrilegè blasphematis. Nam cum adhuc in Aegypto ſub grauiſſimo Pharaonis iugo ingemiſceretis, dirè admodum à diabolo eiuſque conſeruis affligebamini. Ex quibus equidem afflictionibus, miſericorditer vos Deus eripuit, cum in deſerto diuinæ legis tabulas vobis tradidit, voſq; in peculiarem ſibi populum præ cæteris nationibus elegit. Diabolus vero à vobis expulſus, continere ſe non potuit, quin iteratò rediret. Redeundo autem reperit vos ab inani idolorum cultu vacuos, atque externo cæremoniarum ornatu pulchrè decoratos; verum virtutum ſincerǫque fidei cultu vacuos. Itaque alios plures, nequioreſque adſciſcens ſocios, poſtliminiore reuertitur, voſq; arctius conſtringit, ac obſtinatiores in perfidia veſtra efficit, vt in multos errorũ labyrinthos præcipites vos agat, multiſq; ærumnis, ac miſerijs implicet. In quas quidem incidetis, cum Veſpaſianus Imperator, eiuſque filius Titus, vrbi veſtræ, adeoque toti regioni cladem ingentem inferet, plurimos veſtrum interimens, nõnullos vinctos aſportans, quoſdam hinc inde variè diſpergens, atque ad mundi vſque finem miſerrimè affligens. Chriſto itaque de his, (per quæ Iudæi minarum terrore reſipiſcere atque ad ſaniorem mentem redire potuiſſent) diſſerente; nemo ex omni numero conuerſus fuit, præter ignotam quandam mulierem, quæ inter reliquam, conſtituta turbam, Chriſti ſermonem ſedula audiebat: hæc namque ſalubriter compuncta, contenta voce exclamabat, *beatus vẽter qui te portauit. & vbera quæ*

Nemo conuerſus præter vnam mulierem.

ſuxi-

ſuxiſti: Deiparam Virginem hac periphraſi innuēs: quam fælicem merito prædicabat, quod talem, tantumque mundo genuiſſet filium. Porro non commendat felicitatem Patris; quod Spiritus ſanctus cuius inſtinctu hæc proferebat, indicare vellet, eum non carnali fuiſſe aliquo genitum parente, ſed matrem ſolam, huius beatitudinis (quæ alioquin vtrique parenti ex æquo communis eſſe debuerit) priuilegio nobilitatam. Huius autem vocis præconium, Chriſto perquam extitit gratum; quippe Angelico conforme oraculo, quod Gabriel cœlitus attulit, dicēs: *benedicta tu inter mulieres*; adſtipulante quoq; ipſa ſacratiſſima Virgine: *Ecce, ex hoc beatā me dicent omnes generationes*. Verum enimuero, quia neque ſufficienti laude Chriſti puriſſimam matrem deprędicabat, neque in quo huius beatitudinis felicitas conſiſteret, enucleabat; idcirco Saluator ei reſpondit: *Quin imo*: hoc eſt multo amplius; ac ſi diceret. Eſt quidem eatenus beata, quatenus mihi cauſa c.:tus extitit, meque virginalibus ſuis vberibus lactauit; verum hæc corporis laus eſt, maior beatitudinis pars in animæ nobilitate conſiſtit: de qua olim Elizabeth ad illam; *Beata*, inquiens, *quæ crediſti, quoniā perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino*. Hæc autē beatitudo in eo poſita eſt, ſi Dei verbum attente audiamus, opereque compleamus: quod adeo quidem perfectè illa adimpleuit, vt hac de cauſa, mea meruerit eſſe genitrix. Me etenim ſpiritaliter concepit, audiendo verbum Dei; meque ſpiritaliter educauit, conſeruando idem illud in corde ſuo, atque eximiarum virtutum ſtudio fouendo nutriendoque. Et quanquam nulla aliarum fœminarum mea queat

Cur mulier hæc nihil dicat in laudem Patris Chriſti.

eſſe

eſſe mater, niſi hæc ſola; poteſt tamen hominum quilibet ſpiritaliter me concipere, ac enutrire, audiendo, conſeruandoque Dei verbum; adeoque & ſaluari, ac beatus eſſe: quippe cum omnes illi beati cenſendi, prædicandique ſint, qui diuini verbi auditioni, executionique, ſedulo ſunt intenti.

Documenta huius Euangelij.

I. **Dominica hæc quid ſignificet.** ERAT *Ieſus eÿciens dæmonium, & illud erat mutum.* Hæc ſexta, eſt poſt ſeptuageſimam Dominica; ſextam mundi ætatem deſignans; quæ cum Chriſto inchoata, ad mundi vſque finem duratura eſt, quoaduſque ſupremus ille cœli terræque Iudex à Regali deſcendens ſolio in ſingulorum hominum actiones cogitationeſque inquiret, vnicuique pro meritorũ ſuorum ratione præmium aſſignaturus. Cuius equidem temporis durationem, ſolus nouit (vt Chriſtus ipſe taſtatur) Deus. *Matt. 24. 39. Marc. 13. 31.* Cæterum, quæ hoc temporis interuallo euenêre literarum nobis produnt monumenta: & quæ indies contingunt videmus hac ætate. Chriſtus Dæmoni ſuas vires fregit, eumque ex hominum cordibus eiecit, vinxit, ſpolijs priuauit: liberans è limbo Patres antiquos tanto annorum ſpatio illic vinctos: nec non & illorum animas, qui emendatorio igne purgabantur. Cum B. Gregorio teſte ſuorum illic electorum penitus nemině reliquerit. *Greg. hom. 22 in Euang.* Quin & Apoſtolos, poſtquam à mortuis reſurrexiſſet, *de regno Dei*, hoc eſt Eccleſia, edocuit, & de ſãctiſſimis Traditionibus, quas tunc maximè inſtituit. *Act. 1. 3.* Quarum meliorem partem, ſine vllis Scripturarum monumentis, de manu ad manum nobis traditam, iam inde ab ipſis Apoſtolorum temporibus inuiolabiliter etiamnum cuſtodimus, ac ſartam tectam tenemus. Similiter & poſt ſuam in cœlum aſcenſionem Spiritum S. miſit, ac per Apoſtolos, eorundemq; diſcipulos mundum conuertit & mirabiliter eũdẽ gubernat; **Eccleſiæ conſeruatio.** ac nihil obſtante horrenda illa quam ſæpenumero à Iudæis, Ethnicis, hęreticis, omniq; infideliũ genere patitur perſecutione S. ſuã Eccleſiã in Orthodoxæ fidei vnitate concorditer ſub vno viſibili capite, Vicario nimirũ ſuo, ac S. Petri ſucceſſore protegit, & cõſeruat. **Euangelij applicatio.** Quæ quidẽ omnia in præſenti hoc Euãgelio nobis inſinuãtur, dũ Chriſt⁹ dæmonẽ mutũ, ſurdum, ac

cęcũ eijcit. Qui in ſexta hac ætate, ſurdas hominum aures, ad Dei audiendũ verbũ, reſerauit; oculos ad lucidiſſimæ veritatis claritatẽ intuendã, aperuit; oraq; ad diuinas vbiq; terrarũ deprędicãdas laudes, reſoluit. Homo cum ad ſextã hoc eſt vltimã peruenerit ætatẽ, decrepit⁹ efficiť, nihilq; præter mortẽ præſtolatur, & viribus quidẽ corporis deſtituitur, verũ ſpiritu vegetior, intelligẽtior, ſapientiorq; redditur. *Oẽs* etenim *pœnè virtutes corporis*, B. adſtipulãte Hier. *mutãtur in ſenibus, & creſcente ſola ſapientia decreſcũt cætera: ieiunia, vigiliæ, & eleemoſynæ, chameuniæ, huc &, illuc &, diſcurſus, peregrinorum ſuſceptio, pauperũ defenſio*, &c. Idẽ in hac ſexta mũdi ætate cõtingit, poſt cuius decurſũ, nihil pręter generalẽ mortẽ, totiuſq; mundi deſtructionẽ expectamus. Et in hoc tẽpore Eccleſia corpore quidẽ imbecillior eſt, cũ p ieiuniorũ, aliarumq; pœnitentiarũ mortificationẽ ſeipsã frãgit, atteritq; : ſubtrahẽs carnalibus deſiderijs noxias cõcupiſcẽtias ac vires: verũ intellectu prudẽtiaq; auctior validiorque efficitur; tũ ꝙ diuinorũ myſteriorũ arcana liquidi⁹ intelligam⁹, tũ ꝙ horũ intelligẽtia cõmunior generaliorq; ſit, non vna dũtaxat in regione, ſicut olim De⁹, vti Regi⁹ cõcinit pſaltes; *notus*, tñ, *in Iudæa* fuit, ſed per vniuerſũ diſperſa terrarũ orbẽ, vbi *oẽs erũt docibiles Dei*, ꝓut Chriſt⁹ ex Eſa. & Paul. ex Ierem. vaticinio cõprobat: & vbi infans ac paupercula fœmina plus ſolidę cęleſtiũ diuinarumq; rerũ cognitionis habẽt, q̃ omnes gentiliũ Philoſ. ac Sapient. etiã doctiſſimi: quippe cũ Eccleſiæ ſapientia maius quotidie incrementum ſumat. Nã queadmodũ aurora quo magis ꝓgreditur eo quoq; lucidius inclareſcit, ita & Eccleſia, quæ per aurorã in Scripturis S. ſignificatur teſte Greg. eò pleni⁹ in cognitione Dei ꝓficit, quo ꝓpinquior eſt dies Domini. *Vrgente etenim mũdi fine ſuperna ſciẽtia ꝓficit & largius cũ tẽpore excreſcit.* ꝙ prudẽtia cum ſeculo auctior limpidiorq; fiat. Quod & quotidiana experiẽtia ꝓbat, cũ ad oculũ cõſtet, ꝙ hoc æuo Eccleſiaſt. Dd. in reb⁹ fidei cognitio, cõſũmatior ſit, q̃ olim ante an. 100. inualeſcẽtib⁹ maximè hæreſib⁹. Quæ q̃uis deformes enormesq; doceãt errores, atq; in ignorantiæ tenebris verſentur, hoc tñ illis vtilitatis debemus, ꝙ Catholici attẽtius iam nũc ſtudijs inuigilẽt, veritatiq; indagandæ maiorẽ impendãt operã. Queadmodũ follis ignẽ à cineribus ſuo flatu lucidius diſcernit, ac vehemẽtius ad arden-

Hominis ſexta ætas.
Hier. ep. 2. ad Nepot. c. 2.
Eccleſiæ ætas.
& robur.
Pſal. 75. 1.
Ioan. 6. 45.
Iſa. 54. 13.
Heb. 8. 11.
Hier. 31. 34.
Aurora
Greg. 9. Mor. c. 1.
A. 26. 10. 4.

Digitized by Google

Cur Euang. hoc hodie legat Eccleſia? 1. ratio.

dum incitat. Atque hinc *primam* licet colligere cauſam cur S. mater Eccleſia, hac præſenti Dominica, nobis hoc proponat Euangelium: nempe, vt ſextæ mundi ætatis ſtatum ac conditionem indicaret, in qua Chriſtus quotidie per fidem ſuam, atque Eccleſiæ Sacramenta, dæmonem ex obſeſſis corporibus expellit.

2. ratio.

Secunda eſt. Vt & nos hoc tempore eundem per peccatorum confeſſionem à nobis eijciamus; abſtinentes de cætero à vitijs, & Chriſtum frequentius in Sacramento altaris ſuſcipientes, eique per melioris vitæ ſtudia conuenientius hoſpitium præparantes.

3. ratio.

1 Cor. 10. 31. Coloſſ. 3. 17.

Tertia, vt cum hoc obſeſſo homine à dæmone liberato, ſenſus membraque noſtra ad Dei ſolius obſequiũ impendere diſcamus, *omnia in gloriã Dei*, vti Paulus monet facientes: audientes verbum Dei potius quam vllas detractiones: inſuper & ore diuinas laudes alacriter decantantes, non autem vanitates, aut proximorum defectus enarrantes: oculos proinde ad carnalia occludentes, & ad pauperum inſpiciendas ſubleuandasque miſerias, reſerantes.

4. Lucta noſtra contra diabolum.

Quarta, vt cum Chriſto aduerſus diabolum viriliter decertantes, Chriſtum in profliganda mundi malitia, adiuuemus. Præſens etenim hoc Euangelium de duobus loquitur capitaneis, ſuo cũ exercitu mundum oppugnantibus, Chriſto nempe & Lucifero. Quorum quilibet ſuos habet ſatellites: ille quidem bonos Angelos, ac Deum timentes homines, hic vero dæmonum ac ſceleratorum hominum colluuiem; vtrique proinde cordi eſt, homines, diuerſa licet intentione, ad ſe pertrahere.

Hominem & Chriſtus quærit & diabolus. Chriſti amor.

Chriſtus amore inflammatus, omnes cœleſtium ſuorum bonorum participes quam maxime cupit efficere: atque eodem amoris ſtudio ſinguli, quotquot in ipſius caſtris militant, accenduntur: qui ſola charitate, proximorum ſtudent commodo ac ſaluti.

Diaboli inuidia.

Lucifer vero ſuo cum exercitu mero odij rancore incitatus, nihilque ſua oppugnatione intendit aliud, quam extremum hominis interitum, ac miſeriam: licet ipſorum commilitones ac cooperarij, id eſt, homines mali idipſum non ſemper cogitent. Nemo quippe ſibi ipſi extremum malum quærit & perpetuam damnationem: ſimiliter multi proximorum damna non appetunt, ſed propriæ ſtudent voluptati, promotioni, commoditati, corporaliumque rerum delecta-

Digitized by Google

lectationi: quibus vt potiantur, peccāt, ꝓximos opprimunt, dæmonique obediunt, qui non minus, ipſis per hæc perpetuum intendit exitium, quam cæteris omnibus. *Quinta*, vt horrendam dæmonis tyrannidem perfectius cognoſcamus, omnique conatu corda noſtra aduerſus nequiſſimas inſidias, cuſtodiamus iuxta illud: *omni cuſtodia ſerua cor tuum, quia ex ipſo vita procedit.* Si enim ſemel cor inuaſerit, vitam inde eijciet, teque in ſummas miſerias præcipitabit. *Sexta*, vt hoc ſacratiſſimo tempore exemplum petamus ex Sanctiſſimæ Dei genetricis Mariæ, omniumque beatorum ſpirituum vita, ipſos honoremus, interceſſionemque eorum deprecemur, veluti mulier hæc in confertiſſima turba, Deiparam Virginem eximijs laudum præconijs extollebat, honorabatque. *Septima*, vt iam nunc pro viribus adnitamur, quo pro noſtra vocatione Chriſtianaque dignitate vitam tranſigamus; conſiderantes non ſatis forè, ſi tantum Chriſtiani ſimus: ſicuti nec plena fuit conſummata Beatiſſimæ Virginis Mariæ laus, quod Chriſtum Dei filium pepererit, educaueritque. Quin & neceſſario requiritur, vt verbum Dei audiamus, cuſtodiamus, compleamus.

5. Ratio. Diaboli tyrannis.

Prouer. 4. 23.

Sancti nobis excēpla.

7. ratio. Vocatio Chriſtiana.

Quod vero ad obſeſſum hunc attinet, nota, dæmonem, quatuor modis occupare hominem.

Diabolus hominem obſidet 4. modis.

Primus eſt, cum ſola obſidetur anima, quomodo Iudam diabolus eſt ingreſſus; ex cœnaculo ad Iudæos vt Chriſtum eis traderet, ſeſe recipientem, hoc autem modo eſt in omnibus malis quorum per peccatum magiſter exiſtit; Chriſto atteſtante, *omnis qui facit peccatum ſeruus eſt peccati.* Hoc etiam pacto Phariſæi, quorum in hoc Euangelio fit mentio, prout Chriſtus ſua inſinuat ſimilitudine, erant obſeſſi. *Secundus*, cum corpus ſolummodo occupatur, & non anima: nempe cum homo bonus, Dei permiſſu, à dæmone obſidetur aut obſeſſus peccata ſua confitetur, totoque corde ſe ad Deum conuertit. Quemadmodum inceſtuoſus ille Corinthius quem Paulus Sathanæ tradiderat, vt corpore vexatus, animo reſipiſceret, ſuaque peccata deteſtaretur. Quod quidem adeo efficaciter fecit, vt triſtitia fere nimia abſorptus fuiſſet, atque in deſperationem prolapſus. Cæſarius

1. Ioann. 13. 27.

Ioann. 8. 34.

2. modus.

1. Cor. 5.

2. Cor. 2.

Digitized by Google

Cæſar.l.5. c.26. rius refert de puellula quadam quinquenni & adhuc innocente cui pultem comedenti, pater ira percitus diabolum inquit comedas, & ſenſit mox dæmonis ingreſſum, à quo ad maturam vſque ætatem vexata eſt, donec Anno Dom. 1222. Romam ad Beatorum Apoſtolorum limina veniens, ibidem priſtinæ reddita eſt ſanitati. In cuius ingreſſu dæmon exclamans; nullum, inquit poſt hanc vitam hæc aliud ſentiet purgatorium, quam quod à me perpeſſa eſt.

3. Modus. *Tertius*, cum & anima per lethale obſeſſa eſt peccatum, & corpus à diabolo; adeo vt ille membra pro ſuo moueat libitu, nulla hominis addita opera aut voluntate. Quemadmodum oculis ſæpe cernimus, energumenos propter mala, quæ diabolus per ipſos operatur, ligari nonnunquam ac vinciri. Imo vix vlla interdum vincula talibus proſunt; vti ex duob⁹ illis obſeſſis conſtat, qui in ſepulchris commorantes, Geraſenorum regionibus plurimum inferebant damni. Hi diuerſis ſæpe vtuntur idiomatibus, hominumque occultiora peccata in publicum proferunt. Matth.8.29.

4. Modus. *Quartus*, omnium eſt deterrimus, cum nimirum dæmon in corpus hominis peccatoris irruit, quem iam per mortiferum peccatum ſecundum animam poſſidet, ac pro ſuo arbitratu eo vtitur. Non per ſe ſolum, ſicut in ſuperiori accidit, ſed per obſeſſi voluntarium conſenſum, cuius non ſolum membra à maligno ſpiritu mouentur, reguntur que, ſed propria etiam voluntate delinquit. In hunc modum Saul à dæmone poſſeſſus videbatur, cum Dauidem lancea conaretur transfigere. Quin & veneficæ hoc pacto corporaliter obſidentur, cum per nefandum dæmonis congreſſum, poſſidentur; adeo vt & ſanguinem, cæteroſque ipſarum humores ita immutet, vt vix eędem videantur. Ideo nonnunquam fit, vt tales in aquis non ſubſidant, demerganturque, ſiue dæmone id impediente, ſiue per humorum immutationem, aut Dei omnipotentis ordinationem; qui ſacratiſſimi corporis ſui attactu, baptiſmi tempore, aquas ſacrauit: nolens vt hi diabolici homines, eas ſuo deſcenſu contaminent. Caueto itaque tibi ab omni diabolico conſortio, neque ei locum vllum (1.Reg.18.19.) (Matth. 3.)

vel

Digitized by Google

vel in corpore, vel anima, domoque tua, concedito: Non enim ipſius eſt intentio prodeſſe tibi, ſed potius malum omne inferre. Quem ſi vel minimo nutu ad te allexeris, præſentem mox ſeſe exhibebit, prout ſuperius de Stephano quodam presbytero, ex Beati Gregorij dialogis, commemorauimus. *Dominica 1. quadr. §. 1.* Hic autem obſeſſus, dæmonis opera redditus erat *mutus.* Obſeſſi huius miſeriæ tres. Quem Matthæus etiam *oculis* fuiſſe *captum*, adſerit: & Theophylactus *auditu caruiſſe* inſuper teſtatur; quippe cum verbum *κωφὸς* non ſolum *mutum*, ſed etiam *ſurdum* ſignificet. Propterea quod muti plerumque ſurdi ſint, prout Regius Pſaltes videtur innuere, dum ait: *aures habent & non audiunt*, quia, *non eſt ſpiritus in ore ipſorum.* *Pſal. 113. 5.* Hoc eſt ideo non audiunt, quod vſu linguæ deſtituti ſint. Vides ergo malum quod dæmon in homine, quem poſſidet, operetur: priuat namque illum ſenſibus, quibus ad ſalutem poſſet peruenire, ſi videat bona aliorum exempla, audiat diuinos ſermones, Deumque vocaliter oret. Dæmon quatuor mala homini infert. Hæc autem ſalutis conſequendæ præſidia, homini eripit; cum eum cæcum, ſurdum, mutumque efficit. Vnde quatuor illi infert detrimenta.

Primum eſt, quod oculorum eum ſpoliet vſu, quemadmodum Philiſthæi fecêre Sampſoni, & Nabuchodonoſor, Sedechię Regi. 1. Excæcat. *Iudic. 16. 21. 4. Reg. 25. 7.* Omnes etenim peccatores cæci ſunt: multa ſibi ſalutaria non videntes: Omnis peccator, cęcus & ignorat. ac *primum* in quanto verſentur vitæ periculo, cum ambulant ſecus infernum, & tamen nullatenus id videant: 1. Periculum. hinc eſt quod Sophonius de talibus ait; *ambulabunt vt cæci, quia Domino peccauerunt.* *Sophon. 1. 17.*

Deinde, neque ipſam peccatorum ſuorum malitiam cernunt, qua & Deum offendunt, & æternam ſibi damnationem conciliant. 2. Peccati naturam.

Tertio, animæ ſuæ turpitudinem, ac deformitatem: quę dęmone pulchrior non eſt: cum iiſdem ſit inquinati ſordibus, peccato nimirum: niſi quod illi adhuc mundari valeant, hic vero nequaquam. 3. Animæ deformitaté.

Quarto donorum ſpiritualium eximium valoré. Vti enim cæcus eſt, qui pro aureo argenteoue nũmo calculum ſibi cupreũ deligit, ita & qui rerũ ſpiritualiũ pretioſiſſimũ theſaurũ, 4. Virtutum dignitaté.

Digitized by Google

5. Remedia. mundanis ac tranſitorijs poſtponit. *Quinto*, remedia aduerſus mala, quæ ſuſtinent. Quemadmodum cæcus cenſendus eſt, qui fame ſitique periclitans, cibum potumque qui in menſa eſt, non conſpicit. Peccatores namque ingenti fame ac cupiditate torquentur, vnde externarum rerum, quibus animum expleant, captant ſolatia: haudquaquam interim conſcientiæ internam delectationem intuentes, in

6. Finem ſuũ. qua iuſti magnam ſentiunt pacis quietiſque ſatietatem. *Sexto*, finem quo tendunt: putant namque ſe cœlum ſuis cum temporalibus rebus conſcenſuros, verum eheu in tartaream abyſſum poſtmodum præcipites dabuntur. Perſuadent quidem nunc ſibi, quod ſurſum pergant; adepturi locum ad dexteram iudicis, ſed collocandi cum hædis ad ſiniſtram, deorſum tendunt. *Septimo* bonorum hominum exempla quibus,

7. Exempla bonorum. quaſi ex hypocriſi fiant, offenduntur.

2. Malum à dæmone omnis peccator mutus. *Secundum* eſt, quod *mutos* eos efficiat: quo quidem dæmone *inprimis* torquentur omnes illi, quibus incumbit ex officio peccata arguere; ſiue in genere, vti publice faciunt diuini

1. Præfecti. verbi præcones; ſiue priuatim in ſpecie, quemadmodum ſuperioribus ac confeſſarijs competit: qui ſi id facere non audent, maligno hoc ſpiritu poſſidentur: quos ideo Propheta

Iſa. 56. 10. *canes mutos* ignominioſe nominat, non valentes latrare.

2. Odia occultantes. *Deinde*, qui occultum in corde fouent odium, ſilentes quoaduſq; ſeſe opportuna offerat vlciſcẽdi occaſio. Quem-

2. Reg. 13. 22. admodum Abſalon fratri ſuo Ammoni nec bonum ne[c] malum loquebatur, donec eum tacite interimeret.

3. Erubeſcentes fidem. *Tertio*, quos pudet publice ſuam profiteri fidem; maxime quando id res poſtulat; quippe cum Paulus aperte dicat, ore fieri confeſſionem ad ſalutem.

4. Adulatores *Quarto*, qui Reges Principeſque malitiæ arguere non audentes perniciose ijs adulantur, laudantes ipſorum res male geſtas pro libitu. Quemadmodum quadringenti illi Pro-

3. Reg. 22. 13 phetæ, qui vno ore Achabo Regi proſpera vaticinantes, eum inani pollicitatione decepêre.

5. Qui non corrigunt fratres. *Quinto*, qui proximum ex fraterna charitate, iuxta Dei præceptum, non admonent, cum delinquit, & corre-

ptus,

ptus, facile ſeſe emendaret. *Sexto*, qui ſiniſtre de proximo 6.
loquuntur, non audentes id in eius facere præſentia. *Septimo*, Detracto-res.
Qui innocentes, de quibus mala audiunt, non defendunt, 7.
quaſi detractoribus fauentes. *Octauo*, qui raro Deum lau- Qui detrahentibus
dant, orant, aut grates ei agunt. Hinc eſt quod Rupertus nõ reſiſtũt.
ideo Adamum Euamque in peccatum corruiſſe adfirmat, 8.
quod diuinæ Maieſtati ſuis pro beneficijs, gratias non repen- Qui Deum
derint. *Nono*, Hæretici qui idoneum ad diſſeminanda pra- raro laudant.
ua ſua dogmata tempus præſtolantes, ſilent quaſi Catholici *Rup. in ca. 3.*
eſſent; quam diu nimirum horum negotia belle ſuccedunt. *Gen.*
Ita etenim Luthero Erphordiæ in conuentu Auguſtiniano- 9. Hæretici.
rum, cum præſens hoc Euangelium publice decantaretur, e- *Cochlæus in*
uenit: ad cuius recitationem quaſi amans, ac vere à dæmone *vita Luth. &*
poſſeſſus, contenta voce exclamans: Non ſum, inquit, Non *Naſus Cent. 5. ver. 13.*
ſum ac ſi diceret: ego mutus diabolus necdum profligatus
ſum, neque meum loquendi tempus adhuc aduenit. *Deci-* 10
mo, qui ſua confitentes delicta, ea de induſtria ſubticent; Qui non in
ſiue in toto ſiue ex parte. Quocunque id etiam modo fiat, ſi- tegræ confitentur.
ue ex verecundia, metu, aut deſperatione, vt Bernardus ait,
ſiue ex ſuperbia: quemadmodum *Phariſæi* ex animi elatio- *Bern. in ſent.*
ne ſua Ioanni Baptiſtæ detrectabant confiteri peccata, cæ- *Matth. 3. 6.*
teris omnibus id facientibus. *Quoniam tacui*, inquit Pſaltes *Pſal. 31. 3.*
Regius, *inueterauerunt oſſa mea.* Sicuti namque vulnus aut
ægritudo non patefacta, indies fit deterior, ita & cum pec-
catis agitur, ſi ſilentio premantur.

Vndecimo, Qui tentationes quas patiuntur diabolicas ma- 11.
nifeſtare nolunt; quippe cum dæmon ſua ſecreta, taciturni- Qui tentationes ſuas
tate velit inuolui; inſtar ſceleratiſſimi lenonis, qui hone- non aperiunt.
ſtam puellam cupiens decipere, ſilentium ei ſtudioſe impe-
rat. Vnde Sophronius Hieroſolymorum Patriarcha ſcri- *Sophron. in*
bit, ſenem quendam fuiſſe Anachoretam, qui annis ali- *pr. c. 45.* *Damaſc. l. 1.*
quot graui carnis vexatus tentatione, flens dæmoni aie- *de imag.* *Bredenb. l. 2.*
bat. Cur non hinc te proripis? cur non me inquietare *coll. c. 22.*
deſinis? ad quem ille: iura, inquit mihi, quod ne-
mini indicaturus ſis, & ego te in pace relinquam. Dictum,
factum. Et dæmon; nolito, ait, amplius coram hac imagi-

ne genicularì, ac precari, & ego à te in pugnando deſiſtam. Habebat enim ſenex eo in loco imaginem Dominæ noſtræ, brachijs ſuis puerulum Ieſum ſtringentem, quam venerari erat ſolitus. Hoc audito, deliberandi poſtulauit inducias, remque omnem die ſequenti Abbati Theodoro Æliotæ, in Laura Pharan tunc habitanti, expoſuit. Qui reſpondit, vere illuſus es, Domine Abba, & peccaſti iurando dæmoni: ſed quod arcanum aperueris, recte admodum à te factum eſt. Certum itaque habeas, minus eſſe peccatum, omnia vrbis frequentare lupanaria, quam Chriſtum, eiuſque ſanctiſſimam matrem honore non afficere. Quod & de imaginum cultu intelligi poteſt, maxime ſi ex contemptu, hæreſi, dæmoniſque inſtinctu fiat: quippe cum crimen hæreſeos, vnum ſit ex præcipuis inter omnia flagitijs, ſi quis obſtinato animo detrectet CHRISTO ac Deiparæ Virgini, imaginibuſque ſacris, vel quidquam honoris aut reuerentiæ: dæmon itaque vehementer ſuccenſuit huic Heremitæ, conſilia ſua in publicum proferenti. Nouit enim, omnia ſua in veritate turpia & deformia eſſe, vmbram ſolum boni habentia.

12. *Qui vtilia non loquuntur.*

Duodecimo, qui de rebus vtilibus boniſque, cum exigit occaſio, ſermocinari nequeunt. in vanis autem & nugis quam expeditiſſimi, exercitatiſſimique ſunt, ſi vero quid boni ab alijs in medium proferri audiant, ibi plane muti, ac inſtar piſcium elingues, reperiuntur. Quemadmodum Propheta teſtatur, dum ait: *ſilui à bonis.* Multi, etſi articulatim vocem non edant, muſſitant tamen murmur aliquod ingratum. Quod & ſpiritaliter mutis contingit, qui multa quidem ineptiſſima effutiunt, nihil tamen quod ad regnum cœlorum pertineat.

Pſal. 38. 3.

Muti ſpiritualiter muſſitant aliquid.

1. *Hæretici.* *Apoc. 9.*

Tales *inprimis* ſunt hæretici, quorum voces voci locuſtarum comparantur; alarum ſuarum ſtrepitu ſonitum edentium: quarum vox Beato Ioanne atteſtante, ſicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum. Horum etenim omnis prædicatio, intentio, & ſtudium, ad ſeditiones, rebellionem, inobedientiam, bellumque dirigitur. Hinc quippe eſt quod melioribus vtilioribuſque poſthabitis, de Pontificum, Cardinalium, aliarumque Eccleſiaſticarum

perſona-

Digitized by Google

perſonarum vitijs ac defectibus, illorum ferueant concio-nes, vt populum ab eorum obedientia ſubtrahant. Talis & Elymas extitit Magus qui proconſulem Sergium Paulum à fidei veritate auertere conatus à Beato Paulo hiſce verbis eſt excæcatus: *O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuertere vias Domini rectas. Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus non videns ſolem vſque ad tempus.* *Act. 13.1.*

Secundo, qui proximis ſuis detrahunt, quos idem Paulus *canes* vocat, *videte* inquiens *canes, videte malos operarios.* 2. Detractores. *Philip. 3.2.*

Tertio, qui proximorum ſuorum virtutes mala intentione proferunt; veluti puella illa, quæ Pythonicum habens ſpiritum Paulo acclamabat: *iſti homines, ſerui Dei excelſi ſunt, qui annunciant vobis viam ſalutis*: nec non & dæmones illi, qui Chriſto Domino aiebant: *Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei.* Ita nonnulli ſunt, qui in pręſentia maritorum vxorem de deuotione, quaſi commendare videntur; aut filios coram parentibus, de bona ad ſtatum Eccleſiaſticum intentione, vt eo conuenientius hoc impediant. 3. *Act. 16.17.* *Matth. 8.29.*

Quarto, qui ſordida, atque immunda proferunt verba, de quibus Paulus: *Fornicatio, & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis.* Hi coaxantium ranarum vocem habent, de quibus B. Ioannis in Apocalypſi, quod mundum decipiant. 4. Impura lingua. *Epheſ. 5.3.* *Apoc. 13.13.*

Quinto, qui iracundiæ ſtimulis concitati, furiunt & inſaniunt: iurant & peierant; maledicunt & blaſphemant, de quibus Sapiens admonet: *Noli eſſe ſicut leo in domo tua.* Hinc eſt quod idem Ioannes ſcribat, equos iſtos quibus dæmones inſidebant, habuiſſe capita tanquam leonum, & de eorum ore proceſſiſſe ignem, fumum & ſulphur. Ad inſinuandum videlicet, quod homines iracundi, non niſi à dæmone regantur. 5. Iurantes. *Eccl 4.35* *Apoc. 9. 17.*

Sexto, auari, quibus ſemper de acquirendo eſt ſermo, quorum ora ac corda immundorum inſtar porcorum, in ſordib⁹ ſemper ſunt, ac grunniunt. Quemadmobū Nabal, qui Dauidi exulanti, atque inedia periclitanti, nihil tulit ſubſidij, ſed potius tāquam fugitiuo ſannis contumelijſq; iniuriā intulit. 6. Auari. *1. Reg. 25.*

Digitized by Google

7. Superbi. *Septimo*, ſuperbi, qui ſua libenter iactitant, ſicuti Aman,
Eſther. 5. 5. opum dignitatumque ſuarum magnitudinem prædicans; &
Dan. 4. 27. Nabuchodonoſor elato animi faſtu magnificentiæ ſuæ ſplẽ-
dorem plenis buccis efferens. Qui quidem deformem imi-
Ecc. 10. 7. tantur pauonum ſtrepitum, cum *odibilis* ſit *coram Deo & homi-*
8. *nibus ſuperbia.*

Mendaces. *Octauo*, mendaces qui inter ſeptem illos commemoran-
Prouer 6. 19. tur, quos odit Dominus.

9. Loquaces. *Nono*, Qui ad loquendum plus ęquo ſunt proni, ac irreue-
rentes: decet namque Chriſtianos, in loquendo maturos ac
conſideratos eſſe, non nugaces, futiles, vaniloquos, aut ſcur-
3. Malum à dæmone. riles. *Tertium*, quod obſeſſis diabolus infert eſt, quod *ſurdos*
Peccator ſurdus. eos efficiat: ne diuinas monitiones audiant. Vnde per Re-
gium Pſaltem conqueritur Dominus; *non audiuit populus meus*
Pſalm. 8. 12. *vocem meam*, *& Iſrael non intendit mihi.* Deus autem varijs
Deus loquitur nobis. nos alloquitur modis. *Primo*, per Catholicorum conciona-
1. torum ſermones. *Secundo*, per bonas parentum, confeſſario-
2. rum, aliorumue admonitiones. *Tertio*, piorum hominum,
3. vitam in melius commutantium, exempla. *Quarto*, per proſ-
4. perum rerum temporalium, quibus boni interdum à Deo
2. *Reg.* 6. ditantur, ſucceſſum. Quemadmodum domui Obededom,
5. arcam Dei hoſpitio ſuſcipientis, benedixit: vt ad idem faci-
6. endum, Dauidem commonefaceret. *Quinto*, per malorum
7. correptionem, vt à malo nos abſterreat. *Sexto*, per res ſecun-
8. das, quas interdum nobis indulget, vt ad ſe nos melius alli-
9. ciat. *Septimo*, per aduerſa quibus nos ad ſe compellit. *Octauo*,
10. per conſcientiæ tranquillitatem, quam bene recteque agen-
do, experimur. *Nono*, per eiuſdem remorſum, quem peccan-
do ſentimus. *Denique* per inſpirationes diuinas, dulcemque
tractum quem cælitus nobis immittit. Quas quidem omnes
Quis ſurdus. Dei voces, qui non audit, ſurdus omnino cenſendus eſt: qua-
les ſunt qui conciones ad ſe nil pertinere putant; vel pia alio-
rum monita ſpernunt, neque quid proximo, aut ſibi ipſis à
Deo immittatur, conſiderant, aut ad conſcientiæ vel quie-
tem, vel inquietudinem, attendunt. Habentes nimirum
hæc pro rebus nimis ſpiritalibus, aut ſubtilibus; occu-
pantes

Digitized by Google

pantes ſe interim cum craſſis temporalibus negotijs: imitantes exemplum filiorum Iſrael, qui in Ægypto duriſſimis operibus luti ac lateris immerſi erant, grauiſſimoque onere oppreſſi. Vnde hinc diſce rationem cur multi in precibus adeo reperiantur diſtracti, nempe quia non attendunt ad Dei verbum, quod orationis tempore legunt, quippe cum omnino ſurdi ſint. Domi namque conſtituti, rarius de rebus diuinis ſermocinantur, intenti ſcilicet occupationibus vanis: itaque dum orant, ſurdi plane ſunt, adeo, vt nec ſeipſos quidem audiant intelligantue.

Quartum detrimentum eſt, quod peccatorum animam poſſideat. Non quod animæ naturam, quæ ſolius Dei eſt, penetret, ſed quod vinctam detineat, eamque pro arbitratu ſuo trahat, raptet, commaculet. Ex his quæ corporaliter poſſeſſi, patiuntur in corpore, aliquatenus licet colligere, quid ſpiritaliter obſeſſi interius ſuſtineant. Quorum quidem tria potiſſimum ſunt. *Primum*, ingens tormentum cum dæmon corpus interius excruciat. *Secundum*, magna corporis deformitas, quod mirabiliter à diabolo excarnificatum, nunc oculorum orbes longe lateque extendit, nunc ventrem inflatum reddit, aliquando poſt guttur faciemque enormiter indenſat, exerens linguam, intorquens os, ceruicemque inflectens. *Tertium*, membrorum violentia, quibus pro voluntate ſua dæmon vtitur; loquens lingua, operans manibus, currens ac calcitrans pedibus, dentibus morſicans ac ſtudens. &c. Quæ omnia etiam peccatoribus ſecundum animam à diabolo obſeſſis eueniunt. Sentiunt etenim *in primis*, non ſolum remordentis conſcientiæ pœnam, omnia tormentorum genera ſuperantem (Sapiente namque atteſtante, *omnis plaga, triſtitia cordis eſt*, quamque plurimi eam non ſentiant) ſed & aliarum rerum diuerſos cruciatus; ſiue interius in anima, ſiue exterius in corpore; quippe, cum nullum peccatum ſine pœna ſit. Ambitio te excruciat, ſi Dominum qui te ad altiorem dignitatis ſtatum queat euehere, iratum tibi conſpicias: vnde ſollicitus es, vt ei reconcilieris. Quin imo vehementer affligeris, ſi pro ſpe & expe-

[Margin notes: 4. damnum à dæmone. — Tria ſuſtinent ſpiritualiter obſeſſi. 1. 2. 3. — Applicatio. 1. Remorſus cõſcientiæ. *Eccl 25.17.* — Ambitioſi.]

Digitized by Google

ctatione tua, honore non afficeris, prout luce meridiana clarius ex ſuperbiſſimo illo Hamane cernimus. Auari quoque pleni ſūt ſollicitudine, timore, ac deſperatione, quæ nonnūquam adeo magna eſt, vt multi rerum ſuarum diſpendium pertimeſcentes ſibiipſis laqueum inijciant, quemadmodum Achitopheli accidit. Quibus vero cogitationum fluctibus luxurioſi ac iracundi concutiantur; quando vel libidinis æſtro perciti, vel vindictæ cupiditate inflammati ſunt, impoſſibile dictu foret. Hæc etenim talia ac tanta ſunt, vt nulla vis orationis ea poſſit vel enumerando percenſere. Hinc eſt quod Ethnicorum quidam ait:

Eſt 5.13. Auari. *2.Reg 17.23*

Inuidia ſiculi non inuenere Tyranni
Maius tormentum.

Vnde quos oderant, altius prouehebant, vt ſic grauius eos deprimendo, affligerent. Neque vero in corpore minus ſentiunt tormentum. Quippe cum integras ſæpe noctes ducant inſomnes, vt choreis poculiſque vacent, corpus quam ſtrictiſſimè comprimunt, capillos candenti calamiſtro criſpant, ac quaſi helciarij equi, graui indumentorum ſarcina onerantur. Inſuper & reluctante natura, poculis nimijs obruuntur, vt in ægritudinem incidant, totas noctes inſumūt, vt occaſionem captent: ex quibus omnibus nihil referunt, niſi poſt peccatum inſignem infamiam, graue dedecus, morbos turpes, omne denique miſeriarum genus. *Secundo*: per peccatum fiunt deformes turpeſque in anima, quæ diaboli adſumit ſimilitudinem, cuius deformitas in Scripturis, multarum venenatarum ac truculentiſſimarum beſtiarum nominibus exprimitur. nempe [a] draconis, [b] ſerpentis, [c] ceti, [d] rugientis leonis, aliarumque conſimilium: vt per hæc ſignificetur, illum quidem omni ſpurcitiarum genere plenum, hominem vero peccatorem, duos in ſe habere dæmones, ipſum Sathanam, & animam (ſi ita loqui liceat) Sathanatam; item deformes fiunt in corpore, per omnium vitiorum inquinamenta, nam auari & inuidi carnem conſumunt, pleni melancholia, triſtitia, varijſque cogitationum fluctibus ita æſtuantes, vt vix vnquam hilarem ſumant vultum. Guloſi rubeſcunt in facie, inflati, ac puſtu-

2. Turpitudo animæ.

a *Apoc.12 9.* b *Gen. 3.1.* c *Iob. 40.10.* d *1.Pet 5.8.*

Et deformitas corporis.

puſtulis deformati, quorum venter, vt Bachi filios queas agnoſcere, extenditur, inde arthritis ſequitur, vt nec pes nec manus ſuum officium præſtent. Iracundi pręnimia ira, rubore ac tumore inflammantur. Mulieres ſuperbæ, adeo deformiter ſeſe veſtiunt, vt monſtro ſimiliores ſint quam hominibus. Vnde ſi peregrinas tali veſtitu adirent regiones, vbi nũquam tale quid oculis vſurpatum, omnes cateruatim ad huiuſcemodi conſpicienda monſtra, in plateas ſe effunderent, & pueri eas ceu monſtra ſtiparent. *Tertio*, Diabolus interioribus eorum ſenſibus, pro ſua vtitur voluntate. 3. Abuſus ſen ſuum.

Vnde *inprimis* fit, vt nec mortem, nec iudicium, nec inferni pœnas pertimeſcant; cum illorum intellectus ab huiuſcemodi ſalutaribus cogitationibus impediatur, abſtrahaturq;. *Deinde*, vt vanis carnalibuſq; cogitationibus pleni efficiantur, in ipſis etiam Eccleſijs, ſacris concionibus, orationibus, &c. prout dæmon hoc illis ingerit. *Tertio*, quod difficiles ac tetrici reddantur in diuino frequentando officio, in dandis Eleemoſynis, adeundis templis, ſtatutis ieiuniorum diebus obſeruandis, peccatis per confeſſionem abolendis, cæteriſq; alijs pietatis exercitijs: nullam interim omnino difficultatem ſentientes, dum per noctem integram, ad auroram vſque choreas continuant, dum ingentem pecuniæ vim in ſuperfluum veſtimentorum cultum, ferculorumque apparatum profundunt, dum facie laruati inhoneſta adeunt loca; dumq; ideo ieiunant, vt corpore graciliores efficiantur vt ad ſpeculum ſe poliant, comantq;, vel alijs rerum mundanarum vanitatibus vacẽt: diabolus etenim qui tales pro ſuo arbitratu gubernat, ita imperat. In hæc autem tam deformia mala duab. de cauſis homo præcipitatur. *Primo*, quidem iuſtiſſima Dei permiſſione: qui ideo ſummo iure nos in aliorum dominorum manus ſinit incidere, quod ipſum ſuſcipere recuſemus: vt vel hinc quid inter diuinum ac diabolicum ſeruitium diſcriminis ſit, exacte cognoſcamus. Ita olim cum Iudæis ipſi ſeruire detrectantibus, egit, quibus ait: *ſeruietis dijs alienis die, ac nocte, qui non dabunt vobis requiem.* Hinc illi qui CHRISTI tempore proprio repudiato Meſſia Cæſarem ſibi in Regem

1. Non timẽt futura.
2. Pleni ſunt libidine.
3. Difficiles ad diuina.
Malorum horum duplex cauſſa.
1. Dei iuſta permiſſio.
Hier. 16. 13.

Digitized by Google

Ioan. 19.15. Regem adſciuerunt, aiebant: *non habemus Regem niſi Cæſarem*; hoc eſt, ſi Deus nullum nobis alium largiturus eſt Meſſiam, quam hunc, adhærebimus Cæſari. Quem adepti miſerabiliter admodum per totum terrarum orbem etiamnum premuntur, in perpetua degentes ſeruitute, cenſu annuo vitam redimentes; idque magis in Turcarum quam Chriſtianorum ditionibus. Itaque peccatoribus qui primum in diuino fuerant occupati ſeruitio, hanc Deus immittit tribulationem; vt conſiderantes vbi antea fuerint, & in quem nunc locum deuenerint, ad priſtinæ dignitatis ſtatum pedem referant.

Oſea. 2.6. Sic etenim per Prophetam loquitur: *Sepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria*: hoc eſt peccata tua, tibi grauia efficiam. Huius autem oneris grauitatem, mox poſt peccatum, perſenſit primus humani generis parens, qui in innocentiæ ſtatu ingentem rerum diuinarum expertus erat voluptatem quique idcirco magna animi contritione ad placandum Deum conuerſus peccati remiſſionem Sapiente atteſtante impetrauit, & prodigus ille filius qui ob peccatum in extremam incidit inopiam, inediamque.

Sap. 10.2. Luc 15.

2. cauſſa. Noſtra malitia.

Secundo, Per liberi arbitrij voluntatem, per quam peccatis nos reddimus obnoxios, atque in ijs perſeueramus: peccando namque diabolicæ nos poteſtati committimus, donantes illi chirographum noſtrum, quod CHRISTVS eidem eripuerat, *adfigens illud*, vti Paulus loquitur, *cruci*. Per hoc etenim Diabolicæ nos Tyrannidi vltro ſubiecimus, atque ad æternas gehennæ pœnas ſponte obligauimus. Sedulo autem notandum Euangeliſtas non dicere *expulit* aut *emiſit* dæmonium, ſed *eiecit*; vt hinc diſceremus, quam ægre diabolus ex homine ſemel obſeſſo, emigret. Siue enim exeundi ei poteſtatem facias, ſiue inuitum abigas, verbereſue, recuſat ceſſionem. Similis namque eſt felibus difficulter ex triclinio emigrantibus. Quas ſi fuſte coneris abigere, videbis, quod vel ſub lectica, vel menſa ſeſe abdent; ſi autem capere veſis, mox huc illucque fuga ſeſe eripient; quod ſi forte iam ceperis vnguibus ſuis vel tegmini vel tapetibus alibi adhæreſcent,

Coloſſ. 2. 14.

Diabolus quē ſemel cepit difficulter deſerit.

ſcent, ex quibus, ſi euulſeris, conerisque à te abijcere veſtes deportantis tenent ita, vt magno cum labore ex loco expelli debeant. Idem omnino facit dæmon cum homine quem ſemel occupauit. Vnde ſi ex ore eum eieceris, abſtinendo nimirum à ſuperflua cibi potuſque ſumptione, mox ad linguam ſeſe tuam recipiet, inſtigando te ad futilem loquacitatem. Inde ſi eum profligaueris, per taciturnitatis diſcretionem, aurium confeſtim occupabit domicilium, vt ad detractiones, vanaſque audiendas confabulationes libens eas accommodes. Quod ſi ex his quoque eum emigrare compuleris, nolendo huiuſcemodi rebus aures intendere, in oculos inſiliet, vt eos curioſe huc illucque circumferas. Poſtmodum pedes inuadet, vt ambules in vanitatibus: deinde manus, vt eas ad res iniuſtas extendas, & quæ corraſiſti tenaciter teneas: necnon & caput ipſum, per inanes rerum mundanarum cogitationes. Adeo vt ne vnum quidem in toto corporis tui domicilio, vacuum tibi liberumque angulum relinquat, quem importuno ſuo inſultu non inuadat. Quem cum iam putes te comprehendiſſe, vt eum abs te proijcias, tunc tamen adhuc vnguium ſuarum tenacitate alibi adhæreſcet, vel per noxiam aliquam cupiditatem, vel per proprij ſenſus tui complacentiam, aut etiam occultam aliquam tui corporis ſuperbiam. Niſi enim & te, & tua omnia ab ipſo expedias, Deoque totaliter ſubijcias, nulli caducarum rerum inhærens, quin diuinæ eas voluntati charitatique libentiſſimè poſthabeas, non poteris vnquam plene à Diabolo te extricare. Qui non ſine cauſſa, cum aduncis pedum manuumque paſſim vnguibus pingitur; quippe, qui quod ſemel comprehendit, tenaciter retinet, locumque ſemel occupatum difficulter relinquit.

Hinc eſt quod Beatus Lucas dicit mulierem quandam, *annis decem & octo*, à Sathana fuiſſe occupatam. Quin & Indicæ literæ commemorant, in barbaris iſtis regionibus, dæmones nonnunquam ex parentibus in filios ſucceſſiue demigrare. Quod in Europa quandoque Chriſtianis vſu ve- *Luc. 13. 16.*

nit:

nit: maxime liberis illis, qui prauis malorum parentum veſtigijs inſiſtunt. Nempe cum filij hominum ebrioſorum, ebrietati quoque vacant vſurariorum, vſuras exercent, hæreticorum, hæreſin amplectuntur; ſaltatorum, ſaltatores fiunt, &c. Quorum poſteritas, vt pernitioſius perſeuerantiuſque hiſce immoratur vitijs, ſic dæmonis quoque vires auctiores validioreſque efficit, cum tales non ſolum originem aliquam nociuam, ac procliuem inclinationem à parentibus inbibāt, ſed & actu exercitationeque nequiorem eam faciant, inſiſtē do, peruerſis reproborum parentum veſtigijs. Eam ob rem

Matt. 23. 15. Chriſtus comminando Phariſæis, aiebat: *væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam vt faciatis vnum proſelitum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quam vos.*

Sex notanda. Diſce hinc *inprimis*, diabolo nullum in te aperire locum.

1. *Secundo*, oris repagula, ac quinque ſenſuum feneſtras firmiter obturare.

2. 3. *Tertio*, quotidiano conſcientiæ examine diligenter ſcrutari, an etiam paruulus aliquis in te latitet diabolus: nempe occultus aliquis rancor, bona iniuſte acquiſita, carnalium deſideriorum cogitationes, in loquutione, veſtitu, ſtatione, ſeſſione, alijſque ſimilibus, philautia: quibus tanquam diabolicis vnguibus vinctus detinearis.

4. *Quarto*, ex toto corde diuinum implorare auxilium, conſignando & armando te eius cruce, eius gratia te operiendo, ac bono propoſito confortando.

5. *Quinto*, Deiparæ Virginis Sanctorumque omnium interceſſionem, humiliter expetere: qui nunquam nō parati ſunt, tibi fideliter adſiſtere: & maximè Angeli cuſtodis, qui tibi in adiutorē iuxta ac protectorē à diuino numine adſignatus eſt.

6. *Sexto*, nullo vnquam tempore dęmonem aduocare, aut illius nomen ſine graui execratione, cruciſque conſignatione vſurpare. Qui enim ſępe id facere conſueuêre, arctiori aliqua ipſius vti familiaritate videntur: à quo viciſſim noti putantur, adeo vt frequenter eos inuiſat, ſuoſque vngues in ipſorum ora conijciat. Cogita illum facile aduentare, cum inuitatur: & iis in locis præſto eſſe, vbi illius ingeminatur

Digitized by Google

natur nomen: tum quoque quam ęgre ſemel occupatum deſerat, conſidera.

II.

Et cum eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ. Matthæus hiſce verbis hæc ita exprimit: *& curauit eum, ita vt loqueretur & videret. Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant. nunquid hic eſt filius Dauid?* Marcus vero addit: *& cum audiſſent ſui, exierunt tenere eum, quoniam in furorem verſus eſt.* Quatuor in vno homine hic facta ſunt miracula: *Primo*, namq; eiectus eſt dæmon. *Secundo*, cæcus videt. *Tertio*, mutus loquitur. *Quarto*, ſurdus audit. Vnde *Dei perfecta ſunt opera*, inquit Moyſes: qui ſuos integre perfecteque ſanat, auferens totius rei malæ initium, cum dæmonem abigit: quippe qui cæcitatis, ſurditatis, ac mutitatis cauſa exſtiterat; non minus quam ſicuti ſæpenumero ex peccato, corporales prodire ægritudines cernimus: quæ tunc primum nos deſerunt, cum delinquendi finem facimus. Quemadmodum Chriſtus duobus iſtis paraliticis palam ediſſeruit: quorum primo ait. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Et alteri. *Ecce ſanus factus es, iam noli peccare ne quid deterius tibi contingat.* Diabolus autem cum in homine eſt, duas nociuas admodum habuit mutitates.

Matt. 12. 22. Marc. 3. 21. Quatuor miracula in vno. 1. 2. 3. 4. Deut. 32. 4. Peccatum radix morbi. Matt. 9. 2. Ioann. 5. 14.

Harum *prima* eſt, quod ſuam nolit profiteri culpam: prout vt in illis licet cernere, qui ſuis reguntur, ſuperanturque paſſionibus: hi etenim quantumcunque ſint culpabiles, in alios tamen ſemper culpam coniiciunt. Vnde facinoroſi carceribus detenti, raro ſuam agnoſcere volunt nequitiam: vel enim ex parte, vel ex toto innoxios ſeſe clamitant, aut in alios deriuare crimen, Adæ & Euæ inſtar, conantur.

Peccator bis mutus. 1.

Deinde, diuina laus ex talium ore haudquaquam Deo eſt accepta, teſtante idipſum Pſalte regio: *Peccatori autem dixit Deus: quare tu enarras iuſtitias meas & adſumis teſtamentum meum per os tuum?* Dæmone vero profligato, mox oris clauſtra in diuinæ laudis encomium reſoluuntur. Quemadmodum filij Iſrael, Pharaone cum ſuis in profundum maris demerſo, carmen ſuauiſſimum, Deoque acceptiſſimum cecinêre. Itaq; ſuperatis paſſionibus, homo prius ſuam conſpicit iniqui-

2. Pſal. 49. 16. Exo. 14. & 15

Digitized by Google

Eccl. 15.9. iniquitatem. Et licet *non ſit ſpecioſa laus in ore peccatoris*, non debent tamen, qui peccatis ſunt obnoxij, à diuinarum laudum ceſſare præconijs, precibuſque abſtinere: ex quarum frequentatione duo naſcuntur commoda.

Duo commoda orationis.

1\. *Primo*, namque dum precibus incumbunt, à peccatis vt Chryſoſtomus ait, abſtinent.

Chryſ. l. 1. de Orat.

2\. *Secundo*, ad immutandam prauam voluntatem præparantur; cum Deum & ore inuocant, & intellectu cogitant, licet voluntate necdum in eum ferantur. Peccator namque ſimilis eſt homini, magno in frigore denſiſque tenebris conſidenti; qui à longe luculentum conſpicatus focum, pedetentim incipit adrepere: Sic & ille, qui etſi ob peccatum penitus in amore Dei obtorpuerit, adeo vt diuinæ charitatis ignem nec videat, nec ſentiat, cum tamen ore eum inuocant, & intellectu de eius bonitate, ſuorumque peccatorum enormitate cogitat, frigus ſuum paulatim ſentire incipit, diuinique amoris flammam à longe intueri; & ſic data ſibi occaſione, Deo proximior efficitur, donec ſe tandem totum ipſi adiungat, offeratque. Hinc ergo cognoſcere potes, an penitus à dæmone ſis liberatus: ſi enim tantum virium in te non ſentis, vt libere perfecteque ea quæ decent, loquaris, adhuc locum in te habet vel aliquid ſaltem quod ſuum eſt: nempe ſi erubeſcis tua confiteri peccata, ſi te excuſas, ſi non audes delinquentes commonere, ſi non libenter oras, ſi libentius vana quam diuina loqauris, aut potius de proximorum defectibus quam virtutibus, ſi ex moroſitate magis quam ex charitate quempiam arguis, & mones, ſi adhuc procliuis es ad nugas, iocos, ſcurrilitates, prauiſque inhæres deſiderijs. Hæc magnum omnino ſignum ſunt necdum te dęmonum impoſturis, præſtigijſq; prorſus expeditum eſſe. Muto vero iam loquente, *admiratæ ſunt turbæ*, imo quatuor ſunt quæ fecêre, digna certè quæ & nos imitemur.

Peccator cui ſimilis.

Quatuor imitanda.

1\. *Primo*, ſequebantur Chriſtũ, quocunq; ibat, eiuſq; verba audiebant, nam ſemper ferè frequentia hominum circumdatus erat.
2\. *Secundo*, obſeruabant beneficia, quæ in homines conferebat.
3\. *Tertio*, De omnibus his taciti admirabantur.
4\. *Quarto*, illorum plurimi, publicè Chri-

Digitized by Google

Chriſtum Meſſiam profitebantur, exclamantes; *Nunquid hic eſt filius Dauid?* Quin & tu idem facito, ſequendo *inprimis* Chriſtum, quocunq; te vocat, eius verbis, diuiniſq; inſpirationibus morem gerito. *Deinde*, conſiderato, quam mirabiliter homines gubernet, quam potenter, quam prudenter, quam amabiliter. *Sic* etenim, vt pulchrè *Gregorius* ait, *intendit Dominus ſingulis, ac ſi vacet à cunctis: & ſic ſimul intendit omnibus, ac ſi vacet à ſingulis. Tum* quoque, admirare dicta factaque ipſius vere admirabilia. Diſce *poſtremo*, ex his cognoſcere, quam potens, prudens, amabiliſque ſit. Potens quidem, ad opitulandum tibi. Prudens ad cognoſcendum ſecretiora cordis tui: Amabilis, vt & à te quoque redametur. Vnde B. Auguſtinus rectè obſeruauit, homines quidem omnes Chriſti res benè geſtas admiratos fuiſſe, ſed non imitatos aut ad meliorem inde frugem conuerſos. Nonnulli enim violentas in eum conijcere manus volebant, ac quaſi mente captum, carceri mancipare. Hi autem erant ex cognatione eius, qui à teneris eum cognoſcentes, necdum tamen, vti Ioannes teſtatur, in eum credebant. Alij vero miraculorum magnitudinem multitudinemque conſpicientes, veluti attoniti neſciebant quid cogitarent. Diſce ſic *inprimis* neminem è turba Chriſtum prædicationis tempore plus perſecutum, quam cognatos: qui & hic capere eum conantur, & alibi pro ambitioſo habent volentes per ipſum honorari: idque quia caro & ſanguis non agnoſcunt ſpiritum Dei. vnde nullatenus mirari debes, ſi vel à parentibus impediaris, vel ab amicis cognatiſque arguaris, irridearisque, cum diuino obtemperare cupis inſtructui. Nihil quippe aliud habent præter carnales affectiones, quas cum corpore ab illis traxiſti: ſi amatores mundi pro inſanis ac mẽte captis habent eos, qui ea quæ ipſi magna æſtimant, ardenterque affectant, deſpiciunt, abijciuntque. Verum in his non eſt ſpiritus Dei, quem potius à ſpiritalibus, doctis, diuinoq; timore præditis hominibus hauries. Sæpe ergo animo tecum verſa, quod *inimici hominis domeſtici eius*. Diſce *ſecundo*, quod inter diuinę creationis opera, ſumma admiratione digna, maximè excellat hominis conuerſio, & diaboli expulſio. Hoc etenim D. Auguſtino adſtipulante, plus eſt quã cœlum, terramq;

Matth. 12. 23. Applicatio. 1. 2. *Greg. 25. Mor. c. 19.* 3. 4. *Aug. tr. 29. in Ioan.* *Ioan. 7. 5.* Tria diſcenda. 1. *Ioan. 7.* *Matth 10. 36.* 2. *Aug tr. 72. in Ioan.*

Digitized by Google

ex nihilo creare: quippe cum in peccatoris conuerſione aliquid ſit, quod obſtet; nempè praua hominis voluntas, in mũdi autem creatione non item. Propterea Deò ex corde gratias agito, cum vel vnicum tantum peccatorem conuerſum videris: quin & eum de tua conuerſione lauda, cauens de cætero à peccatis; ne forte hoc tam ingens miraculum denuo tibi præſtare nolit. Imò, & pro peccatoribus ora, vt miraculorum ſuorum potentiam, in eorum conuerſione oſtendat, cum Deus, prout Eccleſia in publico diuino concinit officio. *Omnipotentiam ſuam parcendo maximè & miſerando manifeſtet.* Diſce *tertio*, non ſolum Dei admirari opera, ſed & imitari. Vti namque parum adfert emolumenti, multa ſcire, & abſcondere, quemadmodum Eccleſiaſticus ait; ita non ſatis hauries vtilitatis, ſi admirator tantum diuinorum operum fueris, & non ſectator. Hinc eſt quod Saluator ait: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet & maiora horum faciet.* Quem locum beatus Auguſtinus exponens tunc maiora nos opera facere dicit, cum proximorum conuertimus animas. Adnitere ergo pro viribus, vt per Chriſti gratiam, primum tuam ipſius conuertas animam; miſertus nimirum *animæ tuæ.* vt Sapiens loquitur, & placens Deo: deinde vt & proximos Chriſto lucrifacias. Attende prætereà, vt hæc tua conuerſio non ſolum interius in corde fiat, ſed & per externam immutationem hominibus innoteſcat: *Vt videntes opera veſtra bona glorificent Patrem qui in cœlis eſt:* imitantes nimirum virtutes tuas, ſibique perſuadentes, ea quæ tibi ſunt poſſibilia, etiam ſe per Dei gratiam poſſe. Itaque ſi te forte ex hæreſi ad Catholicæ Eccleſiæ gremium poſtliminio receperis, ne erubeſcas profiteri fidem tuam, ſacro Miſſæ officio intereſſe, peccata confiteri, ſacram ſynaxim frequentare, hæreticorum commercium deuitare, & id genus alia. Et ſi diuino te velis mancipare ſeruitio, oportet vt mundanis vanitatibus renunties, comeſſationes fugias, ſaltatoriam ac gladiatoriam deſeras, ſuperfluum veſtimentorum ornatum abijcias, &c. nec confundaris profiteri te talem qualis eſſe velis. Si autem religioſus es talem te exterius quoque exhibe, cauens tibi à proprietatis vitio, propriaque voluntate: tecum cogitans non

Dom. 10. poſt Pentecoſt.

3.

Eccleſ. 20. 32.

Ioan. 14. 12.

Aug. tr. 72. in Ioan.

Eccl. 30. 24.

Matth. 5. 16.

non vitio ſed virtuti eſſe tibi ſi in dictis factiſque humilem obedientemque te exhibeas; paupertatem ſecteris, ſi in viſu, auditu, loquutione alijſque actionibus circumſpectè modeſtè caſteque te habeas. Quemadmodum enim Doctori alicui, qui ſe expertum indicat medicum, magnæ fuerit infamiæ ſi ſuam prodat inſcitiam; ita religioſis, Deo per votum paupertatis, caſtitatis, ac obedientiæ obſtrictis atque in perfectionis ſchola conſtitutis, ſummum eſt dedecus, cum in dictis factiſque aliquam prę ſe ferunt iactantiam, proprietatem, immunditiam, proprij ſenſus pertinaciam, murmurationem; aut aliud quid, quod ipſorum repugnet profeſſioni. Contra vero, magnæ hoc tribuitur laudi, ſi quid ſuę conforme profeſſioni, bene recteque fecerint. *Quidam autem ex eis dixerunt: in Beelzebub principe dæmoniorum, eijcit dæmonia.* Matthæus hæc ita enarrat. *Phariſæi autem audientes, dixerunt: hic non eijcit dæmones, niſi in Beelzebub, principe dæmoniorum.* Marcus vero ſic: *Et Scribæ qui ab Hieroſolymis deſcenderant, dicebant: quoniam Beelzebub habet; & quia in principe dæmoniorum eijcit dæmonia.* Videntur Scribæ hi qui ab Hieroſolymis deſcenderant, partim ideo ad Chriſtum veniſſe, vt quæ diceret, curioſè obſeruarent, eaque ad Hieroſolymorum Primates, quibus de his ſententiam ferendi authoritas incumbebat, deferrent: partim vt plebeiorum animos ab ipſo alienarent; audientes nimirum quod conciones eius non facerent ad ſuum palatum, cum eorum ſceleratam vitam publicè argueret, maiorique cum gratia & attentione, quam illorum quiſquam, à populo audiretur. Itaque inuidiæ zælo accenſi Chriſti exaltationem, ſuum cenſebant contemptum; cum tamen eorum ſtudium in eo eſſe debuiſſet, vt Chriſti Saluatoris doctrinam, ac miraculorum gloriam, tanquam Doctores plebis qui Scripturæ ſibi pollicebantur, pleniorem cognitionem, cum laude potius populo inculcarent, commendarentque. Verum ſuperbiæ faſtus, ac vitioſæ animi paſſiones, ad inuidiã blaſphemiamq́; eos concitabant. Qui alteri⁹ negotiationis ſunt, nõ ſibi mutuo pretij inuident magnitudinem, populive cõcurſum: quin potius aliorũ merces promouent, ac dilaudant, cum aliorum emolumentum

Matt. 12. 24.

Marc. 3. 22.

Digitized by Google

haudquaquam ipſis incommodet: veluti ſartores, ſutores cæmentarij, lignarij, &c. Itaq; laici diuini verbi pręcones cõmendant, de cõcionum eloquentia, doctrina, ac dexteritate: cum interim qui eiuſdem ſunt functionis ſeſe mutuo vituperent, vt in ſe totum quidquid eſt laudis deriuent: quemadmodum hoc nomine ſutor ſutori, cantor cantori, mendicus mendico

Gen. 13. 8. inuidet. Hinc iurgium erat inter paſtores Abrahami & Loth, cum vtriſque alendorum pecorum cura incumberet. vnde cum ipſi quoque Scribæ ac Phariſæi haberent ad populum conciones, propterea Christo plebi magis grato, inuidebant. Tales Catholicorum prô dolor nonnullos reperias qui aperte ſe oſtendunt non animarum ſaluti, ſed propriæ ſtudere vtilitati. Fideles Chriſti ſerui, eo gaudent magis, quo plures iu-

Phil. 1. 18. uantur & acquiruntur animæ, per quoſcunq; etiam illud fiat, vti de ſe Paulus ait. Horum vero inuidorum ac ſuperborum mores accuratę hic depinguntur: nam cũ in verbis nihil quod reprehenſioni ſit obnoxium, reperiant; animum calumniantur quaſi hypocriſi, aut temporalis commodi gratia, non laboremus ſpiritu Dei. Sic Phariſæi, de duobus Chriſto conuitiabantur: *primo*, quod dæmonem vt Marcus ait haberet. *Deinde* quod diabolico ſpiritu, & virtute alios dæmones eijceret.

Tria notanda. Conſidera hic *inprimis*, peruerſorum hominum malitiam, non ſolum præclara Chriſti opera dæmoni adſcribentium,

1. verum etiam de vero Dei filio dicentium, quod dæmon, imo Beelzebub, dæmonum princeps, corporaliter eum poſſideat. Quæ reuera horrenda Dei eſt blaſphemia, de qua Chri-

Matt. 12. 32. ſtus ait, quod *neque in hoc ſæculo, neque in futuro,* remittenda ſit:

Blaſphemia cur non remitti dicatur. *tum* quod ex natura ſua nihil quod diuinam poſſit prouocare indulgentiam, contineat; veluti peccata illa, quæ vel ex fragilitate vel ignorantia committuntur; quippe cum blaſ-

1. phemia ex propoſita obſtinati animi malitia proueniat:

2. *tum* quod ex diametro ipſum authorem gratiæ, ac veniæ largitorem oppugnet, reijciatque. Quemadmodum incarceratus aliquis, qui Regem ſuum conuitijs proſcindens, eum volens ſcienſque repudiat, haudquaquam veniæ promerendæ eſt capax. Hinc eſt quod

1. Reg. 2. 25. ſummus Dei ſacerdos Heli, filijs ſuis aiebat: *Si peccauerit*

uerit vir in virum , placari ei poteſt Deus : ſi autem in Dominum peccauerit , quis orabit pro eo ? Studioſe ergo tibi ab hoc tam enormi diuinæ blaſphemiæ crimine caue : quo tamen plurimi hoc tempore Chriſtiani, Diuinam prouocant vltionem . Blaſphemia namque cum ſit peccatum profeſſioni fidei contrarium, tunc potiſſimum committitur , cum cogitationibus,verbis,ſcriptis,operibuſque , vllam Deo irrogamus iniuriam : fitque quatuor his modis. *Primo* , quando Deo id adſcribimus , quod nullatenus habet ; ſicuti hi Phariſæi calumniabantur Chriſtum à dæmone poſſeſſum. *Secundo*,cum aliquid eorum quæ habet, negamus quemadmodum ijdem Chriſto laudem hanc detrahebant , quod diuinæ virtutis potentia , dæmones obſeſſis corporibus abigeret . Duobus autem hiſce modis multi blaſphemiam Deo inferunt ; maximè verò hæretici , qui adulterinas ſuas ac commentitias diuinarum literarum expoſitiones,ſincerum Dei adfirmant eſſe verbum , prout Damaſus Papa alibi conteſtatur : qui negant ſanctam Eccleſiam Catholicam Chriſti eſſe ſponſam , corpuſque qui Chriſti præſentiam in Sacramento altaris diffitentur : qui ſacrarum reliquiarum , in quibus Spiritus Sanctus habitat, veritati fidem derogant : qui ſeptem Eccleſiæ Sacramenta quaſi pro nullius momenti cæremonijs , deſpiciunt , qui cum Caluino , Deum peccati eſſe authorem denique profitentur,&c. Multi vero etiam Catholicorum , Deum blaphemant; qui nimirum dicunt : Deus nullatenus amat me , nullam mei omninò gerit curam : vellem quod iniquitates meas non puniret , aut videret.

Blaſphemia fit 4. modis
I.
2.
Hæretici blaſphemi.
Habetur 24. q.1.ca.violator.
Catholici blaſphemi.

Hoc etenim teſte ſancto Bernardo , Deo eſt ſuam detrahere diuinitatem. *Tertio*, cum aliquid , quod Dei ſolius eſt , creaturis adſcribimus : quemadmodum filij Iſrael vitulum conflatilem adorabant , & gentiles idolis ſuis ſacrificia immolabant. Ideoque hac ratione & auaritia, *idolorum* eſt *ſeruitus* ; & guloſi, qui *ventrem* ſuum pro Deo colunt , blaſphematores iure dici queunt : quippe qui

Bern ſ.3.de Reſurr.
3. Modus.
Exod.32.
Coleſſ.3.5.
Philip.3.19.

Digitized by Google

pe qui omnium actionum ſuarum ſtudia ad acquirandas opes, poſſeſſiones, commeſſationeſque dirigunt; Cum Deum rerum ſuarum omnium finem ac principium conſtituere deberent. Inſuper cum quis dicit: hoc vel illud tam eſt verum, quam Deus ipſe, pro quadam blaſphemiæ ſpecie habendum eſt: nempè cum creaturas cum Deo comparamus; ac ſi diceremus, hic tam eſt bonus, ſapiens, ve-

4. Modus blaſph. raxque vti Deus ipſe. *Quarto*, cum inhoneſtè ac irreuerenter, res diuinas nominamus: nempè ſacratiſſima Chriſti vulnera, paſſionem, Sacramenta. Huc referri quoque queunt omnes qui in tabernis, alijſque locis, de diuinorum arcanorum myſterijs, ſine reuerentia diſputant; qui Sanctos Dei inhonorant, ipſorum imagines confringunt, Miſſæ ſacrificium, aliaque Eccleſiæ Sacramenta qua verbis, qua factis, exſibilant, ac ſubſannant. Peccatum hoc vnum eſt, è præcipuis, grauius adulterio, furto, homicidio, detractione; quæ omnia quidem, in hominem committuntur; quibus vxori, opibus, famæ vel proximorum vitæ incommodamus: verum blaſphemiæ illud abominabile vitium, ipſi Deo omnipotenti directe contrariatur. Itaq; quemadmodum maximum malum quod vel pulici, vel formicæ infers, multo eſt minus quam minimum, quo hominem afficis; animal ſcilicet rationale, qui ſua dignitate reliqua omnia terræ animalia lõge ſuperat; ſic eadem ratione, minima quæque iniuria, in Deum opt. Max. omnem ſuperat iniquitatem, quam homini queas inferre. Deus namq; infinitis modis non ſolum homine eſt & maior & dignior; verumetiam omnes a-

Sap. 11. 23. Pœna blaſphemorū. Leuit. 24. 14. liæ creaturæ ad ipſum comparatæ, ſunt *tãquam gutta roris antelucani*, inquit Sapiens, *qui deſcendit in terram*. Deus in veteri Teſtamento præceperat Moyſi, vt blaſphemus quiſque lapidibus obrueretur, vitaq; ſpoliaretur: quippe cum blaſphemia infernale ſit peccatum, quo damnati in gehenna die ac nocte

Apoc. 16. 11. 4. Reg. 19. 22. tam ipſum diuinum Numen, quam cœlites omnes proſcindunt, lacerant, laniant. Hinc Sennacherib Aſſyriorum Rex. Dum Iſrael blaſphemans, graui vindicta eſt ab illo percuſſus; deletis nimirum internecione, centum octoginta

ginta quinque millibus de exercitu ipſius. Ob idem ſcelus impius Nicanor, crudeli morte eſt interemptus; cuius lingua minuatim conciſa, auibus deuoranda proiecta eſt. Oza arcam Dei manu auſus attingere, ipſo momento, mortuus in terram concidit, indebiti ſibi vendicans obſequij miniſterium. Refert Diuus Gregorius, puerum quinquennem ſolitum fuiſſe petulanti lingua Deum blaſphemare: qui cum in parentis reſideret ſinu dæmones aduentaſſe, ad quorum incurſum, ſe videre Æthiopes appropinquantes clamauerit: qui vt rurſus blaſphemiam ingeminauit mox infœlicem exhalauit animam. Noſtro quoque hoc ſæculo, diuinæ maieſtatis ſubſannatores, calumniatoreſque, non raro diuinæ vltionis perſensêre vindictam. Quemadmodum in oppido Hardervvicenſi, quod tria circiter miliaria ab vrbe Campenſi diſtat, accidiſſe, compertum eſt. Vbi cum blaſphemus quidam hæreticus, Sacroſancto Miſſæ ſacrificio petulanter illuderet, eleuato nimirum ſuper capitis verticem, panis fruſtulo, mox corpore obrigeſcens, vitam miſere finijt. Similiter & Syluæducis alius quidam eiuſdem farinæ nequam, cum præcipiti furore Diui Anthonij ſtatuam ad ignem hiſce blaſphemis vocibus raptaret: *Antoni, Antoni, tu quidem ſoles in mortale genus igne deſæuire, eoſq; miſere vſtulare, at vbi nunc vires illæ?* illico ſceleratam linguam peſte ſenſit interfectam, ſicque vna cum tota extinctus eſt familia: prout mihi à Reuerendiſſimo, ac fide digniſſimo viro Domino Franciſco Sonnio, eiuſdem vrbis Antiſtite, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto, quo & accidit enarratum eſt.

2. Mac. 15. 33.

Greg. 4. dial. c. 18.

Vide Bredeb. l. 3. c. 27. 29. & 30.

Nota hominum diuerſam indolē.

Conſidera *ſecundo,* quo pacto ex ijſdem verbis dictiſque alij ſcandalizentur, alij ædificentur. Bonis quidem omnia in meliorem partem interpretantibus, quippe cum boni ſint; malis vero, quod mali ſint, in deteriorem. Nam quemadmodum porci qui raparum ac radicum pabulum, quo homines quoque veſcuntur, in alimentum ſumunt, cibum iſtum in porcinam conuertunt carnem; & homines in humanam: ita boni cum aliquid in proximo

Digitized by Google

vident, audiuntque, mox illud in ſuum conuertunt ſpiritale lucrum; laudantes ad minus facientis intentionem, ſi forte opus ipſum per ſe malum, laudare non queant. Hoc etenim Chriſtianæ charitatis exigit ratio; quæ quidem, Paulo atteſtante, non cogitat malum. Chriſtus cruci adfixus ſuorum inimicorum quidem multiplicia non potuit excuſare peccata, tamen vehementi fraternæ charitatis flagrans amore, ignorantiam prætexens patri ſuo cœleſti ſeſe pro ijs interceſſorem exhibuit; excuſando nimirum illos ac dicendo; *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.* Idem fecit & Ioſephus venditus à fratribus: necnon vates Regius, qui cum ab impio Semei varijs eſſet impetitus blaſphemijs, & vir ſanguinum ac Belial vocatus: omnem tamen excuſandi iniurios ſibi captarunt occaſionem dicentes; diuinæ id fuiſſe voluntatis, vt propter melius aliquod bonum à Deo præuiſum ita fieret.

1. Corinth. 13. 5. *Luc. 23. 34.* *Geneſ. 50. 20.* *2. Reg. 16. 7.*

Contra vero, reprobi omnia bonorum hominum quantumcunque laudabilia opera, in ſuum conuertunt detrimentum: qui cum opus, quod per ſe bonum eſſe conſpiciunt, calumniari nequeunt, ipſam culpant intentionem. Quemadmodum Princeps calumniatorum Diabolus, de innocentiſſimo Iob Deo aiebat, quod nullatenus ex amore ei famularetur, ſed vt in rerum temporalium maneret commodis. Quin & conſiliarij Hanonis Ammonitarum Regis Dauidis legatos quos ad ipſum, vt eum ſuper obitu patris Naas conſolarentur, miſerat, ignominioſè exceperunt; obiectantes, quod proditionis ergo veniſſent. Itaque quantumcunque opera factaque bona ſint & laudabilia; nihilominus tamen à malis in ſiniſtram detorquentur partem: mala vero à bonis in bonam. Ex ijſdem Chriſti Saluatoris dictis & factis boni in melius proficiebant; reprobi in peius. vnde ſi fortè populum hunc, qui hic, alijſque in locis Chriſtum cum admiratione magna ſequebatur, percončteris, cur id fecerit; reſpondebit haud dubio quia Dæmones ex obſeſſis corporibus eijcit. Si vero Phariſæos ſuper hac eadem re ſciſciteris, cur ſcilicet Chriſtum à dæmone obſeſſum adfirment, idem omnino reſpondebunt, quod nimirũ dæmones abigat.

Iob 1. 9. *2. Reg. 10. 3.* *Ioan. 6. 2.*

Nicode-

Nicodemus ob gloriam miraculorum Chriſti *noctu* ad eum venit. Caiphas eandem ob cauſam vno cum toto concilio neci eum adiudicauit, dicens: *Quid facimus, quia hic homo ſigna multa facit?* Capharnaitæ à Chriſto defecerunt cum ſermonem de Euchariſtia captum eorum ſuperantem inſtituit: adhæreſcentibus interim eidem eandem ob cauſam, Apoſtolis omnibus ac conſtanti voce dicentibus: *Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes?* Quotquot probè ſunt Catholici, magna animi deuotione erga hanc Venerabilis Sacramenti doctrinam afficiuntur, adeo vt inde ad frequentem eius ſumptionem animentur. Hæretici autem per hoc in horrendas incidunt blaſphemias, hæreſeſque diuinam Sanctiſſimi huius Sacramenti inſtitutionem inficiantes, conuitianteſque. Tepidi vero Catholici, per eandem doctrinam, à frequentiori ſacræ ſynaxeos ſumptione, deterrentur; ſummam diuinæ maieſtatis, quam illic præſto eſſe credunt, præſentiam pertimeſcentes; ita vt ex vna eademque re, nonnulli vehementiori inflammentur amore, alij timore nimis infrigidentur: quidam vero per incredulitatem etiam in hæreſim prolabantur. Per illa quæ ad latronem Chriſtus protulit; *Hodie mecum eris in paradiſo.* reprobi in ſua nequitia ſecuriores efficiuntur; perſuadentes ſibi, quòd cum bono hoc latrone, circa vitæ finem ad meliorem ſeſe frugem ſint recepturi; boni vero inde vehementiori concutiuntur timore, quod in toto ſacrarum literarum volumine præter hunc neminem reperiant, cui hæc tam inſignis circa mortis horam, diuinæ beneficentiæ gratia contigerit: quippe qui omnem vitam male viuendo traduxerat; cum interim manifeſte conſtet, eos mala hinc morte abripi, qui in flagitiorum cœno totum vitæ tempus tranſigêre.

Ioan. 3. 2. Ioan. 11. 47. Ioan. 6. 41. Ibi. 61. Luc. 23.

Conſidera tertio Phariſæos hic de Beelzebub pro ſua quam de eo praue conceperant, opinione, diſſerere. Putabant namque diuerſis in regionibus, diuerſos pro idolorum, quæ illic colebantur varietate, eſſe dæmones: quodque inter ſe animis (hoc namque poëtarum figmentis

Phariſæorũ de dæmonijs error.

 de

de gentilium Dijs proditum eſt) diſſiderent. Beelzebub vero apud Accaronitas, paleſtinæ populo, pro Deo venerabatur; Iudæis interim pro Diabolo illum (id quod erat) habentibus; Sibique perſuadentibus, quod viribus eſſet præſtantior; quam quiſquam Iudaicæ regionis dæmon: qui Iudaicum populum ſeu hoſtem impugnabat, ac fugare ſatagebat. Quemadmodum Rex Syriæ Benadab, putabat Achab Iſraelitarum Regem, à Dijs montium, aduerſus Deos conuallium, defendi. Huius erroneæ opinionis inde forſitan promanauit origo; quod Dæmones peccatis dominentur, & ad ea perpetranda homines incitent, quorum equidem plurima inter ſe contrariantur. Veluti auaritia Achan, filij Charmi de tribu Iuda, prodigalitati acolaſti iſtius, qui paterna omnia decoxerat bona aduerſabatur. Guloſitas Nabalis, indiſcreto illorum quadraginta Iudæorum ieiunio; qui ſe deuouerant neque manducaturos, neque bibituros, priuſquam Paulo necem intuliſſent. Hamanis ingens ſuperbia, imprudenti Prophetæ iſtius humilitati, qui ſibi à Pſeudopropheta imponi miſere ſinebat: odium fratricidæ Cain, nimiæ ſacerdotis Heli in filios indulgentiæ; & adulterorum laſciua ſalacitas importunæ coniugatorum continentiæ: ſupina ignauia ſerui iſtius, qui ſine vllo lucri incremento, talentum Domini ſui in terram defoderat, illorum vigilantiſſimæ diligentiæ, qui ſuis concionibus Paulum Apoſtolum in diſcrimen adducere nitebantur: garrulitas hominum loquacium, *mutorum canum* (vt verbis vtar Eſaiæ) præpoſteræ taciturnitati. Virtus namque in medio duorum extremorum conſiſtit, vt ne quid nimis, minuſue, quam par eſt, agas. Hæc etenim duo, ſibi mutuo contrariantur: ſicuti auaritia & prodigalitas peccata ſunt inter ſe pugnantia, ac liberalitati aduerſantia; cuius munus eſt, cum mediocritate & dare & ſeruare. Hæc aliaque id generis peccata, ſuos peculiares habent malignos ſpiritus, qui homines ad ea impellant. De quibus octo integros ſcripſit libros Ioannes Caſſianus, vbi eos

3. Reg. 20. 21. Ioſue 7. Luc. 15. 1. Reg. 25. Actor. 23. 21. Eſth 3. 3. Reg. 13. Gen. 4. 1. Reg. 2. Matth. 25. Philip. 1. Iſai. 56. 10. Caſſ. de inſtit. Cenob. l. 5. & ſeqq.

Digitized by Google

eos nominat Spiritus gulæ, luxuriæ, auaritiæ, &c. quemlibet ſecundum functionem ſuam. Probabile namque eſt Luciferum, qui (prout alibi diximus) vnicuique ſuum adſignat Spiritum, ſingulorum hominum conſiderare conditionem, & ſecundum cuiuſque naturæ qualitatem, idoneum aliquem Diabolum procurare. Eam ob rem ſæpius cor tuum ingrediens, te ipſum agnoſce, conſiderans, quonam magis propendeas, vt ſic Diabolo ſua eripias arma, priuſquam te tuis proprijs paſſionibus expugnet, ſuperetque. *Dom. 1. quadr. § 9.*

Conſidera quarto Beelzebub hoc loco *Principem* vocati *dæmoniorum:* quod non ita accipiendum, quaſi ipſe inter cæteros principatum teneat. Hunc namque Lucifer ſibi vendicat, qui in diuinarum literarum eloquio, *Diabolus* nominatur, item *Draco*, *Sathanas*, *Serpens antiquus* prout alibi dictum. Qui quidem primo Euam, deinde Chriſtum tentationum ſuarum inſidijs aggreſſus, nunc vinctus ad tartara eſt relegatus; vnde ante Antichriſti aduentum liber non egredietur. Quo carcere ipſe præ cæteris, qui adhuc in aëre volitant; magis tenetur, tum ob ineffabilem Chriſti bonitatem: populum ſuum à crudeliſſima draconis huius tyrannide immunem conſeruantis, tum ob Chriſti iuſtitiam, qua peſſimum dæmonem pro malitioſa ſua nequitia eo ſupplicio punit, quod omnes malignorum ſpirituum cateruæ ſummopere timent: quemadmodum liquet ex precibus iſtius legionis; rogantis, ne in tartaream relegantur abyſſum. Dicitur ergo Beelzebub princeps dæmoniorum, quia certorum quorundam princeps eſt. Sunt etenim (vt recte ait Paulus) varij inter ipſos *rectores tenebrarum harum*, qui aërem noſtrum occupant, principatus & poteſtates: quorum nonnulli imperant, alij imperata exequuntur. Primatus autem hic tribus prouenit ex cauſis.

Beelzebub quomodo Princeps.

Dom. 1. quadr. §. 2.

Apoc. 20. 2.

Luc. 8. 31.

Epheſ. 6. 12.

Primatus inter dæmones.

1. *Prima*, Eſt natura horum malignorum ſpirituum, quæ

quæ eadem nunc omnino in illis, ſicuti ante lapſum fuit: peccatum namque, ipſorum naturam non immutauit, ſed inquinauit. Certum autem eſt, Angelicos beatorum Spiritus, quo in altioris Hierarchiæ choro ſunt, eo quoque ipſorum naturam eminentiorem eſſe, per quam naturaliter reliquos antecellunt. Quemadmodum humana natura, beſtias omnes regit: Ab angelica vero regitur; vtpote ſublimiore, digniore'que. Eſt *præterea* communis antiquorum patrum ſententia, quod ex quolibet Angelorum choro, aliqui ſaltem ceciderint. Vnde conſequens eſt, dæmones illos, qui ex altiori dignitatis gradu corruerunt, naturaliter imperare eis, qui in inferiori choro erant.

2. *Secunda*, Prouenit ex ipſo, in quo rerum potiebantur, loco. Sicuti namque diuina bonitas non ſolum hominum cuilibet proprium adſignauit Angelum, verum ſingulis prouincijs, vrbibus, regionibuſque qui eas regant (Michaël etenim vti olim Iudaici populi princeps
Dan.10.20. erat, ſic nunc Eccleſiæ curam gerit: & Daniel meminit Perſarum, Græcorumque principis; hoc prout Bea-
Gregor.17. tus exponit Gregorius, illorum Angelorum, qui popu-
Moral.c.7. los hoſce gubernabant. Quin & Ioannes in Apocalypſi
Apoc.1.20. ſeptem enumerat Angelos, qui totidem ſecundum Hie-
Apoc.16.5. ronymi ſententiam, Aſiæ vrbium rectores erant. Fit & ibidem mentio *Angeli aquarum*; quod elementum quodlibet etiam à peculiari conſeruetur Angelo) ita & Lucifer agit: adſignans nimirum cuilibet regioni ac prouinciæ, certum aliquem ex damnatorum ſpirituum nu-
Caßiod. 8. mero. Abbas Serenus, cuius Caſſianus meminit, Per-
coll. c.13.14. ſarum ac Græcorum principem, de quo Daniel ſcribit, Dæmones fuiſſe ait; aduerſantes tam ſibi mutuo, quam Iudaicæ nationis Angelo. Hinc eſt, quod de diuerſis diuerſarum regionum vrbiumque, quibus do-
a 4. Reg. 23. 10 minabantur, Dijs, ſeu dæmonibus, ſacra paſſim ſcriptu-
b Num.25.3 ra meminerit: nempe de [a] Moloch Ammonitarum Deo;
c Iud. 16. 23. de [b] Beelphegor, Moabitarum: de [c] Dagone, Philiſtæo-
d 4.Re 18 34 *e 4.Reg.1.6.* rum; [d] Ana & Aua, Samaritanorum; [e] Beelzebub,

Acca-

Accaronitarum; [a] Baalberith, Sichemitarum. Quin immo, pleræque vrbes ac villæ, à dæmonibus, qui ibidem in pretio habebantur ſua erant ſortita nomina. Quemadmodum nos Chriſtiani nominibus Sanctorum vrbes quoque inſignimus: nempe S. Audomarum, S. Dionyſium, Montem S. Winoci, aut S. Gertrudis, S. Amandum, &c. ita & ſacrilegi illi Dæmonum cultores ſuis etiam ciuitatibus, Deorum indere ſoliti erant vocabula: nimirum [b] Baal Gad, [c] Baal Pharaſim, [d] Baal Thamar, [e] Baal Meon, [f] Baal Hermon, &c. propterea quod huiuſcemodi Dæmones, talium ſibi locorum cultum, principatumque vendicarent. a *Iudic.* 9. 4. b *Ioſue* 11. 17. c 2. *Reg.* 5. 20. d *Iud.* 26. 23. e *Nu.* 32. 38. f *Iud.* 3. 3.

3. *Tertia*, Ex propria, quam ſuſtinent, functione: Sicuti etenim Deus certa quædam officia, per peculiares Angelos exequitur, nempe ſanitatem impertit per [g] Raphaelem; Dæmones abigit, per [h] Michaelem; cœleſtia propalat arcana, per [i] Gabrielem, legem propagat per alios angelorum Spiritus, prout [k] Stephanus, [l] Pauluſque fatentur, &c. & ita certi quidam dæmones, certis quibuſdam denominantur ſceleribus. Hinc Aſmodæus, rei præeſt [m] venereæ, qui & ideo ab [n] Oſee vate, *Spiritus fornicationum* nominatur: Leuiathan vero, [o] *Rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ* hæreticorum Diabolus Hebraicæ [p] Abdon vocatur. Græce autem Apollyon, Latine habens nomen exterminans, ſeu deſtruens: quippe cum hæreticorum prauitas, omnia ſtudeat deſtruere ac abolere; inferendo paſſim horrendam cladem animabus, corporibus, facultatibus, Eccleſijs, Monaſterijs, fidei, ſcripturis, antiquiſſimis Sanctorum patrum monumentis, prout lachrymantibus oculis, quotidie licet intueri. His dæmonum principibus ſubſunt alij, qui ſecundum eorum præſcriptum ac voluntatem, homines ſuis verſutijs inuadentes geſtorum à ſe debent reddere rationem: quemadmodum alio in loco duobus ex Gregorio & Euagrio prolatis exemplis, quibus & nunc totidem addam confirmaui. Primum habet Caſſianus; apud quem Serenus abbas enarrat, quod Monachus quidam conſpexerit quendam dæmonum principem, ſatel-

g *Tob.* 12. 2. h *Apoc.* 12. 7 i *Dan.* 8. & 9. k *Luc.* 1. 26. l *Act.* 7. *Gal.* 3. m *Tob.* 3. 3. n *Oſee* 4. 12. o *Iob.* 41. 25. p *Apoc.* 9. 11. Hæreticorũ Diabolus. *Dom.* 12. *poſt Pentec.* §. 14. *Caſſ. coll.* 8. *cap.* 16.

Digitized by Google

ſatellites ſuos in ſpelunca examinantem. Apud quem dum quiſque rei à ſe perpetratæ facinus glorioſe prædicaſſet, prodijſſe inter cæteros quendam, iactantem ſe Heremitæ cuidam, cui ad annos omnino quindecim inſidias ſtruxerat, cum moniali quadam, quam & in vxorem ſibi cogitaret adſciſcere, lapſum procuraſſe. Quod cum præfatus Monachus ita actitari cerneret, abijſſe illum Peluſium, ad Heremitam ſcilicet: omniaque prout dæmon recenſuerat, comperiſſe. Alterum vero in vita ſanctiſſimæ Afræ Martyris refertur: de quodam horrendæ turpitudinis dæmone, qui ſe ſe ad B. Narciſci Antiſtitis imperium, Auguſtæ Vindelicorum debuit prodere, coruo nigrior, leproſoque deformior; quippe toto corpore abominabili perfuſus ſanie. Hic Epiſcopum orabat; vt in priſtinæ turpitudinis domicilio eum quiete permanere ſineret; vel ſi id imperare non valeret, ſaltem alio non ablegaretur, niſi ad viui animalis occupandam animam: Se etenim alioquin nullatenus auſum, vacuum ad ſuum redire principem ni vapulare velit. Vnde Narciſſus eum iuramento conſtrinxit, vt ſi voti compotem eum faceret, mox animam, quam ei largiturus eſſet, enecaret. Dictum factum adſignauit, enecauit. Nominauit namque ei animam ingentis draconis, Iulias alpes venenato oris ſui flatu inficientis, magnamque hominum pecorumque ſtragem edentis. Cui nolens volens, vitam debuit eripere: magnopere interim ſe acerbas Principi ſuo daturum pœnas, queritans.

Apud Sur. 5. Auguſt.

Nomen Beelzebub vnde.

Conſidera quinto, ipſum nomen *Beelzebub*, quod principem ſignificat muſcarum. Vnde nonnulli adferunt, huius nominis originem hinc promanaſſe, quod in huius dæmonis delubro, ingens fuerit muſcarum multitudo, immolatarum victimarum nidore allecta. Alij aliam reddentes rationem, dicunt quod aduerſus importunos muſcarum inſultus, inuocari ſit ſolitus. Quemadmodum Græci Myagrum, aut Myodem hoc nomine celebrant, illique aduerſus muſcarum frequentiam quam depellebat

Plinio

Digitized by Google

Plinio teſte, litabant. Quod ideo opera diaboli eueniebat (modo authori habenda fides) quia propter ineffabilem ſuam ſuperbiam, ſacrificiorum victimis, Deo ſoli debitis diuini cultus honorem aucupabatur. Nos vero ideo muſcarum principem appellare eum poſſumus, quod ipſius ſubditi, non niſi muſcæ ſint. *Plin. l. 10. cap. 28. & l. 29. cap. 6.* **Subditi Beelzebub MVSCÆ.**

Primo, Quod ſæuiſſima dæmonum tyrannis per ſacratiſſimæ crucis Chriſti trophæum, non minus profligata ac eneruata ſit; quàm leui manus contactu, muſcæ ſolent abigi. Vnde D. Antonius, dæmonum impotentiæ ſolebat cum cachinno inſultare. 1. *Athan. in vita eius.*

Secundo, Quod homines reprobi non minus ſint inſtabiles, quam hinc inde volitantes muſcæ: quippe, qui modo hoc, modo illud aggrediuntur. Vnde B. Franciſcus huiuſcemodi vacillantes homines, fratres muſcas nominabat, vt ſuæ eos leuitatis puderet. Itaque nec diabolum timeas, nec teipſum muſcæ ſimilem efficias: quibus inſuper etiam hoc commune, vt libentius corporum vulneribus ac ſcabiei inſideant, eaque admordeant, quam integris, validiſque membris. Quemadmodum & malitioſi homines, auidius proximorum audiunt & rodunt defectus, quam virtutes, ac res bene geſtas; imitantes in hoc principis ſui Beelzebub, aliorumque malignorum ſpirituum, exemplum: qui vt Iob ait, *in locis humentibus* verſantur, ac libentius ſcelere occupantur, quam virtutibus. Videtur autem dæmonibus volupe olim fuiſſe, auditu percipere nomen illud *Baalis*, aut *Belis*; Quod tantundem ſignificat, ac ſi diceres, Dominus aut Poſſeſſor. Vnde ſupremum Palæſthinorum idolum, abſolute *Baal*, ſeu Dominus nuncupabatur: cæteris autem cognomen aliquod vel loci, vel officij adijciebatur, quo eius exprimeretur conditio, ſeu proprietas: veluti *Beelphegor* reuelationis dæmon, qui multa per detractionis vitium, hominum peccata reuelat, aperitque & tandem ipſam reſerat gehennam: *Beel Sephon*, id eſt, aquilonis Deus, vnde teſtante Hieremia, *omne panditur malum*, veluti ex frigido, boreali axe, diuini amoris flamma carente: *Baal Berith*, id eſt, idolum pacti, 2. *Bonauent. in vita cap. 7. Piſan. Conform. 12. p. 2.* *Iob 40. 16.* **Baal. quid?** *Oſee 9. 10.* *Exod. 14. 2. & 9.* *Hierem. 1. 14.* *Iudic. 9. 4.*

qui

Ioſ.11.17. qui malitioſos contrahit contractus: *Baal Gad*, id eſt, fœlicitatis ſeu fortunæ Deus, qui male ac infeliciter homi-
3.Reg.13.23. nes in chartis, aleis, ac duellis felicitat. *Baal Haſor*, de-
Iudic.3.3. ſtructor feni, qui feno interitum conciliat: *Baal Hermon*,
2.Reg.5.20. qui omnia deuaſtare cupit: *Baal Pharaſim* diſſenſionis
Num.32.38. Deus: *Baal Meon* Dominus domus, hoc eſt domeſticus Deus, &c. Horum autem ſerui dæmoniorum, tanto huius nominis Baal tenebantur religionis obſequio, vt etiam vxores hoc nomine Baalim, id eſt, Domini, ſuos co-
Oſee 2.17. honeſtarent maritos. Quod tamen Deus per Oſee vatem deteſtatur dicens: *auferam nomen Baal de ore veſtro.* Nullatenus enim permittit Deus, vt vllam cum dæmone familiaritatem, qua factis, qua verbis, contrahamus: quip-
Pſal.15.4. pe de quibus per Regium ſuum Pſaltem ait; *nec memor ero nominum eorum per labia mea.* Eam ob rem, nos quotquot Chriſtiani ſumus, debemus dæmonum deteſtari nomen, atque illius loco Sanctorum frequentare vocabula.

Hæretici implent quod prædixit Chriſtus. Conſidera *ſexto*, probe admodum ab hæreticis adimpleri id quod Chriſtus diſcipulis ſuis alibi aiebat: *Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domeſticos eius.*
Matt.10.25. Diuina etenim miracula, quæ in Catholica quotidie contingunt Eccleſia, ad noſtræ confirmationem fidei, Diabolo adſcribunt. Non minus quam olim gentiles; qui quam in Sanctis martyribus miraculorum conſpiciebant virtutem, Dæmonis volebant poteſtati attribui; Chriſtianos interim, magos: ac miracula, magicas præſtigias appellantes. Semper in hoc Pſeudoprophetæ incubuerunt vt falſam ſuam doctrinam aliquibus miraculis ſiue
3.Reg.16.29. veris, ſiue mendacibus confirmarent. Conſtat hoc ex quadringentis iſtis Baaliticis Prophetis, qui contentiſſima voce ad meridiem vſque, irrito conatu Deorum ſuorum auxilium implorarunt, vt miraculum aliquod poſſent edere. Idem ex Simone Mago hæreſiarcha: qui vt
Egeſip.l.3.c.2 de Ercidio Hieroſ. Ægeſippus teſtatur infelici euentu in cœlum ſe volaturum, mortuumque vita donaturum, promiſerat: Sed ſicuti ipſe fractis cruribus, concidit; ita & defunctus, is qui

qui erat, remanſit. Cirola Arrianorum Epiſcopus, volens miraculorum ſuorum oſtentare gloriam, ex vidente cæcum effecit. Caluinus vero pauperculum quendam Bruelæum, qui ſe mortuum finxerat, reſuſcitare volens quaſi in confirmationem Caluiniſmi verè occidit. Cæterum, cum omni conatu fruſtra ſe hic laborare videant, neque vel hilum proficere, ad ſimulatæ excuſationis prætextum confugientes, dicunt ſe illam eandem veterem orthodoxam profiteri fidem, quæ plurimis olim à Deo miraculis adeo ſolidata confirmataque ſit, vt nulla iam amplius miraculorum teſtificatione opus habeat. *Turon. lib. 2. hiſt. cap. 3.* *Bolſec. c. 13. vita Calu.*

Ad quod duo reſpondeo. *Primo* quidem, penes nos ſincere veteram illam orthodoxam fidem conſeruari, cuius originem illi ad nullum alium, quam ad ipſos Chriſti Apoſtolos, à quibus illam hauſimus, queunt referre. Quin & eaſdem omnino cum ipſis, ſcripturas retinemus. Quarum cum nouam indies expoſitionem conſignant hæretici, neceſſe fuerit, vt aliquo diuinæ veritatis teſtimonio eam confirment, maxime cum tam variæ ac contrariæ quotidie inter Nouatores Commentores oriantur expoſitiones: quarum vna, aliam vituperat & damnat, vt alia Lutheranorum, Caluiniſtarum, alia anabaptiſtarum, vt ſine miraculorum certificatione ſcire haudquaquam liceat, quis illorum veriores proferat expoſitiones. *Deinde*, conſtanter adfirmamus, quotidie adhuc apud nos Catholicos, diuerſis ſignis ac miraculis, noſtræ fidei dogmata firmari, idque varijs admodum modis. Reſponſio ad hæreticorum cauillos. 1. 2. Quotidiana apud nos etiam hodie miracula.

Primo, Per homines vitæ ſanctimonia commendatiſſimos, noſtræ dum aduiuerent fidei: nempe Franciſcum de Paula. Minorum fratrum primum inſtitutorem, qui anno Domini 1507. ex hac vita migrauit. Franciſcum Xauerium Societatis IESV presbyterum, qui miraculis Indos ac Iapones ad Chriſti fidem conuertit. 1.

Secundo, Per Sanctorum inuocationem, quemadmodum hoc nomine varia quotidie miracula edit B. Ignatius Loiola eiuſdem Societatis fundator. 2.

Tertio, Per Sanctorum reliquias; quarum hoc tempore 3.

Digitized by Google

Hier cont. Vigil. haud minor eſt virtus quam fuit olim B. Hieronymi ſæculo, cum earum contractu dæmones profligarentur.

4. *Quarto*, Ob loci ſanctimoniam; ſicuti quotidie adhuc in æde Lauretana, in qua Diua virgo, ſanctiſſima Dei parens, nata, atque ab Angelo ſalutata eſt, celeberrima aliquot eduntur miracula.

5. *Quinto*, Per Sanctorum imagines, ac ſtatuas: quemadmodum in varijs mundi partibus, eiuſdem ſacratiſſimæ virginis memoria, imaginum cultu renouatur: quarum virtute plurima ſæpenumero contingunt miracula: veluti Hallæ Brabantiæ, Louanij, in Aſpricolle: & in monte Serrato apud Hiſpanos, &c.

6. *Sexto*, Per inflictas hæreticis plagas; quæ ideo, vt ab errore reſipiſcant, ijs à Deo immittuntur. Sicuti non ſine diuino miraculo Brulæus, de quo ante diximus, morte à Deo eſt punitus. Similiter & anno 1567. ipſa nocte ſanctæ Agnetis virginis, haud citra ingens miraculũ, Haſſeleti in parochiali Eccleſia, vſque ad minimam ſcintillam omnis ignis, qui illic copioſe ad ſanctorum imagines, codices ſacros, veſteſque ſacerdotales exurendas flagrabat, eſt extinctus. Quod tunc quidem præcipue contigit, cum in demolienda crucis effigie, quæ in editiori chori loco conſiſtebat, totis laborarent viribus. Adeo vt propter hoc tam ſtupendum inſolitæ rei miraculum, ipſe hæreticorum prædicans, Hermannus Dryeuer, Swollanus animo conſternatus, omnes iuramento adegerit, ne ad Catholicorum aures, qui alioquin hoc in fidei ſuæ teſtimonio Caluiniſtis obiectarent.

Centur. tit. 5. cap. 10. Ad hæc non habent hæretici quod reſpondeant niſi diabolica hæc fieri virtute. Imo ipſi nouatores Magdeburgenſes, in centurijs ſuis, centenis aliquot refertis mendacijs, adſerere non verentur, Sanctiſſimum illum Turonenſis Eccleſiæ Epiſcopum Martinum, Magum extitiſſe: maxime ſi vera illa inquiunt ſint, quæ diſcipulis eius Seuerus Sulpitius, de rebus eius geſtis, ante annos mille ducentos, prodidit. Ad quam conſtabiliendam blaſphemiam, hoc potiſſimum vtuntur argumento. Omnia hæc, aliaque conſimilia miracula, ad papiſticam confirmandam idolomaniam,

S. Martinus Magus audit.

con tra

Digitized by Google

contra Dei verbum, eueniunt. Itaque nihil horum verum eſſe poteſt; quippe cum Deus, rei falſæ fidem non adſtruat. Verum eheu, miſeri hi homunciones, hæreticis obfuſcati tenebris ſuam non aduertunt cæcitatem; quæ incerta, imo falſa ſunt pro veris adſumunt, vt certam claramque euertant veritatem. Certum ſibi habent, ſuam doctrinam, purum Dei eſſe verbum, contra commentitium ac adulterinum omnino, quicquid iſti aduerſatur. Verum, hæc ipſorum certitudo, ab alijs tanquam diabolicum commentum, ac inſania, reijcitur. Quotquot Caluini non non ſunt, Caluiniſticam execrantur doctrinam. Similiter & qui Caluinianæ ſunt farinæ Lutheranam explodunt, &c. Itaque iam controuertitur, an illa certitudo, quam pro Dei verbo conantur obtrudere, ſit doctrina Caluini, an vero Lutheri, aut anabaptiſtarum alicuius. Eam ob rem cum oporteat hæc ab ancipiti vindicari, maxime quod horum quilibet, biblico ſe ſe defendat contextu, quo & cæteros omnes oppugnat; neceſſe erit, vt aliquod diuinæ veritatis accedat teſtimonium: nempe, ſupernaturalis miraculorum vis, quam nemo præter diuinum illud numen præſtare valebit; cuius eſt mortuorum corpora reſuſcitare, mutorum ora reſoluere, auditum ſurdis reſtituere, &c. Quod nemo extra Catholicæ, ac Romanæ Eccleſiæ gremium vllus vnquam potuit. Itaque tenebriones iſti, haudquaquam conſiderant, CHRISTVM Saluatorem ſe miraculorum virtute, ſuæ Eccleſiæ fore præſentem promiſiſſe; & quod nullum omnino ſæculum præterierit, iam inde ab eius in cœlos aſcenſione; quin diuerſi extiterint, vitæ ſanctimonia præſtantiſſimi, qui miraculorum gloria, Catholicæ fidei veritatem comprobauerint; prout varijs literarum monumentis, ad perpetuam poſteritatis memoriam conſignatum eſt: Immò vix decennium vllum elabitur, quo non aliquod notabile edatur miraculum, ſiue per fidem, & Euchariſtiæ veritatem, ſiue per ſanctorum inuocationem, vel aliud quid, quod Catholicam concernat religionem. *Marc.16.17. Ioan.14.12.*

Gregor. 27. Mor. 14. & hom. 19. in Euang. Et licet Beato teſte Gregorio, Sancta Chriſti Eccleſia miraculis hoc tempore opus non habeat; exhibet tamen illa, cum maxime cenſet oportuna. Vnde eſt cur magnopere pertimeſcant blaſphemi illi noſtræ ætatis hæretici, ne horrenda illos inueniat plaga, quam Iudæis Chriſtus olim prædixit, in peccato veſtro moriemini. Qui etenim Dei omnipotentis opera dæmoni adſcribunt, ac conſcientia reluctante, veritati bellum indicunt, hi cum reprobis hiſce Phariſæis, in Spiritum ſanctum enormiter delinquunt. Eam ob rem diuina vlciſcente iuſtitia, communiter contingit, vt ad meliorem frugem ſeſe non recipientes, obdurati in hæreſi exſtinguantur, ac infidelium in inferno pœnis, ſocientur. Summo itaque ſtudio, ab huiuſcemodi blaſphemia tibi caue, conſiderans, neminem repertum iri, qui ſanctorum inficietur miracula, quam illos, qui eorum ſunt fide deſtituti: prout merito B. Ambroſius Arrianis, Geruaſij ac Protaſij, ſanctiſſimorum Chriſti Martyrum, miraculis fidem derogantibus, exprobrat.

IV. *Et alij tentantes, ſignum de cœlo quærebant ab eo.* De his Mat- Matth. 12. 38. thæus ita ſcribit: *Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis & Phariſæis: Magiſter volumus à te ſignum videre.* Erant quidem & hi Phariſæi, vti priores quoque, verum diuerſi ab his, vnde fieri poteſt, quod etiam Hieroſolyma ad Chriſtum venirent, vt eius dicta factaque curioſe obſeruarent, num veritati eſſent conſona. De quibus tamen id adfirmat Matthæus, quod quæſtionem hanc propoſuerint, poſtquam Chriſtus quatuor rationibus, in hoc Euangelio allatis, ſuis ſatisfeciſſet aduerſarijs. Itaque hoſce introducit, Chriſtum percunctantes, ac quaſi dicentes: profers quidem varias in medium rationes, verum vt nobis conuenientius os obtures, aliquod aliud edito ſignum, cui contradici omnino non valeat. Lucas autem hanc interrogationem, hoc in loco præmittit quaſi prius factum. Vnde fieri poteſt, vt bis eam obiecerint: primo quidem cum alij blaſphemijs Saluatorem impetierant quaſi dæmonium haberet, cumque nihil tum eis reſponderetur,

Digitized by Google

tur, iam nunc denuo interrogarint. Itaque Chryſoſto- *Chryſ hom. 44. in Matt.*
mus, Matthæi explanans Euangelium, notat verbum
tunc, ac ſi Euangeliſta ſuper hoc fuiſſet admiratus, quod
plura adhuc expeterent miracula, cum tam multa, variaque
præceſſiſſent.

Potuit hæc interrogatio *in primis* oriri, ex infidelitate *Motiua Phariſæorum.*
cum de veritate miraculorum Chriſti ambigerent: conſi-
derantes, miracula quæ hic in terris eduntur, à dæmo-
ne, mundi terræque Principi fieri poſſe: illa vero quæ in
cœlo contingunt, à Deo ſolo vtpote cœli Domino pro-
cedere. Itaque de cœlo aliquod ſibi exhiberi ſignum, poſtu-
lant, ad inſtar Moyſis, panem cœleſtem Iſraelitico po- *Exod. 16.*
pulo ſubminiſtrantis; Aut certe Ioſue, qui lunæ ſoliſque *Ioſ. 10.*
curſum præce ſtitit, Vel ad minus Samuelis, fulgura, ac *1. Reg. 12.*
tonitrua, præter temporis naturam, è cœlo deuocantis.
Quin vt & Heliæ imitaretur exemplum, ad cuius pre- *3. Reg. 18. 4. Reg. 1.*
ces, ignis cœleſtis holocauſti victimam deuorauit, bi-
noſque omni cum comitatu principes quinquagenarios
necauit: vel etiam Eſaiæ, cuius iuſſu imperioque Sol *Iſai. 38. 8.*
ad decem lineas retroceſſit; adeo, vt Dionyſio Areo- *Dion. Ep. 7. ad Polyc.*
pagita teſte diem viginti integris horis auctiorem fece-
rit.

Secundo, Ex curioſitate, cupidi enim rerum nouarum *Secundum motiuum.*
erant: quemadmodum Herodes gauiſus eſt cum ad ſe vidit
Chriſtum à Pilato deſtinari, vt more alicuius iaculatoris, ali-
quid præſtigiarum ederet.

Tertio, Ex veritatis ambiguitate: Veluti Regulus ille, qui 3.
etſi multa Chriſti audiſſet miracula, voluit tamen & ipſe in *Ioan. 4.*
filio huius rei periculum facere: quippe cum difficilius fidem
accommodemus ijs quæ audimus, quam quæ ipſi videmus,
reque ipſa comperimus.

Quarto, Quod præterita miracula non viderentur ſuffi- 4.
cientia. Vt Moſaicæ legi, tot annorum centurijs receptæ
renuntiantes, Chriſtianam fidem amplexarentur. Adeo vt
hinc Paulus dicat: *Iudæi ſigna petunt, & Græci ſapientiam.* *Cor 1. 1. 22.*
Ac ſi diceret: Iudæi ad ſaniorem recuſant redire men-
tem, niſi continua videant miracula: nec Gentiles, ni-

Digitized by Google

ſi efficacibus humanæ ſapientiæ rationibus conuincantur.

Quinto, Vt continuis ſuis quæſtionibus Chriſtum inquietarent, diuixarentque: qui nullum miraculorum expetendorum faciebant finem. Hoc pacto, vti Lucas ait, *tentabant* eum, id eſt, moleſtabant, volentes virium ipſius experimentum capere. Chryſoſtomus vero inquit, eos verbis adſentatorijs Chriſto adulari voluiſſe, atque os oblinire: quaſi dicerent; agnoſcimus quidem libentes, quod varia facias miracula, eaque & ſuſcipimus & laudamus: verum vt maiorem de te concipiamus opinionem, teque maiori celebremus præconio, edito etiam è cœlis aliquod nobis miraculum. Nonnulli autem in Matthæo verbum hoc, *Volumus*, notant; quaſi cum authoritate ac imperio Chriſtum fuiſſent adorti, volentes nimirum vt ita fieret ac iubentes.

Luc. hic. *Chryſ. ſup.* *Caietan. in Matth.*

Pharisæis qui ſimiles. I. Anxij de prouidentia Dei.

Multi vero plane homines, hiſce Phariſæis ſunt ſimiles: •veluti *in primis*, qui nullis vnquam Dei operibus contenti ſunt, ſed ſemper anxij ſollicitique magis ex incredulitate quam ſcrupuloſitate: Et quidem quanquam Deus in præſentem vſque horam eos adiuuerit, atque ex cunctis difficultatibus eripuerit, futurorum tamen anxietate ita torquentur, vt per hoc manifeſte ſignificent, quod præcedentia, ſua potius acquiſierint induſtria, quam diuinæ bonitatis clementia, cum impijs dicentes: *Manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hæc omnia.* Vnde opera Dei, quæ ſpiritualibus oculis non intuentur, haudquaquam conſiderant. Deus namque ideo quotidiano ſuo iuuamine nobis opitulatur, vt eum diſcamus agnoſcere, eique fidere tanquam Domino ac parenti noſtro; Gubernanti mundum vniuerſum, & ſingularem electorum ſuorum curam gerenti. Hæc cum ex omnibus ipſius beneficijs attendere, aut diſcere non poſſumus, tunc reuera in Chriſtianæ fidei doctrina parum, aut nihil admodum profecimus. Hinc author operis imperfecti, huiuſcemodi homines terræ comparat arenoſæ, quæ quamuis denſam ſuſceperit pluuiam, tamen quia nullos in ſe tenet

Deut. 32. 27.

humo-

humores, ſemper adhuc aret. Quin & febricitantibus eos ſimiles ait: qui quantumcunque biberint, calore tamen omnem potum abſumente ſemper ſitiunt. Item qui ſi quid minus gratum eis dicas ſurda aure tranſeunt: aut ambulantibus, & aliud cogitantibus prætereuntium vident neminem. Itaque diuinis intende operibus, grates Deo age, neque eum anxia tua ſollicitudine vexes, aut ad iracundiam prouoces.

Secundo, Phariſæis ſimiles ſunt hi, qui in fide vacillant, quia vident vno eodemque ſemper modo, mundum gubernari, neque quidquam vel audiri, vel ſciri de rerum futurarum euentu: prout impij quoque apud ſapientem conqueruntur, dicentes; *Non eſt qui agnitus ſit reuerſus ab inferis.* Itaque dubitant de his quæ docemur. Tales erant epulonis iſtius fratres, quos putabat pœnitentiam acturos, *Si quis ex mortuis ad eos rediiſſet*, quaſi dicat nunc non credunt, ſed voluptatem ſequuntur nihil de futuro animarum ſtatu ſolliciti. Huiuſcemodi etiam inter Chriſtianos nonnulli (prôh dolor) reperiuntur, maxime politici illi, impij Machiauelli diſcipuli, qui Chriſtianam fidem, non niſi pro re aliqua ciuili ac politica habent, quæ timore pœnæ ac inferni metu hominem intra modeſtiæ limites contineat. Neque credunt præteritis miraculis ad Chriſtianæ fidei confirmationem editis, neque præſentibus, quæ etiamnum hoc tempore varijs in locis contingunt, ſed omnia impoſturis, ac præſtigijs cum Iudæis, Ethnicis, & hæreticis adſcribunt. His nullatenus recentia eſſent expetenda ſigna aut miracula, ſed conſiderandum ingens illud miraculum, cuius D. Auguſtinus meminit. Quo pacto ſcilicet mundus vniuerſus, cum omni ſcientiarum, ac voluptatum, honorumque genere afflueret; plenus ſcilicet idolorum cultu, malitia & nequitia, à bis ſenis Chriſti diſcipulis, pauperculis nimirum piſcatoribus, impolitis, imperitis, ac prorſus rudibus, ita ſit conuerſus, vt omni abiecta idololatria, ac vana gentilium Deorum, cui tot centenis annis litauerat, ſuperſtitione, totaliter, ſe ſe ad nouæ vitæ capeſſandam ſemitam contulerit.

2. Dubij in fide.

Sap. 2. 1.

Luc. 16. 30.

Politici.

Aug. 22. Ciui. cap. 5. Contra Politicos.

Digitized by Google

Cuius doctrina in eo conſiſtebat, vt pro Deo hominem inpoſterum abiectum, vilem, contemptibilem, atque tam ab Eccleſiaſtico quam politico Magiſtratu crucis patibulo adiudicatum, ac peſſimo necis genere affectum, colerent; ſepoſitis interim omnibus carnalium deſideriorum affectibus, inclinationibuſque. Hæc enim res, talis, ac tanta eſt, vt omnia ſuperet miracula, ſatis ſuperque ſufficiens, vt omnes politicos iſtos conuertat, modo animum intenderent. plurimos quoque Chriſtianorum eadem hac infidelitatis tentatione exagitat Diabolus, ſuggerens ijs: Qui ſcis, quod fides tua melior ſit, quam Turcarum, Iudæorum, hæreticorum? quo pacto noſti vera eſſe, quæ Sacerdotes docent? Forſitan nullus in rerum natura exiſtit Deus, falſaque ſunt omnia, quæ credis, &c. His multorum animus valde conuellitur, qui non exiſtimant, ſe diabolo conſentire, dum noxijsque hiſce mouentur cogitationibus. Non perſuadet ſibi Diabolus, quod aliquem, qui Deum timeat phantaſijs his à fidei conſtantia auulſet; Sed hoc vnum intendit, vt internam animi quietem eripiat, & deuotionem ac attentionem tollat. Hinc talibus te cogitationibus aggreditur. teque ita exagitat, vt quaſi conſenſum ijs præbuiſſe videaris. Verum ne timeas, quin potius firmiter ſanctæ adhæreſcas Eccleſiæ, aſpernando huiuſcemodi inſtinctus, non minus, quam ſi ab aliquo emoti cerebri homine eos hauſiſſes. Quo etenim cótemptibiliori loco dæmonem habes, eiuſque reſultibus animoſius reluctaris, eo citius ab illo liberaberis. Quem vero delitia eius mouent, is eum videtur honorare, timere, eique morem gerere.

3. *Qui quærunt ſeram pœnitentiam.*

Tertio, Aſſimulantur Phariſæis, quotquot deſiderant, vt Deus aliter ſecum agat, quam cum hominibus ſolet agere, hoc etenim eſt, quaſi ſi miraculum expoſcas. Faciunt hoc peccatores omnes, qui diuinæ legis præceptum, quo homines ſecundum quod vixerunt, moriuntur, cupiunt immutare: porcorum inſtar, qui vti toto vitæ tempore roſtra ſua terram verſus dirigunt, ſic & moriendo niſi miraculoſe aliter contingat, idem facient: vnde ſi per omnem

ætatem

Digitized by Google

ætatem in peccatorum vis hærere ſordibus, ſi affectiones in terram defigere, ſi cor à Deo auertere, ſi denique ſecundum tuam duritiem, vti Paulus loquitur, *theſaurizare tibi* diuinæ vltionis *iram*: & tamen perſuadere tibi interim, quod bona morte expiraturus ſis, tunc reuera miraculum à Deo exigis; quippè cum mors peccatorum, vitæ ipſorum ſoleat eſſe conſimilis. Itaque in hoc non plus te Deus exaudiet, quàm Phariſæos hos: quin immò grauiter in te animaduertet, quemadmodum & hoſce ſeuere puniuit, dabitque tibi pro reſponſo ac dimiſſorijs literis, pſalmographi illud: *Mors peccatorum peſſima.* *Rom. 2. 5.* *Pſal. 33. 22.*

Octo autem ſunt cauſæ cur Phariſæis de cœlo ſignum poſtulantibus, Chriſtus morem gerere detrectauerit. Quarum *prima* eſt, quod voluerit vtilia facere miracula, vt hominum ſaluti conſuleret, maiori ipſorum profectu; ſatius inquam in cœlo fierent. Hæc autem commodiſſime in terra fiunt. Talia ſunt cæcorum oculos aperire, mutorum linguas ſoluere, ſurdorum aures patefacere, leproſos mundare, ægros ac debiles ſanare, & mortuos ſuſcitare. Hæc enim hominibus erant vtiliora, quam ſi vel cœli curſum ſtitiſſet, aut ignem ex cœlo deuocaſſet. Vnde hinc diſce, omnia tua opera, prout rectè monet vas electionis, *ad Dei gloriam* agere; Cum videas Chriſtum omnia miraculorum ſuorum ſigna, ad vtilitatem hominum conuertiſſe. *Secunda*, quia portenta in cœlo non erant neceſſaria: ideo vt Philoſophorum habet axioma, Deus & natura nihil faciunt fruſtra. Quin imo ita Deus ſuperfluitatem odit, vt etiam de quolibet *otioſo verbo*, peculiarem poſt obitum exacturus ſit rationem. *Omne* namque *quod non ædificat audientes* inquit Hieronymus, *in periculum vertitur loquentium.* Diſce itaque, nec in factis, nec in verbis otioſus, aut ſuperfluus eſſe. *Quiſquis*, enim, vti Magnus ille ait Gregorius, *eius ſpiritu plenus eſt*, *qui ait*: *Omne verbum otioſum*, *quod locuti fuerint homines*, *rationem red-*

Cur Chriſtus Phariſæos non audierit. 1. Eſt conditio miraculorum. *1. Cor. 10.* 2. Ratio. *Matth. 12. 36* *Hiero. ep. 128. ad Fabi.* *Greg. 4. Mor. c. 2.* *Matth. 12. 36.*

Digitized by Google

dent de eo in die iudicij , ita otioſa admittere ſicut etiam pernitioſa formidabit. Vnde magnopere pertimeſcendum eſt his, qui tantum nummorum, temporis, verborum non ſolum inutiliter, verum etiam pernitiosè profundunt.

3. Ratio. *Tertia*, ne curioſis quæſtionibus morem videretur velle gerere; docens nos, quod omnem deteſtetur curioſitatem, non ſolum quod dedeceat, (eſt namquè, teſte ſancto Thoma: *Curioſitas vitium circa inordinatum cognitionis appetitum*) ſed etiam quod per illam homines ſæpè in varia incidant peccata. Cum *inprimis* aliquid ex praua intentione curiosè indagamus: vti faciebat Herodes, qui à Chriſto ideo expetebat miracula, vt his ſeſe inaniter oblectaret.

S. Tho. 2. 2. q. 167.

Sex mala curioſitatis

1. *Deinde*, cum quid indecenter agimus, vt aliquid ſciamus, vel conſequamur: Quemadmodum hi Phariſæi, ſignum de cœlo poſtulantes.

2. 3. *Tertio*, cum aliquid indagare volumus ab his, à quibus nullatenus licet, nempe magis & incantatoribus; Sicuti Saul fecit, conſulens pithoniſſam.

1. Reg. 28.

4. *Quarto*, cum id ſcire geſtimus, quod nefas eſt ſcire, ſcilicet quod vel in ſecreto, vel in

5. confeſſionis Sacramento, eſt prolatum. *Quinto*, quando illa ſcire, aut videre cupimus, quæ nobis aliquod periculum accerſſere: quemadmodum. Dina conferens ſe ad vrbem Salem, vt ex curioſitate videret mulieres regionis illius, à Sichem, filio Regis, vim ibi-

Gen. 34. 2.

6. dem eſt perpeſſa. *Sexto*, cum aliquid omittitur eorum, ad quæ obligati ſumus, nempè diebus Dominicis Sacro intereſſe, debito tempore confiteri, aut aliud quid negligere, vt curioſitati ſatisfacias. Quemadmodum Diuus Hieronymus dicit eos facere, qui vanis acquirandis ſcientijs operam impendunt, neglecta interim diuinarum ſacrarumque literarum cognitione.

Hiero. l. 2. com. in ep. ad Epheſ. c. 2.

4 Ratio. Quarta, quod ſigna, quæ in cœlo fiunt, multo ſint incertiora his, quę contingunt in terris. Hæc etenim cum apud nos ſint, videmus, ac ſenſu apprehendimus: illa autem cum longè à

Digitized by Google

gè à nobis diſtent, non item. Proinde dæmones cum in aëre verſentur, poſſunt eundem immutare, & ad fulgura, tonitrua, ventorumque turbines, incitare. *Quinta*, quod Chriſtus noſtræ ſalutis cauſa homo eſſet factus, ac cum hominibus in terris degeret. Vnde quod in lege veteri ſigna ac prodigia in cœlo contigerunt, ideo eſt factum; vt Deus, qui, Eſaia teſte *in cœlo habitat*, homines ab inani terrenorum Deorum cultu, ad veri cœleſtis Dei agnitionem perduceret. *Sexta*, vt quid inter Chriſtum & Antechriſtum diſcriminis eſſet, edoceret: Hic etenim de cœlo faciet *miracula* ſed inutilia: nempè vt ignis deſcendat de cœlo, Sol ſiſtat curſum, imagines ſuum loquantur; Quæ nulli rei vſui erunt. Cui tamen hoc nomine Iudæi adhæreſcent, ſuſcipientes illum pro Meſſia ſuo, quemadmodum Chriſtus ipſemet eiſdem obijcit, prout vnanimiter illum Ioannis locum exponunt [a] Hieronymus, [b] Chryſoſtomus, [c] Ambroſius & alij: Sic namque ait: *Ego veni in nomine Patris mei & non accepiſtis me, ſi alius venerit in nomine ſuo, illum accipietis*. Illius namque miracula ex arrogantia & ambitione fiunt, vt fauorem ac honorem ſibi conciliet, poſſitque ab hominibus, pro Deo coli, ac adorari. Cæterùm, Saluator noſter quotquot perpetrauit miracula, ex amore, compaſſione, ac humilitate edidit, vt hominibus eſſet emolumento. Vnde ſemper *Patri ſuo* cœleſti ea adſcribens, omni conatu ad Dei ſolius laudem & honorem prouocare nos ſtuduit. Diſce igitur hinc diſcrimen piorum hominum Chriſti veſtigijs inſiſtentium: & Phariſæorum, hoc eſt mundanorum, qui terrenarum rerum ſordibus ſunt immerſi. Hi namque admirantur Antechriſtum, honorem ſcilicet pompam, faſtum, ſumptuoſas veſtes, ſplendida Palatia, & quidquid in mundo magnum eſt, quantumcunque alias inutile, immò & ſaluti noxium. Pij verò Dei ſolius opera cum admiratione ſuſcipiunt, laudantes Deum de conuerſione peccatorum, Chriſtianorum virtutibus, proximorum profectu, ac ſpirituali perfectione. *Septima*,

5. Ratio. Iſa 66. 6. Ratio. Apoc. 13. Ioan. 5. 43. a Hier. q. 2. ad Algaſim. b Chryſ. ho. 40. in Ioan. c Amb. 1. de Spir. S. c. 14. Ioan. 5. 43. 7. Ratio.

ma, ratio eſt, quod Iudæi haudquaquam eſſent digni, qui cœleſtis alicuius miraculi participes efficerentur, ſed cum adhuc de terra eſſent, debuerunt paulatim per rerum terrenarum miracula ad cœleſtia perduci.

Matth.17. Tres illi Apoſtoli in monte Thabor, cœleſtia conſpexerant miracula: Nempè Petrus, Iacobus, & Ioannes: verum cæteri necdum tam ſublimium erant myſteriorum capaces. Poſt glorioſam Chriſti reſurrectionem, *Ioan.20.* *Act.1.& 2.* etiam talium rerum reddebantur participes: videntes corpus illud glorioſum clauſis oſtijs ingredi ad ſe, cœlumque conſcendere: Spiritum Sanctum, magno cum ſonitu in ſpecie ignearum linguarum deſcendere. Porrò Saluator noſter, aliquando cœleſtia in te operatur miracula: cum nimirum aliquam in ſe ſentis facilitatem, ad humilitatem, aliaſque virtutes, quæ antea vel difficiles admodum, vel acquiſitu pene impoſſibiles videbantur. *8. Ratio.* *Octaua*, vt cœleſtia miracula, tibi in cœlum aſcendenti, integra, illibataque conſeruet. Ibi enim talia ac tanta exhibiturus eſt, vt ea *nec oculus* vnquam *viderit*, *nec auris audierit*, *nec in cor hominis aſcenderit.* Itaque nihil hic in ter- *Iſai.64.4.* *1.Cor.2.9.* ris aliud deſidera, quam vt ad cœleſtium illorum miraculorum gloriam condigne te præpares.

V. *Ipſe autem vt vidit cogitationes eorum, dixit eis.* Roget hic quis, cur Euangeliſta dicat, tunc Chriſtum locutum: *Cur ad cogitationes Dominus reſpondeat* cum eorum cogitationes vidiſſet, non enim fuerat neceſſarium, eorum ſcrutari cogitationes, cum ipſa, quæ proferebant verba, ſat fuerint pernitioſa, & ab omnibus audirentur, dignaque eſſent caſtigatione? Ad quod reſpondeo, verba quidem illorum, reprehenſione fuiſſe digna, Euangeliſtam tamen quinque de cauſis cogitationum meminiſſe. *5. Ratio.* *Prima* eſt, vt doceamur, Deum cogitationes noſtras videre, quanto magis actiones, locutioneſque? Perſuadet qui- *Peccatoris perſuaſio.* dem ſibi peccator, quod ſecretiores ſuos actus, diuina non conſpiciat maieſtas; vnde illa reproborum, quæ apud Sa- *Eccleſ. 3.26.* pientem reperiuntur verba, ſibi vſurpans, ait: *Quis me videt?*

Digitized by Google

videt ? tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me ? quem vereor ? delictorum meorum non memorabitur altiſſimus. Verum, conſiderandum eſt huic, id quod ſequitur: *Et non intellexit quoniam omnia videt oculus illius*. Iob aiebat: *oculus adulteri obſeruat caliginem dicens: Non me videbit oculus, & operiet vultum ſuum.* At nihil eſt diuinis occultum oculis; omnia, etiam antequam facta ſint, conſpicientibus. Itaque non ſolum coram hominibus, verum etiam coram Deo, totaque cœleſti curia verecundare & erubeſce. Quin ſi videres omnes illos qui in circuitu tuo ſunt ac tua intuentur peccata, non verecundareris ſolum, verum etiam magnopere pertimeſceres. Iob 24.15. Qui nobis præſentes?

Primo namque Deus tibi præſto eſt, qui ſuper omnia, vtpotè teſtis ac Iudex, eſt timendus. Hinc eſt quod per Hieremiam idem Dominus ait: *Ego ſum teſtis & Iudex*. Hic ſolus, etiam ſine alijs, eſt ſufficiens. 1. Deus. Hier. 29.23.

Secundo, cœleſtes illi beatorum Angelorum Spiritus, qui à Deo tum vt te cuſtodiant, tum vt te puniant, miſſi tibi ſunt: quemadmodum Daniel duobus illis nequiſſimis veteratoribus aiebat: *manet Angelus Domini, gladium habens, vt ſecet te medium, & interficiat vos.* Vnde & alius quidam angelus Balaamo hariolo necem comminatus erat, ni aſina à via deflectens, declinaſſet ictum. 2. Angeli boni. Dan. 13.59. Num. 22.33.

Tertio, malignorum ſpirituum cateruam, qui aerem hunc frequenti numero ſtipant, & his qui male agunt, ad nutum præſtò ſunt. 3. Angeli mali.

Quarto, opus malum quod perpetras, tuæ inſcribunt animæ. Quod quidem non ſolum in conſcientia tua legis, cum grauem iſtius ſentis remorſum, verum etiam omnes Dei electi, ſiue vita iam functi ſint, ſiue adhuc hic viui; quibus delicta tua Deus cognita eſſe vult. Vnde de plurimis eximia vitæ ſanctimonia præditis literarum produnt monumenta, quod occulta hominum cognouerint peccata. Hinc ſanctus Gregorius docte admodum Ezechielis elucidans viſionem, 4. Peccatum ipſum. Greg. 26. Mor. c. 4. Ezech. 1. 6.

Pœna peccati notitiā parit. nem, de Iudæorum peccatis, in templo Hieroſolymitano commiſſis, docet, quopacto boni Superiores, ſubditorum ſuorum queant cognoſcere delicta. *Fode*, inquit: *parietem*, hoc eſt ſaxeum ipſorum cor puni: *& cum fodiſſem parietem, apparuit oſtium vnum.* Poſtquam enim punitus eſt peccator, ſigna quædam edit, per quæ ſecretiora ſua manifeſtet peccata. *Et dixit ad me: ingredere & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hic.* Hoc eſt, ex exterioribus indicijs, quid in pectoris arcano deliteſcat, cognoſce. *Et ingreſſus vidi, & ecce omnis ſimilitudo reptilium.* nempè rerum terrenarum cogitatus; *& animalium abominatio*: cogitationes videlicet illarum rerum, quæ momentaneæ vtilitatis cauſſa fiunt. *Et vneuerſa idola domus Iſrael depicta erant in pariete in circuitu per totum.* Hoc eſt, peccata omnia, quæ foris fiunt, interius in anima deſcribuntur. Hæc pictura, eſt ſcriptura librorum illorum, ex quibus ſingulorum res geſtæ, in iudicio vnicuique, prout Ioannes in Apocalypſi teſtatur, prælegentur. *Apoc. 20. 12.* Hinc beatus Ephræm, diaconus Edeſcenus, ab impura quadam meretricula ad nefarium libidinis actum prouocatus, ſi noſtro, inquit, amori, frui, omnino decreuiſti, age fiat id publico in foro, tota conſpiciente plebe; Ad quod cum illa pudore ſe fore afficiendam diceret: reſpondit Ephræm: itanè verò: Tu oculos paucorum hominum, erubeſcis, & præſentiam omnipotentis Dei, omniumque SS. qui hominibus multo plures ſunt, nihil vereris? qua admonitione ita eam perculit, vt ab inſana carnis libidine reducta, vitam religioſam ſuſceperit ad puritatem. *Apud Suri 1. Febr.* Hæc etenim diuini timoris recordatio, tam eſt potens, efficaxque, vt omnibus verecundiæ ſtimulos inijciat, atque à ſceleris perpetratione reuocet. *Secunda*, cauſa eſt, vt nos hic Chriſtus doceret, ſe non actiones ſolum noſtras, ſed & ſingulas cogitationes, in ſeuero illo tribunali iudicaturum; prout Sapiens alibi teſtatur, cum inquit: *in cogitationibus impijs interrogatio erit*: hoc eſt, etiam de cogitationibus ſuis diſcutietur & iudicabitur: adſtipulante Michæa, ac comminante: *Væ qui cogitatis inutile* ac

Secunda cauſſa cur Chriſtus ad cogitationes reſpondeat.

Sap. 1. 9.

Mich. 2. 1.

ac ſi diceret, damnatio erit his, qui inanes atque ad nihilum vtiles cogitatus concipiunt. vt vel hinc diſcamus etiam cogitationibus noſtris poſſe nos grauiter delinquere ac diuinam maieſtatem offendere. Mortaliter namque *inprimis* peccas; cum corde aliquod letiferum delictum cogitas, cum conſenſu, illud, pro oportunitate perficiendi. *Secundo*, quando de tuis, aliorumve peccatis præteritis cum complacentia cogitas. *Tertio*, quando voluntarie conſentis alicui mortali peccato, ita & ſi facinus ipſum actu deſignes, tamen cogitatione delecteris, & delectatione conſentias. *Quarto*, quando indignaris de illa quam Deus tibi præſtitit, virtute: nempè, quod ab ipſo ad religioſum aliquod vitæ genus ſis vocatus; hoc etenim magnæ ingratitudinis eſt indicium. *Quinto*, cum ſciens, volenſque in horis canonicis aut Miſſæ Sacrificio diſtraheris. Venialiter autem *inprimis* delinquis, cum mortalibus nimis diu inhæres cogitationibus, licet nec in factum conſentias, nec in delectationem. *Secundo*, quando venialibus delectaris, ſiue conſentias, ſiue non. *Tertio*, cum vanis inutilibuſque cogitationibus plus æquo inhæres. *Quarto*, quando orationis tempore, animi ſentiens diſtractiones, non ſtatim eas abigis. *Tertia* eſt, vt hinc diſcas, Deum longe aliter de rebus ferre ſententiam, quam nos: quippè, qui intentionem iudicamus, ex dictis factiſque; cum Deus ex intentione facta iudicet. Cuius ratio eſt, quod externa ſolummodo videamus, ipſe autem norit abſcondita cordis. Vnde beatus Gregorius inquit, cogitationes noſtras, radices eſſe verborum operumque noſtrorum, quas cum Deus videt, tunc omnia plene perfecteque conſpicit. Sane ex bono corde naſci poteſt aliquod verbum factumq;, quod malum videatur: & contra, ex mala intentione, verba poſſunt oriri pia ac ſancta: quemadmodum Diabolus, Chriſtum profitebatur eſſe *ſanctum*. Et opera bona: veluti nonnulli ideo verbum Dei prædicabant, *vt preſſuram ſuſcitarent vinculis* Pauli. Itaque hic iam diſce neminem ex factis dictiſque externis temere iudicare, cum aliquã admittunt excuſationem, quod ex bona intentione fiant.

[Margin: Cogitationes peccaminoſæ mortaliter. 1. 2. 3. 4. 5. Cogitationes venialiter peccaminoſæ. 1. 2. 3. 4. 3. Cauſſa. *Gregor. 22. Mor. c. 24. li. 14. c. 10.* *Luc. 4. 34. Phil. 1. 17.*]

De

Heb.4.12. De Chriſto Domino, qui Dei verbum eſt, ſcribit vas electionis, *quod penetrabilior ſit omni gladio ancipiti, pertingens vſque ad diuiſionem animæ, & ſpiritus, diſcernens cogitationes, & intentiones cordis*. Nec nos Hierem.17. ipſos ita nouimus, ſicuti à Deo, quemadmodum Hieremias Propheta teſtatur, noſcimur. Eam ob rem merito Chriſti poſſumus pertimeſcere iudicium, qui forſitan prauæ id adſcribit intentioni, quod nos rectâ factum eſſe exiſtimamus.

4. Cauſſa. *Quarta*, quod Phariſæi plus de Chriſto mali cogitauerint, quam locuti ſint. Etenim illi, qui miracula expetebant, erant hypocritæ; præſeferentes, quod corde compuncti, ad meliorem frugem ſeſe eſſent recepturi, ſi quid ſaltem de cœlo miraculorum conſpexiſſent: cum interim eiuſdem eſſent farinæ, ac prauæ intentionis, cuius & præcedentes iſti percunctatores. Deinde illi quoque habentes illum pro homine à dæmone obſeſſo, blaſphemantes dicebant, quod in Beelzebub principe dæmoniorum eijceret dæmonia: verum in corde cenſebant, quod diaboli eſſet miniſter, qui ipſius cuperet longe lateque propagare regnum; quique malis artibus eijceret dæmones, atque ideo dignus eſſet, qui è medio tolleretur. Huiuſcemodi itaque cogitationibus Chriſtus reſpondens eijcit illas, quatuor quę mox ſubſequentur, rationibus. Diſce hic *inprimis*, hypocritas, quantumcunq; aſtu ac calliditate ſuam diſſimulent nequitiam, non poſſe tamen ita per omnia prauam occultare intentionem, quin aliqua ſaltem ex parte prodantur. Nam lupus etſi veſte tectus ſit ouina, ſeruat tamen lupi os, vngues, aures, caudam, vocem. Qua de cauſa, ſi ad te videris lupum appropinquantem, hominem ſcilicet hæreticum, mox eius mores, ſermones, rugitus, & opera conſidera, & confeſtim agnoſces illum eſſe lupum, hoc eſt hæreticum. *Deinde*, reprobos, quantumcunque etiam committant mali, nunquam tamen totam malitiam effundere, quin ſemper minus perpetrant, quem velint. Sicuti namque putealis aqua, eo magis creſcit, quo plus hauritur, ita malitia in hominibus malis, per mala opera quoditie incrementum ſumit.

Hypocritarum fraus.

Reprobi nunquam effundunt totam malitiam.

Quinta

Digitized by Google

Quinta, quod Chriſtus non minus bonas bonorum conſideret cogitationes. quam malas malorum. Quod ſane conſolationis plenum eſt, *inprimis*, quia hac ratione plurimum poſſumus mereri, quantumcunque etiam ſenes, debiles, & infirmi ſumus; nempe per feruida deuotarum cogitationum ſuſpiria. Poſſumus etenim quouis tempora bona concipere (cum ſine cogitationibus mortalium viuit nemo) quibus in amorem Dei inflammemur, rapiamurque. Chriſtus videt omniũ cogitationes.

Secundo, quod Chriſtus ſiue hic, ſiue in futuro ſeculo, ſemel cordium noſtrarum cogitationes probabit, nos aduerſus calumniatores, qui nunc facta, dictaque noſtra in ſiniſtram partem detorquent defenſurus. Itaq; omni conatu adlabora, vt cor tum bonis ſemper occupes cogitationibus, neque alias admitte. Quod vt melius facias, aduerte quatuor modis cogitationes in nobis exurgere. Chriſtus eaſdem examinabit. Quatuor cogitationum principia.

Primo, ex interna cordis affectione: quemadmodum libenter cogitamus de ijs, quæ amamus, deque malis, nobis illatis. Hinc eſt quod ſaluator ait, *ex corde prodeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ*, &c. Quibus ſi liberari velis, contende vt malas animi affectiones ſuperes, nulli creaturæ inhærens; ſed diuino ſolum amori: ſic fiet, vt nihil niſi bona cogites. Huc facit exemplum, illud, quod in vitis patrum legimus, de Monacho quodam, qui ad quendam Abbatem diuertens, ei conquerebatur, quod impetum cogitationum ſuarum diutius ferre non poſſet. Cui ſenex: nunquam, inquit, ſic tentatus fui. Quod admirans Monachus mentiri eum putabat: cum nihil naturalius ſit, quam peregrinas nonnunquam admittere cogitationes. Ad quem ille: noli, quæſo, ſuper hoc admirari; ego nempe huic malo iſtud appoſui remedij, vt nunquam ad ſatietatem vſque indulgerem refectioni panis, aquæ, aut ſomni. Tantum ego corpori nunquam indulſi, vt praua mihi ſuggereret. 1. Affectio cordis. *Matt. 15. 19.* *In vitis PP. p. 2. lib. de humil. & patien.*

Secundo, ex occupationibus noſtris, quibus indies intenti ſumus, prout alibi fatetur Sanct. Gregorius. Nam illorum quæ tractamus negotiorum occupationes, ita nos inuadunt, vt ſæpe in precibus à Deo auertant, atque impellant. 2. Principiũ occupationes *Grego. 28. Mor. c. 15.*

Digitized by Google

Cui malo ſi mederi velis, da operam, vt animum ab occupationibus liberum habeas: imitatus conſiliarium, qui à varijs conſilij auxilijque gratia, frequentatur, quos in ſuum conclaue non admittit, tum ne illud calceamentorum luto maculent, tum ne plus æquo longiores illic moras nectant. vnde ipſe foras progreditur; vt pro ſuo arbitratu liberè eos, cum velit, poſſit dimittere.

1. Cor. 7. 31. Itaque tu fac ſimiliter, & cordis tui conclaue liberum ſerua, inſiſtens Diui Pauli monitis, vt *qui emunt, ſint tanquam non poſſidentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur*. Præſtitit hoc egregie Sanct. Bernardus Claræuallenſis Abbas: qui etſi à varijs Pontificibus, Imperatoribus, Regibus ac Principibus, ad varia Eccleſiæ negotia deſtinaretur, ſemper tamen ita ſibi præſens erat, vt animo non niſi ſoli Deo inhæreret.

3. Principiũ diſtractiones. *Tertio*, ex conſuetudine diſtractionum, quam ideo difficulter relinquere valemus. Nam quemadmodum cattus ad ædes illas, in quibus eſt enutritus, ſemper reuertitur; & muſcæ, quæ frequentes conclaue aliquod occupant, difficile poſſunt omnes abigi: ita non poteſt quis totum ſe ab inutilium cogitationum diſtractionibus expedire, ſi frequenter eas ſolet admittere. Ad hoc quippe magna opus eſt ſedulitate, & præcipue diuino auxilio, cuius ſubſidio contrariam poſſimus adſciſcere conſuetudinem.

4. Diabol9. *Quarto*, à diabolo, volente nos externarum cogitationum nugis à bono impedire: idque duobus maxime temporibus; matutino nimirum, quando cogitationum noſtrarum primitias præoccupans, toto nos die ijs inquinare ſtudet; & quando orationi inſiſtendum eſt; tunc etenim mirabiles nobis inijcit phantaſias, vt orationis delectationem vtilitatemq; nobis inuideat.

Diabolus præcipue inſidiatur mane & veſpere.

Diaboli ſcopus. Cupit namque, *inprimis* orationis nobis adimere ſuauitatẽ, quam experiuntur illi, qui cum attentione, deuotioneq; precibus incumbunt:
1. priuantur autem ea, qui animo orant diſtracto, concipientes orationis tædium & nauſeam. *Deinde*, orationis fructum; qui eſt, vt quis exaudiatur; tum meritum
2. quoque orationis, quod orando acquirimus, nobis ſtudet eripe-

eripere. Eam ob rem, cum orationis tempore prauas externaſque nobis inijcit cogitationes, non ei ſat intellectum noſtrum hiſce occupaſſe, verum etiam voluntatem noſtram ad eaſdem cupit inclinare; excitans conſenſum aut complacentiam ad voluntariam diſtractionem, quo Deo diſpliceamus.

Hinc Euagrius de Machario Alexandrino Abbate commemorat, quod diabolus noctu eius pulſans cellulam voluerit, vt euigilans, ſecum ad matutinas preces pergeret. Ad quem ille, quid tibi, inquit, cum eccleſia, ac matutinis? Cui dæmon, putaſne, ait, Monachos tuos vnquam ſine nobis, diuinum frequentare officium? quin age; veni mecum, & vide quid iſtic rerum tractemus. venit, vidit: & ecce chori medium, vbi religioſi ſua habebant ſubſellia, paruuli compluresoccupauerant, hinc inde curſitantes, ac ſubſilientes Æthiopes; quorum pleriq; Monachorum contingentes palbebras, ad ſomnum eas placide inclinabant: nonnulli ſuos digitos illorum immitebant rictui, vt oſcitabundi illic conſiſterent: quibuſdam in humeros inſiliebant, vt eos diuini tędium caperet officij: alij ædiculis conſtruendis, ligniſque congerendis ſedulam nauabant operam: erant qui in veſte fœminea, aliud quid nugamentorum præſtigiarumque actitarent. Licebat quoque quoſdam illic cernere, qui deuotorum feruidorumque fratrum inuidentes religioſo profectui, adeò acriter profligabantur, vt nullatenus pedem eò referre eſſent auſi. Quas geſticulationes cum mærens ſatis iam vidiſſet Macharius, finitis matutinis, ſuorum vnumquemque conueniens, repperit ſingulos earundem cogitationum phantaſijs in choro detentos fuiſſe: nempe hunc mulierum cogitationibus diſtractum; illum ædificijs erigendis, alium lignis lapidibuſque congerendis &cæt. Itaque viritim eos inſtituebat, cor ſtudioſè ab ingreſſu dæmonis conſeruare. Difficile quidem factu, ita omnes diabolicas euitare tentationes, ne cor noſtrum aliquatenus ingrediantur, verum dare operam poſſumus, ne obſint. Legimus quod ad Paſtorem Abbatem quidam diuerterit Monachus, conquerens quam varijs diuexaretur cogitationibus. Quem ille ad aerem

Euagr. in Machario.

In vitis P. p. l. de diſcretione.

ſubitò relegans, aiebat: aperi ſinum & ventos excipe ac conſtringe. Quod cum factu impoſſibile diceret: reſpondit ei Abbas, eodem quoque modo fieri non poſſe, vt omnes euaderet diſtractiones: ſed hortabatur eum, vt firmus conſiſteret, ne ab his proſterneretur. Quo quidem ſtratagemate, commonefacere eum voluit, hominem ab huiuſcemodi non vulnerari, niſi aut voluntatis conſenſu, aut complacentia, longioriq; mora. Nihilominus tamen, eò minus hoſce diabolicarum vexationum inſultus ſentiamus, tribus hiſce poterimus vti adminiculis.

Homo non vulneratur a quibuslibet cogitationibus.

Auxilia tria contra diabolum.

1. Puritas conſcientię

Primum; vt conſciéntiam noſtram puram mundamque non ſolum à peccatis, verum etiam à prauis inclinationibus conſeruemus. Quemadmodum namque veſpertiliones à ſplendore ſolis eo longius diffugiunt, quo intentior ille eſt; & muſcæ ſtudioſius à calore ignis, quo eius flamma eſt vehementior; ita diabolus ab hominibus Deum timentibus multò abit longius, quo ipſi per diuinæ gratiæ lumen coruſcant ſplendidius eiuſque amore flagrantius ardent.

2. Principiorum reſiſtentia.

Euagr. in Apollon.

Secundum, vt, iuxta id quod Sanct. Apollonius olim aiebat, principijs cogitationum reſiſtamus, nempe mox vbi diſtractionem perſentimus: per hoc etenim diabolo caput finditur: quo fiſſo, cætera eius omnia languent, conciduntque; adeoque membra, & corpus vniuerſum. Præcipuè autem in ipſo diei crepuſculo, vigilantior adhibenda eſt cura, vt primos noſtros cogitatus, diuinæ maieſtati, quaſi primitiarum loco offeramus, per quas omnibus reliquis diei iſtius occupationibus, benedicat.

3. Tentationum reuelatio.

Baſil. q. 26. long.

Tertium; vt ſecundum Diui Baſilij monitum; libenter admodum diabolicas inſpirationes, ſpirituali noſtro Patri patefaciamus, vt per hoc dum claudeſtinas ſuas machinationes in publicum prolatas conſpicit, contemptui ſe haberi doleat, ludibrioque. Agnoſcit enim ipſemet ſuggeſtionum ſuarum turbitudinem, quas ideo ad aliorum delatas aures, moleſtiſſime fert. Eam ob rem, cum eas ſpiritali tuo directori manifeſtaueris, tunc diabolicarum nequitiarum verſutias probe cognoſces, atque aduerſus eas ſalutare reme-

remedium capeſſes. Poteris hinc diſcere, inordinatas hominum ſecularium concupiſcentias, qui vbi aliquatenus ſeſe diuino cæpere mancipare ſeruitio, arbitrantur ſe mox ab omni diſtractione immunes futuros, adeo vt ſemper deuota animi cogitatione precibus deinde incubituri ſint. Qua vbi ſe deſtitutos conſpiciunt, ibi confeſtim animum, ac conceptæ pietatis ſtudio renuntiant. Hi ſimiles ſunt idiotis; qui litterarum ignari, de arcanis diuinarum ſcripturarum, aut Diuinis myſterijs, diſputare conantur: quarum cognitio, ſine aliarum ſcientiarum adminiculo haberi omnino non poteſt. Secularium error.

Quemadmodum impoſſibile eſt, vt quis ex ima terra faſtigium domus, vno conſcendat ſaltu: cum ad hoc admouendæ ſint ſcalæ, eæque gradatim, ac pedetentim aſcendendæ. Itaque cum Dei te ſeruitio cupis addicere, primo conſiderare debes, quanto ad huc interuallo ab ipſo diſtes; tum quam profunde mundo ſis immerſus, vaniſque rebus addictus. Vnde Beatus Gregorius ſcribit, hominis intellectum ita cogitationes inhabitare; ſicuti corpus materiale aliquam domum. Et quia cogitationes hæ, ex immortificatis prodeunt paſſionibus nimia, diſtractione, diabolica, (vti ante diximus) ſuggeſtione; diſce præ omnibus vt noxias paſſiones comprimas, deinde cor ab omni rerum mundanarum amore abduc, ac in ſolum Deum defige: ſicque ab illo tandem, ad veram deuotionem perduceris, gratiamque conſequeris, vt diabolum & omnem inſtinctum eius contemnas, & elimines. *Greg. 12. Mor. c. 27.*

PORRO verbum *vidit*, cum inquit euangeliſta, Chriſtum ipſorum vidiſſe cogitationes; denotat, Deum omnipotentem, noſtras & videre, & audire cogitationes. Conſpicit enim ad vnum omnes, quemadmodum vno intuitu cernimus omnia, quæ in pictura continentur. Nihil eſt ſiue bonum, ſiue malum, quod Deum lateat; quippe qui exactiſſimus humanorum cordium inſpector ſcrutatorque; omnia non minus diſcernit, quam nos in picta tabula, colorum diuerſitates. Deus cogitationes videt.

Digitized by Google

ma, ratio eſt, quod Iudæi haudquaquam eſſent digni, qui cœleſtis alicuius miraculi participes efficerentur, ſed cum adhuc de terra eſſent, debuerunt paulatim per rerum terrenarum miracula ad cœleſtia perduci.

Matth.17. Tres illi Apoſtoli in monte Thabor, cœleſtia conſpexerant miracula: Nempè Petrus, Iacobus, & Ioannes: verum cæteri necdum tam ſublimium erant myſteriorum capaces. Poſt glorioſam Chriſti reſurrectionem, *Ioan.20.* etiam talium rerum reddebantur participes: videntes cor- *Act.1.& 2.* pus illud glorioſum clauſis oſtijs ingredi ad ſe, cœlumque conſcendere: Spiritum Sanctum, magno cum ſonitu in ſpecie ignearum linguarum deſcendere. Porrò Saluator noſter, aliquando cœleſtia in te operatur miracula: cum nimirum aliquam in ſe ſentis facilitatem, ad humilitatem, aliaſque virtutes, quæ antea vel difficiles admodum, vel acquiſitu pene impoſſibiles videbantur.

8. Ratio. *Octaua*, vt cœleſtia miracula, tibi in cœlum aſcendenti, integra, illibataque conſeruet. Ibi enim talia ac tanta exhibiturus eſt, vt ea *nec oculus* vnquam *viderit*, *nec auris audierit*, *nec in cor hominis aſcenderit*. Itaque nihil hic in ter- *Iſai.64.4.* *1.Cor.2.9.* ris aliud deſidera, quam vt ad cœleſtium illorum miraculorum gloriam condigne te præpares.

V. *Ipſe autem vt vidit cogitationes eorum, dixit eis.* Roget hic quis, cur Euangeliſta dicat, tunc Chriſtum locutum: *Cur ad cogitationes Dominus reſpondeat* cum eorum cogitationes vidiſſet, non enim fuerat neceſſarium, eorum ſcrutari cogitationes, cum ipſa, quæ proferebant verba, ſat fuerint pernitioſa, & ab omnibus audirentur, dignaque eſſent caſtigatione? Ad quod reſpondeo, verba quidem illorum, reprehenſione fuiſſe digna, Euangeliſtam tamen quinque de cauſis cogitationum meminiſſe.

5. Ratio. *Prima* eſt, vt doceamur, Deum cogitationes noſtras videre, quanto magis actiones, locutioneſque? Perſuadet qui- *Peccatoris perſuaſio.* dem ſibi peccator, quod ſecretiores ſuos actus, diuina non conſpiciat maieſtas; vnde illa reproborum, quæ apud Sa- *Eccleſ. 3.26.* pientem reperiuntur verba, ſibi vſurpans, ait: *Quis me videt?*

videt? tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me? quem vereor? delictorum meorum non memorabitur altiſſimus. Verum, conſiderandum eſt huic, id quod ſequitur: *Et non intellexit quoniam omnia videt oculus illius.* Iob aiebat: *oculus adulteri obſeruat caliginem dicens: Non me videbit oculus, & operiet vultum ſuum.* Iob 24.15. At nihil eſt diuinis occultum oculis; omnia, etiam antequam facta ſint, conſpicientibus. Itaque non ſolum coram hominibus, verum etiam coram Deo, totaque cœleſti curia verecundare & erubeſce. Quin ſi videres omnes illos qui in circuitu tuo ſunt ac tua intuentur peccata, non verecundareris ſolum, verum etiam magnopere pertimeſceres. Qui nobis præſentes?

Primo namque Deus tibi præſto eſt, qui ſuper omnia, vtpotè teſtis ac Iudex, eſt timendus. Hinc eſt quod per Hieremiam idem Dominus ait: *Ego ſum teſtis & Iudex.* Hic ſolus, etiam ſine alijs, eſt ſufficiens. 1. Deus. Here. 29.23.

Secundo, cœleſtes illi beatorum Angelorum Spiritus, qui à Deo tum vt te cuſtodiant, tum vt te puniant, miſſi tibi ſunt: quemadmodum Daniel duobus illis nequiſſimis veteratoribus aiebat: *manet Angelus Domini, gladium habens, vt ſecet te medium, & interficiat vos.* Vnde & alius quidam angelus Balaamo hariolo necem comminatus erat, ni aſina à via deflectens, declinaſſet ictum. 2. Angeli boni. Dan. 13.59. Num. 22.33.

Tertio, malignorum ſpirituum cateruam, qui aerem hunc frequenti numero ſtipant, & his qui male agunt, ad nutum præſtò ſunt. 3. Angeli mali.

Quarto, opus malum quod perpetras, tuæ inſcribunt animæ. Quod quidem non ſolum in conſcientia tua legis, cum grauem iſtius ſentis remorſum, verum etiam omnes Dei electi, ſiue vita iam functi ſint, ſiue adhuc hic viui; quibus delicta tua Deus cognita eſſe vult. Vnde de plurimis eximia vitæ ſanctimonia præditis literarum produnt monumenta, quod occulta hominum cognouerint peccata. Hinc ſanctus Gregorius doctè admodum Ezechielis elucidans viſionem, 4. Peccatum ipſum. Greg. 26. Mor. c. 4. Ezech. 1. 6.

nem, de Iudæorum peccatis, in templo Hieroſolymitano commiſſis, docet, quopacto boni Superiores, ſubditorum ſuorum queant cognoſcere delicta. *Fode*, inquit: *parietem*, hoc eſt ſaxeum ipſorum cor pun. *& cum fodiſſem parietem, apparuit oſtium vnum.* Poſtquam enim punitus eſt peccator, ſigna quædam edit, per quæ ſecretiora ſua manifeſtet peccata. *Et dixit ad me: ingredere & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hic.* Hoc eſt, ex exterioribus indicijs, quid in pectoris arcano deliteſcat, cognoſce. *Et ingreſſus vidi, & ecce omnis ſimilitudo reptilium.* nempè rerum terrenarum cogitatus; *& animalium abominatio*: cogitationes videlicet illarum rerum, quæ momentaneæ vtilitatis cauſſa fiunt. *Et vneuerſa idola domus Iſrael depicta erant in pariete in circuitu per totum.* Hoc eſt, peccata omnia, quæ foris fiunt, interius in anima deſcribuntur. Hæc pictura, eſt ſcriptura librorum illorum, ex quibus ſingulorum res geſtæ, in iudicio vnicuique, prout Ioannes in Apocalypſi teſtatur, prælegentur. Hinc beatus Ephræm, diaconus Edeſcenus, ab impura quadam meretricula ad nefarium libidinis actum prouocatus, ſi noſtro, inquit, amori, frui, omnino decreuiſti, age fiat id publico in foro, tota conſpiciente plebe; Ad quod cum illa pudore ſe fore afficiendam diceret: reſpondit Ephræm: itane verò: Tu oculos paucorum hominum, erubeſcis, & præſentiam omnipotentis Dei, omniumque SS. qui hominibus multo plures ſunt, nihil vereris? qua admonitione ita eam perculit, vt ab inſana carnis libidine reducta, vitam religioſam ſuſceperit ad puritatem. Hæc etenim diuini timoris recordatio, tam eſt potens, efficaxque, vt omnibus verecundiæ ſtimulos inijciat, atque à ſceleris perpetratione reuocet. *Secunda*, cauſa eſt, vt nos hic Chriſtus doceret, ſe non actiones ſolum noſtras, ſed & ſingulas cogitationes, in ſeuero illo tribunali iudicaturum; prout Sapiens alibi teſtatur, cum inquit: *in cogitationibus impijs interrogatio erit*: hoc eſt, etiam de cogitationibus ſuis diſcutietur & iudicabitur: adſtipulante Michæa, ac comminante: *Væ qui cogitatis inutile* ac

Pœna peccati notitiã parit.

Apoc. 20. 12.

Apud Suri 1. Febr.

Secunda cauſſa cur Chriſtus ad cogitationes reſpondeat.

Sap. 1. 9.

Mich. 2. 1.

Digitized by Google

ac ſi diceret, damnatio erit his, qui inanes atque ad nihilum vtiles cogitatus concipiunt. vt vel hinc diſcamus etiam cogitationibus noſtris poſſe nos grauiter delinquere ac diuinam maieſtatem offendere. Mortaliter namque *inprimis* peccas; cum corde aliquod letiferum delictum cogitas, cum conſenſu, illud, pro oportunitate perficiendi. *Secundo*, quando de tuis, aliorumve peccatis præteritis cum complacentia cogitas. *Tertio*, quando voluntarie conſentis alicui mortali peccato, ita & ſi facinus ipſum actu deſignes, tamen cogitatione delecteris, & delectatione conſentias. *Quarto*, quando indignaris de illa quam Deus tibi præſtitit, virtute: nempè, quod ab ipſo ad religioſum aliquod vitæ genus ſis vocatus; hoc etenim magnæ ingratitudinis eſt indicium. *Quinto*, cum ſciens, volenſque in horis canonicis aut Miſſæ Sacrificio diſtraheris. Venialiter autem *inprimis* delinquis, cum mortalibus nimis diu inhæres cogitationibus, licet nec in factum conſentias, nec in delectationem. *Secundo*, quando venialibus delectaris, ſiue conſentias, ſiue non. *Tertio*, cum vanis inutilibuſque cogitationibus plus æquo inhæres. *Quarto*, quando orationis tempore, animi ſentiens diſtractiones, non ſtatim eas abigis. *Tertia* eſt, vt hinc diſcas, Deum longe aliter de rebus ferre ſententiam, quam nos: quippè, qui intentionem iudicamus, ex dictis factiſque; cum Deus ex intentione facta iudicet. Cuius ratio eſt, quod externa ſolummodo videamus, ipſe autem norit abſcondita cordis. Vnde beatus Gregorius inquit, cogitationes noſtras, radices eſſe verborum operumque noſtrorum, quas cum Deus videt, tunc omnia plene perfecteque conſpicit. Sane ex bono corde naſci poteſt aliquod verbum factumq;, quod malum videatur: & contra, ex mala intentione, verba poſſunt oriri pia ac ſancta: quemadmodum Diabolus, Chriſtum profitebatur eſſe *ſanctum*. Et opera bona: veluti nonnulli ideo verbum Dei prædicabant, *vt preſſuram ſuſcitarent vinculis* Pauli. Itaque hic iam diſce neminem ex factis dictiſque externis temere iudicare, cum aliquã admittunt excuſationem, quod ex bona intentione fiant.

[Margin notes: Cogitationes peccaminoſæ mortaliter. 1. 2. 3. 4. 5. — Cogitationes venialiter peccaminoſæ. 1. 2. 3. 4. — 3. Cauſſa. — Gregor. 22. Mor. c. 24. li. 14. c. 10. — Luc. 4. 34. — Phil. 1. 17.]

De

Heb.4.12. De Chriſto Domino, qui Dei verbum eſt, ſcribit vas electionis, *quod penetrabilior ſit omni gladio ancipiti, pertingens vſque ad diuiſionem animæ, & ſpiritus, diſcernens cogitationes, & intentiones cordis*. Nec nos Hierem.17. ipſos ita nouimus, ſicuti à Deo, quemadmodum Hieremias Propheta teſtatur, noſcimur. Eam ob rem merito Chriſti poſſumus pertimeſcere iudicium, qui forſitan prauæ id adſcribit intentioni, quod nos rectâ factum eſſe exiſtimamus.

4. Cauſſa. *Quarta*, quod Phariſæi plus de Chriſto mali cogitauerint, quam locuti ſint. Etenim illi, qui miracula expetebant, erant hypocritæ; præſeferentes, quod corde compuncti, ad meliorem frugem ſeſe eſſent recepturi, ſi quid ſaltem de cœlo miraculorum conſpexiſſent: cum interim eiuſdem eſſent farinæ, ac prauæ intentionis, cuius & præcedentes iſti percunctatores. Deinde illi quoque habentes illum pro homine à dæmone obſeſſo, blaſphemantes dicebant, quod in Beelzebub principe dæmoniorum eijceret dæmonia: verum in corde cenſebant, quod diaboli eſſet miniſter, qui ipſius cuperet longe lateque propagare regnum; quique malis artibus eijceret dæmones, atque ideo dignus eſſet, qui è medio tolleretur. Huiuſcemodi itaque cogitationibus Chriſtus reſpondens eijcit illas, quatuor quę mox ſubſequentur, rationibus. Diſce hic *inprimis*, hypocritas, quantumcunq; aſtu ac calliditate ſuam diſſimulent nequitiam, non poſſe tamen ita per omnia prauam occultare intentionem, quin aliqua ſaltem ex parte prodantur. Nam lupus etſi veſte tectus ſit ouina, ſeruat tamen lupi os, vngues, aures, caudam, vocem. Qua de cauſa, ſi ad te videris lupum appropinquantem, hominem ſcilicet hæreticum, mox eius mores, ſermones, rugitus, & opera conſidera, & confeſtim agnoſces illum eſſe lupum, hoc eſt hæreticum. *Deinde*, reprobos, quantumcunque etiam committant mali, nunquam tamen totam malitiam effundere, quin ſemper minus perpetrant, quem velint. Sicuti namque putealis aqua, eo magis creſcit, quo plus hauritur, ita malitia in hominibus malis, per mala opera quoditie incrementum ſumit.

Hypocritarum fraus.

Reprobi nunquam effundunt totam malitiam.

Quinta

Digitized by Google

Quinta, quod Chriſtus non minus bonas bonorum conſideret cogitationes. quam malas malorum. Quod ſane conſolationis plenum eſt, *inprimis*, quia hac ratione plurimum poſſumus mereri, quantumcunque etiam ſenes, debiles, & infirmi ſumus; nempe per feruida deuotarum cogitationum ſuſpiria. Poſſumus etenim quouis tempora bona concipere (cum ſine cogitationibus mortalium viuit nemo) quibus in amorem Dei inflammemur, rapiamurque.

Chriſtus videt omniū cogitationes.

Secundo, quod Chriſtus ſiue hic, ſiue in futuro ſeculo, ſemel cordium noſtrarum cogitationes probabit, nos aduerſus calumniatores, qui nunc facta, dictaque noſtra in ſiniſtram partem detorquent defenſurus. Itaq; omni conatu adlabora, vt cor tum bonis ſemper occupes cogitationibus, neque alias admitte. Quod vt melius facias, aduerte quatuor modis cogitationes in nobis exurgere.

Chriſtus eaſdem examinabit.

Quatuor cogitationum principia.

Primo, ex interna cordis affectione: quemadmodum libenter cogitamus de ijs, quæ amamus, deque malis, nobis illatis. Hinc eſt quod ſaluator ait, *ex cordeprodeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ*, &c. Quibus ſi liberari velis, contende vt malas animi affectiones ſuperes, nulli creaturæ inhærens; ſed diuino ſolum amori: ſic fiet, vt nihil niſi bona cogites. Huc facit exemplum, illud, quod in vitis patrum legimus, de Monacho quodam, qui ad quendam Abbatem diuertens, ei conquerebatur, quod impetum cogitationum ſuarum diutius ferre non poſſet. Cui ſenex: nunquam, inquit, ſic tentatus fui. Quod admirans Monachus mentiri eum putabat: cum nihil naturalius ſit, quam peregrinas nonnunquam admittere cogitationes. Ad quem ille: noli, quæſo, ſuper hoc admirari; ego nempe huic malo iſtud appoſui remedij, vt nunquam ad ſatietatem vſque indulgerem refectioni panis, aquæ, aut ſomni. Tantum ego corpori nunquam indulſi, vt praua mihi ſuggereret.

1. Affectio cordis.

Matt. 15. 19.

In vitis PP. p. 2. lib. de humil. & patien.

Secundo, ex occupationibus noſtris, quibus indies intenti ſumus, prout alibi fatetur Sanct. Gregorius. Nam illorum quæ tractamus negotiorum occupationes, ita nos inuadunt, vt ſæpe in precibus à Deo auertant, atque impellant.

2. Principiū occupationes

Grego. 28. Mor. c. 15.

Digitized by Google

Cui malo ſi mederi velis, da operam, vt animum ab occupationibus liberum habeas: imitatus conſiliarium, qui à varijs conſilij auxilijque gratia, frequentatur, quos in ſuum conclaue non admittit, tum ne illud calceamentorum luto maculent, tum ne plus æquo longiores illic moras nectant. vnde ipſe foras progreditur; vt pro ſuo arbitratu liberè eos, cum velit, poſſit dimittere.

1. Cor. 7. 31. Itaque tu fac ſimiliter, & cordis tui conclaue liberum ſerua, inſiſtens Diui Pauli monitis, vt *qui emunt, ſint tanquam non poſſidentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur.* Præſtitit hoc egregie Sanct. Bernardus Claræuallenſis Abbas: qui etſi à varijs Pontificibus, Imperatoribus, Regibus ac Principibus, ad varia Eccleſiæ negotia deſtinaretur, ſemper tamen ita ſibi præſens erat, vt animo non niſi ſoli Deo inhæreret.

3. Principiū diſtractiones. *Tertio*, ex conſuetudine diſtractionum, quam ideo difficulter relinquere valemus. Nam quemadmodum cattus ad ædes illas, in quibus eſt enutritus, ſemper reuertitur; & muſcæ, quæ frequentes conclaue aliquod occupant, difficile poſſunt omnes abigi: ita non poteſt quis totum ſe ab inutilium cogitationum diſtractionibus expedire, ſi frequenter eas ſolet admittere. Ad hoc quippe magna opus eſt ſedulitate, & præcipue diuino auxilio, cuius ſubſidio contrariam poſſimus adſciſcere conſuetudinem.

4. Diabol⁹. *Quarto*, à diabolo, volente nos externarum cogitationum nugis à bono impedire: idque duobus maxime temporibus; matutino nimirum, quando cogitationum noſtrarum primitias præoccupans, toto nos die ijs inquinare ſtudet; & quando orationi inſiſtendum eſt; tunc etenim mirabiles nobis inijcit phantaſias, vt orationis delectationem vtilitatemq; nobis inuideat.

Diabolus præcipue inſidiatur mane & veſpere.

Diaboli ſcopus. Cupit namque, *imprimis* orationis nobis adimere ſuauitatē, quam experiuntur illi, qui cum attentione, deuotioneq; precibus incumbunt:

1. priuantur autem ea, qui animo orant diſtracto, concipientes orationis tædium & nauſeam. *Deinde*, orationis fructum; qui eſt, vt quis exaudiatur; tum meritum quoque orationis, quod orando acquirimus, nobis ſtudet

2. eripe-

Digitized by Google

eripere. Eam ob rem, cum orationis tempore prauas externaſque nobis injicit cogitationes, non ei ſat intellectum noſtrum hiſce occupaſſe, verum etiam voluntatem noſtram ad eaſdem cupit inclinare; excitans conſenſum aut complacentiam ad voluntariam diſtractionem, quo Deo diſpliceamus.

Hinc Euagrius de Machario Alexandrino Abbate commemorat, quod diabolus noctu eius pulſans cellulam voluerit, vt euigilans, ſecum ad matutinas preces pergeret. Ad quem ille, quid tibi, inquit, cum eccleſia, ac matutinis? Cui dæmon, putaſne, ait, Monachos tuos vnquam ſine nobis, diuinum frequentare officium? quin age, veni mecum, & vide quid iſtic rerum tractemus. venit, vidit: & ecce chori medium, vbi religioſi ſua habebant ſubſellia, paruuli complures occupauerant, hinc inde curſitantes, ac ſubſilientes Æthiopes; quorum pleriq; Monachorum contingentes palbebras, ad ſomnum eas placide inclinabant: nonnulli ſuos digitos illorum immitebant rictui, vt oſcitabundi illic conſiſterent: quibuſdam in humeros inſiliebant, vt eos diuini tędium caperet officij: alij ædiculis conſtruendis, ligniſque congerendis ſedulam nauabant operam: erant qui in veſte fœminea, aliud quid nugamentorum præſtigiarumque actitarent. Licebat quoque quoſdam illic cernere, qui deuotorum feruidorumque fratrum inuidentes religioſo profectui, adeo acriter profligabantur, vt nullatenus pedem eò referre eſſent auſi. Quas geſticulationes cum mærens ſatis iam vidiſſet Macharius, finitis matutinis, ſuorum vnumquemque conueniens, repperit ſingulos earundem cogitationum phantaſijs in choro detentos fuiſſe: nempe hunc mulierum cogitationibus diſtractum; illum ædificijs erigendis, alium lignis lapidibuſque congerendis &cæt. Itaque viritim eos inſtituebat, cor ſtudioſè ab ingreſſu dæmonis conſeruare. Difficile quidem factu, ita omnes diabolicas euitare tentationes, ne cor noſtrum aliquatenus ingrediantur, verum dare operam poſſumus, ne obſint. Legimus quod ad Paſtorem Abbatem quidam diuerterit Monachus, conquerens quam varijs diuexaretur cogitationibus. Quem ille ad aerem ſubitò

Euagr. in Macharіо

In vitis P. p. 1. l. de diſcretione.

remedium capeſſes. Poteris hinc diſcere, inordinatas hominum ſecularium concupiſcentias, qui vbi aliquatenus ſeſe diuino cæpere mancipare ſeruitio, arbitrantur ſe mox ab omni diſtractione immunes futuros, adeo vt ſemper deuota animi cogitatione precibus deinde incubituri ſint. Qua vbi ſe deſtitutos conſpiciunt, ibi confeſtim animum, ac conceptæ pietatis ſtudio renuntiant. Hi ſimiles ſunt idiotis; qui litterarum ignari, de arcanis diuinarum ſcripturarum, aut Diuinis myſterijs, diſputare conantur: quarum cognitio, ſine aliarum ſcientiarum adminiculo haberi omnino non poteſt. Secularium error.

Quemadmodum impoſſibile eſt, vt quis ex ima terra faſtigium domus, vno conſcendat ſaltu: cum ad hoc admouendæ ſint ſcalæ, eæque gradatim, ac pedetentim aſcendendæ. Itaque cum Dei te ſeruitio cupis addicere, primo conſiderare debes, quanto ad huc interuallo ab ipſo diſtes; tum quam profunde mundo ſis immerſus, vaniſque rebus addictus. Vnde Beatus Gregorius ſcribit, hominis intellectum ita cogitationes inhabitare; ſicuti corpus materiale aliquam domum. Et quia cogitationes hæ, ex immortificatis prodeunt paſſionibus nimia, diſtractione, diabolica, (vti ante diximus) ſuggeſtione; diſce præ omnibus vt noxias paſſiones comprimas, deinde cor ab omni rerum mundanarum amore abduc, ac in ſolum Deum defige: ſicque ab illo tandem, ad veram deuotionem perduceris, gratiamque conſequeris, vt diabolum & omnem inſtinctum eius contemnas, & elimines. *Greg. 12. Mor. c. 27.*

PORRO verbum *vidit*, cum inquit euangeliſta, Chriſtum ipſorum vidiſſe cogitationes; denotat, Deum omnipotentem, noſtras & videre, & audire cogitationes. Conſpicit enim ad vnum omnes, quemadmodum vno intuitu cernimus omnia, quæ in pictura continentur. Nihil eſt ſiue bonum, ſiue malum, quod Deum lateat; quippe qui exactiſſimus humanorum cordium inſpector ſcrutatorque; omnia non minus diſcernit, quam nos in picta tabula, colorum diuerſitates. Deus cogitationes videt.

Digitized by Google

Deus cogitationes audit. Audit quoque cogitationes noſtras, cum tendunt ex nobis ad illum, hoc eſt, cum ipſum precibus interpellamus. Itaque ſicuti non omnia verba ſimul vno ſpiritu proferimus, ſed vnum poſt aliud: ſic ipſe cogitationes noſtras audit, prout eas ad ipſum dirigimus; & ſecundum id, quod eas audit, ita & etiam adiuuat nos. Eam ob rem, non ſemper omnia quibus opus habemus, nobis elargitur, ſed prout ipſum rogamus. Quare ſi à Deo adiuuari deſideras, prius ipſe ſigillatim neceſſitates conſidera, eumque obſecra, vt etiam eaſdem attendat: nec tibi pro imperfecta tua oratione, ſed pro ea, quam in te cernit, indigentia opituletur, ac præſto ſit.

VI. **Chriſtus hoc miraculum ſpecialiter defendit.** *Omne regnum in ſe diuiſum, deſolabitur, & domus ſupra domum cadet.* CHRISTVS Dominus multa ante perpetrauerat miracula: nempe cœcis viſum reſtituens, ſurdis auditum, ægris ſanitatem; atque adeo etiam mortuos reſuſcitans (hoc etenim Ioanni in carcere conſtituto, per diſcipulos nuntiari curauerat) quorum tamen nullum, Iudæi diabolo adſcribebant, niſi ſolummodo hoc, quod dæmonem hic eijciat.

Neque Chriſtus ipſe quidquam perpetratorum miraculorum adeo ſerio propugnauit, quam à ſe præſens hoc: idque ea de cauſſa, quod proprium Meſſiæ officium fuerit dæmonem è mundo profligare. **Proprium Meſſiæ beneficium.** Plurimi quidem Prophetarum, varijs rerum ſupernaturalium effulſerunt ſignis in veteri lege; nempe Moyſes, Samuel, Helias, Heliſæus: verum illorum nullus, ex obſeſſis hominum corporibus diabolum eiecit. Quod cum Chriſtum quilibet facere cerneret, hinc non ſine cauſa, eum cæteris maiorem eſſe Prophetis colligebant.

Quin & ipſi Iudæorum ſcribæ ac doctores, facile per ſe ſcire poterant, verum Meſſiæ officium in eo haudquaquam eſſe, vt aduerſus viſibiles decertaret hoſtes, ac Iudæos ex Romanorum eriperet ſeruitute, ſed potius inuiſibiles ſpiritus ac hoſtes, cum omnibus ſuis expugnaret. Et hoc quidem Chriſtus omni conatu eis inculcare ſtuduit, verum illi reiectis rationibus omnibus, adſentiri noluerunt.

Vnde

Vnde hic iam nunc quatuor vtitur argumentis, quibus efficaciter probet, ſe non diabolicæ ſed diuinæ virtutis potentia dæmones eijcere. Ex quibus inſignem Chriſti manſuetudinem licet cognoſcere: qui cum à dæmone poſſeſſus diceretur, ac Beelzebub, in cuius nomine diabolum eijceret, ſeruus vocaretur, haudquaquam contumelioſe reſpondit: regerens ipſoſmet à diabolo occupatos, ac Beelzebub eſſe mancipia; ſed diſcretè, manſuetè, eruditè ſuo nos docens exemplo, non reddere malum pro malo, aut contumelias contumelijs rependere. Si duo globi ſibi mutuo occurrant retrocedit vterque; & duæ ollæ teſtaceæ ſi impetuoſius ſe ſe mutuo collidant franguntur: Chriſtianorum autem officium non eſt, aliquem vel frangere, vel fugare, ſed mutuo iuuare, & allicere. Chriſti argumenta. Chriſti manſuetudo.

Priori autem argumento axioma aliquod vulgare præmittit, cuius veritas experimento comprobata eſt: nempe diſcordia regna ac regiones, vrbeſque & domos, ſeu familias integras deſtrui; contrà pace & concordia, omnia hæc ſeruari. Quemadmodum Ethnicorum hiſtoricorum non nemo olim etiam ſcriptis ſuis conſignauit: *Concordia res parua creſcunt, diſcordia vero res maxima dilabuntur.* Vti enim ingens laterum multitudo, cæmento bene coniuncta, denſum efficit murum: & multæ equinæ ſetæ inter ſe contextæ, firmâm faciunt cordam; ita familiæ, ac congregationes pace ſeruantur. Prioris argumẽti hypotheſis. Saluſtius.

Diſce hinc *inprimis*, concordiam quo maior eſt; eo firmiorem efficere congregationem, ampliorenque. Quemadmodum in religioſorum bene reformatis monaſterijs, quotidie licet cernere: vbi pax inuiolabiliter cuſtoditur, vbi non eſt opinionum & ſententiarum pugna, ſed præferunt omnes voluntatem ſuperiorum, voluntati propriæ: inter quos nec *Tuum*, nec *Meum* locum habet: cum omnia ſint eis communia; nemo ſibi, ſed communitati ſollicitus eſt, veluti ſingula membra, corporis gerunt curam, illique obſequendo opitulantur. Tales religioſorum familiæ quantumcunque ſint inopes, abiectæque, in maius Documẽta quinque. I. Concordiæ laus.

tamen proficientes, augmentum quotidie ſumunt, conſeruanturque. Deus etenim, qui pacificarum congregationum eſt ſpiritus, illas conſeruat; contra vero quo diſcordia eſt maior, eo quoque minus inter ſe animi conſentiunt, facilius diſiunguntur. *Duobus* autem modis, nobis mutuo adhæreſcimus. *Primo* quidem intellectu; *Deinde* voluntate. Quemadmodum namque multi inter ſe coadunati lapides, firmum non efficiunt murum, niſi cœmento bene conglutinati conſolidatique ſint; ita nullatenus valida erit illa congregatio, in qua homines corporibus tantum, non animis coniuncti degunt. Multi intellectu ſunt vniti, eandem profitentes fidem; veluti catholici, qui orthodoxæ fidei veritati concorditer adhærent. Verum inter illos reperiuntur & alij, qui præter hoc quod fidei eſt, etiam eiuſdem ſunt ſententiæ & opinionis, ſiue id ſit in re aliqua quæ eruditionem concernat, ſiue in alijs externis negotiationibus, commercijſque. voluntate autem coniuncti ſunt illi, qui vnum idemque & volunt & nolunt: quod cum ex charitate proficiſcitur, (hæc etenim, Paulo conteſtante, *vinculum eſt perfectionis*) tunc talis coniunctio, munitior eſt, diuiniorque.

Concordiæ modi duo. I.

Coloſſ. 3. 14.

Animorũ concordia vnde?

At vero hic ſciendum, animorum illam coniunctionem, non poſſe aut perfectam, aut diuturnam eſſe, ſi varient intellectus. Hoc etenim vnum idemque eſſet, ac ſi duo canes caudis conſociati, capitibus forent diſiuncti: qui ideo morſibus ſe ſe mutuo laniarent, conficerentque. Hinc quotidie cernimus, illos qui in rebus fidei inter ſe diſſentiunt, ſemper ſibi mutuo aduerſari. Itaque illa in vrbe, vbi catholici ſimul mixti cum hæreticis commorantur, ibi nulla eſt vera animorum coniunctio; quamquam ex neceſſitate aliquando eiuſdem eſſe voluntatis videantur, & pacem inter ſe mutuo colere.

Sicuti namque eiuſdem ſpeciei animantia, libenter congregantur, ob eiuſdem quam inter ſe habent naturæ concordiam, & ſeiungunt ſe ab alijs; ita & qui eandem profitentur fidem (hæc etenim eſt, quæ præcipuum animæ robur conciliat) cum eiuſdem videantur eſſe naturæ, ſibi

Digitized by Google

mutuo adhæreſcentes (affectio namque ſcientiæ ſubſeruit, hoc eſt, voluntas intellectui) aliorum fugiunt conſortium; immo eos cane peius & angue oderunt. Vnde talibus in ciuitatibus videmus quotidie, quemadmodum nulla eſt vera pax. Hæretici namque conſpirantes in ſuorum complicium profectu lætantur, conuiuijs, commercijs, nuptijſque inſtituendis conſociantur; & ſi quid Catholicis proſpere eueniat, contriſtantur, ex qua animorum diſiunctione, quænam, oro, proficiſci poterit vtilitas: niſi vt quot in vrbibus reperiantur hæretici, totidem ſint capitales hoſtes, proditores peſſimi, ſeditioſi inquietiſſimi? Quin proditoribus nequiores ſunt, cum non omittant pro viribus, vt ciues omnes paulatim ad ſe alliciant, atque in hæreſin abducant: inſtar ignis, qui omnia in circuitu ligna deuorat, atque in flammam cineremque conuertit, & cancri inſtar qui, vt Apoſtolus ait, ſanas carnes paulatim exedere: cum tamen proditores, ſi paucos habeant complices, facile conquieſcant.

Diſce *Secundo*, grauitatem malitiæ ſeditioſorum ex duobus dignoſci. Quorum primum eſt quod citius aliquid corrumpant, quam alij reſtituant. Sicuti qui peſtifera eſt infectus lue, integram facilius poteſt accendere vrbem, pluresque interimere, quam centum rei medicæ peritiſſimi doctores, curare, & vnus citius integram poteſt euertere domum, quam centum cœmetarij reſtaurare. Hinc eſt quod Diuus Hieronymus conqueritur, Arrium vnicam tantum fuiſſe ſcintillam, qua breui temporis ſpatio totus conflagrauerit orbis. — *Seditionis & diſcordiæ malitia.* — *Hier. in c.5. ad Galat.*

Alterum quod ingentem Chriſtianæ reipublicæ inferant cladem. Ex diſcordia namque bellum oritur, hoc eſt homicidia, deuaſtationes vrbium, bonorum direptiones, aliaque quæ paſſim milites edunt, horrenda facinora. Belli incommoda rerum annona ſequitur, deinde peſtis, ac poſtrema hominum deſolatio. Duodecim tribus diſcordia ſeparatæ, ſuperatæque, ac patria ſede expulſæ ſunt. Quin & ſeditio Hieroſolymitanorum, tempore obſidionis, quam à

Digitized by Google

Tito & Veſpaſiano ſuſtinuêre, totam Iudaicam depopulata eſt regionem. vnde Paul. ait, tunc mundi adfuturum finem, 2.Theſſ.2.3. quum primum *diſceſſio venerit*, hoc eſt, mox vbi Chriſtiani ſe ſe ab obedientia ſanctæ Romanæ Eccleſię (quod hæreticorum proprium eſt) ſubtraxerint.

Duo genera contentioſorum. Diſce *tertio*, duo eſſe contentioſorum hominum genera. Quorum nequiſſimi *primo* ſunt hæretici, qui vti voluntate & intellectu à Catholicis deſciuêre, ita ſerendis diſcordis intendunt, diſiungentes nimirum homines totaliter à ſe inuicem, adimenteſque ipſis eandem fidem, voluntatem, intellectum. Nequiſſimi qui. 1.

2. *Secundo*, qui etſi Chriſtianos quidem in auita ſua relinquunt fide, voluntate tamen illos cupiunt diſiungere; ſeminantes diſcordiam, aut charitatem imminuentes, ſinceramque qua mutuo ſibi iunguntur alienantes. Fit autem hoc duobus potiſſimum modis: *primo*, cum de proximo abſente male loquimur, eiuſque famæ derogamus; quod detractorum eſt, qui proximorum inſidiantur honori, bonæque exiſtimationis ſiue mentientes ſiue occulta eorum manifeſtantes peccata, eaque in immenſum augentes exagerantéſque, ſiue intentionem in deteriorem partem detorquentes, (prout Iob à diabolo accidit) ſiue eorum res bene geſtas malitioſe ſubticentes, ſiue aliorum detractiones auide audientes; aut alio denique quocunque modo. Complures autem reperias, qui exiſtiment ſe non delinquere, cum proximorum mala, quæ vera ſunt, ac probari poſſunt, alijs enarrant, manifeſtantque. Verum præterquam quod tales ſibi ipſis miſere imponunt, etiam ad proximorum reſarciendam famam obligantur, dum occulta eorum peccata alijs reuelant, quantumcunque etiam illa vera ſint.

Diſcordia præter fidẽ fit dupliciter. 1. Detractiõe. Ad quid obligentur hi.

2. Suſurrones. *Secundo*, ſuſurrones, qui ideo aliorum diſſeminant propalantq; mala, vt diſcordiam inter amicos generent. Hi namq; *bilingues*, in ſacrarum literarum eloquio nominantur: quod binas habentes linguas, aliter de præſentibus, aliter in abſentibus loquantur. Immò apud Eccleſiaſticum, tales dicuntur *tertiam* in ore habere *linguam*, quod inter duas partes rixas cõcitent: quibus & ſcriptura ideo male precatur, dicens; *ſuſurro, & bilin-*

Digitized by Google

& bilinguis maledictus: Multos etenim turbauit, pacem habentes. Eccl. 28. 16.
Et alibi: *os bilingue deteſtor.* Et Beatus Paulus: *ſuſurrones*, inquit, Prou. 8. 13.
& detrectatores DEO *ſunt odibiles.* Vnde ſeptimum quod apud Rom. 1. 19.
Salomonem odit Dominus, eſt *ſuſurro, qui ſeminat inter fratres* Prou. 6. 19.
diſcordiam. Optimum namque quod homini in hac mortali vita euenire poteſt, eſt pax & concordia, qua ſibi mutuo homines conciliantur. Vnde *amico fideli nullà ſit comparatio*, Eccl. 6. 15.
dignus eſt omni pœna, qui tam vtile ac neceſſarium bonum impedit.

Secundo, adimitur aut minuitur alicui fama, cum in præſentia aliorum dehoneſtatur: quod fit *in primis* dum aliquem calumniando vituperamus; ſiue vera illa ſint quæ obijcimus, ſiue falſa, modo occulta. Vocatur autem hoc, contumelia, eſtque vel veniale, vel mortale peccatum, prout eſt res illa, quam obijcimus. Nota Diſcordiæ modos diuerſos. 1. Calumnia.

Secundo, per conuitium, cum naturales alicui defectus obijcimus, vel accidentales: obiectando illos eſſe luſcos, ſurdaſtres, balbos, aut impeditioris linguæ, &c. De his CHRISTVS, *qui dixerit*, inquit, *fratri ſuo, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Vnde & Heliſæus quadraginta duobus pueris, vocitantibus eum caluum, male precatus eſt; qui ideo duorum laniatu vrſorum diſcerpti, miſere interierunt. 2. Conuitiũ. Matt. 5. 22. 4. Reg. 2.

Tertio, per improperium, dum alicui exprobramus beneficium, quod aliquando ipſi præſtitimus, dicendo: ſi tibi non tuliſſem opem, fame haud dubio expiraſſes. Vel ſi amici mei tales & tales, auxiliatrices tibi non porrexiſſent manus, credo quod vermes te deuoraſſet. Hoc autem improperij peccatũ, eſt maius minuſve, ſecundum damnum aut ignominiam, quam proximo inferimus. 3. Improperium.

Quarto, per ludibrium, quando quempiam volumus dehoneſtare ſannis & iocis; ridendo eius mores aut defectus; ſicque illum quaſi ſilicernium aliquod aut monſtrum, ſubſannando. Veluti quando quis rem aliquam inhoneſtam, de ſpectatæ probitatis matrona referens, cachinnum extollit; indicare volens, illam quaſi vile ſcortum, omni irriſione dignam. Quod cum viris pijs ac Deum timentibus fit, grauius eſt peccatum. De quo & Beatus Iob conqueritur, dicens; 4. Ludibriũ.

Digitized by Google

Iob 11. 4. dicens; *deridetur iuſti ſimplicitas.* Contingit autem hoc tam verbis, quam operibus. Quemadmodum Iudæi iſti ſubſannatores, CHRISTO in cruce pendenti inſultabant, mouentes capita ſua, ac dicentes: *Alios ſaluos facit, ſe ipſum non poteſt ſaluare.* Hoc pacto interdum caſtiſſimæ vitæ ridentur ſacerdotes ab improbis hominibus; qui annulos, quibus fores ædium pulſamus, panniculo aliquo obuoluunt ac ſi illic fœmina eſſet puerpera.

Matt. 27. 42.

Quinto, per maledictionem, dum alicuius ſoſpitatem male precando imminuimus, lædimuſve; optando illi ægritudinem, pauperiem, ac mortem. Et hæc quidem peccata omnia, plurimum Reipublicæ nocent, adeo vt vnicuiq; magnopere deuitanda ſint, ceu infernales linguæ, quas ex inferno adductas diabolus hominibus adſpiret.

Concordiæ fructus.

Diſce *Quarto*, maximas vtilitates, quas concordia in rempublicam importat maxime ſi ex Dei amore oriatur. Hoc autem licet colligere ex bonis illis ſeu commodis, quæ corpori ex membris bene ſanis contingunt. Sicuti namque corpus languet, & perit, cum membra, aut interni humores male diſpoſiti, ſibi ipſis aduerſantur: ita & validum vegetumque efficitur, quando membra omnia rite ſuo funguntur officio: non eſt enim vllus humor, vel membrum vllum in humano corpore, quin peculiarem habeat in corpore conſeruando functionem: quemadmodum nemo eſt, qui non in republica aliqua, aliquod à Deo accepit donum, quod in proximorum eroget emolumentum.

1. Effectus. Itaque per hanc concordiam *inprimis* impeditur malum. Nullus etenim alteri nocumentum infert, ſicuti membrum vnum alteri non officit, *charitas* namque, vti teſtatur Paulus, *non cogitat malum*: vnde nemo illic furatur, nemo prœliatur, nemo proximo obloquitur.

1. Cor. 13.

2. *Secundo*, Reſpublica proſpero rerum temporalium ſucceſſu proficit, cum ciues ſunt concordes mutuo ſe iuuant, ac publicæ vtilitati pluſquam priuatæ inuigilant. Iuxta quod idem Paulus alibi monet, dum iubet, vt *nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius*; ſicuti membra faciunt in corpore.

1. Cor. 10. 24.

Tertio

Tertio, quod Reſpublica validius hoſtilem queat propulſare incurſum, dum ſe ſe inuicem ciues defendunt, tuenturque. Ita namque Regius Pſaltes de Patrefamilias, concordes habente filios ait, quod *non confundetur, cum loquetur inimicis ſuis in porta.* Eccleſiaſticus fatetur *amicum fidelem, protectionem eſſe fortem.* Vnde ſicuti *funiculus triplex difficile rumpitur,* ita vnanimis haud facile ſuperatur Reſpublica. Sagittam vnam leui momento franges, ſed non ſi aliquot ſimul in vnum ſint faſciculum colligatæ. Itaque cum diuini numinis charitas hanc conciliat animorum concordiam, tunc vere inſuperabilis eſt talis Reſpublica, prout Deus ipſe filijs Iſrael futurum promiſit. 3. *Pſalm.126.5.* *Eccl.6.4.* *Eccle.4.12.* *Deut.28.*

Quarto, magna oritur in Republica lætitia, non quidem ficta aut ſimulata, ſed vera, ac ſincera. Quemadmodum enim rancor & odium triſtitiam pariunt, ita charitas generat lætitiam. Eam ob rem CHRISTVS in vltima ſua cœna ſerio admodum Apoſtolos, noſq; omnes prolixo ſermone admonuit vt fraternæ inuigilantes charitati, *pleno* perfectoq; frueremur gaudio. 4. *Ioan.16.24.*

Quinto, Rempublicam figuram eſſe, immo initium regni cœleſtis, vbi perfecta regnat concordia. Vbi Deus eſt omnibus omnia, & ſancti ſimul in Deo, ad inſtar multorum carbonum, vno igne pariter ardentium. 5.

CHRISTVS ergo vult, vt pro viribus ſtudeamus in hac vita concordiæ. Ad hoc *inprimis* ſuam nobis miſit doctrinam, vt per vnius fidei concordiam, noſter quoq; intellectus vniretur. **Quatuor adminicula ad concordiam:** **1.**

Secundo, ſuam nobis donat charitatem, qua voluntates noſtræ conglutinentur. **2.**

Tertio, diuinæ gratiæ ſuæ claritatem nobis infundit, vt animę noſtrę hac vnanimiter illuſtratę, vnius efficerentur voluntatis; ſicuti in denſa aliqua face complura ellychinia, vnam efficiunt flammam. 3.

Quarto, mirabiliter noſtra vnit corpora, ſuppeditans nobis veriſſimum ſacroſancti corporis ſui cibum; vt per illud quod in quolibet noſtrum eſt, etiam vnum idemq; corpus efficeremur: *Quoniam,* Paulo, teſtante, *vnus panis, vnū corpus multi ſumus,* 4. *1.Cor.10.17.*

omnes

Digitized by Google

omnes qui de vno pane participamus. Hęc autem commoda diabolus nobis inuidet: qui omni conatu animorum diſſenſiones excitare ſtudet. Inſtigat nos ad lethale peccatum, per quod diuinus expellitur amor, contentiones ſuſcitat, ſeditiones pugnas, rixas, bella, & id genus alia. Quin & ſciens ex vita, malè acta intellectum obtenebrari ſeducique, diuerſa hæreſum producit monſtra, fideiq; errores. Vnde ſimiles eſſe deberemus peritis chyrurgis, qui putrida reſecant membra, ne alijs queant officere; licet etiam magno cum corporis dolore fiat: quippe cum ſatius ſit vitam ſine aliquibus membris conſeruare, quam totaliter illa priuari.

Pacifici cōlendi. Diſce *Quintò*, quod quemadmodum diſcordiarum ſeminatores odiendi fugiendique ſunt, ita pacis componendæ ſtudioſos amandos retinendoſque eſſe. De his namque Saluator noſter; *Beati*, inquit, *pacifici, quoniam filij* DEI *vocabuntur*. (*Matth. 5.*) Ideo in mundum venit Deus, vt pacem concordiamque nobis conciliaret, quam & cœleſtes illæ angelicorum ſpirituum cateruæ, in ipſius natiuitate annuntiarunt, (*Luc. 2.*) & ipſemet poſt reſurrectionem ſuam rediuiuus Apoſtolis attulit. (*Luc. 24.*) Eam ob rem pacifici meritò vocantur *filij Dei*, ſequentes CHRISTVM, Deum ac patrem ſuum. Quin & ſemper viri vitæ ſanctimonia celebres, conſeruandæ conciliandæque paci ſtuduerunt, & maxime, vt rempublicam, ipſamque adeo ſanctam eccleſiam in vnitate ſpiritus conſeruarent.

Hac de cauſſa Sancti Patres plurimos conſcripſerunt libros, & epiſcopi varia celebrarunt Concilia, canoneſque ſacros, ad hanc rem conducentes, ediderunt. Itaque & tu pacificus eſto, daque operam, vt ſi quæ videas diſcordiæ exoriri ſemina, mox ea in radice conteras eneceſque. Sequere laudabile illud exemplum diſcipuli cuiuſdam Anachoratæ, in Scythiæ eremo commorantis, (*In vita PP. p. 2. de pati. & hom. §. 25.*) de quo in Sanctorum Patrum vitis, talis narratur hiſtoria. Quod cuidam alteri eremitæ aliunde aduentanti, & commorandi illic domicilium non habenti, cellulam aliquam deſignauerit, quam eo vſque occuparet, donec aliam inueniret commodiorem.

Hic

Hic autem peregrinus hoſpes, cùm inſignem haberet gratiam alios ſua ſpiritali inſtructione ædificandi, accidit, vt à varijs iſtius eremi incolis viſitaretur. Quod cum ægre ferret is, qui ei cellam hanc conceſſerat, cœpit liuoris æſtuare zelo, eo quod tantopere, locum hunc incoluiſſet, & à nemine, niſi forte rariſſime inuiſeretur, hic autem à pluribus.

Vnde diſcipulum ſuum ad eum mittens, nuntiauit ei, vt cellam ſuam ſibi reſtitueret, qua iam nunc haberet opus. Verum diſcipulus ſciens magiſtrum ſuum ex animi paſſione hæc iubere, iuit quidem, ſed blande admodum hominem eſt allocutus, dicens: Mandauit mihi Magiſter meus, vt te inuiſens, viderem; quid rerum agas, & quo pacto valeas; intellexit enim te ægritudine aliqua correptum. Cui ille: gratias illi magnas habeo pro humanitate ſua; oret quæſo pro me, quia ex pectore nonnihil langueo. Hoc accepto reſponſo, diſcipulus ad ſuum remeauit Magiſtrum, dicens inquilinum hunc rogare, vt duorum dierum ei inducias concedat, quo poſſit ſe ad emigrandum præparare. Elapſo triduo miſit denuò nuntiatum vt vel citiſſimè diſcederet, vel ſe cum fuſte adfuturum, vique eum expulſurum. Paruit eundo diſcipulus, & veniens dixit, Magiſtrum ſuum valde ſollicitum eſſe, ne quid iſta aduerſa valetudo ei conciliet nocumenti; vnde denuntiari ſibi velle, an non meliuſculè iam habeat. Ad quem denuo ille: gratias, inquit, ago Deo meo, quod veſtris adiutus orationibus nonnihil cœperim conualeſcere. Itaque diſcipulus ad Magiſtrum reuerſus, dixit, Monachum hunc eſſe quidem paratum emigrare, verum rogare humiliter, vt vſque ad proximum diem Dominicum adhuc patientiam habeat. Quo præterlapſo, cum necdum emigraret, venit animo commotus, & manu fuſte armatus. vt vi hominem eijceret. Quod cernens diſcipulus, ait Magiſtro, ſe bona cum venia præceſſurum, viſurumque, num etiam viſitantium aliquis ipſi adſit, qui ex tragico hoc ſpectaculo ſcandalizari forſitan queat. Vnde veniens ad

cellu-

cellulam, ecce, inquit, Magiſter meus magno tui amore ipſemet venit te inuiſum, vnde humanitatis ergo prodito ipſi obuiam, eique gratias agito. Acquieuit placide, veniensque in occurſum, procidit in terram, dicens: Retribuat tibi Dominus, chariſſime pater, bona æterna pro cellula tua, quam mihi propter nomen illius præſtitiſti: & in cœleſti Hieruſalem inter ſanctos ſuos CHRISTVS Dominus tibi præparet manſionem. Hæc audiens ſenior, compunctus eſt corde; & proiecto à ſe baculo, ruit in amplexus, oſculans eum identidem, atque ad cibi potuſque ſumptionem familiariter inuitans. Vocauit autem ad ſe diſcipulum ſuum, eumque interrogauit, num verba ſua eodem, quo ipſe iuſſerat modo, protuliſſet. Cui ille; ob reuerentiam, ait, quam tibi Magiſtro meo debeo, non fui auſus tam crudè ea proferre, ſed prout putaui tuæ & charitati & honeſtati conuenire, ſic paululum ea immutaui. Quod audiens ſenior, ſtatim proſtrauit ſe ad pedes diſcipuli: Ex hodierna die tu meus eris Magiſter, egoque tuus diſcipulus: quippe qui me prudenti tua diſcretione, ex tantis peccatorum periculis eripuiſti.

VII. *Si autem & Satanas in ſeipſum diuiſus eſt, quomodo ſtabit regnum eius? quia dicitis me in Belzebub eijcere dæmonia.* Chriſtus hoc in loco eiuſcemodi format argumentum.

Argumẽtũ Chriſti.

Omnes qui ſe inuicem odio proſequuntur, ac ſe mutuo vi expellunt, ſtudent regnum ſuum diſſipare.

Dæmones autem non ſtudent regnum ſuum diſſipare.

Ergo dæmones ſe mutuo odio non proſequuneur, neq; vi expellunt.

In quoto modo & figura.

Eſt autem Syllogiſmus in Cameſtres, in ſecunda figura vti logici vocant. Cuius maior propoſitio nititur communi huic axiomati: *Omne regnum in ſe diuiſum, deſolabitur.* Minor autem patet ab experientia, quippe cum, omnibus hoc dæmonibus curæ ſit; vt non ſolum ſuum conſeruent regnum, verum etiam auxius illud ſtabiliuſque efficiant; ſubijciendo omnes

mortales

mortales ſuæ (ſi poſſint) ditioni. Quantum vero ad primam Propoſitionem, nota *inprimis* in dæmonum caterua quoſdam eſſe, qui tanquam primates rerum potiantur, nullos autem ſubditorum gerere vices, prout ſuperius à nobis probatum. vnde qui præſunt, poſſunt authoritate ſua imperare alijs, eoſque compellere, vt non ſolum ex obſeſſis emigrent corporibus, verum etiam ex aere quem occupant, in tartaream relegentur abyſſum, quod etſi fortaſſis in pœnam minorum dæmonum, qui ex ſententia ſuorum principum non ſat cõmiſêre flagitiorum, cum contingeret; non tamen huic id repugnat Propoſitioni: quæ non loquitur de tali eiectione, verum de violenta dæmonum expulſione, qui ſibi mutuo ſubiecti non ſunt: quemadmodum Phariſæi putabant, dicentes Chriſtum Iudaicæ Regionis dæmones, in virtute Beelzebub, qui Accaronitis, (Philiſthæorum oppido commorantibus) principabatur, eijcere: ac ſi Philiſthæorum, pro viribus Iudæorum ſtuderet dæmones profligare. Quod haud dubio magnam conciliaret regno diaboli ſtragem, ac ſubuerſionem, non minus, quã ſi duæ vnius regionis vrbes, ſeſe mutuo oppugnent, ſicq; toti Prouinciæ cladem ingentem inferant. Conſidera *Secundo,* etſi violenta hæc minorum dæmonum expulſio, à ſuperioribus poſſit contingere, non tamẽ ideo fieri, quia dæmones minus oderint homines, eiſq; minus cupiant inferre nocumenti, quam ſibimetipſis. Nam dæmonum Princeps, non ideo ſubditorum, quempiam ex obſeſſis corporibus eijciet, vt eum puniat ſicq; hominem liberet. Quemadmodum nec Capitaneus quiſpiam ſumet vltionem de Gregario milite, cuſtodiente munitionem aliquam, vt illa ſuo priuetur præſidio: verum alio id tempore, alioque modo faciet; vel ſi illum inde auferat, alios in eius ſubſtituet locum. Similiter faceret & diabolus, immittens nimirum homini alium è cohorte ſua, eumque potius malitia nequiorem, quam remiſſiorem. Verum quos CHRISTVS à diabolica ſemel eripuerat tyrannide, illi immunes deinde liberique ab omni dæmonum inuaſione permanebant: vnde haud quaquam illos maioris alicuius dæmonis virtute abigebat.

Maior hæc habet tria notanda.

1. Dæmonum ordo.

2. Quomodo dæmones ſe expellãt.

3\. *An ab infidelibus eiecti dæmones?* — *Act 19. 14.* — *In reſp. cõtra Smidel. Naſus cent. 1. mend 15. & cent. 2. mend. 9.* — *Lutherus exorciſta.*

CONSIDERA *Tertio*, nullo vnquam tempore ab infidelibus eiectos dæmones, quemadmodum ex Apoſtolorum Actis liquido comprobatur, exemplo ſeptem filiorum Sceuæ, Iudæorum Principis; qui cum adiuraſſent dæmonem per IESVM *quem* PAVLVS *prædicabat*, ita truculento inſultu eos inuaſit, vt nudi & vulneribus ſaucij inde profugerint. Fridericus Staphylinus ſcribit puellam quandam ob inobedientiam ſuam, à matre diris deuotam, à dæmone fuiſſe inuaſam, atque anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quinto è Miſnia Wittenbergam ad Lutherum, ceu reformatorem religionis Chriſtianæ, ea ſpe adductam, vt dæmonem inde eijceret, qui iuſſit eam in ſacrarium parochialis Eccleſiæ introduci, præſentibus nonnullis ſuæ farinæ hominibus: quos inter tum etiam Staphylus erat. Ibi vero cum exorciſmis dæmonem vrgere inciperet, in tantas coniectus eſt anguſtias, vt veloci fuga ſe inde præcipitare vellet. At dæmon ita oſtium obſtruxerat, vt neque foris, neque intus reſerari potuerit; in maiores illum miſerias adduxit, iamque per feneſtras erumpere conabatur, ſed conatus eius cancelli ferrei retardabant. Deniq; ſecuri ferrea per cancellos immiſſa Staphylus oſtium perfregit, vt Magiſtro ſuo Luthero exitum pateface-

Ratio huius facti.

ret. Cuius rei ratio non ſolum eſt diuina permiſſio, qua DEVS permittere non vult, vt infidelitas per dæmonum eiectionem conſtabiliatur, quæ fidelibus in ſignum Catholicæ religionis à CHRISTO adſignata eſt: verum etiam dæmonum ſuperbia, qui ab infidelibus, hæreticiſue, vtpote ſubditis ſuis, ſibi nullatenus imperari volunt: quipque cum ipſorum veraciſſima ſint mancipia.

Hæretici mendaces. — [illegible]

Vnde nequiter admodum mentiuntur Eraſmus Albertus, & Spangenbergius, Lutheranæ farinæ hæretici, dum ſcribunt Lutherum ſæpius dæmones ex obſeſſis corporibus eieciſſe. Quemadmodum commentitium quoque omnino eſt, quod Philoſtratus de Apollonio Thyanæo, qui anno Domini ſexageſimo octauo ſuis præſtigijs Aſiam dementauit, commemorat; quod nimirum ex adoleſcente quodam dæmonem expulerit: Magi namque ſi diabolum velint eijcere,

cere, nullatenus pro authoritate, vt diſcedant, imperant, ſed precibus obſecrant: Quemadmodum ex Iaponicis conſtat literis de Bonzijs, idolorum apud Indos Sacerdotibus. Diabolus etenim nunquam deſiſtet à malo, quin ſuo cum lucro melius quid acquirat. Eam ob rem cum incantatores magique alio cupiunt ſecedere, poteſtatem ei faciunt alterius alicuius rei, vel ſe ipſos etiam inuadendi; obligantes animas ſuas arctiori aliquo vinculo quo tenacius diaboli obſtringantur obſequio.

Ad ſecundam vero, quod attinet propoſitionem, certum eſt omnes malignos ſpiritus ad hoc pro viribus elaborare, vt regnum ſuum, quod in hoc mundo habent, augeant ſtabiliantque; vt eo plures ſecum ad infernum pertrahant, eoſque illic in æuum ſub ſua tyrannide retineant, prout ſapiens teſtatur. Ad hoc namque inter ſe quam accuratiſſime conueniunt, idque humani generis odio, licet alijs in rebus omnibus à ſe mutuo acriter diſſideant: adeo vt nullus alium diligat, nullus pacem cum proximo habeat, nulluſque alterius miſereſcat: quin potius fatali ſeſe inuicem odio proſequuntur, optantes ſibi mutuo maiores pœnas, quam ipſemet ſuſtineat. Vnde diſce hic *inprimis*, periculoſiſſimum vitæ noſtræ ſtatum; quippe, qui ab omni malignorum ſpirituum genere coniunctis viribus impugnamur: Itaque qui fieri poteſt ô anima, vt in vtramque dormias aurem, cui cum tam multis aduerſarijs quotidie decertandum confligendumque? Diſce *ſecundo*, ineffabiles damnatorum cruciatus, quibus in perpetuis illis flammis ab hoſtibus tam multiplicibus, tam potentibus, tam inuidis, tam malitioſis nunc excarnificantur, & poſt vniuerſale iudicium adhuc multo atrocius excarnificentur: quando nimirum etiam ipſum corpus eadem ſuſtinebit tormenta ab his crudeliſſimis tortoribus, qui nullo ſeſe in omnem æternitatem alio occupaturi ſunt negotio, quam vt damnatorum aſſiduo vacent cruciatu. Itaque iam nunc obſecro, horum dum adhuc poteſtis conſortium fugite: Poſtea enim nemo eos effugiet. Diſce *tertio*, quam varios, quamque ſubtiles aſtus excogitent, vt ſuum conſeruent, amplificentque regnum. Vtuntur adhoc rerum

Minor argumenti explicatur.

Tria noſtranda.

1. Periculum vitæ noſtræ.

2. Cruciatus damnatorum.

3. Dæmonis aſtus.

Digitized by Google

mundanarum oblectatione, paſſionum noſtrarum affectione excitant aduerſus nos homines prauos, qui honore, vel dedecore ad malum nos incitent, inclinationes noſtras commouent: & non ſolum varia peccatorum genera vnicuique pro ſuo affectu ingerunt, verum etiam diuerſos hæreſum errores quibus adhæreſcamus oculis obijciunt.

Status diuerſi in Eccleſia. Sicuti namque CHRISTVS in Eccleſia ſua ſancta diuerſos approbatæ vitæ ſtatus, tam Eccleſiaſticos, quam ſeculares, quibus quiſque pro ſuo arbitratu ſeſe iungeret, inſtruit: vt eo commodius quietiuſque diuino vacaret ſeruitio, quippe cum hi omnes viuendi ſtatus concorditer vnam eandemque profiteantur Catholicæ Romanæque Eccleſiæ fidem, ſub vno ſupremo Chriſti in terris Vicario (ſic namque videmus varias familias vna in vrbe pacifice, ſub vno Principe degere) militantes, eademque & Sacramenta & præcepta obſeruantes, &c. ita diabolus quoque in hoc Babylonico ſuo regno, diuerſa habet hæreſum portenta, nempe Arrianam, Macedonianam, Neſtorianam, Wicleffetanam, Huſſitanam, Lutheranam, Svvinglianam, Caluinianam, Anabaptiſticam, Machiauellicam, Politicam, aliaſque id generis ſexcentas, in præcipuis fidei negotijs diſcrepantes, ac ſeſe mutuo execrantes, quæ tamen coniuncta capita habent, vt ſanctam orthodoxam perſequantur Eccleſiam: in quam tanto flagrant odio, vt malint omnes ſimul diuerſiſſimas ſectas, in vna ſecum commorari vrbe, quam vt vllum Catholicæ religionis illic ſinant publicum haberi exercitium.

Diabolus huius diuerſitatis malus imitator.

Quemadmodum dæmones ſeſe mutuo libentius ferunt, quam homines, quos ineffabili proſequuntur odio. Atque hincinde, cur hæreſes omnes, ac ſectæ mox vbi exortæ ſunt, in tam multiplices diſcrepanteſque diſſectæ ſint partes, nempe per diaboli aſtutiam: qui ſciens non omnium palato vnum eundemque ſapere errorem, varia excogitauit hæreſum genera, vt in tanta errorum diuerſitate, quiſque quod ſibi melius arridet, pro ſuo arbitratu eligeret. Idque diuina prouidentia ideo fieri patienter ſinit, vt qui prudentioris

tioris ingenij ſunt, videntes hanc phanaticorum hominum mirabilem inſtabilitatem, ac multiplicem hæreſim, eas tanquam nouitia commenta, ac inſanias falſas deteſtantes, eo ſolidius firmiuſque veteri orthodoxæ fidei adhereſcant. Lege quid de hac re veteres illi Catholicæ religiones propugnatores, litteris commendarint, nempe IRENÆVS, AMBROSIVS, AVGVSTINVS, BERNARDVS, &c.

Iren. l. contra hæret. c. 8. Ambr. 1. de fide c. 4. Aug 18. Ciu. c. 51. Bern. ſer. 65. in Cant. Imperf. hom. 20. Niceph. l. 10. c. 36.

Quantum vero ad concluſionem attinet, quæ neceſſario ex duabus præcedentibus propoſitionibus infertur, nempe quod dæmones ſeſe mutuo non eijciant, odioue proſequantur. *Inprimis*, diſce Catholicam Romanam Eccleſiam non eſſe diabolicum, aut Babylonicum regnum, prout hæretici, maximè qui poſt octingenteſimum, aut nongenteſimum exſtitêre annum, ſacrilegè effutiunt: quippe cum interim hæreſes omnes, quæ etiamnum à noſtris hæreticis pro talibus habentur, damnauerit, excommunicauerit, profligauerit; nempe Albigenſem, Waldenſem, Wicleffenſem, &c. quod ſane nihil aliud eſt, quam eijcere dæmones. Et tamen nihilominus florens vigenſque ſarta tecta, in hodiernum etiam diem permanet, quod vtique non fieret, ſi diabolicæ virtutis potentia omnes hoſce dæmones, id eſt hæreſes, oppugnaſſet, expugnaſſetque. Diſce *Secundo*, cur hæretici nullas conuertant gentes natione barbaras, ſed potius Catholicorũ ditiones ſubuertant, peruertantque; nempe quod ipſorum, quam prædicant doctrina, diabolica omnino ſit, cui Gentilium Dij nullatenus velint credere. Itaque hæreticorum dæmones veniunt oppugnatum Catholicos, vt veram fidem in perfidiam conuertant. Diſce *Tertio*, res illas per quas diabolicarum tentationum vexationes, immo dæmones ipſi profligantur, non repudiandas, vti malas, ſed tanquam diuinas in pretio habendas: vti ſunt imprimis ſignaculum Sanctorum Sanctæ crucis, reliquiæ ac imagines, aqua luſtralis, orbiculi cerei, quos agnos Dei nominamus, & maxime ſanctiſſima Eccleſiæ Catholicæ Sacramenta, præcipue autem ſacræ Euchariſtiæ, ac pœnitentiæ. Quotidiana namque docemur experientia, diabolicos ſpiritus minus præualere ad-

Concluſio argumenti. Nota primo. An Eccleſia Romana ſit Babylon.

Nota ſecundo. Cur hæretici non conuertant Ethnicos.

Nota 3. per quæ profligetur dæmon.

rR 3 uer-

Digitized by Google

uerſus illos, qui horum quippiam penes ſe deferunt, aut v-ſurpant, quodque per fideliſſimos ſuos ſatellites, hoc eſt hæreticos, hæc ſtudeant exſibilare: vt pij Catholici ſannis hiſce & improperijs inducti, ea deponant abijciantque, ne ipſi dæmones amplius torqueantur, eijcianturque. Verum non eſt cur ipſorum ſacrilegis, vel dicterijs, vel cachinnis mouearis; ſed eo frequentius horum Sacramentorum præſidio vtere, rebuſque commemoratis, aduerſus quoſuis dæmonum inſultus, magicaſque incantationes te muni: quippe, quarum vſus non ab heri, aut nudius tertius, ſed ab aliquot centenis retrò annis, prout apud antiquos Patres, Eccleſiaſticarumque rerum fideliſſimos Sciptores, licet legere, in Eccleſia extitit.

VIII. *Si autem ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij veſtri in quo eijciunt? Ideo ipſi iudices veſtri erunt?* Hoc ſecundum eſt argumentum defenſionis Chriſti, quo probat ſe nō Diabolica virtute dæmones eijcere, eſtque tale. Nullam habetis rationem cur plus calumniemini me, qui dæmones eijcio, quam filios veſtros, idem facientes. At vero illos ideo non calumniamini. Ergo nec me. Vnde non ex ignorantia veritatis, ſed ex ſola malitia & inuidia videmini mihi obloqui, cum illud idem, quod in me reprehenditis, in filijs veſtris laudetis; adeo vt potius ex odio mei, quam rei indignatione hæc calumnia proficiſcatur.

2. arg. Chriſti.

Filij Iudæorum qui?

Diſputant docti, quinam ſint hi Iudæorum *filij*, & duæ ſunt opiniones. Quidam intelligunt Exorciſtas gentis Iudaicæ, quorum munus erat dæmones profligere, quales fuerunt ſeptem illi filij ſceuæ principis Sacerdotū, de quibus Lucas in Actis commemorat. qui à Salomone, Ioſepho teſte, inſtituti erant: cui diuinitus nonnulli coniurationum modi reuelati erant, quibus dæmones poſſent effugare; adhibitis nimirum certis quibuſdam radicibus. Alij vero Apoſtolos, diſcipuloſque intelligunt; qui à CHRISTO poteſtatem conſecuti erant, dæmones abigendi, quam & executi ſunt, prout alibi dicunt: *Domine, etiam dæmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo.* Hęc etenim dæmonia ipſi profligabant; non quidem in nomine Beelzebub, ſed Chriſti Ieſu: qui tamen ideo à Iudęis

Act. 19.
Ioſ. lib. 8. antiq. c. 2.
Ioſeph. l. 7. de bel. c. 25.
Matth. 10. 17.

Digitized by Google

dæis non culpabantur. Vnde CHRISTVS rectè ratiocinatus, ſi illi non peccant in eo quod agunt, etiam ſe non peccare, ideoque reprehendi non debere, ſed potius honorari, tanquam virtute ac dignitate Beelzebub præſtantior,

CONSIDERABIS hic *primo*, quo pacto prauæ actiones hominum excœcent mentes; adeo vt res, prout in ſe ſunt, cernere ac iudicare non queant. Hi namque phariſæi eandem omninò rem, quam in CHRISTO vituperabant, in alijs laudabant. quod & ſæpenumero inter Chriſtianos proh dolor, vſu venit. Quippe *inprimis* Iudices nonnulla in quibuſdam puniunt flagitia, quæ in alijs diſſimulant: nam ſecundum vulgare prouerbium, Quatuor notanda. I. Peccata excœcant. I. Iudicia præpoſtera.

Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas.

Hinc fit vt maioribus parcentes furibus, in minores deſæuiunt, ſiue amore, aut ſanguinis propinquitate, ſiue munerum perceptione, *quæ excæcant oculos iudicium. Secundo,* nonnulli quædam in ſuis vituperant inimicis, quæ haudquaquam in proprijs diſplicent filijs: paſſione namque amoris & odij, diuerſimode de rebus decernunt. Tertio, punimus interdum quoſdam de ijs, quæ nos ipſi perpetramus; Quarto volumus, vt alij ob ſua puniantur delicta, & ipſimet cupimus eſſe impunes. Quamobrem, vt bene probeque de ſingulis iudices, duos hoſce ſerua canones: *Primo* vide, an delictum iſtud eiuſdem cenſeres ponderis, ſi ab homine aliquo ignoto, quem nec inordinato amore, nec odio proſequeris, commiſſum eſſet. *Deinde,* quo pacto idem iſtud delictum in amicis tuis, aut propinquis vindicares. Iuſtus etenim Iudex, non poteſt, nec debet aliud præ oculis habere, quam ipſam iuſtitiam. Amor autem laudabilius erga peregrinos, ac ignotos exhibetur, quam erga familiares, aut cognatos: ſicuti odium contra in nos ipſos, ac vitia noſtra, vtpote capitales inimicos. Eccl. 24. 31. 2. Præpoſtera iudicia. Remedia duo. I. 2.

CONSIDERA *Secundo,* poſſe nos hoc argumento rectiſſimè vti aduerſus Catholicæ religionis hoſtes, qui ſine vlla ratione miracula, quæ in ſancta Eccleſia quotidie contin- Nota. 2 arg. Chriſti contra hæreticos.

gunt, irrident, & tanquam excogitata mendacia, reijciunt: cum diuina potentia etiamnum hoc tempore ad Catholicorum confirmationem, hæreticorumque conuerſionem, non minora poſſit edere miracula, quam fecit olim, cum ſuam hic in terris eorundem virtute plantauit Eccleſiam.

Miraculorũ continua ſeries. Vide tomo 1. Theſ. Iudoci Coccij pag. 1132.

Non etenim à Chriſti ætate, centum, aut quinquaginta vnquam tranſierunt anni, quin aliquot eximiæ ſanctitatis exſtiterint viri, qui non, ſuam, hoc eſt, noſtram Catholicam fidem, & vitæ ſanctimonia, & miraculorum gloria inſigniter illuſtrauerint, quemadmodum ex Eccleſiaſticarum rerum annalibus, luce meridiana clarius eſt. Quare dic amabo, cur vltimæ ætatis miracula minoris erunt fidei, quam prioris. Quemadmodum enim tunc ſanctorum hominum opera ægroti ſanabantur, dæmones eijciebantur, mortui ſuſcitabantur, aliaque ſtupenda, ac omnem humanum captum ſuperantia perpetrabantur, ſicuti iſtius ſeculi homines ſcriptis commendarunt; ita poſtmodum quoque his vltimis quingentis annis, quando mundus vniuerſus Romanæ (vti hæretici loquuntur) fidei ſacris eſt initiatus, conſimila ſunt à Catholicis edita: nempe à S. Romualdo, Camaldulenſis ordinis initiatore, anno 1020. à Diuo Bernardo, anno 1140. Dominico, & Franciſco anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo. Nec non & paulo poſt ab Anthonio Paduano, ac Petro Martyre: à S. Thoma Aquinate, ac S. Bonauentura, anno 1260. A Nicolao Tollentino, anno 1306. Catharina Senenſi, anno 1370. Vincentio Valentino, anno 1415. Didaco Complutenſi, anno 1460. Franciſco de Paula, Minimorum Fundatore, anno milleſimo quingenteſimo ſext. Franciſco Xauerio, Iaponicæ gentis Apoſtolo, anno Domini 1552. vita functo; Nec non & Sancto Patre noſtro Ignatio Loyola, Societatis Ieſu Patriarcha, qui ex hoc ſæculo migrauit anno Domini 1556. cuius vitæ ſanctitas, quotidianis indies effulget miraculis. Itaque de horum miraculorum, à præfatis ſanctiſſimis viris editorum veritate, mundus ſufficiens præbet teſtimonium: quippe cum diligenti diſcuſſa examine, nihil commentitij habeant: adeo

vt

Digitized by Google

vt mirum admodum ſit, quid noſtri æui hæreticis in mentem veniat, quod ea plus exſibilent, quam quę à vetuſtioribus perpetrata ſunt. Niſi quod odium illud Varinianum, quo Catholicam perſequuntur Eccleſiam, malè illos faſcinauerit, vt de tam illuſtribus miraculis ſiniſtrè contumelioſeque loquãtur: more nimirum horum Phariſæorum, Chriſti res pręclare geſtas, ex inuidia prauaque, quam de eo habebant opinione, ſacrilegè blaſphemantium. Multò autem foret & ſatius, & ipſorum ſaluti conducibilius, ſi cum Nicodemo dicerẽt. *Scimus quia à Deo veniſti, nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.* Sic namque & ipſi meritò deberent ſecum ratiocinari: in Romana Eccleſia multi varia & præclara edũt miracula: ergo ipſorum & fides, & conuerſatio lõge noſtram, quæ nullis vnquam miraculorum ſignis confirmata fuit, antecellit. *Ioan. 3. 2.*

CONSIDERA tertio, in Sancta Eccleſia tribus modis dæmonem eijci. *Primo*, quidem ad fidei confirmationem, de quo CHRISTVS in cœlum conſcendens: *ſigna autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur: in nomine meo dæmonia eijcient.* Atque iſto modo poſſunt etiam mali miracula patrare, prout CHRISTVS alibi teſtatur, dum inquit; *multi dicent mihi in illa die* (iudicij) *Domine Domine, nõne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: quia nunquã noui vos, diſcedite à me oẽs qui operamini iniquitatem.* Si illos nunquã nouit, ergo etiam tunc cum miracula ederent, reprobi erant. *Secundo*, ad electorum Dei ſanctitatem declarandam, hoc etenim pacto multi tam viri quam fœminæ, vitæ ſanctimonia præſtantes, dæmonia profligarunt. De Simone namque Salo, Leontius Cypri Epiſcopus teſtatur, quod eorum qui vexabãtur à dæmone miſerias, ita fuerit miſeratus, vt ſe etiam quaſi obſeſſum ſimularet, quo poſſet malignos ſpiritus commodius ex eorum propulſare corporibus, adeo vt quidam dæmoniaci murmurantes, proclamarent: ô violente Sale, id eſt ſtulte, totum mundum irrides, & veniſti, vt nos vexares. Quę quidem expulſio non ſolum ad Sanctorum pręſentiam, verum etiam illis abſentibus contingit, quando ad eorum tantummodo nomina dæmones rugiunt tremuntq;. In Ægypto

Nota 3. dæmonem 3. modis eijci. 1. *Marci 16. 17.* *Matt. 7. 22.* 2. *Leontius in vita apud Sur. 1. Iul. c. 40.*

multos energumenos ad ſolius Antonij nomen à dæmonibꝰ liberatos refert Athanaſius, & quia dæmones non ſemper obſident hominum corpora, verumetiam animas ita detinẽt, vt veram peccatorum contritionem ijs adimant, idcirco nonnulli Sanctorum illa præditi ſunt virtute, vt hoſce dęmonis conatus queãt impedire. Quẽadmodum de ſancta Catharina Senenſi eius cõmemorat confeſſarius Raymundus, qui etiã ipſe poſtmodũ in ſanctorũ numerũ eſt relatus. Nam cum Senis duo latrones propter facinorum immanitatẽ atrociſſimis eſſent addicti ſupplicijs, adeo & curribus impoſiti, ignitis fuſcinulis diſcerperentur, & tamẽ nullũ facerẽt blaſphemãdi finẽ, orabat hæc Sancta virgo ſpõſum ſuũ, vt ſpiritu poſſet horũ intereſſe ſupplicio, eiſq; opitulari. Erat aũt eo tẽpore, cũ ad ſuppliciũ veherẽtur, apud Alexiã ſociã & diſcipulã ſuã, cuius ædes miſerrimi illi prӕteribãt: vnde ꝓſpiciens per feneſtrã, vidit currũ cui inſidebant, ingẽti dæmonũ caterua circũquaq; cingi, Ad quorũ intuitũ Catharina feruentius precibus incubuit, eiſq; gratiã omnipotẽtis Dei obtinuit, adeo vt accerſito Sacerdote ſuorũ ſcelerũ enormitatẽ apud eũ in cõfeſſione deponerẽt, dignoſq; ſe etiã maioribus tormẽtis proclamarẽt. Quapropter vtile ac bonũ eſt, cũ ſanctis hominibus libenter conuerſari, vt ſuis meritis precibusq; ab omni dæmonum tentatione vexationeque, immunes nos conſeruent.

Athan. in vita Anton.

Apud Sur. 29. April.

3. modus.

Tertius modus fit per authoritatem Eccleſię, quæ à Chriſto Domino abigendorum dæmonum poteſtatem cõſecuta eſt: quam exercet per nõnullos ſuos miniſtros, quos recepto vocabulo *Exorciſtas* ſeu coniuratores nominamus, idque ex Apoſtolorum inſtitutione, quemadmodum eorum conteſtantur diſcipuli, nempe [a] Ignatius, & [b] Clemens Romanus: Hi namq; exorciſtæ ſingulariter, ad hoc ab Epiſcopo conceptis verbis initiantur, de quibus quartum [c] Carthaginenſe Concilium, anno Domini 398 celebratum, ita meminit: Exorciſta cũ ordinatur accipiat de manu Epiſcopi libellũ, in quo ſcripti ſunt exorciſmi, dicente ſibi Epiſcopo: *Accipe, & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, ſiue baptizatum, ſiue catechumenum.* Ex quibus verbis *in primis* diſcimus exorciſtarum officium eſſe ordinem ſacrum, qui Epiſcopali-

a Igna. ep. 9. ad Antioch.
b Clem. 3. cõſtit. c. 26.
c Conc. Carthag. c. 7.

Quinque notanda.

I. Exorciſtæ qui.

ſcopaliũ impoſitione manuũ cõfertur: de quo Patres Cõcilij Laodiceni, anno Dom. 364. celebrati ſanxerũt, vt nullus exorcizãdi munus exerceat, niſi ad hoc ſpecialiter ab Epiſcopis cõſecratus. *Secũdo* oportet in exorciſmis certa verborũ vti forma Eccleſiæ vſu ac præcepto inſtituta, ne quiſq; ſuo pro arbitrio nouũ ſibi exorcizandi modum excogitet. Atque ea de cauſſa porrigitur illis libellus, in quo ſcripti ſunt exorciſmi, cuius orationes nõ cõſueto Eccleſiæ more concludũtur. *Per Chriſtum Dominum noſtrum*, vti aliȩ paſſim omnes, ſed *Per eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos*: quippe cum malignorum caterua ſpirituum ad nullam rem adeo contremiſcat, quam ad mẽtionẽ vltimi iſtius generalis iudicij, poſt quam ad perpetuos gehẽnȩ carceres in omnẽ ȩternitatẽ cruciãdi religabũtur. *Tertio*, quod per hãc ordinationẽ conferatur poteſtas, dæmones exorciſmis adiurandi, abigẽdiq;: de qua D. Cyprian. ita ſcriptũ reliquit: *Etiam hodie geritur*, inquit, *vt per exorciſtas voce humana, & poteſtate diuina flagelletur, & vratur, & torqueatur diabolus*. quod & alij vetuſtiſſimi Eccleſiæ Doctores paſſim fatentur. *Quarto*, quod hæ adiurationes ſeu exorciſmi, catechizandis antequã baptiſmatis initientur ſacramẽto, adhiberi debeant. De quo circa annum Domini 490. ita olim Gennadius, Maſſilienſis Presbyter: *Cum ſiue paruuli, ſiue iuuenes ad regenerationis veniunt Sacramentum, non prius fontem vitæ adeunt, quam exorciſmis & Exſufflationibus clericorum Spiritus ab ijs immundus abigatur*. Atque in hunc modum etiam ante illum ſcripſerunt peruetuſti illi Patres [a] Dionyſius Areopagyta, diſcipulus B. Pauli, [b] Gregorius Nazianzenus, [c] Cyrillus Hieroſolymitanus, [d] Chryſoſtomus, [e] Optatus Mileuitanus, [f] Auguſtinus, alijq; cõplures: ne fidem facile adhiberes perfidis noſtris hæreticis, hanc tam vetuſtam, Sanctam, Apoſtolicamque inſtitutionem indocte impieque blaſphemantibus: neque vllatenus intelligentibus: quo pacto vel ſancta Mater Eccleſia per continuos mille ſexcentos annos Baptiſmi Sacramentum adminiſtrauerit, vel quid virtutis in hac Apoſtolicæ inſtitutionis cæremonia ſitum ſit. *Quinto*, diſcis hanc adiurandi dȩmones poteſtatem Exorciſtis conceſſam, vt etiam Chriſtianos queant Exorciſare ac malignos in ſe Spiritus, ſi quando ab ijs corporaliter

Conc. Laod. c. 26.

2. Exorciſmi forma.

3. Exorciſtarũ poteſtas. *Cypr. l. 4. ep. 7 apud Pam. 77. Tert. de praeſcrip. c. 41. & Apol. c. 23. & de cor. mil. c. 11.*

4. Exorciſmi baptiſandorum.

a *Dio. c. 2. Eccleſ. hier.* b *Naz. or. in S. Lauacrũ.* c *Cyril. cat. 1.* d *Chryſ. hom. de Adam.* e *Optatus l. 4* f *Aug. l. de nupt. c. 20. & l. 2. c. 1.*

5. Exorciſatio poſt baptiſmum.

liter obſeſſi ſint, profligare. *Fit* etenim *nonnunquam*, Cypriano adſtipulante *vt qui ſani baptizantur, ſi poſtmodum peccare cœperint, immundo redeunte ſpiritu, denuo quatiantur*: (quemadmodum & Chriſtus Dominus in hodierno quoque teſtatur Euangelio.) *Tunc namque torquentur dæmones ſpiritualibus flagris*, vti præfatus ait Cyprianus, *& verborum tormentis de obſeſſis corporibus eijciuntur, adeo vt non modo dæmones ſe eſſe confiteantur*, verbis vtor Lactātij, *ſed etiam nomina ſua edant*. Itaque hinc ingentem Eccleſiæ Catholicæ virtutem potes agnoſcere, vt illius miniſtros honores, eorumque fidei opera, dum res poſtulabit, vtaris: aſpernatus hæreticorum veſaniam, Eccleſiaſticorum Miniſtrorum officium ſacrilegè ſubſannantium: idque ob eximiam hanc dæmonum profligandorum, qui eorum ſunt Magiſtri, ac vehementer odere, poteſtatem,

Cypr. ep. 77.

Cyp. ad Demetri.

Lactant. l. 2. c. 16.

Considera quarto, quod Chritvs de diſcipulis ſuis ſermonem inſtituens, non dicat: *Apoſtoli*, ac *diſcipuli mei*, in qua poteſtate dæmones eijciunt? ſed ſolummodo: *Filij veſtri in quo eijciunt*? Nominat Apoſtolos ſuos, Iudæorum filios, idque duabus de cauſis. *Primo*, ne Phariſæis, qui huc vſque Apoſtolos hac de re calumniati non erant, maior daretur blaſphemandi occaſio. Vnde ſi Christvs eos iam percunctatus fuiſſet: Discipvli *mei in quo eijciunt*, audito hoc verbo Discipvli Mei, dixiſſent forſitan: & illi eodem modo quo tu, eos eijciunt, ſcilicet in principe Beelzebub, prout à te tanquam præceptore ſuo ſunt edocti. *Altera* eſt, vt eos per exēplum diſcipulorum ſuorum verecunde moneret, idque duobus modis. *Primo*, per hoc quod in vita exercebant, ac ſi diceret: Filij veſtri veritati inſiſtentes docent vos, quo pacto & ipſi debeatis viuere: quos ſi in virtutum ſemita pręcedere recuſatis non pudeat ſaltem vel imitari: immo confundamini potius, quod eos imitemini, prout alibi inquit Auguſtinus, quippe cum ingens ſit dedecus, quod Filij, ſubditi, & idiotæ ſtrenuam virtuti nauent operam: parentibus interim, Superioribus, atque eruditis, in ſuorum peccatorum fecibus permanentibus. Atque hoc eſt quod omnibus in Magiſtratu, ac dignitate aliqua cōſtitutis, cordi magnopere eſſe deberet, vt in virtutū ſtudio non minores facerent progreſſus, quam ſubditi. *Secundo*, per illa,

Apoſtoli cur filij Iudæorum dicti?

1.

2.

Monet Iudæos Chriſtus.

1.

Aug. 8. Confeſſ. c. 8.

2.

illa, quæ poſt hanc vitam ſubſequentur: quorum *primum* eſt, quod boni filij ac ſubditi parentibus, ſuperioribusq; præferri debeant. Itaque & vos quidem nunc eos præceditis, poſt huius tamen vitę decurſum, alia erit rerum facies, cum nouiſſimi ſcilicet efficiantur primi, & primi nouiſſimi. Ah bone Deus, quantam illic ſuſtinebis confuſionem, quando famulus cum illo mendico vlceribus pleno, tibi præferetur, te interim vltimum fortaſſis, ac viliſſimum inferni locum cum luxurioſo epulone occupante? Neque etenim illic vel luxus tuus, vel faſtus te deſeret, ſed potius indies maius ſumet incrementum, prout Regius Pſaltes de diuinę Maieſtatis inimicis teſtatur, cum ait, *Superbia eorum qui te odorunt, aſcendit ſemper*: vt ſcilicet eo maiori torqueantur pœna, quo vehementiori turgent faſtu. *Alterum* eſt, quod hi veſtri filij de parentum ſuorũ iniqua conuerſatione, damnationis ſententiam Chriſto confirmante, ſint laturi: *ideo* enim, inquit, *ipſi iudices veſtri erunt*. Quod quidem duobus poteſt intelligi modis; *primo*, de iudiciaria illa ſententia, de qua Dominus Apoſtolis loquebatur, dicens: vos qui ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim iudicantes duodecim tribus Iſrael. Quod non ſolum de Apoſtolis intelligendum eſt, verum etiam de his, qui amore Chriſti omnibus ſe ſe rerum mundanarum illecebris abdicarunt, quemadmodum Diuus Auguſtinus, Cyrillus, Gregorius, Bernardus, Beda, alijque paſſim exponunt. *Secundo*, de comparationis iudicio, quo damnantur mali, ratione illorum qui bene inculpateque vixerunt, vel etiam illorum, qui non tam ſceleratam duxerunt vitam, vt ipſi.

Quæ poſt hanc vitam ſequutura? I. — *Pſal. 73.* — 2. — Apoſtoli iudices. I. — *Aug. ep. 89. q. 4. & 20. Ciu. c. 5.* *Cyr. in c. 60. Iſa.* *Greg. 26. mor. c. 25.* *Bern. Pſal. 90* *Beda. ſ. de S. Bened.*

DISCE hinc igitur, quod in vltimo illo generali iudicio, reprobi homines à multis ſint damnandi, iudicandique. *Primo*, namque ab ipſo Chriſto, ſupremo Iudice, qui de omnibus iudiciariam feret ſententiam. *Secundo*, ab Apoſtolis, boniſque omnibus religioſis, volũtarię paupertatis votum inuiolabiliter obſeruantibus. Hi etenim vti aſſeſſores ac Scabini conſeſſum illum occupantes, Chriſti ſententiam, antequam proferatur, comprobabunt, prout minores Iudices in ſubſellijs reſidentes ſoliti ſunt facere. Quin & præſto hic erunt omnes Sancti Martyres, qui ſanguinis ſui effuſione Chriſti nomen illu-

2. — Mali à quot iudicandi ſint? — I. A Chriſto. — 2. A religioſis.

illuſtrarunt, quemadmodum Ioanni in ſua reuelatione oſtẽſum fuit, *Tertia*, ab omnibus bonis Chriſtianis. *An neſcitis* enim inquit vas electionis, *quoniam Sancti de hoc mundo iudicabunt?* Illi namque etiam Chriſti ſententiam iã promulgatam, ſuo conſenſu approbabunt, & tanquam iuſte prolatam, commendabunt. *Quarto*, ab Angelis, qui Ioanne teſtante vnanimi voce clamabunt: *Etiam Domine Deus omnipotens vera & iuſta iudicia tua. Quinto*, à damnatis, qui nimirum vel minus peccarunt quã alij, vel minores habuerunt conuerſionis occaſiones, aut ſaltẽ plures rei benæ gerendæ ſignificationes oſtenderunt. Ita namq; Chriſtus Iudaicæ exprobrans perfidiæ, aiebat, quod *Niniuitæ* ad Ionæ prædicationẽ conuerſi, *& Regina Saba*, Salomonem ex longinquis inuiſens regionibus, Iudæorum incredulitatem eſſent condamnaturi, quippe qui ſuę prædicationi fidem derogarunt ac conuerti detrectarunt. *Sexto*, à cæteris omnibus damnatis, qui vel ſcelere pares vel maiores illis extitêre: qui quo acriores ſuſtinent cruciatus, eo iudicant cõtubernales complicesq; ſuos maiora quoque tormentorum genera promeruiſſe. *Septimo*, ab omnibus malignorum Spirituũ agminibus, iudicantibus Chriſti ſententiam nimis clementẽ, adeo vt grauiorem damnatis infligere debeat pœnam. Chriſtus etenim, pſalmographo atteſtante, haudquâquam cõdignas de illis, quos gehennæ adiudicat, pœnas depoſcit: quippe qui *non continet in ira ſua, miſericordias ſuas.* Conſidera ergo miſerabilem damnatorum hominum ſtatum, quo cum nullus omnino miſeretur, ſed potius omnes creaturæ vno ore clamitant, quod iuſtiſſime æternos ſuſtineãt cruciatus, immo quod infra meritum adhuc puniantur, cum Chriſti clementia ijs parcat. Itaque nemo omnium eſt, qui cupiat eos ex his eripi tormentis, aut ea vel in minimo remitti. Hæc ergo, priuſquã ad horribilem locum illum tormentorum peruenias frequẽs cogita, quo ſi præcipitatus fueris, profecto Deus cum omnibus ſuis ſanctis tibi irridebit & maledicet.

3. A iuſtis omnibus. 1. Cor. 6. 2. — 4. Ab Angelis. Apoc. 6. 7. — 5. A dãnatis. — Matth. 12. — 6. A dãnatis. — 7. A diabolis. — Pſal. 76. 10. — Prou. 1. 26. Pſal. 51. 8.

IX. *Porro ſi in digito Dei eijcio dæmonia, profecto peruenit in vos regnũ Dei.* allatis iam duabus prægnantibus rationibus, quibus oſtẽdit ſe non diabolica vti virtute aut obſequio in expellendis dæmonibus, antequam ad reliquas progrediatur, intendit

prius

Digitized by Google

prius duo ex præmiſſis inferre. *Primo* namque concludit, ſe diuina poteſtate dæmones ex obſeſſis eijcere, quaſi ſi ita ratiocinaretur: Qui malignos Spiritus profligat, is vel diabolica id facit virtute, ſicuti vos mihi obijcitis, vel diuina. Atqui ego iam probaui me diabolica id virtute nullatenus facere, ergo ſequitur, quod diuini numinis præſidio id feciam. *Alterum* ex hoc conſequitur, nempe ſi diuina virtute id faciam, regnum Dei indubitanter ad vos peruenerit, de quo Ioannes Baptiſta prædixerat, quod ſcilicet, *regnum Dei appropinquauit*. Nam etſi Iudæorum exorciſtę, ante Chriſti aduentum malignos ſpiritus ex obſeſſis corporibus depulerint, non tamen id tam frequenter nec tam efficaciter agebant. Chriſtus autem omnes paſſim quotquot ei offerebantur, eijciebat, nullis ad hoc vtens vel precum vel exerciſmorum ex Salomonis libris petitorum adminiculis, quippe cuius ſolo imperio abigebantur. Vnde quantumcunque vel nequitia eſſent mali, vel numero frequentes, vel aſtu verſipelles, ad vnicam tamen Chriſti vocem catervatim debuerunt cedere, vti conſtat ex illo, qui à legione, hoc eſt à *6666*. inuaſus, extemplò curatus fuit: nec non & alio quodam adoleſcente, qui à nequiſſimo quodam occupato ſpiritu, quem Apoſtolorum nemo poterat abigere, confeſtim ad Chriſti vocem liberatus fuit: adeo vt ipſemet teſtaretur, iſtud dæmoniorum genus non niſi per ieiunium & orationem eijci: cum tamē Saluator noſter ſola increpatione, peſſimum hunc malignum ſpiritum abegerit.

Duæ illationes Chriſti.
1.
2.
Mat.3.2.
Act.18.13.
Matt.8.28.
Mar.5.9.
Luc.8.30.
Matt.17.

NOTA hic *in primis*, quanta cum facilitate Chriſtus eijciat dæmones, non vtendo fuſte, manuue, quippe qui vnico id facere valet digito: Dauide teſte cum dicit cęlos eſſe *opus digitorum Dei*, adeo vt *tribus digitis*, prout Eſaias loquitur, *appendat molem vniuerſæ terræ*. Noli itaque metuere quando vides Deum tam facile poſſe opitulari tibi. Nos digitis noſtris duobus modis aliquid efficimus. *Primo* ipſorum contactu quando ijs aliquid à nobis protrudimus. *Secundo*, comminando, quemadmodum indicis extenſione pueris quietem indicimus. Atque vtroque modo Chriſtus cum dæmone agit, quem virtutis ſuę potentia contingit, & ſanctiſſimæ

Notanda quatuor poteſtas Chriſti.
Pſal. 8. 4.
Iſa. 40. 12.

mę crucis trophęo minitans abigit: Qua vbi frontem tuam conſignaueris, mox eum in fugam conuertes, quantumque etiam truculenter te videatur inuadere. Nam de B. Antonio prodit Athanaſius, quod ſolo crucis ſigno, omnia dęmonum portenta in effuſam fugam compulerit. Inſinuatur hoc nobis per Dauidicæ citharæ concentum, quo ſpiritum illum malum à Saule abegit. Hæc autem cithara, crux Domini eſt, in qua in modum neruorum, extenſus fuit. Eam ob rem noli dæmonis inſultus expaueſcere, ſed citharam hanc pulſa, adorans Deum, vt vires ei ſuas adimat, Fateor res eſt ardua diabolum abigere, verum Chriſto non niſi ludus iocuſque.

Athan. in vita.

1. Reg. 16. 23.

Nota 2. NOTA ſecundo, Matthæum nobis elucidare, quiſnam ille Dei digitus ſit, dum inquit, *Si ego in Spiritu Dei eijcio dæmones*: vbi patenter adfirmat Spiritum ſanctum à Chriſto hic per digitum Dei ſignificari, idque ideo *in primis*, quod Ægyptiaci illi incantatores [a] Ioannes & Mambres (ita namque eos [b] Paulus vocitat) de illo dixerint, digitus Dei eſt hic. vnde recte inſinuare voluit Dominus, ſacrilegos hoſce Phariſęos obſtinatiores, ac nequiores eſſe magis, incantatoribusque, qui diuinæ virtutis potentiam ex cyniphum productione potuêre intelligere, cum interim hi eandem virtutem in eiectione dæmonum agnoſcere detrectant. vide ergo & tu, ne his deterior inueniare, qui in rebus notabilibus Dei virtutem haudquaquam agnoſcis, perſuadens tibi, quod cum propter peccata de te pœnas ſumit, naturaliter id fiat. *Secundo* nominatur Spiritus S. digitus Dei, vt hinc eius diſcamus conditiones: vti enim *in primis* digitus eſt eiuſdem naturæ, cuius eſt & totum reliquum corpus, ita quoque Spiritus Sanctus cum Patre & filio, verus eſt Deus: *Deinde* ſicuti digitus ex brachio & corpore dependet, ita & Spiritus Sanctus ex patre filioque, qui *brachium Domini* in ſacro eloquio vocatur, procedit. *Tertio*, quemadmodum digitus res ſubtiles elaborat, nempe ſcribit, ſarcit, variaque muſicorum inſtrumenta pulſat: ita & Spiritus Sanctus dæmones ex humanis eijcit corporibus, & noxias cogitationes, eaque ornamentis ſubtilium virtutum condecorat. *Quarto*, vti plures ſunt ac diuerſi in vna manu digiti, ita diuerſa ſũt, teſte Auguſtino, Spiritus S. dona: qui cũ S. Eccleſiam vniat, eſt largitor omni-

Dei digitus quid? *Matt. 12. 28.*

Spir. S. digitus Dei ob 10. cauſſas. I. *Exod. 8. 19.* *2. Tim. 3. 8.*

2. Ratio. Conditiones Spir. S. 1. 2. *Iſa. 53. 1.* 3. 4. *Aug. in pſ. 43*

Digitized by Google

omnium ipſius donorum. *Quinto*, quemadmodum digito
Dei in tabulis lapideis Moſaica lex exarata eſt, & Chriſtus ipſe 5.
digito ſuo *in terram* ſcribebat, ita Spiritus S. legem ſuam huma- *Ioan. 8. 6.*
nis inſcribit pectoribus, quæ terrena ſunt, quando facile eam
capiunt: dura autem, cum quę cœperint, tenaciter obſeruant:
Sexto, ſicuti vſitatum nobis eſt, digito librorum vertere folia, 6.
calculos ſubducere, ac ponere, ita diuinus Spiritus, rebus no-
ſtris diſcretionem largitur, vt quæ agenda ſunt, prudenter a- *Greg. 1. mor. c. 17.*
gamus. *Septimo*. veluti digito inſcripta fuerunt parieti tria hęc
verba MANE, THECEL, PHARES, continentia nimirum 7. *Dan. 5. 25.*
Balthaſſaris Regis peccata & exitium, ſic & Spiritus S. cordi-
bus noſtris, noſtrorum magnitudinem peccatorum reuelat;
proponens nobis ſimul & pœnas, quas, ſi non vitam in melius
correxerimus, pro ijs ſubituri ſumus. *Octauo*, ſicuti digitis mu- 8.
ſcas abigimus, vulnerumq; cruſta decerpimus, ita Spiritus S.
à nobis malum omne depellit, conſeruans nos à peccatis im-
munes. *Nono*, quemadmodum ſine digitis nihil poſſumus vel 9.
apprehendere vel alijs porrigere, ita ſine Spiritus S. gratia nul-
las operari virtutes valemus, aut in ijs vllũ facere progreſſum.
Decimo, ſicuti digito rem aliquam demonſtramus, ita Deus 10.
Pater per Spiritum ſuum Sanctum, aditum nobis ad regni cę-
leſtis patriam commonſtrat.

NOTA tertio, tunc regnum Dei ad nos venire, cum dæmõ *Nota 3.*
à nobis eſt profligatus. Deus etenim *Zelotes* cum ſit, te ſibi ſo- Regnum
lum vendicare cupit, adeo vt non ſinat ſibi quenquam fore Dei quando veniat
adiungi. Vnde cum Philiſtæi arcam Dei, Dagonis templo in- ad nos.
tuliſſent, ac iuxta Dagon collocaſſent, ille debuit loco cedere. *Exod. . o. & 34.*
Itaque ſi vis vt regnum Dei intra te ſit, ingredere domus tuæ *1. Reg. 5. 3.*
penetralia, ac diligenter circumſpice, num quid illic forte de-
liteſcat, quod diuinæ Maieſtatis oculis diſpliceat: nempe bo-
na iniuſtè parta, perſonæ parum honeſtę, famulæ minus ti-
moratæ, hæreticorum libri, ſuperfluus veſtium ornatus, aut ſi-
mile quid. Deinde conſcientiã tuã ingredere, illãq; examina,
an etiã illic quidquã inuenias, ꝙ nõ in creatoris tui laudem, ac
gloriã conuertas, vt ſunt in primis peccata, amor carnalis, aut
ſenſualis, odiũ, inuidia, auaritia, inordinatæ animi paſſiones,
&c. ijs quæ te ꝙprimũ exonera ſi vis vt regnũ Dei in te veniat.

Digitized by Google

Nota 4. Regnum Dei quid? Regnat Deus in mundo vniuerſo.

Nota quarto, regnum Dei poſſe quinque intelligi modis, quemadmodum totidem modis Deus regnat. *in primis* vniuerſo imperat orbi, quem & condidit, & ſecundum voluntatis ſuæ beneplacitum regit: de quo Pſaltes regius cecinit, quod [a] *in manu eius ſunt omnes fines terræ.* Et [b] *Deus noſter in cœlo, omnia quæcunque voluit fecit.* & alibi, [c] *regnum tuum*, inquit, *regnũ omnium ſæculorum.* & Mardochæus [d] *Domine Deus Rex omnipotens, in ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt qui poſsit tuæ reſiſtere voluntati.* De hoc autem regno Chriſtus hic non loquitur, quippe, quod & ante ipſius aduentum ſemper in mundo fuit ſemperque futurum eſt. *Secundo* regit homines pios, quorum præcipuam gerit curam, tanquam ſibi in omnibus morã gerẽtium: quos per bonas inſpirationes, internamque gratiã, quibus eos ad ſuũ trahit beneplacitum, regit, gubernatq; de quo Dauid: *Dominus*, inquit, *regit me, & nihil mihi deerit.* Ita namque Dauidem: Tobiam, Danielem, Suſannam omnesque veteris teſtamenti patres, ſibi parentes, rexit. De quo tamẽ regno hic Chriſti ſermo non eſt, nam & hoc ſimiliter ante eius aduentũ extitit. *Tertio*, habet imperium in Sãctam Eccleſiam, quæ maxime *regnum Dei, & regnum cœlorum*, nominatur, prout ex varijs conſtat Chriſti parabolis. Atque de hoc regno Chriſtus hic ſermonem inſtituit, vocans ſeipſum regnum Dei, ſimul ac omnia Sanctę Eccleſiæ membra: quemadmodum per aulam Regis, ipſum Regem, eiuſque familiam intelligimus. Iudæi namque Meſſiam præſtolabantur, qui Inſtar potentiſſimi alicuius Regis, magna cum gloria aduentaret, eripiens gentem ſuam, è graui Romanorum, à quibus vi armiſq; ſubacti erant, ſeruitute: Dauidis, Salomoniſque temporale regnum, in integrum reſtituens, ac cum ijs ſemper manẽs. Hinc vero erroneæ opinioni Chriſtus hic iam occurrens, reſpondet, docetq; regnum ſuum haudquaquam, inſtar aliorum Regum, Imperatorumue, mundanum, aut terrenum, ſed potius diuinum. Vnde recte ſubinfert: *ſi in digito Dei eijcio dæmonia, profecto peruenit in vos regnum Dei.* Hoc eſt: hinc manifeſte colligere poteſtis, me eſſe verum illum Meſſiam, ſeu Chriſtum, vobis à Deo promiſſum, ad eripiendum vos de manibus inimicorum veſtrorũ, quod videatis, me pręcipuos veſtros, ac capitaliſſimos hoſtes, dæmones

Pſal. 94. 4. Pſal 113. 13. Pſal. 144. 13. Eſth. 13. 9.

2. in pijs.

Pſal. 22. 1.

3. in Eccleſia.

Greg. ho. 11. in Euang. De Eccleſia hic ſermo in Euang.

Iudæorum error circa regnum Meſſię.

Vis argumenti quo vtitur Chriſtus.

mones nempe, à vobis profligare. Hoc namque facio inſtar Regis, regnum ſuum iam poſſidere incipientis, atque ad illud ſuos congregantis. Loquitur itaque de Sancta Eccleſia, in qua iam non ſolum duodecim Apoſtolorum, ac ſeptuaginta duorum diſcipulorum numerus congregatus erat, verum etiam omnes, quotquot ab eis Salutaris vndæ lauacro, quorum profecto ingens erat numerus (illi etenim plures hoc Sacraméto, vti ſcriptura dicit initiabant, quam ipſe Ioannes) tincti erant. Eſt auté hoc Chriſti regnum externum, cum Eccleſia ſit, *viſibilis fidelium congregatio*, *viſibiles habet Sacramentorum, Superiorum, Doctorum cæremoniarumque, quibus à cæteris congregationibus diſcernitur ordinationes*: licet interim *regnum hoc non ſit*, vti Dominus ad Pilatum aiebat, *de hoc mundo*: cum nõ humanis, ſed diuinis inſtitutionibus regatur, nempe per Spiritum ſanctum, qui à Chriſto miſſus, Doctores ſuâ ſapientia erudit, Superiores ſua gratia adiuuat, cœtum fidelium fidei ſuæ vnitate congregat, Chriſtianos ſpe ſua erigit, omnibusque Deum timentibus ſua charitate ſpiritalem vitam impartitur. Mundi regna, ex mundo ſui habent principatus initium, nempe, ex ſuperbia, ambitione, fauore, ac hominum promotione: quorum dominium certis quibuſdam (nemo etenim totius mundi eſt Monarcha) conſtringitur limitibus. Inſuper eorum politia vi & armis propugnari debet, faſtuque ac pompa prorogari: donec tandem, eodem quo cœpit modo, concidat. Verum regnum Dei cœlitus venit, quemadmodum B. Ioannes vidit, *ciuitatem ſanctam Hieruſalem, deſcendentem de cœlo.* Vnde nec vno aliquo orbis angulo concluditur, ſicuti ſynagoga, de qua Regius Pſaltes inquit, quod *notus in Iudæa Deus, & in Iſrael magnum nomen eius*, verum longe, lateque, ſe ſe per vniuerſi orbis ſpatium extendit: quemadmodum S. Leo Papa de Chriſti, in regenda Eccleſia, Vicario teſtatur: *quod latius præſideat religione diuina, quam dominatione terrena. Quamuis enim*, inquit, *ROMA multis aucta victorijs, ius imperij terra marique protulerit, minus tamen eſt, quod bellicus illi labor ſubdidit, quam quod pax Chriſtiana ſubiecit.* Et Proſper Aquitanicus.

Ioan. 3. & 4.
Eccleſia quale regnum.
Ioan. 18. 36.
Mundi regna vnde.
Regnum Dei vnde.
Apoc. 21. 2.
Pſal. 75. 1.
Leo ſer. de SS. Pet. & Paulo.
Proſper. l. de ingratis. c. 2.

Sedes Roma Petri, quæ paſtoralis honoris
Facta caput mundo, quicquid non poßidet armis
Religione tenet.

Itaque regnum hoc animarum ſaluandarum gerit curam, vt illas & in hoc mundo ab inuiſibilibus defendat hoſtibus, & poſtmodum ad regni cæleſtis beatitudinē proueharat. Ad quod ſpiritualium vtitur pręſidio armorum, nēpe, Concionum, Sacramentorum, &c. Deniq; hoc regnum nullo vnquam tēpore collabaſcens, in altera vita perficietur. *Quarto*, Deus regnat

4. In animabus iuſtorū. in animabus piorum hominum, ac timentium ſe, quēadmodum Chriſtus aiebat, *Regnum Dei intrà nos* eſſe. Quod quidem

Luc. 17. 21. tunc fit, quando Chriſtus, & Spiritus S. immo tota Sāctiſſima Trinitas venit, vt in nobis habitet; quemadmodum Saluator

Ioan. 14. 23. promiſit Apoſtolis. Facit quippe tunc ex animabus noſtris palatium ſibi, adducens ſecum aulicos ſuos, nēpe virtutes, de quibus diſſerens Beatus Paulus: *Non eſt*, inquit, *regnū Dei eſca, &*

Rom. 14. 17. *potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto.* Itaque Deus nunquam ſolus ad te venit: cum etenim in ſtatu gratiæ es, implet omnes animi vires virtutibus, quibus ad bene operandū

S. Bonif. ep. 47. ad Eadburgam. animeris, exciteriſque. Has autē virtutes, ſcribit B. Bonifacius Moguntinæ ſedis Archipræſul, ac Martyr, in die iudicij animę præſentari ad inſtar Angelorum, enarrantium bona quæ homo per illas eſt operatus. Vnde fœlix omnino is, quem Deus

Animæ bonæ ſplendor. cum regno ſuo inhabitat, cuius anima etſi necdum ad perfectionis apicem peruenerit, indicibili tamen exornata eſt pul-

Apud Sur. 29. Apr. chritudine. Refert Raimundus Capuanus de S. Catharina Senenſi, quod viderit animam Palmerinæ cuiuſdam, ad purgatorij pœnas tendentem, cum eximia quadam claritate, ac ſingulari elegantia, adeo vt Chriſtus ipſe ad ſponſam ſuā Catharinam diceret: *Quis non omnē meritò perferat laborem, vt poßit tantæ pulchritudinis lucrari creaturam?* Orauit autem S. Virgo, vt dignaretur Dominus hanc ei præſtare gratiam, vt poſſit deinceps videre animarum ſecum conuerſantium elegantiam, vt tanto vehementius ad illarum ſalutem promouendam inflammaretur, quod & obtinuit. Diſce ergo hinc, animā à peccatorum maculis, Chriſti aduentum remorantibus, purgare: eamque bonis deſiderijs dilatare, & virtutum operibus exornare.

Digitized by Google

nare. Deus etenim, qui eam inhabitare cupit, magnus eſt: vnde adueniens eam implebit, ac gratiæ ſuæ donis ditabit. De hoc eodem regno licebit etiam hæc Chriſti verba intelligere, *peruenit in vos regnum Dei.* Nam etſi veteris teſtamenti patres regnum Dei intra ſe habuerint, non tamen in eorum cordibus tam plene perfecteque id fuit, ſicuti nunc in Chriſtianorum, qui diuinæ gratiæ vbertatem largius percepêre. *Quinto,* Deus in cœlis regnat in ſanctis ſuis qui per omnia faciunt voluntatem eius, vbi & Deus *omnia eſt in omnibus,* & ſancti cum Chriſto in æuum regnant. *Regnum* hoc, *regnum* eſt *omnium ſæculorum,* ac ſummum fœliciſſimumq;, licet necdum plene, planeque perfectum: tum, quod multi in terris adhuc incolę iſtic deſiderentur, tum, quod plurimi ſe ſe etiamnum Regi illius opponāt, tum etiā, quod beatorū animę necdum ſuis veſtitæ ſunt (hoc autem auide adfectant) corporibus. Poſt vniuerſale autem iudicium perficietur, cum prædeſtinatorum corpora, & animæ illic ſedes, locaque omnia implebunt: hoſtes autem diuinæ maieſtatis ad perpetuas gehennę flammas, ſine vlla ſpe venię, religabuntur. De hoc autem regno, Chriſtus in pręſenti non loquitur, ſed in oratione illa quotidiana, quam nos docuit, dicens, *Adueniat regnum tuum*: hoc eſt, largire nobis gratiam tuam, qua hic ita viuamus, vt & tecum, & cum Sanctis omnibus, ad cæleſtis regni gaudia perueniamus.

5. regnat Deus in beatis.
1. Cor. 9.
Apoc. 30.
Pſal. 144. 13.
Matt. 6. 10.

X.

Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea quæ poſſidet. Incipit hic iam tertium argumentum, quo probat Chriſtus, ſe non diabolicæ, ſed diuinæ virtutis potentia eijcere dæmones, & quod per conſequens ideo regnum Dei ad ipſos venerit. Eſt autem tale. Ego inuaſi regnum, quod diabolus hactenus quiete, pacateque poſſedit, nempe, mundum, cuius ille principatum per aliquot annorum millia vi ſtuduit occupare, ſpoliaque eripui, ſubtrahens ei peccatores, eoſque frequenti numero conuertens. Vnde neceſſario ſequitur, me nō ſolum ipſi non eſſe ſubiectum, aut ipſius virtute aliquid efficere, ſed quod viribus longe ſim ipſo fortior, præſtantiorque. Probatur autem hoc quotidianarum rerum experimento. Quippe cum indies videamus potentem aliquem Dominū, tamdiu tranquille ſuum poſſidere caſtrum, donec ſuperueniat

3 Chriſti argumentum.
Deductio argumenti.

niat fortior, qui eum vi ſubigat. Quem ſi ſuperatum vinciat, ac armis boniſque ſpoliet, ſignum profecto eſt, quod viribus multo fuerit pręſtantior, quam is quem ſuperauit.

Duo epitheta diaboli.

Itaque per hanc propoſitam ſimilitudinem vult nos Chriſtus diaboli opus ac conditionem edocere. Vnde duobus illum deſignat epithetis, ex quibus, cuius ſit conditionis, agnoſcamus. *Primo*, namque *fortem* eum vocat: de quo B. Hieron.

1. monet, quod non debeamus eſſe ſecuri, cum aduerſarius noſter diabolus, etiam Chriſti Saluatoris teſtimonio fortis nominetur, à quo tamen victus, ſuperatuſque fuit: Et cui tanquam experto militi, qui virium illius periculum fecit, ac cum eo in arenam deſcendit fides adhiberi debet. Attamen vt probe monet Imperfectus nec nimium pertimeſcere debemus, cum fortiorem illo nobis habeamus auxiliatorem, nec ambigere de inſigni eius fortitudine poſſumus: cum teſtante B. Iob, *Non ſit poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei*, adeo vt nullum timeat. Si etenim Lucifer ante lapſum princeps fuit Angelorum (vt nonnulli ex Ezechiele videntur colligere, cum dicit in operimento eius *omnes* fuiſſe *lapides pretioſos*, hoc eſt, nouem Angelorum chorus, certe ratione naturalis fortitudinis, erat cæteris potentior: hanc autem nec poſt peccatum perdidit, ſed ſemper retinet. Vnde quicquid alij Angelici Spiritus, (ſiue boni, ſiue mali illi ſint) naturaliter poſſunt, idem poteſt & ille: quin & actu id efficeret, ſi non à Deo vetaretur. Cuius virtute niſi comprimeretur, vix mortalium quiſquam inquit Auguſtinus, vitam conſeruaret. Diaboli autem potentia nulli alligata, aut incluſa eſt corpori, veluti vires animæ noſtræ, quæ ad operandum, corporis eget præſidio: neque alligata eſt diſpoſitioni ſiue proſperæ ſiue aduerſæ valetudinis, aut teneræ robuſtæque complexionis, ſed libera penitus ac omnino ſoluta.

Hier. Mat. 12. — Imp. ho. 19. — Iob. 41. 24. — Ezech. 28. 13. — Greg. 32. mor. c. 25. — Aug. ps. 96.

Diaboli poteſtas.

1. Itaque poſſunt *primo* res corporales, quantumcunque magnas, loco mouere, quemadmodum in ictu oculi, domum filiorum Iob euerterunt; quæ ex dignitate illorum colligitur, non exiguum fuiſſe palatium: quippe cum B. Iob, adſtipulante [a] S. Chryſoſtomo, & Rex fuerit, & [b] à Regibus viſitatus.

a Chryſ in cat. Olymp. b Tob. 2. 15. vide Pi. edā in Iob.

Secundo

Secundo, poſſunt creaturis nocumentum inferre: quemadmodum horrenda ſtrage Ægyptum, Pharaonis tempore, afflixere, ac fermè attriuere: quæ quidem tempeſtates, ſiue *immißiones*, (vti Pſalmographus cecinit) factæ ſunt per *Angelos malos*. Poſſunt *tertio* elementa commouere: veluti ignem de cęlo deuocare, quo Iobi oues conſumpſerunt; tempeſtates ciere, quarum procellâ ędes primogeniti eiuſdem filij diruerunt: nec non & maria perturbare, quemadmodum tunc fecêre, cum CHRITVS in naui dormiret, traiecturus ſtagnum Genezaret. *Pſal.77.49.* 3. *Iob 1.* *Matt.8.*

Quarto, creaturas mirabili quadam virtute, celeritate, ac ſubtilitate immutare: veluti virgas Æyptiacorum magorum, in ſerpentes transformarunt, & aquam in ſanguinem, crearuntque in momento ranas. Quod autem Cyniphes producere non quiuerint, haudquaquam ex ipſorum venit impotentia, ſed ex voluntate Dei, qui eorum naturales conſtrinxerat vires. 4. *Exod.7. & 8.* *Aug. 3 de Trin.c.7. & q.21.in Exod.* *Exod.8.18.*

Quinto poſſunt interiores noſtros ſenſus quibuſdam phantaſmatibus, atque inſomnijs mirum in modum, inquietare, ac perturbare: adeo vt Diuus Bernardus referat, quendam è ſuæ familiæ monachis, ita nocturnis, diurnisque inquietatum fuiſſe diabolicis phantaſmatibus, vt quaſi emoti cerebri ab alijs putaretur. 5. *Bern.ſ.2.in pſal.90.*

Sexto, ſimiliter poſſunt paſſiones, & animi noſtri affectiones, inclinationesque, pro ſuo arbitratu, modo in hanc, modo in illam partem deflectere: ideo vt plus ipſi hac in parte valeant, quam vel natura noſtra, vel recta ratio, quam oppugnant, ac ſæpe etiam expugnant. Exempli gratia: dictat nobis ratio, vt adhæreſcamus fidei, quæ ab annis mille ſexcentis, inuiolabiliter in Sancta Romana Eccleſia perſeuerans, innumerabilium eſt miraculorum teſtimonio comprobata; Venit diabolus, & animi potentias mouet, ſiue per carnis illecebras, ſiue per honoris, ambitionisque cupiditatē, vt homo rectæ reluctans rationi, nouæ religionis dogma ſuſcipiat, excogitatum nimirum ab aliquot ſacrilegis, ac fugitiuis monachis, nuſquam antea in orbe viſum, vel auditum. 6.

Digitized by Google

Item, docet natura, vt ſobrie viuentes, valetudinem corporis conſeruemus: & vt parentes filios ſuos ament: quin imo amor hic, adeo firmiter eorum eſt inſculptus pectoribus, vt in ſcriptura nullum de eo præceptum ſit, & tamen diabolus ad ebrietatem, commeſſationeſque, quibus vires corporis debilitamus abducit, & in veteri Teſtamento ad id inſaniæ genus parentes induxit, vt filios ſuos Gentilium dijs viuos immolarẽt, ac flãmis concremarent. Quin immo, in tantum olim Circũcellionum dementia hæreticos dementauit, vt ſe ipſos diuerſo mortis genere interimerent, cũ natura à nulla re tantopere, quã à nece ſui abhorreat. Quæ quidẽ diaboli virtus, eo eſt potẽtior, quo homo exiſtit imbecillior, non ſolũ per naturã, ſed etiam per peccati lapſum. Adeo vt haudquaquã mirũ ſit, malos laqueis diaboli, ſicut Paulus ait, *captiuos detineri ad ipſius voluntatẽ*, quibus ad mortẽ vincti trahuntur, ſapiente atteſtante, *ſicuti bos ad victimã*, cum diuinæ gratię viribus omnino deſtituti ſint. Quanquã nec diabolus hic ea in peccatores pollet poteſtate, quam optat quia in terra aliena eſt, quam gubernat Deus, qui & vires eius conſtringit. Quare eum in inferno timeas, vbi tyrannidis ſuæ malitiam, tanquam in regno proprio, plene planeque exerit. Infœlices, qui illic eius ſubiecti regno, hanc truculentam diabolicæ poteſtatis vim tam in anima quam corpore perpetuo experientur: quorum tormenta eo erunt atrociora, quo dęmones multitudine erunt frequentiores, & nequitia deteriores, in anguſtis nimirum illis inferni locis, quibus in omnem ęternitatem, quaſi arctiſſimo perpetui carceris ergaſtulo, captiui detinebuntur.

Circumcellionum dementes furor. — *1. Tim. 2. 26.* — *Prou. 7. 22.* — Timendus diabolus.

Secundum epitheton eſt, *armatus*: nec enim naturæ viribus ſolum diabolus *fortis* eſt, ſed & armis, quibus contra nos vtitur; adinſtar munitiſſimi principis, qui inſigni armatus panoplia, in aciem deſcendit, tum, vt aduerſariũ lædat, tum, ne ipſe lædatur. Sunt autẽ hæc arma triplicia, veluti militum in certamen prodeuntium: *inprimis* namq; vtuntur ijs quibus corpus protegunt: nempe lorica, ſcuto, thorace, gladio, &c. Legimus apud B. Iob de armatura Leuiathan, per quam, Gregorio, alijſque

Diaboli epitheton 2. — Triplex armatura. — 1. — *Iob 40. & 41.*

alijſque ſanctis Patribus diabolus ſignificatur: qua ad inſtar Goliath munitus fuit, quem tamen Dauid, id eſt Chriſtus profligauit. Inſuper & Ioannes in Apocalypſi meminit ignearum loricarum: ex quibus ſcriptutæ locis, ſequentes Patrum interpretationem, poſſumus aliquatenus ad vtilitatem noſtram, hæc arma inueſtigare, vt & diligentius nobis caueamus, & contrarijs armis muniamus, prout ea Diuus Paulus nobis ſubminiſtrat. *Inprimis* ergo diaboli *galea*, qua & Goliath vſus fuiſſe legitur; perpetuam eius ſignificat damnationem, ac continuam deſperationem, per quam neminem timet: Sicuti homo, qui de ſua deſperans ſalute, omnia paſſim contemnit, & ſine freno peccat. In hac vero galea cancelli ſeu feneſtellæ ſunt oculares, per quas dæmonum ſcientia, diuturnaque experientia denotatur, quibus à longe proſpicit, quo ſubtilitatis aſtu hominem ſupplantare queat, ac ſuperare. Cui oppone *galeam ſalutis*; nec metue, ſed in ſpe æternæ gloriæ certiſſime confide. Sicuti enim malitioſus de ſua deſperans ſalute, per omne vitiorum genus libere ruit; ita bonus per omnia intrepidus pergit aduerſa; vt in cœleſti patria, placidiſſimum Dei vultum queat contueri, eiuſque iucundiſſima Diuinitate perfrui. Porro aduerſus diaboli ſapientiam, experientiam, ac fallatiam, Dei obijcies ſapientiam, de qua Paulus, inquit, quod *Sathanæ cogitationes non ignoret*. Per illam enim, in diabolicarum aſtutiſſimarum cogitationum cognitionem deuenitur, vt eo rectius queant euitari. Eius *ſcutum* eſt infidelitas, ac peccatorum defenſio: quia cum quis peccati nos arguit, mox diabolus inſpirat, vt nos excuſando defendamus. Quod vbi ægre fieri poſſe conſpicit, ob limpidiſſimam illam veritatis claritatem, quam fides docet, ſtatim incredulitatem, ſeu hæreſin in medium producit, ad peccatorum defenſionem Scripturas explicans. Quemadmodum id clare in noſtri æui hæreticis licet cernere, qui nec ieiunijs, nec caſtitatis voto inſiſtentes, commentitijs ſcripturarum expoſitionibus, nequitiæ ſuæ velum oppandunt. Deique verbum adulterant. Itaque pro ſcuto tuo, aſſumes tibi fidem, ac peccatorum agnitionem: adeo vt cum ab aliquo admonitus fueris, fidem ei habeas, culpam tuam fatearis, ſicque ſuperbiæ

[Margin notes: *1. Reg. 17.* — *Apoc. 9. 19.* — *Eph. 6.* — Galea diaboli. — Galea bona opponenda diabolo. — *2. Cor. 2. 11.* — Scutum eius. — Scutum bonum.]

Digitized by Google

Lorica diaboli tres habens proprietates. *Apoc.9.17.* dæmonem repelles. *Lorica* qua munitur, eſt obſtinata ipſius malitia, tres, vti Ioannes in Apocalypſi ait, habens proprietates. Quarum *prima eſt*, quod ſit *ignea*, candens nimirum infernalis ignis flamma: *deinde* eſt *hyacinthina*, id eſt, coloris purpurei, ob incredibilem diaboli faſtum, qui ſemper pro Deo optat coli. *Tertio*, eſt *ſulphurea*, plena terribili fœtore. *Quarta*, conditio denotatur in lorica Goliath, quæ legitur fuiſſe *hamata*, cum dæmon omni malitiarum genere inſtructiſſimus ſit. Hac ſua lorica peccatores veſtire geſtit, vt obſtinati in peccatis perſeuerent. Quæ quidem pertinacia *ignea* in primis eſt, vt feruenti zelo mala operetur. *Deinde* eſt *ſuperba*. *Tertio*, *fœtens* coram Deo & hominibus, quibus ſummopere diſplicet. *Quarto*, omne genus peccatorum ad ſe pertrahit.

1. 2. 3. *Addi poteſt* 4. *1.Reg.17.5.*

Lorica bona. Tua vero lorica ſit, iuſtitia, qua & Deo placeas, & proximo non aliter facias, quam tibi fieri velis. Calceamenta ac tibialia eius. *Calceamenta ac tibilia* eius, quibus armatus incedit, eſt ſimulata ſanctitas; quia vt liberiorem ad nos habeat ingreſſum, pro *Angelo lucis* ſe oſtentat. *2.Cor.11.14.* Calceamenta bona. Tui autem pedes calceati erunt *in præparationem Euangelij*, hoc eſt, ſincera tui ipſius reſignatione qua cupias, quidquid tibi à Deo iniunctum fuerit, adimplere. *Epheſ.6.15.* Gladius diaboli. *Gladius eius*, eſt mendacium, de quo eius ſatellites, ſeſe apud Eſaiam iactitant, dicentes, *poſuimus mendacium ſpem noſtram*. *Iſa.28.15.* Eam ob rem diabolus homines Deum timentes, inprimis per falſas ſcripturarum expoſitiones impugnat, quas pro puro, ac puto Dei verbo venditat; ſicuti Chriſto fecit. *Matth.4.* Deinde per mendaces hiſtorias, ac confictas fabellas, quibus illorum ſtudet denigrare famam: veluti Arriani de Beato Athanaſio nequiter commenti erant, quod mulieri cuidam vim intuliſſet, Arſenio manum reſecuiſſet, ac magicis incantationibus operam dediſſet, &c. Quot autem ac quanta mendacia noſtri temporis hæretici de Catholicis, & maxime Ieſuitis, tam in Germania, quam Gallia, Hollandia, Anglia, alijſque paſſim regionibus, confinxerint, atque etiamnum confingant, vt eos, vel in exilium agant, vel in odium populi adducant, luce meridiana clarius eſt. Gladius bonus. Tu autem pro gladio aſſume *verbum Dei*, quo CHRISTVS Sathanam profligauit, cum tentaretur ab eo. Lancea. *Lancea eius* eſt oſtium & aperta tentatio, minæque quibus

Digitized by Google

bus hominem aggreditur. *Ferramentum verò lanceæ* eſt metus, quem nobis incutit: quo & Apoſtoli tempore paſſionis ſuccubuêre. Vt autem hunc contemnas, loco lanceæ, crucis trophæum arripe; quod magna animi deuotione diabulo obijciēs, tam ipſum, quam omnem eius metū propulſabis. quotquot fuêre ſancti, crucis præſidio aduerſus quoſuis tentationum inſultus ſeſe munierunt. **Ferramentum lanceę** **Lancea bona.**

Secundum genus armorum eſt, ſatellitum multitudo. Cum Princeps magna militum caterua in aciem progreditur, dicitur probe armatus. Totus mundus diabolo, vt S. Ioannes aſſerit, militat: quia, *in maligno poſitus*, ei morem gerit. Nō deſunt hic Chiliarchæ, qui rerum potiuntur; nempe, Principes; qui quia in malum ſubditos pręcedunt, nulla eorum puniūnt facinora. Sunt & Capitanei, hoc eſt nobiles, qui delitias ſectantur. ſigniferi ſunt, opulēti, ac intimorati mercatores, quorum veſtigijs plebs deinde inſiſtit. Tympanotribæ, qui conſiſtēdi, vel in aciem progrediundi ſignum edunt, improbi cōcionatores, alijque malitioſi conſiliarij, qui populum perſuaſionibus ad malum cōcitant, atque à Deo alienant. Quales ſunt *primo* amici, ac propinqui, de quibus Chriſtus: *Inimici hominis domeſtici eius*: dein mala ſocietas, per quā Petrus in domo Caiphæ grauiter periclitabatur. Multa de his diaboli pręſidiarijs, ceu membris, per quæ validior efficitur, habet S. Gregorius, ad caput quadrageſimum Iob, & ſequens; Vbi de Behemot, & Leuiathā, hoc eſt diabolo, eiuſq; præcipuis membris, Deus diſſerēs: malos dicit, diaboli organa, ac mēbra, quia eum pro capite habēt, & ad eius nutū reguntur. Oſſa huius corporis, quibus caro adhæreſcit; ſunt mali Superiores, qui ſubditos in peccato detinent: veluti inter hæreticos, Principes politici, qui hæreſes tuentur, ac propugnant. Cartilagines, ſunt opitulenti mercatores, qui opificibus laborem ſubminiſtrant, vt eos in hæreſi, aut in alijs peccatis detineant. *Dentes* ſunt prædones, alijque, qui omnia paſſim depopulantur. *Oculi* ſunt conſiliarij, veluti Achitophel, & Caiphas. *Os* prædicantes, qui factioſis concionibus incitant populum, de quibus Beatus Ioannes ait, quod *poteſtas equorum, in ore eorum, de quo procedebat ignis, ſulphur, & fumus*: hoc eſt templorum, mona-

Secunda dæmonum armatura. *1. Ioa. 4. & 5.* *Matth. 10. 36.* *In cap. 40. & 41. Iob.* *2. Reg. 17. Ioann. 11.* *Apoc. 9. 17. & 17.*

ſte-

naſteriorumque deflagratio, fœtor peccatorum, & ingenij obtenebratio. Tales quoque prædicantes, ob alias rationes, ab Iſaia cum diaboli *cauda* comparantur: *Primo*, quod principibus more canũ caudas agitantium, abblandiãtur. *Secundo*, quod peccatorum ſordes adulterinis ſcripturarum interpretationibus excuſent; ſicuti cauda poſteriorem corporis partem operit. *Tertio*, quod quæ recta ſunt, deprauent: dicentes bonum, malum; & malum bonum: vnde Propheta ibidem *caudas incuruantes*, eos nominat. *Quarto*, quod ſint cõtemptibiliores, ac poſteriores totius corporis partes. Caro populum ſignificat, multitudine quidem excedentem; ſed ſine oſſibus, alijſque membris ex quibus dependet, nihil efficere valentem. *Tertium*, armorum genus, eſt in rerum noſtrarum defectu. Sicuti namque princeps eo eſt validior, quo aduerſarij eius minus ſunt inſtructi: ita diabolus eo vehementius contra nos præualet, quo imbecilliores, & armorum ſpiritualium præſidio magis deſtituti ſumus. Huc ille ſummopere intentus, pro viribus adnititur, vt ijs nos ſpoliet, quorum auxilio in hac paleſtra defendi poſſemus.

Iſa.9.15.19.15 Cur mali concionatores *caudis* comparentur. 1. 2. 3. *Iſa.19.15.* 4. Tertia dæmonum armatura.

Sunt autem quinque, quæ hominem reddunt fortiorem. *Imprimis*, bona opera, quibus vitijs reluctamur. Hæc autem nobis diabolus cupit adimere, quemadmodum philiſtæi, olim cauebant, ne enſis lanceaue inter filios Iſrael reperiretur, quibus hoſtium cuneis obuiam irent. *Aduerſarius noſter*, per inanem metum, à virtutis ſtudio conatur nos retrahere: diſſuadet eleemoſynas, ne ipſi tandem penuria periclitemur: ſuadet non ieiunandum, nec pœnitentia corpus macerandum, ne in ægritudinem indicamus, &c. Ad quod ſuos quoque adhibet conſiliarios, per quos id nobis perſuadeat. *Alterum* eſt oratio; quæ Chriſto teſte multum valet aduerſus dæmonem. Huius fructum impedire ſtudet, cum ipſius inſtinctu, ad exteriora effundimur, inſtar Dauidis, qui diabolo ſuggerente, oculos in Berſabeam libidinis cauſſa coniecit: vel ita diſtrahimur, vt in peregrinis cogitationibus, complacentiam habeamus. *Tertium*, gratia Dei, quæ vires nobis, animæque valetudinem conciliat. Hanc etiam omni conatu dæmon eripere laborat: quemadmodum Philiſtæi laborabant, vt ſcirent,

Quinque reddunt hominem fortiorem aduerſus dæmonem. *1. Reg. 13.19.* 1. 2. *Matth.17.21.* 3.

Digitized by Google

rent, in quo potiſſimum maxima Sampſonis conſiſteret for- *Iudic.16.*
titudo ; qua per Dalilam ſpoliare eum cupiebant. Itaque cum hominem ſciat diuinæ gratiæ præſidio inuincibilem in hoc incumbit totus, vt ad aliquod lethale peccatum eum pertrahat. Exemplo crudeliſſimorum primitiuæ Eccleſiæ Tyrannorum, qui videntes nulla tormentorum vi, ſanctiſſimos Chriſti Martyres, ad idololatriam pertrahi, id agebant, vt cœleſti gratia per carnale flagitiũ ſpoliarentur. Sic de Beata *Surius Tom.* Lucia proditum; quod cum fidei cauſſa in carcerem coniecta *6. die 13. Sept.* Paſchaſio præſidi reſpondiſſet, *caſte ac piè viuentes, templum eſſe Spiritus ſancti*, dixit ille: *Iubebo te ergo ad lupanar duci, vt te Spiritus ſanctus deferat*. Verum illa minis nihil territa, intrepido animo, Martyrium ſubijt. *Quartum* eſt: intellectus, diuinæ claritatis, 4.
atque earum rerum, quæ ad animæ pertinent ſalutem, cognitione illuſtratus. Cum enim conſideramus, quanta in virtute ſit fœlicitas, quanta in vitijs deformitas, non facilè à dæmone nos ſeduci permittemus. quod, quia Sathan non ignorat, intellectui tenebras offundit, per cibi, potuſq; ſuperfluitatem (hæc etenim obtundunt hominem) ſiue per luxuriæ illecebras, quibus ingenium, Gregorio teſte, mirum in modũ *Lib. 31. Mor. c. 31.* hebetatur, ſiue per aliud aliquod flagitium. Nullum enim eſt quod non aliquam ſaltem mentis offundat caliginem, atque à Deo aliquatenus alienet. Significatur id per fumum Leuiathan, inſtar fornacis magnę, aſcendentem ex putei abyſſo, ſo- *Iob. 41. 11. Apoc. 9. 2.* lem, & aërem, hoc eſt, doctos pariter, ac indoctos, obſcurantem. *Quintum* eſt alacritas, ac diligens ſui ipſius cuſtodia, qui 5.
namque vigilanter circumſpicit, non facile ſupplantabitur. Quinque fatuarum virginum lampades exſtinctæ ſunt, quia *Matth. 25.* ſumere oleum in vaſis ſuis neglexerant. Isboſeth in lecto poſt *2. Reg. 4. 7.* meridiem quieſcens, à duobus latronum principibus, Rechab, & Baana miſerè interficitur. Quam periculoſa ſit ſalutis negligentia, Saluator docet, cum Apoſtolis, adeoque omnibus interatò inculcat, vt *vigilemus*. Cui ſi in horto acquie- *Matth. 24. 42. & c. 25. 13. Marc. 13. 33. & 37.* uiſſent diſcipuli, non fugiſſent; nec in paſſione ſcandalizati fuiſſent. Solent plerique in aliquod prolapſi peccatum, infirmitatis titulo, ſeſe excuſare; non conſiderantes, apud iuſtiſſimum Iudicem, nihil hoc profuturum: ſcire debebant, infirmitate

Digitized by Google

mitate ſua dæmonem effici fortiorem, quodque ſufficienti per Chriſtum Ieſum, Sanctamque Eccleſiam, habeāt media, quibus hanc effœminati animi ægritudinem deponant, roburque virile adſumant.

Deſcribuntur 2. Diaboli opera.

Porro in hac Euangelicæ parabolæ ſententia, duo nobis diaboli opera deſcribuntur. *Primum:* quod cuſtodiat atrium

1. *Simile.*

ſuum quidquid ſemel apprehendit, adeo tenaciter retinet, vt nulla humanæ fortitudinis vi, ei queat eripi. Inſtar famelici Leonis, prædam inuadentis, aut felis murem ore venantis: quæ ſi eis velis extorquere, mox leo inſiliet in te, aut felis cum prȩda effugiet. Eodem modo dæmon, cum his agit quos poſſidet, quos ſi moneas officij, illicò indignis verbis, miniſque

2. Reg. 3. 8.

tuo cū damno impetum in te facient, quemadmodū Abner, qui increpatus ab Isboſeth, de libidine cum concubina Saul, contumelioſè reſpondit, ſollicitauitque populum ad defectionem. Quod ſi hoc nec audeant, nec poſſint, fuga ſe eripi-

Gen. 4. 14. *3. Reg. 22. 8.*

unt, veluti Cain, qui fugit à facie Domini; aut te deuitant, veluti Achab Michæam. Nullus ſtrategus maiori diligentia, aut

Diaboli pertinacia in detinendis captiuis.

militari manu, caſtrum cuſtodit; quam diabolus illos quos in ſua habet manu. *Primo,* quanta cum difficultate energume-

1. nos deſerit. *Deinde* quam acriter ſagas, ac veneficas, quæ ſeſe
2. illi deuouerunt excruciat, ſi vel minimam faciāt eius renun-
3. ciandi mentionem. *Tum*: quam firmiter hæreticos, qui nulla fidei ſinceritate Chriſto adhærent, ſtrinxit, vt ſæpe facilius ſit,
4. Turcas, & Ethnicos, quam illos conuertere. *Poſtremo*: nonne obſtinati, qui ſcientes ex malitia delinquunt. Sua pertinacia diabolo ſunt ſimiles, cuius & fideliſſimi extant miniſtri, ſelectaque organa? Omni ſtudio ab hac captiuitate caue, ne ſi in eam ſemel incideris, eripi non poſſis.

Duæ rationes firmiſſimȩ diabolicæ cuſtodiæ.

Duæ ſunt autem huius cuſtodiæ cauſſæ: quarum *prima* eſt, dæmonis vigilantia. Sicuti enim capitaneus qui vrbem inuaſit, omnia loca præſidio munit, ſuoſque milites ſingulorum

1. *Simile.*

ædes occupare iubet, ne quid clandeſtinæ illic foueatur conſpirationis; ſic & diabolus, ſingulis ſenſibus hominum viribuſque peculiares adſignat prȩſidiarios. Sunt qui oculorum,

Diabolus omnia hominis membra obſidet.

aurium, aliorumque ſenſuum (qui animarum portæ vocantur) ſedulam gerentes curam, ſtudioſè inuigilant, ne quid boni

Digitized by Google

ni intromittant. Itaque à prædicatione te auferunt: Vel ſicut belli tempore vigiles, ad portas peregrinis arma adimunt, ita diabolus id agit, vt ſermo Dei non vlterius, quam ad aures perueniat; prouocans hominem ad ſomnum, vel alijs externis cogitationibus eum diſtrahens, vel etiam perſuadens, ad alios potius, quam ad ſe, quæ dicuntur, pertinere; vel vt verbis ſolummodo inhęrens, concionatoris facundiam admiretur, eamque prædicet. Interdum quæſtionibus dubijs, ſuſpẽſum tenet animum, vt nullo cum fructu concioni interſint, aut vt hinc, inde oſcitabundi circumſpiciant, &c. Si quas forte deuotionis cauſsâ Chriſti Saluatoris, aut B. Virginis, aliorumq; Sanctorum imagines intueri velis, conatur id omnino impedire, incitat ad vanas, libidinoſaſq; cogitationes, aut fidei perplexitates ingerit, &c. Sunt præterea quibus cordis demandata eſt cura, ne peccatorum moueatur cõtritione. Alij os à Dei laude, prece, & confeſſione cuſtodiunt: vt ſi forte cor per Dei gratiam pœnitudine duceretur, oris confeſſionẽ impediant. Vnde hominem ad preces inidoneum efficiunt: *quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris.* Nonnulli crumenã obſident, vt ne teruncius quidem inde prodeat, quo de rebus iniuſtis fiat reſtitutio. Quidam ianuas occludunt, ne concubinis, aut pellicibus, alijſue peccandi occaſionibus, egreſſus pateat. Quorum hi duo poſtremi, peſſimi reuera ſunt: quemadmodum exteriorum murorum, portarumque ſeræ diligentiori cum cuſtodia occluduntur, quam interiorum. Quamquã enim homo interdum habeat peccatorum contritionem, eaque Sacerdoti cõfiteatur, difficulter tamen ad reſtitutonem, peccatorumque euitandam occaſionem induci poteſt. Eccl. 15. 9.

Cæterum, non ſolum vrbes pręſidio interius muniri ſolẽt, ſed & gentilitijs expugnatorum armis inſigniri, vt Dominũ oẽs videant. Itaq; habet & in hoc diabolus ſatellites ſuos, qui hominũ geſtus in veſtibus, ſuppellectili, moribus, tam accurate exprimunt, vt eius inſignia mox ab alijs poſſint dignoſci: faciunt, vt ambulẽt, ac ſtent ad formã Babylonicæ meretricis, *circũdatæ purpura ac coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, habẽtis poculum aureũ in manu ſua:* & incedãt ad mores filiarũ Iſrael, de quibus Iſaias cõqueritur, ꝙ *ambulauerint extento collo, & nutibus oculo-* Inſignia diaboli. Apoc. 17. 4. Iſai. 3. 16.

Digitized by Google

oculorum, & greſſu ad ſuperbiam compoſito, ornata lunulis, torquibus monilibus, armillis, mitris, diſcriminalibus, &c. Hæc enim decent tales, qui diaboli ſeſe ſeruitio ſubiecêre. Quemadmodum fugitiuus Monachus, habitum ſuæ Religionis mox cum ſeculari commutat, moreſque monaſticos ad mundanos transfert, ita qui malignis ſeruiunt ſpiritibus, debent eorum adſumere mores geſtuſque, vt ijs ſint acceptiores. Quod Salomon his deſcribit: *Homo apoſtata*, qui Deum veluti transfuga deſeruit, *vir eſt inutilis*, ſibi & alijs, *graditur ore peruerſo*, aliter lingua loquens, quam animo, *annuit oculis, terit pede, digito loquitur*. Sicuti namque animus eſt inquietus, ita leuiſſimis eſt præditus moribus. Et ſequenti capite, diſſolutæ mulieris deſcribens mores, dicit, quod ſit, *garrula, & vaga, quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis, nunc foris, nunc in plateis*, &c. Et licet huiuſcemodi velint diſſimulare malitiam, verum tamē eſt illud Sapientis, quod *ex viſu cognoſcatur vir, & ab occurſu faciei ſenſatus*. Cum vultus animam pandat: *amictus* enim *corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis, enuntiat de illo*. Difficile immo impoſibile eſt, vt ſe maxime apud prudentes, contineant; Salomone teſte: *Quomodo in aquis reſplendent vultus proſpicientium: ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus*: nimirum ex geſtibus, moribuſque. Sic Gregorius Nazianzenus, Iuliani Apoſtatæ, inſtabilitatem, ac hypocriſin, ex habitu, ac moribus, dum adhuc adoleſcens, literarum cognitioni Athenis operam daret, & necdum ad iſtam perueniſſet vafritiem, dignouit, & ſagaces aliorum poſſunt perſpicere affectiones, auaritiam, ſuperbiam, luxuriam, inuidiam, ebrietatem, &c. quæ omnia ex oculis relucent.

Prou. 6. 12. — *Prou. 7. 11.* — *Eccl. 19.* — *Ibidem. 27.* — *Prou. 27. 19.* — *Oratio 4. qua eſt 2. in Iulianum.*

Simile. Nota excubias has non ſine graui nocumento fieri illius hominis, in quo contingunt. Quia quemadmodum Princeps, qui vrbem aliquam occupauit, extemplò, non ſolum ciues cogit ad mulctam, vt militibus ſtipendium annumerent, obſidioniſque ſumptus in fortalitijs, valliſque erigendis perſoluant; verum etiam vi adigit, vt ipſimet operibus inſiſtāt; ita & malignus ſpiritus mulctat hominem, quantumcunque poteſt. Aufert *primo* nobile tempus, quod ſomno, otio, inani recreationi, futili loquacitati, prolixis comeſſatio-

Quinque modis diabolus hominē mulctat.

1.

Digitized by Google

ſationibus,alijſque conſimilibus infructuoſis, ne dicam damnoſis occupationibus,impendit. *Deinde*, confiſcat bona 2.
quæ,homo inutiliter profundit in ſuperfluum veſtium, aliarumque rerum,luxum. *Tertio*, imminuit corporis valetudi- 3.
nem, per abundantem cibi,potuſque ingeſtionem, per ſomni priuationem,dum noctes integras choræis inſumit,grauique veſtimentorum ſarcina tam arcte corpus comprimit, vt vix reſpirare queat, &cæt. *Quarto*, ſpoliat interna cordis 4.
lætitia. *Quinto*, cum ingenti ſæpe famæ, pudoriſque de- 5.
trimento, integritatis florem eripit. Propoſitum ei eſt, non vt aliquo nos bono ditet, ſed priuet omnibus, & in *Exod. 5.*
quoduis præcipitet diſcrimen, infamiam, miſeriam,inſtar Pharaonis, filios Iſrael graui ſeruitute opprimentis, nihilque pro operis mercede, quam verbera, ac flagra ingeminantis. Viæ namque ad infernum ipſis damnatis, difficiles *Sap. 5. 7.*
ſunt, & ducunt ad interitum. Itaque ſi tibi conſultum velis, da operam, vt libertatem conſeruans, nullatenus te diabolico ſubijcias iugo, ne Hieremias de te queratur, quod *Thren. 1.1.*
olim de ciuitate Sancta: quæ, cum eſſet *domina gentium*, *ac princeps prouinciarum*, *facta eſt ſub tributo*. Poteris namque, ſi Deo ſincere ſeruire velis, vniuerſo orbi principari, ac tartareos omnes tibi Spiritus ſubiugare: noli obſecro ijs te ſubijcere,qui te viliſſimum omnium mancipiorum mancipium, ac creaturarum omnium miſerrimam, deterrimamque efficere moliuntur.

Altera ratio huius cuſtodiæ,eſt humanę,imbecillitatis fra- Secunda.
gilitas, qua homo peccator non poteſt, ſine ſingulari diuinæ, bonitatis gratia, diaboli euadere laqueos, aut inde ſeſe extricare: non minus quam is qui manibus pedibuſque vinctus conſtringitur. Originale peccatum, in quo per diuinæ legis tranſgreſſionem omnes naſcimur, totam naturæ noſtræ conſtitutionem, animæque vires mirum in modum debilitauit: vt hæc noſtra infirmitas per quotidiana peccata, augmentum capiat: licet naturam aut animæ vires non prorſus tollant. Quemadmodum enim peccator peccato, corpus non perdit,ita neque intellectum, neque liberum arbitrium, internaſue paſſiones, aut aliquid quod

humanam concernat naturam. Per liberum quippe arbitrium poſſumus multis in rebus decernere, quid facere, aut eligere velimus. Vnde Dominus ad Salomonem: *poſtula quod vis, vt dem tibi.* Et Pilatus ad Chriſtum: *neſcis*, inquit, *quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te:* Et Domin⁹ ad filios Iſrael: *in arbitrio veſtro erit, ſiue facere, ſiue non.* Moyſes quoque ad eoſdem: *teſtes inuoco hodie cælum, & terram, quod propoſuerim vobis vitam, & mortem; bonum, & malum: benedictionem, & maledictionem: elige ergo vitam, vt & tu viuas, & ſemen tuum*, & Eccleſiaſticus; *Deus ab initio conſtituit hominem; & reliquit illum in manu conſilij ſui; appoſuit tibi, aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei dabitur illi.*

3. Reg. 3. 5. Ioan. 19. 10. Num. 30. 14. Deute. 30. 19. Eccl. 15. 14.

Itaque nullo modo liberum arbitrium totaliter deperditum eſt, vt poſt Simonem Magum, Manichæos, Priſcillianiſtas, veteres illos, ante complures annos damnatos ab Eccleſia, nunc Lutherani iuxta, ac Caluiniſtæ, non ſolum aduerſus Scripturarum veritatem, Sanctorumque omnium Patrum doctrinam, verum etiam contra rectam rationem, ipſamque experientiam, inſaniunt, in multis tamen ita eſt debilitatum, vt ſine ſingulari diuinæ opis auxilio, plurima præſtare non queat. Indiget autem tali ſubſidio, vt diuinæ legis præcepta adimpleat; prout Dominus ipſe per Prophetam teſtatur, cum ait: *ponam ſpiritum meum in medio veſtri: & faciam vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtidiatis, & operemini:* de conſeruanda caſtitate dixit Sapiens: *Non poſſum eſſe continens niſi Deus det.* Eadem quoque diuini auxilij gratia, homo in ſuperandis tentationibus opus habet; Dauide dicente; *In te eripiar à tentatione.* Vnde quotidie oramus: *Et ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.* Hæc autem liberi arbitrij infirmitas non inde prouenit, quod inuiti in mala declinemus, neque enim ad hoc poſſumus cogi; ſed partim, propter intellectus obnubilationem, qua verum bonum non agnoſcimus, partim, ob con-

Ezech. 36. 27. Sap. 8. 21. Pſal. 17. 30. Matt. 6. 13.

ob concupiſcentiæ vehementiam , quæ fucata boni ſpecie ita malum nobis ingerit , vt voluntatem ipſam ad ſe alliciens , minus ad virtutes , quam ad vitia propendeat. Quod vbi dæmon conſpicit, ibi mox auget infirmitatem hanc, acuens concupiſcentiam , hominemque ad maiora peccata exſtimulans, vt vulnera & frequentiora fiant, & auctiora.

Secundum diaboli opus eſt; quietem deſiderate in rebus ijs quas poſſidet. Cum namque hominem tam arcte, vt iam diximus, conſtrinxerit , haudquaquam metuit eum ſe perditurum; ſed pacate conquieſcit, imo, vti B. Iob loquitur, *Iob. 40. 10.* etiam *dormit ſub vmbra, in ſecreto calami, lociſque humentibus:* In tribus quippe hominum generibus, ſecundum B. Gregorium diabolus dormit.

Diabolus in quibus quieſcat.

Lib. 33. Mora. c. 3. 4. & 5.

Inprimis, quos nequitiæ torpor obumbrat, aut temporalis altitudo inflat: qui vmbrarum inſtar, à ſole diuini luminis quam longiſſime abſunt. Per quos hęretici deſignari poſſunt veræ fidei lumine orbati. 1.

Secundo, in mentibus hominum ſæcularium, inani temporalium rerum gloria exultantium. Qui more calami, intus ſunt per fatuitatem vacui, ſed foris per ſpeciem & oſtentationem pulchri. 2.

Tertio , in luxurioſis , ac libidinoſis , ſicut bufones in putidis , limoſiſque ſtagnis libenter deliteſcunt. 3. Deinde quietum facit illum quem poſſidet , omnique ſtudio ei perſuadet , ne aliquo conſcientiæ remorſu , de rebus male geſtis torqueatur : Sicuti Abenner Indię Rex , cum intellexiſſet Ioſaphat filium ſuum , aliquando Chriſtianam amplexurum religionem , pulcherrimum ei iuſſit ædificari palatium ; præcipiens domeſticis , vt nihil eorum quæ in hac vita moleſta ſunt, oculis eius obijcerent, non mortem, non ſenectutem, non morbum, non paupertatem, non quidquam aliud, quod ipſum poſſet affligere. Idem facit & diabolus , obtenebrans ingenium, ne peccatorum fœtorem ſentiat, & cor in-

Damaſc. in vita Ioſaph. & Barlaã. c. 3. Tom. 7. Sur. 29. Nouemb.

durans ne bonas inſpirationes ſuſcipiat, ideo homines ei tentationum aduerſitates non ſentiunt, immo, quid tentatio ſit ignorant, cum in omnibus mox diabolo ad nutum pareant. Sicuti qui eo ſe recipit, quo à vento impellitur, is aduerſo ventorum flatu non torquetur: nec canis qui vltro dominum ſequitur, ſentit reſtis, qua ducitur, moleſtiam: ſentirent porro ſi diabolo reluctarentur. Quod dum non faciunt, in pace quaſi ſunt omnia quæ poſſident. Itaque peccator qui nulla ſentit aduerſa, nec vllum conſcientiæ remorſum, neque rerum futurarum anxietatem, habet cur pertimeſcat, ſe à diabolo tanquam iumentum, propriumque mancipium poſſideri: malumque exitum, imo exitium timeat. Eheu quam miſera eſt ſub dæmone ſeruitus; tum, ob magiſtri infamiam, tum, ob grauiſſimum quo premitur iugum, tum quoque ob æternorum cruciatuum ſalarium.

Atrium quod Diabolus poſſidet animam cuiuſque hominis.

Atrium quod diabolus cuſtodit, atque in pace poſſidet, duobus poteſt intelligi modis.

Primo, ſeorſim de quolibet homine; cuius anima eſt aula, & externa conſtitutio, atrium. Anima libera eſt, nullis conſpicua creaturis, adeo vt ſciri non queat, quid quis vel intelligat, vel appetat, niſi per externarum rerum indicia id patefaciat, vel quibuſdam internis paſſionibus, ſpiritibus (ſiue boni illi ſint ſiue mali) manifeſtet, volens vt iſta ſciat.

Hiere. 17. 10. Apo. 2. 23.

Deus ſolus *corda ſcrutatur*, *ac renes*; id eſt, cogitationes, ac deſideria. Diabolus manet in *atrio*; hoc eſt, in corpore, corporeiſque ſenſibus; nempe in auribus, oculis, naribus, &c. Phantaſiam interdum occupat, in qua mirabiles producit conceptus, ſomnia terribilia, multipliceſque concupiſcentias odij, timoris, melancholiæ, alioramue ſibi deſeruientium rerum, quibus hominem ad ſuam queat trahere perniciem.

Peccatoris miſeria.

Vnde nota hic *inprimis*, ſtatum hominis peccatoris, quem diabolus inhabitat, cuiuſque ſenſus omnes, vires, ac membra cuſtodit. Times ſolus in aliquo dormire conclaui, quod noſti ſpectris, ac malignorum ſpirituum

rituum infeſtatione inquietari, & quo pacto te ipſum non formidas, quem diabolus die, noctuque inhabitat? Scio quod inuitus videres ſerpentem regulum, tum, ob eius deformitatem, tum, ob veneni efficaciam, cuius vel ſolo aſpectu homo interimitur; multo vero minus virus illius tuo cuperes excipere corpore. Et quomodo diabolum in te manentem perfers, qui ſuo duntaxat intuitu valet te necare? An non idem ille, de quo diuinus vates cecinit, *egredietur diabolus ante pedes eius, aſpexit & diſſoluit gentes*? vires nimirum earum ſolo aſpectu eneruando, infringendoque? Si tantum valet exterius, interius quid non valebit? Habacuc.3.5

Nota *Secundo*, Peccatorem nulla potiri vera cordis quiete, ſed ſolummodo in exteriori atrio; cum *nulla ſit pax impiis*, dicente Domino. Sentiunt quidem oblectationem aliquam viſu, vel auditu, &c. Verum interius in corde, nulla eſt pax, pulchritudo, nulla requies: Illic enim & intellectus eſt obfuſcatus, & conſcientia perturbata, & voluntas à DEO auerſa, ita vt anima, per variorum inquinamenta vitiorum, horrendum in modum fœteat. Peccatorū inquietudo Iſa.48.22.

Secundo, per *atrium*, malorum hominum intelligi poteſt congregatio, quæ & per *Babylonem* deſignatur. Fuêre ab ipſo mundi exordio, prout eleganter, ac diſertè admodum, in libris de ciuitate DEI deducit Diuus Auguſtinus, duæ vrbes ſeu congregationes: quarum vna, quæ eſt electorum, per Hieruſalem; altera reproborum, per Babylonem ſacris literis ſignificatur. Atrium quid. 2. Apoc.15. Duæ ciuitates in mūdo.

Prima eſt Sancta Eccleſia, quæ regni cœleſtis *atrium* à Dauide merito nominatur; *Stantes erant pedes noſtri, in atriis tuis Hieruſalem.* Huius Rex ac Princeps, CHRISTVS eſt, regiturque cœleſtibus ordinationibus, ſicuti ſuburbia legibus ipſarum vrbium gubernantur. Et quia Rex noſter ſecundum corporalem præſentiam viſibiliter, in interiori regni cœleſtis palatio, rem adminiſtrat, habet in hoc atrio Vicarium, à quo illud gubernatur, & ſub 1. Pſal.121.2.

Digitized by Google

illo adhuc alios ſubſtitutos; tam Eccleſiaſticos, quam ſæculares Iudices: quorum iſti animarum gerunt curam, hi vero rebus præſunt politicis.

2 ciuitas. Ioann. 12. 31. *Altera* eſt *mundus*; cuius Princeps, CHRISTO atteſtante, diabolus eſt, regiturque legibus, ac ordinationibus inferni. Lucifer qui huic ſumma cum authoritate præeſt, nullam habet ſibi generalem adiunctum vicarium; quippe, qui non omnium hominum ſtatus in ſua habet poteſtate. Vnde illos ſub ſua ſolummodo cogit ſigna, quos valet: inter quos maxime affectat Magnates, ac Heroas, nempe Reges ac Principes, qui cum rerum ſint Domini, multum ſua authoritate valent. Hos etenim libentius ſibi adſciſcit, quam ſimplices; qui nec eruditione, nec eloquentia, nec diuitijs, neque authoritate quidquam magni præſtant. Itaque ſummo ſtudio, Gentilium Principum animos, annis trecentis poſt CHRISTI tempora ſollicitauit, per quorum crudeliſſimam tyrannidem Eccleſiæ interitum machinaretur: ac deinde per hæreticos Reges, Imperatores, qui etiam in id pro viribus incubuerunt. In hoc regno magna dominatur ataxia, rerum omnium confuſio, & omne peccatorum genus: hic malignorum ſpirituum cateruæ, de quibus Beatus IOANNES in Apocalypſi, Apoc. 18. 2. *Facta eſt*, inquit, *Babylon*, *habitatio dæmoniorum*, *& cuſtodia omnis volucris immundæ*, *& odibilis*. Hic nihil niſi fex limoſæ paludis, abominabilis fœtoris barathrum. In quo etſi non ſit generale omnium caput, ſunt tamen diuerſa illic, ac diſtincta habitacula, quorum quodlibet à ſuo Principe, ac dæmone gubernatur, ſecundum leges ac conſtitutiones, ex inferno ei miſſas. In omnibus enim regnat *concupiſcentia carnis*, nempe luxuria, *concupiſcentia oculorum*, id eſt, *auaritia*, *& ſuperbia vitæ*, per quam ira, odium, & rancor intelligitur. Itaque nihil mirum, quod hæretici, qui huius vrbis profundiſſima occupant, nullum ferant ſuperiorem, quod Scripturas adulterent, quod exquiſitiſſimis horribilium tormentorum cruciatibus, Catholicos enecent, & cætera. quodque mali 1. Ioan. 2. 16.

Digitized by Google

bonos ſemper odio proſequantur. Nempe ex Luciferi id prodit imperio, ac gehennæ opibus, inſigni blaſphemiarum, tormentorum, nequitiarumque theſauro inſtructis. Verum conſidera, quod quemadmodum Sancta Eccleſia regni cœleſtis eſt atrium, per quod bonis patet ingreſſus; ita mundum inferni eſſe atrium, per quod omnes qui in eo habitant, ſtatim poſt obitum ad gehennam deſcendunt.

Si autem fortior eo ſuperueniens, vicerit eum, vniuerſa arma eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet, &c. XI.
Matthæus inquit, fortem hunc armatum qui alium ſuperauit, prius eum *alligaturum*, ac deinde domum eius direpturum. *Matt. 12. 29.*

Vnde Nota *inprimis*, DEVM, ac diabolum, pro hominis anima, continuum in hoc mundo habere duellum, idque ob eius nobilitatem, ac pulchritudinem, quam quilibet illorum adfectat: atque vbi ſemel adeptus eſt, tenaciter adſeruat. Chriſtus vna cum Patre ac Spiritu Sancto, eam inhabitat, quemadmodum ipſemet fatetur, cum inquit, *ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* diabolus contra eam omni poteſtate conatur conſeruare: ſic & intentione diuerſiſſima. Septem notanda. 1.

Diabolus namque *Primo* id facit, Diuinæ maieſtatis odio; cui nocumentum inferre ſtudet, dum nobiliſſimam ei adimit creaturam, ac theſaurum pretioſiſſimum. *Ioan. 14. 23.* Cur diabolus animã hominis quærat. 1.

Deinde tui ipſius odio; cui inuidet ſalutem, quam ipſe perdidit; adeo vt *inuidia diaboli*, Sapiente teſtante *mors introiuerit in orbem terrarum.* 2. *Sap. 1. 24.*

Tertio, ex ſua malitia; per quam omne tibi in hoc mundo ſtudet conciliare nocumentum, ac poſtmodum te ſecum ad perpetuos gehennæ cruciatus pertrahere: quamquam nullum inde vel emolumentum, vel pœnarum ſuarum leuamen præſtoletur: ſed potius augmentum; quia multo vehementius vritur, qui cum multis, quam qui cum paucis ardet. CHRISTVS contra ſolo tui amore, tuam deſiderat animam, vt te in 3. Chriſtus cur animã noſtram quærat.

hac mortali vita omni bono cumulet, & in cœleſti paradiſo omni voluptatis genere exhilaret. Vnde nullum ſibi, ſed potius tibi commodum acquirit: quippe cum tua ſalus ac proſperitas, ex charitate illa qua te diligit, magnæ ipſi voluptati ſit.

Secundum. Nota *Secundo*, ſolum CHRISTVM dæmone eſſe viribus præſtantiorem: *Non eſt* enim *ſuper terram poteſtas, quæ comparetur* diabolo, *qui factus eſt, vt nullum timeat*, Inquit
Iob. 41. 24. B. Iob. Itaque nec in cœlo, nec in terra, neque ſub terra, vlla e-
Apoc. 5. 5. *Ezech. 2. 10.* rat creatura, quæ poſſet clauſum reſerare librum, in quo ſcriptæ erant lamentationes, & carmen, & væ, hoc eſt infernum, vt vincti inde liberarentur. Chriſtus autem varijs modis fortior exiſtit diabolo.

Chriſtus fortior diabolo.

1. *Primo*: quia tanquam rerum omnium conditor ſingulas ita in manu habet creaturas, vt poſſit pro arbitratu, ijs agere quicquid velit. Qui etenim naturas prout nunc ſunt, condidit; poteſt eas pro libitu mutare, & aliam ijs eſſentiam in-
Lib. 2. de Sacra. par. 9. c. 11. dere. Vnde recte admodum Hugo de Sancto Victore ait, Deum corporibus hanc dediſſe naturam, vt eſſent in loco; ideo, quod ita ſibi placuiſſet: Si autem vellet, poſſet id agere, vt ſine vllo exiſterent loco, cum omnipotens ſit. Diabolus non poteſt creaturas ad nutum immutare; ſed po-
Exod. 7. teſtas eius limitata, ſe vlterius non extendit, niſi quod corpora de loco in locum queat transferre. Itaque cum Ægyptiorum virgas formaret in ſerpentes, fecit id non niſi naturali celeritate, qua ipſarum virgarum elementa, ita cum alijs aliunde adſcitis temperauit, vt naturaliter inde ſerpentes generarentur, prout è putridis lignis paulatim gignuntur vermes.

2. *Secundo*, quod Deus ſingulis dominetur creaturis, ita vt quaslibet queat introire, ac penetrare: cuius oculis nihil omnino abſconditum, occultumue eſt: adeo vt non ſolum cogitationes, verum etiam minimas incidentias, ac motiones, tam hominum, quam ſpirituum; ſiue bonorum ſiue malorum, accurate perſpectas habeat. Vnde ſicuti ſtruthio, in-
31. Mor. quit Beatus Gregorius, ex obliuione relinquit oua ſua in puluere

nere terræ, & Deus illa calefacit, perficitque, ita idem quoque in intima cordis penetralia deſcendit, eaque amoris ſui igne ſuccendit, atque in bonum tranſmutat. Diabolus eo pertingere nullatenus poteſt, ideoque internas hominum ſpirituumue cogitationes, ſine ipſorum permiſſu, ſcire non valet. Ignorabat, qua intentione Iob Domino famularetur, *Iob. 1.*
neque internas eius virtutes cognitas habebat.

Tertio, nullus omnino mortalium, vt probe aiebat Mardochæus, diuinæ *poteſt reſiſtere voluntati*. Vnde & ipſemet Dominus per Prophetam loquitur: *Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet*. Dęmonum vero intentiones, ac machinationes ſæpe impediuntur. 3 *Eſter. 13.9. Iſai. 46.10.*

Quarto, Solus Deus poteſt immutare naturam, iuxta id quod Eccleſia in publico orat officio, *noſtras etiam rebelles propitius ad te compelle voluntates*. Vnde Sapiens, *ſicut*, inquit, *diuiſiones aquarum*, hoc eſt, quemadmodum ex vno fonte diuerſi aquarum promanant riuuli, *ita cor Regis in manu Domini: quocunque voluerit inclinabit illud*. Malignus autem ſpiritus, ad hominis voluntatem nequaquam pertingit: ſed externarum ſolummodo paſſionum motu eam afficit. Immo Iudæorum animos, quos ad Chriſti incitauerat necem, à ſcelere reuocare non poterat; vnde Pilati vxorem, ſicut B. Gregorius, & B. Bernardus teſtantur, ſollicitabat, vt apud maritum negotium hoc promoueret. 4. *In ſecret. Dom. 4. poſt Pente. Prou. 21. 1. Grego. lib. 33. Mor. c. 21. Bern. ſerm. 1 de Paſcha.*

Quinto, Chriſtus ſingularem quandam habet armaturam, qua militat, quaue diabolum efficaciter ſuperat: nempe patienter aduerſa tolerando. Hanc autem patientiam, humani generis hoſtis ignorat; cui nulla quantumcunque ineffabilia, ac perpetua opitulantur tormenta. Inſuper nec cruciatus miniſtrorum diaboli, hoc eſt reproborum hominum, eius promouēt regnum. Nam quando peccatum, & maxime hæreticos, qui primarij ſunt diaboli miniſtri, perſequimur, punimus, & occidimus (prout D. Auguſtinus re ipſa comperit) tunc minuuntur, vel etiam totaliter profligantur. Itaq; non ſolēt illi patiendo; ſed vi, atq; armis ſuam ſtabilire perfidiam, quemadmodum id probari poteſt, ex omnium ætatum hæ- 5. *Chriſti armatura. Epiſt. 48. ad Vincent.*

Digitized by Google

reticis. Verum quidem eſt, reprobos in obſtinata malitia nequiter perſeuerantes, & atrocia tormenta ſuſtinentes (ſicuti quando obſtinati hæretici flammis exuruntur) eo profundiorem in inferno ſortiri locum, ibique grauiora tolerare tormenta, quo hic plures pertulerunt pœnas: quippe quorum peruerſitas, ne vllis quidem ſupplicijs à ſcelere potuit ad meliorem mentem reuocari: Nihilominus, per hæc ſceleratorum hominum tormenta, ac ſupplicia, diaboli in hoc mundo regnum decreſcit; eo quod alij pœnarum metu, eadem tentare pertimeſcant. CHRISTVS & ſua paſſione dæmonem ſuperauit, & Martyrum cruciatibus Eccleſiam plantauit, eamque per vniuerſum terrarum orbem dilatauit, & ſupplicijs electorum ſuorum, magnum indidit valorem, vt ijs pro peccatis ſuis poſſent ſatisfacere, & in virtutibus confirmari, auctioreſque cœleſtis regni palmas promereri. Diſce ergo hinc Chriſti inſiſtere veſtigijs, qui diabolo multo eſt robuſtior: ſine quo nulla ratione ei poteris reſiſtere. Quemad-

Iob. 40. 20. modum Dominus ad Iob aiebat; *An extrahere poteris Leuiathan*, id eſt diabolum, *hamo, & fune ligabis linguam eius? Nunquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius?* Quaſi diceret proprijs viribus eum non profligabis, vt à tentationibus deſinat; vel vt eius vetuſtiſſimas nequitias euadas, aut quam prædam ſemel abſorbuit, eidem eri-

Phil. 4. 13. pias. *Per* CHRISTVM, & *cum* CHRISTO, vti Paulus

Pſalm. 117. 6. ait, cuncta poteris: *omnia* quippe *poteris in eo qui te confortat*, vt non ſit cur Chriſto præſente, quenquam pertimeſcas. Dauid namque aiebat: *Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo: Dominus mihi adiutor, & ego deſpiciam inimicos*

Rom. 8. 38. *meos*. Et Paulus: *certus ſum*, inquit, *quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, poterit nos ſeparare à charitate Dei*. Cum aliqua tibi euenerit aduerſitas, eam Chriſtus, quando è ſalute tua erit, adimit: ſicuti Iob, Dauidi, Tobiæ, Suſannæ, Danieli, multiſque alijs fecit: aut ad minus vires ſuppeditabit, vt cum pro-

1. Cor. 10. 13. uentu eam ſuſtineas: quemadmodum Apoſtolus monet.

Porro

Digitized by Google

Porro Chriſtus plus ſibi vendicat iuris in te, quam Satan. Ipſe te ex nihilo creauit, pretioſo ſanguine ſuo in libertatem adſeruit, in hodiernum vſque diem conſeruauit, deinde in cœlum prouehere cupit: quorum omnium ne minimum quidem diabolus præſtitit. Itaque ſummo iure Chriſti es, eique in omnibus obligatus. Seculares plus ſibi emolumenti à dæmone, qui voluptates, ac iucunditates ipſis indulget, promittunt; quam à Chriſto, quem vulneribus ſaucium, ac ſpinis coronatum conſpiciunt: nec conſiderant roſas naſci inter ſpinas, nec Chriſti iugum ſuaue ac leue eſſe, aut ſub hoc onere multum deliteſcere emolumenti breuique finem habiturum: cum interim rerum mundanarum voluptates & doloribus ſint permiſtæ, & poſtmodum æternis cruciatibus compenſandæ. Eam ob rem noli Chriſto inferre iniuriam, aut eius te ſeruitio ſubtrahere, hoſtibuſque ſubijcere.

Nota *Tertio*, verbum *ſuperueniens*, per quod inſinuatur diabolum ab Adami tempore ad Chriſti vſq; aduentũ in mundo principatum habuiſſe: vt nos *inprimũ* doceret peccati malitiam, quæ per Dei iuſtitiam, plus quam per quatuor annorũ millia diabolicæ tradi poteſtati promeruerat. Nam etſi quouis tempore, Deus viarum ſuarum ſemitam nonnullos edocuerit, vt & alij eaſdẽ diſcerent, ac ſequerentur; erant tamen illi adeo & pauci, & apud alios contẽpti; vt ab eis, qui illos ſe ſcientia ſuperare gloriabantur, deſpectui haberentur: quorũ errorem, plebs pene omnis ſequebatur. Videt autẽ Deus humano generi offẽſus, voluiſſe ad aliquod tẽporis ſpatiũ victoriæ palmã diabolo cõcedere, vt qui homines ſuis ſuperauerat tẽtationibus, eiſdem etiã dominaretur. *Secũdo*, ſummã in nos, qui nouiſſimi in mundũ venimus, clemẽtiſſimi Dei bonitatẽ: iam quippe illius cognitio, ac diuinæ gratiæ miſericordia, per totũ terrarũ orbẽ longe lateque increbuit: vt hoc nomine ingẽtes ei grates debeam⁹, ꝙ nos nõ primæua illa ætate quãdo cũ maiori hominũ numero, ſine veri Dei cognitione, viuere, ac mori potuiſſem⁹, creauerit. 3. diabolũ mũdi principatũ ſẽper ſe retenturũ putaſſe, ſed Chriſtus inopinato ſuperueniẽs, eum

Tertium. Ex verbo Superuenientis diſcenda. 1. 2. 3.

Iob.40.18. eum inde deturbauit. Hinc Iob ait: *abſorbebit fluuium, & non mirabitur; & habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius.* Illius enim intentio erat, omnes ad inferna ſecum præcipitare, ſed CHRISTVS ſuperueniens, id impediuit.

4. *Quarto*, vnde nam Chriſtus ſuperuenerit, nempe ex alia quadam regione. Solemus de illo qui peregre ad nos, ex alia venit vrbe, dicere; iſte vel iſte inopinato mihi ſuperuenit. Simili modo hic intelligendus eſt, Chriſtus, aliunde ad nos veniſſe; nempe, è cœlo, quidquid enim ſublunare eſt, mundanum eſt. Erat ergo Chriſti perſona in rerum natura, antequam de Matre naſceretur; quippe quæ ideo ex cœleſtis regni gloria ad nos deſcendit, vt cum humani generis hoſte confligeret.

5. Diſce *Quinto*, Chriſtum cum mundo ſuperueniret fuiſſe inexpectatum ab eo: adeo vt ipſi euenerit, quod paſſim ſolet

Ioan.1.11. hoſpitibus non inuitatis, *in propria venit, & ſui eum non receperunt*, licet non niſi noſtræ ſalutis cauſa venerit. Tu ergo illum hilariter excipe, eumque roga, vt miſericorditer tibi ſuperueniat in hac vita, cor tuum diuinæ gratiæ contactu mouens potius, quam vt ſubitanea morte ſuperueniens, te vt rigidus, ac ſeuerus index opprimat: quemadmodum illis facit, qui hic aduentum eius non expectant.

Quartum. Tribus modis diabolũ Chriſtus ſuperauit.

Nota *Quarto*, tribus modis Chriſtum ſuperaſſe diabolum. *Primo* quidem, virtutis ſuæ potentia, quando ſolo verbo, nõ vnum, ſed aliquot dæmonum millia ex obſeſſo profligauit,

1. illis ne hiſcere quidem audentibus. *Deinde*, ſingulari ſapien-

Luc.8.30. tia, qua dæmoni quaſi impoſuit: occultando nimirum ſub

2. humanæ naturæ velamento, Diuinitatis naturam, quo eum ad confligendum ſecum animoſius prouocaret. Qui etſi natura ſit vafer, ac verſipellis, Chriſti tamen ſapientia ſuperatus,

3. proſtratuſque eſt. *Poſtremo*, ſua iuſtitia, qua non ex gratia, ſed ex æquo, ac condigno rem geri voluit. Diabolus quippe hominem ob debita, quæ nemo prǽter Chriſtum potuit perſoluere vinctum tenuit. Quæ vbi Chriſtus, qui Deus erat & homo, exoluiſſet, debuit illum iure miſſum facere. Cum munitiſſima vrbs ab hoſte obſidetur, difficulter capitur, ſi ciues

iuxta

Digitized by Google

iuxta ac milites cum Præfectis conueniant; ſin autem, magna eſt vrbis potiundæ ſpes. ſic diabolus qui hominem obſidet, pro viribus adnititur, vt cum eo prope conueniat, aliquas ei voluptates indulgens, ne totus abalienetur, quemadmodum Capitaneus vrbis, ciuibus pro libitu interdum quędam permittit, vt eos ſibi cum res poſtulat reddat deuinctiores. Qui oppugnat vrbem, multa conſumit, vt, excitata inter ciues diſcordia, eos ſuo reddat capitaneo obſtreperos, ſibi morigeros, nec id ſine difficultate, tum propter arctam obſeſſæ vrbis cuſtodiam, qua non ſinitur quiſquam hoſtium ingredi; tum, quod ciuibus optime inter ſe conueniat. Huiuſcemodi obſtacula nequaquam Chriſto difficultatem peperêre; qui cor noſtrum ſine vllo portarum, id eſt ſenſuum adminiculo, liberrime ingreditur, intellectum illuminat, vt homo ſuum agnoſcat periculum; conſcientiam ſalutaribus excitat ſtimulis, ipſamque voluntatem, quę cęteris dominatur viribus emollit. Adeo vt intima quæquę hominis penetret, antequam dæmon id vel ſemel perſentiſcat: nempe per gratiam, quam animæ infundit; per compunctionem, quam voluntati largitur, per ſuum denique verbum, quo intellectum inſtruit, illum ex homine profligat. Intrat autem cor diuerſis modis, diuinæ ſuæ ſapientiæ ſolummodo cognitis: interdum vnico verbo, ſicuti quando Apoſtolos ex nauibus, aut teloneo, vt ſequerentur, euocauit: quandoque vero ad alicuius imaginis intuitum; quemadmodum Mariæ Ægyptiacæ accidit. Nonnunquam intima cordis compunctione, veluti Petrus in domo Caiphæ per hanc ad ſe ipſum rediјt, &c. Vrbs, aut caſtrum, quod hoſtis occupat, niſi ſit inſigniter munitum, facile ab alijs inuaditur. Fur aut latro, minori cum labore in ruſtica aliqua caſa, quæ carice tecta paluſtri eſt, capitur, quam in arce bene murata: ita diabolus citius è pauperibus profligatur, quam ex diuitibus, nobilibus, potentibus, &cæt. quibus *difficile eſt*, ipſo Saluatore adſtipulante *introire in regnum cælorum.* Horum caſtra nimis munita ſunt opibus, honore, omnique voluptatis genere. Quos Diu⁹ Gregorius cum rhinocerote comparat, qui cum indomitæ

Chriſtus quomodo veniat ad cor noſtrũ. *Mat. 4. & 9. Sur. tom. 2. die 9. April.* *Luc. 22.* *Simile.* *Matt. 19. 23. Li. 31. Mor. c. 1.*

mitæ ſit naturæ, quando capitur, moritur: ſic huius ſæculi potentes, typho ſtolidæ iactationis elati, ſuauiſſimo Chriſti iugo colla ſubmittere renuunt, quorum caſtrum vt oppugnet, atque expugnet CHRISTVS, fortioribus eget machinis, quam ſi quis camelum per anguſtæ acus foramen illæſum pertrahat.

Matt. 19. 24.

Quintum. Ligatus dæmon dupliciter.

Nota *Quinto*, ex Euangelio Matthæi, CHRISTVM *ligare* dæmonem, cum eius inuaſerit atrium, quemadmodum Principes vinciunt ſuperatos hoſtes. Fit autem hoc duobus potiſſimum modis; quorum *primus* deſijt, poſtquam Chriſtus amariſſima ſua paſſione, mundum ſibi ſubiecit. Tunc namque mundi principem bello ſuperatum, inde profligauit: vti ſe facturum, hiſce verbis paulo ante prædixerat: *nunc iudicium eſt mundi*, id eſt, quemadmodum Beatus exponit Auguſtinus, *nunc*, in morte mea, quæ præ foribus eſt, mundus à diabolica ſeruitute liberabitur; *nunc princeps huius mundi, eijcietur foras.* Modum autem eiectionis huius, deſcribit in ſua Apocalypſi Ioannes, dicens: *Vidi Angelum deſcendentem de cœlo, habentem clauem abyſſi*, nempe inferni, *& catenam magnam in manu ſua, & apprehendit draconem ſerpentem antiquũ*, Luciferum ſcilicet; qui in ſerpentis ſpecie, Euam ſeduxerat, *eumque per annos mille alligauit*; vſque ad Antichriſti aduentum, quando mundus finem ſortietur; *miſit* quoque *eum in abyſſum, & clauſit, ſignauitque ſuper illum, vt non ſeducat amplius gentes, donec conſummentur mille anni*: quibus euolutis, oportere illum *modico tempore ſolui.* Per quæ ſignificatur, Luciferum in propria perſona, ex mundo eiectum, in gehenna nunc vinculis conſtringi; non quidem materialibus, ſed diuinæ virtutis potentia, qua illic detinetur, ſicuti anima in corporibus noſtris. In fine autem ſeculi ſoluetur, vt Chriſti fidelibus per Antichriſtum, nouorum tormentorum cruciatibus, incredibiles conciliet pœnas, ac falſis, fictiſque miraculis imponat. Erit magna illa, teſte Gregorio, tentatio, quando pius Martyr corpus tormentis ſubijciet, & tamen ante oculos eius tortor miracula faciet. *Angelus* hic qui Luciferum compedibus vinxit, Chriſtus Dominus eſt; vel, vt alij volunt, Michael

I.

Ioan. 12. 31. Tract. 52. in Ioan.

Apoc. 20. 1.

Lib. 32. Mor. c. 13. in fine.

Digitized by Google

chael Archangelus, Eccleſiæ princeps; qui primo quidem diuino iuſſu cœlo eum deturbauit, & nunc Chriſti præcepto, etiam ex mundo profligauit. *Apoc. 12.*

Secundus ligandi modus, nobis quotidianus eſt: quando malignus ſpiritus ex peccatorum cordibus, corporibuſue eliminatur. Per baptiſmi, ac pœnitentiæ ſacramentum, & exorciſmos; inſtar canis, vti inquit Auguſtinus, ligatur: vt nullus ei ad hominem acceſſus pateat, vel ei queat nocere, niſi in quantum ipſe velit. Docet id ex profeſſo diuinus Tobiæ liber, cum inquit Raphaelem Archangelum Aſmodęum, fornicationis Principem, apprehendiſſe, & in ſuperioris Ægypti deſertum relegaſſe. Atque hoc modo dupliciter ligatur: *Primo*: quando obeſſe amplius nequit: quod tunc ſæpenumero fit, quando in tentationum conflictu inferior, ſuccumbit. Quemadmodum in B. Iob accidit, quem cum omni conatu oppugnaſſet, nihilque tandem, quo eum ad impatientiam prouocaret, effeciſſet, re infecta, ac viribus deſtitutus, diſcedere debuit. *Secundo*, cum alicui loco alligatur, quemadmodum Aſmodæus ille de quo ſupra: vel exorciſmis ita eſt profligatus, vt non detur illi vlla remeandi facultas. Hinc refert Wilhelmus, Abbas Sancti Theodorici, D. Bernardo Abbati fœminam quandam oblatam fuiſſe, incredibili furore à Dæmone annis admodum ſex vexatam; ad cuius ſubuentionem plurima, licet fruſtra, ab alijs adhibita erant remedia. Inſtante autem die quadam Dominica, cum vir Dei per edictum Epiſcopi iuſſiſſet populum in Eccleſia accerſiri, conſcendit ſuggeſtum, & vt omnes accenſas candelas manibus teneant, præcipit: deinde dæmonem exorciſans, ita profligauit, vt nunquam amplius ad fœminam redire potuerit, licet antea comminatus eſſet, ſe Bernardo abeunte, rurſus eam inuaſurum, atrociuſque diuexaturum. De catenis autem quibus diabolus vinctus in inferno detinetur, hæc ante annos quadringentos literarum monumentio conſignauit Cæſarius Heiſterbachenſis: Fuit, inquit, in Syeburch, mulier quædam obſeſſa, quæ cum in oratorio Sancti Michaelis, de diuerſis interrogaretur, & incide-

2 Ligandi modus.

Serm. 197. de tempore.

Ca. 8 3.

Modus hic ligandi iterũ duplex.

1.

2.

Libr. 2. vitæ eius c 6. Tom. 4. Sur. 20. Auguſt.

Catenæ diaboli.

Li. 5. cap. 13. hiſt.

Digitized by Google

incideret mentio de Lucifero, apud inferos ligato, reſpondit per os eius diabolus. Vosne ſtulti exiſtimatis magiſtrũ meum catenis vllis ferreis in inferno vinciri? Nequaquam: ſed tria ſunt Miſſæ canonis verba, quibus id fit. Percunctantibus autem alijs, quænam illa eſſent, noluit ea edicere, ac verbotenus recitare, ſed poſtulato Miſſali, digito demonſtrauit, PER IPSVM, ET CVM IPSO, ET IN IPSO, quibus Sanctiſſima Trinitas ſignificatur. Atque hæc, inquit, tria illa verba ſunt, quibus ligatur Magiſter meus: patefacere volens, tam Luciferum, quam alios omnes malignos ſpiritus nullis alijs in inferno detineri compedibus, quam Sanctiſſimæ Trinitatis virtute, quæ in tribus perſonis vnus eſt Deus. Hi ſunt *rudentes* illi, quibus Beatus Petrus, peccantes Angelos *in tartarum* fuiſſe detractos, ait. De quibus Iudas quoque Apoſtolus ſcribit, quod *Angeli qui non ſeruauerunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſeruentur.* Nam & ſi nonnulli dæmones in aere conſtituti, libere hinc inde circumeuntes, *quærant quem deuorent*, ſicuti Beatus Petrus loquitur: ſunt tamen illorum plurimi in inferno ligati, maxime qui ſub Lucifero prima merebant ſtipendia. Hoc namque ex præfatis Iudæ Apoſtoli verbis colligi poſſe videtur, cum dicit illos qui *ſuum non ſeruauerunt principatum*, ſub perpetua adſeruari caligine.

2. Pet. 2. 4. *verſu 6.* *1. Pet. 5. 8.*

Sextum. Nota *Sexto*, Chriſtum dæmoni ſua eripuiſſe arma, quibus confidebat, de quibus ſuperius quoque diximus. Sciendum autẽ duo illũ habuiſſe præcipua ante Chriſti aduentũ armorũ genera, quorum *priora* in ipſo erant; nempe, fraus, & impoſtura, quibus homines in magnos errorũ labyrinthos, ac ſuperſtitioſum idololatriæ cultũ præcipites trahebat, adhibitis viſibilibus miraculorũ ſignis: quorũ D. Auguſt. in doctiſſimis illis de ciu. Dei libris, meminit: ꝙ videlicet idolũ Mineruæ ſine vlla ambuſtione in igne illæſũ permãſerit, ꝙ Apollinis ſtatua fleuerit, ꝙ Deorum ſimulachra ſibi mutuo interdum loco ceſſerint, vocemq; ediderint, futura prædixerint, aliaq; ſimilia fecerint, quorum pleni ſunt Ethnicorum libri. Quibus non

Duplex genus armaturæ diabolicæ.

1.

Lib. 3. de ciu. c. 7. & 11. & lib. 4. c. 29.

non ſolum Gentiles in ſua detinebantur idolo[illegible]tria; verum etiam Iudæi, ad eandem pellicebantur: idque eo vehemētius, quod doctiſſimi quique Poëtæ, Oratores eloquentiſſimi, Philoſophi acutiſſimi, ipſimet Deorum ſimulacris venerationem exhiberent, eaque literarum ſuarum commentis defenderent. Quinimmo, magnus ille, ac vt vocant, diuinus Plato, vna cum præceptore ſuo Socrate in Pyræum, hoc eſt Athenarum portum, Dianæ colendæ gratia, vt D. Athanaſius fatetur, ſeſe contulit. Hæc vero armatura iam diabolo omnino eſt erepta, vt talibus miraculorum impoſturis, nequeat amplius Chriſti fideles circumuenire, aut per ſtatuas reſponſa reddere. Chriſtus enim primo natiuitatis ſuæ initio, huius armaturæ præſidium ei ſtatim ademit. Quando nimirum Octauius Auguſtus Romanorum Imperator, Apolinis Pythij, ac deinde Delphicum conſulens oraculum, nullū aliud tulit reſponſum, quam

Vide Vale. Max. l. 1. c. 8. & Lactan. l. 2. c. 8. & 9.

Orat. contra idola ad Machar.

Niceph. l. 1. ca. 17.

Me puer Hebræus, diuos Deus ipſe gubernans,
Cedere ſede iubet, triſtemque redire ſub orcum:
Aris ergo dehinc tacitus abſcedito noſtris.

Similiter & poſt Chriſti necem, prohibebantur dæmones oraculorum reſponſa edere ijs in locis, vbi ſanctorum Martyrū quieſcebant reliquiæ. Quemadmodum Sozomenus teſtatur de Daphneo, apud Antiochenos, Apollíne: qui ſanctiſſimæ Babylæ Martyris corpore impeditus, obmutuit. Quod idem de alijs Conſtantinus Magnus primus Chriſtianorū Imperator, apud Euſebiū fatetur. Idē fiebat, ſi quis fortè eximiæ ſanctitatis vir in aliqua ciuitate præſens eſſet: veluti Serapis de ſe teſtatur, quod B. Apollinaris, B. Petri diſcipulus, loquendi facultatem ei ademerit, aut ſi quis ſolummodò Chriſtianorum præſens eſſet; adeo vt oportuerit idolorum ſacerdotes, antequam oraculorum reſponſa expoſcerent, altiori proclamare voce: *Procul hinc ſint lotus & vnctus,* Chriſtianos nimirum ſignificantes; qui baptiſmatis, ac confirmationis Sacramento initiati, & aqua abluti, & chriſmate vncti ſunt. Quin & deinde penitus conticuêre omnes; adeo, vt: *nec reſponſa queat conſultus reddere vates*, quemadmodum, Plutarchus in libro de oraculórum defectu conqueritur. Erat ali-

L. 5. hiſt. c. 18

In vita Conſtan. l. 2. c. 49.

In vita eius tom. 4. Sur. 23. Iulij.

aliquando ſumma apud Gentiles Philoſophos eruditio,
Iſai.29.14. quæ nunc ſecundum Eſaiæ, Abdiæque vaticinium, ijs eſt a-
Abdi.1.8. dempta. *Peribit enim ſapientia à ſapientibus, & intellectus pruden-
tium eis abſcondetur.* Itaque iam nunc in ſola Eccleſia vera eſt
prudentia, veraque doctrina; extra quam quidquid ſcientiæ
eſt, inſcitia eſt, & ignorantia: ne quis forte per gentilium eru-
ditionem, in errorum labyrintos incidat. Ad dæmonis verò
aſtum, ac vafritiem quod attinet, illam Chriſtus ipſi inte-
gram reliquit; ita tamen, vt nos probe aduerſus eam munie-
2.Corin.2.11. rit, eius dolos nobis explicans; *vt non circumueniamur à Satha-
na, non enim ignoramus cogitationes eius*, inquit Paulus. Si quis ve-
rò tantæ ſit ſimplicitatis, vt eas nequeat deprehendere, pote-
rit ab alijs, qui prudentiores ſunt, conſilium petere; quorum
2. Armatu-ra. defectu ſancta Catholica Eccleſia non laborat. *Secunda*, dia-
boli arma, in homine erant ſita; nempe peccatum, & praua
inclinatio, quæ per lapſum magnum ſumpsêre incremẽtum.
Chriſtus autem pro peccatis noſtris, amariſſima ſua paſſione,
ſatisfaciens, ea per Sacramentorum vſum, quibus omnia ab-
olentur peccata, hominibus adimit. Per hæc namque abun-
dantem nobis infundit gratiam, quæ vitiorum impetum re-
frenat, refrigerat æſtum. Experiuntur hoc, qui Sacramenta
frequentant: & quo ſępius ea iterant, eò experiuntur efficaci⁹.
Prauas verò inclinationes, non omnino abſtulit, ſed debilita-
tas, reliquit: non vt ſemper nos in peccatorum ſordibus deti-
neret, aut æternæ damnationis (vti hæreticorum nonnulli
Rom.8.1. blaſphemantes mentiuntur) obnoxios redderet. *Nihil etenim
nunc damnationis eſt ijs, qui ſunt in Chriſto Ieſu*; hoc eſt, qui probe
Chriſtiani ſunt, ac ſincerè Deum timent. Neque verò paſſio-
Rom.7.24. nes illæ quæ in nobis ſunt, quamdiu non præualent, pecca-
Rom.6.12. tum ſunt. Hinc namque Paulus nunquam nobis inculcat, vt
Cur concu-piſcentia vocetur peccatum. *non ſint in nobis paſſiones.* cum ipſe ijs ſe ſubiectum clamet, ſed vt
non regnet peccatum in noſtro mortali corpore. neuè eius concupiſ-
I. centijs obediamus. Vocat autem *concupiſcẽtiam, peccatum* μετω-
Li.1.de nupt. et cõcupi.c.23 νυμικῶς, non quod reuera peccatum ſit; vt exponit B. Auguſti-
Li.1.contra 2 ep.Pelag.c.10 nus, *ſed quia* peccato facta eſt, & conſentientem ad peccatum
trahit, concipitque peccatum. Quemadmodum medicinam
Li 3. de libro arbit.cap.19. ſalutarem eſſe dicimus, quod hominem ſanum faciat; & aë-
rem

ſem melancholicum, quod homines efficiat melancholicos. 2.
Deinde quod ex peccato proueniat, quod enim nos impugnat, venit ex originali, quo omnes naſcimur, peccato. Sicuti hominis vrinam dicimus bonam, vel malam; prout ex ſano, vel ægro corpore prouenit: item ſcripturam vocamus manum. Porrò quinque de cauſis, Chriſtus has in nobis paſſiones reliquis. *Primo*; vt experimento diſceremus, quam abominabile ſit peccatum, quod in tantas miſeriarum nos protruſit paſſiones. *Secundo*, vt diuinorum donorũ chariſmata ſtudioſius conſeruantes, ijs non abutamur. Tales ergo paſſiones, quemadmodum varijs in locis docet Auguſtinus, pœnæ ſunt vitiorum: quemadmodum & illæ, quas quotidie ob primorũ parentum lapſum ſuſtinemus. *Tertio*, vt non ideo ſeruiremus Deo, quò poſſemus hiſce tam moleſtis concupiſcentiarum motibus exonerari (tunc etenim noſtri cauſſa id potius faceremus, inquit idẽ Auguſtinus) ſed diuini amoris gratia. *Quarto*, vt cum dæmone confligentes, victoriæ palmam, ac cœleſtis gloriæ brauium reportemus: *Nemo* etenim *coronatur, niſi qui legitime certauerit*. *Quinto*, vt Dei potentiam, charitatemque experiamur; qui & vult, & poteſt nos inde eripere.

5 De cauſſis reliquit nobis Chriſtus paſſiones noſtras.
1. 2.
Lib. 13. de Trinit. c. 18.
Lib. 2. de peccat. meri. c. 34.
Tract. vlt. in Euang. Ioan.
3.
Li. 1. de Ciui. Dei. c. 8.
4.
2. Timot. 2. 5.
5.

Nota ſeptimo, Chriſtum diaboli diſtribuere ſpolia. Hic quippe malignus ſpiritus, multa ante Chriſti aduentum ſpolia diripuerat, quin etiamnum quotidie plurima quaſi ad ſe pertinentia, diripit: verum his à Chriſto ſpoliatur, qui ea diſtribuit, inſtar capitanei, arcem aliquam inuadentis, & ibidem reperta ſpolia militibus viritim diſtribuentis. Sic Chriſtus, prout dudum ante Eſaias de ipſo prædixerat, *Fortium diuidit ſpolia*. Habebat *inprimis* diabolus in limbo, animas Patrum, quas ſe illic perpetuo retenturum ſperabat. Quos Chriſtus eripuit, *captiuam ducens*, vt inquit Paulus, *captiuitatem*: extrahens illos ex diaboli faucibus; ac ſibi vendicans; ſecumque ad cœlorum regna prouehens; offerens hæc ſpolia, Patri cœleſti, quaſi paſſionis inſignes primitias, eoſque per diuerſos beatorum agminum choros diſtribuens. *Secundo*, diabolus in ſua poteſtate habet homines; fallaci deceptione

Septimum.
Iſai. 53. 12.
Quæ ſpolia diabolo eripuerit Chriſtus.
1.
Epheſ. 4. 8.
2.

Creatori ereptos. Quos Chriſtus nunc rurſus, vt ſanctus
Irenæ.l.5. Irenæus, & beatus Auguſtinus teſtantur, illi ſubtraxit: diſ-
Auguſt.li.1. q.Euang.c.5. pertiens hanc prædam Apoſtolis ſuis, eorumque legiti-
mis Succeſſoribus, quibus tanquam vicarijs ſuis, Chri-
3. ſtiani ouilis gregem commiſit. *Tertio*, diabolus vti mun-
di huius princeps, miniſtris ſuis certa dignitatum, offi-
ciorumque munia diſtribuebat, vendicans ſibi rerum o-
mnium dominium; Quemadmodum coram Chriſto Do-
Luc.4.6. mino mendaciter ſeſe iactitabat, dicens: *Mihi vniuerſa tradi-
ta ſunt, & cui volo, do illa.* Verum & hic Chriſtus ſin-
gulos dignitatum titulos ſuis electis diſtribuit, prout
Epheſ.4.6. Paulus teſtatur: *Aſcendens Chriſtus in altum, captiuam du-
xit captiuitatem, dedit dona hominibus. Dedit* enim *quoſ-
dam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Eu-
angeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores.* Et ſic de cæte-
ris, tam Eccleſiaſticis, quam ſæcularibus functionibus.
Prouer.8.15. Per illum, namque, vti Sapiens ait, *Reges regnant, & legum
conditores iuſta decernunt.* Per illum *Principes imperant, & po-
4. tentes decernunt iuſtitiam. Quarto*, diabolus ſuos miniſtros in-
ducit, vt aliorum bona diripiant; nempè proximorum fa-
mam, & pudicitiam, per detractionem, aut coniugij vio-
lationem. Verum Chriſtus iniuſtas omnes poſſeſſiones,
iuſtiſſimè diſtribuit: quando ſingulis ad ſe venientibus, re-
5. rum inique direptarum reſtitutionem præcipit. *Quinto*, dia-
bolus efficit, vt miniſtri ipſius honoribus, opibus, dignitati-
buſque, ad peccatum abutantur: Chriſtus contrà, ſuos exci-
tat, vt omnia conuertant ad Dei honorem, gloriamque: indu-
cens illos vt opibus terrenis templa, monaſteria, noſocomia-
que, in religioſorum, pauperum, ac ægrotorũ vſum ædificent,
honoribus, ac authoritate, Eccleſiæ immunitatem cõſeruent,
& promoueant; eruditione plurimos lucrentur. Atque hinc
Iſa.60.9. multi Reges, ac Principes; ſecundum Eſaiæ vaticinium; Apo-
ſtolis, eorumq; ſucceſſoribus, multa temporalia contulerunt;
Comitatus, Ducatus, regna: immò ipſam imperialem vrbem
ROMAM, diuini numinis inſtinctu, Conſtantinus Augu-
ſtus Beato Syluestro dono obtulit, vt oues Chriſti non ſolum
ſpirituali authoritate, verum etiam poteſtate mundana, rege-
rentur,

Digitized by Google

rentur, defenderentur, ac tandem ad æternam beatitudinem perducerentur.

Ob hanc Chriſti potentiam, qua profligat dæmones, eorumque ſatellites, quatuor eximiæ dignitatis tituli, quos Regius pſaltes deſcribit, Chriſto dũ in cœlũ aſcendit, ei tribuuntur. *Primo*, namque vocatur fortis. *Deinde* potens in prælio. *Tertio*, Dominus virtutum. *Poſtremo*, Rex gloriæ. Fuit etenim *fortis*: quia ſolus ingentes illos toto paſſionis tempore cruciatus tolerauit, vt per Eſaiam dicat, *torcular calcaui ſolus.* *Potens* inſuper *in prælio* fuit, quando ſua paſſione fortem alligauit, viribuſque ſpoliauit, dicens: *Calcaui eos in furore meo, & conculcaui eos in ira mea.* Factus quoque ſecundum humanam naturam *Dominus virtutum*; hoc eſt, præ omnibus ſublimatus, ſiue in cęlis, ſiue in terris, & ſub terris; omnia namque ipſi tanquam ſupremo rerum Domino, parent. *Rex* denique *gloriæ* quia ſine eius merito, ac gratia, nulli mortalium ad cœleſtis regni gloriam patet aditus: quam illis largitur quibus vult: immò ipſum agnoſcere, gloria eſt; prout alibi aiebat: *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.* Fœlix ergo, qui ſub tali capitaneo merens, hoſtem ſuperat: percipiet enim pro mercede, vitæ æternæ præmium; contra vero diaboli ſatellites, perpetuos recipient gehennæ cruciatus, mortemque ſempiternam.

> Quatuor tituli Chriſto in cœlũ aſcendenti attributi.
> *Pſalm. 23. 8.*
> 1. 2. 3. 4.
> *Iſai. 63. 3.*
> *Ioan. 17. 3.*

XII.

Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit. Hæc quarta eſt ratio, qua Chriſtus conuincit, ſibi nihil cum dæmone negotij, neque ſe in nomine Beelzebub dęmonia eijcere; quippe, qui ſemper ipſi contraria egit, agitque. Chriſtus colligit, ille diſpergit: Chriſtus pacem, & charitatem conciliat, ille rancorem & diſcordiam &c. In his autem Chriſti verbis, duæ ſunt notandæ ſententiæ: prima eſt: *qui non eſt mecum, contra me eſt.* Quæ & ſi de diabolo hic intelligenda ſit, vt exponunt Beatus Chryſoſtomus, Hieronymus, Anſelmus, alijque, nonnulli; eſt tamen etiam generaliter vera; nempe, omnes illos eſſe contra Chriſtum, qui cum ipſo non ſunt. Ratio eſt: quia Chriſtus rerum omnium eſt Dominus, *in cuius ditione*, vti Mardochæus aiebat; *cuncta ſunt poſita.* Ideo creaturæ omnes ad ipſius ſeruitium obligantur, & ni faciant,

> 4. Chriſti argumentũ
> *Chryſ. ho. 42. in Matth. Hieron in comment. Anſel. in comment. Imperfectus. Eſth. 13. 9.*

peccant: quia Chriſto contrariantur. Mundani Principes nullam habent authoritatem in illos, qui alijs ſubiecti ſunt Dominis, atque ideo generaliter dicere non poſſunt; *qui non eſt mecum, contra me eſt*: ſunt enim qui neque pro ipſis ſtant, neque contra eos. Vnde non niſi de ſubditis ſuis hoc dicunt, qui ad hoc obligantur; vt ſuos Dominos iuuent, ni ipſorum velint dici ac haberi aduerſarij. A Chriſto nulla eſt exemptio; vna namque eademque res eſt, non eſſe cum ipſo, & ipſi contrariari: item, eidem non contrariari, & cum ipſo eſſe. Itaque ſicuti hic dicit; *qui non eſt mecum, contra me eſt*: ita & alibi ait: *qui non eſt aduerſum vos, pro vobis eſt*. Luc. 9. 50.

Duo tantũ genera hominum.

Diſce hinc *primo*; nullum reperiri hominem, qui non aut bonus ſit, aut malus: omnes vel ſunt in gratia Dei; illius amici, vel inimici; digni cœlo, vel inferno. Itaque quilibet vel ad cœleſtem tandem perueniet beatitudinem, vel ad perpetuos gehennæ cruciatus; nullum enim datur medium. Qui in purgatorio degunt, Dei ſunt amici, illicque ad tempus ſolummodo ab ijs expiantur peccatis, pro quibus hic ſufficienter non pœnituerunt; vt ſic eo purgatiores, ad regnum pertingant cœlorum. Hac de cauſa noli tibi ipſi imponere, putans te non fore malum, quando non notabiliter delinquis: ſi in Dei gratia non es, contra illum es; ipſius hoſtis es, quantumque ſanctus videaris. Infantes, priuſquam ſacri baptiſmatis fonte renati ſunt, & ab originalis peccati labe expiati, Deo ſunt contrarij, illiuſque inimici; adeo vt qui non baptizati hinc diſcedunt, Chriſti aduerſarijs ſocientur, licet proprium ſeu actuale nullum commiſerint peccatum. Naſcuntur enim cum originali, quo & voluntas à Deo auerſa eſt, & anima Dei gratia ſpoliata. Renatorum vero anima diuinæ gratiæ amictu veſtitur, & voluntas ad Deum conuertitur. Hæc eſt Eccleſiæ, à multis eximiæ eruditionis Patribus, maximè vero B. Auguſtino, ante annos mille ducẽtos, varijs diuinarum Scripturarum teſtimonijs, aduerſus, Pelagianos comprobata fides.

Infantes non baptizati.

Hom. 2. in ſi.

Diſce *ſecundo*, quod Imperfectus notat; ſi is Deo aduerſatur, qui cum Chriſto non eſt; hoc eſt, qui bonis operibus eius volun-

luntatem non implet: quanto minus cum illo eſt, qui contra ipſum eſt, malis nimirum actibus ei aduerſando? In extremo iudicij die damnabuntur, qui proximo non ſubuenerunt; verum qui furto, aut alia re iniuſta, eidem nocumentũ inferunt, grauiorem ſuſtinebunt damnationem. Inter illos qui cũ Christo nõ ſunt, ſed ipſi aduerſantur, diuerſi exiſtunt gradus. Sunt etenim qui longius ab illo abſint, ſunt qui propius; pro peccati grauitate, ac voluntatis obſtinatione. Qui de confeſſione cogitant, necdum propinqui ſunt, ſed appropinquare incipiunt. Qui vero hoc necdum concipiunt, neque tamen noua committunt peccata, ſed interdum boni quid operantur, remotiores ſunt. Remotiores adhuc, qui nec bonum agunt, nec malum. Omniũ remotiſſimi, qui & multum committunt mali, & boni nihil. Quilibet hic Chriſtianus ſuam ingreſſus conſcientiam, ſedulo ſecum deſpiciat, an cum Chriſto ſit, vel nõ. Cum Chriſto eſſe, eſt cum ipſo aduerſus hoſtes decertare: cũ illo amicos, & homines communes habere: eius honorem potius, quam, priuatum emolumentum ſectari, Chriſti inimici ſunt peccatores, ipſaque peccata: prout Sapiens ait; *odio eſt Deo, impius ac impietas eius.* Si peccatum, aut malum aliquod tibi complacet, ſuperbia, auaritia, luxuria, ebrietas, non es cum Chriſto. Immò niſi pro viribus, hæc vitiorum monſtra quam longiſſimè à te profliges, à Chriſto remotiſsimus es. Si detractione delectaris, & mundi vanitate, ac propijs ſenſualitatibus, cum Chriſto non es. Si delinquentibus familiarem te reddis, vt ad ipſorum delicta non ingemiſcas, neque de proſpero inimicorum Chriſti (quales inprimis ſunt Turcæ, ac hæretici) ſucceſſu doleas; ſed magis ita te habes, ac ſi hæc ad te omninò non pertineant, cum Chriſto non es. Si denique ita vitam inſtituis, quaſi in conſpectu, ac præſentia diuinæ maieſtatis nõ degeres, cum Chriſto non es. Hoc ſcias qui hic cũ Chriſto non eſt, non ſolum in hac vita, verum etiam in ſequenti contra ipſum fore, atque ijs locis acturum, qui Chriſto omnino contrarij ſunt. CHRISTVS enim cum ſuis degit in cœlo, in totius mundi loco altiſsimo, lucidiſsimo, pulcherrimo, ampliſsimo, iucundiſsimo: vbi nulla rerum indi-

Matth. 25.

Gradus eorum qui nõ ſunt cum Chriſto.

Eſſe cum Chriſto, quid?

Sap. 14. 9.

Digitized by Google

indigentia, ſed bonorum omnium affluentia, vbi inſignis beatorum Angelorum exercitus, ac celeberrimus glorioſiſſimorum Sanctorum numerus: vbi perpetuæ Dei laudes, ineffabilis lætitia, & exultatio. In quo fœliciſſimo cõſortio, qui cũ Chriſto nõ fuerit, cum dæmonibus perpetuo erit in inferno, loco totius mũdi profundiſſimo, tenebroſiſſimo, fęditiſſimo, anguſtiſſimo, horribiliſſimo. Vbi malorum omniũ abundantia, bonorum omnium indigentia: vbi abominabilis dæmonum, ac damnatorum omnium, nunquam non Deũ blaſphemantium, propriaſque miſerias deplorantium, ſocietas. Vide horum locorũ vter tibi arrideat; ijſq; te nunc ſocia, qui hunc, vel illum occupant.

2. Pars ſuperioris ſententiæ.

Altera ſententia eſt: *qui non colligit mecum, diſpergit*. Non ſolum illi Chriſto contrariantur, qui cum ipſo non ſunt; verum etiam omnia noſtra, quæ facimus, opera, vel cum Chriſto, vel contra Chriſtum ſunt: hoc eſt, vel bona, vel mala ſunt. Quod vt accuratius intelligas. Nota dupliciter nos de operibus diſſerere. *Primo* generaliter; conſiderando eorum ſpeciem. Vnde hoc modo nõnulla opera bona, laudabiliaq; ſunt: nempè dare eleemoſynas, orare, ieiunare, &c. Nonnulla mala vt furari, occidere, iurare, &c. Quædam nec bona, nec mala, vt ambulare, laborare, loqui, edere, ac bibere. *Secundo*, particulariter; conſiderando ea prout à quolibet fiunt, quando non ſolum naturam operis, verum etiam circumſtantias attendimus. operis enim bonitas, vel prauitas, non ex ſpecie tantum prouenit, ſed etiam ex circumſtantijs, quæ interdum opus ex ſpecie bonum vitiant, verbi gratia, orare, ac dare eleemoſynam, more Phariſæorum; vt nimirum, videaris ab hominibus. Interdum faciunt bonum, quod vice verſa malum erat; nempe cum quis necatur, aut mulctatur, ex iuſtitia, &c. Inter circumſtantias, etiam intentio numeratur; qua quid fit, & ſine qua nihil omnino agitur. Hæc ſi bona eſt, etiam opus bonum erit, ſi mala, malum. Itaque nullus actus neuter dici poteſt. vt non vel bonus, vel malus ſit. Eſt enim aut ex ſua natura bonus, maluſve; aut ſaltem ex intentione. Hoc pacto ambulare, laborare, loqui, edere, bibere, bona ſunt, ſi recta intentione, ad bo-

Opera dupliciter cõſiderantur.

1. (margin beside "hoc modo nõnulla opera bona")

2. (margin beside "lare, laborare, loqui")

Mich. 6. 1.

An ſdetur actus neuter.

ad bonum finem, fiant: mala vero, ſi aliter. Licet verò hæc intentio, bonum opus queat efficere malum; non tamen ſola ſufficit, vt opus malum, efficiat bonum. Cuius ratio eſt: quia, *bonum conſtat ex integra cauſa:* & requirit omnes circumſtantias bonas; adeo vt ſi vna earum deſit, bonum non ſit. Sic ſi in ieiunio, oratione, aut alia quauis actione, aliqua deſideratur circumſtantia; nempe, vel recta intentio, vel moderatio, &c. cenſeri debet potius mala, quam bona. Opus autem quod ex natura ſua malum eſt, non poteſt ſola intentione bona, effici bonum, propter malum quod in ſe habet: vnde ſi bonum effici debet, ab alijs virtutibus debet informari v. g. vt homicidium efficiatur bonum, ac laudabile facit iuſtitia: quando quis ob flagitium iuſte, & via debita occiditur. Vnde liquet, peccare eos, qui ob bonum aliquod mentiuntur; cum mendacium ex ſua naturæ veritati, quæ Deus eſt, contrarietur, ac nulla intentione queat effici bonum. Intentio quid poſſit in moralibus.

Sciendvm præterea duorum eſſe bonorum operum genera: quorum alia vocantur, *actus morales*; qui ad rectæ rationis dictamen fiunt: alia vero *Chriſtiana opera:* quæ ex gratia Dei fiunt. Horum autem diſcrimen in eo eſt, quod prima non ſolum à bonis fiant, verumetiam à malis; hæreticis, ethnicis, ac Iudæis: cum ex rectæ rationis regula parentes honorant, pauperes adiuuant, Deum precantur, &c. Verum his nec cœlum promerentur, nec peccatorum veniam cõſequuntur, nec Deo placent, nec gratiam impetrant. Itaque non omnia eorum opera, (ſicuti nonnulli de bonis infidelium actibus peruerſe dicunt) peccata ſunt. *Naturaliter* namque *ea quæ legis ſunt,* inquit Paulus; *faciunt*; ſecundum naturalem conſcientiæ ductum: cui ſi quis reluctetur, eum delinquere hiſce verbis idem docet: *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt.* Hoc eſt, vt communis habet interpretum expoſitio; ſi quis faciat aliquid, contra id quod credit faciendum, nempe contra ſuam conſcientiam, is peccat. Alia vero ſunt *Chriſtiana opera,* quibus maius nobis in cœlo præmium acquirimus: cum ex gratia Dei fiant, quæ meritorum omnium fons eſt, & origo; iuxta illud Pauli; *Gratia Dei vita æterna.* Diſce ergo *primo*, omnia opera filiorum Dei, hoc eſt iuſto- I.

Actus Morales. An omnia infidelium opera ſint ſint peccata. *Rom.* 2. 14. *Rom.* 14. 24. Actus Meritorij. *Rom.* 6. 23. Documenta 4.

Operaiuſtorũ vel merentur vel demerẽtur. rum, vel meritoria eſſe, vel peccata; quia, aut per gratiam Dei bona intentione fiunt, aut mala; non ad honorem Dei, ad quem omnes noſtras actiones dirigere, Paulo monente, debemus. Alioqui vanæ ſunt: de quibus non minor in die iudicij reddenda erit ratio, quam *de verbis otioſis.*

1. Cor. 10. Coloſſ. 3. Matt. 12. 36.

2\. *Secundo*, non requiri, vt cum opus aliquod auſpicamur, actualem habeamus ad Deum intentionem, hoc namque in quotidiana rerum tractandarum varietate, foret impoſſibile. Sufficit ſemel ſaltem hoc conceꝑiſſe, vt cogitemus nos de cætero ita victuros, acturoſque, vti filios Dei decet: quibus incumbit, vt nihil niſi ad eius honorem, agant.

Qualis intentio requiratur ad meritũ.

3\. *Tertio*, omnia Chriſtianorum opera, non ſolum bonitatem ex Dei gratia mutuari debere; verumetiam ex recta ratione. Deo nihil gratum quod iuſtæ repugnat rationi: multa tamen grata, quæ per gratiam ſupra rationem fiunt: ſicuti cum facultates pauperibus erogamus, vt voluntaria paupertate ei famulemur.

4\. *Quarto*, nos hic ſolummodo loqui de operibus illis, quæ homo facit quatenus homo, hoc eſt, ex propria voluntate. Quicquid enim naturaliter fit, ſine ratione, nec bonum eſt, nec malum; nec peccatum, nec meritum. Talia ſunt opera infantium, vſu rationis carentium, item dormientium: & illa, quæ ex improuiſo, naturæ ductu, facimus; ſcilicet oſcitare, ſedendo agitare pedes, aut manibus geſticulari, &c. Atque huc vſque expoſuimus, quo pacto omnes hominum actiones vel bonæ ſint, vel malæ, iuxta Philoſophorum placita: & ſecundum Chriſtianorum doctrinam, vel meritoria, vel peccata.

Duodecim modis opera Chriſti colligunt, & diaboli diſpergunt.

NVNC conſequenter docebimus, quo pacto opera Chriſti cum ipſius miniſtris colligant: diaboli autem, ac ſatellitum ipſius, diſpergant.

1\. *Primo*, Chriſtus hominem, cum Deo vnit, reconcilians ſuos Patri offenſo, noſque filios Dei efficiens; largiens nobis ſacratiſſimũ corpus ſuum, & Spiritũ ſanctum. Sic Patrem orabat, vt nos *cum ipſo vnum eſſemus*: nempe diuinæ maieſtatis domicilium, in quo Sanctiſſima Trinitas commorandi ſibi locum deligeret. Diabolus verò diſpergit, quando nos à Deo ſtudet auellere, ac alienare, veluti Cain, qui à facie Dei fugerat.

Ioan. 17. 21. Ioan. 14. 23. Gen. 4. 14.

2\. *Secundo*, Chriſtus vnit, quando nos retinet intra

nos:

nos: hoc eſt, quando nos ipſos, noſtraſque cogitationes, & actiones ſtudiosè obſeruamus. Quemadmodum Paulus Timotheum admonebat, *vt ſe ipſum* cuſtodiret. Diabolus au- *1. Tim. 5. 22.*
tem diſpergit, quando nos extra nos, cum filio prodigo, propellit, qui tandem difficulter *ad ſe* fuit *reuerſus*. Facit namque, *Luc. 15. 17.*
vt in aliorum hominum actiones, defectuſque oculos deflectentes, nos ipſos negligamus. *Tertio,* Chriſtus vnit, ſeu 3.
colligit nos in precibus; Diabolus animum, ad diuerſas rerum ſæcularium vnitates, diſtrahit. *Quarto,* Chriſtus paſſio- 4.
num noſtrarum inclinationes colligens, vinciensque, rectæ rationi eas ſubdit; quemadmodum equi cum in curru colligantur, ab auriga cōuenientius regi poſſunt. Ita namque An- *Gen. 16. 9.*
gelus Domini Saræ ancillam Agar remittebat, vt ſub manu eius humiliaretur. Diabolus paſſiones noſtras ſoluit, ac rectæ rationis imperio ſubtrahit, vt libere hominē ad quæuis mala præcipitem trahant. *Quinto,* Chriſtus in nobis congregat vir- 5.
tutes, quibus promereamur, atque in cœleſti regno nobis ſpiritalem paremus theſaurū, quo deinde læti illic perfruamur. Diabolus diſſipat omnia, peccando enim, omnia, quæ virtutum ſtudio acquiſiuimus; nempe, gratia, ac amor Dei, aliaque merita perduntur. *Sexto,* Chriſtus in ouili ſuo hominem colli- 6.
git, in ſancta ſcilicet Eccleſia, ſub vno capite. Vicario ſuo, vnaque fide. Diabolus inde extractos diſpergit: quia non deſiderat obedientiam, ſed propriam voluntatem, non ſinceeram fidem, ſed propriæ perſuaſionis commenta. *Septimo,* 7.
Chriſtus eſt lapis ille angularis, qui ex Iudæis, ac Gentibus, cæ- *Pſal. 117. 22. Matt. 21. 42.*
teriſque nationibus omnibus, vnum ſpiritale efficit corpus; *Epheſ. 2. 20.*
nō ſolum per vnum eundemque, quem nobis largitur, ſpiritum, verumetiam per vnū corpus, quod in ſacra Euchariſtia ſumimus: per quod, iuxta Pauli doctrinam, *Vnus panis, & vnum* *1. Cor. 10. 17.*
corpus multi ſumus. Diabolus diuerſas efficit ſectas, tum ex Ethnicis, varia idolorum portenta colentibus; tum ex hæreticis, diuerſa dogmatū monſtra fingentibus, ac inter ſe diſcrepantes Synagogas, &c. facitque vt rarius quis SS. Euchariſtia vtatur.

Octauo, CHRISTVS in religione homines coniungit; vbi 8.
ſub obedientia, ac voluntaria paupertate, nihil proprij ſibi

ven-

Digitized by Google

vendicant, ſed ſunt illis omnia communia, omnibus vna voluntas; vt vni ſuperiori morem gerant. Diabolus inde eos ſtudet eijcere, vt quiſque in proprietate viuens, ex voluntatis ſuæ arbitrio faciat, quod velit. Atque hinc diſperſi modo huc, modo illuc, vagabundi curſitant: nonnulli ad
9. hæreticos, alij ad tepidos Catholicos. *Nono*, CHRISTVS in vrbibus congregat ciues bonis legibus, moribus, pace, vnitate, concordia, charitate, ſub Magiſtratus obedientia. Diabolus diſpergit per ſeditionem, & rebellionem, facitque vt in exilium protrudantur, vt Superioribus immorigeri ſint, ac rebelles, vt vacent rapinis, incendijs, latrocinijs: per quæ mi-
10. ſeri ciues abiguntur, ſeparanturque. *Decimo*, CHRISTVS virum ac fœminam coniugij Sacramento copulat, quo fit, vt qui antea vnam habebant, in duobus corporibus, animam, mutuæ charitatis vinculo, etiam vnum nunc corpus
Matth. 19. 5. efficiantur, per immaculati tori conſortium, quo Chriſti
Hebr. 13. 4. Eccleſiam prolis fœcunditate multiplicent. Diabolus per adulterij crimen, aliaſque luxuriæ ſpecies, per quas & con-
11. iuges ſeparantur, & liberi diſperguntur, diſiungit. *Vndecimo*,
Actor. 2. CHRISTVS in Pentecoſte vnicuique Apoſtolorum cognitionem linguarum largitus eſt, vt ſic vnanimiter mundum, ad agnitionem nominis ſui, conuerterent: docens omnes, vnanimiter DEVM laudare, animaſque lucrari, cuiuſcun-
Gen. 11. 7. que etiam linguæ ac nationis ſimus. Diabolus per peccatum, homines qui antea vnius erant labij, per variarum confuſionem linguarum, diſperſit, & hodierno etiam tempore, odia, ac diſcenſiones inter diuerſas nationes, conci-
12. tat. *Duodecimo*, CHRISTVS hominem cupit colligere, &
In Commen. ad illud vnicum in cœlo BONVM perducere, vbi vera, vt inquit Anſelmus, erit vnitas, quando ſecundum B. Pauli
1. Cor. 15. 28. dictum, *DEVS erit omnia in omnibus.* Diabolus in hoc mundo hominem diſpergit, ad diuerſas rerum mundanarum diſtractiones: ad honores, opes, voluptates, externaſque occupationes: inſtar Pharaonis, qui diſpergebat filios Iſrael
Exod. 5. 12. per omnem terram Ægypti, vt conquirendis paleis tempus perderent.

CÆTERVM diligenter notandum. CHRISTVM non

non dicere: *Si quis non colligit*, ſed adiungere, *mecum*. Nam
& diabolus, & mundus etiam colligunt, at non cum Chri-
ſto. Mundus quidem colligit opes, dignitates, beneficia, *Mundus*
ſuppellectilem pretioſam, ſplendidas veſtes, *impletq́ prom-* *etiam colligit.*
ptuaria ſua, vt eructent ex hoc in illud, quemadmodum Regius ca- *Pſal. 143. 13.*
nit Pſaltes; tandémque dicit: *Anima, habes multa bona poſita in* *Luc. 12. 19.*
annos plurimos. Verum enimuerò, omnia hæc morte diſper-
guntur. Nonnulli opes inter ſe diuidunt, alij dignitates ſibi
vendicant, quilibet de pretioſa ſuppellectili, veſtibuſque
ſplendidis capit, quod poteſt; corpus interim vermibus
in prædam cedit, ab ijsque depaſtum, in cinerem, pulue-
remque conuertitur, oſſibus hincinde diſſipatis, anima in
gehennam protrahitur. Diabolus verò etiam colligit; *primo*, *Diabolus*
omnia, ac ſingula peccata tua; ſiue venialia illa ſint, ſiue *colligit.*
mortalia; nihil omnino relinquens intactum. His, vt in *1.* *Lib. 4. Reuel.*
reuelationibus ſanctæ Brigittæ legimus, replet codicem, *cap. 39.*
quem contra te in iudicio proferet. *Deinde* pœnas, ac tormen- *2.*
ta. Nam ex peccatis nutrimentum ignis, & ligna efficit, inquit
Eſaias, vt æternum ardeas: *& torrentes ſulphuris, ac picis*, ſed *Iſai. 30. 33.*
ſemper maiori cum fœtore vt ignis ardeat. Si venialia pec- *Item 34. 9.*
cata purgatorij materiam, *ligna, fœnum, ſtipulas* faciunt ſecun- *1. Cor. 3. 12.*
dum id quod Paulus loquitur, iuxta Beati Gregorij, alio- *Lib. 4. Dial.*
rumque patrum expoſitionem, multo magis ex mortalibus *cap. 39.*
efficietur *ſulphur, ac lignorum ſtrues*, vti Hebraicus textus Iſaiæ *Iſai. 30. 33.*
habet. Ad hanc materiam diabolus gehennæ ignem præ-
parat, vt eam inflammet. Inſuper & flagra & reſonantes
malleos, vincula, vermes, anxietates, omniaque tormen-
torum genera, quibus non vnum aliquod duntaxat mem-
brorum tuorum, verum totum corpus vna cum anima per-
petuo excarnificabitur. Hic quidem guſtu in ciborum deli-
tijs delinquis, ea de cauſa totum corpus tuum cum diuite
epulone in inferno pœnas luet. Lingua abuteris ad detra-
hendum, iurandum, mentiendum, maledicendum, &c.
verum illa *totum maculat corpus*, inquit Beatus Iacobus, *& in-* *Luc. 16.*
flammat rotam natiuitatis noſtræ. Furaris manibus, verum cor- *Iacob. 3. 6.*
pus vniuerſum ideo gehennæ vinculis conſtringetur, atque
in exteriores tenebras conijcietur. Quemadmodum enim
ore

ore hauritur venenum, quo occiditur corpus; ita peccatum vno ſolo membro perpetratum, totum hominem, corpus, & animam, excruciabit.

XIV. *Cum immundus Spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa quærens requiem: & non inueniens, dicit; reuertar in domum meam vnde exiui.* Arbitrantur nonnulli, CHRISTVM verba hæc ad illum, quem à diabolo liberauerat, direxiſſe, vt à peccatis ſibi deinde cauens, non incideret denuo in idem periculum. Simili modo paralyticum, quem apud probaticam piſcinam curauerat, admonuit, dicens: *Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Verum quandoquidem CHRISTVS apud Matthæum ſubiungit: *Sic erit & generationi huic peſſimæ*; patet ea Iudæis, & maxime Phariſæis dicta, blaſphemantibus Chriſtum, quod à diabolo obſideretur, eiuſque vi reliquos, dæmones eijceret. Quamquam Chriſtus ita temperare ſolitus ſit parabolas, vt etiam alijs poſſint accommodari: nam & hæc de qua nunc agimus, poteſt per applicationem intelligi de reditu diaboli ad hominem, è quo ſemel eſt egreſſus.

Ioan. 5. 14. *Matt. 12. 45*

Spiritus ſimpliciter, quid?

Nota *primo*, Scripturam cum verbum illud *Spiritus* ſimpliciter ſine addimento ponit, ſemper Spiritum ſanctum intelligere: Cum autem de diabolo loquitur, addere aliquid: nempe *Spiritus malus*, qui exagitabat Saul; & apud Oſeam, *Spiritus fornicationum*, Item *Spiritus vertiginis*, qui hominem rectæ ractionis vſu ſpoliat: *Spiritus ſoporis*, qui torporem corporibus, animiſque conciliat. Et hoc loco *Spiritus immundus*; quo nomine ſæpius tam in veteri, quam in nouo teſtamento vocatur dæmon, cuius eſt, omnia contaminare, quique immunditiam, quaſi naturaliter, imbibiſſe videtur. Naſcitur hæc immundities ex peccato, quo vbi te polluiſti, immundam quoque efficit animam tuam; ac diabolo ſimilem. Ita Nahum Propheta: *Facies eorum*, inquit, *ſicut ingredo ollæ.* Ad quid ergo externus corporis ornatus, cum interius diabolica nigredine, deformitate, immunditieque deturpatus es?

1. Reg. 16. 23. *Oſee 5. 4.* *Iſai. 19. 14.* *Iſai. 29. 10.* *Spiritus immūdus.* *Nahum. 2. 10*

Diaboli impotētia, & malitia.

Nota *ſecundo*, diabolum ſemel eiectum, non poſſe ſe quo velit, recipere: alioquin nequiter quicquid hominem, è

quo

quo profligatus eſt, aliquatenus concerneret, nempe, pecora, arbores, ædes, agros, perderet, &c. Vnde poteſtas eius limitatur, vt ſolũm arida perambulet; hoc eſt, loca infrugifera, ſolitaria, arenoſa, ſabuloſa, & inuia. Quemadmodum draco ſtetit *ſupra arenam maris*, cum è cœlo eſſet deiectus. *Apoc.12.18.* Per hæc autem *arida* & *inaquoſa loca*. Gregorius intelligit corda iuſtorum, nullo malarum cupiditatum humore conſperſa, quæ aduerſus quoſuis tentationum inſultus indurue-runt, vt nullo modo ad diaboli obſequium emolliantur. Hos etenim callide ſolet explorare, ſi quis forte pateat angulus: verum quando videt nullis eos ſubiectos paſſionibus, tentationum inſtrumentis: alio digreditur. Delectatur enim vt ait B. Iob *locis humentibus*, hoc eſt, hominibus exterius pulchrè ornatis, interius tamen virtute vacuis, & paſſionum humore plenis. Quemadmodum calamus, ſeu arundo interius vacat, locisque paludoſis creſcit, ſpecioſis decoratus folijs, quæ leuiſſimo ventorum flatu magnum ſibilum edunt. Quo minoribus agitaris paſſionibus, eo minus loci in te reperiet diabolus: quo firmius in bono perſiſtis, eo citius à te fugiet. Qui *ſupra arenam maris* conquieſcit, hoc eſt, homines leues, mundanos, inſtabiles, qui quouis ventorum flatu agitati, facile à melioris vitæ propoſito reſiliunt.

Loca arida quæ. *Greger. l.33. Mor.c.3.4.5.* *Loca humentia.* *Iob 40.16.* *Apoc.12.18.*

Nota *tertio*, diabolum vbique venari quietem, ſed nuſquam ſtabilem inuenire. Nam quemadmodum febricitans non inuenit ſolidam quietem, etiam in molli toro, quia ratio inquietudinis in ipſo eſt: ita & diabolus quocunq; ſe recipit, gehennæ cruciatus circumfert, ijsque excarnificatur: quin & odio, rancore, & faſtu vehementer torquetur. O verè miſerabilem damnatorũ ſtatum, quorũ nullo tẽpore aliqua requies, nec exiguum ſolatium, nec minima aquæ guttula! Nihilominus, videtur diabolus aliquid cõſecutus quietis, quãdo odiũ in aliquẽ poteſt exſpuere, eumque & hic, & in gehenna perpetuis tormẽtis cruciare. Quemadmodũ iracundus, nõnihil dicitur cõquieſcere, quãdo exerto animi rancore ſe poteſt vlciſci. Hoc modo diabolus quieſcebat, quãdo Antiochũ Regẽ horribili tormentorum genere excarnificabat: & Herodem, de quo

3. Notabile. *Luc.16.24.* *2. Mach.9.*

Ioſeph lib. 17. antiq cap. 8. Euſeb. lib. 1. hiſt. cap. 8. de quo Ioſephus, & ex illo Euſebius refert, quod ineffabiles ſuſtinuerit, circa vitæ finem, cruciatus, & alios nonnullos. Deo ita ad eorum emendationem permittente, talibus in agone eos cruciat tormentis, quorum animas paulò poſt ſecum ad tartara abripit. Caue ab hac diaboli quiete, qui pro modica, quam hic interdum indulget, reſpiratione, æternas conciliat inquietudines.

4. Notabile. Imperfectus hom. 42. Nota *quarto*, diabolum ſemel occupatos, ægerrime relinquere: & ſi per confeſſionem expellatur, parat tamen reditum. De quo Imperfectus, *Grauis & intolerabilis eſt primus diaboli impetus. Quod ſi quis forti animo ſuſtinuerit eum, in ſecundo inueniet infirmiorem, in tertio magis debilem. Et quanto plus repercuſſus fuerit, magis refrigeſcet. Vnde in perſecutionibus Chriſtiani, ſi inprimis quando comprehenduntur, non denegauerint territi, nullis potuerunt poſtea vinci doloribus.* Quia diabolus non tantum in ſe habet virtutis, quantum terroris; adhæret homini adinſtar catti, patienter præſtolantis ad foramen, è quo muris perſenteſcit odorem. Collat. 1. c. 16. Hinc ſcribit Caſſianus dæmonem quendam continuos quindecim annos, cuidam Monacho ſtruxiſſe inſidias, & eum ad lapſum impelleret. Immo nec Beatum quidem Paulum omiſit, licèt toties ab eo profligatus, nihil in eo haberet aut virium, aut poteſtatis. 2. Cor. 12. 7. Quo ſæpius à Sanctis abigitur, eo frequentior, vt D. Auguſtinus inquit, ſolet redire. Hom. 10. in Apocal. Quapropter vigila quia ſemper intentos in te dæmon habet oculos; neque tantum Gregorio teſte, malos inſectatur, quantum bonos. Greg. lib. 33. Mor. cap. 8.

5. Notabile. Hieron. in 1. cap. Habac. Nota *quinto*, cum B. Hieronymo; quod diabolus hominem, *ſuam* vocet *domum*: non quod ad ipſum pertineat, vel commorandi illic legitimum habeat domicilium; ſed quod illud olim ante baptiſmum occupauerit, eiuſque circumſtantias omnes nouerit, atque etiamnum fortaſſis illic nonnihil, quod ad ſe pertineat, reliquerit: nempe inueteratas vitiorum paſſiones ad peccatum procliues. Beda in Comment. Vnde Venerabilis Beda hæc Chriſti exponens verba, inquit; *verſiculum hunc magis extimeſcendum, quam explicandum*; ne peccatum nos opprimat, quo carere nos iam putabamus. Peccandi cõſuetudo. Rarum eſt, vt peccator omnibus diaboli reliquijs exuatur, quando diu eum poſſidet.

Digitized by Google

poſſedit. Multum valet ad peccatum peccandi conſuetudo, vt intellectus peccatorũ malitiam non conſideret, aut negligat, quo vitiorum ſordib⁹ opertus limo inſtar, vti Dorotheus ait, deliteſcit, caue ne diabolo in te locum aperias, abominabile eſt Sanctiſſimæ Trinitatis domicilium, in quo Pater, Filius, & Spiritus ſanctus hoſpitium ſibi deligerunt, conuerti in turpiſſimum diaboli ſtabulum. *Doroth. in Exercitijs.*

Et cùm venerit, inuenit eam ſcopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & adſumit ſeptem alios Spiritus ſecum, nequiores ſe: & ingreſſi habitant ibi? Matthæus adiungit, quod veniens inueniat domum *vacantem*; tria ergo reperiuntur in domo, ſiue in homine, quæ dæmonem ad reditum alliciant. *Primo*, quod domus *mundata* ſit; hoc eſt, homo per Sacramentalem confeſſionem à vitijs expiatus. Ad tales namque reuertitur libentius, quam ad illos qui graui peccatorum ſarcina preſſi, de confeſſione nihil cogitant. Idque *primo*, ad diuinæ maieſtatis grauiorem contumeliam, cuius domicilium iterato ingreditur: violans Chriſti ſponſam, animam ſcilicet, à peccato per Dei gratiam expurgatam, quam inſtar Lenonis, turpiter præſtituit. *Deinde*, vt hominem grauiori implicet peccato. Grauius Dei gratia ſemel benigne oblata repudiatur, cum ad priſtinas peccatorum ſordes redimus, quam non accipitur. Iuxta illud B. Petri: *Melius eſt non cognoſcere viam iuſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum conuerti, ab eo quod traditum eſt ſancto mandato.* *Tertio*, Quia talibus quaſi nouè confederatis, ſibi arctius deuinctis, regnum ſuum ſtabilit & auget, ac bonos efficacius oppugnat. Velut ſe quis alicuius caſtri transfuga, ad hoſtes deficiat, & ſuos imbecilliores efficit: & quibus ſe adiunxit animum viresque auget. Nota tamen, non ſimpliciter hic dici, domum fuiſſe *mundatam*, ſed adiunge, *ſcopis*: vt ſignificetur ſcopis non ſemper omnium ſordium expurgari illuuiem: cum in pauimento quod anno integro lutoſis pedibus conculcatur, multæ ſordes, adeo indurentur, vt ferreis debeant abradi ligonibus. Simili modo multi Chriſtiani, varijs rerum temporalium occupationibus toto anno immerſi, multisque peccatorum ſordibus quaſi inueterati, ſemel aut iterum ad confeſſionem annualem accedunt; con-

XIV. *Matt. 12. 44.* Tria alliciunt dæmonem ad reditum. *Primum.* Cur ad hos dæmon libens redeat. 1. 2. *2. Pet. 2. 21.* 3. Scopis mundari.

ſitentes quicquid obiter (nec enim debite ſe diſcuſſerunt) in mentem venit. Abſoluti deinde, iniunctam ſibi perſoluunt pœnitentiam, ac ſcopis probè videntur mundati. Verum fundamenta vitiorum nondum abraſa ſunt, ſed ſuperficies: ideo tales confeſſiones deſiderat diabolus, quibus maiores illæ maculæ non abſterguntur. Qui hoc pacto confitentur, illi *primo*, ob negligentiorem conſcientiæ diſcuſſionem, non omnia legitime exponunt. *Secundo*, raro cum vera peccatorum contritione accedunt, quorum numerum, grauitatemque non conſiderant. *Tertio*, ob inueteratam peccandi conſuetudinem, non adhibent conuenientia emendationi remedia. *Quarto*, non fugiunt peccandi occaſiones: nempe alterius ſexus conuerſationem, commeſſationes, garrulitates, &c. ex quibus incontinentia, ebrietas, detractatioque prouenit. Ideo multa in talibus inuenit dæmon, per quæ ad reditum allicitur. Patet enim in ijs oſtium, quo putat ſe denuo poſſe ingredi. Si omnino velis ab illo exonerari, confitere ſincere, pleneque. Et ſi forte longe id tempore non feceris, dies aliquot deligas, quibus omni diligentia te præpares, ſedulo tecum conſidera, ſingulorum circumſtantias peccatorum; item numerum, ſpeciem, grauitatem, diſcute occaſiones peccati, & mala quæ inde tibi prouenerint, quæ iniuſte acquiſieris, quod ſcandalum liberis, alijsque domeſticis dederis, & id genus alia. Grauia ſunt hæc, ac denſæ ſordes, quibus conſcientiæ nitor obfuſcatur. Ab his ergo omnibus totus debes purgari vt nihil relinquas, quod noui peccati occaſio ſit. Memineris quid reſponſi dederit Moyſes Pharaoni, dicenti, vt iret ſacrificatum Domino, ouibus, ac armentis in Ægypto relictis: Immò, inquit, *cuncti greges pergent nobiſcum, non remanebit ex ijs vngula.* Etenim ſi quidquam rerum ſuarum illic filij Iſrael reliquiſſent, potuiſſent forſitan tentatione permoti, de reditu cogitaſſe. Si nolis arborem creſcere, radicitus eam euelle, quam radicibus relictis amputaueris, repullulaſcet; ſine vlla mora concubinam abige, res male partas reſtitue, occaſiones peccatorum deuita, neque vllo modo animam facias publicam peccatorum viam: ora cum Pſalte regio; *viam iniquitatis amoue à me.*

Inde

Negligentis confeſſionis mala.

1. 2. 3. 4.

Examen conſcientiæ.

Exod. 10. 24.

Ibid. 26.

Pſal. 118. 29.

Inde vero ad ſcopas te conferens, aqua compunctionis, & (ſi potes) vndis lachrymarum conſcientiæ tuæ pauimentum adſperges: adhibitis duabus ſcopis: quarum *prioribus* vteris confitendo peccata, eaque cum ſincero emendationis vitæ propoſito ita ſcopando, vt denuo non committas: in quo Sacerdos opitulabitur tibi, tollens reatum peccati, quantum ad culpam. *Poſteriores* vero ſunt pœnitentiæ exercitia, quibus etiam à peccatorum pœna liberaberis, ſi digna fuerint, & debito modo ſuſcepta. Itaque ſi in hunc modum ſæpius ſcopaueris conſcientiam, hoc eſt, potius octauo quoque die, quam rarius, tunc diabolus nullam habebit redeundi occaſionem. Scopæ duæ. 1. 2.

Alterum eſt, quod inueniat domum *ornatam*. Quod tribus poteſt intelligi modis. *Primo*, quidem: de vero animarum ornatu, quem quilibet Chriſtianus percipit: tum, in confeſſione per Dei gratiam, qui non ſolum peccata ei condonat, verum etiam donis ſancti Spiritus, aliarumque virtutum muneribus exornat, totamque animam diuino amictu cooperit: tum etiam in ſacræ Euchariſtiæ ſumptione, quando Chriſtus proprio ſuo ſanguine eam ornat, ſuiſque meritis condecorat. *Secundo*, de ſimulatâ, vti Venerabilis Beda exponit, ac fictitia ſanctitate; qua multi bona aliquot opera faciunt, vt videantur & honorentur ab hominibus. *Tertio*, de externo corporis ornau, quod tunc ſplendidius ſolet exornari, quando aliqua agitur feſtiuitas; vel Euchariſtia ſuſcipitur. Perſuadent ſibi hominum plerique, neceſſario ſumendum tunc præſtãtiorem amictum, vt Chriſtum honore aliquo videantur afficere; quemadmodũ eundem colimus in Eccleſia aureis argenteiſque hierothecis, calicibus, alijſque donarijs: ſed decipiuntur miſere. Huiuſcemodi namque magnifico templorum ornatu, nemo niſi Deus honoratur, ad cuius ſolius cultum omnia hæc adhibentur: nempe altarium paramenta, veſtes ſacerdotales, aliaque Eccleſiaſtica ſuppellex. Verum corporis ornamentis, tuum ſolummodo expolitur corpus, ac ſæpe anima maculatur: tum, ob tempus, quod inutiliter poliendo, comendoque inſumis: tum, ob vanã tui ipſius complacentiam; tũ denique, Secundum quod ad redditũ allicit. Tribus modis inuenit dæmon domum ornatam. 1. 2. 3.

 ob no-

ob nouitatem, qua mundi ineptias ſequeris; & ob ſuperfluos, quos ijs impendis, ſumptus. Vnde recte B. Gregorius. *Sunt*, inquit, *nonnulli, qui cultum ſubtilium, pretioſarumq; veſtium non putant eſſe peccatum. Quod ſi videlicet culpa non eſſet, nequaquam ſermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod diues ille epulo, qui torquetur apud inferos, byſſo & purpura indutus fuiſſet. Nemo quippe veſtimenta pretioſa, niſi ad inanem gloriam, quærit; videlicet, vt honorabilior cæteris eſſe videatur. Nam quia pro ſola inani gloria veſtimentum pretioſius quæritur, res ipſa teſtatur, quod nemo vult ibi pretioſis veſtibus indui, vbi ab alijs non poſſet videri. Nemo ergo exiſtimet in luxu, atq; ſtudio pretioſarum veſtium peccatum deeſſe. Quia ſi hoc culpa non eſſet, nullo modo Ioannem Dominus de veſtimenti ſui aſperitate laudaſſet. Si hoc culpa non eſſet, nequaquam Paulus Apoſtolus per Epiſtolam fœminas à pretioſarum veſtium appetitu compeſceret, dicens: non in veſte pretioſa.* Similiter & B. Auguſtinus: *Exterioris hominis ornamenta, quanto magis appetuntur, tanto ſunt interioris maiora detrimenta. Quanto autem minus appetuntur ornamenta exterioris hominis, tanto magis moribus pulchris homo interior adornatur.* Hinc Bernardus curioſam veſtium formam, deformitatis mentium, morumque, indicium eſſe ait. *Sordidæ autem veſtes, candidæ mentis indicia ſunt*, inquit Hieronymus. Cæterum D. Bernardus varijs, pulcherrimisque rationibus demonſtrat, non eſſe iam tempus, vt veſtium immoderato ſplendore exornemur, dicens: *Si Chriſti membra volumus inueniri, ſequendum nobis eſſe ſine dubio caput noſtrum; vt videlicet prima nobis reparandarum ſit ſollicitudo animarum, pro quibus ipſe iam venit, & quarum prius ſtuduit mederi corruptioni. Corporis vero curam illi tempori magis reſeruandam, & in illum diem differendam, quo reformandi corporis gratia eſt venturus.*

Hom. 40. in Euang. — *Luc. 16. 19.* — *Idem hom. 6. in Euang. circa princip.* — *Matth. 3. 4.* — *2. Tim. 2. 9.* — *Serm. 18. de Apoſt. in fine.* — *Bern. lib. 3. de conſid. c. vlt.* — *Hieron. Epiſt. 4. ad Ruſt. cap. 2.* — *Bern. ſerm. 6 de aduentu Domini in principio.*

Scopus ſuperioris doctrinæ.

Quæ quidem hic non ideo à me dicuntur, vt cum ſordidis immundisque veſtibus ad menſam Domini accedamus, ſed vt doceamur. *Primo*, non ideo omittendam communionem, quia pretioſis non ſumus induti. *Secundo*, non placere eos diuinæ maieſtati, qui ſumptuoſo ac indecenti ornatu, quem per Apoſtolos, Prophetasque inhibuit, ſacratiſſimum eius ſumunt corpus. Peccatis his Deus inhonoratur. *Tertio*, quod habenda ſit cura ornatus animæ, quam Deus ingreditur: vt

Iſai. 3. — *Ezech. 7.* — *2. Tim. 2.*

in ea

in ea bonis operibus, deſiderijs, orationibus, meditationibuſque exornanda, plus collocemus temporis, quam in ornatu corporis. Licet contrarium plurimi faciant, qui horas aliquot inſumunt corporis cultui, medietatem autem nō impendunt animæ: quibus faſtidio eſt quotidianum ſacrum; feſtis, Miſſæ, Concioni, ac veſpertinis precibus cum tædio interſunt. Auari in DEVM ſumus, eiuſque ſponſam? Timendum profectò, vt poſt hanc vitam ſuæ maieſtatis gloriam nobis illiberaliter communicet.

TERTIVM eſt, quod S. Matthæus adiungit de *vacuitate* domus. Vnde cum diabolus domum inuenit *vacantem*, eiuſque & ianuas & feneſtras patentes, facilè poteſt ingredi. Poſt ſumptam Euchariſtiam multi perſuadent ſibi, quòd ad nihil obligentur, niſi vt quiete reſideant in Eccleſia, vel per plateas prætextu viſendorum templorum ambulent: interea vacant garrulitati, detractioni, alijſque nænijs; nec oculorum debita eſt cura, nec quæ audita viſaque, ex animo eijciuntur. Quæ reuera magna diaboli, duo per hoc mala operantis, eſt tentatio. *Primo*, namque, hominem hoc modo à frequenti communione auocat; ingerens nō eſſe Sacramentum hoc toties, cum inſigni temporis iactura, iterandum. Alioquin impoſſibile, vt famulæ domeſticas obeant functiones, aut alijs ſuis vacent operibus. Hæc autē tentatiò ſpecie virtutis palliatur: quaſi ob Dei reuerentiam fiat; interim verè eſt diabolica. Nec illicitum eſt, nec indecens, poſt Euchariſtiæ ſumptionem, ordinariæ ſe dare functioni, ac paulum ſeſe cum Deo vnire, aut etiam à prandio nonnihil honeſta ſeſe recreatione oblectare. Verum illud malum, ac culpabile eſt, ſi mox poſt ipſam communionem vacemus eis quæ nunquam licent. Exemplo tibi ſint ſacerdotes, qui quotidie in ſacrificio cōmunicant, ac ſua interim negotia expediunt. *Secundo*, ex hoc otio occaſionem peccati accipit. *Nec etenim habet callidus hoſtis*, inquit Bernardus, *machinamentum efficacius ad tollēdam de corde dilectionem, quam ſi efficere poſſit, vt in ea incautè, & non cum ratione ambuletur.* Vnde, *ocioſitas*, vt ait idem, *mater eſt nugarum, ac nouerca virtutum.* Qua de cauſa rectè admodum B. monet Hieronymus, vt *ſemper aliquid faciamus operis, quo diabolus occupatos nos inueniat.*

Tertium quod ad reditum allicit.

Diabolus duo mala ex domus vacuitate quærit.

1.

2.

Bern. in fine ſerm. 19. ſuper Cantica.

Bern. l. 5. de conſid. c. vlt.

Hieron. epiſt. 4. ad Ruſt. cap. 5.

Digitized by Google

Leo ſerm. 14. Caſſian. Collat. 6 c. 14. Bern. Ep. 341. Qui autem ocioſus eſt, nihil operatur boni, atque ideo ſecundum id quod S. Leo X. Caſſianus, ac Bernardus dicunt, *magis deficit, quam proficit*, dans nimirum diabolo locum in corde otioſo.

Non omnes otiantur, qui nō laborant manibus.

Sciendvm tamen, non omnes vacare otio, qui corpore, manibuſque non laborant, vt ſæcularium nōnulli male opinantur, & maxime Mechanici; quibus nullum aliud exercitium eſt, quam quod manuum vſu perficitur; ſequētes nimirum quendam Guilielmum de S. Amore, docentem circa annum Domini 1250. Religioſos omnes mendicantes, debere manibus ſibi victum potius parare, quam oſtiatim ſtipem emendicare; qui paulò pòſt mala morte obijt. Tria ſunt exercitiorum genera, quibus ſe homines occupant. *Primum* eſt, corporale illud, quod manibus pedibuſue fit, omnium ſcil. minimum, licet plebei homines pro præcipuo, imo pro vnico habeant. In hac nāq; laboris occupatione, præcipua hominis pars intellectus nimirū, poteſt aut vacare otio, aut inanib⁹ detineri: prout in mechanicis quotidie liquet: qui operando de mūdanis plerūq; loquuntur: ſicuti beſtiæ quæ ſine intellectu, aut rationis vſu laborant. *Secundū*, internū, ꝙ ſola peragitur anima; vt eſt orare, meditari, legere. Quod Angelorū, aliorūq; Beatorum ſpirituum eſt, qui ex hoc beati ſunt, quod Deum videant, poſſideant, ament. Illud ipſum eſt, quod in Magdalena laudabat Dominus, cum diceret: *Mariam optimam elegiſſe partem, quæ non auſertur ab ea.* Hoc autem omnium eſt difficillimum, iucundiſſimum, vtiliſſimum. Nulla quippe, res maiori coniuncta difficultati, quam vt ſine diſtractione oremus, ac meditemur: nulla etiam exercitatis iucundior, quam vt Deo hoc pacto vniantur: nulla denique vtilior, quam vt per diuinarum rerum contemplationem in præſentia Dei, ſine paſſionum diſtractione præſentem vitam recolant, ac futura diſponant. Vnde Ethnicum illum Publium Scipionem, qui primus Africanus appellatus eſt, dicere ſolitum ſcripſit Cicero: *nunquam ſe minus otioſum eſſe, quam cum eſſet otioſus, nec minus ſolum, quam cum ſolus eſſet.* Et Socrates aiebat, *otioſitatem optimam eſſe poſſeſſionem.* Qui namque externarum rerum occupationibus non diſtrahitur, intellectum poteſt occupare cogitationibus

Tria exercitiorum genera.

1. (Primum)

2. (Secundū)

Luc. 10. 24.

Lib 3. Offic. in princ.

nibus

nibus vtilibus. Ideoque vita contemplatiua omnium eſt perfectiſſima, & Carthuſiani, quorum præcipuum munus eſt, vt diuinarum rerum contemplationi iugiter inſiſtant, in ſupremo perfectionis gradu computantur. *Tertium*, externum ſimul cum interno, quando & corpus, & ingenium eodem tempore occupamus: vt contingit in concionibus, publicis lectionibus, diſputationibus, conſultationibus, Sacramentorum adminiſtratione, Miſſæ oblatione, cantu Eccleſiaſtico, &c. quorum fieri nihil poteſt, ſine vſu ingenij, corporiſque exercitatione, vt ita proximo opitulemur. Vnde conſiderãtes omne opus bonũ, quod vel proximo, vel nobis ipſis impendimus, de ſurſum eſſe: operæ pretiũ fuerit, vt qui tertiæ huic cupit inſiſtere actioni, ſe ipſum primo in ſecunda exerceat: nempe orando, meditando, ſtudendo: vt eruditione acquirat, quod alios doceat: per meditationem guſtet ea, quæ ſcit; ſicque ſe ipſum prius, quam alios moneat: per orationem autem, cœleſtis auxilij opem imploret, vt cum profectu, proximo ſuam eruditionem communicet. Vnde *primo*, ſequitur: Religioſos manibus non operantes, otioſos non eſſe, aut ſine labore victum mereri: quia plus laboris eſt in ingenij vſu, quam in corporis exercitatione. *Secundo*, ſequitur; nos non ſolum corporali labore, ſed etiam internis meditationibus poſſe apud Deum promereri. *Tertio*, poſſe nos omne tempus quod vigilantes tranſigimus, cum fructu ac emolumento expendere. *Quarto*, iſtum laborem corporalem magis eſſe meritorium, qui per internam intellectus operationem, actualius ad diuinæ Maieſtatis honorem refertur. *Quinto*, multos etiam, licet magna cum ſedulitate, graui inſiſtant operi: quemadmodum pueros otioſos dicimus, qui ædiculis ligneis cõſtruendis, aut crepundijs exornandis tempus inſumunt. Semper vtilibus inſiſte, & quanquam minimè negotioſus, aliquid ſaltem operis age, ne omnino otioſus ſis. Nam prout celebris ille Marcus Attilius aiebat, *melius eſt otioſum eſſe, quam nihil agere*; hoc eſt, præſtat in otio de negotio cogitare, quam magno corporis conatu nihil efficere boni.

[Margin: 3. — Conſectaria ex dictis. 1. 2. 3. 4. 5. — Attilij Reguli Apophthegma.]

Diabolvs cum domum ſuam vacantem & exornatam inuenit,

[Margin: Diabolus quid faciat domo vacante.]

1. inuenit, tunc ſeptem facit. *Primo*, namque, vadit: quo
Lib. 2 Mor. cap. 13. ſignificatur *primo* permitti ei à Deo, inquit Gregorius, vt deſiderium ſuum perficiat. Quemadmodum Scriptura ait, *Sathan egreſſum à facie Domini*, poſtquam facultatem obti-
Iob 1. 12. nuerat B. Iob pro voto excruciandi. *Secundo*, ipſius cele-
In 1. Iob. ritas, vt dicit Olympiodorus, ad perficiendum malum, & diligentia ſi nactus ſit peragendæ rei occaſionem. *Tertio,* quod hoc nuntium etiam Principi ſuo ſignificet, vt ab eo
2. auxiliares copias accipiat. *Deinde, aſſumit*; auxilium ſcilicet; ea tamen conditione vt ipſe primarius ſit actor, quia ex faſtu neminem ſupra ſe patitur. Quem faſtum omnes ſuperbi ab ipſo diſcunt, qui etiam nequitia geſtiunt videri ſupe-
3. riores. *Tertio, alios ſpiritus*. Dicunt Doctores nonnulli, omnes Angelos, tam bonos, quam malos, adeo natura à ſe differre, ſicuti diuerſi generis flores: vt lilia, roſas, narciſſos, &c. aut etiam diuerſa animantia, nempe feles, canes, mures, glires, &c. Sicque ſpecie inter ſe differunt; adeo vt *alij* ſint, ac diuerſi à ſe inuicem. Poſſumus etiam dicere, quod *alios* ſibi adſciuerit *ſpiritus*, hoc eſt aliarum omnino functionum: nonnulli enim ad ſuperbiam inflammant,
4. alij ad auaritiam, &c. *Quarto*, quod *ſeptem* adſumpſerit, quo numero malitiæ plenitudo ſignificatur. Quemadmo-
Luc. 8. 2. dum ex Maria Magdalena *ſeptem* dæmonia eiecta legimus.
Greg. hom. 33 in hom. in Euang. in princip. & Imperfect. hom. 20. in Matth. Vnde ſeptem ſecum capitalia adducit vitia, vt hominem in malo perficiat. Tu verò infœlix, quo pacto cum his nequiſſimis ſpiritibus contendes. Si enim non quieſcis, quando vel pulex ingreditur aures, vel leuis catarrhus in dentes defluit, quomodo cum ſeptem dæmonibus tutò,
5. ac pacate ages, eoſque in anima tolerabis. *Quinto*, hoſce omnes *nequiores ſe*; vt in primis diſcamus, quod qui parua
Doctrin. 3. negligit, facilè ad maiora, vt rectè Dorotheus ait, prolabatur. Sic Dauid ex otio in adulterium, ex adulterio in
2. Reg. 11. homicidium incidit. *Deinde*, quod poſteriora peccata prioribus communiter ſint deteriora: idque, tum, propter hominis, è peccato ſemel erepti, ingratitudinem, tum quod vnum peccatum alliciat alterum, quodque maiori

cum

Digitized by Google

cum affectu ad illa quæ ſæpius iterauimus, reuertamur. Hinc eſt quod B. Auguſtinus inquit; *cupiditatem carnis expulſam per pœnitentiam à conſuetis operibus, cum non inuenerit in quibus delectationibus requieſcat, auidius redire, & rurſus hominis mentem occupare.* Quia tunc citius ad priſtinæ voluptatis delectationem reditur. *Sexto*, ſeptem hos ſpiritus *ingredi* in hominem, quia affectus mouent, & voluntatem in malo detinent: & corpus ingreſſi, ad omne flagitiorum genus illud inflammant. *Septimo*, quod *habitent ibi*, facientes hominem in peccatis obſtinatum; ſic vt efficiatur peior, quam antea fuerat. Cōſidera quam miſerabilis ſit peccator, qui à recto virtutis tramite declinauit: virtuti adhære, ne ſi inde deſciueris, totus confringaris. Ante omnia autem otium deuita, da operam vt aliquid quotidie boni opereris. *Impoſſibile* namque *eſt*, inquit Dorotheus, *hominē ſemper in eodem ſtatu permanere, ſed aut peior fit ſemper, aut melior. Quare qui ſaluari cupit, abſtineat non ſolum à malo, ſed & bonum faciat, neceſſe eſt.*

Lib. I q. Euangel. c. 8.

6.

7.

Dorothe. doctrina 12.

XV.

Et fiunt nouiſſima hominis illius, peiora prioribus. Æger ſemel à morbo curatus, ſi reincidat, in maiori verſatur periculo, quā ante; ita qui ſemel peccatis ſunt exempti, ſi iiſdem denuò inquinentur, periculoſius agunt: vt quo ſtatus vnde exorbitarunt ſit altior, eo quoque lapſus ſit deterior. Sic Iudas è ſæcularis vitæ conuerſatione, ad Apoſtolicæ perfectionis apicem à Chriſto euocatus, in ſupremum flagitiū incidit; vendens proditoriè Dominum ac Creatorem ſuum, amore pecuniȩ. Similiter & Religioſi, quos diuina miſericordia, ex mundi huius fecibus extraxit ad Monaſticum inſtitutum, ſi inde apoſtatæ reſiliant, in magnas plerumq; incidūt ærumnas, grauesq; miſerias. Vnde hæreſiarcharum pleriq;, vel fugitiui fuēre monachi, vt Eutyches Conſtantinopolitanus Abbas. Lutherus, Bucerus, Oecolampadius, Petrus Martyr, &c. vel deploratæ vitȩ Epiſcopi; quemadmodum Macedonius Conſtantinopolitanus; Dioſcorus, Alexādrinus, Petrus Gnaphæus, Antiochen⁹, Photinus, Sirmienſis, Priſcillianus, Abulēſis in Hiſpania Epiſcopi, &c. aut certè Sacerdotes improbi, vt liquet in Arrio, Berengario, Zuinglio, Carolſtadio, &c. vel ad min⁹ clericatu initiati, veluti Iulianus Apoſtata, Caluinus, Beza, alijq; cōplures.

Simile.

Recidiua quā noxia

Exempla.

Digitized by Google

Quam enormiter hi omnes lapſi ſint, ſignificat vel ſolum hæretici nomen: quo deſignatur ſupremum peccatum, quia tales teſte D. Hieronymo, *omnem ſuperant malitiam*. Ratio autem cur recidiuantes peiores ſint, ac difficilius curentur, poteſt dari triplex. *Prima*, eſt in ipſo diabolo: qui intentiorem talium agit curam: Eſtque ſimilis Præfecto carceris, qui fugientem è cippo vinctum poſtliminio recipiens, arctioribus conſtringit vinculis, grauioribus manus pedeſque ponderibus onerat, minus quam ante, libertatis indulget. Ita & ipſe ad arctiorem captiui ſui cuſtodiã, ſeptem ſibi alios adſciſſit dæmones, conſiderans anteactæ fugæ cauſas, ſi animaduertit, quod ad meliorem te frugem receperis, ex bonis aliorum monitionibus, concionibus, aut proximorum cõuerſatione, omnia huiuſcemodi adminicula ſubtrahit, facit vt neque videas, neque audias, quod ad compunctionem animum aliquatenus permouere valeat. Quemadmodum Auenirius Indorum Rex, omnia per quæ filius ſuus Ioſaphat ad Chriſtianæ fidei dogmata induci vllatenus potuiſſet, è medio tolli curauit, prout alibi diximus. *Altera* eſt, in delinquente; qui ſibi in ſuo relapſu duplicat malum: *Primo*, ita vires eius per peccatum eneruantur, vt non facilè reſurgat; *Deinde* ipſa vitiorum conſuetudine ita conſtringitur, ac quaſi vinctus detinetur, vt peccandi dulcedine, ſuauius in ijs commoretur. Operarij qui diutino labori adſueuerunt, non poſſunt eſſe otioſi: adeo vt nonnulli ad triremes damnati inde ob aſſiduam remigandi conſuetudinem, diſcedere non optent. Ita & inueteratus peccator, qui in peccatis perſeuerans, *quaſi aquam bibit iniquitatẽ*, hoc eſt, non inuenit in illis quidquam impedimenti, neq; vllum conſcientiæ remorſum. Quem ideo Hieremias cum *Aethiopibus* comparat, non valentibus mutare pellem: aut cum *meretricibus*, nolẽtibus erubeſcere. *Poſtrema*, eſt in Deo; qui talẽ deſerit. Quemadmodũ namq; Medicus qui ægrum reſtituit ſanitati, eumq; de ſeruanda diæta, inſtruxit; ſi videat ipſum non acquieſcere conſilio, ſed omnia contemptui habere, tanquam deploratæ ſalutis hominem deſerit; ita & Dominus Deus ſæpenumero dat nobis varia ſalutaris remedij conſilia, auxiliaque: monet, immò & minis impellit, quibus vbi obtemperare, nolumus, tunc

Hieron in 18. Iſai. & 16. Ezech.

Triplex ratio cur recidiuantes peccatores ægrius curentur.

1.

Damaſc. in vita Ioſaphat & Barlaam. Domi. 12. poſt Pent. §. 11.

2.

Iob 15. 16.

Hier. 13. 23. Hier. 3. 3.

3.

tunc miſſos nos facit, ac cum Laodicenſi Epiſcopo ex ore nos ſuo exſpuit: dicens: *Vtinam frigidus eſſes, aut calidus, ſed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.* Apoc.3.15. Id eſt, ſi vel bonitatis meæ clementia, ad amorem mei incitareris, vel iuſtitiæ ſeueritate, ad metum compellereris; necdum de ſalute tua conclamamatum eſſet. At verò quia nullam in te mutationem conſpicio te deſero; Sic olim Deus decem tribus Iſraël deſeruit, & 4.Reg.17. nunc omnes Iudæos: magno interim ſolatio eſt, quod ſalutis aditus peccatori, dum viuit nunquam penitus occluſus ſit. Fieri poteſt vt alicuius eximiæ ſanctitatis viri interceſſione, tandem aliquando reſipiſcat. *Eſt peccatum ad mortem,* inquit 1.Ioan.5.16. Ioannes Euengeliſta; *non pro illo dico, vt roget quis.* Quia pro tali lachrymis Deus flecti debet, ieiunijs, vigilijs, alijſque pœnitentiæ exercitijs. Gradu 12. humili. Teſte Bernardo. Quod qui poteſt, magnus Dei amicus eſſe debet. Neque Samuelis oratio Sauli potuit prodeſſe: neque Deus Moyſis, Samuelis, Noe, Danielis aut Iobi 1.Reg.16.1. Herem.15.1. preces exaudire voluit, orātium pro ſalute filiorū Iſrael. Ezec.14.14. Vnde Dominus Hieremiæ prohibebat orare pro illis: *non enim exaudiam te,* Hier.7.16. inquit. Nonnunquam peccata tam ſunt & grauia, & multa, vt Deus hominem à ſe totum abijciat. Quod tamen, quia nobis incertum; idcirco pro quolibet omnia adhibenda media, vt à peccatis poſſit retrahi. D. Bernardus omne impē- Bernar. Bonæuallis Abbas derat ſtudium ad conuertendum Guilielmū Aquitaniæ Du- lib.2. part.6. cem, ac Pictauię Comitem, quia vnus è præcipuis erat, fouen- vita S Bern. Et Theobaltiū partes Antipapæ aduerſus Innocentium II. expellens Epi- dus c.6 vita ſcopos è ſuis dioceſibus; & multa, & horribilia perpetrans, vt S. Guilielmi in tom. Surij. nulla emendationis videretur ſupereſſe ſpes, quemadmo- Sup. §.2. dum & in ſuperiori concione à me dictum. Quod cum attentius ſecum B. Abbas volutaret, adijt Eccleſiam, ſacrum facturus. Comes vero excommunicatione ictus, præ foribus ſuſtinebat, & frendens conſuetas in virum Dei minas iactitabat. Ille cum peracta conſecratione, ac pace de more data, ſacratiſſimum corpus Chriſti patenæ impoſuiſſet, ignea facie, ac flammeis oculis foras egreditur, ipſumque Guilielmum terribilibus hiſce verbis aggreditur: *Rogauimus te, & ſpreuiſti nos, ſupplicauit tibi in altero, quem iam tecum habuimus, conuentu ſeruorū Dei ante te adunata multitudo, & contempſiſti. Ecce ad te proceſſit*

filius

filius virginis, qui eſt caput & Dominus Eccleſiæ, quem tu perſequeris, adeſt Iudex tuus, in cuius manus illa anima tua deueniet. Nunquid & ipſum ſpernes? Nunquid & ipſum, ſicut ſeruos eius, contemnes? Comes his auditis, protinus diriguit, ac tremebundus metu, membris proſtratus, nec oculorum aciem ad Bernardum conuertere præſumpſit. Et quidem eleuatus à miniſtris, rurſus in faciem ruit, & ſaliuis per barbam defluentibus, alta ab imo pectore ſuſpiria trahebat. Tum vir Dei propius accedens, & pede accliuem ſtimulans, ſurgere iuſſit: *præſens eſt*, inquiens, *Pictauienſis Epiſcopus, quem iniurijs onuſtum, ab Eccleſia ſua expuliſti. Vade & reconciliare ei, & protinus in pacis oſculo iungito amicitiæ fœdera: & in ſedem reſtituito, redde pro ignominia gloriam. Subdere proinde Innocentio Papæ, & ſicut omnis ei obedit Eccleſia, tu quoque electo à Deo tanto pare Pontifici.* Dictum, factum. Comes etenim morem Abbati in omnibus geſſit, adeoque ſeſe emendauit, vt vitæ reliquum in omni ſanctitate tranſigens, Religionem Guilhelmitarum, à ſe ita denominatam inſtitueret, ac miraculis clarus, hinc emigraret. Quod ideo hic *inprimis* commemoro, & doceam de nullius conuerſione deſperare. *Deinde*, quod eximiæ pietatis, ſanctitatiſque vir eſſe debeat, qui diſſolutorum hominum emendationem, apud Deum impetret. *Poſtremo* non ſatis eſſe ad hoc orationibus tantum inſiſtere, verum etiam omnia alia, quæcunque poſſumus efficaciſſima remedia, adhibere: cum diaboli vires multæ, ac magnæ ſint, qui difficulter ſuam ſibi ſinit prædam è faucibus eripi.

Videatur vita S. Guiliel. tom. 1. Surij. 10. Febr.

XVI. *Factum eſt autem cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi.* Nouum hoc miraculum eſt, quod Chriſtus hic in fœmina operatur. Cum enim alij omnes eum calumnijs, blaſphemijſque impeterent, & quidam eum inſanire, alij à dæmone obſeſſum, nõnulli magicarum artium ſtudia obijcerent; hæc ſola inter omnes audito Chriſti ſermone, ex quo alij ſcandalizabantur, in vocem laudis erumpens, dignis eum celebrauit præconijs. Idem Domino in cruce contigit; quando bonus ille latro, in tam frequenti hominum multitudine, ſolus eum agnouit; ac veluti Deum ſuum adorauit, quem cæteri omnes aſpernabantur, & irridebant. Quod certe non ſine

Luc. 23.

ingen-

Digitized by Google

ingenti factum miraculo; quia Chriſtus ſine externis medijs, diuina gratia, corda eorum permouit: adeo vt mirum haudquaquam ſit, tam paucos ex concionum noſtrarum inſtructione ad meliora conuerti. Si CHRISTO, cuius verba inſtar ignitorum carbonum vrebant, ac miraculorum gloria confirmata erant, fides non eſt habita; quo pacto nobis habebitur, qui & interius frigemus, neque vllis, ea quæ docemus, miraculis comprobamus? Interim non minorem meretur admirationem, quod hodie verbum Dei ex ore ſacerdotis benigne ſuſcipere detrectemus, quam quod olim Chriſto Domino fides derogata ſit. *Primo*: quod idem illud Dei verbum prædicamus. *Deinde*, quod toto nunc credente mundo, fidei veritas miraculorum ſigna non requirit. *Poſtremo*, quia Spiritus ſancti gratia, in omnes Chriſti fideles abundè eſt effuſa, qui corda auditorum incendat, & quod Concionatorum deeſt feruori, in auditorum animis ſuppleat. Fortè ideo nõ mouemur, quia quotidie verbum Dei, ex frigida audimus conſuetudine, potius, quam ex vera deuotione. Nihilominus, ſi quis facinoroſus ad ignem condemnatus, indies ab alijs intelligeret, quod in fine iſtius anni viuus eſſet flammis exurẽdus, niſi fuga ſalutem ſibi pararet; audiretque ſimul media, quibus effugere poſſet; procul dubio ſæpe partim metu, partim ſpe moueretur ad fugam. Videmus quam libenter ægri de remedio audiant, ſi fortè queant conualeſcere. Quod igitur nos remoratur quo min⁹ promiſſis diuinis, vel minis vllatenus moueamur? Procul dubio diaboli iſta fraus eſt, qui intellectum aufert, ne veritatem cõſideremus; & cor indurat, ne emolliamur. QVINQVE autem ſunt in his Euangelicis verbis notanda. *Primum* eſt quod tacentibus nobilibus, diuitibus, eruditis, viris. Mulier quædam rupto ſilentio, veritatem libere profiteri fuerit auſa. Quo exemplo Deus nos docet, ſe per ea quæ ſunt abiectiſſima, ac maximè infirma, virtutis ſuæ potentiam exercere, ad maiorem nominis ſui gloriam. Sampſonis eximia fortitudo, non in manibus eius, alijſve membris, ſed in crinibus erat, quibus ad cutem reſectis, cæterorum hominum more, inualidus reddebatur. Mulier hæc inter reliquos auditores animi conſtantia, vitæque probitate maximè

Cõcionum parui fructus mirandi.

Quinque ſunt hic notanda.

I.

Iudic. 16. 19.

ximè excellebat: quæ etſi ratione ſexus fragilis verecundaque eſſet, cæteros tamen confudit: ſicuti etiam hoc tempore multæ reperiuntur, quæ maritis fortius, Deo ſeruiunt; octauo quolibet die confitentur, & ſacram ſynaxin adeunt, non formidant publicis Catholicæ religionis exercitijs, ſuam apud omnes (quod prô dolor viri aliqui non audent) fidem profiteri.

In geſtis S. Marthæ 29. Iulij.

2. Secundum eſt, *Quædam*; ſignificans non fuiſſe notam, quemadmodum de ignoto aliquo ſolemus dicere, eſt quidam. Nonnulli exiſtimant hanc fuiſſe *Marcellam*, famulam Marthæ, quæ poſtmodum cum Domina ſua, & Lazaro, Magdalena, ac Maximino vno ex 72. diſcipulis, à Iudæis capta, ac naui impoſita, ſine vllo aut remige, aut gubernatore, cœleſti ope Marſiliam incolumis appulit. Diſcant ergo hic famulæ, nullatenus diuinum intermittere obſequium, etiamſi hominibus famulentur: illarum namque conditio plura habet Deo ſeruiēdi media, quam vel dominorum, vel dominarum.

Famulæ poſſunt etiam 3 Euangelicæ perfectionis conſilia æmulari. Caſtitatem

Proximè namque ad ſtatum religioſorum qui in ſchola perfectionis ſunt, accedunt: cum tres euangelicas virtutes, quibus religioſi ſeſe ex voto adſtringunt, commodè queant, æmulari. Nam quantum inprimis *caſtitatis* attinet ſtudium, nulla ipſis eſt difficultas: & in ſæculo degentes, illam poſſunt & animo concipere, & opere exequi, prout de ſancta Barbara, Catharina, Agnete, alijſque caſtiſſimis virginibus liquido conſtat.

Obediētiā. *Epheſ 6.5. Coloſſ. 3.22.*

Ad *obedientiam* vero eas cohortatur Paulus, vt nimirum *Dominis carnalibus cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis morem gerant, ſicuti Chriſto.* Quæ quidem conſideratio, veræ obedientiæ fundamentum eſt: quando ſcilicet ſuperiorem aliquid præcipientem, non quaſi hominem, ſed quaſi Chriſtum Dominum, cuius vices gerit, attēdimus. Itaque poſſunt fideles famulæ, non minus ad perfectæ obedientiæ pertingere palmam, quam qui in clauſtris degunt religioſi.

Paupertatē

Quin & *paupertatis*, poſſunt aliquatenus adſequi meritum; *Primo*, quia tenuioris fortunæ communiter ſunt (ditiores namque famulari recuſant) *Secundo*, quia pro naturæ neceſſitate in cibo, potu, lumine, foco, non proprijs, ſed dominorum, dominarumque ſuarum rebus, parcè, frugaliterque vtuntur. *Tertio*, quia

poſ-

poſſunt quicquid vel veſtium, vel nummorum famulatu promerentur, inſtar pauperum tenuiter, & nō ad ſuperfluitatem impendere; ſuccurrendo ex ijs quæ ſuperſunt, vel amicis pauperibus, vel alijs. Hanc fœlicem famulantium conditionem Paulus conſiderabat, cum ſcriberet; *Seruus vocatus es: non ſit tibi curæ*; hoc eſt, non afficiaris ſeruiendi tædio. *Sed & ſi potes fieri liber*, euadendo ſeruitutis iugū, *magis vtere*, manendo in ſeruitio. 1. Corin. 1. 21.

Tertium eſt, *De turbâ*; per quod duo deſignantur. *Primo*, hanc mulierem non fuiſſe de nobilium fœminarum numero, quę nolant ſine ſingulari honore in turba conſiſtere. Vt quotidie in noſtris domicellis conſpicimus, quæ inambulando, ſedendo, ſtando, tam ſunt curioſæ, vt non ſolum alias aſpernentur; ſed tanto ambitionis faſtu turgent, vt publicè nō erubeſcant ſtomachando, ac quiritando ſuā in præeundo, ac primo loco, impudentiam prodere: ægre ferentes ſi quæ alia minoris dignitatis fœmina, ijs loco cedere detrectet. Tales nullatenus ſunt de hac, Chriſtum audientium, turba; ſed de ſuperborum dæmonum caterua. *Secundo*, mulierem hanc non greſſu corporis veniſſe ad Chriſtum; vt eū loqueretur, ſed cōtenta voce, ex frequēti hominum turbâ proclamaſſe: vt hinc doceamur, in rebus Dei honorem concernentibus, nullatenus verecundari. Non erubuit Dauid publicè coram arca Dei ſaltare, ac Michol vxorem ſuam, quæ deſpectui eum habebat, reprehendere.

Tertiū per. quod 2 deſignantur. 1. 2. 2. Reg. 6. 21.

Quartum, quod *extollens vocem ſuam*, altiori ſono proclamauerit. Ex imo namque ſinceri cordis affectu, vt à quolibet audiretur, edebat vocem. Vtinam noſtris etiam concionibus ita quiſquam permoueretur, vt præ animi compunctione, clamorē cordis ſui ad Deum eleuando exaudiretur. Hæc mulier vna è primis fuit, in quibus prophetia B. Virginis Mariæ, vaticinantis *ſe ab omni hominum generatione beatam fore*, impleri cępta eſt. Hæc namque altiori coram omnibus proclamat voce, id quod poſtmodum per totum terrarum orbem, longè, lateque, de huius ſacratiſſimæ Virginis laudibus, promulgandum erat, quia in omnibus mundi prouincijs ac regionibus, ab omni creaturarum genere, eximijs laudum præconijs exornanda erat, vt nullus eſſet Orbis angulus, in

Quartum. Luc. 1. 48.

quo

quo non ſingulari aliquo venerationis ſtudio foret colenda. Ex horum locorum numero in primis eſt Lauretum in Italia, Mons Serratus in Hiſpanijs; Hallæ & Aſpricollis, in Brabantia.

Quintũ ex quo duo docemur. *Quintum*, quod hanc vocem publice ita ediderit, vt tamen eam ad Chriſtum referret. Vt hinc *inprimis* doceamur, 1. quod honor ille qui Deiparæ Virgini impenditur, nullatenus Chriſto, eius filio, diſpliceat, aut aduerſetur: cum ex illius honore id proueniat, atq; ad ipſius honorem referatur. Nam quod B. Mariam Dei genitricem, præ cæteris creaturis veneramur, ac colimus, ideo facimus; quia ipſius filius creaturarũ omnium eſt Dominus: adeò vt certi ſimus ipſi gratum, quòd ſanctiſſimam eius parentem reliquis omnibus dignitate, ac honore præferamus. Cum famulum aliquem ob honorem Domini ſui in pretio habes, eique benefacis, tum Dominum potius, quam illum honore afficis, iuxta illud Philoſophi; *Ariſtot. 1. de demonſt. in fine c. 2.* *Propter quod vnum quodque eſt tale, ipſum eſt magis tale:* id magis eſt amatum ob quod amamus. Poteris hinc noſtrorum hæreticorum inſipientiam deprehendere, qui ſanctis honorem omnem inuidentes, fruſtra timent ſe Deo cultum debitum ſubtracturos; non conſiderantes, quod per hoc Deum magis, 2. quam Sanctos honorent. *Secundo*, docemur, mulierem hanc non protuliſſe verba illa, ex aliqua leuitate, ſenſualitate, aut mundani ſpiritus inſtinctu, inſtar alicuius, quæ linguam (vt nonnulli hæretici ſacrilegè de illa ſentiunt) continere non valuerit, ſed eodem illo ſpiritu, quo Eliſabetha olim dixerat: *Benedicta tu inter mulieres.* Spiritus qui ex Deo non eſt, Dei *Luc. 1. 42.* genitrici, quæ malignorum ſpirituum hoſtis eſt, & aduerſatrix, honorem nullum deferet. Vnde Venerabilis Beda ait, *Beda in cap. 11. Luc.* mulierem hanc typum expreſſiſſe Eccleſiæ; quæ Sancti ſpiritus adflatu Mariam Virginem, per omnia orbis climata honorat, & inuocat.

XVII. *Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti.* Verba hæc fœlicitatem ſignificant B. Virginis, quod talem mundo ediderit, educaritque prolem: cùm filiorum fœlicitas, parentum animos exhilaret, vt Salomon ait, *filius ſapiens lætificat patrem; filius vero ſtultus mæſtitia eſt matri ſuæ.* *Prou. 10. 1.* Quod quidem

Digitized by Google

quidem duabus de cauſis fit. *Primo*, ex amore parentum erga liberos, exiſtimantium ſibi id fieri, quicquid fit pignoribus: quemadmodum vniuerſo corpori bene eſt, quando vnum ali quod membrum cultu, aut honore afficitur. *Secundo*, ex cōmodo, vel incommodo, quod à liberis parentes exſpectant. Vnde ſicuti inſipientes, ac peruerſi filij, genitores ſuos contriſtant, immo, Salomone atteſtante; *deſpiciunt*, ita prudens eoſdem magnopere exhilarat. Hinc idem Salomon, magno honore matrem ſuam Betſabeam affecit, poſito ei throno ad dexteram, & in occurſum prodiens, eam adorauit, hoc eſt, ad terram inclinatus, veneratus eſt. Iuſtum namque eſt, ac æquum, vt parentibus neceſſitatis tempore filij ſubueniant, eoſque alant, ac in honore habeant. Quemadmodum ſenior Tobias filium ſuum docebat, præcipiens: *vt honorem deferret matri ſuæ, omnibus diebus vitæ ſuæ*. Quantocunque etenim dignitatis titulo præemineant, etiam Principes, Reges, Cardinales, Pontifices, parentes tamen ea pollent authoritate, vt eos, ſi quid delinquant, admonere poſſint, & arguere. Ideo impie agunt, qui ad aliquem dignitatis prouecti gradum, deſpiciūt parentes, vt tanquam ſerui domeſtico incumbant famulatui: cum deberent in ſenio eorum ſtudere quieti, illamque benignè ipſis indulgere, pro labore, quem in educandis ipſis ſuſtinuêre.

Prou. 15. 20. *3. Reg. 2. 19.* *Tob. 4. 3.*

Nota hoc loco, quod ſicuti duo bonorum ſunt genera, in liberis; ita duo eſſe parentum genera, diuerſimodè de his exultantium. Seculares qui mundano reguntur ſpiritu, maximę lętantur proſpero temporalium ſucceſſu, quando filios ad altiorem aliquem dignitatis gradum prouectos conſpiciunt; hoc namq; & magni æſtimant, & inde honores, opes, aliaque emolumenta, ſibi promittunt. Tales mundus beatos, fœliceſque prædicat. Verum qui diuino reguntur ſpiritu, tunc ſe fœlices arbitrantur, ſi quando ſuos Deum revereri videant liberos, eoque ſe beatiores prædicant, quo illi in virtutum ſtudio maiorem indies profectum faciunt. Sciunt namque animi bona, ac ſinceram in Deum pietatem, mundana omnia longè tranſcendere. Vnde de ſolida rerum diuinarum, qua filij fruuntur, fœlicitate, lætantur: ſperantes ſe eiuſdem futu-

Nota. Duplex gaudium de liberis. 1. 2.

ros participes, tum, ob merita quæ inde exſpectant, tum, ob preces, quas filij pro ipſis, tum hic, tum poſtmodum quando defuncti erunt, effundunt. Huiuſcemodi namque liberi ſemper ſunt ſolliciti, pro ſalute parentum, ſpiritualique profectu, imo & temporalium proſperitate. Sic exhilarabatur mater
2. Mach. 7. ſeptem Machabæorum, videns natos ſuos tanta cum alacritate, ac fidei cõſtantia, pro patria lege occumbere. Cuius laudabilem zelum imitata S. Fœlicitas, totidem filiorum mater, ſuos ad martyrium exhortata, *Sic eos*, vti B. Gregorius ait, *poſt ſe timuit viuos in carne relinquere, ſicuti carnales parentes ſolent metuere, ne mortuos præmittant*. Cum anno Domini 316. Sebaſte ciuitate Metropolitana minoris Armeniæ, quadraginta Chriſtiani milites, fidei cauſſa ab Agricolao Præſide detenti, poſt alia tormentorum genera, etiam crucifragiũ eſſent perpeſſi, ſicq; omnes exanimati, fuit inter eos Melito quidam, cui cum Tyrannus parcere vellet, acceſſit mater, monens filium vt conſtanter ageret. Cumque alij omnes fœlices Deo animas reddidiſſent, & ſacra eorum corpora, ad ripam fluminis veherẽtur, Meliton (qui adhuc cum morte certabat) ſolus relictus fuit: quẽ pia genitrix, ne cæteris inferior eſſet, humeris impoſitum adhuc ſpirantem, currus ſecuta, detulit dicens: *O nate, perfice cum tuis contubernalibus iter beatum, ne à choro deſeràris.* Qui in humeris matris lætum animam efflauit: cuius deinde corpus Maternis manibus ſuper reliquorum fœliciſſima corpora proiectũ fuit. Socrates, Sozomenus, & Theodoretus ſcribunt de fœmina quadã, quæ cum anno Domini 371. audiret Modeſtum, Edeſſenæ vrbis Præfectũ, ab Arriano Imperatore Valente, miſſum, vt Chriſtianos omnes, qui in campum cõuenerant interimeret, eò quoque gradum accelerauerit; vt inter primas reperiretur, adſumpto ſecum teneræ ætatis puero. Quam cum ita properantem Modeſtus conſpiceret, ac quo ſe conferret, interrogaret. *Ad campum*, inquit illa, *in quo populus Eccleſiæ Catholicæ coactus eſt, vt neci detur. Vnde celerrime feſtino, ne ſero veniã, & Martyrij palma ſpolier.* At cur quæſo, ait Præſes, infantem tecum ducis? *vt ille quoque*, inquit, *mortis optatiſſimæ particeps reddatur.* Hæc erant veræ Chriſtianorum matres

Hom. 3. in Euang. cir. prin.
Baſi. orat. de 40. Mart.
Soc. l. 4. c. 14.
Sozo. l. 6. c. 18.
Tho. l. 4. c. 16.

tres, quæ de filiorum æterna ſalute, ad quam eos mundo ediderant exhilarabantur. Ceſſante autem perſecutionis procella, monaſterijs chara ſua pignora offerebant, vt diuino illic manciparentur obſequio, fœlices arbitratæ ſe, ſi ſuorum quempiam in perfectioris ſcholæ paleſtra decertantem, Chriſtoque militantem conſpicerent. Ita teſtatur Gregorius, Romanos nobiles liberos ſuos S. Benedicto Abbati, in diſciplinam tradidiſſe, non vacuos quidem (vt nunc, quando parentes ſuorum nonnullos in cœnobia detrudunt, ac paterna hæreditate excludunt, vt reliquos faciant opulentiores) ſed inſigni certe cum dote. Patrimonium namque totum, ſimul cum liberis, Deo in holocauſtum gratiſſimum offerebant, re ipſa demonſtrantes, ſe non filiorum affectu (quos hac ratione opulentiores reddere minime cupiebant) ſed ſincero Dei amore moueri, vt qui pro ſalute animarum ſuarum diuino ſeſe cupiebant addicere ſeruitio, ſine vllo monaſterij grauamine, commodius poſſent educari. Qui filios religionem ingradientes, ſine legitima cauſa paterna priuant hæreditate, non ſolum inique agunt, verum *in primis* pauperes eleemoſynis, (quæ monaſterijs ad tenuioris fortunæ religioſorum ſuſtentationem adſignatæ ſunt) ſpoliant. Vnde cum opulentiores relictis in ſeculo bonis paternis, Monaſteria complent pauperiores qui illic Deo quoque famulari cupiebant, excluduntur. *Deinde*, Magnam Deo irrogant iniuriam, inquit Saluianus Maſſilienſis presbyter, cuius hæc ſunt verba: *Nunc nullus omnino minus à ſuis relinquitur, quam quibus ob* DEI *reuerentiam plus debetur: nullos pietas minus reſpicit, quam quos præcipue religio commendat. Denique ſi qui à parentibus filij offeruntur Deo, omnibus filijs poſtponuntur oblati: indigni iudicantur hæreditate, qui digni fuerint conſecratione: ac per hoc vna tantum re parentibus viles fiunt, quia cœperint Deo eſſe pretioſi. Ex quo intelligi poteſt, quod nullus pœnè apud homines vilior eſt, quam Deus: cuius vtique fit deſpectione, vt eos præcipue parentes filios ſpernāt, qui ad Deum cœperint pertinere.* ꝙ ipſum quoq; grauiter D. Hieron. de ſuæ ætatis parentibus deplorat, dum inquit: *Solent miſeri parentes, & non plenæ fidei Chriſtiani deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos gene-*

Lib. 2. dialog. c. 3.

Parentes qui filijs Religiosis non dant hæreditatem. peccant,

1.

2.

Salu. lib. 3. ad Eccle. Cath. ferè in princi.

Hier. epiſt. 1. ad Demetr. virg. cap. 4. in princip.

generos non inueniunt, virginitati tradere. Tanti, vt dicitur, vitrum, quanti margaritum. Certè qui religioſiores ſibi videntur, paruo ſumptu, & qui vix ad alimenta ſufficiat, virginibus dato, omnem cenſum in vtroque ſexu ſæcularibus liberis largiuntur. Fecerunt hoc multæ, proh dolor, noſtri propoſiti fœminæ: atque vtinam rarum eſſet exemplum: quod quanto crebrius eſt, tantò aliæ fœliciores, quæ ne plurimarum quidem exempla ſecutæ ſunt. B. Lucia virgo, diuino ſeruitio ſeſe dicatura, matri dixit, *omnia quæ mihi datura eras, eunti ad corruptionis meæ authorem*, ſponſum ſcilicet carnalem, *hominem moriturum, da mihi eunti ad integritatis meæ Authorem Dominum* Ieſum *Chriſtum*. B. Hieronymus de Demetriade virgine loquens; *Fertur*, inquit, *& omnium Chriſtianorum ore celebratur, quicquid fuerat nuptijs præparatum, à Sancta Chriſti Sinoride Virgini traditum, ne ſponſo fieret iniuria: immo vt dotata priſtinis opibus veniret ad ſponſum: & quod in rebus mundi periturum erat, domeſticorum Dei ſuſtentaret inopiā*. Itaq; rectè Baſilius B. Magnus, *omnino*, inquit, *ijs qui ad Dominum accedunt, neceſſaria, quæ ad ipſos pertinent, reddere illorum propinqui debent, neque prorſus quidquam ſubtrahere, ne ſacrilegij iudicium incurrant*. Hæc illi ſanctiſſimi Eccleſiæ Patres.

Sur. Tom. 6. 13. Decemb. Epiſt. 8. c. 4.

Reg. 187. ex breuioribus.

Hactenus de vera parentum fœlicitate, quam ex filijs conſequuntur, diſſerui; iam nunc ipſi vobiſcum ruminate, quo modo ſacratiſſima Dei genitrix ratione filij, ab hac muliere *beata* nuncupetur. Nullum illa in CHRISTO mundanum conſpexit honorem, opeſue; quia *pauper, & in laboribus à iuuentute ſua, non habuit, vbi caput reclinaret*, vt de ſe ipſo apud pſalmographum, dicat: *Ego ſum vermis & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis*, & in præſenti Euangelio, nihil CHRISTO præter blaſphemiam, & contumelias tributum eſt. Manifeſte itaque colligis mulierem hanc neque CHRISTVM, neque ipſius genitricem de mundanarum rerum fœlicitate beatam prædicaſſe, ſed ob inuiſibilem, quam oculis interioribus conſpiciebat, excellentiſſimæ dignitatis ſublimitatem. Videbat CHRISTVM, homine eſſe maiorem, dæmone mundi principe ſuperiorem, quem cum tota malignorum ſpirituum caterua vnico verbo domabat. Vnde facile colligere poterat, eum & Dei eſſe Filium, & ipſius matrem, omnem mundanæ fœlicitatis beatitudinem longe

Pſal. 87. 16. Matth. 8. 20. Pſalm. 21. 7.

Digitized by Google

longe tranſcendere: quæ vt B. Bernardus inquit, non potuit altius aſcendere, quam quod Dei efficeretur mater. Nam per huius dignitatis excellentiam, omnes ſuperat creaturas, mediatrix inter homines & Deum. *Vellus nempe eſt medium*, ait, *inter rorem & aream, mulier inter ſolem & lunam*, MARIA *inter Chriſtum & Eccleſiam conſtituta, plena manſuetudinis & miſericordiæ. omnis miſericordiæ ſinum aperiens, vt de plenitudine eius accipiant vniuerſi*. *Vnde altius intueri oportet*, eiuſdem Beati Bernardi verbis vtor, *quanto deuotionis affectu eam voluerit honorari, qui totius boni plenitudinem poſuit in* MARIA: *vt proinde ſi quid ſpei in nobis eſt, ſi quid gratiæ, ſi quid ſalutis, ab ea nouerimus redundare, quæ aſcendit delitijs affluens, innixa ſuper dilectum ſuum*. Hactenus Bernardus. *Medita. in Salue Regina.* *Serm. de Apoc. c. 12.* *Serm. de Natiu. B. Virg.* *Cant. 8. 5.*

Quod autem mulier hæc *ventrem*, *& vbera* caſtiſſimæ Mariæ virginis, nominatim exprimit, non ex leuitate, ſed ſancti Spiritus inſpiratione eſt factum, qui nos per hoc quinque docet. *Primo*, Chriſtum verum eſſe Deum, qui in ventre matris ſuæ conceptus, ac natus, ab eadem quoque eſt lactatus, & educatus, licet id hæretici nonnulli inficias eant. *Secundo*, Mariam veriſſimam Dei eſſe matrem, quem in vtero ſuo baiulauit, vnde & ſummam cõſecuta eſt fœlicitatem, nempe ipſum Dei Filium. *Tertio*, quod vteri ſui partum ipſa lactando enutriuerit, nulla aliunde adſcita nutrice, vt noſtri temporis domicellæ faciunt, ſimulantes ſe ob lactis defectum non poſſe ſuis vberibus admouere liberos: euitando nimirum hoc excuſationis prętextu graue ac moleſtum nutricationis munus. Quas & Ethnicus ille apud Gellium culpat, & D. Baſilius; dicit id naturæ inſtinctui repugnare, cum etiam mutæ animantes ſuos alant fœtus, nullo penitus parcentes labori. Quamobrem non fruſtra creditum eſt, ſicuti ad fingendas animi atque corporis ſimilitudines, vis & natura ſeminis, non ſecus ad eandem rem, lactis quoque proprietates valere. Quæ igitur ratio eſt, nobilitatem iſtam nati modo hominis, corpuſque & animum, benigne ingenitis primordijs inchoatum, inſitiuo degeneríque alimento lactis corrumpere, nec conſiderare peregrinarum nutricum temeritatem, ac incuriam, qua ſæpe fit, vt infantes, vel negligantur, vel prauo

Quinque docemúr per ventrẽ & vbera B. Virginis. 1. 2. 3. *Phauorinus apud Gellium lib. 12. cap. 1.* *Hom. 9. Hex.*

lactis humore, à maternæ indolis natiua probitate degenerent? An non Caius Caligula naturæ crudelitatem ex nutricis ſuæ alimento hauſit? An non Titus continuam ægritudinem, & Tiberius Cæſar bibacitatem inde traxêre? *Quarto*, diſ-
4. cis hinc eximiam huius caſtiſſimæ virginis Sanctimoniam, *quæ corpore & animo puriſſima fuit*, inquit Bernardus. Si namque *venter*, qui Chriſtum portauit beatus fuit, hoc eſt, minus principale membrum: per conſequens reliqua potiora membra, vtpote caput, manus, pedes, &c. immo omnes animæ potententiæ, memoria ſcilicet, intellectus, & voluntas beatiſſimę fuerunt, adeo vt rectiſſimè de illa dici queat; *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.* Diſcis *quinto*, non fuiſſe in virgi-
5 ne inordinatas paſſiones, quæ ex ventre originem trahunt, ſed quod à Deo inſtar primorum parentum, Adami, & Euæ, procreata, voluntatem ſuam, cum diuina ſemper vnitam habuerit, omneſque vitiorum inclinationes rectę rationi ſubiectas; ita quod nec originalis, nec actualis peccati labe, ſiue veniale, ſiue mortiferum illud fuerit, vnquam fuerit contaminata, vbi namque originale fuit peccatum, ibi ſolutæ ſunt paſſiones, atque inordinate mouent, pro naturali inclinatione, inducentes interdum hominem in mortale peccatum, quando nimirum rectæ rationis clauum alioſum detorquent, vel ſaltem in veniale, quando ex inopinato rationem anteuertunt. In MARIA ne minimum quidem peccati veſtigium exſtitit, ita vt quando de peccatis agitur, oporteat nos hanc ſolam excipere, vti poſt [a] Beatum Auguſtinum, rectiſſimè [b] Bernardus ait: Quin immò Diuus Bernardus illius *ventrem* quatuor egregijs exornat epithetis. Vocat namque eum *in primis* [c] locum delitiarum, in quo Dei filius, quaſi in ſplendido tabernaculo requieuit. *Secundo*, [d] hortum voluptatis: ob multiplices virtutes. *Tertio*, [e] florentem campum, quod ſine humana opera pulcherrimum illum florem CHRISTVM IESVM mundo protulerit. *Quarto*, [f] terræ medium, quod mortales omnes peccatorum pondere preſſi, ad eam currant, ſicuti grauia ad centrum. Dicit [g] *alibi* nullum fuiſſe in terris locum, digniorem

vteri

Serm. de Natiu. B. Mariæ.

Cant. 4. 7.

a *Lib. de natur. & grat. c. 36.*
b *Serm ſuper Salue Regina*
c *Serm. 2. de Natiu. Dom.*
d *Serm 4. de Aſſump B. Virg.*
e *In depre. ſ. 2. de Aduen. Domini.*
f *Serm. 2. de Penteco ſte.*
g *Serm. 1. de Aſſump. B. Mariæ.*

Digitized by Google

vteri virginalis templo. Vide quo pacto, quotquot fuêre ſancti Patres, mulierem hanc ſequantur, in prædicando ſacratiſſimo huius beatiſſimæ Virginis vtero, è quo tanquam ex ſalutifero fonte, omnis nobis promanauit fœlicitas, ſummumque bonum; BEATA ergo VISCERA MARIÆ VIRGINIS, QVÆ PORTAVERVNT ÆTERNI PATRIS FILIVM. POTERIS hinc agnoſcere impiam, ac ſacrilegam hæreticorum noſtrorum blaſphemiam; docentium non ſolum cum originalis peccati labe MARIAM prognatam, verum etiam multa actualia commiſiſſe peccata: nec cogitant. *Sapientiam non habitare in corpore ſubdito peccatis.* Non decuit matrem DEI diaboli eſſe mancipium; aut DEVM ipſum, qui ſummus peccati oſor eſt, ex inquinato corpore ſibi corpus adſciſcere, qui ab eſu, aſpectu, ac odore caſei abhorret, non edet quicquid ex caſeo confectum. **Hæretici notati.** *Sap. 1. 4.*

Decebat, vt rectiſſime Bernardus ait, mediatricem Dei & hominum MARIAM Virginem omnibus eſſe præditam dotibus, quibus à DEO poſſet exaudiri. Vnde ſecundum corpus quidem erat ipſius mater, habens authoritatem imperandi filio; verum ſi ſecundum animam, non fuiſſet aliquo modo illi ſimilis, carens ſcilicet peccatis, ac plena virtutibus, materna hæc ipſius authoritas inſufficiens fuiſſet, vt pro nobis intercedendo, in omnibus exaudiri meruiſſet. *In Apoc. 12. ſignum magnum apparuit, &c.*

Mulier hæc exclamans, *Beatus venter qui te portauit*, non intendit, tunc ſolum beatam fuiſſe MARIAM, cum actu CHRISTVM in vtero portaret, aut vberibus lactaret; ſed quod tam ipſa, quam corpus eius ſemper beata fuerint, ſint, & erint. Erat namque *gratia plena* antequam conciperet CHRISTVM, nunc plena eſt gloria. Eius ſanctiſſimum corpus tanta erat ornatum ſanctitate, pulchritudine, decore; vt terra indigna fuerit, quæ illud poſt obitum, in ſe retineret: ad cœleſtis enim regni palatium Angelorum manus illud deportauerunt, ſecundum id, quod Pſalmographus ait, *Surge Domine in requiem* *Luc. 1. 28.* *Pſalm. 131. 8.*

tuam, tu, & arca ſanctificationis tuæ, hoc eſt, ſacratiſſimum illud corpus, quod nouem menſium ſpatio incoluiſti. Sacrilegus iconaclaſta Conſtantinus Copronymus, Imperator, aiebat illam quidem fuiſſe honore dignam, quoad vſque Chriſtum geſtauit in vtero, eum porro vbi enixa eſt, nihil fœminis alijs dignitate præſtitiſſe: quemadmodum loculi auro referti, tam diu habentur in pretio, quam diu illud continent, poſtmodum vero abijciuntur. Nihilominus tamen mulier hæc, etiam eius vbera, poſtquam Chriſtum iam lactare deſierant, beata fore prædicat. Itaque non conſiderabat ſacrilegus, quod Chriſtus ex hoſpitio materni corpuſculi egrediens, hoſpitij pretium largiter cœleſtis gratiæ dotibus perſoluerit; perfundens eam multiplicibus ſancti Spiritus donis, pro lacte illo, quod ex vberibus eius infantulus hauſerat. Vnde & miſerabiliter admodum vitæ finem anno 775. impoſuit, vt cum ſe prælio accingeret, in crure diuinitus ſit punitus, ac febri acutiſſima vſtulatus vociferaretur, *ſe viuentem etiam propter* MARIAM *Deiparam igni inextinguibili traditum, in eumq́ conjectum*. Atque ita blaſphemum reddidit ſpiritum; vt vel hinc pateat, DEVM haudquaquam impunitum relinquere, ſi quis ſanctiſſimam eius matrem blaſphemet. Caue ab hæreticis, qui eius honori, inuocationique inuident: quin potius eam, vt par eſt, omni pietatis, ac deuotionis cultu, proſequere. Teſtatur Diuus Bernardus eius maieſtatem tam eſſe immenſam, ac ineffabilem, vt omnes humanæ linguæ in eius laude, balbutiant; quodque eius laus in æternum nunquam de ore Angelorum, hominumque receſſura ſit.

Copronymi impietas. Theoph. in Niceta & & Suidas.

Refutatur.

Theoph. & Georg Cedrenus.

Serm. 1. in Salue Regina.

XVIII. At ille dixit: *quin imo, beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud*, In græco textu pro eo, quod nos legimus, *quin imo:* habetur μενοῦνγε quod eſt, *certe*, vel, *multo amplius:* ac ſi Saluator diceret: Mater quidem mea eſt modis omnibus beata, quod me in mundum produxerit, educaueritque, verum enimuerò multò adhuc beatiores ſunt, qui verbum DEI audiunt, & cuſtodiunt: ita vt non iuerit inficias, quin ita ſe res haberet ſecuti mulier hæc dixerat; ſed inſinuat, abſolutam matris

ſuæ

ſuæ beatitudinem, in eo nequaquam conſiſtere: cum multi Chriſti progenitores in inferno ardeant: nempe, Roboam Achas, alijque improbi Iudæorum Reges: adeo vt potius ijs obſit, quam proſit, quod Chriſtus illorum fuerit filius, & magno dolore torquentur, quod à Chriſto, ſuo filio æternis gehennę, cruciatibus adiudicati ſint, à quo inſigni honoris premio afficiendi fuiſſent, ſi vitam ſuam virtutum ſtudio tranſegiſſent. Itaque Chriſtus verbis his non intendebat mulierem hanc notare infamia, quaſi male locutam, nec ſuam parentẽ deſpicit, ac ſi beata non ſit, ſed *Primo*, auget eius digniſſimam prædicationem. Mulier hæc, debito laudis præconio eam ſecundum corpus ornauerat: cum in ſublunari hoc mũdo nulla queat maior eſſe beatitudo, quam Dei exiſtere matrem: cui Deus ipſe paret, cuiuſque dignitas ob infinitam diuinæ maieſtatis dignitatem, etiam aliquatenus infinita eſt, ergo debuit ſecundum animæ dignitatem, à Chriſto vlterius prædicari, cum ea perfectior ſit. Itaque ſignificat Chriſtus quod laudabiliter admodum de ſua matre ſentiret, ſed non omnia laudũ eius præconia ſufficienter exprimeret, quaſi dicat: ideo adhuc eſt longe beatior, quod verbum Dei audiat & cuſtodiat: per hoc namque ſpiritalis mea mater eſt, concipiens me intra cordis ſui penetralia, meque bonis virtutum actionibus pariens, per quæ promeruit, vt carnalis quoque mater efficeretur, vt canit Eccleſia, *Quem meruiſti portare*. Item: *Omnipotens ſempiterne Deus, qui glorioſæ virginis matris*, MARIAE *corpus & animam, vt dignum filij tui habitaculum effici mereretur. ſpiritu Sancto cooperante præparaſti, &c.* Deus namque ſingularem eius reſpiciens humilitatem, aliaſque virtutes, ideo ex eius corpore, ſuum maluit adſumere, quam ex alterius fœminę. Has autem virtutes ex diuini auditione verbi ſibi acquiſierat. *Secundo*, voluit Chriſtus docere, quid in eius ſanctiſſima matre imitari debeamus. Cum ſuis inculcaret, vt Patrem ſuum cœleſtem ſequerentur, non ait, Pater meus eſt omnipotens qui cœlum terramque vno verbo condidit, ſed: *eſtote perfecti, ſicut & Pater meus cœleſtis perfectus eſt, qui ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos.* Et de ſe ipſo, *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Ac ſi diceret: nõ cupio vt vos homines vel me, vel Patrem meum potentia ſequami-

Quinq; hic docemur.

1.

Aug. c. 3. & 5. de Sancta virginitate.

Luc. 1. 42.

2.

Matt. 5. 48.

Matt. 11. 29.

quamini, ſed charitate, perfectione, humilitate, ac manſuetudine: ſic neceſſe non eſt, vt matrem meam, in ſua corporali maternitate ſequamini, ſed in audiendo, atque opere adimplendo Dei verbo, in quo diligentiſſimam ſeſe ſemper exhibuit. Vnde docet nos, vt non quæuis Sanctorũ facta, vel exẽpla ſectemur: cũ illorũ plurimi multa ſupernaturalia pręſtiterint: qualia ſunt: miracula, horrenda pęnitentia, ac caſtigatio, ſemel tantum in hebdomada refici, aut nullum omnino cibũ guſtare: quemadmodum B. Catharinam Senenſem factitaſſe legimus: ſub dio conſiſtere, ſine vlla ſeſſione, vel accubatione, vt de Simeone ſtilite veterum produnt hiſtoriæ, &c. Hæc etſi imitari nec fas, nec poſſibile nobis, non tamen omnia eorum opera tanquam imitatu impoſſibilia reijcere debemus. Nullus vnquam exſtitit ſanctorum, quin aliqua ſaltem habuerit, quæ imitari poſſimus, nempe humilitatem, obedientiam, patientiam, aliaque his ſimilia. *Tertio,* voluit nos Chriſtus doce-
3. re, inquit Chryſoſtomus, ſi eius mater ſine auditione atque impletione diuini verbi plene beata non fuerit, nos multo minus beatos effici: tum, quod ad beatitudinem pertingere
4. valeamus, etiamſi de Chriſti cognatione non ſimus. *quarto* diſcis, magnum eſſe ſalutis conſequendę indicium, Dei verbum libenter audire, prout Dominus alibi teſtatur, *qui ex Deo*
Ioan. 8. 47. *eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Quapropter cum attendis ad Dei verbum, illudque ſæpe in corde tecum ruminas, verbiſque, ac factis adimplere ſatagis, lætandi habes occaſionem, quaſi in regia ſalutis via conſtitutus. Sin inuitus audis, quia nonnulla tibi proponit ingrata, aut quia lubentius vanis te applicares. &c. Eſt cur malum vitæ
3 Reg. 22. 25. Hier 26. 21. exitum timeas. Quemadmodum Achab Micheæ monitis acquieſcere nolenti, & Ioachim Regi, Vriæ Prophetæ, necem
5. machinanti, accidiſſe legimus. *Quinto*, docet Saluator, in quo conſiſtat vera beatitudo: qua de re olim inter veteres multi-
Lib. 15. de Ciuit. Dei. c. 10. plices, varięque, (vt ad longum ediſſerit Diuus Auguſtinus,) erant opiniones: quarum pleraſque etiamnum hodierno tẽpore, apud mundo deditos Chriſtianos, licet reperire: qui accurratius ſuę inſiſtunt ſenſualitati, quam diuinæ legis opera-
Omnes amant beatitudinem. tioni. Nemo mortalium eſt, qui non beatus effici cupiat,

adeo

adeo vt impoſſibile ſit, quempiam aliud quid optare, cum humana voluntas non queat niſi bonum eligere: verum pauciſſimi ſunt, qui obiectum verę beatitudinis norint. Nonnulli honorem ſummum bonum putant, alij opes, quidam voluptates, multi eruditionem aut aliud quid. Qui etſi ex fide errorem ſuum cognoſcant, re ipſa tamen oſtendunt, malle ſe ſtultiſſimæ gentilium philoſophorum opinioni, quam ſaluberrimæ Chriſti doctrinæ inſiſtere, qua de cauſa eorum quoque conſequuntur præmium, quorum ſecuti ſunt exemplum. Nouit Chriſtus qui ſupremam nobis beatitudinem dabit, in quo ea ſita ſit: ac proin multo ęquius illi credere nos Chriſtiani debemus, quam vlli quantumuis doctiſſimo Philoſopho. Docet ergo nos Chriſtiana fides, hominem dupliciter eſſe, ac dici beatum. *Primo*, poſt hanc vitam, in cœlis, vbi ſumma beatitudo, in viſione ac fruitione Dei conſiſtit vt Chriſtus ait: *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.* *Secundo*, in hac mortali vita, vbi beatos dicimus, qui in regia ſunt via, ad æternam beatitudinem. De qua Chriſtus, tam in pręſenti Euangelio, quam in alijs ſcripturæ locis, ſæpe diſſerit. Quæ quidem ſcripturę nihil aliud ſunt, quam inſtructiones, ac documenta ad æternam illam fœlicitatem perueniendi, adeo vt hic beatos illos prædicet, qui verbum Dei audiunt & cuſtodiunt. Quaſi dicat: vis ſcire modum, quo beatus eſſe poſſis? Dei verbum audi, & fac. Quæ ſententia Concionatores omnes, alioſque Catholicos Doctores inſtruit, qua intentione diuini verbi prædicationi debeant inſiſtere: nempe, vt homines ad cœleſtem patriam adducant. Ad hoc namque Dei verbum conſecuti ſumus, cuius argumentum, ac fundamentum eſt, Deum agnoſcere, & agnoſcendo, Deo frui. Sunt autem in hac Chriſti ſententia quatuor notanda, quæ nobis beatitudinis conſequendę modum inculcant. *Primum* eſt, *qui audiunt*, eſt namque beatitudinis adipiſcendę initium, Dei audire verbum: adeoque in primis longe diſtant ab hac, qui conciones non adeunt.

Pauci veræ

Beatitudo duplex.

I.

Ioan. 17. 3.

2.

Quatuor notanda.

Primum.

Beatitudinis initium.

Secundo qui non attente audiunt. *Tertio*, qui non credunt. *Quarto*, qui de ſuis admoneri delictis detrectant. *Quinto*, qui

2.

Digitized by Google

nuò inſtrui: vt per hoc nos Chriſtiani doceamur, diuina promiſſa, minaſque ita audire, ac intueri non vti longe diſſita, ſed quaſi breui adfutura.

Tertium. Verbum Dei quid.

TERTIVM eſt, DEI per quod in primis ſignificatur. quod non hominum, ſed Dei verbum audire, ac loqui debeamus. 1. Illi autem cenſentur hominum audire verbum, qui plus ad eruditionem, aut eloquentiam concionatoris attendunt, quam vt ſalubriter compuncti vitam in melius emendent. Illi quoque Dei verbum non dicuntur prędicare, qui proprij capitis commenta, vel, vti Hieremias ait, *Hiere. 29. 7.* vana ſua *ſomnia*, populo pro ſuggeſtu proponunt, ac pro puro Dei verbo obtrudunt. Quod omnibus commune eſt hæreticis, qui veteres diuinarum literarum expoſitiones repudiantes, ad ſuum palatum nouas ſibi indies excogitant. 2.

Secundo, quod non ſolum ſcripturam audire oporteat, verum omne id, quod Dei exiſtit verbum. Vnde non ait: beati ſunt qui *ſcripturas* vel audiunt, vel legunt, ſed qui audiunt *verbum Dei*. Illud namque longe eſt ſcripturis vetuſtius, quę tunc necdum literis exaratæ erant, cum hæc verba Saluator loqueretur (eſt autem mihi hic ſermo, de nouo Teſtamento, cui fides noſtra præcipue innititur) neque breui poſt exaratæ fuerunt. Matthæus namque primus exſtitit, qui aliquid literarum monumentis conſignauit, atque ad poſteros tranſmiſit, nimirum octauo poſt paſſum *In Chronicis.* (ſi Euſebio credimus) CHRISTVM anno. Inſuper & verbum Dei plus complectitur, quam Scripturæ, quemadmodum multis ex rebus conſtat, quas Chriſtiani etiam præter Scripturas diu vſurparunt. Ioannes quippe, *Hæreſ. 51.* ſecundum Epiphanij ſententiam, non niſi anno CHRISTI nonageſimo octauo, ſuum conſcripſit Euangelium, hoc eſt, poſt eius paſſionem ſexageſimo quarto: multa commemorans de Chriſti doctrina, paſſione, miraculis, quorum apud alios nulla omnino mentio: adeo vt ſine Scripturis hęc credita, obſeruataque ſint. Neque enim putandum eſt, quod omnia quę ab alijs Apoſtolis, aut Euangeliſtis omiſſa videbat, ſcribendo recenſere voluerit: quippe qui

Ioan.21.25. Greg.l.1.ep.24. Lib 2.ep.10. Lib.3 ep.33. Metaph.ex Cyr.11.Ianu. Niceph. l.16. c.31.

qui ipſemet teſtatur, CHRISTVM plura egiſſe, quam vllis literarum monumentis queant conſignari. Ea propter plurima credimus literis non exarata, ſed in corde Sanctæ Eccleſiæ conſeruata, cui non minor quam ipſis ſacrorum Euangeliorum codicibus habenda eſt fides: quemadmodum ante Beat. Gregorium magni nominis meritique Abbas, Theodoſius, de quatuor primis Oecumenicis Concilijs aiebat.

Quartum. Mar.6.20. Ioan.12.11. Act.24.26

QVARTVM eſt, CVSTODIVNT, quod non ita accipiendum, ac ſi ſatis eſſet, Dei verbum ciſtis, arciſque noſtris cuſtodiendum tradere, aut memoria ſolum complecti, habendo illi fidem. Nam & Herodes audiebat, credebatque Ioanni Baptiſtæ de verbo Dei diſſerenti, & Sacerdotum nonnulli, prout Euangeliſta ait, *credebant in Ieſum*. Inſuper & Ethnicus ille Præſes Felix, vna cum Druſilla vxore *tremefactus* eſt, diſputante Paulo de iuſtitia, caſtitate, extremique iudicij ſeueritate: qui tamen ideo beatiores non fuêre, cum auditum Dei verbum non cuſtodierint, aut ad effectum perduxerint.

Ioan.14.21. Tract.75. in Ioan.in fine. Serm.5.de Aduentu. Simile. Verbum Dei quomodo audiendum. Ioan.12.24.

Hinc eſt, quod Chriſtus alibi aiebat: *qui habet mandata mea, & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me. Qui habet*, inquit Auguſt. *in memoria, & ſeruat in vita, qui habet in ſermonibus, & ſeruat in moribus: qui habet audiendo, & ſeruat faciendo.* aut qui habet faciendo, & ſeruat perſeuerando. Vnde D. Bernardus dicit, verbum Dei ita cuſtodiri, ſicuti corporalis cibus primo ore editur, ac maſticatur, deinde traijcitur in ſtomachum, ac poſtmodum reliquis membris communicatur: ſimili namque modo oportet ante omnia audire Dei verbum. Deinde in ventrem memoriæ reponere, cogitando ſollicite, quo pacto operando illud poſſimus adimplere, totis nimirum animi viſceribus, totiſque corporis viribus. Chriſtus verò verbum Dei alibi comparat grano frumenti, quod in nullius cedit vſum niſi prius cadens in terram mortuum fuerit: ac deinde vireſcens in calamum ariſtamque conſurgat, fructumque adferat. Vnde ſi cum emolumento Dei verbum cupis audire, debes illud verbis & operibus oſtédere. Doctrina namque Chriſtiana eſt, vti in Scholis nominamus, ſcientia practica, quæ non niſi in exercitatione conſiſtit. Qui nõ frequenter pingit literas, dediſcit ſcribendi artem,

& qui

Digitized by Google

& qui non ſubinde muſica pulſat inſtrumenta, in obliuionem paulatim venit: ita qui Dei verbum opere non exercet, perdit illud. vnde B. Iacobus *auditorem verbi & non factorem*, comparat *viro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo*, qui abſens, ſtatim *oblitus eſt. qualis* ante *fuerit*. Hac quippe de cauſa verbum Dei docetur ac creditur, vt actu compleatur: quod qui non facit, is imperfectè illud habet. Nota poſtremo, CHRISTVM non dicere, *qui audierunt & cuſtodierunt*, ſed *qui audiunt & cuſtodiunt*, vt hinc doceamur, non ſufficere ad ſalutem aliquando bene vixiſſe, niſi ad finem vſque vitæ, in recto virtutis ſtudio, conſtanter perſeueremus, ad inſtar Deiparę virginis MARIAE, quæ non ſolum Chriſto, quam diu in corpore eius fuit, ſuum detulit obſequium, verum etiam omnia eius verba, & opera, poſtquam iam vita functus erat, executioni demandauit, *conferens* nimirum *ea in corde ſuo*, & opere adimplens. *Iacob 1.23* *Luc. 2. 19*

ORATIO.

O *Dulciſſime Domine Ieſu Chriſte, Rex cœli, ac Princeps mundi, qui malignum Spiritum meritorum tuorum virtute, è regni ſui poſſeſſione profligaſti, armis ſpoliaſti, viribus debilitaſti, blaſphemijs impetitus ab his, quibus opem laturus veneras, vt à diaboli tyrannide liberarentur: obſecramus te, eripe nos ex peccati ſeruitute: malignantium ſpirituum, quibuſcum quotidianus nobis eſt conflictus, cateruas, magicorum incantationes, quæ per diaboli malitiam pijs* CHRITI *fidelibus plurimum incommodant, coerce. Largire inſuper nobis omnibus gratiam, conſtanti animi robore, tibi ſoli deſeruiendi, ac intelligendi omnes tibi contrarios eſſe, qui tecum, aduerſus diabolum, in arenam non deſcendunt. Quod pauci admodum homines capiunt, falſo ſibi perſuadentes, quod tuas tueantur partes, etiamſi tibi arbitratu non obſequantur, famulanturue. Vbi autem diuina tua opitulante gratia, à ſpiritibus nequam liberati erimus, nobis vires ſuffice, ne vlterius illum in pectoris noſtri domicilium recipiamus, cuſtodiēdo nimirum fores animæ noſtræ,*

noſtræ, atque in diuino tuo ſeruitio, nos iugiter occupando, oramus quoq; ipſam Sanctiſſimam Virginem, ac genitricem tuam MARIAM, *quæ ex ſuo puriſſimo ſanguine; benedictiſſimo tuo corpori materiam ſubminiſtrauit, illudque nouem menſium ſpatio, in vteri ſui habitaculo baiulauit, vberibusque lactauit, fouit, aluit, tibique toto vitæ tempore, vti famula fideliſſma, miniſtrauit, atque in omnibus diuinæ iuſſioni tuæ obtemperauit hanc, inquam, oramus, vt velit pia eſſe mediatrix inter te & nos, preces noſtras ad te deferendo, imperfectiones noſtras apud te excuſando deſideria exponendo, omnemque peccatorum condonationem impetrando.* Exaudi *quæſo illam pro nobis deprecãtem, illique nos amore tui commenda, benigniſſime* Domine Ieſu Chriſte, *qui cum Patre & Spiritu Sancto viuis, & regnas* Deus, *per omnia ſæcula, ſæculorum.*

Amen.

DOMI-

Digitized by Google

DOMINICA IIII.
QVADRAGESIMAE.

Euangelium Ioann. 6.

IN illo tempore: abijt Ieſus trans mare Galilaæ, quod eſt Tyberiadis: & ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur. Subijt ergo in montem Ieſus, & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis. Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus Iudæorum. Cũ ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus & vidiſſet, quia multitudo magna venit ad eum, dicit ad Philippum: vnde ememus panes, vt manducent hi? Hoc autem dicebat, tentans eũ; ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus. Reſpondit ei Philippus: ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, vt vnuſquiſque modicum quid accipiat. Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, Andreas, frater Simonis Petri. Eſt puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos? Dicit ergo Ieſus: facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia. Accepit ergo Ieſus panes; & cùm gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus: ſimiliter & ex piſcibus, quantũ volebant. Vt autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis: colligite, quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum, ex quinque panibus hordeaeis, & duobus piſcibus, quæ ſuperfuerunt his, qui manducauerant. Illi ergo homines cum vidiſſent, quod fecerat Ieſus ſignum, dicebãt: Quia hic eſt verè Propheta, qui venturus eſt in mundũ.

Digitized by Google

Breuis Euangelij Exegeſis.

CVm intellexiſſet, Chriſtus, quod Herodes ſe cuperet videre, eo quod rediuiuum putabat Ioannem à ſe occiſum: Iamque Apoſtoli ex varijs regionibus, ad quas prædicandi cauſſa eos miſerat, redijſſent: ſecum his, in remotiorem contulit ſolitudinem, tum, ne ab Herode, quem ſua indignum præſentia iudicabat, videretur, tum, vt diſcipulis à turba ſemotis, & prædicando iam fatigatis, aliquam corporis, animique quietem indulgeret, tum denique, ne illi aliquid arrogantiæ ſibi, de miraculorum ſignis à ſe editis, adſumerent. Vnde mare Galilææ, quod & Tyberiadis (ab oppido Tyberiade ad oram illius ſito,) nomen traxit, transfretauit. Turba vero vbi hoc animaduertit, pedeſtri itinere, (nam & ſemita pedeſtris patebat, ſed prolixior) eum anteuertit, Chriſto interim ob diſcipulorum defatigationem, naui vtente: qui ideo tardius nauigantes, ac diutius conquieſcentes, à turba ſunt præuenti. Cum autem iam traieciſſent, ac tam frequentem hominum multitudinem conſpexiſſent, egreſſus C*HRISTVS* è naui, benigne eos eſt allocutus; docens eos pariter, ac ſanans. Hæc namque ipſorum erat intentio, hic in Chriſti proſecutione ſcopus, nempe, quia miraculorum ſignis effulgens, omnia morborum genera ſanabat. Porro forte inter eos, & peregrini aliqui erant, qui ſecundum diuinam legem Hieroſolymam tendebant, tot ibidem ſolemnem paſchatis iam appropinquantis diem peragerent. Cum itaque Chriſtus docuiſſet turbam, ſeceſſit pro conſuetudine, comitantibus diſcipulis, in editiorem aliquem

montem, Turba interim inferius præſtolante, ac ſibi perſuadente, quod deſcenſurus eſſet, quod cum non fieret, iamque temporis aliquantulum effluxiſſet, adierunt diſcipuli Dominum dicentes, Præceptor locus hic in quo ſumus, deſertus, & incultus eſt, atque ab omni cibo deſtitutus, iamque refectionis hora tranſijt, itaque turbam dimitte, vt in proximis villulis, pagiſque victum ſibi quærat, Chriſtus vero id fore negat, quin velle ſe, vt ipſi populo de victu proſpiciant. Quibus reſpondentibus: ducentorum denariorum panes nullatenus tantæ multitudini poſſe ſufficere; ſuſpiciens de monte Dominus, ac ingentem hominum frequentiam ſollicite intuens, dixit Philippo, vni ex duodecim, vnde turbæ huic ememus panes? non quaſi dubitet (ſciebat namque quid eſſet facturus) ſed vt experiretur quantum in fide Philippus profeciſſet. Qui ſi in ea aliquatenus conſolidatus fuiſſet dixiſſet vtique: Domine, tu qui omnipotens es, noſti qua via, quoue medio, huic multitudini famelicæ ſubueniri queat, verum fide inſtar puſillaminis vacillans, reſpondet, 200. denariorum panes non ſufficere, vt vnuſquiſque vel modicum quid accipiat, interrogans autem Dominus quot panes haberēt & intelligens, ex Andræa, fratre Petri, non niſi quinque hordeaceos, ad manum eſſe, & duos piſces, quorum paucitate impoſſibile ſit tantam hominum (erant namque viri numero quaſi 5000.) ſatiari multitudinem, iuſſit eos ad ſe adferri, ipſamque turbam, per centenos, ac quinquagenos, diſponi, tum, vt accuratius totius populi poſſet iniri numerus; tum, vt meliori ordine ipſis miniſtraretur, qui poſtquam in fœno,

Digitized by Google

aut gramine conſediſſẽt, accepit Ieſus nauibus ſuis, ea, quæ adlata erant, atque oculis in cœlum ſublatis (vt autorem tantæ poteſtatis oſtenderet) gratias Patri ſuo cœliſti egit, tum, quod cibum hunc in hominum alimentum creaſſet, tum, quod ei placeret ad tantę multitudinis conuerſionem, celebre aliquod miraculum edere, quibus peractis benedixit eis, impertiens nimirum, multiplicationis, donum, ſicut ab eadem benedictione ſegetes, in exordio mundi, hanc percepere vim, vt multiplici fœnore excreſcant, tandemque fregit, ac fruſtatim diſcipulis populo diſtribuendos porrexit, quibus iuſſa complentibus, omnes quotquot præſentes fuêre, ſatiati ſunt, piſces namque, ac panes, tam in Chriſti, quam etiam Apoſtolorum, populique manibus, adeo magnum accepêre incrementum, vt nemo non receſſerit refectus, & lætiſſimus, diſcipulis interim reliquias (tum, vt miraculi magnitudo magis ad oculum pateret, tum, vt nos docerent ciborum exigua fragmenta nullatenus perdenda) ſtudiosè colligentibus, & quamquam conijcere liceat comedentiũ pleroſque, fruſta aliquot aſportaſſe, impleti ſunt tamen ab Apoſtolis cophini duodecim, etſi præter multitudinem virorum (horum autem numerus fere ad 5000. aſcendebat) totidem forſitan mulieres, puerique fuerint, populus conſpecto tam euidenti, miraculo, poſt diuinæ laudis præconia, Chriſtum proclamauit, Prophetam ſuum, ac Meſſiam, toties in ſcripturis à Deo promiſſum, poſtquæ, iuſſi ſunt diſcipuli transfretare, illicque Chriſti aduentum præſtolari. turbæ interim abeuntes, in itinere miraculi huius magnitudinem expendunt, Chriſtumque

ſeu

ſeu verum Meſſiam mundi ſaluatorem, Populiq; Iudaici liberatorem, prædicant, adeo inter ſe conſultauerint, de Chriſto ſibi in regem adſciſcendo, quod vbi ille cognouit, fugit iterum in montē ipſe ſolus, tum, vt Patrem quietius oraret, tum, vt turbæ conatus reprimeret, neque enim in mundum venerat, vt humano more regem ageret alijs principaretur, quia non datus, ſed natus rex.

Documenta huius Concionis.

ABijt Ieſus trans mare Galileæ, quod eſt Tyberiadis. Hæc ſeptima eſt Dominica, ſeptimam ſeu vltimam mundi ætatē ſignificans, quæ initium ſumens ab ipſo nouiſſimi iudicij die, in omnem æternitatem eſt duratura, electis quidem, in cæleſti gloria perpetim regnantibus, reprobis vero, æternas cum dęmonibus gehennæ pœnas ſuſtinentibus. Quemadmodum namque homo poſt ſextam peractam ætatem, nihil pręter ingruentem mortis horam præſtolatur, ita nec nos aliam in hoc mundo religionis, fideiue mutationem, niſi generalem totius mundi, in quo maxima fiet mutatio, interitum, ſecuti etenim cadauer, ad ſepulchra nunquam rediturum defertur: ita mortales omnes mundum hunc ſublunarem, nunquam ad illum remeaturi, deſerunt, & ſicuti anima hominis poſt obitum à corpore, quod hic relinquitur, ac humo defoditur, ſeparatur, ita qui hic ſpiritualem duxerunt vitam, ex malorum numero adſumentur, mali vero, qui ſecundum carnem vixerunt, in gehenna, infimo nimirum terræ loco ſepelientur. Proponitur autem nobis à ſancta matre Eccleſia hodie præſens Euangelium quatuor potiſſimum de cauſis, quarum *Prima eſt*, quod ſeptimam mundi ætatem ſignificet, ſicut tuamque primum mari Galilęę transfretato, in monte cum diſcipulis ſuis Dominus quieuit, ita ſancti ad cæleſtis regni quietem, per mundi huius oceanum (in quo nihil præter varias tempeſtatum procellas, horrenda pericula, ingentem famem, ſitim, frigus videas) ſub-

I. Septima ætas mundi.

Quatuor de cauſſis hodiernum Euangeliū proponitur

I.

as) ſublime ſolium regni cœleſtis conſcendunt, vbi à tempeſtate ſecuri, quid hic rerum agatur aſpiciunt, quo nullus omnino poteſt pertingere, qui non prius hic in mundo vixerit, vnde qui in matris vtero moriuntur illinc exulant. *Galilæa* vero, idem eſt quod *tranſmigratio*, ſignificans homines nihil hic aliud agere, quam in hoc mari, de loco in locum, tranſmigrare atque ad aliam patriam properare (commorandi enim natura dedit diuerſorium, non habitandi locum) quamuis alij aliud ſibi perſuadeant. Deinde quemadmodum turba humi, fœno ſedens, à Chriſto eſt refecta, ſic & ſancti in cœlis, ſtabili ſedentes loco corpora ſibi ſubiecta habent, ſine vlla (quam nos hic ſentimus) obluctatione, refecti cibo potuque cæleſti, hoc eſt, ipſa deitate, fruentes præſenti cœlituum omnium gloria. *Secunda*, quod hiſtoria hæc circa hoc anni tempus contigerit, *proximũ* namque (vt verbis vtar Euangeliſtæ) *erat Paſcha*; ſicut & nunc, eſt autem hęc Dominica vltima ante paſſionis, docẽs nos, regni cœleſtis gloriam Chriſti cruciatibus acquiſitam, ad quam nemini, niſi ſit meritorum ipſius particeps, patet acceſſus, *Tertia*, vt pij qui amplius quam mediam quadrageſimæ partem exegerunt, animo exhilarentur: non quod ad ieiunij finem prope peruenerint, eorum inſtar, qui ollas carnium eſuriunt, ſed, *Primo*, quod pœnitentię, ieiunijque exercitatione, ad conſcientiæ tranquillitatem peruenerint profligatis omnino vel ſaltem ex parte, vitijs animi nitorem obnubilantibus. *Secundo*, quod diuinæ gratię dulcedinem paulatim delibare incipiant, guſtantes, ac videntes, quam ſuauis ſit Dominus, vnde hodie Eccleſia nos ad conſcientiæ examen inſtituit, vt videamus, an etiam aliquid huius in nobis diuinæ dulcedinis experiamur, Inde Dominica hęc *Lætare* (ſic enim Miſſę introitum auſpicamur) nominatur: cuius officium ſic incipit: *Lætare Hieruſalem, & conuentum facite omnes qui diligitis eum, gaudete cum Lætitia, &c.* multis quadrageſima tædio eſt, qui nullam ſpiritalem ſentiunt in ea mentis lætitiam, quia non vt filij, ſed vt ſerui aluuntur, inſtar mercenariorum, qui in diuitum ædibus, grauem peragunt laborem, neque cum patre familias prandent, ſed cum famulis, & famulabus, vulgari, ac craſſiori cibo veſcuntur, hinc plurimi magna cum difficultate

[Margin notes: Galilea quid? — 2. Hiſtoria hæc quando contigerit. — 3. Cur pij nũc lætentur? — 1.]

Digitized by Google

ficultate ieiunant, externa ſectantur ſolatia, vt non laute ſolum, & delicate reficiantur, ſed & alijs mundanis voluptatibus animum oblectent, cum ſunt peccatorum Mancipia, qui namque innocentiam non cuſtodiunt, inquit Beatus Gregorius, interius ſecundum animam non ſatiantur, filij vero Dei interno gaudent ſolatio, qui etſi ex ieiunio, & corporali pœnitentia, ſentiant nonnihil difficultatis, magno tamen animi deſiderio illa complent, quemadmodum turba hæc, ingenti cum appetitu, hordeaceis (etſi difficilioris digeſtionis ſint) veſcebatur panibus. *Quarta*, quia præſens hoc Euangelium figura, & ſimilitudo quędam eſt ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ad cuius ſuſceptionem, digne iam præparari oportet. Ioannes Euangeliſta, etſi nullas hiſtorias à cæteris conſcriptas repetat, hanc tamen ideo repetijt; quia Saluator noſter corporalis cibi occaſione, paulo poſt copioſe admodum, de panis huius cœleſtis alimento, quem nobis in animæ cibum reliquit, diſſeruit. Vnde in præſenti Euangelio, duo diſcimus de hoc venerabili ſacramento. *Primo*, quonam pacto Chriſtus illud nobis donauerit. *Secundo*, quomodo illud ſuſcipere debeamus. Ad *primum* quod attinet, ſciendum *primo*: Miraculum hoc imminente paſchali ſolemnitate peractum, ſicuti & Euchariſtiæ ſacramentum inſtitutum. *Secundo*, in pane eſſe factum, ſicuti & hoc. *Tertio*, in vtroque naturæ factam eſſe tranſmutationem, vt namque tam ingens hominum multitudo ſatiaretur, aliæ creaturæ in panes, piſceſque miraculoſe mutatæ ſunt, in hoc autem Sacramẽto, panis, in corpus Chriſti transſubſtantiatur. *Quarto*, quemadmodum hic non minus cibi ſuperfuit, quam antea erat: (impleti namque ſunt ex reliquijs cophini duodecim) ita & Chriſtus poſt ſumptionem, integer omnino perſeuerat, *cuius carnes poſteaquam omnis populus credentium manducauerit* (verbis vtor Diui ANDREÆ Apoſtoli) *Agnus qui ſacrificatus eſt, integer perſeuerat, & viuus. Quinto*: Quemadmodum CHRISTVS hic populo nullum adminiſtrauit potum, quod cibus etiam optionis vice ſitum ſedaret, ita hoc venerabile Sacramentum, ſub panis ſolius ſpecie, continet non tantum

Greg. l. 13. mor. c. 17.

4.

Duo documenta de Euchariſtia

Euchariſtię comparatio cum præſenti miraculo.

In vita eius ſcripta à Clericis Achaiæ Tom. 6. Sur. 30. Nouemb.

carnem Chriſti, ſed ſacratiſſimum eius ſanguinem, imo totum Chriſti corpus, & animam, Deum & hominem: vt non minus aut gratiæ, aut ſubſtantiæ Chriſti ſub vna, quam ſub vtraque ſpecie, accipias. *Sexto*, vtraque hæc tranſſubſtantatio (vt inquit B. Ambroſius) diuina peracta eſt benedictione, quę elemētorum ſpecies immutat. Vnde ijſdem tam, quam in vltima cœna, cum ſacramentum hoc inſtitueret Dominus, vſus eſt cęremonijs, ijſdem geſtibus: quorum Sex exprimuntur. *Primo*, accepit panem in manus, veluti autor. *Secundo*, ſuſpexit in cœlum, indicans diuinæ opus virtutis. *Tertio*, gratias egit Patri cæleſti, qui magna humano generi beneficia pręſtiterat. *Quarto*, benedixit panibus, ita vt hæc benedictio hos panes, piſceſque quaſi ſemina quędam, inquit Diuus Auguſtinus, fecerit, ex quibus alij piſces, & panes, quaſi germinando prodirent; ita cœna autem vltima, panem in corpus ſuum tranſſubſtantiauit. *Quinto*, fregit; hic quidem, vt frangendo multiplarentur, in cœna vero, vt ſuam mortem ſignificaret, quando nimirum anima corpus relictura erat. *Sexto* cibum hunc porrexit hic Apoſtolis, & per illos populo, ſic & quotidie per presbyterorum manus, corporis ſui ſacramentum fidelibus diſtribuit.

Lib. 4. de Sacram. c. 4.

6. Cęremonijs Chriſtus in multiplicatione panum vſus eſt.

1. 2. 3. 4.

Tract. 24. in Ioan. in princip.

5. 6.

Ad *ſecundum* quod attinet: modum dico Euchariſtiæ ſuſcipiendæ, debemus, *Primo*, audire verbum Dei, ac fidem habere his, quæ de hoc ſanctiſſimo Sacramento docemur. Quemadmodum turba hæc Chriſtum ſequebatur, ac ſequendo audiebat. *Secundo*, animam per peccatorum confeſſionem ſanare, ac erigere: ſicuti ægroti, ac debiles curabantur, antequam de hiſce panibus, piſcibuſque comederent, eſt enim hoc ſacramentum, alimonia viuentium, & bene valentium, non mortuorum, vel aduerſa valetudine Nauſeantium. *Tertio*, transfretare mare, hoc eſt mentem in cœleſtibus habere, ac cum CHRISTO quæ ſurſum ſunt ſapere, non quæ ſuper terram, prout Sacerdotis voce in Miſſæ ſacrificio monemur, vt *ſurſum corda* habeamus. Quemadmodum Cyprianus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, alijque docent. *Quarto*, inſidere terræ, deponentes omnes iracun-

Quonam modo oporteat Sacramentum Euchariſt. ſuſcipere.

1. 2. 3.

Cyp. ſerm. de orat. Dom. Chryſ. ſerm. in encænijs. Aug. lib. 2. de bono perſeuerantia.

4.

iracundiæ, aliarumue paſſionum, turbulentas commotiones, ſicuti pulchre docet Bernardus. *Quinto*, fœno inſidere: contemnentes, omnia momentanea, ac caduca, quæ nihil aliud niſi fœnum ſunt, nempe, honoris dignitatem, voluptatis iucunditatem, pecuniæ cupiditatem, &c. *Sexto*, Elaborandum eſt, vt cum appetitu, cibum hunc cœleſtem ſumamus: quemadmodum turba hæc famebat. cum hoc Sacramentũ, tanquam cibus ſaluberrimus, eo plus conferat vtilitatis, quo maiori cum auiditate ſuſcipitur. *Septimo*, danda eſt opera, vt cum turba diuinæ gratiæ vbertate ſatiati, nullatenus vacui domum reuertamur. *Octauo*, Poſtquã illud deuote ſuſceperimus, diligenter expendendum, quod Deus præſtitit, beneficium, qui proprio ſuo corpore, ac ſanguine, nos refecit. *Nonne videtis*, inquit Chryſoſtomus, *quanta promptitudine paruuli papillas capiunt & quanto impetu labia vberibus infigunt? accedamus cum tanta nos quoque ad hanc menſam auiditate.* Matres ſolo lacte infantes alunt, Chriſtus vero, etiam carne ſua, & ſanguine. Itaque magnas illi, cum hoc populo gratias age, eumque roga, vt in te maneat, teque regat, ac paſcat. *Nono*, bonis virtutũ ſtudijs teipſum exerce, & Apoſtolos in duodecim complendis cophinis adiuua. *Primo*, intellectum imple Dei, ac tui ipſius cognitione. *Secundo*, voluntatem bonis deſiderijs, rectoque propoſito. *Tertio*, ſenſus interiores pijs cogitationibus. *Quarto*, interiores animi vires omni virtutum genere. *Quinto*, os pijs verbis, & precibus. *Sexto*, quinque ſenſus exteriores ſedatis, ac compoſitis moribus. *Septimo*, omnia & ſingula membra bonis operibus. *Octauo*, Imple diuina præcepta, humili, obedientia. *Nono*, pauperum manus, & ventrem largis Eleemoſynis. *Decimo*, mundum bonæ conuerſionis odore. *Vndecimo*, Theſaurum tuum cœleſtem meritorum multitudine. *Duodecimo*, cœlum aliquot animarum acceſſione. Imprimis Euangeliſtæ verbis: Nota Chriſtum *Abiſſe*, nempe, ex Iudæa, in Galilæam, ſciebat ſe *lucem* eſſe *mundi*, prout alibi ait, neque ſibi vllatenus quieſcendum, aut otio vacandum, ſed virtutis ſuæ radios, exercendos; ſolis inſtar, qui ſine vlla ceſſatione, vniuerſum orbem terrarum obit, & illuſtrat; Ideo Chriſtus vrbes perambulabat, pagos, villaſque inuiſit, ſolitudines ſyl-

Lib. de præcepto & diſpenſatione.
5.
6.
7.
8.
Hom. 60. ad pop. Antioc.
9.
Apoſtoli adiuuandi in 12. cophinis colligendis.
1.
2.
3.
4
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
Ioan. 8. 12.

carnem Chriſti,ſed ſacratiſſimum eius ſanguinem , imo to-
tum Chriſti corpus,& animam,Deum & hominem: vt non
minus aut gratiæ,aut ſubſtantiæ Chriſti ſub vna, quam ſub v-
traque ſpecie,accipias. *Sexto*, vtraque hæc tranſſubſtantatio
Lib.4.de Sacram.c.4. (vt inquit B.Ambroſius) diuina peracta eſt benedictione,quę
elemētorum ſpecies immutat. Vnde ijſdem tam,quam in vl-
6. Cęremonijs Chriſtus in multiplicatione panum vſus eſt. tima cœna,cum ſacramentum hoc inſtituere: Dominus,vſus
eſt cęremonijs , ijſdem geſtibus: quorum Sex exprimuntur.
Primo,accepit panem in manus,veluti autor.*Secundo*,ſuſpexit
in cœlum,indicans diuinæ opus virtutis. *Tertio*, gratias egit
1. Patri cæleſti,qui magna humano generi beneficia pręſtiterat.
2. *Quarto*,benedixit panibus , ita vt hæc benedictio hos panes,
3. piſceſque quaſi ſemina quędam , inquit Diuus Auguſtinus,
4. fecerit, ex quibus alij piſces, & panes, quaſi germinando
Tract.24.in Ioan.in princip. prodirent : ita cœna autem vltima, panem in corpus ſuum
tranſſubſtantiauit. *Quinto*, fregit; hic quidem, vt frangen-
5. do multiplarentur, in cœna vero, vt ſuam mortem ſignifi-
6. caret,quando nimirum anima corpus relictura erat. *Sexto*
cibum hunc porrexit hic Apoſtolis,& per illos populo, ſic &
quotidie per preſbyterorum manus , corporis ſui ſacra-
mentum fidelibus diſtribuit.

Quonam modo oporteat Sacramentum Euchariſt. ſuſcipere. Ad *ſecundum* quod attinet:modum dico Euchariſtiæ ſuſci-
piendæ,debemus,*Primo*,audire verbum Dei, ac fidem habe-
re his,quæ de hoc ſanctiſſimo Sacramento docemur.Quem-
admodum turba hæc Chriſtum ſequebatur,ac ſequendo au-
1. diebat. *Secundo*, animam per peccatorum confeſſionem ſa-
2. nare,ac erigere: ſicuti ægroti,ac debiles curabantur, ante-
quam de hiſce panibus , piſcibuſque comederent, eſt enim
hoc ſacramentum, alimonia viuentium, & bene valentium,
non mortuorum , vel aduerſa valetudine Nauſeantium.
3. *Tertio*, transfretare mare , hoc eſt mentem in cœleſtibus ha-
Cyp.ſerm.de orat.Dom. Chryſ.ſerm. in encænijs. Aug.lib.2.de bono perſeuerantia. bere, ac cum CHRISTO quæ ſurſum ſunt ſapere,
non quæ ſuper terram , prout Sacerdotis voce in Miſſæ
ſacrificio monemur , vt *ſurſum corda* habeamus. Quem-
admodum Cyprianus , Chryſoſtomus , Auguſtinus,
alijque docent. *Quarto*,inſidere terræ, deponentes omnes
4. iracun-

Digitized by Google

iracundiæ, aliarumue paſſionum, turbulentas commotiones, ſicuti pulchre docet Bernardus. *Quinto,* fœno inſidere: contemnentes,omnia momentanea, ac caduca, quæ nihil aliud niſi fœnum ſunt,nempe,honoris dignitatem, voluptatis iucunditatem,pecuniæ cupiditatem,&c. *Sexto,*Elaborandum eſt,vt cum appetitu, cibum hunc cœleſtem ſumamus: quemadmodum turba hæc famebat. cum hoc Sacramentũ, tanquam cibus ſaluberrimus, eo plus conferat vtilitatis,quo maiori cum auiditate ſuſcipitur. *Septimo,* danda eſt opera,vt cum turba diuinæ gratiæ vbertate ſatiati, nullatenus vacui domum reuertamur. *Octauo,* Poſtquã illud deuote ſuſciperimus,diligenter expendendum, quod Deus præſtitit, beneficium,qui proprio ſuo corpore,ac ſanguine, nos refecit. *Nonne videtis,*inquit Chryſoſtomus,*quanta promptitudine paruuli papillas capiunt & quanto impetu labia vberibus infigunt? accedamus cum tanta nos quoque ad hanc menſam auiditate.* Matres ſolo lacte infantes alunt, Chriſtus vero,etiam carne ſua, & ſanguine. Itaque magnas illi, cum hoc populo gratias age,eumq́ue roga,vt in te maneat,teq́ue regat,ac paſcat. *Nono,* bonis virtutũ ſtudijs teipſum exerce, & Apoſtolos in duodecim complendis cophinis adiuua. *Primo,* intellectum imple Dei, ac tui ipſius cognitione. *Secundo,*voluntatem bonis deſiderijs,rectoq́ue propoſito. *Tertio*, ſenſus interiores pijs cogitationibus. *Quarto,*interiores animi vires omni virtutum genere. *Quinto*, os pijs verbis,& precibus.*Sexto,*quinque ſenſus exteriores ſedatis,ac compoſitis moribus.*Septimo,*omnia & ſingula membra bonis operibus. *Octauo*, Imple diuina præcepta,humili, obedientia. *Nono*, pauperum manus, & ventrem largis Eleemoſynis.*Decimo,*mundum bonæ conuerſionis odore.*Vndecimo*, Theſaurum tuum cœleſtem meritorum multitudine. *Duodecimo,* cœlum aliquot animarum acceſſione. Imprimis Euangeliſtæ verbis: Nota Chriſtum *Abijſſe,*nempe,ex Iudæa, in Galilæam, ſciebat ſe *lucem* eſſe *mundi,* prout alibi ait,neque ſibi vllatenus quieſcendum, aut otio vacandum, ſed virtutis ſuæ radios, exercendos; ſolis inſtar, qui ſine vlla ceſſatione, vniuerſum orbem terrarum obit,& illuſtrat; Ideo Chriſtus vrbes perambulabat,pagos, villaſq́ue inuiſit,ſolitudines ſylua ſq ue

Lib. de præcepto & diſpenſatione.
5.
6.
7.
8.
Hom. 60. ad pop. Antioc.
9.
Apoſtoli adiuuandi in 12. cophinis colligendis.
1.
2.
3.
4
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
Ioan. 8. 12.

uaſque pererrat, maria transfretat, alias regiones adit, &c. vt nos doceret, ſe omni loco poſſe inuenire, hinc pſalmiſta ait: *Pſalm. 138. 8.* *Rom. 10 8.* *ſi aſcendere in cœlum tu illic es, ſi deſcendero in infernum, ades,* &c. imo *Act. 17. 28.* in corde eſt, in anima noſtra, quæ per ipſum mouetur, exiſtitque, qui nunc Iudaicam perambulat regionem. *Cur Chriſtus Iudæã perambulaverit.* *Primo*, vt commodius tam inſigne perpetraret miraculum, paſcendo ſimul, tot hominum millia, deinde vt per hunc egreſſum doceret, quod fidei doctrina, ab Hieruſalem egreſſa, omnibus tandem eſſet prædicanda, quodque nos gentiles Diuini verbi pabulo, Sacramentis, alijſque ſpiritalibus donis, vbertim reficiendi eſſemus. *Iſa. 2 3.* *Mich. 4 2.* *De Syon*, namque *exituram legem & verbum Domini de Hieruſalem*: iam olim Eſaias iuxta, ac Michæas vaticinati erant. *Mare hoc quale.* Abijt autem *trans mare*, hoc eſt, locum quem ob ſui magnitudinem, *Mare* nominamus: *Gen. 1. 10.* docet enim ſcriptura ſacra, Deum in exordio mundi, *congregationes aquarum appellaſſe maria*, vocatur autem hæc aqua, *Ioſeph. l. 3. belli Iudaici c. 18.* *Mare Galilææ*, à terra adiacente: *Geneſar* autem, vel *Geneſareth*, à continente dicitur: & *Mare*, vel *lacus Tyberiadis*, ab vrbe, quam Herodes, in honorẽ Tyberij Cæſaris conſtruxit, *Quid figuret.* cum antea vocitaretur *Chynereth*.

Per hoc mare, præſentis mundi conſtitutio, omnibus miſeriarum, atque inſtabilitatum procellis refertiſſimi, intelligitur quem CHRISTVS iuuandi noſtri cauſa transfretauit, vt ſic cœleſtem poſſemus conſcendere montem, aſſumpſit namque humanæ naturæ miſeriam, vt experimento eam in ſe comprobans, melius noſtri miſereretur, quando in tentatione, & anguſtijs, ad ipſum ſupplices confugimus, accuratius enim nouit, quam qui ex ſola ſpeculatione dedicit. *Tria Chriſti documenta. Primum. Fiducia in aduerſis.* Voluit itaque nos *inprimis* docere, vt vera cum fiducia ipſum adeamus, *non enim habemus Pontificem*, inquit PAVLVS, *qui non poßit compati infirmitatibus noſtris, tentatum autem per omnia, pro ſimilitudine, abſque peccato*. *Heb. 4 15.* & reuera magnum eſt afflictis ſolatium, in cœlis habere auxiliatorem, qui humanarum miſeriarum *2. Cor. 11. 29.* preſſuras, doctus experientia, iam ſentit, quod nos in tribulatione conſtituti ſentiamus: cum de ſeipſo dixerit APOSTOLVS: *quis infirmatur, & ego infirmor?*

Digitized by Google

mor? Tanto amore ſuos proſequitur CHRISTVS, vt omnia quæ ipſis fiunt, ſibi putet facta, imo per Prophetam dixit, *qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei*. & apud Euangeliſtam: *quamdiu feciſtis vni, de his fratribus meis, mihi feciſtis*, Magna ergo, vt dixi conſolatio eſt, ſcire Chriſtum Dominum, cœli ac terræ imperatorem, nos magis diligere, quam ipſi nos diligamus, ideoque & poſſe, & velle opitulari nobis. *Zach. 2. 8.* *Matt. 25. 14.*

Diſce *ſecundo* tentationis hanc eſſe vtilitatem, vt citius aliorum miſereamur. Non ſine cauſa Deus PETRVM, qui vniuerſalis Eccleſiæ caput conſtituendus erat, ex imbecillitate in tantum permiſit labi, vt CHRISTVM negaret. *Magna actum eſſe pietatis diſpenſatione cognoſcimus*, inquit Gregorius, *vt is qui futurus erat Paſtor Eccleſiæ, in ſua culpa diſceret, qualiter alijs miſereri debuiſſet. prius itaq; oſtendit eum ſibi, & tunc præpoſuit cæteris, & ex ſua infirmitate cognoſceret, quam miſericorditer alienas infirmitates tolleraret*. Itaque & tu in ægritudinibus, & afflictionibus tuis, ſemper tecum expende, quid illis animi, qui aliorum deſtituti ſolatio, minus habent ſuppetiarum, quam tu. Item, quam ingentes illæ pœnæ fuerint, quas CHRISTVS ſolus, noſtri cauſa, pertulit; Excedente nimirum, omnes totius mundi cruciatus, vt per ipſius afflictiones confortatus, etiam pauperum tribulationibus ſubuenias, nullumque à te repellas, qui ſiue internas, ſiue externas ægritudinis, paupertatis, ſcrupuloſitatis aliarumque difficultatum moleſtias, quas antea nunquam audieris, fidenter aperit. *Secundum.* Tentationis vſus. *Matth. 26.* *Hom. 21. in Euang.*

Tertio, vult nos CHRISTVS docere vt eum ſequamur vltra *mare*: Mundum nimirum relinquentes, ſiue actu fiat, quemadmodum Religioſi faciunt, qui ſæculo renuntiantes, à mundo ſegregantur, ſecundum diuinæ admonitionis præſcriptum: Monemur enim *recedere à tabernaculis hominum impiorum, & nullatenus tangere, quæ ad illos pertinent, ne inuoluamur in peccatis eorum*: *& vt obliuiſcamur populum noſtrum, & domum Patris noſtri, vt concupiſcat rex decorem noſtrum*; ſiue *Tertium.* *Num. 16. 26.* *Pſal. 44. 12.*

animo,

Digitized by Google

animo, nempe quando *Inprimis* parati ſumus omnia potius relinquere, quam Deũ offendere: iuxta illud, *nõ poteſt meus eſſe diſcipulus, qui non omnibus, quæ poſsidet, renuntiat* quando ſcilicet, res poſtulat, vt vel Deum offendamus, vel omnia ipſius amore relinquamus. *Secundo,* Quando in cœlis conuerſantes, animo tractamus, quo pacto ad diuinarum rerum præſcriptum, cœleſtem hic in terris poſſimus vitam degere. Quemadmodum Apoſtolus dicebat, *noſtra autem conuerſatio eſt in cœlis.* de ſancta Maria Magdalena proditum eſt, quod quolibet die ſepties, animo, & corpore, in cœlum fuerit rapta, nos vero animo ad minus, ac cogitatione illic ſimus, angelicam in terris ducentes vitam, inſtar Angelorum iſtorum, qui Abraham, Loth, & Tobiæ apparentes, cum ipſis cibum, potumque ſumebant aſſumptis nimieum aëreis corporibus, quibus præſentes ſeſe exhibebãt, cogitatione interim abſorbti in Deum, cuius beatifica viſione aſſiduo perfruuntur. O quam fœlices, qui hoc pacto mundum transfretantes, cum Chriſto ſuauiter, in ſtabili virtutis ſtudio, quieſcunt; nullis externarum rerum agitati procellis. Porro qui ſe mundo, veſtitu, loquela ſtudent conformare, & moribus, necdum traiecerunt mare, ſed in medijs conſtituti fluctibus, omnibus ventorum procellis agitantur. Nonnulli per *mare* ſpiritualiter intelligunt pœnitentiæ laborem, qui aſper, & difficilis eſt, & acer, inſtar ſalſi maris, verum reijcit peccatum, ſicuti Oceanus cadauera. Hoc mare quidam accedunt, cum de pœnitentiæ exercitatione cogitant, ſed cum iniuſte parta vident reddenda, impudicas, feminas profligandas, alioſque deprauatos mores relinquendos, ſubſiſtunt. *Secundo,* alij mare quidem ingrediuntur, at vbi minimam perſentiſcunt difficultatem, retracto pede, bene incipiunt, ſed non perſeuerant. Qui etſi interdum cum B. Petro ſubſidunt, mergique incipiunt, non deberent tamen retrogredi, ſed cum eodem diuinam opem implorare, quo haud dubiè, dexteram ſuæ Maieſtatis extendens, eos ſubleuaret. *Tertio* ſunt, qui omnia traijciant, perſeuerantes in bono, ad nouiſſimum vſque vitæ halitum. Hi in hac mortali vita, internam inueniunt requiem, & poſtea conſequentur ſempiternam. Quemadmodum Apoſtoli primo, cum Chriſto

Luc. 14. 26.
Philip. 3. 20.
Tom. 4. Sur. 22. Iulij.
Gen. 18. & 19. Tob. 5.
Alia explicatio *Maris.*
2.
Matt. 14. 30.
3.

ſto

ſto veniebant ad littus, deinde conſcendebant montem, regnum cœlorum denotantem.

Et ſequebatur eum multitudo magna. Ingens hæc hominum II.
turba Chriſti inſiſtens veſtigijs, ſignificat ſaluatorem noſtrũ, non veniſſe in mundum, vt vnam conuerteret duntaxat gentem, ſed omnes quotquot ſunt nationes, ac populos doctrina ſua ad ſe pertraheret, ſuamque Eccleſiam, *Catholicam*, hoc eſt, vniuerſalem efficeret; diſperſam nimirum per omnes totius orbis fines. ad cœlum aſcendens diſcipulis ait, *Euntes in mundum vniuerſum, prædicate euangelium omni creaturæ*, quod & fecerunt, cum *in omnem terram*, vti ex Dauide, Apoſtolus repetit: *Exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*, peruagatum eſt quippe mundum vniuerſum *fructificans & creſcens:* vti idem alibi ait. Itaque nomen hoc *Catholicum* ab ipſo Chriſtianæ fidei exordio, S. Apoſtoli mox Eccleſiæ indiderunt, ſuoque ſymbolo, antequam per orbem prædicationis cauſſa diſpergerentur, inſeruerunt: docentes, vt nullam aliam congregationem, pro vera Chriſti Eccleſia adſciſceremus, quam illam, quæ Apoſtolorum temporibus, per mundum vniuerſum viguit, longe lateque diffuſa, hinc inter ſynagogam, quæ in ſola vigebat Iudæa, & ſanctam Eccleſiam, notabiliter etiam Dauid diſtinxit; *Notus in Iudæa Deus, in Iſrael magnum nomen eius*, hoc eſt, inter Iudæos tantum. Similiter & ab omnibus hæreſibus eandem Apoſtoli ſepararunt, quæ nullo vnquam tempore per vniuerſum inclaruerunt orbem, nec originem ab Apoſtolis deducere potuerunt. Aug. ait, hæreticos quidem ſibi titulum *Catholicum* vendicare, verum reluctante penitus conſcientia, adeo vt ſi quis eos percunctetur, qua ad *Catholicam* datur? non audeant ſuam demonſtrare ſynagogam, ſed noſtram ipſiſſimam Catholicam Eccleſiam. fatetur idem, eſſe quidem hæreticos, per totam terram faciem diſperſos, ſed diuerſos, alioſque. Nam Donatiſtę, in ſola Africa; Priſcillianiſtæ, in Hiſpania ſuum exerebant virus; ſicuti nunc Caluiniſmus, Galliam, Angliam, Scotiamque infecit, Lutheraniſmus, Germaniam, Zwinglianiſmus, Heluetiam, &c. at vero Eccleſia Catholica Romana per totum terrarũ orbem, clariſſimos veritatis ſuæ radios vbique exeruit; *ſemper vna eademque*

Catholicus quid?

Marc.16.15.

Rom.10.18.

Pſalm.18.5.

Colloſſ.1.6.

Quando Eccleſia cęperit dici Catholica.

Pſalm.75.1.

An hæreſes Catholicæ?

Cap.4.contra Epiſt.funda.

Simile habet Cyrill. Hieroſ. catech.18.

Lib. de paſto. cap.18.

tanquam

Ibidem. *quam florida vitis creſcendo vndiq; diffuſa*, vt idem Auguſtinus ait. Illi vero ſunt, tanquam ſarmenta inutilia, agricolæ falce

Obiectio. præciſa, ac ſine fructu in terram coniecta, ſed *obijecies* forſitan, Catholicam religionem iam non vbiuis locorũ vigere, cum plurimæ regiones ab illa deſciuerint, nempe Græcia, Paleſtina, & in quibus Mahometiſtica regnat perfidia: quin & nonnullæ integræ prouinciæ eam nunquam amplexatæ ſunt ſicuti America, ac loca illa quæ meridiem verſus ſita ſunt. Ad

Reſpondetur. duo. *Reſpondeo*: Vt quis habeatur, dicaturque Catholicus, non

1. neceſſe eſſe vt omnes homines, religioneſque noſtræ inhæreant fidei, ſed quod in omnibus mundi locis, vna atq; eadem omnino fides ſit, vel fuerit, vel adhuc futura ſit, nam ad *Ca-*

Lib. 4. de Dogm. Eccl. c. 2. parte. 2. *tholici* conſeruandum nomen, vti rectiſſimè ait Driedo, ſatis eſt, *ipſa eiuſdem fidei ab Apoſtolis in vniuerſo orbe plantata continuatio*: quæ etſi hoc tempore, non niſi in vna tantum vigeret prouincia, Catholica tamen & eſſet, & diceretur: tum, quod alibi fuerit; tum, quod & alibi futura ſit. Certiſſimum namque eſt, quod regiones illæ, quæ à ſinceræ fidei tramite nunc deſciuerunt, noſtram olim profeſſi ſint religionem; non ſolum B. Gregorij ætate, qui plurimas ad Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, nec non & Antiochænum Patriarchas, nunc ſub graui Turcicæ Tyrannidis ſeruitute miſere ingemiſcentes, dedit Epiſtolas; verũ etiam adhuc ante annos 500. Cum

Lib. 1. vita S. Bern. c. 7. Tom. 4. Sur. B. Bernardus vita, ac miraculorum gloria celebris in mundo degeret. Quemadmodum Guilhelmus Metenſis Abbas, in eius teſtatur rebus geſtit, ſimiliter clarum eſt, Catholicã fidẽ adhuc in ijs locis prædicandam, in quibus nõdum prædicata

Matt. 24. 14. eſt, ipſa veritate atteſtante, ac dicente: *prædicandum hoc Euangelium regni, in vniuerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus*, Eſt ergo Eccleſia noſtra, adeoque & fides ipſa Catholica, (cum ſit vnica, ſincera, ac nullatenus adulterata) diſperſa, aut etiam adhuc diſpergenda, per vniuerſum terrarum orbem, quod nulli vmquam alteri congregationi accidit, vel accidere po-

Reſpondetur. teſt. Dico *ſecundo* nullam fidem, congregationemque, vel nũc

2. vel vllo vnquam tempore, ita fuiſſe dilatatam, multiplicatamque, quam Catholicam Eccleſiam; nam quantum in primis noſtra hæc attinet tempora, illud certo certius conſtat,

quod

Digitized by Google

quod in ijs, quæ à nobis defecerunt, regionibus, etiamnum innumerabiles reperiantur Catholicæ religionis profeſſores, tam in Græcia, Paleſtina, Ægypto, quam alijs paſſim regionibus, quodque quotidie plurimi inueniantur eximię ſanctitatis viri, qui in omnibus mundi partibus, adeoque & recens inuentis inſulis, ſanctam catholicam noſtram fidem & prædicando plantent, & plantando propagent: quæ etiam iuxta Chriſti veridicam prædictionem, benigne illic ſuſcipitur. Itaque vos, quotquot adhuc Catholici eſtis, animis exhilareſcite, firmiterque fidei veſtræ adhærete nullatenus erubeſcentes cum antiquiſſimo illo, iuxta ac ſanctiſſimo Patiano, Epiſcopo in hæc verba proclamante: *Chriſtianus mihi nomen eſt, Catholicus vero cognomen: illud me nuncupat, iſtud oſtendit.* *Epiſt. 1. ad Sympronian.*

Turba hæc qualis. Cæterum turba hæc quæ Dominum ſequebatur, non erat ex Magnatum, ſed ex gregario, ac pauperrimorum hominũ genere, quæ & hordeaceis panibus, frigidiſq; piſciculis, quos diuites faſtidiunt, facile cõtenta erat. ſignificantur videlicet, *Quid notet* primæ ætatis Chriſtiani, qui cum ingenti multitudine, ad Apoſtolorum prædicationẽ, fidẽ amplexabãtur, fuiſſe maximã partem, nõ diuites, nõ nobiles, non ſapientes ſecundũ carnẽ *1. Cor. 1. 26.* prout Paulus cõteſtatur, ſed pauperes, innobiles, indoctus: q in eo q̃ Chriſtũ ſecuti ſunt, magnopere nos, qui nunc multo *Turba hæc confundit nos in 5.* pleniorem de Chriſto cognitionem habemus confundunt.

1. *Primo*, namq; incedebant pedites, nõ equis, nõ curribus, rhediſue vecti, ſicuti magnates noſtri, nobileſq; domicellæ conſueuerunt, verentes ſi ad paucos paſſus, dum frequentẽda eſt Eccleſia, pedites incedant, ſe puſtulas, læſuraſque ſub plantis
2. acquiſituras. *Secundo*, ex locis remotioribus, per iniqua viarum ad Dominum properabant, nos præ faſtu, etiã adire templũ recuſantes, domi miſſę ſacrificiũ peragi, Sacramenta adminiſtrari, infantes noſtros baptizari, ac nuptias iniri volum⁹, quãquam Eccleſia ſacramentorũ, verbiq; Dei domiciliũ ſit: hinc *Lib. 5. hiſt. Angelorum c. 15.* Venerabilis Beda in tales detonat: *Qui non vult Eccleſiæ ianuam ſponte humiliatus ingredi, neceſſe habet in ianuam inferni nõ ſponte dãnatus introduci.*
3. *Tertio*, erat illorũ numer⁹ admodum frequens, adeo vt aliquot millia fuerint, partim virorũ, partim mulierũ ac paruulorũ, qui tamen omnes à Domino reficiebantur, nos Chriſtiani nomine tenus ipſum ſequimur, pauci cordialiter

ei adhæreſcunt, corpore proceſſiones adimus, vel alia Eccleſiæ ſacramenta, non corde, quando igitur tam frequentem populi multitudinem, Saluatorem tanto deuotionis ſtudio ſecutam fuiſſe audimus, & quotidie tam multos etiam ante oculos noſtros cernimus, qui ſæpe confeſſionis ac ſacroſanctæ Euchariſtiæ Sacramentum frequentant, debemus & nos ita nobiſcum cogitare. quare non & ego tale quid attento? an non his ęque ego ſalutis ſubſidijs indigeo, ac ipſi, nunquid mihi tam moriendum, & de verbis, factis, cogitationibuſque in ſeueriſſimo illo Dei iudicio ratio reddenda, ſicut & his? an non æquè incertus ſum de egreſſionis meæ hora, ac illi? cur ergo non tanta ſollicitudine animæ proſpicio, ac illi? an ſequi ſaltem illos pudor eſt? quid, an non potius ingens eſt dedecus coram diuinæ maieſtatis, oculis in tam arduo ſalutis negotio horum veſtigijs non omni ſtudio inſiſtere? Verum eheu plurimos reperias, qui non ſolum non ſequuntur; ſed & alios, qui id pro viribus facere conantur, retrahunt, impediuntque inſtar Elimæ Magi, quærentis Sergium Pualum Proconſulē auertere à fide: quem Paulus Apoſtolus cæcitate ideo priuauit, ſicuti & his malitioſis hominibus nonnunquam contingit, non cernentibus in quantam peccatorum voraginem inciderint, quidue periculi ipſis immineat; adeò vt ex inopinato in profundiſſimū inferni barathrum præcipitentur. *Quarto*, Turba hæc non coacte, ſed ſponte Dominum ſequebatur. Multi noſtrum nec miſſæ ſacrificio, ne proceſſionibus intereſſent, imo nulla Eccleſiæ Sacramenta frequentarent, ſi non vel ignominiam pertimeſcerent, vel hæreſis ſuſpicionem. *Quinto*; Cum tanto feruoris ſtudio ſecuti ſunt, vt & cibi, & potus, omniſq; corporalis neceſſitatis eſſent penitus immemores: quod certe euidens erat indicium, nulla eos alia de re, quam de ſolo Chriſto cogitare. Tanta eſt intellectus noſtri anguſtia, vt non niſi vna poſſit cogitatione occupari, vnde qui ſe penitus rebus mancipauit ſpiritalibus, ſeculares negligit, & contra: hinc parentes mundi amatores, tam magnam habent curam de liberorum forma, & opibus, paruam vero de re catechiſtica & Chriſtianæ fidei inſtructione: in amicorum ægritudine, magis occupantur de corporali medici-

Act. 13. 8.

4.

5.

medicina, humanoque ſolatio; quam vt Eccleſiaſticorum ſacramentorum ſubſidio, anima releuetur, imo vix licet eis, aliquam iam iam imminentis mortis mentionem ingerere, ne quid horroris mœroriſue, æger inde concipiat. verum fœlix ille, qui in ſolum Deum omnes defigit cogitatus, quemadmodum recte Regius Pſaltes nos monet, dicens; *iacta ſuper Dominum curam tuam: & ipſe te enutriet*: non erant hi de cibo ſolliciti, eos tamen Chriſtus, non ſolum quinque panibus, ac duobus piſcibus ſatiauit; ſed & duodecim fragmentorum cophinis donauit. Beatus Iob, poſt rerum temporalium iacturam, omni ſpe in Dominum coniecta aiebat: *etiamſi occiderit me, in ipſo tamen ſperabo*. & duplum Deus reſtituit: Nos vero ideo opem diuinam non experimur, quia ipſi nimium ſolliciti ſumus.

Pſal. 57. 23. *Iob. 13. 15.*

III. *Quia videbant ſigna quæ faciebat, ſuper his qui infirmabantur, &c.* Tria erant quæ homines ad Chriſtum alliciebant. *Primum*, ſanctiſſima vitæ conuerſatio. *Secundum*, puriſſima quam proponebat doctrina. *Tertium*, Miracula, ex his odor, de quo ſponſa in cantico: *Trahe me poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum*. Scribit Beatus Baſilius artem quandam eſſe aucupandi, vbi enim auem vnam, inquit, cœperunt, qui capiendis illis ſtudent, cicurem illam reddunt, & ad humanum conuictum aſſuefaciunt. deinde vnguento alas eius perungunt, ſinuntque coniungi agreſtibus: illa vero per vnguenti fragrantiam, agreſtem illum, ac liberi paſtus gregem, ad poſſeſſionem transfert eius, cuius ipſa eſt domeſtica: bene olentem ſequuntur reliquæ, atque ita in poteſtatem columbarij veniunt: ita & Deus feciſſe videtur; videbat hominum animas miſerrime à diabolo (ſicuti ſolent columbę ab accipitre) captiuas detineri, itaque puriſſimam ſuam columbam, Chriſtum Ieſum emiſit, qui ſuauiſſimo ſapientiæ, ſanctitatis, benignitatis, aliarumque eximiarum virtutum odore, blande ad ſe homines alliceret. Ex Luca patet, hoſce homines ideo Dominum ſequutos, quod de regno Dei eos docuerit; quæ res & Apoſtolos detinuit, vt perpetim eidem adhærerent; vnde Petrus: *Domine*, ait, *ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes*. Hodie prô dolor hæc non multos ad Deum trahunt;

Tria erant quæ homines ad Chriſtum alliciebant. 1. 2. 3. *Cant. 1. 4.* *Epiſt. 175. ad Iulittam liberam.* *Luc. 9. 11.* *Ioan. 6. 61.*

Digitized by Google

quum libentius de conſequendis honoribus, dignitatibus, opibus, alijſq; eiuſcemodi audiũt; quam de verbo Dei. Chriſtianorum noſtrorum feruor plurimum deferbuit, comparatus ad primitiuæ Eccleſiæ zelum, quando ad binas ſolummodo Petri prædicationes, relictis omnibus paupertatem amplexati ſunt, vno die tria, altero vero quinque hominum millia, quin & ipſorum concionatorum feruor deperijt, quorum prædicationes iam non ita fidelium corda, vti olim inflammant. Diuo Franciſco ad populum verba habente plurimi ad eius inſtitutum pertrahebantur, & B. Vincentius eximium Prędicatorii Ordinis decus, aliquod Iudęorum iuxta, ac Saracenorum millia, ſuis concionibus conuertit, alioſque paſſim peccatores, vltra centum millia. Refrigeſcente, ergo iam Chriſtianorum charitate, ac concionatorum pereunte zelo, haudquaquam mirum, tam paucos hodie ad meliorem frugem cõuerti. vnda tepida frigidam nullatenus calefaciet, ſed potius frigidiorem efficit. cæterum B. Ioannes Euangeliſta cur tam frequens populi multitudo Dominũ, ſit ſequuta, hanc reddit rationẽ; nempe, quod ſigna ſoſpitatum faceret, ſuper his qui infirmabantur: vt tres rationes nos edoceret, quamobrem Chriſtus miracula ediderit. quarum *prima* erat vt hominibus hac ratione fidem faceret, ꝙ tuto in ipſum poſſunt credere, ac fidei documenta ab ipſo ſuſcipere: ad ꝙ miraculorum ſigna maxime conducebant, fides enim cognitio eſt, quæ ex ſeipſa, non ſatis inclareſcit; quemadmodum id quod oculis cernimus, neque naturalibus rationibus ita poteſt perſuaderi, veluti aliarum ſcientiarum demonſtratio, quæ per cauſarum cognitionem, intellectum & rationem vinciunt efficaciſſime: quod quotidianis doctorum hominũ diſceptationibus, ita ad oculum patet, vt vel inuiti debeam⁹ aſſentiri his, quæ naturalibus confirmantur, ac euincuntur rationibus: fides autem his tam apertis rationum ſubſidijs deſtituta eſt, adeo vt intellectus ad aſſentiendum cogi non poſſit, cum nullis humanis queat demonſtrari rationibus, Chriſtum eſſe Deum, aut ſimile quid, quod fidem pure concernit. Itaque omnino neceſſarium eſt, vt humana voluntas

Act. 2.41. Act. 4.4.

In vitis ipſorum apud Sur.

Tres rationes cur Chriſtus ediderit miracula.

I. Fides non conuincit intellectũ.

tas ſuppleat, id quod perſuadendæ rationi deeſt: in rebus quippe per ſe non ſatis claris, ac manifeſtis, pollet voluntas hac authoritate, vt intellectui queat imperare, illumque ſibi ſubijcere pro ſuo arbitratu, quemadmodum in his quæ audimus, quotidie contingit, vt ijs nimirum fidem, vel derogemus, vel commodemus, prout ipſi volumus. vt autem hiſce in rebus voluntatem alicuius ita compeſcas quatenus intellectum tuis adiungat partibus, dictiſque tuis fidem habeat, plurimum profecto conducunt beneficia, quæ in eum confers: qui multo libentius de ſuis benefactoribus credit, bona quam mala. Ideo multa Chriſtus paſſim beneficia conferebat, ſanando infirmos, & mortuos ſuſcitando: vt hac ratione ſe in ipſorũ amorẽ inſinuaret, illiq; libentius eũ audirent, ac audiendo crederent. Erat hęc miraculorum pręcipua cauſa; ſolet enim Deus hominem ad ſe allicere, ſicuti in ſcholis videmus, tenera puerorum ingenia præceptorum foueri, ac excitari induſtria, donec ætate prouecti, his verborum ac munerum lenocinijs non amplius capiuntur, ita cum humano genere Deum agere, teſtatur Auguſtinus: cum namque Veteris Teſtamenti homines videret, detineri honoribus, dignitatibus, opibus, alijſque commodis temporalibus, largiter ijs impartiebatur, ne à gentilium dijs, ſed potius à ſe precibus ea expoſcerent, ſibique ſoli adhærerent, verum cum iam ſub noua lege, prouectiores ſimus; *radicati* nimirum *in charitate, & fundati*, vt inquit Apoſtolus, aliter nobiſcum agit; docens *quoniam per multas tribulationes oporteat nos intrare in regnum Dei.* Imponendo ceruicibus noſtris crucem noſtram, Chriſtumque ſequendo. quin & ſpiritualium conſolationum dulcedine, ſolet interdum homines ad ſe allicere, quas aliquando vlterius progreſſis ſubtrahit: ne veluti pueri blanditijs illecti ſeruiant ei; ſed proprio quaſi ſtipendio, hoc eſt, ſola charitate inducti. Tali modo hoſce homines miraculoſe curando, ad ſe pertrahebat.

Cauſa miraculorum.

Lib. 5 de ciu. Dei c. 25. & li. 10. c. 14

3. Epheſ. 17.

Act. 14. 22.

2. Ratio.

Secunda ratio eſt, vt homines doceat, qua de cauſa in mundum venerit, nempe, vt humanum genus ex omnibus eriperet miſerijs, non ſolum corporis, ſed & animæ, cuius

miſeriæ, per corporales ægritudines ſignificantur. Quemadmodum fames ſpiritalis cui Euchariſtia (de qua Chriſtus paulo poſt diſſerit) medetur. Ideoque omnia ægritudinum genera ſanabat, dæmonia abigebat, & mortuos ſuſcitabat; vt hinc diſceremus, ab eo animarum noſtrarum languores, hoc eſt, peccata, ac imperfectiones noſtras, curari, ex praua voluntate dæmonem eijci, ac tandem in extremi iudicij die, corpora ſingulorum reſuſcitari: Quemadmodum in hoc
Ioan. 6. 54. eodem capite, apud Euangeliſtam fatetur, dicens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam: & ego reſuſcitabo eum, in nouiſſimo die*; nam morbos curans noluit haberi medicus, qui arcanas rerum naturalium vires adhibeat; vt Phariſæi calumniabantur, maxime Archiſyna-
Luc. 13. 14. gogus ille, qui indignans dicebat turbæ; *Sex dies ſunt, in quibus oportet operari; in his ergo venite, & curamini: & non in die Sabbathi.* Similiter neque hic voluit ſeſe venditare piſtorem, qui ex quinque panibus plures efficeret, ijſque quinque hominum millia ſaturaret, ſed vt per hæc altius animo aſſurgentes, ad ſpiritualium curationum remedia perueniremus.

3. Ratio. *Tertia* ratio eſt, vt hominem doceat, quonam pacto in mũdum hunc venerit, non quidem neceſſitate propria compulſus, aut iuſtitia, culpaue inductus, ſed ex ſola miſericordia, vt nos ſcilicet iuuaret, liberaretque, quam miſericordiam ita nobis inculcare voluit, vt beneficiorum eius memores, ſedulo nobiſcum cogitaremus, quam multa ac magna ea ſint: per quæ ſine vllis noſtris meritis, ex ſola Dei bonitate, plurimum nobis accedit emolumenti: maxime cum ipſius ſacratiſſimæ recordamur paſſionis, qua omnia nobis promeritus eſt bona. Sunt ergo hæ tres rationes, cur Chriſtus prædicationis ſuę tempore, toties; tam varia, vtiliſſimorum miraculorum ſigna, coram populo ederet. Quibus etiam nos docere cupit, quod tribus de cauſis, eum in ſancta ſua Eccleſia ſequi debeamus. *Primo* quidem: vt vera fide Deum cognoſcamus. *Deinde*: vt ab omni malo liberemur. *Tertio*, vt in hora mortis noſtræ miſericordiam conſequamur. Eccleſia namque miſericordiæ domus eſt, quam miſericordiæ Deus inhabitat. Dauide atteſtante:

Tribus de cauſis Chriſtus in Eccleſia ſequẽdus.

1. 2. 3.

ſtante. *Quia apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio.* Populus videns ſtupenda hæc miracula, Chriſtum ſequebatur; nonnulli vt grates ei agerent, ob recuperatam valetudinem, quidam vero admiratione capti, ob inſolitam miraculorum gloriam, nos gratitudinis ergo Chriſtum ſequi debemus, ob beneficiorum, quæ ab ipſo cõſecuti ſumus, magnitudinem. Angeli iugiter ei adhæreſcebant, admirantes ſtupendam eius bonitatem, humilitatem, manſuetudinem, &c. Non deerant quoque in turba, qui ex curioſitate, ac malitia, Domini veſtigijs inſiſtebant; veluti Phariſæi, eorumque complices, quorum nequitia, & ſi Chriſto probe eſſet cognita, non tamen ideo eos priuauit refectione, aut indignabundus reiecit; docens nos *inprimis*, vt bene mereamur de his, qui nos odio proſequuntur: *non reddentes malum pro malo:* vt recte monet Petrus; ſed bonum. *Secundo*, ne occulta hominũ peccata publicemus, vnde docet Confeſſarios, ne ob peccata occulta, quenquam ab Euchariſtiæ ſumptione publice repellant; Quemadmodum Chriſtus, ne Iudæ proditoris ſui ſcelus alijs condiſcipulis patefaceret, ad menſam ſuam eum admiſit, eique cum cæteris, corpus ſuum manducandum diſtribuit. *Pſal. 129. 7.* *1. Pet. 3. 9.* *Matt. 26.*

Sed forſitan dices, etiam hoc tempore, omnes Chriſtum fore ſecuturos, ſi ſimilia edens miracula, infirmitates noſtras curaret. Ad quæ tria reſpondeo. *Primum* eſt, quod iam neceſſe non ſit, homines miraculis ad CHRISTVM trahi, hęc namque vt Paulus ait: *In ſignum ſunt, non fidelibus, ſed infidelibus.* Recentes ac nouellæ plantę, inquit Gregorius, irrigatione indigent, non adultæ, firmiterque radicatæ. Vnde Eccleſia non miraculorum ſignis, ſed fidei ſoliditati innititur, fundamentum religionis noſtræ verbum Dei eſt: ideo credimus quia Deus dixit, non quia miraculis confirmauit. Licet primitiuæ Eccleſiæ Chriſtiani, his ad fidem inducti ſint, quam vbi firmiter ſemel amplexi ſumus, haudquaquam illorum amplius adiumento opus habemus; Imo obeſſent, plus, quam prodeſſent. Merito increparemur cum infideli Regulo cui Dominus obiectabat, quod *niſi ſigna ac prodigia videret non crederet.* Si namque Deus Chriſtianis bona omnia, *Obiectio.* *Reſponſio trina.* *1.* *1. Cor. 14. 22.* *Hom. 29. in Euang.* *Ioan 4. 48.* *Lib. 1. de Ciu. cap. 8. in fin.*

quæ petunt, largiretur: inquit Auguſtinus; Iam non niſi propter talia præmia, ſeruiendum illi eſſe, arbitraremur, *nec pios nos faceret talis ſeruitus, ſed potius cupidos & auaros.* Itaque iam tempus eſt animas curandi, atque in iis per verbum Dei, ſacramentorumque adminicula, interna edendi miracula, quæ nec inferiora externis, nec minus mirabilia ſunt, cum anima ſit corpore ſubtilior, & diabolus illam non poſſit contingere, qui in corpore multa perpetrat. Dico *Secundo*, quod etiamſi CHRISTVS illa hoc tempore ederet miracula, quæ olim cum in terris degeret, edidit: non omnes tamen ipſum ideo ſecuturos, ſed illos forſitan ſolummodo, qui beneficiorum eius redditi eſſent participes. Quemadmodum nemo in pretio habet Medicum, qui non eius opera indiget; ideo ſani, opulenti, nobiles, & qui delitias, voluptateſque conſectantur, veluti Caiphas, Annas, Herodes, Pilatus Principes Sacerdotum, ac Phariſæi eum negligerent. Plurimi extitere eximiæ ſanctitatis, veluti Bernardus, Dominicus, & cęt. qui celeberrimorum miraculorum gloria illuſtres, maiores habuêre famæ ſuæ derogatores, quam vitæ imitatores, cuius ratio eſt, quod miracula humanum ingenium non cogere, ſed aliquatenus mouere ſoleant; vnde qui plus in contrariam inclinant partem, illi poſthabitis miraculis, ſuis potius inhærent affectionibus. Hinc Chriſtus Phariſæis obiiciebat: *quo pacto poſſent credere qui gloriam ab inuicem acciperent?* docens ambitione, aliiſque peccatis, plus hominem à fide abſtrahi quam miraculis attrahatur, etſi enim hæc doctrinæ noſtræ veritatem cōfirment, vitia tamē nos reuocāt, ne intellectus credat (debet quemadmodum ſuperius dictum) voluntas conſentire; quæ ſæpe per deprauatas cupiditatum paſſiones, aliorſum rapitur. Dico *Tertio*, Chriſtum non omnium curaſſe ægritudines: Quemadmodum conſtat exemplo iſtius Paralytici, qui in probatica piſcina, iuxta quam (vti Euangeliſta teſtatur) ingens iacebat languentium multitudo, ſolus valetudinem recepit: & claudi iſtius, qui multis ad valuas templi expoſitis, & à CHRISTO nullatenus curatis, tandem à Petro ſanatus, in templum introiit. vnde B. Lucas ait, Chriſtum eos ſanaſſe, qui cura *indigebant*: plurimos autem licet reperire infirmos, qui

2. Reſponſ.
Ioann. 5. 44.
3. Reſponſ.
Ioan. 5. 4.
Act. 3.
Luc. 9. 11.

Digitized by Google

qui ſanationis cura opus non habent, quod corporalis ægritudo eorum ſaluti vtilior ſit. Quemadmodum conſtat de Petronilla B. Petri Apoſtoli filia: de qua cum interrogaretur, quid cauſæ eſſet, quod cum alios ſanaret, filiam ab ea qua detinebatur paralyſi, non liberaret? Reſpondit: ſic animę eius ſaluti, quæ corpori longe præferenda eſt, expedire. Veruntamen ne hoc putaretur diuinæ gratię inopia fieri, ait ad filiam: ſurge Petronilla, nobiſque miniſtra. ad quam vocem illa protinus, viribus integris exſiliens, diſcumbentibus miniſtrauit, cunctis rei adminiſtratione defixis. Expleto aũt miniſterio, iuſſit eam ad lectum redire, ſunt præterea qui membrorum ſanitate abutuntur, & infirmitatis tempore ad meliorem redeunt mentem. de quibus Regius Propheta: *Infirmati ſunt*, inquit, *nec fuit qui adiuuaret: appropinquauerunt vſq; ad portas mortis, & clamauerunt ad Dominum cum tribularentur.* Itaque ægritudo plerumque: non minus vtilis ac ſalutaris eſt, quam proſpera valetudo; quod hominem doceat ſui ipſius cognitionẽ, mundi contemptum, nouiſſimorum recordationem, patiẽtiam, humilitatem, ac pœnitentiam. ideo cum res poſtulat, atque, animarũ expedit ſaluti, ſolet etiamnum Deus, noſtris mederi ęgritudinibus, non ſine inſigni miraculo: maxime vero in extrema vnctione, quod ſacramentum ideo morituris confertur, & in magna annonæ caritate mirabiliter homines ſuſtentat. Præcipuam vero Religioſorum curam tunc gerit, qui oſtiatim mendicantes, miraculoſe propemodum vitam tolerant, etſi miraculum non ad oculum pateat.

31. Maij in lectione Breuiarij.

Pſal. 106. 12.

Cæterum quæſtio hic oritur, quo pacto Euangeliſta dicat, turbam hanc Dominum ſecutam, ob id quod eius conſpexiſſent miracula, cum Chriſtus ipſemet in hoc eodem capite illis obijciat, quod eum quæſierint, *non quia ſigna viderant, ſed quia ex panibus manducauerant, & ſaturati erant.* quæ ſibi mutuo contrariari vident̃, duplici modo poſſumus reſpondere. *Primo*, homines hoſce prima vice, ex deuotione Dominum ſecutos, cupientes ipſius audire verbum, ipſiuſque miraculis refici, prout à nobis ſuperius commemoratum, verum cibo iam ſaturos, conieciſſe oculos magis ad res temporales, quam ſpiritales: quod & nobis ipſis ſæpenumero vſu venit, qui in

Queſtio.

Ioan. 6. 26.

Reſponſio duplex.

1.

neceſſitate diuinum imploramus auxilium, verum iam ſecuri, ac voto potiti, immemores ſumus benefactorum, inſtar canum, qui rugiente ſtomacho varias addiſcunt geſticulationes, quibus ſuis gratificentur Dominis: ſaturi vero has nihil

Altera. curant. *Secundo*, Reſpondeo. Non ideo eos, etiam prima vice, Dominum ſecutos miraculorum cauſa, hoc eſt, vt ex eis ſpiritalem aliquem haurirent profectum, ob quem miracula erant facta, nempe, vt inde diſcerent, Chriſtum verum Dei filium, ſed propriam ex hoc captaſſe vtilitatem, illudque quod Chriſtus pro minimo reputabat, illos primario habuiſſe loco, nempe, priuata tẽporalia commoda: contra, quod Chriſtus maxime faciebat; nempe, ſui agnitionem, id ipſos minimi feciſſe, ac quaſi contemptui habuiſſe. Ea igitur de cauſſa, Euangeliſta ait, eos Dominum ſecutos; *quia videbant ſigna quæ faciebat, ſuper his qui infirmabãtur.* ac ſi aperte diceret, ideo Chriſtum ſequebantur, vt eorum curaret infirmos: non vero, vt propter edita miracula gloria ipſius redderetur illuſtrior.

Tract. 25. in Ioan. Hinc eſt, quod Diuus Auguſtinus conqueritur, plurimos paſſim reperiri, qui non tam Chriſtum propter Chriſtum, quam

Quinam Chriſtum propriæ vtilitatis cauſſa quærant. propriæ vtilitatis gratia quærunt; Quales *inprimis* ſunt, qui Eccleſiaſticos ideo ſollicitant, vt per ipſos in rebus iuuentur temporalibus, poſtulantes teſtimonium Paſtoris, ac Confeſſarij ſui, quo poſſint ad aliquam promoueri dignitatem. Vnde

1. nonnulli ſuos interpellant Confeſſarios, quatenus pœnitentes moneant, ſuis ſatisfacere creditoribus: alij, vt eleemoſynam aliquam pro ſe, ſuiſque amicis extorqueant: non aliter ac ſi vel debita ſua venirent repetitum, vel eleemoſynam expetitum. Vnde qui tale quid in confeſſione pertractant, non tam de ſuis confitentur peccatis, quam quod ex diſpenſatore myſteriorum Dei velint rerum temporalium efficere quæſtorem. Sunt & alij qui ideo confitentur, vt poſtea in temporalibus ſentiant confeſſariorum operam: ad momentanea

2. magis, quam ad ea quæ ſaluti conducunt, intenti. *Secundo*, qui

Lib. 1. de ciu. Dei. ca. 1. in rebus temporalibus ſibi ipſis per Eccleſiam opitulantur: quemadmodum infideles, qui ob barbarorũ rabiẽ nonnunquam ad Chriſtianorum confugiebant baſilicas, vt illic vna cum cæteris (barbari namq; ac pagani Chriſtianis, vti Auguſt. ait,

ſit,quandoq; parcebant)ab hoſtili inuaſione tutiores eſſent. *Tertio*, qui ſpiritalia petunt, ob carnalia:quales *inprimus* ſunt, qui filios,ac conſanguineos ſuos, ideo in monaſteria detrudunt,aut ad opimas præbendas promouent, vt poſtea temporalibus horum bonis gaudeant.*Deinde* qui hac de cauſa ad Eccleſiam adſpirant,vt vel Chriſti patrimonio efficiantur ditiores,vel mollius,delicatiuſque viuant,aliquam conſequãtur prȩlaturam(plus mitram pedumque famentes quam Dei cultum opere exercentes) aut ſimile quid emolumenti, honoriſque conſectentur.*Poſtremo*. Qui in adminiſtratione Eccleſiaſticæ functionis,plus numerandis pecunijs, quam animabus lucrandis inſiſtunt. Apoſtolorum hæc vox erat: *Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei,& miniſtrare menſis.* Itaque hac de cauſa ſeptem delecti ſunt Diaconi,qui externum obirent munus. Hodie multis in locis, longe ſecius contingit: ante omnia diſpicitur, quantum emolumenti beneficium culinæ allaturum ſit,ſepoſita interim omni animarum Chriſto lucrifaciendarum cura: Deinde, diligentior adhibetur ſollicitudo pro temporalibus, quam vt Eccleſiaſticæ obligationi ſatisfiat. Hinc decimas, alioſque annuos fructus, nos ipſi percipimus;Miſſarum vero dicendarum, aliorumq; grauaminum obligationes vicarijs,aut Sacellanis noſtris imponimus:quaſi æquum non ſit, vt nos tales ſubeamus functiones,qui tantæ ſumus, vel familiæ, vel eruditionis, tantique in oculis noſtris. Chriſtus Dominus monebat. *Primo*: *quærendum eſſe regnum Dei, vt deinde cætera adijcerentur nobis*, verum nos quærimus primo temporalia,quaſi regnum Dei vltro nobis adijciatur.Itaque omni ſtudio,frugibus, nummiſque inſudamus,horarum canonicarum penſo ſepoſito, aut curſim perſoluto:non conſiderantes qualiter, & quam illæ in choro,à Mercenarijs, inepte,ac ſine attentione deglutiantur. Cũ tamẽ ideo temporaliũ vſus nobis donatus ſit,vt omni deuotione ſpiritalibus incumbam⁹.Neque.n.Eccleſiaſtici facti ſumus,vt inſtar porcorũ,ventrẽ farciamus,ſed vt Deo ſeruiamus,illiq; gratũ obſequiũ prȩſtemus.Quæ ſi ita tecum nõ rum inaueris,cogita Deum eo diſtrictiorem,de quolibet denario,ex Eccleſiaſticis bonis,quæ patrimoniũ ipſius ſunt,rationem,

3.

Act. 6.2.

Matt. 6.33.

tionẽ exacturũ, quo hæc grauiora ſunt, quam ſi verba otioſa (de quibus ſingulis in die iudicij reddẽda erit nobis ratio) proferamus. Eccleſiaſtica bona ſpecialiter Deo dicata ſunt, & qui his abutitur, ſacrilege in Deum peccat. Quotquot ergo de Chriſti viuitis patrimonio, conſiderate, quo pacto illud expendatis. Chriſtus enim accuratiſſimam huius rei curam habebit. Nolite vobis ipſis abblandiri, alioquin infinitã diuinę vltionis ſentietis vindictam, ac iuſtiſſimam ſententiam.

Matth. 12. 36.

IV. *Subijt ergo in montem Ieſus, & ibi ſedebat, cum diſcipulis ſuis.* deſcribit hoc loco notabiliter Euangeliſta huius miraculi, quod narrare intendit locum, tempuſque, vt per rerum circumſtantias fides ſcribenti habeatur, quod commune eſt omnibus Euangeliſtis, cum fidei noſtræ myſteria deſcribunt, nam quia per hęc, magna in mundum inuecta mutatio, veteriſque Legis in nouam transformatio, ſolent rei geſtæ tam locum, quã tempus deſcribere. Sic cum Chriſti conceptionem ab Angelo Virgini nuntiatam enarrant, (primum ſcilicet nouę legis Exordium) ſcribunt in Nazareth accidiſſe, tribus menſibus antequam Ioannes Baptiſta naſceretur. *Deinde*, quod Chriſtus tunc in Bethleem natus ſit cum totius orbis generalis eſſet deſcriptio. *Tertio*, quod Ioannes Baptiſta Exorſus ſit prædicationem, & baptiſmum, iuxta Iordanem, quintodecimo Tyberij Cæſaris anno. *Quarto* Chriſti transfigurationem in qua à Patre ſuo cœleſti noui teſtamenti mediator, ac doctor pronuntiatur, qui in locum Moyſis ſuccedat, in edito quodam monte, quem Thabor fuiſſe plerique adferunt, accidiſſe, idq; ſex diebus poſtquam de ſua locutus fuiſſet paſſione. *Quinto*, Chriſtum Hieroſolymis grauia ſubijſſe tormenta, ipſamque mortẽ, in monte Caluarię ſuſtinuiſſe, ibiq; ſepultum, cum pridie, poſt agni paſchalis eſum, ſanctiſſimum corporis ſui ſacramentum in monte Sion inſtituiſſet: illo nimirum tempore, quando Iudæorum erat Paſcha. *Sexto* eundem à mortuis reſurrexiſſe, poſt magni illius Sabbathi diem. *Septimo* aſcendiſſe in cœlum quadrageſimo inde die, ex monte Oliueti: ac poſt dies decem, hora tertia poſt exortum ſolis, Sanctum miſiſſe Spiritum, diſcipulis Hieroſolymæ pariter conſidentibus; in his namque & ſimilibus ſcripturę locis accurate ponitur tempus, &

Conſignatio circumſtantiarum cur?

Luc. 1. *Luc. 2.* *Luc. 3. 1.* *Matth. 17.* *Matth. 21.* *Act. 1. 3.* *Act. 2. 15.*

Cur in Scripturis aliquando extimatur tẽpus & locus

pus,& locus.vt *inprimis* doceamur hęc magna eſſe,ac indubitatæ fidei;ita vt refragari non liceat.*Deinde*:ne cuiquam innouandæ religionis dogma in Eccleſiam introducere molienti, facile fidem habeamus:niſi tam loci,quam temporis, in quo hæc facta ſit innouatio,accuratam nobis rationem reddat.omnes quotquot exiſtũt hæretici, qui nouis, ſtudent antiquũ priſcæ religionis vigorem obliterare;ſolent de ijs quæ ſibi diſplicent,illud comminiſci,vt dicant,poſt Apoſtolorum tempora,magnum paulatim irrepſiſſe inEccleſiam abuſum,ſummam immutationem introductam , contra expreſſum Dei verbum,ſinceramq; Apoſtolicam doctrinam.abuſum vocãt, quidquid ipſorum ſtomacho parum ridet. Sic Arrianis, & Macedonianis olim abuſus, imo ſacrilegium erat, quod in Sanctiſſima Trinitate tres perſonæ, non niſi vnus ſint Deus. Similiter & Neſtorianis, pro abuſu erat , Chriſti perſonam, Deum pariter eſſe,& hominem.B.Virginem Dei & hominis exiſtere matrem.Et Iouiniano cœlibatum matrimonio præferri,noſtris vero hæreticis,tam multa ſunt , quæ diſplicent: vt nihil fere apud nos Catholicos in vſu ſit, quod nõ pro abuſu reputari velint;nempe, miſſæ ſacrificium,Eccleſiæ ſacramenta,imaginum cultum,inuocationem ſanctorum,orationem pro defunctis,cœlibatum ſacerdotum,vota religioſorũ, ciborum abſtinentiam,quæ quidem omnia(vt ipſi garriunt) paulatim Pontificum , ac Presbyterorum pertinaci ſtudio nouiter adinuenta, introductaque ſunt. Verum cum ab iis locum, ac tempus, quando hæc tam inſignis primo facta ſit innouatio,quærimus. Nempe vbi, quando, quiſue primus miſſam celebrauerit,confeſſionem exceperit, ſanctos inuocauerit,imagines coluerit,pro defunctis orauerit,&c. Tunc quouis piſce taciturniores ſunt:vt nec locum nec tempus nec autorem vllum nominatim queant exprimere; reſpondent, quod Põtifices quidam id paulatim fecerint,nullius interim proferendo nomen , ſub quo potuiſſet aliqua nouæ religionis introductio,parum cum Apoſtolica doctrina conueniẽs, eſſe inuecta.vnde prudentiores facile aduertunt,merum eſſe fucum , immo magnum adiumentum ad quaſuis introducẽdas nouitates, rudemque plebeculam in omnes errorum

latebras

Digitized by Google

Ioan 6. latebras pertrahendum, Ioannes Euangeliſta huius ſcriptor Euangelij, volens aliquanto copioſius, enucleatiuſque de ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento diſſerere, de quo Chriſtus Dominus, poſtquam turbam hanc quinque panibus, ac duobus piſcibus refeciſſet, multa, præclara, ac ſublimia documenta propoſuit: voluit idcirco locum, tempuſque in quo hæc acciderant, accurate deſcribere; vt nimirum omnia ita veraciter accidiſſe credentes, ea magno in pretio habeamus, ſingulaque verba, quę de hoc pane cœleſti, hoc eſt venerabili altaris Sacramento dicerentur, diligenter trutinaremus: nullatenus cum ſacrilegis hæreticis cogitantes, Chriſtum tā prolixa, tamq; ſeria diſputatione, non niſi exiguum nudi panis fruſtulum nobis obtrudere, ſed potius ipſiſſimum ſacratiſſimum ſuum corpus, vna cum anima, ac deitate, de quibus *Ioan. 6. 51.* cum Capharnaitis diſſerens, aiebat; *panis quem ego dabo vobis, caro mea eſt pro mundi vita, hic* quippe *eſt panis ille*, non qui ex piſtoris prodijt furno, *ſed qui de cœlo deſcendit*, vnde *ſi quis manducat hunc panem viuet in æternum, &c.* Chriſto vſitatiſſimum erat, in montibus orationi, prædicationique vacare, vt ſuo nos doceret exemplo, ad altiora contendere, non tam corpore, quā *Iſai. 14 13.* animo ac cogitatione, non quidem vti dæmon fecit, *qui in cælum conſcendens, ſedendo in monte teſtamenti*, ſuper aſtra Dei, ſuum voluit exaltare ſolium ſedens *in monte teſtamenti*, *in lateribus Aquilonis*, vel etiam ex edito monte oſtendendo Chriſto om- *Matt. 4. 8.* nia regna mundi, eorumque gloriam; qui quidem mons, eſt *Apoc. 17. 4.* ſuperbia, cui fucata illa Babylonica meretrix inſidet; ſed vt Chriſtus; qui ad ſublimem perfectionis apicem, nos cupit euehere. Plurimi inferius remanent, ad littus maris, nempe, qui per confeſſionis remedium ſua expiarunt peccata, eaque ſerio deteſtantur, atque in vulgari virtutum ſtudio ſe ſe exercent, ſeruando ſcilicet matrimonij leges, viuendo ſobriè, honeſtè, verecūdè, alijſque neceſſarijs ad ſalutem virtutibus incumbendo. Atque hi laudabiliter agunt: verum, vt qui ad littus maris habent domicilium, in periculo degunt, quando ingens maris ingruit tempeſtas: ita & hi graue incurrunt nocumentum, quando mundus aduerſa tempeſtatis procella concutitur. Vnde Chriſtus diſcipulos ad Euangelicæ perfectio-

fectionis montem adſumens, eos ſemper, & vbique præcedit, factis prius docens, quæ ab ipſis deinde fieri vult. Itaque volens nos ad voluntariæ paupertatis amorem inflammare, inquit: *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende, quæ habes & da pauperibus*, Matt. 19. 21.
de ſe ipſo vero ait: *Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos*: *Filius autem hominis non habet vbi caput reclinet*. Hortatur nos deinde Matt. 8. 20.
ad humilitatem, dicens: *Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde*. Monet inſuper vt manſueti, miteſque ſimus: cum dicit: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*. De Chriſto enim Matt. 11. 29 Matt. 5. 4.
Scriptura prodit, quod cum vocaretur *vorator, vini potator, Samaritanus*, atque *dæmonium habens*, &c. Nihil reſponderit aliud, quam: *ego dæmonium non habeo*. Vult præterea, vt à riſu, Ioan. 8. 49.
cachinoque abſtinentes, lamentis, pœnitentiæque exercitijs vacemus dicens: *Beati qui lugent*, &, *væ qui ridetis nunc*. Vnde & Luc. 6. 21.
in his prior ipſe nos præceſſit, quia ſæpius fleuiſſe legitur; riſiſſe nunquam. *Quarto*, cupit nos vigilijs; precibuſque intentos; *vt vigilemus & oremus, vt nō intremus in tentationē*: ipſe multas Matt. 26. 41. Luc. 21. 37 & c. 6. 12.
noctes inſomnes ducens, & orationi ſolummodo inſiſtens. *Quinto*, ſerio nos hortatur, vt ignoſcamus his qui aduerſus nos deliquerunt, orando pro ijs. Idem ille fecit, cum cruci adfixus, Patrem pro tranſgreſſoribus oraret; dicens: *Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt*. *Sexto*, monet, vt humiles, Luc. 23. 34. Matt. 11. 29.
obedienteſque ſimus; de ipſo autem Paulus ſcribit, quod fuerit *obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis*: immo *tanquam ouis ductus eſt ad occiſionem, non* ſemel quidem *aperiens os ſuum*. Phil. 2. 8. Iſai. 53 7.
Septimo: iubet vt nos mutuo diligamus, dicens de ſe ipſo: *Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam ſuam ponat quis, pro amicis ſuis*. Ioan. 15. 17. Ibid. 13.
Nam etſi maioris videatur eſſe charitatis, pro inimicis animam ſuam ponere: attamen qui inimicos ſuos, loco amicorum habens, pro iis animam ſuam offert, vti Chriſtus fecit, is in charitate perfectus eſt. Chriſti itaque doctrina omnes alias quaſcunque ſuperat, quam cum audis, ſurſum conſcende, non ſicuti exhalationes humidę ex aquis, cum nebula aſcendentes, quæ in aere condenſatæ, ruſus cum imbre in terram decidunt, ſed inſtar fumis qui in aerem transformatur. Sunt nonnulli qui perfectionis incipiunt ſemitam, ſed citiſ-

Lib. de vita pie inſtituenda. Doctrina 1. de renuntiatione in fine eſt tom. 5. Bibliotheca Sancta

citiſſime referunt pedem. Refert Dorotheus Archimandrita, monachum quendam à ſuperiote ſuo miſſum fuiſſe, ad Seridum Abbatem, ita tamen, vt eodem illo die remearet domũ, interim vero immenſa oborta tempeſtate, ac grauiſſimo imbre decidente, ſuasêre ſeniores, vt nocte illic conquieſceret, verum ille Abbatis ſui imperio parere volens, egreſſus eſt foras, Alijs inter quos & Dorotheus erat, eum ad amnem vſq;, qui mirum in modum intumerat, perſequentibus, ſperantes, illum, cum tantam aquarum inundationem cõſpexiſſet, mutaturum conſilium, pedemque retracturum: verum ille, exutus veſtibus, ijſque ceruici impoſitis, natatui ſeſe tradidit, cum illico ſtupentibus omnibus, in alteram ripæ partem translatus eſt, Deo tantam largiente obedientiæ merito virtutem, hinc diſce & tu auſpicata fœlicius conſummare.

Marc. 6. 30. Apoſtoli nos docẽt.

Marcus inquit Apoſtolos prædicationis munere perfunctos, expleto iniunctæ legationis officio, ad Chriſtum rediſſe, rationem reddentes, eorum quæ egerant, docuerantque,

1\. inſtruentes *inprimis* nos, quod omnes Catholicos Paſtores, Doctores, Concionatores deceat paratos eſſe, ad reddendã, ſuperioribus rationem rerum à ſe geſtarum, ac prędicatarum.

Gal. 2. 2. Quemadmodum Apoſtolus Paulus fecit, qui aſcendens Hieroſolymam, contulit cum vniuerſalis Eccleſiæ Primate, atq; Apoſtolorum cæterorum vertice, B. Petro, Euangelium quod

Act. 15. 2. *Matt. 16. 18.*

prædicabat in gentibus, cum etenim Retrus ſit petra illa, ſuper quam Chriſtus ſuam ædificauit Eccleſiam, quiſquis huius fidei ſoliditati, quæ in Apoſtolicæ ſedis Cathedra ad finem vſque perſeueratura eſt, non innititur, in vacuum nititur. *Se-*

2\. *cundo*, Inſtruimur, vt corporalis laboris exercitium, quod prædicando, confeſſiones audiendo, ſacramenta adminiſtrando, proximiſque opitulando peregimus, & maxime poſt ſecularium rerum negotia, cum Chriſto, in remotiori monte conquieſcamus, examinando nimirum conſcientiam, quo pacto nos in commiſſo munere geſſerimus, offerentes Deo laborũ noſtrorum manipulos, ac alacriter nos denuo, cũ hiſce Apoſtolis non diutinam in otio moram trahentibus, ad recentem occupationem accingentes.

V\. *Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus Iudæorum*, deſcribitur

iam

Digitized by Google

iam nunc temporis circumſtantia, quando miraculorum hoc, tanquam figura, ac præambulum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ, (vti ſuperius diximus) à CHRISTO deſignatum ſit; qui haud multo poſt occaſionem hinc ſumens, Capharnaitis, de hoc eodem ſacramento, longe lateque diſſeruit: docens omnes diuini verbi precones, animarum curatores, vt circa Paſchatis ſolennitatem, populum inſtruant, in his quæ ad dignam tanti ſacramenti ſumptionem pertinere noſcuntur; vnumquemque ſecundum ingenij ſui capacitatem: edocentes myſteria illa, quæ in hoc ineffabili ſacramento deliteſcunt. Singulis namque Chriſti fidelibus, ſub excommunicationis pœna, ſerio præcipitur, ſemel circa ſolennitatem hanc Euchariſtiam ſuſcipere, vt ad minus ſemel in anno cum Deo ſeſe reconciliantes, illi vniantur, illique ſeſe offerant, qui delitias reputat *eſſe cum filiis hominum*, & delectatur vt iugiter nobiſcum permaneat dicens: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſæculi.* Donec ſcilicet, iſtud iuge auferatur ſacrificium. olim ex Apoſtolica inſtitutione, ſolebant Chriſtiani ſub quotidiano miſſæ ſacrificio, cui ſemper intererant, quotidie communicare, prout ex Apoſtolorum actis colligere licet: Lucas enim commemorat illos *fuiſſe perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis* (Euchariſtici) & operationibus, quibus ſeſe ad eius dignam præparabant ſumptionem; *quotidie*, ſcilicet, *vnanimiter perdurantes in templo, & frangentes circa domos panem*; hoc eſt, vti Oecumenius exponit: in Eccleſia, quæ Dei domus eſt: ibi namque Apoſtoli Miſſæ ſacrificium quotidie offerentes, panem Euchariſticum poſt conſecrationem frangentes, præſenti populo ſumendum diſtribuebant. Itaque Beatus Anacletus Pontifex iuxta, ac Martyr, hac de re huiuſcemodi promulgauit decretum: *peracta conſecratione omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus. Sic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & Sancta Romana tenet Eccleſia.* Verum quia præceptum hoc tepidioribus videbatur ſeuerius, idcirco à Fabiano Pontifice, circa

Prouer. 8. 31.
Matt. 28. 20.
Dan. 12. 11.
Quotidiana communio.
Act. 2. 42.
Ibid. 46.
In c. 2. Act.
Epiſt. 2.
De Conſecr. diſt. 2. Epiſt.

circa annum Domini 238. Mitigatum eſt: qui docet ſatis fore ſi quilibet ter ſaltem in anno, nempe, in Paſchate, Pentecoſte, ac Dominicæ Natiuitatis ſolennitate, ſacram Euchariſtiã frequentaret. Et qui tribus hiſce temporibus non communicauerint, eos Agathenſe concilium, quod circa annum Domini ſextum ſupra quingenteſimum, in Galliis celebratum eſt, *neque pro Catholicis, neque inter Catholicos habendos* cenſet. At vero flacceſcente paulatim priſcæ deuotionis, erga hoc ſanctiſſimum ſacramentum, feruore; miſerta pia mater Eccleſia ſuorum filiorum, indulſit tandem (licet ægre) quantum omnino potuit. Alias namque cupiuiſſet, vt omnes Chriſti fideles, prout olim vſitatum fuit, quolibet ſaltem Dominico cõmunicarent: vti conſtat ex antiquiſſimorum Patrum Monumentis; nempe, ex Cypriano, Iuſtino, Ambroſio, Hieronym. Auguſtino, Chryſoſtomo, aliiſque, qui hanc tam laudabilem conſuetudinem magnopere commendant. Ea namque de cauſa ANNO DOMINI centeſimo ſexageſimo tertio, ſolennem venerabilis ſacramenti diem inſtituit, vt ſingularis ei quotannis haberetur ab Eccleſia honos, non ſolum externo deuotionis cultu, ſed internæ quoque pietatis affectu, quem condigna frequentiori illius ſumptione declaraturi eſſemus: Quemadmodum à plurimis Chriſtianis, teſtante D. Thoma, illa tempeſtate coli ac frequentari cœpit. Quemadmodum namque primaria cibi, & illorum qui ea coxerunt, laus, in eo conſiſtit, ſi ingenti cum appetitu ſumantur, ita & præcipuus huius ſacramenti Euchariſtiæ cultus, in eo eſt, ſi magno cum deuotionis affectu, ac deſiderio frequenter ſuſcipiamus. Nihilominus tamen, ne frigidiores illi Chriſtiani facile in aliquam inciderent excommunicationis ſententiam, aut lethalis peccati reatum, per inobedientiæ transgreſſionem, ſtatuit eadẽ ſancta mater Eccleſia, neminem in has coniici difficultates, qui ſemel ſaltem in anno, idque circa Paſcha, ſacramentum hoc deuotè ſuſceperit. ſuper quo OEcumenicum Lateranenſe Concilium, ſub Innocentio III. Anno Domini 1213. Romæ celebratum, cui & plus quam 1215. interfuère Epiſcopi, vna cum Patriar-

Cap. 8.

Cypr. de orat. Domin. Iuſti. Apo. 2. ad Anton. Ambr. li. 4. de Sacram. c 6. & li. 5. cap. 4. Iero. Apolo. pro libro aduerſus Iouin. Aug. ſer. 25. de ſer. Dom. Chryſ. homil. 61. ad populũ Antiochen. In lectione feria 6. poſt feſtum ven. Sacramenti.

Patriarcha Conſtantinopolitano, ac Hieroſolimitano, huiuſmodi promulgauit decretum. *Omnis vtriuſq; ſexus fidelis, poſtquã ad annos diſcretionis peruenerit, omnia ſua ſolus peccata confiteatur fideliter, ſaltem ſemel in anno, proprio ſacerdoti, & iniunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus implere: ſuſcipiens reuerenter, ad minus in Paſcha, Euchariſtiæ Sacramentum: niſi fortè de conſilio proprij ſacerdotis, ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus, ab eius perceptione duxerit abſtinendum; alioquin & viuens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriẽs Chriſtiana careat ſepultura, vnde hoc ſalutare ſtatutũ frequẽter in Eccleſiis publicetur; ne quiſquam ignorantiæ cæcitate, velamẽ excuſationis adſumat.* Itaq; duo hic præcipiuntur, omnibus qui ad diſcretionis annos peruenerunt, qui quidem ab annis, ſecũdum Iuriſperitorum calculum, circa pubertatis tempus incipiunt; in maſculo nempè, dum annum 14. attigit; in puella, dũ duodecimum. Quando nimirum matrimonio ſunt habiles; quãquam nec in iunioribus eſſet magna difficultas, quo minus ad hanc menſam admitterentur, quando iſtius ſunt iudicij, vt ſciant, ſe Chriſti verum ſuſcipere corpus, neq; enim minus in ipſorum innocentibus operatur animabus, quam in adultiorum: quorum mens varijs ſæpe paſſionũ nebulis obſcuratur, hinc ante annos 1300. teſtatur Cyprianus, infantes Maternis adhuc vlnis inſidentes, huius ſacramẽti factos participes, proinde non rectè faciunt parentes, qui liberos, ob annorũ morumve pueritiã, ab hoc ſalutari epulo excludunt. pueritia ſufficiens ratio non eſt, cur tam ineffabili priuentur ſpiritali fructu; ſi alias bonæ ſint indolis, tãtiq; iudicij, vt cum aliquali reuerentia accedentes, intelligant, ſe Chriſtum illic realiter præſentem habere, qui eos ideo inuiſit, vt virtutũ donis decoret. Itaq; duo vt dixi includit hic canon, quorũ primum eſt, vt ſemel ſaltem in anno, proprio confiteamur ſacerdoti, ꝙ quidẽ prius faciendum eſt, antequam ad ſacram Euchariſtiã accedamus, ne ſi ſec⁹ cõtingat, diabolũ cum Iuda proditore accipiamus, vel vt Apoſtolus ait, *iudicium nobis ipſis manducemus, ſimusq; rei Dominici corporis & ſanguinis.* Chriſt⁹ qui peccatores ſerio reſipiſcentes diligit, eoſdẽ in malo obſtinatos deteſtatur. Refert Petrus Cluniacenſis Abbas cognomento *Venerabilis*: duos extitiſſe, qui non ſincere confeſſi, ſacram hoſtiam deglutire nõ pote-

Canon. 21.

Serm. 5. de lapſis.

Ioan. 13. 27.
1. Cor. 11. 21.

Li. 1. Mirac. ca. 3. & 5.

Ibid. c. 2.

poterant, donec rite confiterentur, Inter cætera quoq; narrat in Germaniæ partibus, quendam fuiſſe presbyterum, qui cum in lethali ſacrificaret peccato, iamq; ad ſacramēti ſumptionē perueniſſet, hoſtiam è manibus eius euanuiſſe, nihilq; in Calice conſpexiſſe; qui etſi ſuſpicaretur diuina id vltione factum, vt tamen de euētu rei certior redderetur, ſequenti quoq; die, inter miſſarum ſolennia, idem ſibi accidiſſe comperit. & cum tertio die perſuaſum ſibi haberet, quod omni conatu hæc impediturus foret, nihil profecit; atq; ita compunctus Epiſcopū adijt, illiq; confeſſus; impoſitam ſibi ab eo pœnitentiā ſtudioſe adimpleuit; ieiunijs interim, ac vigilijs, verberibus, ac varijs cruciatibus corpus ſuū caſtigans; quod cum longo admodum tēpore feciſſet, tandē Epiſcopi permiſſu, rurſus ſacrum acceſſit altare, & ecce nouum denuo miraculum, veniens namq; ad ſacram communionē, tres illas antea ſibi ſubtractas hoſtias, & calicem ſanguinis refertum conſpexit, tanto ſigno facile colligens, diuina bonitate iam ſibi redditū eſſe, quod ob peccati flagitium perdiderat: vt ſuo doceret exemplo, ne vnquā, cum mortalis peccati conſcientia, Euchariſtiam ſumemus.

Proprius ſacerdos quis?

Proprius vero *ſacerdos*, cui confitendum eſt; ſuperior eſt qui animæ tuæ gerit curam: nempe, apud ſæculares ordinarius Paſtor, aut Epiſcopus, apud Religioſos vero Abbas, ſiue Prior, aut Guardianus, vel quocunq; demum vocetur nomine: & præter hos etiam Prouincialis, ac Generalis, nec nō & Epiſcopus, maxime ſi ab ipſius iuriſdictione ſpecialiter exempti non ſint; quin & Romanus Pontifex, qui Chriſtiani ouilis generalis eſt Paſtor; ſed quādoquidem hi ordinarij ſuperiores, per ſe non queunt ſubditorum omnium excipere cōfeſſiones; alios poſſunt ſibi adſciſcere, q̧ dicuntur *proprij* ſacerdotes. Sic Paſtor ſubſtituit Sacellanos, Epiſcopus Pœnitentiarios pro ſua diœceſi; Papa Nuntios, pro his vel illis mundi regionibus. Habet inſuper Papa alios adhuc ſacellanos, nempe, quatuor mendicantium Ordinum Religioſos, & qui illorum gaudent priuilegijs; illis namq; omnibus facultatem largitur excipiēdarum paſſim per orbem confeſſionum, cum limitatione tamen decreti ſacri Concilij Tridentini; Itaque præcepto S. Matris Eccleſiæ facimus tunc ſatis, quando alicui horum iam nomina-

Seſſ. 23 ca 15. de Reformat.

torum

torum ſacerdotum, ſemel in anno noſtra confitemur delicta, ſiue ordinarij illi ſint, ſiue ab ordinarijs conſtituti.

Alterum eſt vt ſemel in anno, circa Paſcha, Sacramentum Euchariſtiæ reuerenter ſuſcipiamus, dederat quidem Chriſt⁹ mandatum de huius Sacramenti ſumptione, cum diceret: *niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinẽ, non habebitis vitam in vobis*, verum quia non determinat locum, vel tempus, Eccleſia definit quando, quomodo, & quoties id faciendum; exprimit namq; vices, dum inquit: *ad minus ſemel in anno* tempus; nempe, *Paſcha*; modum; nimirum, *reuerenter*, numerus eſt, vt *ſemel ad minus* fiat, licet ſatius foret fieri frequentius: nam ſicuti nouum committit letale inobedientiæ peccatum, qui ne ſemel quidem accedit, ita qui raro, ſæpe in venialia incidit peccata, tepeſcit in amore Dei, prauas vitiorum paſſiones altius imbibit, procliuior fit ad mortalia, ad acriores dæmonum incurſus, ad incantationum frequentiores occaſiones, ad alia deniq; tam corporis, quam animæ nocumenta, tempus eſt *Paſcha*; Hoc eſt, à die Palmarum, vſq; ad Dominicã in albis, ſeu (vt vocant) *quaſi modo* quod quidem tempus, ideo Apoſtolica inſtitutione nobis adſignatum eſt, vt veteris Teſtamenti figuram, quam Iudæi mordicus obſeruabant, etiam nos Chriſtiani obſeruarem⁹; ſicut enim Chriſtus ait, ſe non in mundum veniſſe *vt ſolueret*, ſed *adimpleret legem*; ita & præceptũ de Paſchali comedendo agno, potius cõſummare, quã abrogare voluit. In veteris Teſtamenti Paſchali agno, quinq; cõſideranda ſunt: quæ vti illic imperfecta, ſic per Chriſtũ in noſtri agni eſu perficienda erant. *Primum* eſt, huius inſtituti ratio. Eſt namque, ait Dominus, *tranſitus*: vnde hæc ſolennitas nomen eſt ſortita. quippe *Paſcha*, aut *phaſe*, vel prout in Hebræo eſt, *Peſah* tranſitum ſignificat, qui tunc accidit quando Deus ſeuere in Ægyptios animaduertẽs, omnia eorum primogenita internecione deleuit, pertrãſiens ædes filiorum Iſraël, quorum poſtes agni ſanguine illitas conſpiciebat. Quem typum, Chriſtus tranſiens ex hoc mundo ad Patrem, impleuit, Sacratiſſimæ paſſionis ſuæ morte, pœnas de malignis ſpiritib. ſumens, eoſque ex mundi huius dominatu, in tartarum perpetuo cruciandos detrudit. Quapropter ſicuti Iudæi in ſuo Paſchate

Chriſtus præcepit cõmunionẽ. *Ioan. 6. 53.*

Matth. 5. 17.

5. Conſideranda circa eſum agni Paſchalis.

Primum. *Exod. 12.*

recolebant memoriã liberationis ſuæ ex Ægyptiaca ſeruitute: ita nos, cũ magna gratiarũ actione, recolimus beneficiũ illud, quod eodẽ tempore Chriſtus nobis præſtitit; eripiens nos ex diabolica tyrannide, qua humanũ genus ad aliquot annorũ millia oppreſſum vinctũq; detinebatur. Vnde dum Sacramẽtum hoc inſtitueret vt id *faceremus in ſuã cõmemorationem*; mandauit: *Quotieſcunq; enim manducamus panem hunc & bibimus, calicẽ, mortem Domini*, vti B. Paulus ait, *annuntiamus*. ſanguinis effuſione factã. *ſecundum* eſt, ipſa victima quæ immolabatur; nempe, agnus anniculus, immaculatus, maſculus: quo Chriſti mũdiſſimum corpus ſignificabatur, quod tantæ erat puritatis ac mundiciei, cũ 33. ætatis anno Sanctiſſimum hoc Sacramentũ inſtitueret, quã erat primo poſt Natiuitatẽ anno. Quin etiam ſignificat, nos in hoc Sacramẽto vera, ac reali veſci carne, ſicuti olim Iudæi in agni Paſchalis eſu faciebant. Illi quidem agni carne, ños vero Chriſti corpore. *Tertium*, non potuiſſe agnum, niſi Hieroſolymis comedi, & à Circumciſis tantũ; Ita & Chriſtus, Paſcha noſtrum, immolari, ac comedi non poteſt, niſi in ſancta Catholica Eccleſia quæ vera eſt Hieruſalem, in qua ſoli Chriſtiani, circumciſi *ſine manibus*; ſicuti Apoſtolus loquitur, hoc eſt, baptiſmatis Sacramento initiati, cuius circunciſio erat figura, illud comedũt: *Quartum*, quod agnus Paſchalis in qualibet domo, à patrefamilias, primo debuerit Deo immolari, ad veſperã in ſacrificiũ: & licet omnia veteris Veſtamenti ſacrificia, à ſolis Leuitici generis ſacerdotib⁹, in tẽplo Salomonis, offerri oportuerit, habebat tamen Paſchale ſacrificiũ iſtud priuilegij, vt & ab alijs, & extra tẽpli limina, poſſit immolari: omnis nãq; paterfamilias, vt, Philo teſtatur, in hoc ſacrificio, domi ſuę ſacerdos erat, quo ſignificatur, ſacrificium, ꝙ Chriſt⁹ in cruce peragebat, non ſolũ offerendũ domi ſed & foris; nec ſępius, ſed ſemel; idq; poſtquã cũ diſcipulis ſuis verũ Paſchalẽ agnũ comediſſet, dicens: *Deſiderio deſideraui hoc Paſcha vobiſcum manducare*; nempè nouum hoc Sacramentum. *Profeſſus itaq;*, inquit Tertullianus, *ſe cõcupiſcentia edere paſcha, vt ſuũ, (indignũ enim quid alienũ concupiſceret Deus) acceptũ panem, & diſtributum diſcipulis, corpus ſuũ illum fecit*. vnde ſignificatur hic ſacrificiũ illud quotidianũ, quod in miſſa Deo Patri immolatur, circa cuius finẽ comedi-

Luc. 22. 19.
1. Corin. 11. 26.
Secundum.
Exod. 12. 5.
Tertium.
Coloſſ. 2. 11.
Quartum.
Exod. 12. 6.
Lib. 1. de vita Moyſis.
Luc. 22. 15.
Li. 4. aduerſus Marcionẽ antepenu.

Digitized by Google

comeditur, ac ſumitur id, quod immolatũ eſt; de quo Paulus; *Paſcha noſtrũ immolatus eſt Chriſtus: Itaq; epulemur*, ſiue vt Cyprianus legit, *feſta celebremus*, id eſt, hilares ſimus in ſpiritali noſtro epulo, prout in maiorib⁹ ſolitũ eſt fieri ſolẽnitatibus. Chriſtus itaque in vltima cœna, ſacrificiũ obtulerat panis & vini, iuxta morẽ Melchiſedech, Dauidico inhærens vaticinio, *Tu es ſacerdos in æternũ*, hoc eſt, vſq; ad cõſummationẽ ſæculi; *ſecundũ ordinẽ Melchiſedech*. deditq; idẽ illud ſacrificium diſcipulis non ſolũ vt inde veſcerẽtur; ſed etiã præcepit, vt idẽ facerent, quod ille fecerat, hoc eſt offerrent, alijſq; diſtribuerent: Quemadmodũ antiqui orthodoxi Patres vnanimi cõſenſu exponũt. Nempè Cyprianus, Epiphanius, Ambroſi⁹, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, Euſebius, Emiſſenus; vnũ idẽq; cũ Catholica ſentientes Eccleſia. Ergo quotidie adhuc ſacrificium hoc, ſicuti Gaudentius ait, in diuerſis domibus, ſeu Eccleſijs, à patrefamilias, hoc eſt, à Paſtore, qui parochię ſuę pater, immolatur; quãdo in Sacroſancto Miſſæ ſacrificio Chriſti corpus, cõſecratur, ſumit̃, populoq; diſtribuitur. Itaq; Catholicæ Eccleſiæ vſus habet, vt Chriſtiani omnes, Paſchali tempore, in propria parochiali eccleſia, Sacramentum hoc ſuſcipiant; ſignificantes hac ratione, ſe non ſolum Catholicos eſſe, verum etiam fideles ſuorum Paſtorum ſubditos.

1. Cor. 5. 7. *Lib. 3. ad Quirinũ c. 12* *Pſal. 109. 4.* *Cypr. l. 2. ep. 3* *Epiph. hær. 55* *Ambr. de ijs qui initiãtur cap. 8.* *Chryſ. ho. 53. in Geneſ.* *Hiero. ep ad Marcell & Euagr.* *Augu. ep. 95. q. 61. 11. 83.* *Euſeb. ho. 5. de Paſcha.* *Gaudentius tractat. 2. in Exod.*

Quintũ eſt comedendi agni mod⁹; qui figura erat, ſignificans quo pacto nos Chriſtiani Paſcha noſtrũ, id eſt, Venerabile hoc Sacramẽtũ comedere debeam⁹, ſumebant nãq; illi *inprimis* de ſanguine agni, & ponebant ſuper vtrũq; poſtem, in ſuperliminarib. domorũ: vt nos animas noſtras, ſimul & corpora, meritis paſſionis Chriſti exornemus, & ſummũ ꝙ in nobis, nẽpè, intellectũ, huius tã ꝓfundi myſterij conſideratione occupemus, grata ac memori mente, ſacratiſſimã eius paſſionẽ recolentes. *Secũdo*, comedebant agnũ *aſſum igne*: ſimiliter & nos, eiuſdem agni, veru crucis, feruẽtiſſimo charitatis ardore trãsfixi, carnes comedere debemus. *Tertio*, comedebant *cũ azimis panibus*; hoc eſt, quẽadmodum Paulus exponit, cũ puræ cõuerſationis ſinceritate, nõ in fermento malitiæ, & nequitiæ. *Quarto*, cũ *lactucis agreſtibus*; id eſt, cũ vera animi cõtritione, ac amariſſima paſſionũ Chriſti recordatione. Cum nãq; ad hoc cęleſte accedimus

Quintum. Quibus cæremonijs Iudæi ſint olim vſi in eſu agni Paſchalis. *Exod. 12. 7.* 2. *Ibid. 8.* 3. *Ibid.* *1. Cor. 5. 8.* 4.

 epulum,

Digitized by Google

epulũ, debem⁹ ſincere de peccatis noſtris, quę Chriſto mortẽ
5. intulerunt, dolere. *Quinto*, nõ comedebãt *crudũ nec coctũ aqua.*
Ioan.6. Sacramentũ quippe hoc, nullaten⁹ crude, ſeu carnaliter, cũ Ca
Auguſt. tract. 26. & 27. in Ioan. Pulchrè hæc omnia myſticè expoſuit D. Grego. ho. 22. in Euang. pharnaitis intelligendũ, putãtib. Chriſti corpus, vt in laniæna
ſit, in partes aliquot ſecãdũ ac fruſtratim edẽdũ, ſimiliter nec
humano intellectu debemus id velle cõprehendere, ſed cum
fidei lumine venerãdo, ac cum charitatis feruore comedẽdo
ſuſcipere. *Sexto*, omnia cõſumebãt vna cũ *capite, pedib⁹, inteſtinis*,
&c. Hic nãq;, accipimus ipſam Deitatẽ, quæ caput Chriſti eſt,
6. eiuſq; corpus, partẽ nimirũ infimã, & animã, quæ tanquã inte-
1. Corin. 11. 3. ſtina in vẽtre, abdita eſt. *Septimo*, feſtinanter agnum hunc *deuo*
7. Exod. 12. 11. *rabant*, quaſi itineri accincti. eſt namq; diuina hæc eſca, cum
deuotione, auide, ſine vlla dilatione ſumenda, tanquã animę
medicina, per quã robur acquirim⁹, cõtra aduerſarios noſtros
Pſal. 22. 6. iuxta illud Dauidis: *Paraſti in conſpectu meo menſam, aduerſus eos*
Ioan. 6. 51. *qui tribulant me*, q̃n & viaticũ noſtrũ eſt, quo in fine vitæ muni-
mur; *qui* enim *manducat hunc panẽ, viuet*, inquit Chriſtus, *in æter-*
Lib. 9. de Sacerdotio. *nũ*, hinc Chryſoſt. ait, ſacramẽtũ hoc ritè ab Agonizantib. ſum-
8. ptũ, animas ipſorum ad cęlum prouehere. *Octauo*, nõ debebat
Exod. 12. 10. quidquã inde reliqui *vſq; mane*. Et ſi quid reſiduum eſſet, igne
cõburebatur: debemus etenim omnia quę Eccleſia de hoc Sa
cramẽto ꝓponit credẽda, fideliter intra cordis noſtri penetra-
lia ſuſcipere: & ſi quid ſit ꝗ intellectu conſequi nõ poſſimus,
Deo omnipotẽti cõmittere, cogitãtes, nihil in hac fieri, ꝗ diui
næ Maieſtatis potentiã (omnipotens quippe eſt, apud, quẽ nõ
Luc. 1. 37. *eſt impoſſibile omne verbum*) excedat, Deumq; multo plus poſſe
efficere, vt bene Auguſtinus, poſt D. Paulũ ait, *quã cogitare aut*
Epiſt. 3. ad Voluſianum. *intelligere valeamus*: quodq; nihil ſit impoſſibile ipſi⁹ infinitę, ac
Epheſ. 3. 20. immẽſæ charitati, qui tãto nos ꝓſequitur amoris affectu, vt ſe-
pſum nobis in cibũ: vltro obtulerit, volens nos penitus vnire,
ac deuincire ſibi; nihil veritus per presbyterorũ man⁹ (quorũ
9. cõuerſatio ſæpe improba eſt) ad nos accedere. *Nono*, renes ha-
bebãt *accinctos*: decet nãq;, vt acceſſuri Euchariſtiã, oẽs carnaliũ
deſideriorũ cogitationes, & quicquid turbat deuotionẽ, depo
10. nam⁹. *Decimo*, Calceamenta habebant in *pedibus*: per quæ bo-
nos intelligimus affectus, quib. ad hoc Venerabile Sacramẽtũ
affici debemus. neq; enim decet, illud ex frigida cõſuetudine,

aut

aut vt ab hominib. videamur, frequẽtare; vel alicuius tẽporalis cõmodi gratia: quẽadmodum faciunt illi, qui nunquã niſi ſuo cum lucro, ſacris operantur, aut qui ideo cõmunicant, ne reliquis, quos frequẽter Euchariſtiã ſuſcipere vident, viliores æſtimẽtur, &c. ſed vt in virtutũ ꝑgreſſu magnum capiamꝰ incrementũ. *Vndecimo*, baculos tenebãt in *manib.* vt ſemper ligno crucis Chriſti innixi, frequẽter cogitemꝰ, etſi digni nõ ſimus, qui tam ineffabilis ſacramenti participes efficiamur, noſtriſue operibus placeamus Deo; habere nos tamen fiduciã ex Chriſti meritis, per quæ etiã actiones noſtræ meritoriæ reddantur. 11.

Nota in eo quod Euangeliſta dicit, *dies feſtus Iudæorum*; ſignificari, Chriſtianorum feſta longe ab illis debere eſſe diuerſa. Erant illa *primo* Externa; nihil internæ dulcedinis habentia: in noſtris autem, animæ accipimus conſolationẽ. *Deinde* ipſorum paſcha non niſi ſemel in anno peragebatur: nos vero ſingulis dieb. Dominicis poſſumꝰ celebrare paſcha. Ideo enim Iudęorũ ſabbatũ in hunc diẽ Eccleſia cõmutauit, vt Dominicę reſurrectionis, quæ in paſchate accidit, memores ſacratiſſimum eius corpus deuote ſuſciperemus, adſumentes nouum hominem, ſicq; actu oſtendentes, quod de ſomno vitiorum excitati, vere cum Chriſto reſurrexerimus. Feſta Iudæorũ & Chriſtianorum.

Cum ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, & vidiſſet, quia multitudo magna venit ad eum. Marcus addit Chriſtum videntem turbam, illius fuiſſe miſertum. *Erant enim* inquit, *ſicut oues non habentes paſtorẽ.* vnde eis *loquebatur de regno Dei*, ait Lucas, *curans eorum languidos*, ſicuti Matthæus teſtatur. Diſce hinc *inprimis*; inſignem Chriſti modeſtiam, qui non huc, illucq; oculis diuagabatur, ſed verecundè, eos detinebat; vt & nos cautiores efficiamur ad oculorum cuſtodiã: Memores in quantas, difficultates, ac miſerias, Eua nos præcipitauerit, quã curioſus pomi aſpectus decepit: & *Fili Dei*, hoc eſt, poſteri Seth, *Videntes filias hominum*, ſcilicet ex ſanguine Cain *acceperunt ſibi ex eis vxores*, vnde plurima dein peccata, quibus prouocatus Deus, generali diluuio mundum deleuit, Dauid *Vir ſecundum cor Dei*; cum impudicos in Berſabeam conieciſſet oculos, captus eius pulchritudine, fidem tori violauit, homicidium adulterio ſuperinducens. Vxor Loth, audiens Sodomitarum intereuntium clamorem, cum ex curioſitate reſpexiſſet, in ſtatuam ſalis, vt nos ſuo VI. Marc. 6.34. Luc. 9.11. Matt. 14.14 Cuſtodia oculorum. Geneſ. 3.6. Geneſ. 6.2. 2. Reg. 11. Geneſ. 19.26

Digitized by Google

condiret exemplo, conuerſa eſt: cuius idcirco à Chriſto quoq;
Luc. 17. 32. admoniti ſim⁹. Itaq; nemo ſibi nimiũ fidat, cũ nec Eua quæ in
omni virtutũ genere perfectiſſima à Deo creata erat, perfectio-
Simile. ores ſimus, neq; filijs Dei ſanctiores, nec Dauide præſtãtiores;
ſicuti nãq; ſcintillę exiguę proſiliunt, & ſerpentes venenũ eia-
culãtur, q & peſtifera laborat lue, aërẽ inficit, ita ex curioſo mu
lierũ aſpectu, vitioſarũ cogitationũ venenatiſsima peſtis exo-
ritur, & ex aliarũ creaturarũ intuitu, noxię oriũtur cupiditates:
vt curioſitate allecti, eas rapere, aut alio modo nobis vẽdicare
Iob 22. 29. geſtiamus, adeo vt Iob dicat eũ ſaluatũ iri, q ab intuitu rerum
Hom. 22. in 1. ad Cor. circa finem. externarũ cuſtodierit oculos, quos ideo, teſte B. Chryſoſtomo
nobis largitus eſt Deus; *Nõ vt impudice aſpiciamus, ſed vt opera eius
admirantes opificẽ ipſum adoremus*, cum ergo mali ſeſe offert occa-
ſio, debemus eos verecũde detinere. *Fit namq; rectæ retributionis
Lib. 21. mora. c. 7. examine*, inquit B. Gregorius, *vti qui exteriori negligẽter vtitur ocu-
Thren. 3. 51. lo, interiori nõ iniuſtè cæcetur*, hinc Hieremias queritur; *oculus meu'
deprædatus eſt animã meam*, quia diabolus per oculorũ feneſ
cordis ingreditur penetralia, mentẽ interiori caligine o'
Oculi quomodo cuſtodiendi. brãs. Cæterũ hæc dicens nolo vt in terrã ſemper detor
oculos, q indecorũ videtur; maximè ſęculari, qui tã arc
1. ſtringi nõ poteſt, ſed *inprimis*, vt nullatenus oculos ad
danas quis deflectat, quæ alicuius poſſint peccati, vel
nitatis, deſtractioniſve materiã ſubminiſtrare. Quẽa
Dom. 11. poſt Pentec. §. 4. alibi ex D. Auguſtino, de Alixio retulimus; qui ex im
ſemel ad populi clamores, in ludos conijciens oculos, ea c
fuit dulcedine, vt diutius iſtis vaniſſimis cuperet immorari il-
2. lecebris. *Deinde* ne viſum quis curioſe circũferat. ſic nãq; inte-
rior animi proditor leuitas; Quẽadmodum Eccleſiaſticus in-
Eccleſ. 19. 26. epiſt. 66. ad Abbatem S. Theodorici. quit *ex viſu hominẽ cognoſci*, cui & Bernard⁹ adſtipulatur, dicens;
oculos loquentis, fidẽ facere dicentis. *Nec enim ita* ait, *affectũ po-
teſt exprimere digitus, quomodo vultus*. Hinc eſt quod religioſi ca-
pucijs tegant facies, ne vlterius oculi diuagentur, quã neceſsũ
Caſsian. lib. 1. de inſt. Cœnobi. c. 4. Dorothæ. doctrina 1. de Renuntia. ſit. Quanquã & alię hui⁹ rei rationes, à Caſſiano, ac Dorotheo
adſignẽtur. *Tertiò*, vt quãdo diuino occupamur officio in Eccle
ſia, pceſſione, cõcione, &c. tũc multo vigilãtius cuſtodiamus
oculos: ſignũ namq; magnæ indeuotionis eſt, illic oculis, huc
3. illucq; vagari. corp⁹ quidẽ videtur ad Dei cultũ intẽdere, verũ
caput

caput, ipſumque cor, eo tendunt quo præcedunt oculi. Porro hæc peruigil oculorum cuſtodia, etſi ad omnes pertineat Chriſtianos, maxime tamen decet virgines, atque Eccleſiaſticos, quibus maiori opus eſt verecundia, modeſtia, cordiſque munditia, quatenus diuinas inſpirationes attentius percipiant.

Solebat Chriſtus tribus de cauſis ſubleuare oculos. *Primo, in cœlum*, editurus miraculum; ſicuti Lazarum quatriduanum è monumento ſuſcitaturus, atque hoc in loco, panes piſceſque multiplicaturus; & in vltima cæna cum Venerabile Sacramentum inſtitueret, vt Eccleſia in Canone quotidie recitat. *Secundo, in diſcipulos*; quando eos docebat. *Tertio*, in alios ipſius auxilio indigentes: quemadmodum, cum Petrum, Andream, Ioannem, Iacobum, Mathæum ac Nathanaelem, ad ſuum vocaret ſeruitium, & cæ-[illegible]um illum à natiuitate curaret, &c. vt & nos, ijſdem de [illegible]ſis, oculos quoque noſtros ſubleuemus. *Primo*, qui-[illegible], ad Deum, cœliteſque omnes; pro iuuamine, & auxi-[illegible] ſicuti Dauid dicit ſe feciſſe: *leuaui oculos meos in mon-[illegible]de veniet auxilium mihi*. *Deinde*, in illos qui nobis ſunt [illegible]miſſi, vnde parentes, & ſuperiores, ſemper in ſubdi-[illegible]n actiones oculos debent habere intentos. Hinc *Epiſco-*[illegible]pectores vocantur, vt ſubditorum inuigilantes ſalu-[illegible]deant ne quid agant illicitum: atque in hunc vſum ha-[illegible]nt Archidiaconos, qui quaſi *Epiſcoporum oculi*: (hoc namque nomine à Clemente [a] & Euariſto [b] nuncupantur:) omnibus intendant, eaque deinde ad Epiſcopum deferant, ſic eximius ille ac ſingularis ſanctimoniæ vir, Carolus Borromæus S.R.E. Cardinalis, ac Mediolanenſis Archiepiſcopus, qualibet hebdomada ſciebat, quid per integram ſeptimanam, in dioceſi ſua acciderat; Paſtores namque ſinguli ſuis id ſcribebant ruralibus decanis, decani Archidiaconis, illi vero Archiepiſcopo, Sanctus quoque Dorotheus Archimandrita refert de Abbate Machario, quod quodam tempore viderit dæmonem, ad ſuum Monaſterium, varijs inſtructum poculis, ac pigmentis, ſeſe conferentem, verum ob nimiam Macharij erga ſubditos ſolicitudinem, nihil iſtis

Chriſtus tribus de cauſis ſolet ſubleuare oculos.
1. *Ioan. 11. 41.* *Ioan. 6. 5.*
2. *Luc. 6. 20.*
3. *Matth. 4. 18.* *Matth. 9. 9.* *Ioan. 1. 47.* *Ioan. 9. 1.*
Oculi leuandi.
1. *Pſal. 120. 1.*
4.
a *Epiſtola 1.*
b *Epiſtola 1.*
Doct. 5. de propria confidentia.

circa annum Domini 238. Mitigatum eſt: qui docet ſatis fore ſi quilibet ter ſaltem in anno, nempe, in Paſchate, Pentecoſte, ac Dominicæ Natiuitatis ſolennitate, ſacram Euchariſtiā frequentaret. Et qui tribus hiſce temporibus non communicauerint, eos Agathenſe concilium, quod circa annum Domini ſextum ſupra quingenteſimum, in Galliis celebratum eſt, *neque pro Catholicis, neque inter Catholicos habendos* cenſet. At vero flacceſcente paulatim priſcæ deuotionis, erga hoc ſanctiſſimum ſacramentum, feruore; miſerta pia mater Eccleſia ſuorum filiorum, indulſit tandem (licet ægre) quantum omnino potuit. Alias namque cupiuiſſet, vt omnes Chriſti fideles, prout olim vſitatum fuit, quolibet ſaltem Dominico cōmunicarent: vti conſtat ex antiquiſſimorum Patrum Monumentis; nempe, ex Cypriano, Iuſtino, Ambroſio, Hieronym. Auguſtino, Chryſoſtomo, aliiſque, qui hanc tam laudabilem conſuetudinem magnopere commendant. Ea namque de cauſa ANNO DOMINI centeſimo ſexageſimo tertio, ſolennem venerabilis ſacramenti diem inſtituit, vt ſingularis ei quotannis haberetur ab Eccleſia honos, non ſolum externo deuotionis cultu, ſed internæ quoque pietatis affectu, quem condigna frequentiori illius ſumptione declaraturi eſſemus: Quemadmodum à plurimis Chriſtianis, teſtante D. Thoma, illa tempeſtate coli ac frequentari cœpit. Quemadmodum namque primaria cibi, & illorum qui ea coxerunt, laus, in eo conſiſtit, ſi ingenti cum appetitu ſumantur, ita & præcipuus huius ſacramenti Euchariſtiæ cultus, in eo eſt, ſi magno cum deuotionis affectu, ac deſiderio frequenter ſuſcipiamus. Nihilominus tamen, ne frigidiores illi Chriſtiani facile in aliquam inciderent excommunicationis ſententiam, aut lethalis peccati reatum, per inobedientiæ transgreſſionem, ſtatuit eadē ſancta mater Eccleſia, neminem in has coniici difficultates, qui ſemel ſaltem in anno, idque circa Paſcha, ſacramentum hoc deuotè ſuſceperit. ſuper quo OEcumenicum Lateranenſe Concilium, ſub Innocentio III. Anno Domini 1213. Romæ celebratum, cui & plus quam 1215. interfuēre Epiſcopi, vna cum Patriar-

Cap. 8.

Cypr. de orat. Domin.
Iuſti. Apo. 2. ad Anton.
Ambr. li. 4. de Sacram. c 6. & li. 5. cap. 4.
Iero. Apolo. pro libro aduerſus Iouin.
Aug. ſer. 28. de ſer. Dom.
Chryſ. homil. 61. ad populū Antiochen.
In lectione feria 6. poſt feſtum ven. Sacramenti.

Digitized by Google

Patriarcha Conſtantinopolitano, ac Hieroſolimitano, huiuſmodi promulgauit decretum. *Omnis vtriuſq; ſexus fidelis, poſtquã ad annos diſcretionis peruenerit, omnia ſua ſolus peccata confiteatur fideliter, ſaltem ſemel in anno, proprio ſacerdoti, & iniunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus implere: ſuſcipiens reuerenter, ad minus in Paſcha, Euchariſtiæ Sacramentum: niſi fortè de conſilio proprij ſacerdotis, ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus, ab eius perceptione duxerit abſtinendum; alioquin & viuens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriẽs Chriſtiana careat ſepultura, vnde hoc ſalutare ſtatutũ freqũeter in Eccleſiis publicetur; ne quiſquam ignorantiæ cæcitate, velamẽ excuſationis adſumat.* Itaq; duo hic præcipiuntur, omnibus qui ad diſcretionis annos peruenerunt, qui quidem ab annis, ſecũdum Iuriſperitorum calculum, circa pubertatis tempus incipiunt; in maſculo nempè, dum annum 14. attigit; in puella, dũ duodecimum. Quando nimirum matrimonio ſunt habiles; quãquam nec in iunioribus eſſet magna difficultas, quo minus ad hanc menſam admitterentur, quando iſtius ſunt iudicij, vt ſciant, ſe Chriſti verum ſuſcipere corpus, neq; enim minus in ipſorum innocentibus operatur animabus, quam in adultiorum: quorum mens varijs ſæpe paſſionũ nebulis obſcuratur, hinc ante annos 1300. teſtatur Cyprianus, infantes Maternis adhuc vlnis inſidentes, huius ſacramẽti factos participes, proinde non rectè faciunt parentes, qui liberos, ob annorũ morumve pueritiã, ab hoc ſalutari epulo excludunt. pueritia ſufficiens ratio non eſt, cur tam ineffabili priuentur ſpiritali fructu; ſi alias bonæ ſint indolis, tãtiq; iudicij, vt cum aliquali reuerentia accedentes, intelligant, ſe Chriſtum illic realiter præſentem habere, qui eos ideo inuiſit, vt virtutũ donis decoret. Itaq; duo vt dixi includit hic canon, quorũ primum eſt, vt ſemel ſaltem in anno, proprio confiteamur ſacerdoti, ꝙ quidẽ prius faciendum eſt, antequam ad ſacram Euchariſtiã accedamus, ne ſi ſec⁹ cõtingat, diabolũ cum Iuda proditore accipiamus, vel vt Apoſtolus ait, *iudicium nobis ipſis manducemus, ſimusq; rei Dominici corporis & ſanguinis.* Chriſt⁹ qui peccatores ſerio reſipiſcentes diligit, eoſdẽ in malo obſtinatos deteſtatur. Refert Petrus Cluniacenſis Abbas cognomento *Venerabilis*: duos exſtitiſſe, qui non ſincere confeſſi, ſacram hoſtiam deglutire nõ

Canon. 21.

Serm. 5. de lapſis.

Ioan. 13. 27. *1. Cor. 11. 21.*

Li. 1. Mirac. ca. 3. & 5.

Ibid.c.2. poterant, donec rite confiterentur, Inter cætera quoq; narrat in Germaniæ partibus, quendam fuiſſe presbyterum, qui cum in lethali ſacrificaret peccato, iamq; ad ſacraméti ſumptioné perueniſſet, hoſtiam è manibus eius euanuiſſe, nihilq; in Calice conſpexiſſe; qui etſi ſuſpicaretur diuina id vltione factum, vt tamen de euétu rei certior redderetur, ſequenti quoq; die, inter miſſarum ſolennia, idem ſibi accidiſſe comperit. & cum tertio die perſuaſum ſibi haberet, quod omni conatu hæc impediturus foret, nihil profecit; atq; ita compunctus Epiſcopū adijt, illiq; confeſſus; impoſitam ſibi ab eo pœnitentiá ſtudioſe adimpleuit; ieiunijs interim, ac vigilijs, verberibus, ac varijs cruciatibus corpus ſuū caſtigans; quod cum longo admodum tépore feciſſet, tandé Epiſcopi permiſſu, rurſus ſacrum acceſſit altare, & ecce nouum denuo miraculum, veniens namq; ad ſacram communioné, tres illas antea ſibi ſubtractas hoſtias, & calicem ſanguinis refertum conſpexit, tanto ſigno facile colligens, diuina bonitate iam ſibi redditū eſſe, quod ob peccati flagitium perdiderat: vt ſuo doceret exemplo, ne vnquā, cum mortalis peccati conſcientia, Euchariſtiam ſumemus.

Proprius ſacerdos quis?

Proprius vero *ſacerdos*, cui confitendum eſt; ſuperior eſt qui animæ tuæ gerit curam: nempe, apud ſæculares ordinarius Paſtor, aut Epiſcopus, apud Religioſos vero Abbas, ſiue Prior, aut Guardianus, vel quocunq; demum vocetur nomine: & præter hos etiam Prouincialis, ac Generalis, nec nō & Epiſcopus, maxime ſi ab ipſius iuriſdictione ſpecialiter exempti non ſint; quin & Romanus Pontifex, qui Chriſtiani ouilis generalis eſt Paſtor; ſed quādoquidem hi ordinarij ſuperiores, per ſe non queunt ſubditorum omnium excipere cōfeſſiones; alios poſſunt ſibi adſciſcere, q. dicuntur *proprij* ſacerdotes. Sic Paſtor ſubſtituit Sacellanos, Epiſcopus Pœnitentiarios pro ſua diœceſi; Papa Nuntios, pro his vel illis mundi regionibus. Habet inſuper Papa alios adhuc ſacellanos, nempe, quatuor mendicantium Ordinum Religioſos, & qui illorum gaudent priuilegijs; illis namq; omnibus facultatem largitur excipiédarum paſſim per orbem confeſſionum, cum limitatione tamen decreti ſacri Concilij Tridentini; Itaque præcepto S. Matris Eccleſiæ facimus tunc ſatis, quando alicui horum iam nomina-

Seſſ.23 ca 15. de Reformat.

torum

torum ſacerdotum,ſemel in anno noſtra confitemur delicta,
ſiue ordinarij illi ſint,ſiue ab ordinarijs conſtituti.

Alterum eſt vt ſemel in anno, circa Paſcha,Sacramentum Chriſtus
Euchariſtiæ reuerenter ſuſcipiamus, dederat quidem Chriſt⁹ præcepit cō-
mandatum de huius Sacramenti ſumptione,cum diceret: *niſi* munionē.
manducaueritis carnem filij hominis,& biberitis eius ſanguinē,non ha- Ioan. 6. 53.
bebitis vitam in vobis, verum quia non determinat locum, vel
tempus,Eccleſia definit quando,quomodo, & quoties id fa-
ciendum;exprimit namq; vices, dum inquit: *ad minus ſemel in*
anno tempus;nempe,*Paſcha*;modum;nimirum,*reuerenter*, nu-
merus eſt, vt *ſemel ad minus* fiat, licet ſatius foret fieri frequen-
tius:nam ſicuti nouum committit letale inobedientiæ pecca-
tum,qui ne ſemel quidem accedit,ita qui raro, ſæpe in venia-
lia incidit peccata,tepeſcit in amore Dei,prauas vitiorum paſ-
ſiones altius imbibit, procliuior fit ad mortalia, ad acriores
dæmonum incurſus,ad incantationum frequentiores occaſi-
ones,ad alia deniq; tam corporis, quam animæ nocumenta,
tempus eſt *Paſcha*;Hoc eſt,à die Palmarum,vſq; ad Dominicā
in albis,ſeu(vt vocant) *quaſi modo* quod quidem tempus, ideo
Apoſtolica inſtitutione nobis adſignatum eſt, vt veteris Te-
ſtamenti figuram,quam Iudæi mordicus obſeruabant, etiam
nos Chriſtiani obſeruarem⁹; ſicut enim Chriſtus ait,ſe non in
mundum veniſſe *vt ſolueret*,ſed *adimpleret legem*;ita & præceptū Matth. 5. 17.
de Paſchali comedendo agno,potius cōſummare, quā abro-
gare voluit.In veteris Teſtamenti Paſchali agno, quinq; cōſi- 5. Conſide-
deranda ſunt:quæ vti illic imperfecta,ſic per Chriſtū in noſtri randa circa
agni eſu perficienda erant.*Primum* eſt,huius inſtituti ratio. Eſt eſum agni Paſchalis.
namque,ait Dominus,*tranſitus*: vnde hæc ſolennitas nomen Primum. Exod. 12.
eſt ſortita.quippe *Paſcha*, aut *phaſe*, vel prout in Hebræo eſt, *Pe-*
ſah tranſitum ſignificat,qui tunc accidit quando Deus ſeuere
in Ægyptios animaduertēs,omnia eorum primogenita inter-
necione deleuit;pertrāſiens ædes filiorum Iſraël,quorum po-
ſtes agni ſanguine illitas conſpiciebat. Quem typum, Chri-
ſtus tranſiens ex hoc mundo ad Patrem, impleuit, Sacratiſſi-
mæ paſſionis ſuæ morte, pœnas de malignis ſpiritib. ſumens,
eoſque ex mundi huius dominatu,in tartarum perpetuo cru-
ciandos detrudit. Quapropter ſicuti Iudæi in ſuo Paſchate

Digitized by Google

recolebant memoriã liberationis ſuæ ex Ægyptiaca ſeruitute:
ita nos,cũ magna gratiarũ actione,recolimus beneficiũ illud,
quod eodẽ tempore Chriſtus nobis præſtitit; eripiens nos ex
diabolica tyrannide, qua humanũ genus ad aliquot annorũ
Luc.22.19. millia oppreſſum vinctũq; detinebatur. Vnde dum Sacramẽ-
tum hoc inſtitueret vt id *faceremus in ſuã cõmemorationem*; man-
dauit: *Quotieſcunq; enim manducamus panem hunc & bibimus,cali-*
1.Corin.11.26. *cẽ,mortem Domini*, vti B.Paulus ait, *annuntiamus*. ſanguinis effu-
Secundum. ſione factã. *ſecundum* eſt,ipſa victima quæ immolabatur;nem-
Exod 12.5. pe,agnus anniculus,immaculatus,maſculus:quo Chriſti mũ-
diſſimum corpus ſignificabatur, quod tantæ erat puritatis ac
mundiciei,cũ 33.ætatis anno Sanctiſſimum hoc Sacramentũ
inſtitueret,quã erat primo poſt Natiuitatẽ anno. Quin etiam
ſignificat,nos in hoc Sacramẽto vera,ac reali veſci carne,ſicuti
olim Iudæi in agni Paſchalis eſu faciebant. Illi quidem agni
Tertium. carne,nos vero Chriſti corpore. *Tertium*,non potuiſſe agnum,
niſi Hieroſolymis comedi, & à Circumciſis tantũ; Ita & Chri-
ſtus,Paſcha noſtrum, immolari, ac comedi non poteſt, niſi
in ſancta Catholica Eccleſia quæ vera eſt Hieruſalem, in qua
Coloſſ.2.11. ſoli Chriſtiani, circumciſi *ſine manibus*; ſicuti Apoſtolus loqui-
tur,hoc eſt,baptiſmatis Sacramento initiati,cuius circunciſio
Quartum. erat figura,illud comedũt: *Quartum*,quod agnus Paſchalis in
Exod.12.6. qualibet domo,à patrefamilias, primo debuerit Deo immo-
lari,ad veſperã in ſacrificiũ:& licet omnia veteris Veſtamenti
ſacrificia,à ſolis Leuitici generis ſacerdotib⁹,in tẽplo Salomo-
nis,offerri oportuerit,habebat tamen Paſchale ſacrificiũ iſtud
priuilegij,vt & ab alijs, & extra tẽpli limina, poſſit immolari:
Lib.1.de vita Moyſis. omnis nãq; paterfamilias, vt,Philo teſtatur, in hoc ſacrificio,
domi ſuę ſacerdos erat,quo ſignificatur,ſacrificium,ꝙ Chriſt⁹
in cruce peragebat,non ſolũ offerendũ domi ſed & foris; nec
ſępius,ſed ſemel;idq; poſtquã cũ diſcipulis ſuis verũ Paſchalẽ
Luc.22.15. agnũ comediſſet,dicens: *Deſiderio deſideraui hoc Paſcha vobiſcum*
manducare; nempè nouum hoc Sacramentum. *Profeſſus itaq;*,in-
Li.4.aduerſus Marcionẽ antepenu. quit Tertullianus, *ſe cõcupiſcentia edere paſcha,vt ſuũ,(indignũ enim*
quid alienũ concupiſceret Deus) acceptũ panem,& diſtributum diſcipu-
lis,corpus ſuũ illum fecit. vnde ſignificatur hic ſacrificiũ illud quo-
tidianũ,quod in miſſa Deo Patri immolatur, circa cuius finẽ
comedi-

comeditur, ac ſumitur id, quod immolatū eſt; de quo Paulus; *1. Cor. 5. 7.*
Paſcha noſtrū immolatus eſt Chriſtus: Itaq; epulemur, ſiue vt Cypria-
nus legit, *feſta celebremus*, id eſt, hilares ſimus in ſpiritali noſtro *Lib. 3. ad*
epulo, prout in maiorib⁹ ſolitū eſt fieri ſolēnitatibus, Chriſtus *Quirinū c. 12*
itaque in vltima cœna, ſacrificiū obtulerat panis & vini, iuxta
morē Melchiſedech, Dauidico inhærens vaticinio, *Tu es ſacer-* *Pſal. 109. 4.*
dos in æternū, hoc eſt, vſq; ad cōſummationē ſæculi; *ſecundū ordi-*
nē Melchiſedech. deditq; idē illud ſacrificium diſcipulis non ſolū
vt inde veſcerētur; ſed etiā præcepit, vt idē facerent, quod ille
fecerat, hoc eſt offerrent, aliiſq; diſtribuerent: Quemadmodū
antiqui orthodoxi Patres vnanimi cōſenſu exponūt. Nempè *Cypr. l. 2 ep. 2*
Cyprianus, Epiphanius, Ambroſi⁹, Chryſoſtomus, Hierony- *Epiph. hær. 55*
mus, Auguſtinus, Euſebius, Emiſſenus; vnū idēq; cū Catholi- *Ambr. de iis qui initiātur*
ca ſentientes Eccleſia. Ergo quotidie adhuc ſacrificium hoc, *cap. 8.*
ſicuti Gaudentius ait, in diuerſis domibus, ſeu Eccleſiis, à pa- *Chryſ. ho. 53. in Geneſ.*
trefamilias, hoc eſt, à Paſtore, qui parochię ſuę pater, immola- *Hiero. ep ad Marcell &*
tur; quādo in Sacroſancto Miſſæ ſacrificio Chriſti corpus, cō- *Euagr.*
ſecratur, ſumit', populoq; diſtribuitur. Itaq; Catholicæ Eccle- *Augu. ep. 95. q. 61. 11. 83.*
ſiæ vſus habet, vt Chriſtiani omnes, Paſchali tempore, in pro- *Euſeb. ho. 5.*
pria parochiali eccleſia, Sacramentum hoc ſuſcipiant; ſignifi- *de Paſcha.*
cantes hac ratione, ſe non ſolum Catholicos eſſe, verum et- *Gaudentius tractat. 2. in*
iam fideles ſuorum Paſtorum ſubditos. *Exod.*

Quintū eſt comedendi agni mod⁹; qui figura erat, ſignificans *Quintum.*
quo pacto nos Chriſtiani Paſcha noſtrū, id eſt, Venerabile hoc *Quibus cæremoniis*
Sacramētū comedere debeam⁹, ſumebant nāq; illi *inprimis* de *Iudæi ſint*
ſanguine agni, & ponebant ſuper vtrūq; poſtem, in ſuperlimi- *olim vſi in eſu agni*
narib. domorū: vt nos animas noſtras, ſimul & corpora, meritis *Paſchalis.*
paſſionis Chriſti exornemus, & ſummū ꝙ in nobis, nēpè, in- *Exod. 12. 7.*
tellectū, huius tā ꝓfundi myſterii conſideratione occupemus,
grata ac memori mente, ſacratiſſimā eius paſſionē recolentes.
Secūdo, comedebant agnū *aſſum igne*: ſimiliter & nos, eiuſdem 2.
agni, veru crucis, feruētiſſimo charitatis ardore trāsfixi, carnes *Ibid. 8.*
comedere debemus. *Tertio*, comedebant *cū azimis panibus*; hoc 3.
eſt, quēadmodum Paulus exponit, cū puræ cōuerſationis ſin- *Ibid.* *1. Cor. 5. 8.*
ceritate, nō in fermento malitiæ, & nequitiæ. *Quarto*, cū *lactucis* 4.
agreſtibus; id eſt, cū vera animi cōtritione, ac amariſſima paſſio-
nū Chriſti recordatione. Cum nāq; ad hoc cęleſte accedimus

epulũ, debem⁹ ſincere de peccatis noſtris, quę Chriſto mortẽ
5. intulerunt, dolere. *Quinto*, nõ comedebãt *crudũ nec coctũ aqua.*
Ioan. 6. Sacramentũ quippe hoc, nullaten⁹ crude, ſeu carnaliter, cũ Ca
Aug. tract. pharnaitis intelligendũ, putãtib. Chriſti corpus, vt in laniæna
26. & 27. in fit, in partes aliquot ſecãdũ ac fruſtratim edẽdũ, ſimiliter nec
Ioan. Pulchrè hæc om- humano intellectu debemus id velle cõprehendere, ſed cum
nia myſticè fidei lumine venerãdo, ac cum charitatis feruore comedẽdo
exponit D. ſuſcipere. *Sexto*, omnia cõſumebãt vna cũ *capite, pedib⁹, inteſtinis,*
Grego. ho. 22. &c. Hic nãq;, accipimus ipſam Deitatẽ, quæ caput Chriſti eſt,
in Euang. eiuſq; corpus, partẽ nimirũ infimã, & animã, quæ tanquã inte-
6.
1. Corin. 11. 3. ſtina in vẽtre, abdita eſt. *Septimo*, feſtinanter agnum hunc *deuo*
7. *rabant*, quaſi itineri accincti. eſt namq; diuina hæc eſca, cum
Exod. 12. 11. deuotione, auide, ſine vlla dilatione ſumenda, tanquã animę
medicina, per quã robur acquirim⁹, cõtra aduerſarios noſtros
Pſal. 22. 6. iuxta illud Dauidis: *Paraſti in conſpectu meo menſam, aduerſus eos*
Ioan. 6. 51. *qui tribulant me*, q̃n & viaticũ noſtrũ eſt, quo in fine vitæ muni-
mur: *qui* enim *manducat hunc panẽ, viuet*, inquit Chriſtus, *in æter-*
Lib. 9. de Sacerdotio. *nũ*, hinc Chryſoſt. ait, ſacramẽtũ hoc rite ab Agonizantib. ſum-
8. ptũ, animas ipſorum ad cęlum prouehere. *Octauo*, nõ debebat
Exod. 12. 10. quidquã inde reliqui *vſq; mane.* Et ſi quid reſiduum eſſet, igne
cõburebatur: debemus etenim omnia quę Eccleſia de hoc Sa
cramẽto ꝓponit credẽda, fideliter intra cordis noſtri penetra-
lia ſuſcipere: & ſi quid ſit ꝙ intellectu conſequi nõ poſſimus,
Deo omnipotẽti cõmittere, cogitãtes, nihil in hac fieri, ꝙ diui
næ Maieſtatis potentiã (omnipotens quippe eſt, apud, quẽ nõ
Luc. 1. 37. *eſt impoſſibile omne verbum*) excedat, Deumq; multo plus poſſe
efficere, vt bene Auguſtinus, poſt D. Paulũ ait, *quã cogitare aut*
Epiſt. 3. ad Voluſianum. *intelligere valeamus*: quodq; nihil ſit impoſſibile ipſi⁹ infinitę, ac
Epheſ. 3. 20. immẽſæ charitati, qui tãto nos ꝓſequitur amoris affectu, vt ſe-
pſum nobis in cibũ: vltro obtulerit, volens nos penitus vnire,
ac deuincire ſibi; nihil veritus per presbyterorũ man⁹ (quorũ
9. cõuerſatio ſæpe improba eſt) ad nos accedere. *Nono*, renes ha-
bebãt *accinctos*: decet nãq;, vt acceſſuri Euchariſtiã, oẽs carnaliũ
deſideriorũ cogitationes, & quicquid turbat deuotionẽ, depo
10. nam⁹. *Decimo*, Calceamenta habebant in *pedibus*: per quæ bo-
nos intelligimus affectus, quib. ad hoc Venerabile Sacramẽtũ
affici debemus. neq; enim decet, illud ex frigida cõſuetudine,
aut

Digitized by Google

aut vt ab hominib. videamur, frequẽtare; vel alicuius tẽporalis cõmodi gratia: quẽadmodum faciunt illi, qui nunquã niſi ſuo cum lucro, ſacris operantur, aut qui ideo cõmunicant, ne reliquis, quos freque̅ter Euchariſtiã ſuſcipere vident, viliores æſtimẽtur, &c. ſed vt in virtutũ ꝓgreſſu magnum capiam⁹ incrementũ. *Vndecimo*, baculos tenebãt in *manib.* vt ſemper ligno crucis Chriſti innixi, frequẽter cogitem⁹, etſi digni nõ ſimus, qui tam ineffabilis ſacramenti participes efficiamur, noſtriſue operibus placeamus Deo; habere nos tamen fiduciã ex Chriſti meritis, per quæ etiã actiones noſtræ meritoriæ reddantur. 11.

Nota in eo quod Euangeliſta dicit, *dies feſtus Iudæorum*; ſignificari, Chriſtianorum feſta longe ab illis debere eſſe diuerſa. Erant illa *primo* Externa; nihil internæ dulcedinis habentia: in noſtris autem, animæ accipimus conſolationẽ. *Deinde* ipſorum paſcha non niſi ſemel in anno peragebatur: nos vero ſingulis dieb. Dominicis poſſum⁹ celebrare paſcha. Ideo enim Iudęorũ ſabbatũ in hunc diẽ Eccleſia cõmutauit, vt Dominicę reſurrectionis, quæ in paſchate accidit, memores ſacratiſſimum eius corpus deuote ſuſciperemus, adſumentes nouum hominem, ſicq; actu oſtendentes, quod de ſomno vitiorum excitati, vere cum Chriſto reſurrexerimus. Feſta Iudæorũ & Chriſtianorum.

Cum ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, & vidiſſet, quia multitudo magna venit ad eum. Marcus addit Chriſtum videntem turbam, illius fuiſſe miſertum. *Erant enim* inquit, *ſicut oues non habentes paſtorẽ.* vnde eis *loquebatur de regno Dei*, ait Lucas, *curans eorum languidos*, ſicuti Matthæus teſtatur. Diſce hinc *inprimis*; inſignem Chriſti modeſtiam, qui non huc, illucq; oculis diuagabatur, ſed verecundè, eos detinebat; vt & nos cautiores efficiamur ad oculorum cuſtodiã: Memores in quantas, difficultates, ac miſerias, Eua nos præcipitauerit, quã curioſus pomi aſpectus decepit: & *Fili Dei*, hoc eſt, poſteri Seth, *Videntes filias hominum*, ſcilicet ex ſanguine Cain *acceperunt ſibi ex eis vxores*, vnde plurima dein peccata, quibus prouocatus Deus, generali diluuio mundum deleuit, Dauid *Vir ſecundum cor Dei*; cum impudicos in Berſabeam conieciſſet oculos, captus eius pulchritudine, fidem tori violauit, homicidium adulterio ſuperinducens. Vxor Loth, audiens Sodomitarum intereuntium clamorem, cum ex curioſitate reſpexiſſet, in ſtatuam ſalis, vt nos ſuo VI. Marc. 6.34. Luc. 9.11. Matt. 14.14 Cuſtodia oculorum. Geneſ. 3.6. Geneſ. 6.2. 2. Reg. 11. Geneſ. 19.26

condiret exemplo, conuerſa eſt: cuius idcirco à Chriſto quoq;
Luc. 17. 32. admoniti ſim⁹. Itaq; nemo ſibi nimiũ fidat, cũ nec Eua quæ in
omni virtutũ genere perfectiſſima à Deo creata erat, perfecti-
Simile. ores ſimus, neq; filijs Dei ſanctiores, nec Dauide præſtãtiores;
ſicuti nãq; ſcintillę exiguę proſiliunt, & ſerpentes venenũ eia-
culãtur, q & peſtifera laborat lue, aërẽ inficit, ita ex curioſo mu
lierũ aſpectu, vitioſarũ cogitationũ venenatiſsima peſtis exo-
ritur, & ex aliarũ creaturarũ intuitu, noxię oriũtur cupiditates:
vt curioſitate allecti, eas rapere, aut alio modo nobis vẽdicare
Iob 22. 29. geſtiamus, adeo vt Iob dicat eũ ſaluatũ iri, q ab intuitu rerum
Hom. 22. in 1. ad Cor. circa finem. externarũ cuſtodierit oculos, quos ideo, teſte B. Chryſoſtomo
nobis largitus eſt Deus; *Nõ vt impudicè aſpiciamus, ſed vt opera eius
admirantes opificẽ ipſum adoremus*, cum ergo mali ſeſe offert occa-
ſio, debemus eos verecũde detinere. *Fit namq; recta retributionis
Lib 21. mora. c. 7. examine*, inquit B. Gregorius, *vti qui exteriori negligẽter vtitur ocu-
Thren. 3. 51. lo, interiori nõ iniuſtè cæcetur*, hinc Hieremias queritur; *oculus meus
deprædatus eſt animã meam*, quia diabolus per oculorũ feneſtras,
cordis ingreditur penetralia, mentẽ interiori caligine obtene-
Oculi quomodo cuſtodiendi. brãs. Cæterũ hæc dicens nolo vt in terrã ſemper detorqueatis
oculos, q̃ indecorũ videtur; maximè ſęculari, qui tã arctè con-
1. ſtringi nõ poteſt, ſed *inprimis*, vt nullatenus oculos ad res mũ-
danas quis deflectat, quæ alicuius poſſint peccati, vel etiã va-
nitatis, deſtractioniſve materiã ſubminiſtrare. Quẽadmodũ
Dom. 11. poſt Pentec. §. 4. alibi ex D. Auguſtino, de Alixio retulimus; qui ex improuiſo
ſemel ad populi clamores, in ludos conijciens oculos, ea capt⁹
fuit dulcedine, vt diutius iſtis vaniſſimis cuperet immorari il-
2. lecebris. *Deinde* ne viſum quis curioſe circũferat. ſic nãq; inte-
rior animi proditor leuitas; Quẽadmodum Eccleſiaſticus in-
Eccleſ. 19. 26. epiſt. 66. ad Abbatem S. Theodorici. quit *ex viſu hominẽ cognoſci*, cui & Bernard⁹ adſtipulatur, dicens;
oculos loquentis, fidẽ facere dicentis. *Nec enim ita* ait, *affectũ po-
teſt exprimere digitus, quomodo vultus*. Hinc eſt quod religioſi ca-
pucijs tegant facies, ne vlterius oculi diuagentur, quã neceſsũ
Caſſian. li. 4. de inſt. Cænobi. c. 4. ſit. Quanquã & alię hui⁹ rei rationes, à Caſſiano, ac Dorotheo
adignantur. *Tertiò*, vt quãdo diuino occupamur officio in Eccle
Dorothe. doctrina 1. de Renuntia. ſia, pceſſione, cõcione, &c. tũc multo vigilãtius cuſtodiamus
oculos: ſignũ namq; magnæ indeuotionis eſt, illic oculis, huc
3. illucq; vagari. corp⁹ quidẽ videtur ad Dei cultũ intẽdere, verũ
capur

caput, ipſumque cor, eo tendunt quo præcedunt oculi. Porro hæc peruigil oculorum cuſtodia, etſi ad omnes pertineat Chriſtianos, maxime tamen decet virgines, atque Eccleſiaſticos, quibus maiori opus eſt verecundia, modeſtia, cordiſque munditia, quatenus diuinas inſpirationes attentius percipiant.

Solebat Chriſtus tribus de cauſis ſubleuare oculos. *Primo, in cœlum*, editurus miraculum; ſicuti Lazarum quatriduanum è monumento ſuſcitaturus, atque hoc in loco, panes piſceſque multiplicaturus; & in vltima cæna cum Venerabile Sacramentum inſtitueret, vt Eccleſia in Canone quotidie recitat. *Secundo*, in *diſcipulos*; quando eos docebat. *Tertio*, in alios ipſius auxilio indigentes: quemadmodum, cum Petrum, Andream, Ioannem, Iacobum, Matthæum ac Nathanaelem, ad ſuum vocaret ſeruitium, & cæcum illum à natiuitate curaret, &c. vt & nos, ijſdem de cauſis, oculos quoque noſtros ſubleuemus. *Primo*, quidem, ad Deum, cœliteſque omnes; pro iuuamine, & auxilio, ſicuti Dauid dicit ſe feciſſe: *leuaui oculos meos in montes vnde veniet auxilium mihi. Deinde*, in illos qui nobis ſunt commiſſi, vnde parentes, & ſuperiores, ſemper in ſubditorum actiones oculos debent habere intentos. Hinc *Epiſcopi* inſpectores vocantur, vt ſubditorum inuigilantes ſaluti, videant ne quid agant illicitum: atque in hunc vſum habent Archidiaconos, qui quaſi *Epiſcoporum oculi:* (hoc namque nomine à Clemente [a] & Euariſto [b] nuncupantur:) omnibus intendant, eaque deinde ad Epiſcopum deferant, ſic eximius ille ac ſingularis ſanctimoniæ vir, Carolus Borromæus S.R.E. Cardinalis, ac Mediolanenſis Archiepiſcopus, qualibet hebdomada ſciebat, quid per integram ſeptimanam, in dioceſi ſua acciderat; Paſtores namque ſinguli ſuis id ſcribebant ruralibus decanis, decani Archidiaconis, illi vero Archiepiſcopo, Sanctus quoque Dorotheus Archimandrita refert de Abbate Machario, quod quodam tempore viderit dæmonem, ad ſuum Monaſterium, varijs inſtructum poculis, ac pigmentis, ſeſe conferentem, verum ob nimiam Macharij erga ſubditos ſolicitudinem, nihil iſtis

Chriſtus tribus de cauſis ſolet ſubleuare oculos.
1.
Ioan. 11. 41.
Ioan. 6. 5.
2.
Luc. 6. 20.
3.
Matth. 4. 18.
Matth. 9. 9.
Ioan. 1. 47.
Ioan. 9. 1.
Oculi leuandi.
1.
Pſal. 120. 1.
4.
a *Epiſtola 1.*
b *Epiſtola 1.*
Doct. 5. de propria confidentia.

nænijs efficere valentem; tam diligenter namque Religioſos ſibi commiſſos inſtituerat, vt nihil rerum ſuarum occultãtes, ſemper ab Abbate, aduerſus quoſuis tẽtationum inſultus, remedium expeterent; inter quos tamen vnus exſtitit, de quo diabolus Machario aiebat, quod eum, inſtar turbinis, quocunque vellet impelleret. Cuius nomẽ cum tandem aliquando edidiſſet, acceſſit ad eum Macharius, & examinans, reperit, ideo à maligno ſpiritu ita exagitari, quod nollet Superiori tẽtationes ſuas aperire, ſibi ipſi nimium fidens. Vnde multo labore, ac ſudore perſuaſit ei tandem, vt dæmonẽ confundens (qui nihil potius odit, quam vt animi tentationes Superioribus indicemus) arcana pectoris ſui reuelaret. Talem itaque erga ſubditos peruigilem ſollicitudinem, omnes merito deberent habere ſuperiores: vt tanquam fideles diſpenſatores, ac prudentes OEconomi, à ſupremo illo remuneratore, Luc. 12. 42. ampliſſimam mercedem laboris ſui percipiant. Ac merito Tom. 4. Sur. patres, & matresfamilias exemplum S. Dominici ſibi imitandum proponant, qui noctu, fratrum obambulans cellulas, ſtudioſè circumſpectabat, num quid rei illicitæ gereretur. Diabolus enim tenebrarum princeps, caliginem obſeruat 3. aptam inſidijs. *Poſtremò*, in Pauperes; ſicuti Chriſtus hic fecit, qui miſericordia motus, quinque virorũ millia ſatiauit. Vtinam & nos miſericordiæ amor tangat, certè nõ tam eſſemus erga proximos rigidi. Sed quia charitas deeſt, duri, ac quaſi ſaxei efficimur, & rerum temporalium, proſperitate elati, proximorum nullatenus miſeremur. Cum Deus cum Moy-Exod. 3. 4. ſe de redemptione filiorum Iſrael ex Ægyptiaca ſeruitute ſermonem miſceret, apparuit ei in flamma rubi ardentis, à qua pati non poterat: ſignificans, quod paſſio, ſeu afflictio commiſerationem pariat. Hinc Chriſtus ipſe famem, ac inediam, & alias perpeſſus ærumnas, hominum ex animo miſerebatur, fouens eos, ſicuti gallina pullos, atque ab omni malorum incurſu defendens.

Ora igitur Chriſtum, vt miſericordiæ ſuæ oculo, te benignus reſpiciat, quod libens faciet, modo ſequi eum, cũ turba hac cupias. Si fugis magis, quam propius accedis, quid mirum ſi ſe rigidum potius, quam benignum tibi exhibeat.

Ocu-

Digitized by Google

Oculi Domini ſuper iuſtos, inquit regius Pſaltes: *Vultus autem Domini ſuper facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum.* Sequere exemplum eius, qui & verbo, & facto, miſericordiam te docuit, caue ne vnquam oculos ab vllo paupere auertas, aut aures ad eorum preces obtures. Quemadmodum durus ille Nabal fecit, qui Dauidis legatos ſupplices, cum ignominia reiecit. Epulo qui mendicantem, ac vlceribus ſcatentem Lazarum deſpexit: & Sacerdos, cum Leuita, hominem illum à latronib⁹ ſemiuiuum, nulla moti miſericordia tranſierunt. Verum Nabal inſtar lapidis induruit, magnum certe diuinæ vltionis indicium, quando quis cum crudeliſſimo Pharaone obſtinatus efficitur: & Epulo in inferno ſepultus, ſummam nunc patitur inediam, neque vlla creatura eius miſeretur. *Pſal. 33. 16.* *1. Reg. 25. 10.* *Luc. 16. 20.* *Luc. 10. 31.*

VII. *Dicit ad Philippum, vnde ememus panes, vt manducent hi?* Alij Tres Euangeliſtæ, ita ſcribunt. *Cum iam hora multa fieret, acceſſerunt diſcipuli eius, dicentes; deſertus eſt hic locus, & iam hora præteriyt, dimitte turbas, vt euntes in Caſtella, emant ſibi Eſcas.* IESVS *autem dixit eis: non habent neceſſe ire, date illis vos manducare. Et dixerunt ei: euntes emamus ducentis denarijs panes, & dabimus illis manducare. & dicit eis: quot panes habetis? ite, & videte.* Quibus abeuntibus ſciſcitatus eſt Dominus à Philippo, quidnã ſibi hac de re videretur; alij namq; dixerant, poſſe turbam ducentorũ denariorũ, (hoc eſt florenorum Brabanticorum quadraginta) panibus refici, vnde iam eius cupit ſententiam, an præterea quid ſit, quod ad hanc rem requiratur. Videbatur namque Philippus, in emenda annona cæteris eſſe induſtrius magis, ideoq; aliter, vt poſtea patebit, reſpondit. volebat autem Chriſtus conſtare diſcipulis ſuis quanta eſſet ciborum penuria, quæ profecto tanta erat, vt vix Apoſtolis ſufficeret; nedum tam ingenti hominum multitudini. Decreuerat ergo eos in fide conſolidare, vt de ſua miſericordia ſpem, abiecta omni puſillanimitate; diſcerent. Erant Apoſtoli conditione, immo & voto, vt Auguſtinus ait, pauperes: quod cum nouum, inuſitatumque tunc eſſet, magna ſubinde tenebantur ſollicitudine, ne quid neceſſariarum rerum deeſſet, & egeſtate compulſi, vellicabant ſpicas, quibus famem pellerent. *Matth. 14.* *Marc. 6.* *Luc. 9.* *Lib. 16. de ciuit. Dei, cap. 4.* *Matth. 12. 1.*

Notan-

7. Notãda. I. Notandum *primo*, quàm ingentem haberent erga proximos Apoſtoli ſollicitudinem, qui verebantur, ne turba hæc ſerius domũ ſeſe conferens, penuria premeretur. Vnde Chriſtum rogantes, cupiebant, vt eos à ſe dimitteret. *Eccl.17.12.* *Vnicuiq; Deus*, *1.Cor.12.26.* vt Sapiens teſtatur: *mandauit de proximo ſuo*: vt non minorem aliorum curam, quam noſtri ipſorũ gerere debeamus: quemadmodum vno patiente membro, cętera omnia, compatiuntur membra. Et licet præcipue Eccleſiaſticis animarum cura incumbat, ſæculari verò Magiſtratui rerum politicarum adminiſtratio; decet tamen illos in rebus temporalibus, proximis opitulari; inſtar Apoſtolorum, aliorumque ſanctiſſimorum Epiſcoporum, qui id ſemper facere ſoliti ſunt, probe ſcientes ipſorum bona, pauperum eſſe, ad quorum ſubuentionem, à pijs Chriſti fidelibus donata, fundataque ſunt: qui neceſſitates ſuas, ipſis tanquam ſpiritualibus ſuis parentibus, *Epiſt.1. ad omnes fideles.* vti B. Vrbanus Papa ac Martyr ait: conqueruntur, qui poſtmodum, eo in ſuſcipiendis admonitionibus ſeſe paratiores exhibent, quo in rerũ temporalium ſubuentione plus adiumenti perceperunt. Veluti in hiſce hominibus patet, qui poſt corporalis alimenti refectionem, ad pleniorem diuinarum rerum cognitionem peruenientes, in arcanis ſacroſanctæ Euchariſtiæ myſterijs, apprime fuêre inſtructi. Similiter & ciuilis Magiſtratus, non ſolum debet in rebus temporalibus alijs ſuccurrere, ſed ſpiritalem quoque proximorum vtilitatem promouere, vt ea quæ rectè ac ſalubriter ab Eccleſia conſtituta ſunt, *Epiſt. in act. 5. Synodi inſerta.* quemadmodum Imperator Iuſtinianus ait, ſubditi inuiolabiliter obſeruent. Hinc de Carolo Magno proditum, *Eiginhardus in eius vita.* multos ad ſe Epiſcopos vocare ſolitum, tempore illo quo in hoſtem ducebat, vt ab ijs expiſcaretur, an etiam Eccleſiaſticas ordinationes, populus ſeruaret. Nouerat enim prudẽtiſſimus Imperator, non poſſe ſeruari conſtitutiones politicas, aut pacem obtineri, quando Eccleſiaſticis præceptionibus nõ prius ſatisfit. Itaque ſicuti corpus humanum nihil poteſt operari ſine anima, neque anima quidquã ſine corpore, alterum namque alterius indiget ſubſidio, ſic debet Magiſtratus politicus, cõiunctis viribus, Eccleſiaſticum iuuare; vt plebs Chriſtiana optatum rerũ ſuarũ ſucceſſum conſequatur. Vnde quemadmodum

modum omnia quæcunque Deus creauit, ordinauitque, ad noſtram dirigit ſalutem, ita & quilibet noſtrum eandē prorſus debet habere intentionem, vt omnia, ac ſingula, tam ad ſuum, quam ad proximorum ſalutem conuertat.

Nota *ſecundo,* curam quam Chriſtus erga ſuos habet; quorum animarum ſaluti primo, deinde corporeis eorum neceſſitatibus ſubuenit. Docuit namque ante omnia turbam hanc, de regno Dei; tum quoque diſcipulos inſtituit, quo pacto omnem in ipſum ſollicitudinem, ſpemque conijcerent. Interrogans primum eos in genere, quot panes haberent, deinde Philippum ſpecialiter examinans, tādem, cibo corporali eos ſatians, vt hac in re, ſtudioſè eum ſequamur, quærentes inprimis regnū Dei, & iuſtitiam eius, quo ſic Deo ante omnia placeamus deinde conuertentes nos ad externa: prout Chriſtus alibi monet. Hinc Regius quoque Propheta aiebat, *ſe non vidiſſe iuſtum, vnquam derelictum à Deo:* Immò *diuites,* inquit, *eguerunt, & eſurierunt, quærentes autem Dominum non minuentur omni bono.* Monſtrat hoc Chriſtus re ipſa, cum tam ingentem hominum multitudinem, paucis hic cibat panibus, vbi duo inſinuat. *Primo,* homini ſecundum fidem potius, quam humanæ rationis induſtriam, viuēdum. Qui namque mundi huius ſequuntur prudentiam, multo plus fidunt Turcis, ac Iudæis, quam Chriſto Domino, ab illis enim cum aliquam debitorū conſecuti ſunt cautionē, aut ſyngrapham, ſecuri cōquieſcunt; verum non ita fidunt Chriſti promiſſis, ab Euangeliſta hunc in modum ſubſcriptis: *Quærite primum regnum Dei, & iuſtitiam eius, & omnia adijcientur vobis. Nolite ergo ſolliciti eſſe: ſcit etenim pater veſter,* quibuſnam indigetis. Hanc puſillanimitatem, quæ ex fidei defectu naſcitur, Saluator nobis intendit adimere; hæc enim vbi deeſt, ibi quies ac conſolatio. Atque vtinam huius tā ſalutaris doctrinæ, ſemper eſſemus memores, ſi hodie Chriſtus plateas obiens, diuitibus oſtenderet pauperes omnes, quos in vrbe reperit, dicens, vnde, ememus panes, vt manducent? vereor pleroſque reſponſuros, ſe vel ære alieno, vel alijs grauaminibꝰ ita preſſos, vt nullatenus poſſint ad horum ſubleuationem quidpiam præſtare. Verum ſi diabolus, petat, vt aliquid indulgeant curioſo veſtium ornatui, aut concubina-

Marginalia: 2. — *Matth. 6. 33.* — *Pſal. 36. 25.* — *Pſal. 33. 11.* — **Documenta duo. 1.** — *Matt. 6. 33.*

cubinarum ſuſtentationi, ventriſque luxui;ad manum abundanter ſunt omnia. *Secunda*, Chriſti intentio erat, vt recens
2. religioſæ paupertatis inſtitutum, hac ratione confirmaret, ſuoſque Apoſtolos,qui primi, poſt B. Virginem, huius erant profeſſores, in fide conſolidaret: Demonſtrans præſenti miraculo,ſe,nec ipſos,nec eorũ ſucceſſores, Religioſos ſcilicet, permiſſurũ aliqua premi anguſtia: maxime cum his plebeis, ac imperfectis mundanis hominibus, propriæ vtilitatis potius cauſa, quam pietatis affectu, eum ſequentibus, tam benigne, ac liberaliter de neceſſarijs omnib⁹ miraculosè prouiderit. Hinc factum in exordio Eccleſiæ, cum nimirum fides eſſet maior, ſpes firmior, charitas feruentior vt depoſitis ad Apoſtolorum pedes facultatibus, omnes in communi viuerent, nihil omnino proprij poſſidentes, & S. Franciſcus præcipuus paupertatis amator,ſemper illud Pſalmographi in ore ac corde circumferebat: *Iacta ſuper Dominum curam tuam,& ipſe te enutriet*. Vnde cum anno 1219. Aſſiſij primum generale ageretur Capitulum, cui quinque millia interfuêre Religioſorum, præcepit ſuis,de cibo potuque ſollicitos non eſſe: quod tantũ Deo placuit, vt varijs ex locis mitteret, qui eis affluenter de rebus omnibus prouiderent. Idem conſiderans S. Dominicus, ſeuere ſuis inhibuit, annuos cenſus, & redditus; Deus etenim nunquam voluntariæ paupertatis amatores deſtituit, qui ſincero amore firmiter ſuis inhærent regulis. Palladius ante anno 1201. literis prodidit, Appollo Abbatem in ſpelunca cum Monachis habitantem, cum ipſo Paſchatis die, nihil quod manducarent, ad manum haberent, eis præcepiſſe, vt diuinum auxilium ſupplici prece, & quos vellent cibos depoſcerent. Quo facto, ecce peregrini quidam ſuperuênere, diuerſa fructuum genera ſecum adferentes, dicenteſque Dominos ſuos muneri ipſis hæc miſiſſe, quibus à Paſchate ad Pentecoſten vſque victitarunt, quin cœlitus hæc eſſent tranſmiſſa nulli dubium. Simile de S. Benedicto Abbate, Beatus Gregorius commemorat, quod cum fames quodam tempore in Campaniæ regione vehementer increbuiſſet, & extrema frumenti inopia Monaſterium premeretur, fratreſque anxios videret eſſe animo, vocatos

Actor. 2. 44. — *Pſal. 54. 23.* — *In Chron. Minor. lib. 1. cap. 60.* — *Piſan. Conformitat. 1.* — *In Lauſiaca hiſt. cap. 48.* — *Lib. 2. Dial. cap. 21.*

Google

catos ad ſe modeſtis verbis, de diffidentia, corripuit, tum promiſſione cœleſtis auxilij, rurſus conſolans, craſtina die rerum omnium abundantiam adfuturam promiſit; eluxit dies altera, & ducenti farinæ modij ante monaſterij fores reperti ſunt. Nunquam legimus Religioſos pios fame interijſſe, aut nocumentum ſenſiſſe. Chriſtus qui accuratiſſimam illorum gerit curam, varijs modis illorum conſulit neceſſitati; non eſt quod quiſquam vereatur, ob rerum neceſſariarum defectum, paupertatis votum: neque debent reformata Monaſteria, vllatenus pertimeſcere ſibi quidquam defuturum, aſſident namque menſæ Dominicæ, cui ſine dubio Chriſtus Ieſus abunde proſpiciet.

Nota *tertio*, hæc Chriſti verba: *Date vos illis manducare:* quibus nos inſtruit, cur pauperes in mundo ſint; nempe, vt ditiores, quibus facultas ſuppetit, ipſorũ ſubuenientes inopiæ, cœlum promererentur; nõ ideo, quod eos Deus alere nequeat, aut nolit. Habet Chriſtus in corpore Eccleſiæ diuerſa membra pauperes, & diuites, magnos & paruos; ſapientes, & inſipientes debiles, & fortes, &c. quos omnes cupit cœlo inſerere per media, quæ ad hoc ipſis donauit, quoſdam aduerſorũ tolerantia, nõnullos laboribus, alios eleemoſynis; inter media autem charitas illa quæ pauperibus exhibetur vna, ex præcipuis eſt. Pauperes namque in corpore Eccleſiæ pedes, quibus tota corporis moles incumbit, quique corpus per plana, & aſpera, pluuias, & imbres, colles, & valles, ingẽti ſæpe cũ labore ac difficultate ferunt. Pauperum eſt terrã ſcindere, arare, metere, pinſere & coquere, reſque alias culinarias procurare, diuites interim otio vacantes, ne digito quidem hæc contingunt. Ideoque ſicuti magnam gerimus pedum ſollicitudinem, ne lædantur nuditate, aut frigore, dum alia membra teguntur, ita nullo modo pauperes negligi debent; ſunt namque membra noſtra, ac nobiſcum participant gratiam diuinorum Sacramentorum; paſſionis CHRISTI & regni cœleſtis: in quo conſequentur fortaſſis multo altiorem locum ſuis aſſiduis laboribus quam tu; itaque qui propter DEVM bene de ijs meretur, efficitur particeps meritorum ipſorum. Sunt *præterea* paupe-

[Margin notes: 3. — Pauperum aliquot priuilegia. — 1. — *Chryſoſt. per totam hom. 2. ad pop. Antioch.* — 2.]

pauperes diuinæ maieſtatis legati, deferentes eleemoſynas ad regni cœleſtis palatium, ante Dei conſpectum, à quo tibi impetrant quicquid in oratione petis. Hinc eſt quod Cornelio

Actor. 19 4. Centurioni dixerit Angelus, *orationes tuæ, & eleemoſynæ tuæ*

In vita eius. *aſcenderunt in memoriam, in conſpectu Dei.* Seuerus quoque Sulpitius commemorat, B. Martinum adhuc Catechumenum, dediſſe pauperi cuidam ſibi in porta vrbis Ambianenſis occurrenti, dimidiam chlamydis ſuæ partem, cui & Chriſtus inſequenti nocte, hac eadem parte tectus apparens, ait: *Martinus adhuc Catechumenus hac me veſte contexit.* Non putes quod eleemoſynæ inter anguſtas pauperum tabernas otioſè deliteſcant, quæ in altiſſimo cœli loco, ibi cœlituum omnium oculis præſentantur. Vide ne illarum exiguitas, illic in tantorum Principum conſeſſu aliquam tibi conciliet ignominiam.

3. *Luc. 16. 9.* *Tertio,* ſunt ianitores regni cœleſtis, benefactores ſuos, Chriſto teſtante, admittunt; qui ideo ſuadet, *vt nobis faciamus amicos de Mammona iniquitatis; vt cum defecerimus, recipiant*

Hom. 21. ad pop. Antiochen. *nos in æterna tabernacula.* Ideo & ante Eccleſiarum valuas, & B. B. Martyrum monumenta, pauperes reſident; ſicuti pulcherrime diſſerit Chryſoſtomus, vt tibi ianuas regni cœleſtis aperiant, gratiamque apud altiſſimum concilient, & exauditionem. Cùm ergo Eccleſiam ingreſſurus pauperi porrigis eleemoſynam, Deus illam acceptat, quaſi in ſignum, & pignus exauditionis, & cum domum regrediens, denuo id facias, rurſus legatum Deo mittis, vt orationum tuarum memor eſſe velit:

Ibidem. *Magni honoris indicium eſt*, inquit Cgryſoſtomus, *quod Deus in ſuarum ædium veſtibulis pauperes velit excubitores.* Cùm in atrijs principum, regumque, nonniſi primariæ dignitatis viri conſpiciantur: noli ergo eos deſpicere, ſed ante fores, immo & in domum benigne ſuſcipe eos, ſunt nonnulli, qui ante ædes eleemoſynas non diſtribuunt, ne pauperum illuc turba confluat; verum eos ſancti Patres nullatenus commendant. Etſi enim alibi non male priuatim colloces eleemoſynas, benedicuntur tamen à Deo ædes iſtæ, ad quarum fores benefit pauperibus, & proximus liberalitatem tuam videns, laudat Deum, ſtudetque pro viribus pietatis tuæ ſe præſtare imitatorem; ſæpe præterea nonnulla ob exigui-

Google

exiguitatem ſui deperdunt, ſi ad remotiora transferuntur, vt ſatius foret ea integra, ac recentia pauperibus erogare, vt opificio vigilantius incumbant. *Quarto*, Pauperes ſua inopia Chriſtum Dominum repræſentant, eiuſque perſonam gerunt, qui in generali iudicio cuique dicet, *Quicquid feciſtis vni de his fratribus meis, mihi feciſtis.* Et quo pacto poſſet eos altius extollere? *Neq; enim ſolummodo miniſtros, eos ſuos vocat, aut amicos, aut fratres, ſed ſua membra, imo & ſeipſum*; vti Auguſtinus ait. Atque ea de cauſa Chriſtus in forma pauperum ſæpe, ad nos venit, vt non alium, quam ipſum Dominum Ieſum, in paupere conſideres; docent hoc ſacræ literæ. Quando Abraham Patriarcha Deum ipſum, duobus comitatum Angelis, in ſpecie trium peregrinorum, hoſpitio excepit. & Ioannes diaconus refert Beatum Gregorium, duodecim pauperes quotidie, ad menſam ſuam collocare ſolitum, inter quos die quodam vnus vt acceſſit, ſingulari humanitatis officio eum eſt proſecutus, in cuius manus dum aquam vellet infundere, conuerſus vrceum accepit, verum is tunc diſparens, nocte inſequenti Gregorio adſiſtens dixit, *Tu quidem cæteris diebus me in membris meis, heſterno autem me in metipſo ſuſcepiſti.* Beati ergo qui Chriſtum ſuſcipiunt, quia ab illo ſuſcipientur: beati qui illum reficiunt, quia ab illo reficientur, quid vero obeſſet, ſi diuitum quilibet vnum pauperem dietim, vel hebdomadatim ſemel reficeret? & pro alijs egentibus aliquid obſonij domi ſuæ coqueret, aut cibum ijs tranſmitteret? ſic vbique Chriſtus tecum prandebit, tuæque menſæ benedicet. Noli illum vnquam excludere, aut eius capi obliuione, ne & ipſe tui obliuiſcatur. *Quinto*, Pauperes optimi ſunt Doctores, qui de quinque vtiliſſimis rebus, prout Chryſoſtomus pulchre proſequitur, poſſunt te inſtruere, & hac ratione cibum à te promereri. *Inprimis* docent diuitiarum contemptum; cum Chriſtus ipſis maiorem exhibeat charitatem quam diuitibus: ipſos namque beatos vocat; hos vero, dicit difficulter poſſe intrare regnum cœlorum. *Secundo*, docent humilitatem: fieri namque poteſt, vt qui iam rerum omnium copia adfluis, in eandem aliquando incidas miſeriam: ne-

4. *Matt. 25. 40.* *Tract. 21. in Ioan.* *Gen. 18.* *Lib. 1. vitæ eius cap. 27. & tom. 2. Surij die 12. Mart.* 5. *Hom. 31. ad populũ Antioch.* Pauperes docent nos 5. vtilia. 1. *Luc. 6. 20. Matt. 19. 23.* 2.

Digitized by Google

que tibi plus obligatus eſt Deus, quam ipſis, qui non minus
3. ad ipſos, quam ad te pertinet. *Tertio*, in ærumnis, quas ipſi, plus quam tu ſuſtines, roborant: infirmaris, molli incumbis lecto, ipſi ſtraminibus; cæcus es? habes qui pro te ſunt ſolliciti, ipſi ſoli plateas oberrantes oſtiatim ſtipem emendicant. Vulneratus es? adſunt mox Chyrurgi, qui te curent quorum opera pauperibus carendum: triſtaris? habes qui te conſolentur & dolorem mitigent, ipſi vero à nemine conſolatorium aliquod accipiunt verbum. Iniuſte opprimeris? inuenis qui te defendant, & tueantur, illis vero omnia ferenda. *Quarto*, docent patientiam ſi non ſemper pro voto te Deus exaudit, cogita nec ſemper pauperum preces à te exaudiri, quando preſſi inopia ſuam tibi neceſſitatem aperiunt. Adeoque merito hoc tibi contingere; multo enim iniquior eſt, comparatio tui ad Deum, quam
4. pauperis, ad te, licet totius orbis imperatorem. *Poſtremo*, Docent miſericordiam, cum demiſſo vultu & animo aliquid à te pteunt. Quare ſi cœli, ac totius mundi Monarcha ante palatij ſui fores, hoc eſt, templi veſtibulum, benigne eos tolerat, vt tuas preces cum eleemoſynis ſibi præſentent, certe non debes eos deſpicere, aut ædibus excludere, ſed humaniter excipere, benigne habere, ac cum liberalitate dimittere.

Quartum. 3. Documenta. Nota *quarto*, Ex his verbis *date vos illis manducere*, tria adhuc alia documenta. *Primo*, Eleemoſynarum virtutem, non ſo-
1. lum à diuitibus, verum à pauperibus pro facultate exercen-
Tob. 4. 9. dam; vt Senior Tobias ſuum monet filium: *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue; ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri ſtude.* Apoſtoli etſi pauperes ex eleemoſynis viuerent, nihilominus tamen hic à Chriſto iubentur, hanc alere turbam, quemadmodum ipſe ſolitus erat facere, vt de eo
Ioan 13. ſcribit B. Ioannes Euangeliſta. Narrat Sophronius Hiero-
In prato ſpirituali cap. 9. ſolymorum Patriarcha quod venerit ad Senem quendam Heremitam pauper eleemoſynam expetens, ille vero cum nonniſi vnum haberet panem, proferens ipſum largitus eſt pauperi: qui cum diceret, malle ſe potius veſtem, quam panem: introductus eſt in cellam, vbi cũ nihil omnino veſtium

reperiſ-

reperiſſet, præterquam quibus Heremita induebatur, motus eſt tanta ſenis virtute, vt ſoluens ſacculum eumque in medio cellulæ euacuans diceret: *Sume iſta ſenior optime, & ego alibi quæram, quæ mihi neceſſaria ſunt. Secundum* eſt; decere Eccleſiaſti- 2.
cos, vtpote Apoſtolorum ſucceſſores, pauperib⁹ elargiri eleemoſynas, non ſolum quas ex rebus Eccleſiaſticis percipiunt, verum etiam, quæ in vſum pauperum ſpecialiter ordinatæ, fundatæque ſunt. *Primo* quidem quod ita ex prima bonorum Eccleſiaſticorum conſtitutione ordinatum ſit. *Secundo,* quod Eccleſiaſtici ſemper habiti ſint patres, ac prouiſores egenorũ, vt ex ſcriptura cõſtat. Apoſtoli ſeptem ordinarunt diaconos, pauperum curatores; & Eccleſia ſemper Epiſcopis mãdauit, vt Hoſpitalia, aliaque ad pauperes pertinentia, ſedulo curarent. Itaque omni ſolicitudine debent tam de ſuo pauperibus ſuccurrere, quam quæ ab alijs ad eorum ſuſtentationem ordinata, ac teſtamento legata ſunt. *Tertium* documentum eſt; 3.
vt filij, ac ſubditi à parentibus, Superioribuſque liberalitatem diſcant: quemadmodum à Chriſto Apoſtoli. Vnde laudabile eſt, vt parentes per filiorũ manus, pauperibus eleemoſynas largiantur; ſic enim miſericordiæ virtutem à teneris imbibunt. Commendati quoque patresfamilias, qui famulis generalem largiuntur licentiam benefaciendi pauperibus, eiſque ſerio præcipiunt, ne vllum pauperem ſine conſolatione dimittant; tales mirabili gratia Deus donat, eorumque familiæ ſingulariter benedicit. Refert Leontius in vita B. Ioannis eleemoſynarij, fuiſſe quendam patremfamilias, qui cum eſſet tenacior, mandauerat famulo, vt ſe inſcio quolibet die, quinque denarios donaret pauperibus; diffidens ſibi, ne fortaſſis auaritia ipſe impediretur, cogitans iſtis denarijs aliquid in familiæ ſubleuamen, emi potuiſſe, famulus vero dum id ſedulo facit, ſenſit rem domeſticam augeri, & audacior factus duplicauit denarios, animaduertens multo maius fœnus; imo herus ipſe famulum adiens, *animaduerto*, inquit, *quod ob quinque denarios quos pauperibus indies diſtribuimus, ſingulariter nobis diuina largitas benedicat, vnde iubeo vt decem de cætero diſtribuas*; ad quod ille, *imo* ait, *ita iam aliquamdiu etiam non iuſſus feci, reipſa namque*

Cur Eccleſiaſtici obligentur ad eleemoſynas.

1. *12. q. 2. c. 23. 26. 27. 28.*

2. *Actor. 6. Clem. de rel. dom. cap. quæ Contingit & Concil. Trid. ſeſſ. 7. cap. 15.*

In vita Ioannis eleemoſynarij.

comperiens diuinitus opes duplicari, denariorum erogandorum numerum augendum putaui. Nos vero auari, arbitramur cenſus parcimonia creſcere, verum ſapientiam auaritia vincit, & *mentita eſt iniquitas ſibi:* qui largiter Chriſto ſua communicat, liberaliter admodum recipiet. Ethnicorum impia eſt ſententia: *Perire quicquid egentibus datur.* Quam docte admodum refutat. Firmianus Lactantius: pauperibus namque bene dum facimus, Deum nobis obligamus, ac quaſi deuincimus, inquit Chryſoſtomus, non quidem vt ſimplum nobis reſtituat, ſed ingenti auctum, ac multiplicatum fœnere: *Fœneratur Domino,* inquit Salomon, *qui miſeretur pauperis, & viciſſitudinem ſuam reddet ei.* Quæ verba exponens Baſilius ita ait: *Quum pauperi dare voles propter Dominum, idem eſt, & donum, & mutuum. Donum quidem quia non ſperas receptionem: mutuum vero, propter Domini magnificentiam, qui pro ipſo perſoluit, & paucis per pauperem acceptis magna reddet.* Noli vel diffidere, vel timere, quod diutina expectatione vt debitores plerique ſolent, ſuſpenſum te tenebit.

Lib. 6. cap. 11. *Hom. 32. ad pop. Antioch.* *Prou. 19. 17.* *Concion. 2. in Pſal. 14.*

5. Nota *quinto*, Chriſtum de emendis panibus ideo ſermonem inſtituere; vt nos doceat, de rebus proprijs, & non alienis dare eleemoſynas. Quemadmodum & Salomon inculcat: *Honora Dominum de tua ſubſtantia, & de primitijs omnium frugum tuarum.* Tobias ad filium. *Ex tua,* inquit, *ſubſtantia fac eleemoſynam.* Et Eccleſiaſticus, *Noli,* ait, *offerre munera praua: non enim ſuſcipiet illa, & noli inſpicere ſacrificium iniuſtum, quoniam Dominus iudex eſt, & non eſt apud illum gloria perſonæ.* Praua munera offerunt illi, qui pauperibus viliſſima quæque, quæ ſibi ipſis vſui non ſint, largiuntur: qui inſuper de his quæ pauperibus diſtribuenda aliunde acceperant, malitioſè, ac nequiter ſubtrahunt. Hæc ſunt *munera praua,* vel (vt Græcus habet textus:) *per auaritiam decurtata,* ac quaſi abraſa. Faciunt hoc interdum liberi, vel etiam ſerui, qui non omnia quæ à parentibus, aut Dominis in vſum pauperum recipiunt, integre ijs diſtribuunt, & Xenodochiorum, hoſpitaliumque Prouiſiores, qui piorum Legata, non probe ad vltimam, teſtatorum voluntatem, exequuntur. Tales apud altiſſi-

Prouerb. 3. 9. *Tob. 4. 9.* *Eccl. 35. 14.*

Digitized by Google

altiſſimum, ſi ſincere omnia peragerent, omnium illarum eleemoſynarum, quæ per ipſorum tranſeunt manus, participes redderentur, nunc vero demerentur magis & Deum offendunt. Narrat Leontius in vita Ioannis eleemoſynarij, *Tom.1.Surij 23. Ianuar.* quod fuerit vir quidam nobilis, qui ſceleratorum inſidijs, & furto, ad extremam deciderat inopiam: Huic Patriarcha die quodam, quindecim auri libras dari iuſſit, at qui eleemoſynis ab eo præfecti fuerant, putantes nimium id; quinque tantum ſuppeditarunt. Forte eo tempore Ioanni ex Eccleſia redeunti vidua quædam opulenta, donum quingentarum obtulit librarum: quo oblato protinus vir Dei cognouit, OEconomos non eam auri quantitatem viro illi nobili erogaſſe, quam præceperat. Vnde ad viduam conuerſus: *Dic mihi*, inquit, *O Mulier tantumne pecuniæ ab initio Deo offerre ſtatuiſti*, illa vero *certe*, ait, *Domine mille & quingentas in ea quam tibi tradidi charta libras ſcripſeram, & aliquanto poſt mille, neſcio quomodo, ſua ſponte, deletas inueni. Hinc ergo Deo non placere iudicaui, vt plures quingentis offerrem.* His auditis iniqui iſti OEconomi, maximo correpti metu, ad ſancti ſe pedes abiecerunt, multiſque cum lachrymis, ſcelus profitentes, veniam poſtularunt. Porro illi iniuſtum Deo offerre ſacrificium cenſentur, qui de aliorum ſubſtantia largiuntur eleemoſynas. *Quinam iniuſtũ offerant Deo ſacrificium.* Quicquid etenim ex rapina naſcitur, eleemoſyna non eſt: immo ſæuitia quædam eſt, & crudelitas: inquit Chryſoſtomus, & *Hom 36. ad pop. Antioch. paulo vltra medium.* inſignis in Deum contumelia. *Nam ſi ſuorum deteriora Cain offerens, ſic offendit; aliena offerens, quomodo non offendet?* Faciunt hoc *primo*, famuli qui de rebus Dominorum ſuorum parentibus, amiciſue furtim ſubueniunt, aut conſeruos, famulaſue, feſtiue excipiunt. 1.
Deinde, vſurarij cum dant eleemoſynas: errantque ſi his ſe putant mereri, de 2.
talibus Sapiens ait; *Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui.* *Eccl.34.24.* Pauperum ſubſtantia ditantur vſurarij. *Tertio*, Eccleſiaſtici, qui Chriſti 3.
patrimonium Simoniacè acquiſierunt; de quibus inter cæteros ita Gregorius, *Nequaquam*, inquit, *eleemoſyna reputanda eſt, ſi pauperibus diſpenſetur, quod ex illicitis rebus acquiritur. Quia* *Lib. 7. Epiſt 110. ad Syagrium.*

qui hac intentione male accipit, vt bene quaſi diſpenſet; grauatur potius, quam iuuatur. Eleemoſyna Redemptoris noſtri oculis illa placet, quæ non de rebus illicitis, & iniquitate congeritur, ſed quæ de rebus conceſſis, & bene acquiſitis impenditur. Vnde etiam & illud certum eſt, quod etſi monaſteria, aut Xenodochia, vel quid aliud de his conſtruatur, mercedi non proficit. Ne ergo ſub obtentu eleemoſynæ, cum peccato aliquid ſtudeamus accipere: nam aliud eſt propter peccata, eleemoſynas

17. Aprilis. *facere, alind propter eleemoſynas peccata committere.* Hæc ille. Sanctus quoque Stephanus Ciſtertienſis Abbas, qui B. Bernardum cum ſocijs, ad ſe venientem, anno Domini 1113. lætus excepit: cum à procuratore ſuo intellexiſſet, non tantillum ad manum eſſe annonæ, vnde fratres, vel vnico ſaltem die, ſuſtentarentur, quodam comitatus laico, oſtiatim cœpit ſtipem emendicare. Vnde domum repetens cum ſocij ſui ſaccum multo inſtructiorem vidiſſet, quam ſuum; ſciſcitatus eſt, quorumnam ædes obijſſet, quod tam denſatam baiularet Manticam. Ille autem; *Sacerdos*, inquit, *quidam quem etiam optime tua paternitas nouit* (exprimebat autem illum nominatim) *ſolus fere omnia ſuppeditauit.* Ad cuius reſponſum ingemiſcens Abbas, *væ tibi miſero*, ait, *cur ab illo quicquam ſuſcipere*

4. *voluiſti? an ignoras quod Simoniace ſit initiatus, quodq; eius bona rapinæ ſint ac ſpiritali lepra contaminata? nullo pacto guſtabimus.* Vnde

Sur. 19. Ian. ex quodam eius æquali. vocatis ad ſe opilionibus qui illic forte præſentes aderant, quicquid in laici erat Mantica, totum illis erogauit. *Quarto*, multi magnates, ac principes per potentiam opprimentes pauperes, ſua eis eripiunt. Floruit in Gallijs anno Domini 665. B. Launomarus Carnotenſis Abbas, cui cum nobilis quidam Ermoaldus nomine, graui detentus ægritudine, per famulum quadraginta tranſmitteret ſolidos, obnixe rogans, vt ſibi iam cum morte cōflictanti, velit opitulari, & ſuis apud Deum precibus ſanitatem obtinere, orauit quidem, verum pecunias cum numeraſſet, famulo mox reddit dicens. *Hæc pecunia per iniquitatem conflata eſt, nec poteſt mutare ſententiam Dei,*

Prou. 15. 8. *nec vitæ ſpatia producere, nec peccatorum veniam impetrare*, ſcriptum

Amos 4. 5. eſt etenim *victimæ impiorum abominabiles Domino.* Hinc eſt illa Prophetæ exprobratio: *Sacrificate de fermentato laudem. Tu ergo. cele-*

Digitized by Google

go celeriter annuncia Domino tuo vt pro anima ſua cura ſollicitus, alijs iniuſte ablata reſtituat, noueritq́; vitam ſe amiſſurum temporariam. Dictum, factum, famulus namque domum repetens; repperit Herum in agone, ita vt mox expiraret. Hinc admodum recte monet Baſilius Magnus monaſteria, ne malorum acceptent eleemoſynas, ſed bonorum; cum Pſalmographus dicat; *Oleum peccatorum non impinguet caput meum*, itemque *ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat.* *Quæſt. 141. ex breuioribus.* *Pſal. 140. 5.* *Pſal. 100. 8.*

Sextum. Duo hic docemur.

Nota *ſexto*, Chriſtum ideo cum diſcipulis conſilium, de emendis panibus inijſſe, vt duo nos doceret. *Primo*, quidem Eccleſiaſticos, quorum eſt animabus intendere, & rebus diuinis, longe debere eſſe alienos à negotijs mundanis. Chriſtus quaſi ignorantiam pecuniarum præſeferebat; vnde cum de numiſmate cenſus interpellaretur, voluit illud prius ſibi deferri, interrogans cuiuſnam imaginem, ac ſuperſcriptionem contineret. Et nos hic quaſi peregrini eſſe debemus, qui ad ignotum venientes locum, monetæ valorem ignorant. Apoſtolorum viliſſimus loculos circumferebat, Chriſto nulla eorum cura, niſi quod præceperit inde egenis neceſſaria dari: vt hinc diſcant Monaſteriorum primates, potius ſpirituali ſubditorum profectui, intendere; quam pecuniæ, ad temporalium adminiſtrationem. Monet Apoſtolus vt *contemptibiliores* qui ſunt in Eccleſia conſtituantur. *Secundo*, vt libenter à pijs, & doctis conſilium exquiramus. Hinc non cum Iuda loculos habente conſilium capeſſit; de quo paulò poſt aiebat, *nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus diabolus eſt?* Hoc eſt inſtrumentum, ac mancipium diaboli. Sed cum Philippo, qui timoratus erat, rerumq́ue intelligens. Vnde Sapiens monet: *Multi tibi, quidem ſunt pacifici, conſiliarius vero vnus de mille.* Quia vel timore Dei carent, vel experientia. Sibi ipſi nimium inniti periculoſum eſt, maxime in rebus ad animæ ſalutem pertinentibus, in quibus non ſolum conſilium, verum etiam fidelis inſtructio requiritur. *Nihil miſerabilius*, inquit Dorotheus, *quam in via Domini nullũ habere ductorem.* Vnde nec pauperum aſpernari conſilium debemus, vt de

1. *Matth. 22. 19.* *Ioan. 13. 29.* *1. Cor. 6. 4.* 2. *Ioan. 6. 70.* *Eccl. 6. 6.* *Doctr. 5.*

Cap 13. 22. nonnullis queritur Eccleſiaſticus, *Diues locutus eſt, & omnes* Iob 12. 5. *tacuerunt, & verbum illius vſq; ad nubes perducent: pauper locutus eſt, & dicunt: quis eſt hic? locutus eſt ſenſate, & non eſt ei datus locus.* Sæpe qui pauperior eſt, profundiorem diuinarum rerum cognitionem habet. Eſt quidem *quaſi lampas contempta apud cogita-* Lib. 10. Mor. cap. 29. *tiones diuitum, ſed tamen ante occulti iudicis oculos*, inquit Gregorius, *virtutibus emicat, vitaq; meritis coruſcat.* Docet id nos ſuo exemplo Chriſtus, qui etſi infinitis modis Philippo eſſet prudentior, eius tamen conſilium non renuit.

7. Nota *ſeptimo*, Quid Chriſtus emere cupiat; non enim pro ſe ſollicitus, more aliorum hominum, ſibi quidquam parari vult, ſed alijs. Deinde non curioſa, delicata, aut pretioſa, quemadmodũ multi magno impendio corpus ornant, ventremque ſaginant, ſed neceſſaria, quæ ad frugalem ſuſtẽtationem faciant. Hinc ſacræ literæ dũ de cibo loquuntur, nomine *panis*, illum communiter exprimunt. Quemadmodum in Gen. 28. 20. veteri teſtamento Patriarcha Iacob aiebat: *Si fuerit Dominus mecum, & dederit mihi panem ad veſcendum.* & Heliſæus ad regem 4. Reg. 4. 23. Iſrael; *Pone*, inquit, *panem, & aquam coram eis, vt comedant & bibant.* In nouo vero teſtamento Lucas ſcribit, Chriſtum Saluatorem Sabbatho, intraſſe in domum cuiuſdã Principis Phariſæorum, vt manducaret cum eo *panem*, quinimmo ipſe in ora- Luc. 11. 3. tione Dominica docet, vt *panẽ quotidianum*, à Patre noſtro cœleſti petamus. Volens nos hac ratione inſtruere, nihil temporalium eſſe expetendum, præter neceſſaria; ſecundum quod 1. Tim. 6. 8. Paulus monet: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſi-* Prou. 30. 8. *mus.* Et Salomon. *Diuitias*, inquit, *& mendicitatem ne dederis mihi; ſed tribue tantum victui meo neceſſaria*, qui ſeipſum ſuperfluo Ad Nepot Epiſt. 2. c. 15. non onerat, ad ſeruiendum Deo redditur alacrior: nam Hieronymo teſte, *plenus venter non gignit ſenſum tenuem.* Delicata fercula mentem ad omnem excitant libidinem, gignuntque incredibile pœnitentiæ tædium. Quapropter recte Sapiens aiebat: *initium vitæ hominis*, hoc eſt vti ex Græco liquet præci- Eccl. 29. 28. puum vitæ humanæ, eiuſque ſummam & caput, *eſſe aquam & panem, veſtimentum & domum, turpitudinem protegentia*; ac ſi diceret; non decet, vt homo quidquam aliud ad vitæ ſuſtentationem adhibeat, præterquam victum frugalem,

Digitized by Google

lem, quo ſuſtentari queat, veſtes ſimplices, quibus corpus contegat; & domicilium, quo ab aëris iniuria defendatur. qui alia quærunt Dei creaturis abutuntur, ſæpe in grauem incidunt ægritudinem, aut aliud aliquod malum, ſiue corporis ſiue animæ. Nabal temulẽtus, factus eſt quaſi lapis intrinſecus. *1. Reg. 25. 38.* Holofernes vino, ſomnoque ſepultus, fœminea manu capite truncatus eſt; *Iudith 13. 10.* Diues epulo pro ſplẽdidis comeſſationibus, *Luc. 16.* extrema apud inferos cruciatur inedia. Frãciſcanorum Chronicon cõmemorat, *Lib. 10. c. 34.* in prima ordinis fundatione, admodum frugaliter, ac ſobrie Religioſos vixiſſe; quod dæmon ægerrimè ferens, omnia excogitat media, quo ad laxiorem vitam eos induceret, erat illa tempeſtate valde famoſum Monaſterium in monte Auerniæ, iuxta quem nobilis quidam commorabatur, qui ſanctis hiſce patribus non bene admodum volebat. quem idcirco diabolus in forma viri accedens, rogat, vt in famulum cõduceretur. voti autem compos factus, fideliter nobili inſeruiens, magnam domini ſui promeruit gratiam, eique ſanctos hoſce Franciſcanos mirum in modum commẽdabat, ſuadens, vt illorum inopiam ſuis ſubinde ſubleuaret eleemoſynis. dictũ, factum; monitu namq; ſerui ſui, quotidie in magna abundantia mittebat illis, capones, perdices, piſces, carnes, aliaque diuerſorum fructuum genera; prorſus, vt abundarent omnibus. verum cum hinc religioſæ diſciplinæ rigor, ac Monaſticæ vitæ frugalitas, magnum ſumeret decrementum, ſic vt fratres ad ieiunia, preces, vigilias, aliaſque pietatis exercitationes ſegniores redderẽtur, accidit vt ſeniorum quidam, hanc tam incredibilem nobilis huius liberalitatem ſuſpectam haberet. vnde eundem adiens, grates ei per magnas egit, ſimulque ſciſcitatus eſt, quinam fieret, quod cum antea tam ab eis fuiſſet auerſus, iam nunc tam eſſet factus prodige liberalis; qui dixit ſe id feciſſe, ſuaſu cuiuſdam fidelis ſerui, quem idcirco ſenior videre geſtiens, gratias eidem quoque decreuit agere. At ille aliquoties vocatus venire renuit, donec tandem ſerio ab Hero requiſitus compareret. cuius vultum cum aliquanto eſſet accuratius Senior intuitus, animaduertit diabolum eſſe, nec eum ſua fefellit opinio, agnitus namque ſtatim in ictu oculi diſparuit: ſicque ſancti

hi Franciſcani, denuo ad priſtinæ frugalitatis ſemitam rediêre.

VIII. *Hoc autem dicebat tentans eum, ipſe enim ſciebat, quid eſſet facturus.* Chriſtus Philippum non tentabat ad malum; *Deus etenim*, Iacobo teſte, *intentator malorũ eſt.* Aut vt ignoti quid addiſceret, inquit Diuus Auguſtinus, verũ vt hac interrogatione id quod occultum erat, ad aliorum perueniret notitiam. Dei oculis nihil abſconditum; verum multa neſcimus nos de nobis ipſis, longe plura de proximis: quæ tamen cùm fructu ſcire poſſemus. *Primo*, de nobis ipſis incerti ſumus, quo pacto res noſtræ cum Deo ſeſe habeant, vtrum amore an odio digni ſimus. Hinc eſt quod Diuus Paulus ait, *Etſi nihil conſcius ſum, non tamen in hoc iuſtificatus ſum*, aliter Deus quam homines, iudicat. Abbas Agatho cum iam moriturus interrogaretur; an timeret; reſpondit, *Hactenus pro viribus laboraſſe ſe, vt Dei præcepta obſeruaret, & faceret, cum tamen homo eſſet, ignorare an Deo grata fuiſſent opera ſua; cum aliter iudicet Deus, aliter homo.* Hæc autem ignorantia, aut incertitudo inutilis non eſt; nam, teſte Gregorio, *Mater negligentiæ ſolet eſſe ſecuritas:* vnde cauenda; ſcriptum eſt enim; *Beatus vir, qui ſemper eſt pauidus*, & monet pſalmographus *vt ſeruiamus Domino, in timore; & exultemus ei, cum tremore*: *deinde.* Nec cor noſtrum nouimus; quia *prauum eſt cor hominis, & inſcrutabile; quis cognóſcet illud.* Cum nonnunquam vltra æquitatis metas per iram rapiamur inquit Gregorius, fieri hoc zelo iuſtæ diſcretionis æſtimamus; ſæpe nobis videmur humiles, ſuperbia interius turgidi. putamus quod vera charitate proximum proſequamur, & eſt ſenſualitas Deo diſplicens; naſcitur hæc ignorantia, quia neque cor noſtrum ſtudioſè diſcutimus, neque diligentiam in dignoſcendis virtutibus adhibemus. vel ſi earum cognitionem aliquam habemus; tantus tamen eſt noſtri ipſorum amor, vt contra nos ſententiam ferre nolimus. hinc rectè monet Auguſtinus, vt quantumcunque homo ſibi videatur cauſam habere iuſtam, expedire tamen, vt paueat, ne quid ſubſit mali: & Imperfectus; *nemo eſt inquit, tanta firmitate ſuffultus, vt de iuſtificatione ſua debeat eſſe ſecurus*, accedit quod ignoremus vitæ exitum, & locum. neque ſapientia

Iacob. 1. 13.
Serm 71. de tempore.
Eccleſ. 9. 1.
1. Cor. 4. 4.
Dorotheus doctrina 1. circa finem.
Lib. 6. ep. c. 186. & lib. 9. Moral ca. 13.
Prou. 28. 14.
Pſal 2, 11.
Hiere 17. 9.
Lib. 5. Mora. c. 11.
Lib. de perfectione iuſti.
Homil. 38. in medio.

pientia Salomonem ſuperamus, de cuius ſalute merito dubitatur; neque Iudam, cum à Chriſto Apoſtolatu dignus eſt habitus, vitæ ſanctimonia antecellimus, neque præſtantiores ſumus illis, de quibus Apoſtolus ait: quod *ſpiritu incipientes, carne conſummauerint.* vnde etſi fortaſſis de amicitia Dei eſſemus certi, ignoramus tamen, an perſeuerabimus. Scriptura dicit, Enoch in Paradiſum à Domino translatum *ne malitia eius mutaret intellectum* & Apoſtolus ſerio hortatur, *vt timeamus*: ne fortè inſtar Iudæorum à gratia Dei excidamus, hæc autem non eo dicuntur, vt ſemper in ſollicitudine, iugique triſtitia viuamus, ſed ne ſecuri ſimus; deinde vt per bonorum operum ſtudium, aliquid certitudinis conſequamur: de quo beatus Petrus nos monet: Satagite vt per bona opera certam vocationem & electionē faciatis; quæ quidem non eſt certitudo fidei, vt mentiuntur hæretici, contra quos Tridentinum Concilium hanc profert ſententiam; *Si quis dixerit omni homini ad remiſſionem peccatorum adſequendam neceſſarium eſſe, vt credat certo, & abſque vlla hæſitatione propriæ infirmitatis, & indiſpoſitionis, peccata ſibi eſſe remiſſa, Anathema ſit.* Item: *Si quis dixerit hominem renatum & iuſtificatum teneri ex fide ad credendum ſe certo eſſe in numero prædeſtinatorum, Anathema ſit.* Repugnant huiuſcemodi commenta veritati ſcripturarum, & ſinceræ orthodoxorum Patrum doctrinæ; eſt ergo certitudo ſpei, fundata in verbo Dei, ac conſcientiæ tranquillitate, non verbo Dei ſolo, ſicuti fides, de qua ideo certi ſumus, quod Deus ita præceperit; verum etiam conſcientiæ tranquillitate, quam bonorum operum ſtudium conciliat: nam *gloria noſtra hæc eſt,* ait Apoſtolus, *teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Cum enim ex ſacris litteris intelligimus, Deo gratos eſſe, qui in mandatis eius ambulant, nobiſque conſcientia dictat, quod pro viribus ea adimplere ſtuduerimus, *incedentes,* cum Zacharia & Eliſabeth, *in omnibus mandatis, & iuſtificationibus Domini ſine querela,* ſperare poſſumus: prout Ioannes alibi monet, dicens, *ſi cor noſtrum*, hoc eſt, conſcientia, *non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum.*

Hæc

Baſil. ca. 2. in conſt. monaſt.

Galat. 3. 3.

Sapien. 4. 11.

Rom. 11. 21.

2. Pet. 1. 10.

Seſſ. 6. Cano. 13.

2. Cor. 1. 12.

Luc. 1. 6.

1. Ioan. 3. 21.

Digitized by Google

Rom. 5. 5. Hæc autem *ſpes non confundit:* inquit Paulus: *Quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* De multis certitudinem fidei non habemus, habemus tamen ſecuritatem veluti de vxoris caſtitate, qui parentes noſtri ſunt, & id genus alia. ſpes autem quæ Dei donum eſt, multo nos facit certiores, quam ſpes humana; quum ideo à Deo data ſit, vt ſine anxia ſollicitudine tranquille viueremus. Itaque cum plurima in nobis ſint, quæ nos ipſi ignoremus; hinc Deus nos quandoque tentat; vt diſcamus, quantum in ipſius ſchola profecerimus. Egit ergo hic cum Philippo Chriſtus, vt ſolet cum diſcipulo Didaſcalus: cui cum lectionem præſcripſit, paulò poſt eundem examinat. Monuerat ſæpe Chriſtus Apoſtolos de fide, & ſpe, vnde iam ipſos examinat, & quidem ſi vera, in Deum fuiſſent fiducia prædıti, dixiſſent: Domine, ſcimus quod cum ſis Dei filius, rerumque omnium creator, atque omnipotens, facile varia tibi ſuppetant, quibus totam hanc multitudinem ſaties.

4. Notanda I. Nota *primo.* Chriſtum veram à nobis requirere fiduciam, qua nullatenus de ipſius ambigamus omnipotentia, ſed ipſum pro parente habeamus, & obſeruemus. ſunt qui in arduis negotijs Deo fidentes, in minoribus eidem diffidunt, quaſi magna poſſet largiri, non minora, ſic fures, vſurarij, alijque iniuſti, ſibi pollicentur ante obitum omnium criminum remiſſionem, quod reuera magnum eſt: interim diffidunt, quod Deus qui volucres cœli, & pecora campi paſcit, vitæ neceſſaria adminiſtrabit. B. Ægydius vnus ex primis Diui Franciſci diſcipulis, rogatus olim à duobus Cardinalibus vt pro eis Deum deprecaretur; *quin vos,* inquit, *me potius precibus veſtris commendatum habete, qui maiori fide, ac ſpe præditi eſtis:* illis autem ſciſcitantibus, quinam id fieri poſſet; Ægidius reſpondit, *Vos diuitijs, honoribus, omnibuſque mundi proſperitatibus affluentes, haud dubiam vobis ſalutem promittitis; Ego in miſeria extrema, mendicitate, & rebus duris damnationem formido,* ſignificans non eſſe ſinceram in Deum fiduciam; cum ſpiritualia ab ipſo ſperamus, ſine bonorum operum exercitatione.

2. Tom. Surij 23. Aprilis.

Nota

Nota *ſecundo*: debere nos incitari ad firmam ſpem futurorum, recordatione præteritorum; quemadmodum Chriſtus Apoſtolos mare traijcientes, ac de non emptis panibus ſollicitos docuit: propoſuit enim illis, quot hominum millia quinque panibus, ac duobus piſcibus: Item quod alias ſeptem panibus, ſatiaſſet; idem nobis in aduerſis cogitandum, qui nos in hodiernum vſque diem, tam benigne conſeruauit, de cætero quoque conſeruabit. Ita Dauid à facie filij ſui Abſalon fugiens, magna animi conſtantia, dixit: *non timebo millia populi circumdantis me: quoniam tu percuſiſti omnes aduerſantes mihi ſine cauſſa, dentes peccatorum contriuiſti.* Hoc eſt, quia vſque nunc ſemper me protexiſti, idcirco in hac perſecutione mea, reliquiſque afflictionibus omnibus ad te fidenter confugiam. 2. *Matth. 16.* *Ibid. v. 10.* *Pſal. 3. 8.*

Nota *tertio*: Deum quotidie nos tentare; quando ſcilicet occaſionem præbet adimplendi id, quod per Concionatores, bonaſq; inſpirationes docet. Itaque cum in concione intellexiſti, pauperes eleemoſynas deferre in cœlum, ijſque cœleſte tibi mercari præmium, ſtatim procurat, vt adſint ad egreſſum Eccleſiæ, qui ſuſcipiant eleemoſynas, & Chriſto eas offerant: vt videat, an credas ijs, quæ in concione audiſti, & ad te pertinere exiſtimes: nam ſi nihil dederis, ſignum increduli, vel negligentis animi eſt, qui plus curet præſentia, quam futura. Hinc Dorotheus Abbas aiebat, hominem qui à Deo humilitatem petit, ſimul virtutis illius exercitium petere; quod etiam ſæpe Deus poſtquam orauerimus, ad probationem offert. *Tertium.* *Doctrina.*

Nota *quarto*: Chriſtum neque Philippi, neque vllius conſilio egere, qui vti Bernardus ait, *magni conſilij eſt Angelus*. Itaque cum vel tibi, vel proximo tuo aliquid aduerſum immittit, noli temere iudicare; ſed tecum cogita noſſe ipſum, quid tuæ ſaluti expediat, ſi bonus es, parat in cœlo manſionem perpetuam; quemadmodum alibi ait: *vado parare vobis locum*, ſi malus, de vltione cogitat. Diſcipulus B. Epiphanij Conſtantiæ Cypri Epiſcopi, Ioannes, commemorat fuiſſe auarum quendam Diaconum, Charinum nomine, qui cum menſæ Epiphanij, alijs cum clericis aſſideret, contigit, vt coruus ter, 4. *In declamat.* *Ioan. 14. 2.* *In eius vita quæ eſt tom. 3 Sur. 12. Maij*

qua-

quaterue crocitaret. Charinus rogat, quid iſta corui crocitatio protendat? Reſpondet ſanctus Epiphanius Charinum Diaconum moriturum, quippe quem Deus punire intenderet. nec abfuit dicto fides, vt enim coniectoris veritas probaretur, ſtatim lecta gratiarum actione; apoplexia tactus Charinus, domum à famulis eſt delatus, maneque mortuus. Cogita ſcire Deum, quid facto opus ſit, neque te ipſius operibus, curioſe occupa (opera Domini vniuerſa *bona valdè*) ſed ita vitam dirigito, vt miſericordia potius, quam iuſtitia te regat.

Geneſ.1.31.

IX. *Reſpondit ei Philippus: ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, vt vnuſquiſque modicum quid accipiat.* Dixerant iam Apoſtoli, turbæ ſufficere ducentorum denariorum panes: verum Philippus conſiderata hominum multitudine, tanquam emendorum panum peritior, arbitratur fieri non poſſe, vt tam exiguo pretio, quilibet vel modicum quid conſequeretur, denarius efficit ſeſtertios, ſeu ſtuferos brabanticos quinque, ita vt ducenti, quadraginta efficiant florenos. erant quidem iſta tempeſtate omnia vilioris pretij; ſed homines peiores erant, tam Iudæi, qui legis præcepta habentes, in omni flagitio viuebant; quam Ethnici, qui Idolorum cultui vacabant. Non ſemper fœlicia ſunt tempora, quoties externa bene ſe habent: Deus reprobis interdum proſpera largitur vitamque omni deliciarum genere affluentem, vt in futuro ſæculo nihil his amplius debeat. Cum gentiles B. Auguſtini ætate, quererentur, cum Chriſtiana fide, multas ſimul bellorum, aliarumque calamitatum tempeſtates in orbem inuectas; refutandi, huius erroris cauſſa, duos & viginti doctiſſimos de ciuitate Dei libros conſcripſit, Excitauitque Oroſium vt ad eundem ſcopum ſeptem hiſtoriarum volumina ſcriberet; vbi veriſſimis, efficaciſſimiſque rationibus, quænam afflictionum, ac rerum aduerſarum cauſæ ſint, euidenter demonſtrant, dicentes; ante Chriſtianam fidem, plures fuiſſe, quam poſt Chriſti Saluatoris aduentum. Deus reprobis ſæpe hic terrena largitur, in remunerationem virtutum naturalium: Electis vero mala; vt purgati peccatis, patriam aliquando conſequantur. itaque

Auguſt. lib. 10. de Ciu. c. 5.

In præfation. hiſtoriæ.

noli

Digitized by Google

noli conqueri aduerſus Deum, in proſperis time, in aduerſis ſpera. quo enim rarius in nos animaduertit Deus, eo vehemẽtius nobis pertimeſcendum monet Chryſoſtomus. *Hom. 27. ad populũ Antiochenum.*

Nota *primo*: Philippi reſponſionem duobus intelligi modis. *Primo*, in bonam partem; non quaſi de Chriſti potentia ambigeret, ſed quod ignoraret quidnam Dominus facturus eſſet: quippe, quo interdum diſcipulos ſineret eſurire; non eſt diffidentiæ ſignum, cum de victu ſolliciti ſumus, aut ægri medicos adhibemus: audaciæ eſt à Deo miracula poſcere. Itaque ſic laborãdum eſt, ac ſi Deus auxilio ſuo præſto nobis futurus non eſſet; ſic Deo fidendum, quaſi nullius momenti noſtra ſit opera. *Deinde* in malum poteſt intelligi quaſi ex diffidentia prolata ſit: quod & veriſimile, Chriſtus enim voluerat de eius fidei conſtantia certior reddi. Hinc ergo hominis in anguſtia fragilitatem videas; ſæpe deſpondet animum, cum naturale deeſt ſubſidium; licet mens in Deum defixa ſit, qui cum noſtras neceſſitates norit, multo eſt procliuior ad opitulandum nobis, quam nos ipſi. Quando Apoſtolos conſideramus in neceſſitate anxios; facile colligimus, quantæ virtutis ſit, neceſſitatis tempore infracta in Deum ſpes, nec dari illam niſi pie viuentibus, Sapiens teſtatur: *Reſpicite filij nationes hominum & ſcitote, quia nullus ſperauit in Domino, & confuſus eſt, quis enim permanſit in mandatis eius, & derelictus eſt? Aut quis inuocauit illum & deſpexit illum?* Quaſi dicat: duo ſunt ad roborandam ſpem cum primis neceſſaria; nempe diuinorũ impletio mandatorum, ac cœleſtis auxilij inuocatiõ.

In Philippi reſponſione 2. notanda. I. *Matth. 12. 1.* *Eccl. 2. 11.*

Nota *ſecundo*, Philippum ſententiam ſuam, per modum cõſilij Chriſto expoſuiſſe; nempe videri ſibi ob nimiam panũ inopiam, hominumque frequentiam, ſatius fore, vt turba dimittatur: tale ſolet mundanorum eſſe conſilium, qui in ſubleuanda pauperum inopia, ſuas potius, quam omnipotẽtis Dei vires præ oculis habent. Tunc cara omnia, liberorum multitudo & media quibus ſubueniamus pauperibus deficiunt, interim procreandis liberis vacant, & voluptati, qua potius abripiuntur quam multiplicandæ religionis cura. Quin & illud magnopere dolendum, in Monaſterijs, minuendæ portionis timore, non acceptari, quos Deus eo mittit; 2.

quaſi

Digitized by Google

quaſi ipſe ſufficiens non eſſet, qui de victu miniſtris ſuis prouideat; qui cœnobia nondum exiſtentia conſtrui fecit, atque ex piorum eleemoſynis ſuſtentari, etiam Religioſorum ingenti multitudini alendæ ſufficit. Illud vero maximè deteſtandum, etiam opulentiora monaſteria eodem timore, iniquos inire contractus, antequam quemquam admittant; nec conſiderant, ideo tam amplas à Deo poſſeſſiones ſibi collatas, vt magnum ſeruorum Dei numerum admittant. Quod quando non fit, nihil mirum ſi illorum (Deo ita volente) res imminuantur. Ioannes Trithemius, qui Herbipoli, anno Domini 1512. florruit autor eſt, fuiſſe Benedictinæ familiæ mille quingentas Abbatias, exceptis præpoſituris alijſque minoribus monaſterijs: quarum tantæ opes, vt tertiam fere Chriſtianitatis partem poſſidere viderentur, ſed quantum de hac ſumma deceſſit! quia nō ſat multos Religioſos admiſerunt, neque ſecundum regulam vixerunt; vt illud Diui Auguſtini, de illis dictum videatur fuiſſe impletum.

Li. 1. de viris Illuſtribus ſui ordinis c. 2

Homil. 48. ex 50. in med.

Hoc tollit Fiſcus, quod non accipit Chriſtus.

Nota *tertio*: fuiſſe etiam inter Chriſti diſcipulos, qui aliquam rerū temporalium habuêre cognitionem; vt hinc doceamur, Eccleſiaſticos quoque, maximè vero presbyteros, talium interdum adminiſtrationem ſuſcipere debere, non priuati emolumēti cauſa, ſed vt proximum dirigant. oportet eos in quauis re eſſe peritos, vt peccatorum ſpecies diſcernant. Mercatores qui verſutiſſimis cambijs, permutationibus, verſuris, vſuriſve rem agunt, quiq; ingenij ſubtilitate abutentes, captioſe ex minimis aliorum verbis litem inſtituunt, putant Presbyteris indignam talium cognitionem: ideoque eos vel non conſulunt, vel reijciunt, quaſi imperitos, ipſi imperiti; Presbyterorum, Confeſſariorum, & Paſtorum eſt, ſcire quid æquum, & iniquum, quid bonum, quid malum, quidve falſum; vt de his alios inſtruant, nemo ſincerius de talibus iudicat, quam qui paſſionum affectibus non laborat; Itaque monentur hoc loco Paſtores, ac Confeſſarij ſedulo ea, quæ ſubditorum concernunt cōſcientias, diſcere, ſæculares quoq; docentur, vt ſuis opinionibus non nimium innitantur; neque ſalutaria Presbyterorum

3.

conſilia

Digitized by Google

conſilia aſpernentur, ſed de commercijs cum peritis, Deumq; timentibus ſacerdotibus conſultent.

Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, Andreas frater Simonis Petri, eſt puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces; ſed hæc, quid ſunt inter tantos? Cum Apoſtoli diligenter de cibo indagaſſent, neque quidquam reperiſſent, tandem puer quidã inuentus eſt, in ſuum, vel aliorũ vſum, quinq; deferens hordeaceos panes, duoſq; piſces. Vnde nota hic *in primis*, Chriſtũ copioſam hanc multitudinem, de panibus hui⁹ pueri cibare voluiſſe. amat ſingulariter bonę indolis pueros, qui omnibus relictis, cum hoc puero, eum ſequuntur: non vt victum conſequãtur (puer namq; hic ſuam ſecum deferebat annonam) ſed vt Dei verbum audiant: talium innocentia ipſi gratiſſima eſt, & eorum opera vtpotè valde meritoria, libẽter acceptat. Hinc Salomon ait: *ſponſum paſci inter lilia*, hoc eſt, inter puri, nitidiq; cordis penetralia, humilis obedientiæ odorem ſpirantia, prout innocentes pueri paſſim ſolent. Refert Antonius Senenſis, in Chronico Patrum Prædicatorum, fuiſſe circa annum Domini quadrageſimum, ſupra milleſimum ducenteſimum, Bernardum quendam eiuſdem familiæ, qui in conuentu Sanctęrenenſi in Luſitania, innocentes aliquot puerulos, habitum monaſticum ex parentum voto geſtantes, poſt miſſarum peracta myſteria, litteris moribuſque imbuebat; qui ex domibus Maternis ientacula ſecum ferentes; poſtquam miſſis aliquot inſeruierant, ſolebat eos ſeorſum in capella ſumere. Porro in ea erat altare habens inſignem Diuæ Virginis imaginem puerulum Ieſum ſinu baiulantem, qui puerorum delectatus ſimplicitate, cum ijs nonnunquam ientabat. Quod poſtquam vicibus aliquot eſſet factum, cœpêre illi rem ad magiſtrum deferre, conquerentes, quod ille paruulus ad eorum ientacula deſcendens, nihil in ſymbolum ſecum apportaret. Ille autem rem intelligens, eos inſtruxit, vt quando iterum id fieret, hiſce verbis perulum alloquerentur: En Domine tu ſemper aſymbolus nobiſcum ientaculum ſumere conſueuiſti; inuita ergo nos, & magiſtrum noſtrum, vt ſemel quoque in domo Patris tui tecum reficiamur. Quod vbi feciſſent, adſignauit eis certum, quo id fieret diem,

X.

Chriſtus pueros amat.

Cant. 6. 2.

Memorabilis hiſtoria innocẽtiæ puerorum.

erat autem is Dominico aſcenſui celebris, qui tunc inſtabat; id mox illi referunt Magiſtro, qui illa die maturius ſolito, ad ſacrum ſe parat, paruulis eiſdem miniſtrantibus: & ſacrificio peracto omnes ibi ſimul viuere deſierunt, cœleſtis palatij conuiuium lætiſſimo animo frequentantes.

2. Nota *Secundo*, pueri huius liberalitatem, omnem cibum libenter in proximos erogantis, neque de penuria ſolliciti, & forſitan egens ac tenuioris erat fortunæ; cum ditiores hordeaceis non veſcantur. Itaque quando proximorum neceſſitates audis, liberaliter diſtribue, quæ à Deo, vt Thobias (Thob. 4.) monet, accepiſti. *Qui namque adminiſtrat ſemen ſeminanti; panem quoque*, inquit Paulus, (2. Cor. 9. 10.) *ad manducandum præſtabit, multiplicando ſemen veſtrum.* Aliquando parcius tuis vtere; ſic nihil, quod pauperibus largiaris, deerit ſi omnes cibi reliquias in egenos diſtribueremus, temperatiuſque Dei creaturis vteremur, citra vllam ſuperfluitatem, poſſet pauperum omnium inopiæ liberaliter ſubueniri, vt interdum etiam vinum biberent, qui iam ob prodigalitatem noſtram, ſiti, fameque cruciantur. Deus perſpecta inhumanitate noſtra, annonæ caritatem immittit, & vectigalia, tributa, impoſitiones, aliaque cibi & potus grauamina, quia prætextu egeſtatis pauperibus nihil elargimur; ſicq; contingit quod ſuperius ex Diuo Auguſtino retulimus, nempe (Hom. 41. ex 50.) *fiſcum id rapere quod Chriſtus non accipit.*

3. Nota *Tertio*, panes illos quos puer attulit, hordeaceos fuiſſe: vt hinc diſcamus, pauperibus non miniſtrare ea, quibus vel in luxum exundent, vel domeſticas operas negligant, ſed vitæ tantum neceſſaria. (Tom. 3. Surij die 2. Maij.) Vincentius Mainardus in vita Sanct. Antonini memorat, quod Ambroſiana via, ſolemni die, de more iter faciens, in pauperis domus culmine Angelos ſedere conſpexerit. Cuius fores cum pulſaſſet, reperit ibi viduam, ac tres vna filias, nudis omnes pedibus, & laceras: quæ vt extremam paupertatis propulſarent inopiam, lana, telaque, victum quæritabant. Vnde miſericordia motus, cognita earum pietate, ſtatim

tim iubet quantum ſatis eſſet non modo ad inopiam earum propulſandam, ſed ad commode quoque vitam tolerandam, erogari. Labente autem tempore, cum illac denuo iter haberet, iam non angelos vti prius, ſed dæmonem videt faſtigio domus inſidere, ac tum ſubeſſe mali aliquid ſuſpicatus, quærit: num prolapſæ in ſcelus aliquod? cognito autem quod amplioribus cumulatæ Eleemoſynis iam plurimum à religioſo illo viuendi more deflectentes, delitias ſectarentur, ingratitudinis eas coarguens, Eleemoſynas ſubtraxit. & vt labore victum pro priſtina conſuetudine quærerent, præcepit: futurum namque id Deo gratius, & ipſis ſalutarius.

Nota *Quarto* verba hæc: *ſed hæc, quid ſunt inter tantos?* ſignificant namque *inprimis* humanæ opis media omnia defeciſſe, in paſcenda tanta hominum multitudine. *Deinde* Apoſtolos quoque ipſos de fidei conſtantia periclitatos, adeo vt ambigere inciperent; quam quidem Apoſtolorum diffidentiam, ideò Euangeliſtæ ſicut & in veteri Teſtamento de Moyſe, nobis ob oculos ſtatuunt; vt *inprimis*, ipſorum imperfectionem, & deinde ad quantam dignitatem peruenerint reuoluentes, de virium noſtrarum imbecillitate, non deſperemus. 4. Cur expreſſa Apoſtolorum diffidentia. 1.

Deinde vt conſiderantes fidei difficultatem, noſtramque inopiam, feruentius cum Apoſtolis indies oremus: *Domine adauge nobis fidem*, cum Moyſi promitteret Deus, quod menſe integro, filijs Iſrael in deſerto carnib⁹ ad ſatietatem vſq; proſpecturus eſſet, ille puſillanimitate motus, aiebat: *ſexcenta millia peditum, populi huius ſunt, & tu dicis, dabo eis eſum carnium menſe integro*: & Dominus ad illum, *nunquid*, ait, *manus mea inualida eſt; iam nunc videbis, vt cum meus ſermo opere compleatur*. Quapropter cum nos puſillanimitas tentat, ad Deum confugiamus; ſi humano ſubſidio deſtituimur, aderit diuinum, Apoſtoli mundi figuram præ ſe ferunt; qui ſi pius ſis, nihil ſuppeditabit, ad voluptates, diues. Iſraelitæ ex captiuitate Babylonica redeuntes ædium priuatæ reædificationi ſumptuoſe incumbebant, de templi reſtauratione ſocordes, quaſi nondum veniſſet tem- 2. Luc. 17. 5. Num. 11. 21. Agg. 1. 2.

 pus

Digitized by Google

pus, quo illud ſplendori ſuo reddi debebat; poſtmodum diuina in eos vltio deſæuijt. Cùm Deo, & pauperibus liberales ſumus, mundo tenaces, viciſſim nobis liberalitatem indulgenter exhibet Deus, impedit ne mundus tua tibi adimat, vt amatoribus ſuis; quibus poſt plurimas impenſas, nihil relinquit.

XI. *Dicit ergo Ieſus, facite homines diſcumbere; erat autem fœnum multum in loco.* Noluit Saluator noſter diutius famentem populum ſuſpendere, cum humana omnia deficerent præter panes, & duos piſciculos, in turba numeroſiſſima. Vnde diſce *inprimis*, Deum interdum differre auxilium in extremam neceſſitatem, vt in Cana Galileæ, & cum Petrus mergi inciperet, & quando pane cœleſti Iſrael cibauit, atque è duro ſilice potauit, quod *primo* facit, ad fidei robur; vt reipſa doceat, quod etiam cum nihil humani ſuppetit auxilij, opitulari poſſit.

Nota 1. *Ioan. 2. Matt. 14. Exod. 16. Nume. 20.* Deus cur interdum differat ſubſidium.

1.

2. *Secundo*: ne vnquam deſperemus, quantacunque premat neceſſitas, cum Saul Dauidem perſequeretur, tam erat illi propinquus, vt in modum coronæ eum cingeret, nulla elabendi conceſſa ſpe; ſed adfuit ei Deus, miſſo ad Saulem nuntio: de Philiſtæis Suſannam iam iam ſupplicio deſtinatam, Danielis prudentia mirabiliter conſeruauit.

1. Reg. 2. 26. *Dan. 13.*

3. *Tertiò*, vt eo feruentius ei adhæreamus, qui quando velociter è tribulationibus eripimur, cito flacceſcimus. *Quarto*,

4. vt beneficia maiori in pretio habeamus.

Nota 2. Nota *ſecundo*, benigniſſimæ reſponſionis Chriſti clauſulam, quum diſcipulos ſuos merito potuiſſet arguere, vti alias fecit, cum diceret: *O generatio incredula, & peruerſa, quouſque ero vobiſcum; vſquequo patiar vos*; Hæc namque verba ad diſcipulos fuiſſe prolata, teſtantur Origenes, & Athanaſius, eodem modo hic reſpondere potuiſſet; verum ſilentio potius eorum voluit arguere incredulitatem, potentiam ſuam miraculo oſtendens, populoq; ſubueniens. ſimiliter nobiſcum agit Deus, qui *inprimis* multa nobis non rogatus largitur, vt diſcamus; poſſe eum, etiam illa, quæ petimus, largiri.

Orige. Tract. 4. in Matth. Athan. in ſynopſi.

Dei in nos beneficia.

1.

Secundo:

Secundo : cum nos à bono opere excuſamus , ſolet aliorum qui præcedunt exemplo, nos arguere ; vereris difficile, propter quotidianos labores , ieiunium; aut Miſſam quotidianam, vel etiam elucеſcente aurora ad Dei verbum conſurgere,& ecce, ſuſcitat tibi Deus aliquem , qui etſi graui labore victum quærat , omnia tamen Eccleſiæ ieiunia ſeruat, Miſſam quotidie audit , confeſſionem frequentat , ſacram communionem octauo quolibet die percipit , primus Eccleſiam adit &cæt. hoc exemplo ad idem exſtimulat , obijcienſque , cur tu eadem non præſtes, cum ipſe te fortaſſis ſit pauperior , & diligentior : tamen vnius tecum naturæ. quid ergo te impedit , niſi ſocordia , ignauia , & frigus? Ex hoc Chriſti reſponſo , modum vindicandæ iniuriæ diſcimus ; ſi quis iracundiam exprobrat , vel incontinentiam; ſtomachabundi , mentiri eum reſpondemus. Chriſtus alium oſtendit modum ; nempe , auarus audis ? Eleemoſynas da : incontinens ? caſtitati ſtude , ſuperbus ? humilitati : Chriſtique conſilio acquieſce , qui præcipit, vt GREGORIVS ait , liberalitatem auaris ; luxurioſis caſtitatem , iracundis manſuetudinem , ſuperbis humilitatem. 2.

Modus vindicandi ſe.

Hom. 32. in Euan.

Nota *Tertio*. De Chriſto errorem mundi: putat enim neminem ipſi placere, niſi continuo ieiunet ; hic tamen homines iubet diſcumbere , ac diſcumbentibus cibum mittit , docens ; *primo* : Chriſtianæ vitæ inſtitutum laudabile, nec aſpernandum. Eſt namque rationi conforme , vt corpus diurno peracto opere reficiatur. Nota 3.

Secundo, CHRISTVM liberalius alere , quam mundum ; eſt namque frequens in Eccleſia , cibi potuſque mentio : in tabernaculo Moſaico , quod Eccleſiæ figuram præ ſe ferebat , ſemper erant *duodecim propoſitionis panes*. Eſaias ait , Dominum in monte Eccleſiæ *conuiuium pinguium* inſtructurum , *conuiuium*, inquam, *pinguium medullatorum* , *ac vineæ defecatæ* , Ad quod omnes vocati ſumus . eſt enim cœna illa magna , ad cuius apparatum , altilia , ac volatilia

Chriſtus liberalior quam mundus.

Iſai. 25. 6.

Digitized by Google

Matt. 22. 4. omnia occiſa, Matthæus commemorat: vt doceamur, fideles magnam ſentire ſatietatem, in ijs quæ Catholica frequentat Eccleſia; nempe, tam ingentes rerum ſpiritualium delicias, internaſque conſolationes, vt corporalis cibi delectationem longe ijs poſthabeant.

Nota 4. Nota *Quarto*, Chriſtum non iubere per ſe, vt populus ſedeat, ſed per Apoſtolos, per quos cibos quoque ijſdem ſubminiſtrauit, vt cognoſcas, duo Apoſtolis eorundemq; ſucceſſoribus officia, à Chriſto collata. Quorum *primum* hic inſinuatur, per hoc, quod populum diſcumbere fecerint: ſunt, namque à Deo mundi gubernatores, Eccleſiæque proceres deſignati, vnde Dauid, *conſtitues eos*, ait, *principes ſuper omnem terram*: & Paulus, *attendite vobis, & vniuerſo gregi; in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam* Dei. Habent igitur tam Apoſtoli, quam eorundem ſucceſſores, auctoritatem decernendi, inſtituendique, quicquid ad ſpiritalem animarum pertinet ſalutem, & puniendi quicquid huic aduerſum.

Duo Apoſtolicę functionis officia. I. *Pſal. 44. 17.* *Act. 20. 28.*

Hinc Paulus Timotheum, quem Epheſiorum præfecerat Eccleſiæ, monuit: *ne aduerſus presbyterum, accuſationem vllam reciperet, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus*: Indicans Epiſcopos habere tribunalia, in quibus delinquentes puniant. *Alterum* eorum officium eſt, Chriſtianam plebem verbo Dei, ac Sacramentorum adminiſtratione paſcere. Verbum Dei animam nutrit: Sacramenta, per gratiam quam conferunt, eandem ſatiant. Diligenter inſuper notandum, compoſuiſſe Apoſtolos per ſe populum, in cibando autem ſubſidio pueri, miniſtrantis vſos: quia Epiſcoporum eſt, per ſe populum regere: (ob autoritatem illam, gratiamque, quam ideò ſpecialiter conſecuti ſunt:) & diuinæ legis præcepta proponere, in ſpiritalis autem alimoniæ adminiſtratione, poſſunt vti ſubſidio aliorum, nempe in concionando, celebrando, baptizando, confeſſiones audiendo, presbyterorum opera: Diaconorum vero, in legendo, explicandoq; publice Euangelio; prout B. Stephanus, & Philippus Diaconi fecere, item in adſiſtendo ſacerdoti, Quemadmodum Sanct. Laurentium

1 Timo. 5. 19. 2. *Act. 6. 7. 8.* *Hier. ep. 48. ad Sabin.* *Clem. l. 1.* *Apoſt. conſt. ca. 14.*

Sixto

Sixto Pontifici miniſtraſſe Beatus Ambroſius teſtatur. Subdiaconorum quoque, ac Acolythorum, vt Diaconis in ſacrificio præſto ſint, ſicuti namque, in Salomonis templo olim diuerſi erant miniſtrantium ordines, functioneſque; ita conuenientius, decentiuſque eſt, id in Eccleſia Catholica fieri, cuius & ſacrificium dignius eſt, & congregatio ſanctior. *Ambr. lib. 1. off. ca. 41.*

Nota *Quinto*, turbam hanc per centenos, ac quinquagenos diſcubuiſſe. *Primo*, vt poſſet iniri numerus: ſicque miraculum eſſet celebrius. *Secundo:* vt tria per hoc diſceremus. *Primo*, in rerum Politicarum adminiſtratione, decentem ordinem. ordinis Paulus Deum autorem adſtruit: monens vt ab 1. ijs qui inordinatè ambulant, ſtudioſè nos ſubtrahamus. 2. *Deinde* vt qui diuina gratia ſatiari velit; in ſilentio, quiete, ac pace ſe paret. Hinc in Sacrificio miſſæ, orationem Dominicam ante communionem recitari Auguſtinus ait, vt proximis reconciliemur, eiſque, ſi quid in nos deliquerint, dimittamus.

Nota 5. Cur per centenos ac quinquagenos diſcubuerint.

Rom. 13. 1. 2. Theſſ. 3. 6.

Serm. in vigil. Paſcha.

Et B. Bernardus monet, vt ante communionem quieti ſimus, dicens id ſignificari, per populi ſeſſionem. *Poſtremo:* in Eccleſia Catholica, varios fidelium cætus eſſe, eandem fidem tenentes, ijſdemque Sacramentis vtentes: qui ab Apoſtolis conuerſi, nunc diuerſorum ductu Epiſcoporum ſalubriter reguntur. Quemadmodum namq; omnes hi, panes à Chriſto ſibi traditos, ac cœleſti benedictione multiplicatos, populo diſtribuerunt: ita Chriſti eiuſdem autoritate per vniuerſum terrarum orbem, ad conuerſionem aliorum, vt Cyprianus ait, longè lateque miſſi ſunt. Erant namque omnes Legati, ac Vicarij Chriſti, habentes poteſtatem parem, adſignanteſque Epiſcopos certis quibuſdam locis: Quemadmodum Paulus, Epheſijs Timotheum dedit Epiſcopum. Et Titum Cretenſibus. Petro interim primatum ſicuti Hieronymus teſtatur, tenente: cui, tanquam generali Chriſtiani ouilis paſtori, cæteri Apoſtoli ſubordinabantur, quorum officium, cum ipſis extinguebatur, Petrus vero ſuum, ad ſucceſſores tranſmittebat.

Lib. de præcepto & diſpenſat.

Tract. 3. de ſimpl. prælatorum.

Lib. 1. contra Iouinianum.

Digitized by Google

Quinquaginta, quid? Sedebant hi homines quinquageni, & centeni; vt myſterio numeri ſui, Eccleſiæ gratiam figuraret. quinquaginta enim *Primo*, peccatorum remiſſionem ſignificant, & iubilæi [a] libertatem. *Secundo*, Prudentiam [b] ſe ipſum dirigendi. vnde Leuitæ [c] à 25. ætatis anno, ad quinquageſimum, miniſtrabāt; deinceps vero vaſa tabernaculi cuſtodiebant. quia, ait Gregorius, anno quinquageſimo apti ſumus cuſtodiendo proximo. *Centū*, Eccleſiæ perfectionem ſignificant, quæ vbiq; requiritur: nam lōgitudo, & latitudo Templi, vt Ezechiel notauit, *centū* cubitorum eſt. Eccleſia habet tria hominum genera. *Primi* à remiſſione peccatorum incipiunt. *Secundi*, ſapientia proficiunt. *Tertij* perfecti ſunt. *Primis* conuenit ſeculum; *Secundis* Religio, *tertijs* Eccleſiaſtica præfectura. In ſeculo ob quotidianos lapſus ſemper incipiunt, in Religione ſtudent profectui. Prælati vero, tanquam Eccleſiæ Doctores, perfectionis ſtatum profitentur; etſi prô dolor, & Religioſis, & Prælatis nonnunquam ſæculares ſint perfectiores!

a Leui. 25. b Anſel. Matt. 14. c Nume. 8. 25. Gre. 23. mor. c. 12. & 2. dial. ca. 2. *Centū*, quid? *Ezech. 21. 13.* Tria hominum genera in Eccleſia.

Nota *Sexto*. Fuiſſe illic, vt Marcus ait, multum *fœni viridis*; vel vt Matthæus *multum fœni*. Iſaias *omnem carnem*, dixit, *fœnum*; *& gloriam eius, florem fœni*. Duo hic nota: *Primo*, fœni copiam; *Secundo*, eius vſum. homines enim inſederunt fœno, quod recenter demeſſum videbatur. Significatur hic *Primo*; mundum, qui miſerię vallis eſt, plenum eſſe hominibus, quorum corpora affectibus virent. *Secundo*, Eum qui gratiæ fructum deſiderat, paſſiones debere præcidere, vt ait Anſelmus. Præciduntur autem; vel propoſito firmo, vel voto eis non obtemperandi. quanquam hic ſiſti non debeat; multi enim etiam in Religione animum non mutant. premi ergo debent, & ſubijci; quod ni fiat, nec ſinceram animi lætitiam, nec pacem conſequemur. Omnes paſſionibus vexamur; ſoluit enim illas Adami inobedientia, ſolus Chriſtus, & B. Mater eius, quæ cum de peccatis agimus non comprehenditur, vt monet Auguſtinus, immunes fuere. Sunt autem in homine paſſiones diuerſimodè. *Primo:* ſine ſenſu rebellionis, vt in infantibus. *Secundo:* vt ſentiantur quidem, ſed ſtatim compeſcantur: ſic de ſe queritur Apoſtolus; & de S. Franciſco ſcribit Bonauentura; habuiſſe eum carnem, rationi plane ſubditam. ſunt

Marc. 6. 39. Matt. 14. 19. Iſai. 40. 6. Fœnū quid? 1. *Anſelm. in Commen.* *Aug. de nat. & grat. c. 36.* Paſſiones quot modis ſint in homine. *Bonau. in vita.*

Digitized by Google

ſunt tamen in his venialia quoque peccata: omnes enim & humiliter, & veraciter orant *dimitte nobis debita noſtra.* *Tertio*: Vt ſentiantur, & aliquando præualeant; non tantum in minimis, ſine quibus nemo, teſte Auguſtino, viuit, ſed etiam in grauioribus; vt mendacijs, detractione, iuratione, &c. quæ tamen per pœnitentiam, ſtatim delentur. *Quarto*: Vt etiam in peccatis iam dictis hominem detineant, tanquam in quodam vitæ ſtatu, quod illis contingit, qui citra ſcrupulum mentiuntur, ex conſuetudine iurant, detrahunt, tempus inutiliter terunt, &c. *Con. Mileu. c. 8.* *Tri. ſ. 6. c. 16.* *Aug. Ench. ca. 71.*

Quinto: Vt hominem trahant in peccatum mortale; quod Dauidi contigit, & Petro. ſic tamen vt ſtatim ille reſurgat. *Sexto*: Vt hominem in peccatis mortalibus detineant, ita vt bruti inſtar, à paſſionibus rapiatur, & quod Iob ait: *bibat iniquitatem, quaſi aquam*; id eſt, citra ſcrupulum. quidam, ſecundum Gregorium, peccata comedunt; quia cum ſcrupulo peccant, cibus enim, niſi comminutus, non traijcitur: quidam vero ea bibunt. Vis à Deo cibum? paſſionibus inſide, quanto eas viceris magis, tanto melius cibaberis. *Iob. 15. 16.* *Grego. 14. mor. c. 17.*

Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia. addit Matthæus; *Exceptis mulieribus, et paruulis.* quorum non fuit numerus minor: tum, quod ſexus fœmineus ſit deuotior; tum, quod curioſior. Erant ergo hic tria hominum genera; nempe, viri, fœminæ, pueri. vt ſignificaretur, omnes ad Eccleſiam admitti: paruos, vt magnos; iuuenes, vt ſenes. Numerantur autem ſoli viri, ex conſuetudine ſcripturæ. XII. *Mat. 14. 21.* Cur ſoli viri numerentur. *Num. libro fere toto.*

Primo: quia viri fœminarum capita ſunt, & curam habent. *Secundo*: quia inter Chriſtianos nihil admitti debet muliebre, vel puerile. pueri imperfectos ſignificant; fœminæ inconſtantes in bono: neutri diuino obtutui præſentari poſſunt. adducitur tamen hic puer vnus, nulla vero fœmina; quia plus boni faciunt imperfecti, quam inconſtantes; qui frequenter grauiter cadunt, & meriti omnis iacturam faciunt. Notat Gregorius, perfectionem millenarij numeri, ex eo; quia habet cubum ex denarijs. numerus quinarius, paſſionem Chriſti ſignificat; ob quinque præcipua eius vulnera. ſignificatur ergo hic; in Eccleſia, per Chriſti paſſionem, eſſe Cur vnus puer, nulla fœmina? *Grego. 35. Mor. c. 19.*

Digitized by Google

omnem perfectionem. ſignificatur quoque, tum in Apoſtolis, tum in turba, obedientiæ virtus: hæc enim Apoſtolis, illi Chriſto obediebant: vt modum diſcamus, quo Deo obedire oportet, & hominibus. Deo, tanquam omnium creatori, & Domino, omnia in omnibus obedientiam debent. etiam ſi aliquando videatur quædam præcipere contraria naturæ, vt immolationem Iſaac; vel iniuſta, vt acceptionem bonorum ab Ægyptijs; vel inhoneſta, vt matrimonium cum fornicaria; vel contra matrimonij fidem, vt eiectionem Agar, & Iſmael. Quicquid malum eſt, ideò malum eſt, quia Deo repugnat: quod is ergo præcipit, bonum erit: quia voluntas ipſius, omnis boni menſura eſt. Si vitam tibi, & opes dedit, vtiq; eripere poteſt, etiam per alios. Obedientiam quoq; Deo debemus per omnia, animo, & corpore, paſſione, & actione; tam interna, quã externa: omnia enim ipſius ſunt; ipſi ergo ſeruire debent. Animum, cuius duæ ſunt præcipuę facultates, ita Deo debemus; vt omnia quæ dicit credamus, & velimus; vt verbo ſuo, intellectum noſtrum dirigat; & imperio, voluntatem. ideoque ſi quædam dicat intellectu noſtro maiora, qualia ſunt, diuinæ naturæ vnitas, & perſonarum Trinitas, in Chriſto vnitas perſonæ, & dualitas naturarum; præſentia Chriſti in Euchariſtia, captiuari debet intellectus ſub omnipotentia Dei. Voluntas quoque ſubijci illi debet, vt præter ipſum nihil velit, ſed omnia, in ipſo, & propter ipſum. Non quod ſemper idem cum Deo velle debeamus: Dauid enim voluit, & bene, Deo ædificare templum, quod Deus noluit. ſimiliter & Apoſtolus, auferri à ſe ſtimulum carnis, & ire in Aſiam, ac Bithyniam. poteſt per orationes diuina voluntas inflecti ad noſtram; neque ſic Deo repugnamus, ſed voluntatem eius beneplaciti adimplemus: ſicut enim Deus per media nobis dat gratiam, ſic & rogari vult, vt det; aliàs non daturus. & quia neſcimus, quæ ſit abſoluta Dei voluntas, poſſumus ab hac diſſentire, quamdiu ea nobis non conſtat.

Obediendum Deo.

Gen. 22. 2. Exod. 11. 36. Oſee. 1. 2.

Gene. 21. 10.

Obedientię intellectus.

Voluntatis.

2. Reg. 7. 2. Cor. 12. 8. Act. 16. 7. Vide Dorotheum doctr. 14. & Baſil. q. 276. breu.

Porro ſicut facienda, ſic & toleranda ſunt, quæ ille vult: poſſumus tamen & morbo remedia quærere, & martyrio nos ſubtrahere: quia incerti ſumus de abſoluta Dei voluntate.

Etſi

Etſi vero omnes Deo debeant obedientiam, peculiariter tamen Apoſtolorum eſt, & qui eis ſuccedunt, indagare voluntatem Dei, ex verbo eius; ſicut hic Apoſtoli, illam ex ore Chriſti ad populum referebant. Epiſcoporum itaque eſt, & Eccleſiaſtici Superioris, vt Scripturas interpretentur, & quæſtiones ex illis decidant: vt ſemper in Eccleſia obſeruatum, iam inde à primo Apoſtolorum Concilio, vbi locutos legimus Petrum, Iacobum, Paulum, & Barnabam, qui, aliter quam Cerinthus, (controuerſiæ vt Epiphanius notat, author) intelligebant Scripturas, ex eis concludentes, Gentiles etiam citra legis profeſſionem, ad Euangelium recipiendos, & licet ipſi ita concluſerint, nomine tamen totius Eccleſiæ, literas formant. Idem fecerunt in Concilio Niceno anno 327. Epiſcopi 318. in Conſtantinopol. ann. 383. Epiſcopi 150. in Epheſino, anno 434. Epiſcopi 220. in Chalcedonenſi, anno 454. Epiſcopi 630. atque ita conſequenter, vſque ad Tridentinum cui interfuerunt Epiſcopi 260. Deus per Prophetam *Labia Sacerdotis*, dixit, *cuſtodire ſcientiam, & legem requirendam ex ore eius*: vt populum, Moyſis inſtar, & Prophetarum, doceat.

Officium Eccleſiaſtici Prælati. *Act. 15. 6.* *Epip. hær. 28.* *Act. 15. 18 & 20.* *Mala. 2. 7.*

Diſcimus ergo. *Primo*: Eccleſiaſticorum eſſe, vt Scripturis ſtudeant, à Deo veram earum intelligentiam precibus petant, eique ſe quotidie, in ſacrificio, coniungant, Patrum monumenta excutiant, vt Eccleſiæ ſenſum, quem concors Patrum expoſitio tradit, indagent. Fecerunt hoc Baſilius, Nazianz. Hieronymus, Auguſtinus: nemo enim ex arbitrio ſuo, ſed Eccleſiæ ſenſu, ſcripturam debet exponere. *Secundo*: Eorum qui hæc faciunt laborioſam, ſed ſanctam, eſſe conuerſationem: diuinum enim eſt, diuina meditari: laborioſum tamen Patrum libros voluere, & cum Scripturis conferre, ita vt res iſta hominem totum requirat. *Tertio*: Laicos non eſſe ſcripturarum lectione, vel explicatione, occupandos: quia alijs negotijs diſtinentur. Optimè eis Chryſoſtomus conſulit, vt Scripturam legant, ſed explicationem eius ex concionibus diſcant.

Chryſ. hom. de Lazaro.

De obedientia quam Superioribus debemus, exēplo turbę huius, q̄ obediebat Apoſt. dixit Chriſtus: *qui vos audit, me audit*:

Obediendum hominibus.

& qui

Luc 10.16. Hebr.13.17. *& qui vos ſpernit, me ſpernit*. ſimiliter Apoſtolus: *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete illis; ipſi enim peruigilant pro vobis, tanquam rationem reddituri pro animabus veſtris*, Gregorius quoque. Greg. in 1. Reg. l. 2. c. 4. *Vera*, ait, *obedientia, nec Præpoſitorum intentionem diſcutit, nec præcepta diſcernit, quia qui omne vitæ ſuæ iudicium Maiori ſubdidit, in hoc ſolo gaudet, ſi quod ſibi præcipitur, operatur. Neſcit quippe iudicare, quiſquis perfecte didicerit obedire.* b l. 4. c. 5. c l. 6. c. 2. Et alibi. b *Cæteris quidem virtutibus dæmones impugnamus; obedientia vincimus.* quia c *longe maioris meriti eſt, propriam voluntatem alienæ ſubijcere, quam magnis ieiunijs corpus atterere.* In quibus homini obediendum? Non obligamur tamen hominibus per omnia; ſed in his tãtum, reſpectu quorum, illi ſuperiores noſtri ſunt. *Primo*: Parentibus, in his quæ familiam ſpectant, & mores: quantulſcũq; enim fueris, parentibus, ſi te de peccato corrigãt, obedientiã debes. *Secũdo*: Magiſtratui ciuili, in politicis. *Tertio*: Magiſtratui Eccleſiaſtico, in his quæ in baptiſmo ſpopõdimus. *Quarto*: Religioſi in ſuis conſtitutionibus. In quibus non? Obedientiã aũt non debemus

1. *Primo*: In his quæ ſunt contra Deum: *obedire enim*, ait Petrus, Act. 5.29. *oportet Deo magis, quam hominibus.* ſi tamen dubites, an mandatum Deo repugnet, obedientiam debes: quia, & ſuperiorem Bern. l. de præc. & diſp. teipſo debes iudicare prudentiorem; & obedientia, ait Ber-

2. nardus, prudentiam ſupplet. *Secundo*: In his, reſpectu quorum non eſt ſuperior. vt ſi parentes liberis mandent ingreſſum religionis, vel matrimonium, aut ſimile, quod ſtatum vitæ concernat. ſimiliter, ſi magiſtratus ciuilis Eccleſiaſtica iura inuadat; aut Eccleſiaſtici, (cum iuriſdictionem non habent) ciuilia.

3. *Tertio* in liberis: vt ſunt cogitationes, quas nemo præter Deum prohibet: quia & corporis, & animi Dominus eſt.

4. *Quarto*: In noxijs corpori; qui tamen in his obedit, perfectus eſt. Obediẽtiæ ſpecies. S. Tho. 2. 2. q. 104. a. 5. ad 3. Tres enim ſunt, iuxta Sanct. Thomam, obedientiæ ſpecies. *Prima*: eſt Neceſſaria, in his ad quæ tenemur. *Secunda*: Perfecta, in his ad quæ non tenemur. *Tertia*: Indiſcreta, in his ad quæ omittenda tenemur. Perfecta ergo obedientia eſt, ſi & voluntatem, & rationem, alteri ſubmittens, etiam illa præſtas, quæ laborioſa ſunt, & tamen inutilia. Caſſ lib. 4. de inſt. cœnob. ca. 24 & 26. De Abbate Ioanne refert Caſſianus, quod ex mandato ſuperioris, toto anno rigarit lignum aridum, & lapidem maximum tentarit voluere, quem multi ſimul non promouiſſent.

ſimili-

Digitized by Google

ſimiliter cum obedientiæ cauſſa, periculo te exponis. Refert idem Caſſianus, duos nouitios ab Abbate ſuo miſſos, cum ficubus ad alium Abbatem deportandis; qui cum à via plane aberraſſent, fatigatione, & fame preſſi, tamen ficus guſtare noluerunt, itaque in genua prouoluti, mortui ſunt; cumque poſt inquiſitionem diuturnam inuenti eſſent, cùm ficubus; omnes obedientiam tantam ſtupuerunt. *Ibi.l.5.c.40.*

Turba hæc, etſi præter quinque panes, & duos piſces, alium cibum non videret; tamen non legitur Apoſtolis contradixiſſe, ſed potius integrè conditiones, quas Bernardus obedientiæ tribuit, obſeruaſſe; nempe vt ſit *Primo*: Voluntaria. *Secundo*: Simplex. *Tertio*: Hilaris. *Quarto*: Expedita. *Quinto*: Fortis. *Sexto*: humilis. *Septimo*: Conſtans. Humilitatem, Dorotheus obedientiæ tam ſcribit neceſſariam; quam ſit ſecundus equus, ad facilem currus tractionem. Quantum vero ad primam conditionem ſpectat; Gregorius eam in omni quidem obedientia requirit, præcipuè tamen in his, quæ nobis fauent, vel proſunt: vt ea ideo ſolum faciamus, quia mandata ſunt: Moyſis inſtar, qui à Deo requiſitus ad Iſraelitarum præfecturam, prius ſe excuſauit, dein ex obedientiâ acquieuit. In his vero quæ contra nos ſunt, præter mandatum, etiam ſpontanei eſſe debemus: cum Apoſtolo, qui etſi Ieroſolymis paratum ſibi carcerem audiret; tamen lætus illuc iuit. *Obedientiæ cōditiones. Bern. ſerm. de virt. obed. Grego. 35. Mor. c. 13. Exod. 4. Act. 21. 13.*

Quicquid, mandatur, noli examinare; ſed quia imperatur, promtus exequere. Baſilius Magnus dum aliquando monaſteria ſua viſitaret, itineris ſibi ſocium quæſiuit; cumq; vnum Abbas obtuliſſet, eius obedientiam exploraturus, mandat ei primo, vt allata aqua aliorum pedes lauet; dein ipſe eius pedes lauat, demum ad templum progreſſus, iubet vt Sacrificium offerat, ſe miniſtro; quæ cum ille omnia præſtitiſſet, idoneum iudicauit; qui in comitem adſciſceretur. illic enim vera iucunditas, vbi volūtatum in ſubditis, & ſuperiore, conformitas. & vt Barſanuphius Abbas ait, qui perfecte obedientiam colit, non poteſt non quiete viuere. *Dorot. doctr. 1. in fin. Ibi. in fin.*

Accepit

XIII. *Accepit ergo Ieſus panes, & cum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus.* Alij tres Euangeliſtæ, Chriſtum dicunt ſuſpexiſſe in cœlum, & benedixiſſe panes, dediſſeque eos diſcipulis; qui dein diſtribuebant eos turbis: ita vt ſex cæremonias adhibuerit Chriſtus. *Primo:* Accepit panes, & piſces in manus. *Secundo:* Suſpexit in cœlum. *Tertio:* gratias egit Deo. *Quarto:* benedixit piſces, & panes. *Quintò:* fregit. *Sexto:* Dedit diſcipulis, vt eos populo erogarent; quæ omnia ſicut myſterium habent, ita ſigillatim explicabimus.

Cæremoniæ Chriſti.

1. Cæremoniæ cauſſa.

Primum Accepit piſces, & panes in manus ſuas. *Primo:* vt ſe miraculi authorem declararet, à cuius contactu, cibus multiplicandi virtutem ſumſit; ſicut in ſemine, virtus eſt fructuum, (ait Auguſtinus) & germinandi. *Secundo:* Vt & nos, & omnia noſtra, in manus Chriſti commendaremus: quemadmodum enim panes hi, non à pueri portitoris, ſed à Chriſti manibus vim participarunt: ſic omnia noſtra exigua ſunt, donec CHRISTI meritis iunguntur. *Sine me*, ait Chriſtus, *nihil poteſtis facere:* quaſi dicat; ſine me quicquid agitis, nihil eſt: in ipſo vero eſt omnia, quia ab eo virtutem trahit. *Tertio:* Vt conſiderata Dominici corporis efficacia, illud non ſolum intueamur libenter, ſed & contingamus, atq; intra nos ſumamus. ſi enim ex contactu multiplicati ſunt panes, multo magis multiplicabuntur virtutes. *Quarto:* Vt antequam ab eo aliquid petamus, aliquid ei offeramus. Vetitum erat in Lege veteri; *ne quis in conſpectu Domini appareret vacuus.* requirit enim, vt operemur bonum. Poterat CHRISTVS hic nouos cibos producere, vt olim manna; vel aliunde adducere, vt coturnices; noluit tamen, *Primo:* Quia vult vt nos cooperemur, tum, ad honorem noſtri, qui merita participamus; tum, ad gloriam ſui, qui nos ad tantam dignitatem euexit, vt mereamur. dignitas enim operis, nobilitatem arguit artificis. ſtatuarius ſi imaginem ſculpat, viuam, dignior ſine dubio erit, quam modo ſunt noſtri. ſimiliter ergo laudem meretur Chriſtus; quod peccato mortuis, non ſolum vitam, ſed & operandi dederit potentiam; qua & gratiæ augmentum, & gloriam mereamur. vt proin quotquot merita nobis negant, in Chriſtum iniurij ſint. *Secundo:* Vt modum doceret

Margin notes: 1. *Aug. tr. 24. in Ioan.* — 2. — *Ioan. 15. 5.* — 3. — 4. — *Exod. 23. 15. Deut. 16. 16.* — *Exod. 16. 14. Num. 11. 32.* — Cur Chriſtus non adduxerit cibum aliunde? — 1. — 2.

viuen-

Digitized by Google

viuendi:ſi enim tua times tibi,ac familiæ non ſufficere, Chri-
ſto ea offer, reddet ille cum fœnore. Caue ne furto, vel alio il-
licito modo, à dæmone quicquam accipias, quin potius in
pauperes,qui ſunt Chriſti manus,tua elargire,& fructum ſen-
ties.

Secundo, Suſpexit in cęlum. *Primo:* Vt ſe oſtenderet (teſtibus 2. Cœremo
Leontio,& Ammonio) non repugnare Deo, vt Iudæi calum- nia,cur.
niabantur. *Secundo:* Vt datam ſibi à Patre poteſtatē miraculo- 1. *Leo.& Am-*
rum oſtenderet, teſte Chryſoſtomo. *Tertio*: Vt diabolum (ait *mon.in cate-*
Ammonius) falleret,qui non ſuſpicabatur,Deum eſſe,quem *na.*
orantē audierat. *Quarto:* Vt nos doceret,omnis boni initia eſſē 2. *Chryſ.hom.*
de ſurſum vt Iacobus ait, *& à Patre luminum.* *Quinto:* Vt & nos a- *30.in Matt.*
nimi oculos in cœlum ſubleuemus,vbi conuerſatio noſtra eſt 3.
eoq; *ad brauiū* anhelemus. *Sexto*: Vt omnia noſtra,ac præcipuè *Ammon. in*
eleemoſynas,ad Deum dirigamus. hinc mandat Chriſtus, eas *catena.*
dari in occulto;nō quaſi nolit eas pręforibus dari,ad aliorum 4. *Iaco.1 17.*
exemplum,& declinādam auaritiæ notam, & pauperum ma- 5.
ledictam;ſed, tum,ne laudes humanas ex his,inſtar Phariſęo- *Phil.3.14.*
rum,captemus;tū,vt præter ea quæ publicè; Religioſis quo- 6. *Matt.6. 4.*
que,& pauperibus verecundis,qui domi gemunt, alia eroge-
mus. Obſeruat Chryſoſt. Dominum non ad omnia miracula *Chryſoſt.in*
ſuſpexiſſe, ſed ad aliqua ſolum; vt,ad ſuſcitationem Lazari, *comm.* *Ioann 11.41.*
ſanationem muti,& ſurdi;orationem vltimæ cęnę,pro Eccle- *Mar.7. 34.*
ſia,& inſtitutionem Euchariſtię,vt ex decreto S. Alexandri in *Ioan. 17.1.* *Alex.ep.1.*
canone legimus. Nempe vt ſignificaret *Primo*,ſe Deum ſimul, Cur non
& hominem:qui vt homo,orat;vt Deus,ſua virtute operatur. ſemper
Secundo, Tantam eſſe beneficiorum quorundam dignitatem, Chriſtus ſuſpexerit
vt vel pro ſe,vel pro eo quod ſignificant,peculiares requirant 1.
gratias,talia ſunt;Lazari iam fœtentis ſuſcitatio, perpetua Ec- 2.
cleſiæ fides,Euchariſtiæ myſteriū,quod miraculorum Chriſti
eſt digniſſimū, & præſenti miraculo adumbratur; vt propter-
ea etiā hic Chriſtus ſuſpiciat,quo rei figuratæ dignitatem inſi-
nuaret. ſicut & in ſanatione muti,ac ſurdi, quæ peccatoris ſi-
gnificat ſanationem, mortuorum reſuſcitatione maiorem.

Tertio, Gratias egit Deo. *Primo*: vt ſe cum hilaritate oſten- 3. Cœremo nia, cur.
deret nobis beneficum; vnde & Lazarum ſuſcitaturus,& Eu- 1.
chariſtiam inſtituens, idem obſeruauit. *Secundo*: Vt à gratia- 2.
tum

rum actione orationem inchoemus; beneficij enim agnitio, ad noua beneficia eſt præparatio: prima Dominicæ orationis petitio eſt, *Sanctificetur nomen tuum*: id eſt, gratias tibi agimus Deus, pro vniuerſis beneficijs tuis, atque per ea creaturas
3. omnes excitari rogamus, vt te magnificent. *Tertio*: Vt præ omnibus Dei gloriam, quæ omnibus eſt dignior, quæramus.
4. *Quarto*: Vt benedictionem panibus impetraret. εὐχα-
5. ριστεῖν enim, accipi poteſt, pro petitione. *Quinto*: Vt defectum noſtræ gratiarum actionis, quæ & rara eſt, & languida,
6. ſuppleret. *Sexto*: Vt cum proximo benefacimus, Deo gratias agamus. Magnum eſt, poſſe; maius vero eſt, velle proximi bonum: facultas enim, ſi voluntas deſit, nocet: voluntati vero etſi facultas deſit, præmium non deerit. Cum ergo voluntatem benefaciendi alijs à Deo habes, magnum habes beneficium, paratum enim ſe oſtendit Deus, vt à te aliquid accipiat, illudque etiam hic cum fœnore reddat; ſiquidem
4. Ceremonia, cur. *beatius eſt dare, quam accipere.* *Quarto*, Benedixit eis.

1. *Primo*: vt myſteriũ hic agi doceret, ſuperat Dei benedictio, noſtram: hæc enim petit ſolum, illa vero largitur bona. Benedictio humana eſt, quam in perſona Eccleſiæ Sacerdos aquæ, palmis, cineri, &c. impartitur: Diuina erat quam creatu-
Gen. 1. 22. ris dedit Deus, cum dixit: *Creſcite & multiplicamini*, & qua
Matt. 26. 26. *Luc. 24. 30.* in cœna vltima panem & vinum, atque in Emaus panem tranſubſtantiauit. Quoties ergo Dei benedictionem audimus, magnum aliquid ſignificatur.

2. *Secundo*, Vt ad eius exemplum, benedictionem ſumptioni
Tert. de cor. mil. c. 4. & apolog. c. 39. cibi præmittamus: ſic Chriſtianos teſtatur Tertullianus, ante orationẽ nõ diſcubuiſſe: eoſque ob hoc Plinius, licet Ethni-
Plin. ep. ad Traianum. cus, laudat. Factũ porro id, nõ ob cibi immunditiam, vt hære-
1. Tim. 4. 3. tici; (de quibus Apoſtolus & Epiphanio, & Auguſt. teſte.) ſed,
Epiph. hær. 26. *primo*, ne animũ cibus lædat: poſt primi enim parentis inobe-
Aug. contra Adimã. c. 14 dientiam, cibo maculam inſediſſe, quæ benedictione ſancti-
1. Tim. 4. 5. ficetur, teſtis eſt Apoſtolus. Narrat Gregor. monialem quan-
Gregor. 1. dial. c. 4. dam, dum ſine præuio crucis ſigno, lactucæ folium ederet, à diabolo inuaſam, qui S. Equitio vt egrederetur mandanti, *Ego*, ait, *quid feci? inſidebam folio, & illa me manducauit*: vt diſcamus, cum Dei timore, & benedictione cibum ſumere:

ex in-

ex inordinata enim comeſtione, peccata naſcuntur. de quibus carmen

Præproperè, lautè, nimis ardenter, ſtudioſè.

& ebrietates, ineptiæ, ſaltationes, de quibus Scriptura ait: *ſedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.* atque ita homo ad orationem, & verbum Dei fit ſomnolentus. De S. Bernardo ſcribit Wilhelmus Abbas; quod ad cibum, tanquam carnificinam, ire ſoleat. *Secundo*, ne corpus lædant; vt puero Prophetarum contigit, qui exclamauit: *Mors in olla vir Dei.* Sæpe vel copia, vel alio cibi malo, lædimur. De muliere Catholica narrat Gregorius Turonenſis; quod cum à marito hęretico impetraſſet facultatem, inuitandi Sacerdotem Catholicum, ille alium inuitarit hæreticum, vt Catholicum rideret. Hæreticus cibum omnem Arriano ritu benedicit, Catholicus vero ab illo, tanquam dæmoni dicato, abſtinet: donec ſartago inferretur, in qua cibus erat, qui ex vuis, farina, dactylis, & oliuis componitur, quem cum hæreticus benedictum à ſe, feſtine deglutiret, non attento eius calore, præ anguſtia, cum ventris crepitu, animam emiſit. ad quod Catholicus ait, *periјt memoria eius cum ſonitu, & Dominus in æternum permanet.* vltus eſt ſe Dominus de inimicô ſuo, factum eſt hoc in pœnam Arriani, qui cibum, maledictione; & ſe, peccato maculabat. De S. Sabino Canuſino Epiſcopo narrat S. Gregorius, miſſum ei ab Archidiacono ſuo vinum veneno infectũ, vt in Epiſcopatum ſuccederet, quod ille cruce ſignatum ebibit, ac per portitorem Diacono nuntiat. *Ego quidem vinum bibi: tu vero in Epiſcopatum non ſuccedes.* Diaconus vero, quaſi ex Epiſcopi corpore venenum ad ipſum tranſijſſet, ſtatim mortuus eſt. Neceſſaria itaque eſt cibi benedictio, vt animus prius ſit in cęlis, quam in patinis. petimus enim *Primo:* Nę cibus noceat. *Secundo:* Ne peccemus comedendo. *Tertio:* Ne tam voluptatem ſectemur, quam neceſſitatẽ. *Quarto:* Vt ad Dei obſequiũ roboremur: hic enim comeſtionis ſcopus eſt. Quærat hic aliquis An Chriſtus ſemper cibo benedixerit, cum immutarit? Reſpondeo Chriſtum laudabilem Iudæorum vſum ſeruaſſe, qui ſemper cibo benedicebant, & communem formam, neque ſemper immutaſſe cibum, atque hæc cauſſa eſt, cur quotidianæ

Exod. 32. 6. *l. 1. vita c. 4.* *4. Reg. 4. 40.* *Greg. l. 1. de glor. Mart. c. 80.* *Pſalm. 9. 7.* Benedictio cibi cur?

tidianæ benedictionis Euangelia non meminerint. forte etiam aliquando alij, Chriſto præſente, cibis benedicebant, ſolet enim hoc facere Paterfamilias. Quoties ergo Euangeliſtæ cibum à Chriſto benedictum notant, myſterium innuunt, & benedictionem efficacem.

5. ceremonia. *Lact. l. 4. c. 15.* *Quinto*, Fregit panes ac piſces *fruſtatim*, ait Lactantius (nempe vt turbis commodius diſtribuerentur) & ſingulis virtutem dedit multiplicandi. Significat autem hæc fractio, 1. *Primo*, Eccleſiæ vnitatem; omnes .n. ſicut hæc turba, eundem cibũ participamus Sacramentorum, & verbi Diuini, nec pauperes minus quã Reges. Sicut ergo qui vnius familiæ ſunt, cõcordiam 1. Cor. 10. 17. ſeruant: ſic & qui vnius Eccleſiæ. nam, vt Apoſt. ait, *vnus panis, vnũ corpus, omnes ſumus, qui de vno pane participamus.* Maior eſt Eccleſiæ, quã congregationũ aliarũ vnio: in his .n. pax ſola eſt, & amor: in illa vero idem in omnibus ſpiritus, idẽ corpus Chriſti; ita vt vere *vnum corpus, & vnus ſpiritus* ſimus. quoties Chriſti corpus digne participamus. Corpus autẽ hoc ſumus poſt fractionẽ. i. poſt factã Deo oblationẽ. etſi .n. eſſentia Sacrificij non cõſiſtat in fractione, cũ hæc, ſi hoſtia in calicẽ decidat, omitti poſſit, ſed in cõſecratione, & ſumptione Sacerdotis; adhibetur tñ fractio, quia ſeparationẽ ſignificat corporis, & ſan- Act. 2. 42. guinis Chriſti: vnde & Scriptura per *fractionẽ panis*, hoc myſte- Matt. 26. 26. rium deſignat, quia ſc. ſumitur in Sacrificio, in quo panis frã- Luc. 24. 30. gitur, ad imitationẽ Chriſti in cęna, & in Emaus: frãgitur autẽ 2. tunc non corpus Chriſti, ſed ſola ſpecies: ſicut in paſſione nõ Diuinitas, ſed ſola patiebatur humanitas. *Secundo*, Significatur, nihil eſſe in mundo perfectum, quantacunq; ſit eruditio, ſanitas, potentia, & opes, ſemper aliquid deeſt. Regum August. ſ. 27. de verbis Domin. quanto maior dignitas, tanto maiores moleſtiæ, debita, ſollicitudines pericula. quiſq; ſuos patimur manes: & vt minimũ Pſal. 16. 15. mali, mortis accelerationem, boni dilationem, timent. Plenitudinem futuro ſeculo ſeruat Deus, vbi, teſte Auguſtino, ſatietas erit, ſine alterius rei deſiderio; de qua Dauid: *Satiabor*, ait, *cum apparuerit gloria tua.*

6. ceremonia. *Sexto*, Cibum fractum dat Chriſtus diſcipulis, vt populo diſtribuant. Putant aliqui, Apoſtolos eum manibus tuliſſe, aliqui vero ſportis, ne toties redirẽt, potuit tamen fieri, vt quędam fragmina primũ acceperint, eiſque diſtributis, redierint.

Digitized by Google

Multiplicabatur enim cibus, teſte Lactantio, pręcipuè in manibus Chriſti, ac dein in manibus Apoſtolorum, ait Chryſoſtomus. Monentur itaque Eccleſiæ Prælati, ac doctores. *Primo:* vt ad populũ egrediantur à Chriſto, id eſt, ab oratione, & meditatione, ac dein, ad eundem redeant. *Secundo,* vt quemq; pro ſua conditione cibent. Temporalia ſibi ſuperflua erogẽt in pauperes; ad hoc enim illa eis data, docet S. Vrbanus, & Bernardus, eos, qui id non faciunt, fures, latrones, ac ſacrilegos vocat. Spiritualia vero, id eſt, verbum Dei, & Sacramenta, omni populo diſtribuant; nec exſpectent, donec ipſi ea exigant, ſed ſponte populum cohortentur, ad Sacramentorum, Pœnitentiæ præſertim, & Euchariſtiæ, frequentationem ſicut Apoſtoli Chriſtum, populo non quærenti eum annuntiarunt. Notandum porro quod Chriſtus dicitur populo panem diſtribuiſſe, cum tamen alij Euangeliſtæ id dicant, ab ipſo factum per Apoſtolos, vt diſcamus, verbum Dei, ac in primis Sacramenta, (quæ Sacerdotes nobis, vt Apoſtolorum ſucceſſores, diſtribuunt, ab ipſis tanquam à Chriſto, ſuſcipere. Chriſtus enim per Sacerdotem, verba loquitur, & Sacramenta porrigit. De qua re accipe Chryſoſtomum. *Cum Sacerdotem videris offerentem, ne vt Sacerdotem eſſe putes hoc facientem, ſed Chriſti manum inuiſibiliter extenſam. ſicuti enim cum baptizaris, ipſe te non baptizat, ſed Deus eſt, qui caput tuũ inuiſibili potentia cõtinet, & nec Angelus, nec Archangelus, nec vllus alius accedere, & tangere audet: ita nũc quoq; cũ Deus regenerat, ipſius eſt ſolius donũ, qui namq; ſanctificat, atq; immutat panẽ, Chriſtus eſt: quẽadmodũ & in vltima ſua cœna fecit.* Itẽ, *Nos miniſtri tantum ſumus, Chriſtus eſt, qui operatur omnia.* Et alibi. *Sacra oblatio, ſiue eam Petrus, ſiue Paulus, ſiue cuiuſuis meriti Sacerdos offerat, eadẽ eſt, quã dedit Chriſtus ipſe diſcipulis, quãq; Sacerdotes modo quoq; cõficiunt,* Diſce hinc *primo:* Sacramentorũ, ac diuini verbi diſpenſationẽ, nõ cõpetere laicis; ſed Apoſt. ſucceſſorib⁹. *Secundo,* Chriſtũ etiã per Apoſtolorũ manus feciſſe miracula; dum vt Chryſoſt. ait, in eis panes multiplicat: vt diſcamus, & hodie in Euchariſtia, cum per Sacerdotes miracula operari. erat. n. præſens panum multiplicatio, quaſi præparatio populi, ad inſtituẽdũ de Euch. paulò poſt ſermonẽ. voluit ergo in Apoſt. manib. panes multiplicare, vt futuri poſtea orbis

Lact. l. 4. in 15.
Chryſ. hom. 50. in Matth.
Fractio quidã
1.
2.
Vrba. ep. 1. ad omnes ad fid.
Bern ep. 2. ad Fulco.
Chryſ. hom. 60. ad pop.
Hom. 83. in Matth.
Hom. 2. in 2. ad Timot.
Documẽta.
1.
2.
Chryſ. hom. 50. in Matth.

totius doctores, mutationem panis in corpus Chriſti, facilius crederent: ſi enim poſſit Chriſtus ex paucis panibus producere tam multos, ſiue per creationem, ex nihilo, ſiue per aëris circumſtantis conuerſionē in panes, poteſt & panem in corpus ſuum conuertere, ſi naturæ tantam vim indidit, vt panis tranſeat in carnem hominis aliti, ac vinum in ſanguinem (ait Nyſſenus) poteſt eandem indere ſuo verbo: maior enim diuinæ benedictionis eſt virtus, quam naturæ; vt docet Ambr. Tene maiorum hac in re fidem, quæ non minorem Chriſti potentiam, ac amorem, in hoc Sacramento credidit, quā Apoſtoli in panum multiplicatione, ſunt experti. Vincunt Capharnaitarum impietatem noſtri temporis hæretici, qui corporis Chriſti in Euchariſtia veritatē negant, ac myſteriū tam auguſtum impijs cōuitijs proſcindunt, illi .n. potentiam eius norant, cuius hoc miraculo viderant experientiam, & verba intelligebant: hi vero & poſſe id Chriſtum, & voluiſſe, negāt. Deum nihil putant poſſe, q̃ ipſi non capiant: immemores, eum, vt S. Ioannes dixit, etiam *de lapidibus Abrahæ filios* ſuſcitare poſſe, ac *camelum per foramen acus*, vt Chriſtus dixit, traducere. quod nec factum vnquam, nec ab homine intelligi poteſt. Detrahunt prȩterea charitati Chriſti, perinde ac ſi nobis ſe dare noluerit, qui dixit: *Ego vobiſcum ſum, vſque ad conſumationem ſæculi*. Maior eſt ſponſi in ſponſam, ſi, cum poſſit, ei ſemper adſit, quam ſi abſit; dilectio. denique Chriſtum ſtatuunt, infenſiſſimum Eccleſiæ inimicum: verba enim eius de ſui in Euchariſtia præſentia; tum, in cœna; tum, poſt hoc miraculum apud Capharnaitas, tam fuêre euidentia, vt iam à mille quingentis, & amplius annis, Eccleſia Chriſtum in Euchariſtia veneretur, ceu Deum; quæ ſi idololatria eſt, per Chriſtum impedita fuit tot ſeculis hominum ſalus, ſine fide enim ſaluari, & *Deo placere impoßibile*, Sta cum Apoſtolis, atque illud Petri repete: *Domine quo ibimus, verba vitæ æternæ habes*. Humilē eorum miſericordiā imitare, qui licet Principes fuerint *ſuper omnem terram*; vt loquitur Dauid: tamen non recuſatunt pauperum menſæ miniſtrare. tu quoque pauperes in Xenodochijs, aut vbiuis viſita, ac iuua: magnum enim, & Apoſtolicum, id eſt.

Nyſſ. or de Euch.
Ambr. l. de ijs qui init. c. 9.
Hæreticorū noſtri temporis malitia.
Matth. 3. 9.
Luc. 18. 25.
Matth. 28. 20.
Matt. 26. 26.
Ioann. 6.
Ioann. 3. 18.
Heb 11 6.
Ioan. 6. 68.
Pſal. 44. 17.

Simi-

Digitized by Google

Similiter & de piſcibus quantum volebant. Quod panibus, idem & piſcibus Chriſtus fecit, quos probabile eſt aſſos fuiſſe, tanquam itineri aptiores. Nuſquam legitur Chriſtus carnes comediſſe, excepto agno paſchali: communior ipſi, diſcipuliſq; eius piſcis erat. vnde poſt reſurrectionem dederunt ei *partem piſcis aſſi, & fauum mellis*: inueneruntque *piſcem prunis ſuperpoſitũ.* Non quod carnium eſum vetet; ſed vt exemplo ſuo doceat, non peccare eos, qui vel certis, (vt Chriſtiani omnes) vel omnibus diebus (vt multi Religioſi) à carnibus abſtinent. ſiue ex peculiari pietate, ad ſubiectionem carnis; ſiue ex voto, vt Carthuſiani, Clariſſæ, & minimi, quos fundauit S. Franciſcus de Paula, qui ſine ouis, ac lacticinijs viuunt. Quem viuendi ritum multis Deus miraculis probauit. Scribit de S. Honorato Abbate S. Gregorius, quod à teneris abſtinentiam carnium eſu coluerit, cumque in magno aliquando conuiuio, parentes ob hoc indignati, illi inſultantes, dicerent: vnde tibi in his montibus piſces? noſtro & omnium cibo vtere, ille patienter ſuſtinuit; ſed ecce dum famulus ex puteo aquam haurit, piſcem educit, quo famulum ſuum Deus ab aliorum irriſione præſeruauit. Teſtantur de aliquo ſui ordinis Monaſterio Carthuſiani, fuiſſe illic ęgrum à Medicis deſperatum, niſi carnẽ ederet. Prior inter duo, votum ſcilicet abſtinentiæ, & infirmi neceſſitatem, conſtrictus: tandem ex Medici præſcripto, pullum aſſari iubet, ac infirmo portari. Tunc ille *Domine*, ait, *tu noſti, quia cibum hunc ego mea ſponte non requiro: proin ſi maieſtati tuæ non placet, hæc in ordine noſtro nouitas, & infirmorum ſcandalum, obſecro vt pullus ille auolet.* & ſtatim, perinde ac ſi vixiſſet, auolauit. Quo placere ſibi Carthuſianorum abſtinentiam Deus manifeſtauit, nec frangenda vota, ob mortis vitandæ prætextum: alia enim ei media ſanitatis ſuppetunt, ac nimia eſt Medicorum, in ciborum vetitorum præſcriptione facilitas, cuius illi Deo rationem dabunt. Ex ſcriptura patet, quantum Deo Rechabitę placuerint, ob ſeruatam, ex patris ſui Ionadab præcepto, vini abſtinentiam. Ionathæ vero inobedientia, qui contra patris mandatum mel guſtarat, Deum offendit. Non minorem debemus Eccleſiæ (quæ, vt Apoſtolus ait, *mater noſtra* eſt) & à Deo authoritatem mandandi vtilia, ac vetandi noxia ſaluti,

XIV.

Luc. 24. 42.
Ioan. 21. 9.
Abſtinentia ciborũ.
Greg. 1. dial. c. 1.
In Chronicis Carthuſ.
Hierem. 35. 8.
1. Reg. 14. 43.
Galat. 4. 26.

Digitized by Google

opulum tuum Domine, & paratum panem de cœlo præſtitiſti illis, ſine labore: omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatē. Subſtantiam enim tuam, & dulcedinem tuam quam in filios habes, oſtendebas, & deſeruiens vniuſ-cuiuſq; voluntati, ad quod quiſq; volebat cōuertebatur. Etſi.n.naturaliter *ſimila cū melle* saporē haberet, vt teſtatur Moyſes; quiſque tamen, pro arbitrio ſuo, q; optabat guſtabat: vt Euchariſtiæ adumbraretur conditio, quæ cum fontem dulcedinis contineat infinitum, omne in ſe delectamentū habet. Vis animi lætitiā & quietē, cognitionē Dei, deteſtationē peccati, charitatē, &c. huc accede, & pro arbitrio.i. p diſpoſitione inuenies, ſicuti p vrnæ capacitate, aquā ex puteo hauris, anima deſiderio fit capax, tantoque plus accipit, quāto deſiderat magis. ſicuti qui calidioris eſt ſtomachi, plus comedit. Accedēs ergo hāc menſam, deſiderij famē acue, ad peccatorū cognitionē: ſicuti.n.q infirmū ſe ſcit, ſanitatē optat ac magna alacritate remedijs vtitˀ, ſi ex eis illā certā ſperat: ſic qui vitia, & animi morbos nouit, cū in Euchariſtia certū ſciat antidotum, eius deſiderio accenditur, & q; optat, cōſequitur. Exod. 16. 31.

Vt autem impleti ſunt, dicit Diſcipulis ſuis. Tres alij Euangeliſtæ habent; *Manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt.* Geſtus manducātium cogita, quales fuerint: neq; enim veroſimile, eos futilia contuliſſe, aut vana: ſed ſtupuiſſe miraculum, cum ſcirēt præter quinque panes, & duos piſciculos, nihil fuiſſe q; manducarent. Cōpoſitis quoq; vſos moribus, ob Chriſti præſentiā, probabile eſt, vt & nos ex eis, ſeruandos in menſa geſtus diſcamus. Docet Greg. torqueri in inferno epulonis linguā, ob nimias ad menſam fabulas. Chriſtū prandij inſpectorē cogita verborū teſtē, morū iudicē, cordis cognitorē, ac intentionis ob quā comedis, monet Apoſt. vt *ſiue manducamus, ſiue bibimus, omnia ad gloriā Dei fiant:* id eſt, ait Baſilius, nō ad voluptatē, vel ſatietatē, ſed vt roboremur ad implendam legē Dei, ac proin decet, vt dum Dei beneficia ſumimus, nihil ipſi cōtrariū dicamus. Docebat ſuas Hieron. vt ad menſam aliquid pium legerent: de quo ritu etiā Baſilius: *Maiore multo, ait, cum delectatione, quam cum quanta edimus, aut bibimus, ea audire debemus, quæ ad menſam accumbentibus nobis leguntur: idq; ne mens noſtra ad corporis queat diſtrahi voluptates, ſed maiorē in modum ſe in verbis Domini oblectet.* XV. Greg. hom. 40. in Euāg. & 12. Mor. c. 24. 1. Cor. 10. 31. Baſ. reg. breu. 196. Hier. ep. ad Euſtoc. & Marc. Baſ. reg. breu. 180.

Poſſ.c.22.vit. Solet Auguſtinus vel lectionem admittere, vel Theologi-
Trid. ſeſſ. 22. cam diſputationẽ: teſte Poſſidio. q̄ & Epiſcopos oẽs monet
Baſ.ep 1 ad Nazian. Concilium Trident. ſi vero lectio deeſt, meditatio, ait Baſili⁹ adhibeatur: tum, ex cibis; tum, ex corporum noſtrorum ſumptu cõditione, cum Deum videmus noſtræ valetudinis cauſa, cibos diſtinxiſſe. Fuêre etiam homines hi ſatiati: vt diſcamus.

Satiati hi cur?

1. *Primo*, quod non parce, ſed liberaliter eos Chriſtus cibarit. *Secundo*, Dei munera multò melius, quam mundi ſatiare. Homines enim ſæculares nunquam ita rebus ſuis contenti ſunt, quin plura appetant: pij vero & qui Deum timent, facile ijs,

Prou. 13.25. quæ Deus donat, contenti viuunt; juxta illud Salomonis: *Iuſtus comedit, & replet animam ſuam, venter autẽ impiorum inſaturabilis.* Habet Deus tres diuerſas menſas, in quibus diuerſimode quis reficitur, ſatiaturque: quemadmodum totidem fere

Menſæ Dei tres.

1. menſæ in aulis Magnatum Principumque videntur: *prima* famulorum eſt & famularum, quibus etiam incumbit de ſuo
2. feles caneſque alere. *Altera* pro Conſiliarijs, ac Nobilibus.
3. *Tertia*, pro Principe ejuſque vxore, liberis, cognatis. Cui *primæ* accumbũt, non tam largè prandent: qui *ſecundæ* largè quidem ſed non tam ſplendide, quam qui *tertiæ*, quibus pro libitu affluunt omnia. *Infima* Dei menſa eſt hic, vbi corporeæ ſatiſfacimus neceſſitati, largiente Deo vnicuique pro ſtatus ſui conditione: non ſolum Chriſtianis, ſed & ipſis quoque infidelibus, quibus vitæ alimenta, & alia quæcunque habent,

Pſal.135.25. elargitur. Ille *dat eſcam omni carni*, imo & beſtijs terræ, vti Da-
Pſal.146.9. uid ait: *qui dat iumentis eſcam ipſorũ, & pullis coruorũ inuocantibus eum.* In hac menſa, rudi alimentorum genere reficimur, quicquid etenim corporeum eſt, craſſum, rudeque eſt. Huic aſſidere menſæ non ſemper poſſumus, quin ſatiati diſcedamus, & redeunte fame eandem repetamus.

Iſa.25.6. *Altera* menſa animæ parata eſt de qua Eſaias; *& faciet Do-*
Ezec.34.14. *minus exercituum in monte hoc,* in ſancta, ſcilicet Eccleſia, *conuiuium pinguium* de cibis nimirum adipe diffluentibus, *conuiuium pinguium medullatorum.* Et apud Ezechielem, *Ego,*
Iſai.12.3. inquit Dominus, *in paſcuis vberrimis, ac pinguibus paſcam oues meas;* vbi hauriamus *aquas in gaudio, de fontibus Saluatoris,* vti Eſaias loquitur. Huius itaque mẽſæ fercula multo

Digitized by Google

to ſunt conſtantiora, quippe quæ animam verbo Dei pijs meditationibus, orationibus, & Sacramentorum participatione ſatiant, &c. cuius *bonum & pulchrum*, vt Zacharias ait, *frumentũ electorum & vinum germinans virgines*, venerabile ſacri altaris ſacramentum, ſub ſpecie panis, ac vini, Chriſti corpus continẽs, ac ſanguinem, cuius ſumptione impura hominum corda à mundanarum voluptatum illecebris abſtracta, ad virginitatis amorem inflammantur. Ad hanc menſam ſemper licet aſſidere: & modo ex hoc modo ex illo veſci, orando, meditando, legendo, bonum operando. Homo enim virtuti deditus, ex quauis re ſpiritalem haurit delectationem, animęque pabulum. Nam vt Salomon ait: *non contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit*: quippe, qui ex rebus omnibus ſuum colligit emolumẽtum: ſciens, *diligentibus Deum omnia cooperari bonum*, ſiuę proſpera, ſiue aduerſa ſint illa. Quicunque ita huic menſæ aſſident, atq; in illa epulantur, in magna ſunt apud Deum æſtimatione, etiam ſi mundo deſpectui habeantur. Reficiuntur etenim in hac menſa pauperculi, religioſi, inopes, viduę, egeni opifices, ac famuli alijque conſimiles tenuioris fortunæ homines precum deuotarum ſtudio ſedulo incumbentes, Miſſę ſacrificium quotidie audientes, octauo quolibet die Euchariſtiã frequentantes, ſingulis Dominicis, ac feſtiuis verbum Dei ſtudioſe audientes, effectuique mãdantes, imo ne diem quidem vnum, ſine melioris vitæ propoſito tranſigentes. Qui quidem ſecundum animam multo amplius ſatiantur, quam illi primi, ratione corporis. Licet plena refectio, in *tertia* cæleſtis regni menſa contingat, de qua Chriſtus, *ego* inquit, *diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater meus, regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo*. Hic ſanctiſſima Trinitas de eodẽ reficitur ferculo, & omnes qui illius redduntur participes, filij ſunt Dei. Huius menſæ caput Chriſtus occupat, vna cum ſanctiſſima ſua parente: deinde Angeli, alijque beatorum ſpiritus, quiſque pro dignitatis ſuæ, quam hic promeruit, ratione. Itaque pro viribus adnitere, vt huius pane ſatieris, de quo Phariſæus ille olim: *beatus qui manducabit panem in regno Dei*. Cuius felicitatem vt conſequamur, non debemus tergiuerſari, aut difficiles nos præbere, quando ad ſecundam animarũ menſam inuitamur.

Zach. 9. 17. *Prou. 12. 21.* *Rom. 8. 28.* *Luc. 22. 29.* *Luc. 14. 15.*

Digitized by Google

XVI. *Colligite quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant.* Omnis creatura Dei bona eſt, nobiſque in vſum conceſſa, vt de ea rationem aliquando reddamus. Quantumcunque opulentus quis ſit, facultatum tamen ſuarum non tam abſolute eſt Dominus, inquit Chryſoſtomus, quin veluti œconomus, ac diſpenſator reddet rationem: vt ſedulo cuique videndum ſit, ne quid depereat, quod ſeuere Deus exiget. Nos vero multis, prô dolor, modis, diuinę largitatis munera perdimus. *Primo*, quando ex negligentia ea corrumpi permittimus, quemadmodum famulæ, quæ paruam cibariorum curam gerentes, perire ea ſinunt.

Chryſ. ho. 34. ad pop.

Dona Dei negligunt. I.

Vnde pauperibus tempeſtiue, etiam Dominis inſcijs, diſtribuenda fuiſſent, maxime, quando ipſi ijs non egent; ac proinde veriſimile ſit, ipſis, vti par eſt, placiturũ, vt quæ paulo poſt peritura ſunt, inquit Baſilius, in pauperum vſum erogentur: cum neque ipſi inde detrimentum ſentiant, & pauperum ſimul inopiæ hoc modo ſuccurratur: idque magno cum dantis emolumento, quando ſcilicet ex puro Dei amore fit. Produnt res geſtæ B. Bertulphi, iuſſu Folcardi Abbatis conſcriptæ, (fuit autem Bertulphus ipſe quoque Abbas S. Petri apud Gandauenſes, circa annum Domino 1070.) quod in ſeruitio Wamberti Comitis adhuc ſecularis exiſtens, largas ex Domini ſui bonis eleemoſynas pauperibus dederit, maxime vero de ciborum reliquijs, adeo vt ex hoc vehementer Comitis facultates augerentur: cuius pietatis ſtudio alij domeſtici inuidentes, detulêre illum apud Dominum, quaſi domeſticæ rei diſſipatorem, Vnde cum veſpertino quodam tẽpore, nonnihil panis, caſei, ac vini in vaſculo ad quendam deferret pauperem, adfuêre mox æmuli, qui Bertulphum apud Comitem calumniabantur, ne quid de cætero eius fidei cõmitteret. Comes accitum ad ſe Bertulphum percunctatur, quid ferat? Ad quem ille, *in vaſe*, inquit, *hoc fictili aquam habeo, quam ad ignem calefacturus ſum.* Quod cum arripuiſſet, guſtauit; & ecce vinum in aquam tam diu diuinitus cõuerſum fuit, donec ad pauperem eſſet delatum. Volebat namq; Deus præclarum hoc famuli ſui, bene de pauperibus merendi ſtudium,

Apud Sur. 5. Febr. c. 9.

dium, inſigni aliquo comprobare miraculo. Verum nolim ego vllam hinc famulabus anſam dare, vt ſine dominorum, ac dominarum ſuarum ſcitu, permiſſuue, omnia paſſim, ſuo arbitratu, diſtribuant, ſed id ſolum moneo, vt ciborum reliquias in pauperes erogent, antequam ſitu pereant, ſperantes haudquaquam hero, aut heræ diſpliciturum.

Secundo, Corrumpuntur Dei creaturę, quando præ auaritia in longum conſeruantur tempus: de quo ita cum auaris expoſtulat IACOBVS: *Diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, & veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt, aurum & argentum veſtrum æruginauit, & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras, ſicut ignis.* Hinc Sophronius. Hieroſolymorum Patriarcha, refert in monaſterio Sancti Theodoſij, moris fuiſſe, vt in die Dominicæ cœnæ, annuatim pauperibus certa tritici, olei, mellis, ac vini menſura diſtribueretur. Cum autem quodam tempore, magna eſſet frumenti caritas, rogauêre Abbatem monachi, vt ſolitam differret, vel ſaltem imminueret tritici menſuram, ne forte ipſi ob frumenti inopiam, fame periclitarentur. Ille etſi ægrè, tamen ad eorum inſtantiam id fieri permiſit. Verum poſt Paſcha, is qui horreis præerat, reperit triticum omne germinaſſe, adeo vt Abbas fratribus diceret: *Ecce exiguo frumento potuiſſemus inopum ſuccurrere inopiæ, nunc vero quinque fere millia modiorum tritici tenacitate noſtra perdidimus. Quid lucrati ſumus filij? Quantum nobis ipſis nocuimus?* Quin imo memini ego ipſe, ante annos plus minus viginti, Herbipoli in Franconia frumentum auari cuiuſdam hominis, in muſcas transformatum, ex nauibus alio auolaſſe: quarum corpora, frumenti præ ſe ſpeciem, coloremque ferebant, erantque & alis, & pedibus oblongioribus præditæ, diuina vltione auaritiam caſtigante. 2. *Iacob. 5. 2.* *Sophr. in prato c. 85.*

Tertio, per abuſum creaturæ Dei perduntur: quemadmodum prodigus ille cum meretricibus paternam perdidit ſubſtantiam, & diues epulo menſæ ſuæ reliquias, canum voraci- 3. *Luc. 15. 16.* *Luc. 16.*

Digitized by Google

voracitati proijci maluit, quam vt famelicum ſatiaret. Argentum, aurum, tapetes inſuper purpurei, aliaque pretioſa ſuppellex, prodigaliter nimis corpori impenditur, in emptionem equorum, rhedarum, ferculorum, aliarumque carnaliũ voluptatum, non in finem in quem à Deo donata ſunt. De quo Chryſoſtomus: *Si orphanorum tutelas procurandas haberes, illisque inedia periclitantibus, tu illorum rebus lautiſſime viueres, mille profecto homines accuſatores haberes, & à legibus ſtatuta ſupplicia non euaderes, cum autem diuitias Chriſti receperis, non putas fruſtra eas conſumendo, pœnas te aliquãdo daturum?* Itaque ſollicitus eſto vt facultates tuas tibi à Deo, in pauperum, vſum conceſſas, vt decet expendas.

Baſ. hom. 7. in diuites auaros. *Chryſ. hom. 45. in Matt.*

4. *Quarto*, Cum per nimiam cupiditatem, etiam illa quæ poſſidemus, amittimus. Inſtar Æſopici canis, qui aquã traijciens, ore carnis fruſtum tenebat, cuius in aquis vmbram videns, dum eandem apprehendere voluit, amiſſa prȩda, ſimul vmbram amiſit. Sæpe non contenti mediocri, quod Deus conceſſit, lucro, maius debito appetimus. Legi ante annos plus minus 20. in celeberrimo Imperiali Cœnobio Corbeiẽſi, quod in Weſtphalia eſt, ad Weſeram, quotannis miſſos illuc diuinitus duos ceruos, in peregrinorum refectionem, totidemque ex alluente fluuio ſturiones, in vſum Monachorum. Solebat vero Abbas & ceruum, & ſturionẽ vnicum retinere, altero cum benedictione dimiſſo: ſed cum aliquando Abbatis cuiuſdam auaritia vtrumque retinuiſſet, ceſſauit miraculum. Pete, ſed cum modeſtia, & citra feſtinationem: *ſubſtantia*, enim, *feſtinata*, ait Sapiens, *minuetur*. & in prouerbio eſt *ſapientem fallit auarus*.

Prou. 13. 11. & c. 20. 21.

5. *Quinto*, cum diuina vltione ea nobis eripiuntur, quemadmodum accidit hortulano, de quo in vitis patrum legimus, quod quicquid acquirebat, pauperibus diſtribuerit, ſeruatis ſibi neceſſarijs. Qui cum diabolo inſtigãte, ſibi cuperet colligere theſaurum, quo ſubueniret ſenectuti, ab eleemoſynis ceſſabat. Verum non longe poſt, in tantã incidit ægritudinem, vt omnes pecunias, in medicos erogarit. Crus namque adeo putere cepit, vt Chirurgi ominarẽtur mortem ei niſi crus abſecaretur, ille facile aduertens, hoc diuinæ vltionis flagellum, quod à dandis eleemoſynis manus abſtraxiſſet, veniam à Deo deprecatur, emendationem pollicitus,

Parte 2. l. quod Monachus nihil poſſidere debeat.

citus,neque fruſtra, adfuit enim Angelus interrogans quo euanuiſſent pecuniæ,tanto labore congeſtæ, quidue iam ſpei haberet?ad quod *peccaui*,inquit,*Domine ignoſce mihi,obſecro*.Angelus vero contactu ſuo mox crus ſanans,iuſſit vt horti culturam reſumeret,quod & fecit, adeo vt altera die Chirurgus qui pedem amputaturus venerat,ſanũ in horto fodientem repererit,ſæpe miramur,cur hanc,vel illam ægritudinem inciderimus, ſed nõ cogitamus iratum Deum, quia lucris noſtris nimio ſumus intenti.Interdum ne quidem feſtis diebus quieſcimus,hinc fit vt morbo deiecti exiguum illud lucrum illicite acquiſitum,medicis demus nec quicquam poſſimus lucrari,Itaque noli nimium eſſe ſolicitus, cogita Deum viuere, qui te & mũdum regit,nec adijcias animum,ad iniqua lucra, *1.Pet.5.7.* ne is cui *cura eſt de nobis*,vti Petrus ait,ſua te ope deſtituat, qui alias,vt Paulus inquit,promiſit ſe nullatenus nos derelicturũ. *Heb.13.5.*

XVI. *Collegerunt ergo,& impleuerunt* 12.*cophinos fragmentorũ,ex* 5.*panibus hordeaceis,& duobus piſcibus,quæ ſuperfuerunt his qui manducauerant*. De hoc Chriſti miraculo, olim Sibylla Lactantio teſte *Lact.l.4.c.15* ceciner at,

Placabit fluctus,in deſertisque locorum
Large panibus ex quinis, & piſce marino,
Millia quinque virum ſatiabit;relliquiaque
Bis ſenos Cophinos implebunt,virgines almæ.

Veriſimile eſt Cophinos hos aliunde acceptos, maxime à mulieribus,quæ frequentes in hac turba,ſolent ſportulas brachijs inſerere ; quodque comedentium nonnulli, non cibo ſolum ſunt refecti,ſed inde etiam nonnulla, ſecũ aſportauerint in alteram diem,aut familię leuamen,aut miraculi(cuius oculati extiterant teſtes)perpetuam memoriam, quod & Apoſtoli forſan fecêre,nam teſtis eſt Nicephorus Conſtantinũ *Niceph.l.7. c.49.* primum Chriſtiani nominis Imp.Conſtantinopoli inſignem erexiſſe columnam,eique duodecim hos, cophinos cum pa- *Matt.14.37.* num reliquijs,& alias 7.ſportas quarum Matthæus meminit, inſeruiſſe. Voluit Chriſtus hos 12.compleri Cophinos,*Primo*, *Cur impleti cophini.* vt miraculi veritas eſſet euidentior,nempe quod tanta homi- *I.* num multitudo vere,ac realiter,non autem imaginarie , aut *Chryſ.ho.41. in Ioan.& 50 in Matt.* phantaſtice, vt inquit Chryſo.fuiſſet refecta, quemadmodũ

ſagis

ſagis nonnuquam, illud contingit à dæmone, putantibus ſe large genio indulſiſſe, & neſciunt ſe vana illuſione circumuentos. Impoſtor ille, ſibi ſubditis, illa quæ in rerum natura nuſquã ſunt, imo ſordes, ligniq; fragmẽta, ſpecie panis, obtrudit. Nõ nego tamẽ quin, quãdo cõuentiones agunt, vero cibo potuq; eos ſubinde reficiat, quẽ magicis artibus, clanculũ ex aliorũ cellis coguntur ſuffurari. *Secundo*, vt ſe Moyſe, cæteriſq;

2. præſtantiorem euinceret. Moyſes panem illum cęleſtem, ſuis

Exod. 16. manibus filijs Iſrael nõ porrexerat, qui Angelorũ opera celitꝰ

3. Reg. 17. 14. deſcendẽs, in diẽ alterũ non permanebat, Elias lecythũ quidẽ olei, & hydrię farinulã multiplicauit, ſed non niſi tribus. Eli-

4. Reg. 4. 3. ſæus paucis quidẽ panibus 100. homines cibauit, ſed non tam frequentem numerum, nec cum tot analectis. *Tertio*, vt diſci-

3. Chryſ. ho. 41 in Ioan. pulos fide, vti Chryſ. ait, confirmaret, quibus poſtea de pane ſollicitis, miraculi huius recordatio magnam ſpem addidit, itaq; Sibylla recte ait, *in ſpe multorũ*, impletos cophinos, vt di-

Matt. 16. 9. ſcerem, ſpe omnẽ in Deũ defigere, valentẽ ac volentẽ, noſtræ ſuccurrere inopiæ. 12. vero corbes abundarunt, inquit Chryſ.

Cur 12. cophini. Chryſ. ho. 50. in Mat. vt Iudas qui inter 12. vnus erat, etiam baiularet, corbem abiecta omni infidelitate, in qua, poſt editum hoc miraculũ, perſeuerauit. *Quarto*, vt diuitias ſuæ bonitatis nobis oſtenderet,

4. vtpote, plus largiens, quã opus habeamus. Mundus plurima affectans, parce licitatur, affluenter omnia deſiderans, tenaci-

Aug. 13. Trin. c. 3. ter largitur. Hinc mimus quidam, vti facete admodum Aug. narrat, cum ſe promiſiſſet in theatro, quid quiſque tacite ſecũ cogitaret, publice edicturum, ingentem ſibi hominum concicuit concurſum, qui cum magna expectatione ſuſpenſi ibidẽ in theatro conſiſterent, omnibus ſilentibus, altiori voce proclamauit. *Vili vultis emere, & care ſemper vendere*. Chriſtus pauca

Pſal. 20. 4. à nobis exigit, & ampliſſima tribuit. Rogabat olim Dauid, ne in manꝰ hoſtis ſui Saul incideret: & ecce, obtinuit pręter hęc, etiã longæuã à Deo vitã. Vnde æquũ eſſet, & ob tantã bonitatem, ei grates, laudeſq; decantaremus, qui etſi nobis nihil penitus debeat, affluenter tamen elargitur omnia. *Quinto*, vt eleemoſynæ commendaret virtutem, quę vti Cyrillus ait,

5. Cyr. 3. in Ioan c. 12. ſemper plus à Deo conſequitur, quam exponit. Hinc vtiliter

Prou. 3. 9. Salomon monet, vt *de ſubſtantia noſtra, ac frugum omnium primi-*

tiis

tijs, Dominum honoremus, vt & horrea noſtra impleantur ſaturitate, & vino torcularia noſtra redundent, qui namque *miſeretur pauperis, fœneratur Domino, & qui ſeminat in benedictionibus*, hoc eſt liberali manu, *de benedictionibus, & metet*, vnde Baſilius. *Imitare* ait, *Sareptanam mulierculam quæ quidquid ad manum habuit, Eliæ eſt elargita: dicens*, viuit Dominus quia non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt, farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho. *Tu quoque ſimiliter olei lecythum gratia Dei refertum habebis, nec minus farinæ hydriam continuo plenam, ſi ex eo quod habes dederis, qui etenim dando diuinæ confidunt gratiæ, puteos imitantur, qui continuo exhauſti minime deficiunt, ſed paulo copioſiores euadunt, Si eges, Deo diuiti fac fœneres: crede inquam illi, qui quod adflicto, datur, perpetuo quaſi ſuæ perſonæ datum amplectitur & de ſuo reddit, dignus vbique fideiuſſor, terra marique apertos habens theſauros, Quod ſi nauigas, mutuum repeteres in medio maris, ſortem cum fœnore capies, magnificus enim eſt in dando fœnore*, Refert Cæſarius Heiſterbachenſis, ſuo tempore cum Anno Domini 1197. magna fuiſſet annonæ caritas, repertos interdum, ante Monaſterij ſui fores, vno die pauperes 1500. quibus de pane, potagio, ac carnibus benigne prouidebatur, idque fere quotidie, cumque piſtorem conuentus, monerent, ne panes tam magnos pro pauperibus pinſeret. ille, *credite*, inquit, *mihi cum maſſa farinæ ſubacta eſt, & necdum furno impoſita, parua eſt, verum cum camino imponitur, mirabili modo accreſcit.* Quin & hoc addebat, ſe euidenter aduertere, quod etiam ipſa farina, adhuc ſaccis incluſa magnum inibi incrementum ſumeret, Deus namque largientibus, largiebatur: adeo vt etiamſi hęc monachorũ liberalitas ad meſſem duraret, plus tamen rebus ipſorum accederet quã decederet. eodem anno Andreas Spirenſis, celeberrimi nominis vir, pecunias quas in aula Frederici Imperat. & in Græcia, multis annis cõgregauerat, impẽdit in emptionem ampliſſimi cuiuſdã predij, illudq; Heiſterbacenſi Monaſterio liberaliter aſſignauit. Simili benficentiæ erga pauperes ſtudio eadem illa tempeſtate, excelluêre Hemmerodenſes Religioſi, 4. milliaribus Treuiris diſſiti, quibꝰ Præpoſitus, S. Simeonis circa ducentas argenti libras, teſtamento legauit. Itaque ad horum

Pro. 19 19.
Baſ. ho. 8. in diuites poſt med.
Cæſar l. 4. c. 65.
Ib. c. 66.

horum munificentiam, liberaliter tua egenis impartire, *Hilarẽ enim* vt Sapiens ait, *datorẽ diligit Deus*: vnde illa ſecundũ Chryſ.
Eccl.35.11. optima eſt eleemoſyna, qua non parum, ſed multũ largimur,
Chryſ ho. 36. & 37. ad pop. non tenaciter, ſed liberaliter, inde namque contingit, vt Deus hominibus pecuniarum contemnendarum donum (hoc autem quis neget eſſe magnũ?) largiatur, & poſtea ineffabilem quoque cæleſtis regni gloriam adijciet, quippe cum ſtudium de pauperibus bene merendi, iſtius palatij excubitori, ac ianitori probe ſit cognitum.

B. Anſelmus ex B. Auguſtino myſticum duodecim ſportarum adſignat ſenſum, nimirum nonnulla in Chriſti doctrina ab omnibus paſſim intelligi, nonnulla plebeiorũ captum excedere, quemadmodum de Pauli epiſtolis teſtatur Petrus, in quibus *difficilia quædam intellectu* eſſe dicit, *quæ indocti, inſtabileſq; deprauant*, quorum cura Apoſtolis, Apoſtoliciſque viris incumbit qui ad erudiendam in fide plebem, ſunt inſtituti, vt plurimum hallucinentur, qui ſacrarum ſcripturarũ ſenſum, omnibus in locis intellectu facilẽ ementientes, cuius facultatem faciunt, eas pro arbitrio exponendi, illudque eruẽdi quod primo intuitu ipſorum animis adlubeſcit: reijciẽdi vero quicquid diſplicet, etſi vniuerſalis Catholica Eccleſia per vniuerſum terrarum orbem, 1500. annorũ ſpatio, aliud tenuiſſet.

Anſ Mat. 14. Aug. tr. 24. in Ioan. 2. Pet. 3. 16.

XVIII. *Illi ergo homines cum vidiſſent, quod Ieſus fecerat ſignum, dicebant, quia hic eſt, vere Propheta, qui venturus eſt in mundũ*. Chryſ. hoc loco exclamat: *O incredibilem gulæ auiditatem, maiora his miracula, & quidem innumera, operatus eſt Ieſus. neque hæc vnquam confeſſi ſunt niſi exaturati, iam non amplius calumniantur, non Sabbathi transgreſſionem curant, non zelo Dei mouentur, omnes quippe has curas pleno ventre abiecerunt. Propheta erat, Regem volebant, &c.* ſic & nos Deum agnoſcimus, eumq; laudamus, cum proſpera largitur, quæ ſi deſint, indignamur. Iſraelitarum inſtar, qui ſubmerſo Pharaone, laudem Deo cecinere: cum vero panis, aquę carniſque inopia laborarent, murmurarunt, Itaque potius Dei munera cordi nobis ſunt, q̃ Deus. In omnibus quæcunq; immittit, ſiue ꝓſpera illa ſint, ſiue aduerſa, ſemper illum laudare ſemper prædicare oportet, cum nihil aliud quam bonum ſit, quod ab illo prouenit. *Cum etenim in hac vita, ea quæ nolumus patimur*

Chryſ ho. 41. in Ioan. Exod. 15. 1. Exo. 16. & 17. Nu. 20. & 11. Lib. 2. mor. c. 18.

timur, inquit Greg. *neceſſe eſt, vt ad eũ, qui iniuſtum velle nihil poteſt, ſtudia noſtræ volũtatis inclinem⁹. Magna quippe eſt cõſolatio in eo quod diſplicet, quod illo ordinante erga nos agitur, cui nonniſi iuſtum placet.* Si igitur iuſta Deo placere ſcimus, pati autẽ nulla niſi quæ Deo placuerint poſſumus: Iuſta ſunt cuncta quę patimur, & valde iniuſtum eſt, ſi de iuſta paſſione murmuramus. Itaque cum iuſto Iob ad omnia, iſta vſurpare debemus, *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicuti Domino placuit, ita factum eſt.* non minor virtus in aduerſis requiritur, quam proſperis, immo illa interdũ vtiliora ſunt, quippe & Iob, & Tobiam ad tantam celebritatem euexere, & ſanctiſſimi Martyres, quia varias hic, exantlarunt ærũnas, ideo Confeſſorib⁹ prælati immediate poſt Apoſtolos coluntur. Itaq; Deum de corporalibus beneficijs lauda vt & gratitudo tua, prẹmio coronetur, & ingratitudo nõ vindicetur. Protoplaſtus ideo fortaſſis lapſus, quod creatori ſuo nullas egiſſe gratias legatur. *Tunc*, Chryſoſt. ait. *Deus ſua in nobis multiplicat dona, quando gratos conſpicit, & tunc melius ſentire incipimus, cum gratitudinem oſtendimus.* Diſce præterea, poſt ſumptũ cibum, Deo gratias agere, nam & Chriſtus ſecundum conſuetudinem, in monte Oliuarum, Patri ſuo cæleſti actis iam gratijs, poſt cœnam vltimam, conceſſit. Plurimi ad menſam accedunt, & recedunt, inſtar porcorũ lintrẽ adeuntiũ, relinquẽtiumq;, de quibus ſcriptura ait, *ſedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere*, ita Chriſtiani ſublata menſa, ad choreas pergunt, vel aleas, etiã ethnici primos Chriſtianos laudarunt, quod poſt cibum grates Deo egerint. Athanaſius [a] monet, vt edentes, Deo referamus gratias. Et Hiero. [b] ſuadet, ita corporis ſumendum alimẽtum, vt lectio queat ſuccedere, & oratio. A quo non diſſonat antiquiſſimus ille Tertullianus, [c] dicens, menſæ accubitũ à benedictione incipiendum, diſceſſum cũ gratiarum actione finiendum, qua de re copioſius diſſerens Chryſ. [d] exponit illam, quæ priſcis temporibus, apud Monaſticæ religionis profeſſores, in vſu erat gratiarum actionẽ, cuius forma talis eſt. *Benedictus Deus qui me paſcis à iuuentute mea qui das eſcam omni carni: imple gaudio, & lætitia corda noſtra, vt omnẽ ſufficientiam habentes, abundemus in omne opus bonum in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cum quo tibi gloria, & honor, & imperium, cũ Sancto S. in ſæcula.*

Iob. 1. 21.

Hom. 41. in Gen. & ho. 55.

Matth. 26. 30

Exo. 32. 6. 1. Cor. 16. 7.

a *Lib. de virgin.*
b *Epiſt. 22. ad Euſtoch. c. 6.*
c *Apolog. aduerſus gentiles c. 39.*
d *Hom. 36 in Matth. & hom. 37. ad populum Antiochenum.*

Benedictio menſæ.

ſecula. Amen. Item, *Gloria tibi Domine, gloria tibi ſancte, gloria tibi Rex, quoniam dediſti nobis cibos: Imple nos gaudio, & lætitia in Spiritu ſancto, vt inueniamur in conſpectu tuo beneplacentes, non erubeſcentes, quando reddes vnicuiq; ſecundum opera ſua.* Adiungitur autem oratio Dominica gratiarum actioni vt Deo, de donis ſuis grates referamus (quod ſcilicet & cibum nobis largitus ſit, & appetitum) eumq; in primis deprecemur, vt dimittat nobis debita, ſeu peccata noſtra, quæ inter edendum, ſiue ſuperfluitate, ſiue feſtinatione nimia, aut delectationis appetitu, commiſimus. *Secundo,* ne per cibi ſumptionem grauemur, ſed vt & corporis valetudinem promoueat, & animum ad diuina obſequia alacriorem efficiat. ſolent feruētiores Chriſtiani, adiungere preces pro defunctis, vt ij quoque cæleſti cibo à Deo reficiantur, quorum ſtudio corporalem eſcam conſequuti ſunt.

Eleemoſynæ Vis. Diſce deniq;, eximiam eleemoſynarum virtutem, quæ nō ſolum plus accipit, quam largitur; verùm etiam alios ad diuinos laudes inuitat? iuxta id quod Paulus ait, dum ad Corinth. ſcribens in hunc modum loquitur: *quoniam miniſterium huius officij nō ſolum ſupplet ea quæ deſunt Sanctis, ſed etiā, abundat per multas gratiarum actiones, in Domino.* (2 Cor. 9. 12.) Eſt, eleemoſyna, lampas limpidiſſima, hominis intellectum illuminans, quemadmodum Cornelius Centurio per hanc Angelicæ viſitationis illuſtratione conſolari meruit (Act. 10.), quin adeo ſplendoris ſui lumen longe, lateque exerit, vt homo eleemoſynis poſt huius vitæ vſuram nullas omnino tenebras videat, cum eleemoſyna ab *omni peccato, & à morte liberet, neque patiatur animam ire in tenebras.* (Tob. 4. 11.) Et qui eleemoſynam acceptant, diuinæ cognitionis lumē per meritum eleemoſynarij, melius apprehendunt: quemadmodum homines iſti agnoſcebant Chriſtum eſſe Prophetam illum, ſeu Meſſiam, mundo olim promiſſum, & tot annis expectatum: quem non ſolum *Prophetam* ſimpliciter, ſed *illum Prophetam* dicunt, hoc eſt ſingularem aliquem qui cæteros omnes adimpleret, nouiſque vaticinijs inclareſceret. Duplex Prophetarum munus. Duplex eſt autem prophetarum munus: *Primum;* populum erudire, Iudas, & Silas, hoc nomine à B. Luca inſigniuntur, quod plurimum conſolati ſint fratres, eoſque in ſuo inſtituto confirmauerint. (Primum. Act. 15. 32. Alterum.) *Deinde* res futuras prędicere, ſic Agabus Propheta, non

ta, non ſolum imminentem famem, ſed & Pauli captiuitatem præſciuit, ex horum quoque numero erant ſeptem Philippi Diaconi filię. Chriſtus verus Propheta abũde nos inſtruxit de omnibus & plurima de futuro ſęculo prędixit, ad quod, maxime omnes prædicationes, noſq; ipſos dirigebat. Vis proximo opitulari? inſiſte medijs tibi à Chriſto præſcriptis; eleemoſynæ ſcilicet, & charitatis exercitijs, & ſic libẽtius audieris, & fidem maiorẽ promereberis. *Egentis námq; mentẽ doctrinæ ſermo non penetrat*, inquit Gregor. *ſi hunc apud eius animum manus miſericordia non commendat*. Act. 21. 8. 3 parte paſtorali c. 3.

Ieſus ergo cum cognouiſſet, quia venturi eſſent vt raperent eum & facerent eum Regem fugit iterum in montem ipſe ſolus. Hoc miraculũ quo tot hominum millia tam paucis ſaturauit panibus, ita eorum inflammauit animos, vt vi eum vellent rapere, atque ad Regię dignitatis culmen euehere, idque non ſine euidenti ratione. Conſiderabant *primo*, quod Chriſtus nequaquam eos vectigalibus, & exactionibus, opprimeret, ſed ſicut cibos, ita & nummos poſſet augere: & quod vili opertus tunica, non niſi exiguo diſcipulorum ſtiparetur ſatellitio. *Secundo*: quod nequaquam ſinet illos fame periclitari, ita enim ratiocinabãtur, Gubernatores præficiet nobis qui oneri non ſint; & omnem abuſum, qui nunc viget abolebit. *Tertio*: eripiet nos ex Romanorum grauiſſima ſeruitute, in priſtinæ libertatis ſtatum, quo ſub Dauide, & Salomone olim floruimus; nam ſi Meſſias eſt, quem præſtolamur, Rex, quoque eſt, atque ab omni inimicorum nos inſultu, (vti cecinêre Prophetæ) liberabit. Sic Iudæi Meſſiam, quaſi externum Regem; expectantes, genuinum ſacrarum ſcripturarum ſenſum carnali modo interpretabantur, nullamque, præter temporalem, ſeruitutem agnoſcebant, itaque pari voto concluſerant, vt vnanimiter Chriſtum adeuntes, eum ſibi in Regem cooptarent; verum ipſe diuinitus eorum intentionem ſciens, atque ex indicijs cognoſcens, præmiſit Diſcipulos ſuos vltra mare, & annuit populo, vt, diſcederet, ipſeque aſcendit in montem, tum, vt quietius oraret, quemadmodum Matthęus teſtatur, tum, vt commodius eorum importunitatem euaderet, vt facile credi poſſit, eum ſicuti alias, ex eorum oculis euanuiſſe. XIX.

Digitized by Google

Nota *primo*: magnam turbæ huius inconſtantiam, quę nũc laudibus Chriſtum euehens, poſtmodum eum voluit in crucem agi, poſtquam paulo ante ei occinuiſſent, *Hoſanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini.* Noli humano fauori, qui in horas, pro ſua vtilitate, mutatur, fidere. Mundus, & qui illi ſeruit, ſua quærunt. *Qui de terra eſt*, inquit Ioannes Baptiſta, *de terra loquitur.* Immo etſi nonnulli vocatione Eccleſiaſtici ſint, in re tamen Eccleſiaſtica, interdum magis ſecularia quęrunt, quam quę animarum cõcernũnt ſalutem, magis de honore, & opibus, quam ſeruitio Dei, vel ſpiritali ſubditorum fructu ſolliciti. Nunquam deerunt qui Chriſtum ob commoda ſectentur.

Ioan. 3. 31.

Philip. 3. 19.

Nota *ſecundo* populum hunc inſipienter tribus de cauſſis Chriſtum ſibi Regem voluiſſe. *Primò* quidem, quod diu ante à Patre, in Regem (ſicuti ipſemet per Pſaltem regium fatetur) eſſet adſcitus, dum ait: *ego autẽ conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctũ eius, prædicans præceptum eius*, & Zacharias, *ecce Rex tuus veniet tibi*, hoc eſt, vbi aduenerit, non creabitur Rex, ſed ſtatim ab initio ſui aduentus, talis erit: qui mox à natiuitate (vbi Magi apud Herodem fatentur) Rex extitit, dicentes, *vbi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum?* nuſquam reperitur, Chriſtum ab hominibus Regem eligendum, qui natura Rex fuit. *Deinde*, quod eius regnãdi modum penitus ignorarent, de quo Dominus ipſe ad Pilatum, in hunc modum ait: *Regnum meum non eſt de hoc mundo*, Et iterum: *ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati.* Non erat mundanus Rex, inſtar noſtrorum, qui ſatellite ſtipati, populũ cogunt, & ditiones cuſtodiũt, ſed qui potentiori aliqua præditus virtute, diuina potentia hominum corda ſibi ſubijceret, non ſolũ humilium, ſed & ſublimium, immo ipſorum quoque Regũ: vtpote, *Rex Regum, ac Dominus dominantium*, idque non in vno regno, ſed per totius mundi latitudinem, qui etſi eum, *non cognouerit*, neque ſuſceperit, habuit tamẽ ſummam in homines, ac creaturas omnes poteſtatem, vt pro arbitratu ſuo, ſingulos quoſque regere potuerit: nemini iniurius, quia omnium Dominus. Sic dæmones in tria porcorum millia intrare permiſit, eoſque aquis ſuffocari, & cum illi qui telonijs præerant, à Petro

Populi huius error. 1. *Pſal. 2. 6.* *Zach. 9. 9.* *Matt. 2. 2.* 2. *Ioan. 18. 36.* *Apo. 17. 14.* *Ioan. 1. 10.* *Matt. 8.*

Digitized by Google

tro percunctarentur, num magiſter ſuus teloneum ſolueret more aliorum? præueniens eorum interrogationem, *quid tibi videtur*, inquit, *Simon? Reges terræ, à quibus accipiunt tributum*, vel cenſum? *à filijs ſuis an ab alijs*? Petro reſpondente quod *ab alienis*, ſubiunxit; *liberi ergo ſunt filij*, iudicans ſe liberum, vtpote, filium Regis, ac Deum. Verum non venerat in mundum hunc, vt ſeculari modo imperaret, ſed vt ſpiritaliter eum ſibi ſubijciens, Vicarium, poſt ſuũ in cœlos aſcenſum, illi præficeret cui Chriſtianę fidei profeſſione omnes parerent, ſiue Reges, ſiue Principes, qui etſi *capita* ſint *populi*, vt inquit B. Ignat. debent tamẽ vna cum ſubditis, vt idem ait, *obedire Epiſcopis*, ac ſpiritalibus ſuperioribus. *Matt.17 25.* *Epiſt.7.ad Smyrnenſes.* *Epiſt.6.ad Philadelph.*

Tertio, quod Chriſto vellet præfigere tempus regni, quemadmodum ipſi quoque olim Apoſtoli, rogantes: *Domine, ſi in tempore, hoc reſtitues regnum Iſrael?* quibus ille reſpondit: *non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate*. Idem & duo illi diſcipuli dicebant, nempe, ſe ſperaſſe hactenus, quod ipſe eſſet, *redempturus eſſet*. Mundus nihil niſi tẽporalia cogitat, quemadmodum duo Zebedæi filij, quorum vnus ad Chriſti dextram, alter ad ſiniſtram, ſedem ſibi optabat, quos Chriſtus caſtigans, ad ſemitam reduxit. Cum in aduerſa incidimus, mortem nobis ipſis imprecamur, & adeſſe Deo. Nonulli ſibi ipſis manum inferunt violentam, arbitrãtes ſe omni moleſtia exuendos, ſtatimque in regnum Chriſti adſciſcendos, nec conſiderant errorem ſuum, qui vrbem ad quam pons ducit, cupit adire, non percipitat ſe ponte quia periculum eſt ſuffocationis: ita & tu noli accelerare nimium, videbis regnantem Chriſtum, & cum ipſo pariter regnabis, ſi debitum tempus præſtolatus fueris, perpetuo regnabis, modo regia via ad finem vſque conſtanter perſeueres. 3. Error. *Act.1. 6.* *Luc.24. 21.* *Matt.20.*

Nota *Tertio*, Chriſto fugiendo regnum euaſiſſe, idq; ideo *inprimis* quod ipſius non ſit *accipere*, ſed *dare* regnum: *Per me* ait *Reges regnant*. Ob res præclare geſtas, in regno cœleſti omnes futuri Reges, ac Sacerdotes, aureo redimiti diademate. *Secundo*, quod in mundum venerit *miniſtrare, non miniſtrari, vt ſic per multas tribulationes*, viam ſibi ad regni gloriam pararet, & nos patienter aduerſa ſuſtinere diſcamus. Si enim Chriſtus natu- Chriſtus cur fugit. 1. *Prou.8. 15.* *Apoc 1.& 4.* 2. *Mat.20.28.* *Luc.24 26.*

Digitized by Google

rale ſibi regnum intrare ſine cruciatu non potuit, neque nobis alienum licebit, ſine aduerſitatibus, ingredi.

3\. *Tertio*, ne qua daretur occaſio, arguendi illum ſeditionis apud Pilatum, ideo

4\. ſolus fugit in montem, nullis comitatus diſcipulis. *Quarto*, vt nos doceret, ſe eos fugere, qui in ipſo nil, niſi carnale quærunt: honores, opes, dignitates, aliaque huius vitæ commoda. Vnde ea de cauſa, recuſauit Pilatum, Caypham, Herodem vnquam adire, qui à ſpiritalibus alieni, pleni ambitione, auaritia, libidine erant: ſed pauperes adijt, etiam vitioſos, vt eius monitis obtemperarent: vt, Samaritanam, & Adulteram, ſi ita, vtiq; nos Paulus hortatur, conuerſationem noſtram velimus habere *in cælis*, atque ad ea quæ ſurſum ſunt, anhelare feruenti cordis deſiderio orando, *adueniat regnum tuum*, non fugiet à nobis, ſed potius nos vltro accedens, perpetuum ſibi a-

Ioan. 4.

Philip. 3. 20.

5\. pud nos domicilium conſtituet. *Quinto*, vt nos inſtrueret fugiendos mundi honores, eoſque omni ſtudio deuitandos. Nam etſi oporteat eſſe Reges, Principes, ac Imperatores, multo tamen feliciores illi, prout Chryſoſtomus pulchre diſſerit, qui his mundi honoribus priuati: qui in dignitate eſt, in periculo eſt, quia ruinæ expoſitus, qui in turris ſummitate cōſiſtit ſimile periculum habet, ne forte capitis motus vertigine decidat, cum neminem, ſibi opitulantem ad manum habeat, à quo teneatur: Itaque Principes qui neminem timent, omnes terrent, nullumque habent cui fidant, & ſæpe ex capitis vertigine, falſa imaginatione decepti, magna putant parua, & parua viciſſim magna, ſpiritalia, vt nulla aſpernantur, nec ſolum ab Epiſcopis, & Sacerdotibus honorari, ſed quaſi adorari volunt: illiſque quaſi dignitate ſuperiores imperare: nobilitatem, ac progeniem extollunt, quæ tamen aura leuis eſt, in modum bullæ inflata, quicquid mundus admiratur, nihil eſt, fumus eſt, vmbra eſt, mundi huius Princeps Diabolus eſt, ſed an ideo fœlicior, & beatior? Hæc cum olim ſerio multi pertractarent, relictis mundi opibus, honoribuſque ad ſpiritalis vitæ caſtra confugerunt, eligentes in hac lachrymarum valle potius humiles, ac contemptibiles eſſe, ſicque in tranquillitate conſcientię Deo famulari, quam cum ſalutis periculo, mūdo imperare, ita adoleſcēs Ioſaphat Indiæ contempſit regnū, adiun-

Lib. de comparatio. Regis ac Monachi.

Vide hiſtoriā Ioan. Dam.

adiungens ſe in ſolitudine Barlaamo vt alibi copioſius percē-ſui.& Anaſtaſius ſecundus huius nominis Imperator, Theo-doſius tertius, Michael ſecundus cognomento *Curopolates*, Michael Commenus, relicto imperiali diademate, Mona-ſteriorum clauſtra ſunt ingreſſi, ipſe quoque potentiſſimus Galliarum Rex Carolomannus, in monte Caſſino, monaſti-cum induit habitum. Richardus Anglię Rex vltro ſe regno abdicans, pauperem in heremo tranſegit vitam, Morauorum Rex Suatocopius, inter Religioſos ignotus vixit, donec adue-niente iam morte, priſtinæ dignitatis ſtatum alijs patefecit. Rachis quoque Lombardiæ Rex ſancti Benedicti monaſte-rium eſt ingreſſus. Plurimi denique alij Reges, ac Reginę, conſiderato dignitatum periculo, calcato mundi faſtu, reli-gioſæ vitæ inſtitutum ſunt complexi.

Dom. 12. poſt Pentec. §. 11. *Ex Theophane, Zonara & Niceta.* *Sigebert. in Chronic.* *Sur. to. 1. 7. Febru.* *Aeneas Siluius in hiſt. Bohem.* *Anaſtaſ. in Zacharia.*

Nota *quarto*, Chriſtū ſolū in hunc conceſſiſſe montē, nihil-que indicaſſe diſcipulis, quos mare traijcere iam ante iuſſerat. Idque *primo* ait Theophylactus, vt experimento, quid acturi eſſent, probaret, materfamilias ideo interdum relinquit filiū, vt videat, an ſui amore ad matrem anhelet. Chriſtum ora, ne te deſtituat, vel ſi iam deſtituit, da operam, vt rurſus eum, cū Beata Virgine inuenias, quæ toto triduo, quo perdiderat fili-um, nullam ſibi indulſit quietem, quo minus quam citiſſime, eum reciperet. *Secundo*: vt nos doceret. ait B. Auguſtin. ſe ſo-lum in cælum conſcendere. *Nemo etenim aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo filius hominis qui eſt in cælo.* debuit autem eo contendere, vt proprię virtutis potentia, eius portas reſe-raret, qui ſubſequuntur, eius præſidio id habent. *Tertio*, vt ſoli magno feruore, diuinarum rerum contemplationi inſiſtere-mus, vni Deo intenti, in cuius præſentia cum nos ipſos diſcu-timus, facile inueniemus quam nihil ſit mundus, quam vilis ac contemptibilis. Quemadmodum qui ex vertice montis, vt exilia intuetur, quæ in remotioribus ſunt vallibus.

4. Cur Chriſtus fugerit ſolus. 1. *Theophyl. in comm.* *Luc. 2. 48.* 2. *Ioan. 3. 13.* 3.

Digitized by Google

ORATIO.

O Dulciſſime amator hominum Ieſu Chriſte, qui verus es Propheta, ac ſupremus Rex, Dominuſque dominantium, qui ſequentem te turbam, tuamque doctrinam auida aure percipientem, clementiſſimis oculis, de ſublimi monte aſpexiſti, ac miſericordia motus, 5. panibus, ac 2. piſcibus, per diſcipulorum tuorum manus mirculosè ſatiaſti, eorumq; reliquijs 12. cophinos adimpleſti, ſed populi, manibus volentis te, gratitudinis cauſa, in Regem ſibi præficere, fuga te eripuiſti, mundani honoris faſtigium aſpernatus, obſecramus te, vt ex cæleſtis regni ſolio vbi nunc in æuū, perpetua frueris gloria, tuos illos clementes oculos conijcias. Aſpice proinde calamitatum noſtrarum, in quibus viuimus, miſerias, ijſque nos eripe. Ciba nos diuini verbi tui pabulo, quo quotidie nos liberaliter donari poſcimus, vt cum debito illud guſtu percipiamus. Satia nos cæleſti illo ſacratiſſimi corporis tui epulo, adeoque auidiſſimum in nobis appetitum, frequenter illud ſumendi, excita: quo eius ſuauiſſimam dulcedinem liquidius hauriẽtes, quid in illo emolumẽti ſit, efficacius experiamur. Largire etiam nobis miſericorditer panem noſtrum quotidianum, non quidem nimis affluenter, ne ſaturitate, nimia diſtenti, te Deum noſtrum deſeramus, ſed nec nimis parce, ne rerum inopia preſſi, tui obliuione capiamur, verum ita cōpetenter, vt cōmodius, quietiuſq; tibi ſeruiamus. Inſtrue nos præterea in omni virtutum ſtudio, vti verus Propheta, paſſionum noſtrarum motiones, tanquam Rex noſter, regens, ac gubernans. Quin & intellectum noſtrum illumina, vt eximium virtutum ſplendorem limpidius intueamur, vires conſolida, vt quæ recta ſunt vtiliter peragamus. Doce nos inſuper humiles eſſe, obedientes, miſericordes, liberales, vt ſacratiſſimis Apoſtolorum tuorum veſtigijs inſiſtentes, virtutis ſemitam poſſimus capeſſere, quo vel ſic tandem cæleſtem illum conſcendamus montem, in quo tu nunc benigniſſime Ieſu vna cum Patre, ac Spiritu ſancto viuis ac regnas per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DOMI-

DOMINICA V.
QVADRAGESIMAE.
Euangelium Ioann. 8.

IN illo tempore: dixit Ieſus turbis Iudæorum, & Principibus Sacerdotum: quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? qui ex Deo eſt, verba Dei audit. propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis, Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei; nonne, benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Reſpondit Ieſus, ego demonium non habeo, ſed honorifico Patrem meum; & vos inhonoraſtis me, ego autē non quæro gloriam meam; eſt, qui quærat, & iudicet, Amen, Amen dico vobis, ſi quis ſermonem meum ſeruauerit, mortē nō videbit in æternum, dixerūt ergo ei Iudæi; nunc cognouimus, quia dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & Prophetæ: & tu dicis. Si quis ſermonem meū ſeruauerit non guſtabit mortem in æternum. Nunquid tu maior es patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mortui ſunt. Quem te ipſum facis? Reſpondit Ieſus: Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt. eſt Pater meus qui glorificat me: quē vos dicitis, quia Deus veſter eſt, & non cognouiſtis eum: ego autem noui eum. & ſi dixero, quia non ſcio eum: ero ſimilis vobis, mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem eius ſeruo. Abraham pater veſter exultauit, vt videret diem meum; vidit, & gauiſus eſt. Dixerunt ergo Iudæi ad eum. Quinquaginta annos non dum habes, & Abraham vidiſti? Dixit eis Ieſus. Amen, Amen dico vobis: antequam Abraham fieret, ego

ſum. Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum. Ieſus autem abſcondit ſe, & exiuit de templo.

Breuis Euangelij Exegeſis.

DIſplicuit multum Phariſæis, quod dum in templo Dominus populum docebat, ab ipſo ſe reprehendi viderent: ideoque omnem aduerſus eum calumniæ quærebant occaſionem, præſertim, cùm & Nicodemus Dominum in Concilio defendiſſet, & illis noluiſſet acquieſcere. Adduxerant ei mulierem in adulterio deprehenſam, ſciſcitantes, quid de ea fieri vellet? ſi fors aliqua in re legi aduerſaretur: quod cum non ſucceſſiſſet, (neque enim Dominum latebāt eorum cōſilia) multa ei in templo, vt plebē ab eo pendentē auerterēt, obiecêre. Cōtrà ille, qua blande, qua dure, multa eis reſpondet: ſi aliquem forſan Diuini verbi amorem conciperent. in quibus & præſentis Euangelij verba fuere; quorum initio, cauſſam auerſionis eorum exponit; quaſi dicat, Quod concionanti auditores non credant, ex vna trium cauſſarum oritur. *Primo*, Quia vitæ improbitate fidem non meretur. *Secundo:* Quia falſa docet. *Tertio:* Ex auditorum peruerſitate; qui veritatem, ob ſcelera ſua, reijciunt. Quantū porro ad *primam* attinet; ego peccati purus ſum. & quia illud peccatum mihi à vobis frequenter impingitur, quiſquis is eſt, arguat me, & conuincat. quæ enim ſparſa hactenus de vini

Matth. 11. Luc. 5. Ioan. 5.

pota-

potatione, blaſphemia, violatione ſabbathi, amicitia cum publicanis, & cæter. calumniæ ſunt hominum male affectorum: aut ſi minus, conuincatur id, teſtatur vobis conſcientia quod nec minimum quidem in me peccatum vnquam repereritis. Quantum ad *ſecundam*: nemo ex me falſa, iniqua, vel turpia audiuit. Si autem hæc duo ita ſint; quid eſt, cur me reijcitis, niſi malitia veſtra? qui ex Deo eſt, Deum libenter audit, vt patrem filius. Mauultis verba diaboli; quia ex ipſo, ceu patre, eſtis. Inſaniebant ad iſta Iudæi cum Chriſtum audiunt innocentiam, doctrinamque ſuam aſſerere, illorum vero parentem, diabolum facere: ideoque in conſuetas erumpunt blaſphemias, ac ſine vlla probatione, amentium inſtar, exclamant: *Non bene dicimus nos, quia Samaritanus es, & dæmonium habes?* Verba tua ſententiam noſtram confirmant, qua te Samaritanum diximus: nec peccatorem ſolum, ſed impium, legis falſarium inſtar Samaritanorum: item doctrinam tuam à diabolo eſſe, qui per te loquitur, ac proin falſa eſſe, quæ doces, non vera. Vis de peccato argui? Samaritanum te dicimus. Vis de doctrinæ falſimonia conuinci? ecce dæmonium habes. teſtimonii ſatis eſt. Chriſtus cum hæc eos ex perturbatione videret locutus, benigne reſpondet: *Ego dæmonium non habeo.* cuius rei documentum eſt, quia, *honorifico Patrem meum*, quod nec per ſe, nec per arreptitium ſuū, diabolus præſtat. Ex eodem, me Samaritanū non eſſe videtis; illi enim idola colunt, quod honori Patris mei repugnat. Nō dicit, *Samaritanus nō ſum*, quia ſciebat Iudæi natiuitatis eius locū, nēpe,

Bethle-

Bethlehem:vel,vt quidam putabant, Nazareth. Verum non loco Samaritanorum,ſed de religione, & infidelitate eum accuſant:atque ideo reſpondet Dominus, *honorifico Patrem meum.* ſimul ſe Dei Filium inſinuans. Et quia Iudæi Chriſtum contumelioſe blaſphemabant, vt peccati ſui cognoſcerent grauitatem, ſubdit. *Vos autem inhonoraſtis me.* Scitis me omnia mea ad Patris honorem referre,& tamen mihi inſultatis;merentur hæc pœnam:ſed non veni in mundum honoris quęrendi cauſa,vel miniſterij:ſed vt miniſtrans,atque contumelias perferens,animas ſaluem. nolite tamen impunitatem vobis promittere, eſt qui honorem meum quæret,meque coram omni populo honorabit;ille cauſſam meam aduerſum vos iudicabit, voſque damnabit,niſi tamen, mihi acquieſcentes,pœnitentiam egeritis. Vere enim quiſquis me audit, nō habebit partem in morte ſecunda. Iudæi hæc pro ſtupiditate ſua interpretati,rurſum ſe ex his verbis,in priore ſententia dicunt confirmari *Ecce nunc cognouimus,quia dæmonium habes.* dicis,non morituros,qui ſeruant verba tua,quæ vt verba Dei nobis proponis, & tamen pater noſter Abraham, alijque Prophetæ, qui verba Dei ſeruarunt,mortui ſunt. Videris his te præferre,quorum verba tantum abeſt,vt immortalitatem dederint,vt etiam ipſi mortui ſint *quem te ipſum facis?* Arrogantia hæc,diabolica eſt; qua Patriarchis, & Prophetis te prefers. Reſpondet ad obiectiones has Chriſtus; initium ſumens ab eo,quod vltimo dixerant, hoc fere ſenſu.Ego ſi purus homo eſſem, meumque honorem quærerem, paruam haberem honoris ſpem, quia paruum eſt,quod homo per ſe poteſt;ſed opera

quæ

Digitized by Google

quæ ego facio; nempe, miracula; hominis puri non ſunt, ſed Dei, quæ per datam à Patre virtutem operor, & quibus Pater me honorat. Vt autē Pater hic vobis cognitus ſit, & me Abrahamo ſciatis maiorē; ecce, idem quem vos Deum colitis, Pater meus eſt; & vos neſcitis eum, etſi enim in ore veſtro frequens, ac perpetuus ſit, voſque nihil ſtrepatis, niſi eius legem, Doctores mundi vos profitentes; vere tamen, nec diligitis eum, nec ſentitis. *Ego noui eum*, & diligo; & ſi me diligere negarem, ſimilis vobis eſſem, *mendax*; qui dicitis eum à vobis cognoſci, cum vere ita non ſit. Ego autem noui eum, vt ex obſeruatione mandatorum eius patet, quæ vos non ſeruatis. Qui enim dicit ſe noſſe Deum, & non ſeruat mandata eius, mendax eſt. Quod ad Abraham ſpectat; quo, ceu Patriarcha veſtro, neminem putatis maiorem, hoc ſcitote: magno eum deſiderio optaſſe, vt videret diem meum. Poſtquam enim intellexit me Meſſiam, Deum, ex ſemine ſuo incarnandum, exultauit interiori, exteriorique gaudio, optās tanti myſterij tempus, ſeu *diem* cognoſcere: quem reuelante Deo cognouit. Apparui enim ei humana ſpecie, locum incarnationis meæ, & tempus manifeſtans, ac futuram cum hominibus in terra conuerſationē. vnde magno gaudio ille exultauit. Iudæi cum horum nihil intelligerent, ridentes dicunt: *quinquaginta annos nondum habes & Abraham vidiſti?* Quinquaginta dicunt, etſi Chriſtus ne quidem triginta quatuor haberet; vt loquendi modo, eum paruæ adhuc ætatis inſinuent; quaſi dicant, Aetatem quinquaginta annorum, necdum attigiſti, & licet attigiſſes, multū adhuc abeſſes à ſeculo Abrahami, à quo

iam

Digitized by Google

iam, plus minus bis mille anni fluxerunt. Non dixerat Chriſtus, ſe in humana carne vidiſſe Abrahamum, ſed Abraham vidit *diem meum:* nempe, in viſione, ſiue ea interior fuerit, ſiue exterior, in aſſumpta ſpecie: ſic enim apparuit ei, cum duobus Angelis, iturus Sodomam. Viderat & tunc ipſe Abrahamũ, ſed vt Deus: ideoque reſpondet: *Antequam Abraham fieret, ego ſum.* nempe Deus. Non erat Abraham antequam naſceretur; neque nunc poſt obitum eſt, niſi ſecundum animam. Primum futurus erat, iam fuit; ego *ſum* cui nihil futurum eſt, vel præteritum, æternus, perpetuus, vniformis. Item Ego *ſum*; nempe, ipſum eſſe. Quidquid Deus non eſt, habet eſſe: ego autem ſum ipſum eſſe; ideoque Deus, idem ille qui dixit olim; *Ego ſum qui ſum.* id eſt, ego ſum eſſe. Iudæi quia verbi huius energiam, ab antiquo didicerant, intellexerunt ſtatim, quod ſe Chriſtus Deum ſignificaret; ideoque verba hæc æſtimantes blaſphema, lapides in eum tollũt: erat enim hæc ſtatuta in blaſphemos à lege pœna. Chriſtus vero ſe oculis eorum ſubduxit, & ex Templo, vbi hæc fiebant, abijt.

Gen. 18. Exod. 3. 14.

Documenta quintæ Concionis.

I. Scopus Dominicarum præcedentium.

DIxit Ieſus turbis Iudæorum & Principibus Sacerdotum. Recoluit ſuperioribus ſeptem Dominicis Eccleſia, ſeptem mundi ætates: vt omnibus peccata fuiſſe communia, diſceremus; ac neminem fuiſſe, ex quo primi parentes peccatum mundo induxerant, cui peccatum, naturæ ſpectata lege, non adhæſerit. Quia vero nullus, neque infans, *cuius eſt*, vt Iob loquitur, *vnius diei vita ſuper terram,* à ſorde mundus eſt: nihil mirum, neminem pro mundi peccato ſatisfacere potuiſſe. debet enim

Iob 14. ſecundum 70. Interpretes.

Digitized by Google

enim ſatisfactor ipſe, debito, præſertim quod peccato æquale eſt, carere: in cuius ſolutionis etiam milleſimam partem, nihil eſt, quicquid creatura omnis poteſt. Mundus quantum ex ſe nihil, præter miſeriam, habet, & impotentiam, nec vel minimo mortali peccato ſoluendo ſufficit. Hoc à nobis appendi deſiderat Eccleſia; vt ſic Diuinæ incarnationis videamus neceſſitatem: ſine qua, nemo ab vllo peccato expiari potuiſſet. Poſt hæc ſuperiorum hebdomadum dierumque myſteria; duæ ſequuntur hebdomades, quæ *Paſſionis* dicuntur: quib. Domini paſſio nobis proponitur, vt eius meditatione, ad debitam Paſchæ venerationem diſponamur; per Confeſſionis, Communioniſque Sacramenta. Sicut enim ſuperioribus hebdomadis, peccatorum noſtrorum multitudinem, grauitatem, ac effectus (qui ſunt offenſa Dei, æternæ damnationis reatus) recolere oportuit, ad concipiendam eorum deteſtationem, ac firmum propoſitum in futuro non peccandi: ſic duabus hiſce ſeptimanis, paſſionem Chriſti, fide vigiles, meditabimur, ad concipiendam ex ea ſpem, ardentem amorem, atque Euchariſtiæ deſiderium. Hodie meditationis huius faciemus, cum Eccleſia, initium: quæ ex nunc glorioſum illud canticum; *Gloria Patri*, &c. in officio Diuino ſilet.

Scopus du[arum] ſequentium.

Cur dein[de]ceps non dicatur. *Gloria.*

Primo, Quia præcedenti feria ſexta, cum Iudæi, in Domini mortem, poſt ſuſcitatum Lazarum, conſpiraſſent, ille ſe occuluit. **1.**

Secundo, Quia diuinitas CHRISTI, tempore paſſionis ei non ſubuenit (vt alijs martyribus) ad robur; ſed tantum, ad diuturniorem paſſionem: ne nobis excuſationis detur occaſio, quaſi CHRISTVS, vtpote Deus, & maiora, & melius, quam nos pati potuerit: ſed vt eidem compatiamur, & ad earundem paſſionum tolerantiam, pro ipſius nomine, excitemur. **2.**

Tertio, Quia tempore paſſionis, Deus Pater, ei ſe potius ſeuerum exhibuiſſe videtur, quam benignum: Abrahæ inſtar, qui gladium tulit, & ignem, quo filij immolationem parabat. vnde & in horto ſanguinem ſudauit, & in cruce ſe à Patre dixit *derelictum*. CHRISTI ergo paſſionem cogita, quaſi puri hominis; vt ſic & ipſi compatiaris, & te ipſum in omni tribulatione adiuues. **3.** *Gen. 10. 6.* *Mat. 27.46.*

Propo-

Cur hodie præſens Euang. legatur

I.

Proponitur hodie præſens Euãgeliũ, de tribus cauſſis. *Primo*: Quia in eo Iudæorum in Chriſtum furor oſtenditur, volentium illum lapidare. Imo ſingulis huius ſeptimanæ diebus, aliquod proponitur murmur illorũ in Chriſtũ; vt initium paſſionis videamus. Sicuti enim Pater per iuſtitiam tradidit Filium morti, in ſatisfactionem peccati noſtri; & Chriſtus per charitatem, ſic Iudæos, eum tradidiſſe *per inuidiam*, etiam Pilatus aduertit. itaque tres erant paſſionis cauſſę: *iuſtitia*, Patris, *charitas*, Filij: & *inuidia*, Iudæorum. *Secundo*. Quia deſcribitur Chriſti innocentia; ex qua diſcimus, dignum eum fuiſſe, vt pro mũdi peccato ſatisfaceret; cum eſſet Pontifex *innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus terra*, vt Apoſtolus ait: *& ſanctior cœlis effectus*. talis enim requirebatur, tanto debito. Veteris vero Teſtamenti Sacerdotes non poterant ſeruientes *mundos facere ſecundum conſcientiam*: ſed vt in hodierna Epiſtola, ait Apoſtolus, *ſanctificabant inquinatos, ad emundationem carnis*. nempe, à ſordibus lepræ, puerperij, contacti cadaueris, &c. quando autem peccata illis remittebantur, non erat id ex Sacrificiorum efficacia, ſed ex fide in Chriſtum, quem illa ſignificabant. Quibus proin Sacerdotes Nouæ Legis conferri non debent: hi enim quotidie veluti peccatores, tam pro ſuis, quam etiam proximorum peccatis, ſacrificium offerunt, nec pro venialibus ſolum delictis, verum etiam lethalibus. Nam vti ſanctiſſimus Chriſti martyr, ac Romanus Pontifex Alexander, circa annum Domini 28. ſupra 100. ſcribit; *crimina, & peccata, oblatis his Domino ſacrificijs delentur*. Cum nihil præſtantius, nihilque dignius ſit, ſacratiſſimo Chriſti corpore, ac ſanguine, qui hic *cum omni*, vt idem ait, *Puritate Deo offerri*, *ſumiq; debet*, nullus enim veteris, vel nouæ legis Sacerdos, pro peccatis ſuo ſacrificio ſatisfacit; ſed ſibi, & alijs, conſequitur fructum, & applicationem ſatisfactionis, quam in ara crucis Dominus ſoluit. Nota tria eſſe Sacrificiorum, Sacerdotumque genera. *Primum* eſt, veriſſimum illud, perfectiſſimum, potentiſſimumque, quod Chriſtus tanquam ſummus Sacerdos in ara crucis obtulit, ſacrificium: nempe ſe ipſum; effundens ſuum ſanguinem pro nobis mortemque oppetens. In quolibet autẽ ſacrificio aliquid Deo offertur, quod magnam acci-

Tres paſſionis cauſſæ.

2.

Heb. 7. 26.

Epiſt. 1. ad omnes fideles.

Ibidem. & de Conſec. d. 2. c. Nihil in ſacrificijs.

Tria ſacrificij genera.

I.

Digitized by Google

accipit immutationem, immo quod à prima ſua forma perit: ſicuti quando animal aliquod immolatur, vel ipſum, vel ſaltem eius adeps, vti in alijs contingebat ſacrificijs, cõſumitur. Illud namque diſcriminis eſt inter *oblationem & ſacrificium*: quod in illa, Deo aliquod munus offertur: nempe pecunia, cera, frumentum, aut ſimile quid: verum in ſacrificio, immutatur iſtud munus, atque ad honorem Dei immolatur: ſicque non ſolum munus, vocatur ſacrificium; verum etiam ipſa actio. Atque ita, & Chriſtus in cruce pendens, & ipſius ſacratiſſima paſſio, ſacrificium erat, vti opus per quod munus, morte interueniente, immutabatur, adeo vt ex his duobus vnum fieret ſacrificium. Illi vero qui Chriſtum occidêre, propterea non erant ſacerdotes, quia eorum intentio non erat, ſacrificio hoc, Deo quicquam offerre, ſed potius tormentis ſuis Chriſtum crudeliſſima morte, inuidiæ cauſa, tollere. Chriſtus autem & ſacrificium, & Sacerdos extitit, paſſus vt victima, & tanquam ſacerdos ſe ipſum in ſacrificium offerens, effundendo ſuum ſanguinem, animamque quam ſupernaturaliter ſeruabat, quoaduſque placebat Paternis eam manibus commendare. Quod ſemel ſolummodo factum: Petrus, & Paulus aiunt, quia non niſi ſemel opus erat. Nemo inſuper erat qui id præter Chriſtum præſtare poterat, vtpote qui peccati expers, ineffabili pollebat dignitate per quam ſacrificij pretium, ac ſolutionis debitum, infinitæ æſtimationis valorem conſequebatur. Quemadmodum ergo neceſſaria non eſt noua medicina, ſi vna tantæ ſit qualitatis, quantitatiſque, vt omnia vulnera in momento ſanet, ſed requiritur eius ſolum applicatio; & ſicuti neceſſe non eſt, vt homo cui ſat diuitiarum, pro contractis ciuium omnium debitis; pro tuis (qui etiam debito obſtringeris) aliam dinumeret pecuniam: ſed ex tota pecuniæ maſſa tantum deſumitur, quantum tibi ſufficiat: ita non opus, vt noua peccatorum noſtrorum fiat ſolutio, ſiue à CHRISTO, ſiue ab alio quopiam. Chriſtus namque infinito ſacrificij ſui merito, tam plene, perfecteque, pro totius mundi peccatis, olim commiſſis, aut committendis ſatisfecit; vt non ſolum nihil ad hanc ſatisfactionem deſit, verum etiam abunde ſuperſit. Solum requi-

Sacrificij & oblationis differentia.

Occiſores Chriſti cur eum non ſacrificarint.

1. Petr. 3. 18. Heb. 7. 27.

ritur, vt hæc eius ſatisfactio nobis applicetur: quemadmodum emplaſtrum magno artificio concinnatum, vulneri curando neceſſario debet apponi. Reliqua vero duo ſacrificiorum genera, ab hoc plurimum diſtant, licet ſuas inde vires omnes mutuentur: quorum neutrum præſefert aut ſolutionem lytri, aut medicinæ confectionem, mortiſue Chriſti illationem; ſed eius mortem, paſſionemque aliquatenus repræſentat, intendens à Deo conſequi medicinæ iam paratæ applicationem.

2 Sacrificiũ Itaque *ſecundum* ſacrificij genus, erat olim in Veteri Lege vſitatiſſimum; vbi animalia immolabantur, aliaque inſuper adhuc tria peragebantur. *Inprimis* namque viuæ animantes Deo conſecrabantur, ſiue voto, ſiue ſacerdotali benedictione.

Secundo, mactabantur, effuſo in terram ſanguine. *Tertio*: in altari comburebantur; ſiue integre, ſiue adeps tantum; vt ſignificarent, *inprimis* Chriſtum ſanctum fore atque à Deo benedictionem conſecututum. *Deinde* ſanguinem ipſius in terram effundendum. *Poſtremo*, diuini amoris igne pro nobis in ara crucis concremandum. *Deus* etenim, ſcriptura atteſtante, *ignis conſumens eſt*. Hiſce autem ſacrificijs, cæremonijſque, volebat Deus; vt homines iam illo tempore inciperent, aliquam haurire cognitionem rerum, quas Chriſtus ſuo in ſacrificio poſtmodum peracturus erat: vt ſic, per futura ipſius merita, ſuorum remiſſionem peccatorum peterent, impetrarentque.

Deut. 4. 24. Heb. 12. 29.

3. Sacrificiũ *Tertium* ſacrificiorum genus, ſecundo eſt perfectius, nempe nouæ legis ſacrificium, quod in ſacratiſſimo Miſſæ officio immolatur. Hic namque munus, aut oblatio, quæ Deo offertur, non differt à primo, ſicuti in ſecundo contingebat; in quo munda immolabantur animalia, ſuis proprietatibus Chriſtum aliquatenus exprimentia, præfigurantiaque: nempe agnus, eius inſinuabat innocentiam, bos fortitudinem, columba ſimplicitatem, &cæt. licet ſolæ eſſent animantes. In noſtro vero ſacrificio eundem habemus Chriſtum, qui in ara crucis ſeipſum in ſacrificium offerebat. Ille noſtrum eſt

Differentia ſacrificij Nouæ Legis à ſacrificijs L. Vet.

Digitized by Google

eſt ſacrificium, & ipſiſſima victima, quæ in Miſſæ ſacrificio Deo immolatur. Verum modus, effectuſque offerendi, plurimum differunt: illic namque, Chriſtus ſanguinem profudit, hic, viuus atque impaſſibilis permanet, ita vt ab omnibus Patribus, *incruentum* vocetur ſacrificium, Græce ἀναίματος. Multo autem apertius, diſtinctiuſque, Chriſti mors, ac paſſio hic repræſentatur, quam in vllo alio Veteris Teſtamenti ſacrificio; tum, propter id quod offertur; tum, propter cæremoniarum ritum, quæ ad hoc applicantur. Sicuti namque Chriſtus in ara crucis pendebat mortuus, & vt Dauid teſtatur omni ſanguine deſtitutus, qui aqua permiſtus, ex eius ſacratiſſimo profluebat latere; ita & hic, idem omnino corpus eſt, ſub ſpecie aridi panis, nullatenus ſe mouentis, ſed quaſi vita carentis; tum quoque, idem ille ſanguis aqua permiſtus, in calice ſub ſpecie vini continetur, ac ſi ex corpore recens effuſus, calice eſſet collectus.

Differentia ſacrificij Miſſæ à ſacrificio crucis.

Pſalm. 21.

Cæterum ad cæremonias quod attinet; Nota: illas eſſe triplices.

Cæremoniæ triplices.

Sunt etenim *inprimis* nonnullæ, ad ornatum magis, quam neceſſitatem: quæ vel ad populi inſtructionem, vel ad deuotionis excitationem adhibentur: quales ſunt veſtes ſacræ, recitatio Epiſtolæ, Euangeli, Præfationis; oratio, verſio ad populum, formatio crucis, brachiorum extenſio. atque id genus alia, non ad eſſentiam ſacrificij ſed ad maiorem decorem: ſicuti homo non ſolum corpus habet, ſed & veſtes, quibus honeſte illud contegat. Omitti interim illæ non debent, propter Eccleſiæ præceptum, quæ ob ſanctiſſimæ rei ſignificationem, diuerſo tempore, eas vtiliter cenſuit vſurpandas. 1.

Secundo, ſunt & aliæ quædam ad neceſſariam perfectionem huius ſacrificij, licet abſolute de eſſentia non ſint. Quemadmodum ad humani corporis perfectionem requiruntur, brachia, crura, manus, pedes; quanquam his deficientibus, etiam ſubſiſtere valeret, ac viuere; ſic in hoc ſacrificio requiritur oblatio panis, ac vini, ante conſecrationem. Debet enim id quod ſacrificatur, 2.

ggG 2 primo

Digitized by Google

Alex. epiſt. 1. *Cypr. epiſt. 63 ad Cæcilin.* *Matt. 26. 26* primo ſacrari Deo, atque eidem per oblationem dicari. Item vini & aquæ permiſtio, cuius, poſt Alexandrum Papam, Cyprianus quoque meminit, & panis fractio, qua & Saluator noſter vſus fuiſſe legitur, diſtribuens diſcipulis corpus ſuum.

3. *1. cæremonia eſſentialis.* Sunt *poſtremo* & aliæ quædam, tam eſſentialiter ad huius ſacrificij oblationem neceſſariæ, vt ſine ijs omnino nihil fiat: nempe, conſecratio panis, ac vini; qua panis in Chriſti corpus, vinum vero in ſanguinem eius vere ac realiter tranſubſtantiatur. *Ambr. li. 4. de Sacr. c. 4.* Hoc enim eſt quod tempore inſtitutionis huius ſacrificij Saluator noſter fecit, eſtque illud ſolum, quod in Liturgico noſtro ſacrificio operatur. Cætera omnia quæ illic peraguntur, præſtat Sacerdos, in perſona Eccleſiæ, vel propriæ, vt orationes, oblationes, communionem, &c. Verum conſecrationis verba, Chriſtus per Sacerdotem ipſemet profert, dicens: *Hoc eſt corpus meum; Hic eſt ſanguis meus.* Quę quidem conſecratio, ingẽtem operatur immutationem, habetque aliquam cum antiquæ legis animalium internecione comparationem. Quæ ſicuti ante immolationem prius benedicebantur, ac deinde mactabantur, ita hic primo panis, ac vinum offertur; cum precatione, vt Deus illa idonea efficiat, quæ in tanti ſacrificij materiam acceptentur. *Chryſo. hom. 83. in Matth. & 60. ad pop. Antio.* Dein vero hæc panis ac vini ſubſtantia, in reale Chriſti corpus tranſſubſtantiatur, ita vt nihil panis aut vini remaneat: illo tamen diſcrimine, quod in Veteri Teſtamento ita hæc mutatio facta ſit, vt ex animali, efficeretur cadauer, hic vero contrarium contingat, vtpote ex pane ac vino corruptibili, fit verum, ac viuidum æternæ vitæ alimentum, nullo vnquam æuo interiturum. Vt, non ſolum mors Chriſti per panis ſpeciem; verum etiam per internæ vitæ vegetationem, eiuſdem nobis glorioſiſſima reſurrectio repræſentetur. Hoc ſiquidem ſacrificium non ſolum in Dominicæ *Paſſionis*, verum etiam *reſurrectionis*, imo & *aſcenſionis* (vti in Canone habemus) memoriam offertur. *Ambr. 4. de Sacram.* Hæc oblatio, quemadmodum præclare ait Ambroſius, quę hic in terris immolatur; eſt figura illius oblationis, quam pro nobis Saluator in cœlis peragit. Vnde in hoc Sacræ immolationis conſecrationiſque ritu, præcipua huius ſacrificij vis ac natura conſiſtit: non in eo quod panis

illic

illic deſinat, ſed quod Chriſti corpus inde efficiatur, ac tranſſubſtantietur: quod cum illic ante non erat, iam realiter eſſe incipit. Etſi enim panis, ac vinum, ante conſecrationem *ſacrificium* dicantur, quod ad illud tanquam materia pertineant: ſicuti bos viuus, victima nuncupatur; per tranſſubſtantiationem tamen conſummatur ſacrificium; quando nimirum Chriſtus præſentem ſe illic exhibet.

Deinde, ad ſacrificij huius eſſentiam neceſſario quoque requiritur, vt offeratur. Quod vt decentius conuenientiuſque fiat, certæ quædam præſcribuntur precationes, quibus, poſt conſecrationem Deo Patri offerre illud oporteat. Quæ quidem in omnibus quarumcunque etiam nationum Liturgijs reperiuntur; licet non eadem ſemper verborum forma. Quemadmodum enim qui alteri inſigne aliquod donarium offert, haudquaquam tacens id facit, ſed decenti verborum venuſtate, morumque grauitate; ita & ſancta mater Eccleſia, peracta conſecratione, diuiniſſimis vtitur precationibus, & Apoſtolica ad nos traditione (vti Vigilius Papa teſtatur) deriuatis: quas Canonis dignatur nomine: in quo Deum precatur, vt ſacroſancta hæc munera *accepta habere dignetur, ſicuti olim accepta habuit munera pueri ſui Abel, & ſacrificium Patriarchæ noſtri Abrahæ*: iubendo ſcilicet hęc *perferri per manus Sancti Angeli ſui in ſublime altare ſuum.* Quæ quidem, Sacerdos non in perſona Chriſti orat, ac ſi ſacrificium hoc minoris eſſet dignitatis, quam prænominatorum Patriarcharum; ſed in perſona Eccleſiæ, quæ humili ſe ſupplicatione exaudiri poſtulat, ſicuti hi Patriarchæ olim exauditi, & eorum munera accepta ſunt. Etſi enim hoc ſacrificium, omnia alia ob inæſtimabilem rei dignitatem, longe, lateque ſuperet, fieri tamen poteſt, vt offerentis actio ob flagitium, aut negligentiam, minus Deo ſit accepta.

2 Cæremonia eſſentialis.

Epiſt. ad Euthym. Epiſc. Hiſpan.

Amb. l. 4 de Sacram. c. 6.

Tertio, requiritur neceſſario, vt à Sacerdote ſacrificium conſummetur, in ſignum, quod Deus illud acceptet. honorarium quod cuipiam offers; conſummatum non cenſetur, niſi is cui defertur, id acceptet.

3. Cæremonia eſſent.

In Veteri Lege flammis holocauſtum conſumebatur, vel

Digitized by Google

Leuit. 3. præcipua eius pars; nempe, adeps vt alia operiens, in ſignum, *Deut. 4.* quod, Deus qui, *ignis conſumens eſt*; illud acceptaſſet.

In Nouo vero Teſtamento, ſacerdos, in perſona Dei, cuius vices, gerit, illud reuerenter ſumit, poſtquam decenti modo obtulit: quod quidem adeo neceſſarium eſt, vt ſi celebrantem poſt conſecrationem, aut ſubitanea corripiat, ægritudo, aut mors, alius qui id ſumat, adhibendus ſit; & niſi celebrans ſacramentum ſuſcipiat, mortaliter peccat, vt habet *In regulis Miſſalis, Canon. 5.* Doctorum, & duodecimi Toletani Concilij ſententia: vtpote, reus corporis, & ſanguinis Chriſti: inſtar Iudæ, & eorum qui Chriſtum crucifixêre. Chryſ. teſte, vnde & anno integro perceptione ſacramenti priuatur, & excommunicatur. Nam *De Conſecr. diſtin. 2. cap. Relatum nobis eſt.* Sacerdos, dum in ſacro ſuo communicat, non ſolum ſibi id ſumit; quaſi ſacrificij conſummator, duo, imo tria operatur. *Primo* in perſona Dei acceptat ſacrificium, *Deinde*, eodem ad ſalutem animæ ſuæ reficitur; ſicut olim Leuitici ſacerdotes de immolatis veſcebantur. *Poſtremo:* in totius populi, maxime vero præſentium vtilitatem, illud conſumit, ad quos in- *Effectus Miſſæ quis?* gens ſpiritale lucrum peruenit: quemadmodum alimentorũ virtus, per guttur ad cætera corporis membra tranſit. Porro quantum ad effectum tertij huius ſacrificij, miſſæ ſc. ſciendũ non eſſe eundem, cum effectu cruenti ſacrificij, in ara crucis peracti. In Miſſa neq; peccatorum debitum perſoluitur, neq; redemptionis lytrum; ſed oratur Deus, vt redemptionis pretium quod Chriſtus in ara crucis perſoluit, acceptet pro his, quibus Miſſam applicamus, eſt namq; ſacrificiũ quædã precandi ſpecies cæteris orationib. efficacior. In hoc namq; Deo offerimus Filiũ ſuũ, eiuſq; ſacratiſſimã mortem, & cruciatus, quaſi pleniſſimam ſatisfactionẽ, ante oculos ſtatuimus, itaq; quemadmodũ Eccleſia orationes, ſeu collectas terminat; *Per Chriſtum Dominum noſtrum:* ſine quo nullus exauditur, ſic efficax eſt ad excitandam Dei miſericordiam huius ſacrificij precatio, quia eidẽ præſentamus Chriſti mortem, & cruorem ꝑ nobis effuſum, in acquiſitionem rerum nobis neceſſariarũ.

Documen. I. Atq; hinc *inprimis* diſcas; Miſſæ ſacrificiũ nõ ſolũ oblationẽ ꝑ nobis in cruce peractã, non obſcurare, ſed plurimũ illuſtrare, atq; attollere, quia aſſiduã Chriſti memoriam refricat,

cuius

Digitized by Google

tuius infinito merito, omnia nobis ſalutaria poſcimus, *deinde*: 2.
crucis ſacrificiũ nullatenus iterandũ, quippe, ꝙ plene perfe-
ctéq; obtinuit, id pro quo oblatum erat. nẽpe ſolutionẽ pro
totius mundi ſceleribus. *Tertio*, Miſſę ſacrificiũ quotidie poſ- 3.
ſe, ac debere repeti, ob quotidianas neceſſitates, vt eo effica-
cius paſſionis Chriſti, nobis merita applicemus. In quem etiã
finem quotidie Deum precamur. *Per Chriſtum Dominũ noſtrũ*:
hoc eſt, per merita ſacratiſſimæ eius paſſionis. *Quarto*, ꝙ tam 4.
hoc, quã illud ſacrificiũ vnum ſit, ratione rei oblatæ: nempe
Chriſti, qui hic & illic offertur, diuerſum vero, ſi cõſiderem⁹
Chriſtũ in ara crucis, ſanguinẽ fudiſſe, in Miſſa vero, afferri in
cruente. *Quinto*, Sacerdotes noſtros poſſe, eſſe peccatores, qui 5.
proinde offerunt tam pro ſe, quã ꝓ delictis populi: ipſi vero
non ſatisfaciunt: Chriſtũ vero, non ſolũ ab omni peccato li-
berum eſſe debuiſſe, verũ etiã infinitæ dignitatis: vt ſic ſolutio
eſſet infinita, cum peccata infinitã maieſtatẽ offendentia, nõ
ſolũ numero, verũ etiã malitia ſint infinita. *Sexto*, ſacrificium 6.
hoc immolari, vt illorum omnium participes reddamur, quę
Chriſti nobis paſſio promeruit, pro viuis, & defunctis, tem-
poralibus, & ſpiritalibus, pro peccatorũ venia, & alijs neceſ-
ſarijs. Cęterum cum audis, miſſam in peccatorum remiſſionẽ *Miſſa quomodo pro peccatis offeratur.*
offerri: non putes, ea condonari ſine cõfeſſione, ſed ꝙ pec-
catori gratia obtineatur, & vera delictorũ cõtritio, quo poſ-
ſit ea legitime cõfiteri, & abſolui. Quę quidem hic aliquanto
copioſius proſequenda exiſtimaui, quod tempeſtatis noſtræ *Hæreticorum circa Miſſam errores.*
hæretici, grauiſſimè hic hallucinentur, docent namque
Primo, vim ſacrificij noſtri in cæremonijs potiſſimum con-
ſiſtere, quodque Miſſa nihil aliud ſit, quam cento quidam, à 1.
varijs Pontificibus in vnum corpus conflatus. Verum vti ſu-
pradiximus; cæremoniæ potius indicia Dominicæ paſſionis
ſunt, ad decentem ornatum, quo ſacratiſſimam Chriſti mor-
tem expreſſius inculcemus: vt ipſe præcepit: *hoc facite in meam* *1. Cor. 11 24.*
commemorationem. Quid autem ſingulæ cæremoniæ ſignifi- *Lib. 1. Chriſtian. Inſtin. c. 10.*
cent, alibi à me explicatum eſt. Neque reprehenſionem
meretur, quod diuerſi Romanæ Eccleſ. Antiſtites pro maio-
ri diuino cultu nonnulla adiecerint, quemadmodum
non diſplicet, ſi cognatorum, affiniumque quiſque pro

Digitized by Google

ſua beneuolẽtia, aliquid conferret ſupellectilis, ad maiorem domus, vel liberorum tuorum ornatum, Significarunt per hoc illi. *Primo*, quam reuerenter de hoc ſacrificio ſentirent, quamque pie illud venerarentur. *Deinde*: huius ſacrificij antiquitatem. Nam poſt Apoſtolos, qui Chriſti iuſſu Miſſæ ſubſtantiam ad poſteros tranſmiſere, illamque omni deuotionis ſtudio peregêre (ſcribit namque B. Ignatius, Stephanum Protomartyrem, Beato Iacobo primo Hieroſolymorum Epiſcopo, in ſacris miniſtraſſe & Linum, Paulo; Anacletum ac Clementem Petro) ſtatim ſucceſſêre vetuſtiſſimi illi Martyres Pōtifices qui cæremonijs, ac grauiſſimis verbis, hoc ſacrificiũ decorarunt. E quorum numero in primis fuere Anacletus, Anno 103. Alexander, Anno 120. Teleſphorus Anno 142. Sother. Anno 163. & illorum ſucceſſores Sylueſter, Damaſus, Symmachus, Gregorius alijque qui ante annos plus 1000. Eccleſiæ Catholicæ Rectores extitere. Tanta eſt huius ſacrificij dignitas, vt digne honorari non poſſit.

Epiſtol. 2. ad Trallianos.

2. Error.

Secundo, Hæretici ex Paulo allegant; Chriſtum *vna oblatione conſummaſſe in ſempiternum ſanctificatos*, ideoque quotidiani ſacrificij ſuperfluam oblationem, ſed neſciunt, aut ſcire nolunt Apoſtolum naturam ſacrificij crucis explicare; quo omnia conſummata eſſe Saluator ipſe palam teſtatur, dicens: *Conſummatum eſt*, nimirum lytrum peccatorum, in quorum abolitione immolatum erat. At vero de huius ſatisfactionis applicatione differens, dicit iam Chriſtum in cœlis Patri præſentem *ad interpellandum pro nobis*: illic namque Patri pro nobis oſtendit vulnera, quæ etiamnum conſeruat, flagitans vt ſacratiſſimæ paſſionis ſuæ merita nobis adiumento ſint. Idem in noſtro ſacrificio, tanquam ſempiternus Melchiſedechici Ordinis ſacerdos, præſtat; offerens ſacratiſſimum corpus ſuũ, in ſpecie panis, ac vini. Cæterum de Miſſæ ſacrificio, apertè loquitur Paulus, cum ait nos habere *altare de quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo deſeruiũt*: nempe, Leuitici ſacerdotes, vt exponit Haimo, alijque interpretes. Item cum ait, nos ita participare de corpore, ac ſanguine Domini; ſicut olim Iudæi, ac Gentiles veſcebantur, de oblatis in altari carnibus; indicans nos in conſecratione venerabilis Sacramenti al-

Heb. 10. 14.
Ioan. 19. 30.
Hebr. 7. 25.
Pſal. 109. 4
Hebr. 13. 10.
1. Cor. 10. 16.
Ibidem. 20.

Digitized by Google

ti altare habere,in quo noui Teſtamenti ſacrificium immo-
letur;non minus quam Iudæos olim,vel gentiles.

Tertia ratio : Cur præſens hoc Euangelium hodierna die 3. Cauſſa cur hodie legatur hoc Euangeliũ.
præponitur,eſt:propter verba hæc ; *quis arguet me de peccato?*
quibus admonet nos Eccleſia, vt peccata ſacramentali con-
feſſione aboleamus,duabus de cauſis:*Primo*:vt maiori fructu Peccata hoc tempore confitenda.
Chriſti paſſionẽ contemplemur,cum Sapiens teſtetur,*In ma-*
leuolam animam non introibit ſapientia , neque habitabit , in corpore
ſubdito peccatis,Chriſti paſſio mundi totius ſapientia eſt, cuius 1.
arcana infideles,ac ſuperbi nullatenus capere, potuêre : cui *Sap. 1. 4.*
ſoli Apoſtolus innititur;*non iudicaui me ſcire aliquid inter vos,ni-* *1. Cor. 2. 2.*
ſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Qui ex meditatione paſ-
ſionis Chriſti vtilitatem quærit,commoueri debet, impedit
autem hanc commotionem, peccatum; quod animam ma-
culat,intellectum obnubilat, voluntatem indurat, qui ma-
teriam hanc optime pertractarunt, ſeptem affectiones, quæ Septem affectiones animi ex meditatione paſſionis.
paſſionis meditatione poſſint concitari,adſignant; compaſ-
ſionem nimirum,compunctionem ſeu dolorem de peccatis
deſiderium imitandi, gratiarum actionem , admirationem,
ſpem,& amorem. Qui vero in peccatis perſeuerat, *Primo* nõ
compatitur CHRISTO,cum præſentia eius peccata , cauſa Peccato impediuntur.
ſint paſſionis Chriſti.*Secundo*, non compungitur,propter ob- 1.
ſtinatam voluntatem.*Tertio*,non habet animum patiendi cũ 2.
Chriſto;cuius amore,nec à peccatis abſtinet. *Quarto*, eſt in- 3.
gratus beneficijs,immo *Filium Dei conculcat,& ſanguinem teſta-* 4.
menti pollutum ducit; vti Paulus ait.*Quinto*,nihil admiratur, niſi *Heb. 10. 29.*
falſa:nempe,honores,dignitates,voluptates,&c.Chriſti tor- 5.
menta,ac charitas eum non tangunt.*Sexto*,deſtitutus eſt,ſpe, 6.
dum in malis, quæ tandem ſolet conſequi deſperatio, per- 7.
manet.*Septimo*,quę poteſt in eo oriri charitas,qui Deo ex dia-
metro aduerſatur,nihilq; ſpectatur aliud quam quod diuinę
repugnat voluntati ? Abiecta ergo peccati ſarcina,ſacratiſſi-
mo hoc tempore, ſerio tecum pertracta illud beneficium, ꝙ
Chriſtus amariſſima ſua paſſione tibi contulit. *Secunda* ratio, 2. Cauſſa cur iam cõfitendum.
Cur hoc tempore peccata confiteri debeamus,eſt;vt conue-
nientius ad Euchariſtiæ ſuſceptionem præparemur. Vetitum
erat,Iudæis Paſchali tẽpore,qui ad eſum agni ſe præparabãt,

 fermen-

Digitized by Google

fermentũ:& nos ergo peccati fermentũ abijciam⁹, vt noſtro Paſchali agno, dignius veſcamur iuxta id quod Paulus monet; *expurgate vetus fermentũ vt ſitis noua cõſperſio; ſicuti eſtis Azymi.* Iudæus his diebus fermentatum comedens, moriebatur; & apud Chriſtianos ſecũdum animam moritur, qui cum mortali peccato Euchariſtiam ſumit. Refert Euagrius, B. Macharium, Alexandrinum, in Eccleſia, cum ſui Monachi ſacram perciperent ſynaxin, vidiſſe nonnullos, illius loco, à Diabolo ignitos carbones accipere, ipſumque Chriſti corpus ad Preſbyteri manus remeare: cum vero boni Religioſi id digne acciperent, longe iſtinc fugiſſe dæmones, & ſanctos Angelos manus ſuas ſacerdotis manibus iunxiſſe, vt digni digne communicarent. Docens nos malos, communicando nouum committere mortale peccatum: tantum abeſt, vt aliquid emolumenti inde reportent. teſtantur Saxoniȩ Annales Wedekindum Saxonum Principem adhuc Gentilem, optaſſe vt Chriſtianorum cõſpiceret myſteria, itaq; veniſſe ignoto habitu ad caſtra Caroli Magni, circa annum Dom. 778. ſicque cum cæteris Eccleſiam ingreſſum, omnia curioſe perluſtraſſe, donec tandem ipſa Paſchali ſolemnitate, à quodam agnitus Aulico ad Cæſaris perduceretur conſpectum, qui cum rogaret, quanam de cauſſa ſuam celans perſonam mendici adſumpſiſſet habitum? Reſpondit, ſe id feciſſe, vt commodius, curioſiuſque arcana Chriſtianorum myſteria contueri liceret, Iuſſus autem dicere, quidnam vidiſſet; ſubintulit: vidi, quod mirabar, ante biduum te vultu demiſſo triſtem incert⁹ quid contigiſſet, quod tantum Regem cõtriſtaret; iam vero cum hodierna die (erat autem paſchalis ſolemnitas) hilari facie, ad menſam templo mediam acceſſiſſes, ſtupor erat videre, quod de manu purpurati ſacerdotis, ſinguli pulchellum puerum in os ſuſciperent; quem quibuſdam ludibundum arridere, & vltro properare; alijs vero abhorrentem auertiſſe vultum, & tamen in ora demiſſum, nec redeuntem, aſpexi: hoc quid ſit, necdum noui: tum Rex, *bene*, inquit, *profeciſti, plus tibi aliquid, quam cunctis ſacerdotibus, & nobis oſtenſum eſt*: Inde mutata veſte, manu ſecum abductum docuit, grande pietatis myſterium, altaris Sacramento contentum: quo pacto totus illic

1. Cor. 5. 7. Exodi 12. 19.

In vitis PP. parte 2.

Crantzius lib 1. c. 9. Et Bredenbach. lib. 1. collat. 2.

Digitized by Google

illic Chriſtus ſit, qui tam à bonis, quam à malis, ſuſcipitur: illo diſcrimine, quod: iſtos quidem magna ditet ſpiritali gratia, hos vero, auerſetur, adeo vt mallet à talibus, ob peccatorum ſordes, quibus inquinati ſunt, omnino non ſuſcipi, quam tam indigne tractari, ideo Chriſtiani omnes hoc ſacratiſſimo tempore monentur conſcientiam mundare, contritione, & Dominicæ Paſſionis imitatione, vt ſic purgati, digne Noui Teſtamenti Paſcha ſumant, Chriſtumque in ſe cõſeruent, ſicque, qua verbis, qua operibus, teſtentur, ſe vere cũ Chriſto & per Chriſtum reſurgere.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Hiſce verbis Chriſtus ſeptẽ inſinuat. *Primum* eſt, eximia ipſius amabilitas, benignitas, bonitas: de quibus in hunc modum Gregorius, *penſate,* inquit, *fratres chariſſimi, manſuetudinem Dei: relaxare peccata venerat & dicebat, quis ex vobis arguet me de peccato, non dedignatur ex ratione oſtendere, ſe peccatorem non eſſe, qui ex virtute Diuinitatis poterat peccatores iuſtificare,* Magnæ humilitatis eſt Rex, ſi coram improbis ſimili ratione vellet oſtẽdere, ſe ipſis diſſimilem: & tamẽ hiſce tam mãſuetis verbis inſinuat, Iudæos peccatis fuiſſe inquinatos, de quibus ſæpenumero eos repræhenderat: inquit Auguſt. Quaſi dicat Chriſtus vos ne vnius quidem peccati, poteſtis me legitime reum agere, cum multa interim in vobis ego arguã, partim publice, dum clamo: *væ vobis Scribæ, & Phariſæi, Hypocritæ;* partim tecte, mouens cõſcientias, per parabolas, ac ſimilitudines, quas nemo præter vos intelligebãt. ſicuti quãdo digito ſcribebam in terra: *ſi quis veſtrũ ſine peccato eſt, is primus* in mulierem adulterij conuictam *mittat lapidem,* per hoc namque docet, vt primo noſtram diſcutientes conſcientiam, videamus quid illic deliteſcat. arbitraris te peccati expertem, verum Chriſti conſideres vitam, certe, multiplicibus te peccatorum contaminatum ſordibus reperies, in verbis, operibus, & cogitationibus. Linteum quod in vſu fuit, mundum aliquando cenſetur, verum ſi compares illud panno recens loto, potius nigrum exiſtimabitur, quam album.

Secundum eſt, quod noſtri cauſſã, moriturus eſſet, ſine ſuo demerito: *quia peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius,* Chriſtus nec à nobis volebat conuinci; ideo cum colapho cæde-

II. Septem inſinuata à Chriſto.

I. *In principio*

Hom. 18. in Euang.

Tract. 43. in Ioan.

Matt. 23. 13. & ſeqq.

Matt. 22.

Ioan. 8. 7.

Ieron. lib. 3. contra Pelag.

Ambr. lib. 3. de Spiritu S. c. 2.

2. Quod inſinuat Chriſtus.

1. Pet. 2. 22.

crederetur, ait, *ſi male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo, ſi autem bene quid me cadis*, non quod ictum declinaret, qui probe nouerat, ſe tota nocte, ac die, infinitis flagris, ſputis, ac cõuitijs onerandum; ſed vt declararet, ſe nec verbis delinquere, nec operibus, idque vt nos eum propenſius amemus, ipſique gratias agamus, parati etiam aliquid pro peccatis ſuſtinere. *Tertium* eſt: innocentiſſima ipſius vita, nullo vnquam peccato contaminata, ſunt quidem nonnulli qui nullum læthale commiſerint peccatum: quemadmodum de ſe teſtatur B. Iob

Iob. 27. 6. quod in omni vita ſua, *cor* eum (hoc eſt conſcientia) *nunquam reprehenderit*, quia ei nunquam reluctatus erat, de Baptiſta quoque, ac Hieremia legimus, quod *in vtero matris ſanctificati fuerint*; vt ſine originali peccato, non quidem concepti, nati tamen ſint; verum multa venialia, eos commiſiſſe, dubium non eſt; pro quorum expiatione etiã ipſi quotidie orabant, *dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos*, &c. duo ſolum tam originali, quam actuali caruere peccato; nempe Chriſtus, & eius

Chriſti impeccabilitas vnde.

Sanctiſſima Genitrix Virgo Maria, idque cum hoc diſcrimine: quod Chriſtus duabus de cauſis peccare nequiuerit. *Pri-*

1. *mo* quidem: quod ipſius Perſona eſſet Deus, in quem peccatum nullum cadit; & licet naturam humanam haberet, tamẽ quia perſona, non natura, operatur, peccare Chriſtus non

2. poterat. *Deinde*: quia à conceptionis initio, inſtar Angelorum

Ioan. 14. 3. ſemper Deũ vidit; ſicut inſinuauit, cum diceret ſe ire paratũ diſcipulis locum: *vt vbi ego ſum, nempe in cæleſti gloria; illic & vos ſitis.* Qui diuinæ beatitudinis aſpectu fruuntur, peccare nequeunt, ideoque impoſſibile erat, Chriſtum vllo peccato obſcurari. Porro Beata Virgo, expers erat peccati, ob exuberantiã diuinæ gratiæ, cryſtalli inſtar, quæ ad ſolis radios pellucet.

Quæ imperfectiones in Chriſto & cur?

Nota Chriſtũ in ſe ſuſcepiſſe humanæ naturæ omnes imperfectiones, famem, ſitim, æſtum, algorem, mæſtitudinem, defatigationem & id genus alias; idque, *Inprimis*; vt per hoc

1. ſe verum eſſe hominem teſtaretur. *Deinde*: vt in aduerſis no-

2. bis patientiæ præberet exemplum; ignorantiam vero, & pec-

Quæ non & cur?

catum, ac concupiſcentiam non ſuſcepit: hæc enim *inprimis*

1. non faciunt ad probandam naturæ humanæ veritatem, quia

2. etiam Adam eis ante lapſum caruit; *Secundo*, quia nulla eſt ignoran-

gnorantia in beatis,& nulla res tantũ Saluatori diſplicet,quã-tum peccatum;quia nihil tantopere diuinæ cõtrariatur maieſtati,omnia.n.maculat,& ex lucidiſſimo Angelo teterrimũ efficit dæmonem. de impiorum ſacerdotum ſacrificijs grauiter conqueritur Propheta,quod inuiſa ,atque abominabilia diuinæ maieſtati facta fuerint, ſic vt tolerare ea amplius nequiuerit. Omnes virtutes,eleemoſynæ,oratio,ieiunium, ſi in peccato mortali fiant,inſtar panni menſtruatæ Deo ſunt exoſæ. *Tertio*,in peccato conſiſtit omnis malitia; ſicut in Deo omnis bonitas, ac perfectio. in quolibet namque peccato reperitur ſuperbia,qua Deo te præfers.*Deinde* rebellio , per quã diuinæ te opponis iuſſioni.*Tertio*,occiſio animæ propriæ, & aliorum,quos ſcandaliſas. *Quarto*,idololatria, cum peccator vltimum finem præter Deum faciat.*Quinto*,inordinata voluptas,diuinæ contraria voluntati.*Sexto* adulterium , quia Deo repudiato,dæmoni ſociaris.*Septimo*,furtum , cum Deum debito honore fraudas. *Octauo*, proditio,cum in Deum delinquens,bonus haberi vis.*Nono*,Dei blaſphemia,quem ex corde eijcis. *Decimo*, Dei offenſa, quem peccator ſua vt inquit Bernardus ſpoliat deitate,quia putat Deum peccata nõ poſſe vindicare,aut nolle,aut neſcire,quaſi vel omniſcius nõ eſſet,vel non omnipotens vel iniuſtus: quod eſt,non eſſe Deũ. Hæc etſi iam non tam accurate conſideramus , in iudicio ſeuere nobis præ oculis ſtatuentur,quando ſingula peccata ſua cum turpitudine,Deus nobis exprobrabit. Atq; ideo hic inſinuatur Chriſtus ab omni peccato immunis;vnde ſuo merito vel reprehendi,vel puniri,non potuit.Sunt inter homines qui ſine peccato vitã videantur agere,nonnulla habent , quæ ab alijs reprehenſioni putentur obnoxia ; quibus Apoſtolus ait, oportere *ab omni ſuſpicione mali cauere*:& Epiſcopos *irreprehenſibiles* eſſe monet. Nemo eſt tanta ſanctimonia,quin vel in verbis,vel operibus,aliquid ſaltem habeat,quod ab hominibus notari valeat:ſed Saluator noſter,in ſingulis dictis,factiſque,tã eximium pefectionis ſpecimen apud omnes edidit,vt nemo,licet inimicus,quidquam deprehenderet,iuſtæ reprehenſioni obnoxium.*Quartum*:vt diſcamus Chriſtum ſincera conſcientia,ac bonæ vitæ conuerſatione pro viribus imitari.

Iſaia 1.13. 3. *Iſai. 64. 4.* **Quot mala in peccato.** *Serm. 3. de Paſchate.* *1. Theſſ. 5.* *1. Tim. 3.* *Tit. 1.* **4. docum.**

Ipſe

Ipſe etenim deuitans peccatum aſſumebat cruciatus inediæ, frigoris, æſtus, &c. nos contra fugientes dolorem, ac cruciatum, peccato ſuccumbimus. volumus delinquere, ſed puniri detrectamus. cum glorioſius ſit, ſine culpa pro iuſtitia; quam cum culpa, pro peccato aliquid ſuſtinere. Quemadmodum Petrus ait, cum inquit, *nemo veſtrum patiatur vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor; ſed vt Chriſtianus*, hoc eſt virtutis ergo. Patientes citra culpam, Chriſtum ſequimur; ſuſtinentes promeritam pœnam, fures. quod conſiderandum eſſet illis, qui conqueruntur ſe immeritos, damno, iniuriaue affici; malunt illi furibus conformes eſſe, quam Chriſto. ad ſectandam autem Chriſti conuerſationem, oportet *primo* frequenti examine, nõ ſolum peccata, ſed & bona quæ fecimus, an pura, nitidaque ſint, diſcutere: quemadmodum Pſalmographus, *ego*, inquit, *iuſtitias iudicabo*. Deus cum fabricaretur orbem, quotidie ſua examinabat opera; non ſolum in terris, ſed & in firmamento cœli; nempe, ſolem, lunam, ſydera. de quolibet etenim ſingulatim ſcriptura, inquit, *& vidit Deus quod eſſet bonum*; ſubiungendo finaliter, *viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*, idque vt nos doceat, quotidie ſtudiorum noſtrorum intueri actiones, maxime poſt ſolis occaſum, & circa Septimanæ cuiuslibet decurſum, quando appropinquante Dominica ſacris intereſſe oportet, ipſumque ſanctiſſimum altaris ſacramentum, ſiue corporaliter, ſiue ſpiritualiter ſuſcipere ad profectum. Sicuti enim in conſpectu Regis, nemo lutoſa veſte vtitur, vel immundis digitis, nitidũ contrectat linteum; ita nullatenus ad Eccleſiam te recipere, ac diuino Venerabilis Sacramenti tè ſiſtere aſpectui debes, ante diligentem conſcientiæ emundationem; etſi id actu ſuſcepturus non eſſes. *Secundo*, debemus per frequentem confeſſionem peccata extirpare: quemadmodum enim homo, ſanitatis conſeruandæ cauſa, purgantia ſumit medicamenta vt à noxijs liberetur; ita & nos frequenter debemus eructare virus, vt conſcientiæ puritatem conſeruemus. Confeſſio optimum pharmacum eſt, ab omni peccati inquinamento cor noſtrum emundans. *Tertio*, debemus nos variis virtutum exercere ſtudijs; Dauide admonente, vt: *declinantes à malo, faciamus*

[Margin notes: 1. Petr. 4. 15. — Chriſtum imitaturo quid incũbat? — 1. — Pſal. 74. 3. — Gen. 1. Ibi. 31. — 2. — 3. Pſal. 36. 27.]

mus bonum; ſicuti namque molitor aſſiduo farinæ contactu albeſcit,&qui bene olentes tractat herbas,earum ſuauiſſimũ attrahit odorem;ita qui quotidiano præſtantiſſimarum virtutum ſtudio incumbit, mundus,nitiduſq; efficitur.

Quintum.Quod aliorum Doctores;maxime Prȩlati,Concionatores,ac Confeſſores à peccato immunes eſſe debeant: & licet ab omni abſtinere non poſſint;grauiora tamẽ,ac notabiliora,vt Paulus teſtatur:vitare poſſunt:monet enim illos, vt *ſine crimine* ſint,hoc eſt,*irreprehenſibiles*: In Vet. Lege, nemo ſacerdos notabili vitio laborabat:nemo cæcus, vel claudus, paruo,grandi,vel retorto naſu,fracto pede,vel manu,gibbus lippus,denique hernioſus,quemadmodũ enim ſacrificium, mundum,ac purum eſſe oportebat,ita & offerentes. In quo docemur,à quibuſnam ſibi cauere debeant ſacerdotes,vt digne miniſtrent;nam qui nullis literis,aut moribus tincti, nec puritatem doctrinȩ habent,nec vitȩ tenebras poſſunt diſpellere, *cæci* ſunt. Qui rerum caducarum deſiderio, veluti æſtu quodam abrepti,toti ſunt in voluptatibus;vel Deo ſimul, ac mãmonæ arbitrantur ſe poſſe ſeruire,*claudi* ſunt. Qui de Dei præſumentes miſericordia,peccatorum fibras non euellunt, quin potius illas virtutis obtegunt velo,*naſum* habent *magnũ*. Qui ingenij acumine elati,in fide titubant pluſque tribuunt ſuis ſenſibus,quam ſanctis;*naſum* habent *intortum*. Qui ira, inuidiaque tanquam ardentis furiȩ facibus flagrant, nec ſe ſibi ſanos,nec alijs ſedatos eſſe patiuntur, his *ruptura* eſt grauior, quam vt ille totius lenitatis magiſter velit eos ſibi miniſtrare.

5.docum.

Tit. 1.7.

Leui. 21.18.

Typus perfectionis Sacerdotũ.

Applicatio.

Qui gulæ,ac carnis irretiti lenocinijs tanquam lutulentæ ſues,in voluptatum volutantur cæno, hos inficit *ſcabies* à qua diuina abhorret puritas.Quorum conſcientiȩ ſe in Deum nõ profundunt;ſed languore peccati,tanquã morbo præpeditȩ, ſemper in ſordibus hæreſcunt;hos *impetigo* conſpurcat, à qua aliena eſt tantæ dignitatis perſona , ſacerdotis dignitas clara eſt,cæcos refugit:recta eſt,claudos nõ recipit,decora eſt, naſum magnum non admittit;alta eſt,naſum paruum non patitur:Sincera eſt,naſum obtortũ excludit, liberalis eſt, gibboſum

Digitized by Google

ſum arcet.patiens eſt,rupturã reijcit, nitida eſt,auerſatur ſcabiem;pura eſt, abhorret ab impetigine. Itaque Sacerdotes laudabiliter facerent,ſi aliorum de ſe ſententiam indagarét; ſiue Eccleſiaſticorum,ſiue ſæcularium; num exemplo quépiam ſcandaliſent; vt ſecundum hoc mores ſuos reforment. Idque exemplo Chriſti Saluatoris, qui ſubinde percunctabatur diſcipulos, *quid dicunt homines,de filio hominis?* homini quippe Eccleſiaſtico non ſufficit priuatim inculpate viuere, verum etiam proximo bonum exemplum præbere debet,vt de ſe aiebat Paulus dicẽs; *prouidemus bona;non ſolum coram Deo, ſed etiam coram hominibus*;& alibi,*ſpectaculum*,inquit,*facti ſumus mundo,Angelis,& hominibus*,non enim ſolum nobis nati ſumus ſed & proximis. *Sextum eſt*: Talis,cupiebat Dominus ab omnibus haberi, qualis in veritate erat: nempe iuſtus, ſanctus, miſericors:ita factum,vt ne æmuli quidem, & calumniatores,aliud de ipſo poſſent teſtari,quam quod omnibus exornatus virtutibus, inculpatam duceret vitam. Hinc dæmones aiebant; *Scimus, qui ſis,ſanctus Dei.& proditor; ſanguinem iuſtum tradidi*,Et Pilatus ipſe,cum morti eum foret adiudicaturus;*Iuſtum* eum proclamauit,qui *nihil mali* commiſiſſet: & vxor eius denuntiat marito,vt,nihil ei negotij *cum iuſto illo*, ob cuius innocentiam, multa ſecundum quietem per viſum eſſet perpeſſa:vt doceat;quod tam in articulo mortis, quam in vniuerſali iudicio, eandem ſit oſtenſurus vitæ innocentiam, quam in hac mortali vita exhibuit.

Matth.16.13. *2.Cor.8.21.* *1.Cor.4.9.* *6. docum.* *Luc.4.34.* *Matt.27.4.* *Matt.27.24.*

Ibi in tribunali ſciſcitabitur ex te, an quidquam aduerſus ipſum habeas?an non quicquid ęquum,ac iuſtum fuerit,immo pluſquam par eſt,pręſtiterit?quę exhibuit beneficia,cum ignominia exprobrabit,ac vindicabit. Cum Samuel filiis Iſrael imperaret,poſtularũt illi Regem:quem & adſignauit eis: verũ ille haud multo poſt,conuocatis omnib. ingratitudinis eos arguit, exprobrãs,ꝙ ſine cauſa eum repudiaſſent,qui nũquam ſe vlla iniuſtitiæ nota contaminaſſet, neq; muneribus vllis,à recto virtutis tramite declinaſſet,& vt,ſui agnoſcerent prauitatem facti rogauit Deum, vt aliqua aeris tẽpeſtate innocentiam ſuam comprobaret:quod & factum, deſcendẽte

1.Reg.12.

grauí

graui pluuia, grandine, ac fulgure. Te vero multo ſeuerior affliget ſententia, cum audies: *diſcedite à me maledicti in ignem æternum.* Quapropter, ita viue, vt tunc Chriſtus non habeat, quod de te conqueratur; ſed potius cum B. Martino in hora emigrationis tuæ, poſſis Diabolis, animam tuam tunc vel maximè quærentibus, intrepidus dicere; *quid hic adſtatis, cruentæ beſtiæ? nihil in me funeſta reperietis.* multi hoc tempore dicũt, quis me peccati arguet? qui tunc pleni vitijs reperientur, nempe *in primis* magnates, exiſtimantes ſibi licere pro arbitratu, ſingula quæ poſſunt, ac volũt, per agere: quos ne monere quidem, nedũ arguere, quis audet. *Deinde*: qui peccata ſua excuſant, quaſi pro ſuo ſtatu decẽter exornent corpus; ideo largius epulis vacent, ne tenacitate ſua quemquam contriſtent: quod impoſſibile ſit, iuuenili ætati tam cito frænos inijcere; atq; id genus alia. At vero malignus ille ſpiritus, qui nunc tam friuolæ excuſationis prætextũ talibus ſuggerit, tunc mutatis velis, mirum in modum hęc eadem exaggerabit; nunc à fronte illis peccatũ oſtẽdit, palliatum facie humana, capillatura fœminea, ac corona regia (hoc namq; ſchemate Ioãnes, peccatum depingit) ſed illic ſcorpionum venenum in cauda exhibebit. Tu potius hic, peccatorum conſiderans turpitudinem, ab ijs te quotidie emundes, & ſic libera voce, tartareis illis ſpiritib⁹, in hora mortis dices; *Quis ex vobis arguet me de peccato?* excuſabit te conſcientiæ innocentia, & Angelus cuſtos.

Ibidem 17. Matt. 25. 41. Sulpitius in eius vita. Chriſti verbis citatis abutuntur. 1. 2. Apoc. 9. 7.

Septimum, quod ex hiſce Chriſti verbis diſcere poſſumus, eſt, *Ex vobis*; non enim dicit ſimpliciter, *quis me arguet de peccato*; ſed *quis ex vobis, me arguet de peccato?* quamquã enim nec Angelorũ, nec hominũ quiſquã, minimã in Chriſto depræhẽdere poſſet peccati labem; nihilominus Pater ille cœleſtis aliquot in ipſo peccata cõſpexit; *quia, poſuit in eo iniquitatẽ omniũ noſtrũ*, inquit Eſaias. Hinc Zacharias teſtatur, ſe vidiſſe Ieſum, ſacerdotem magnum, *ſordidis indutum veſtibus.* quod ſignificat, Cypriano teſte, Saluatorem noſtrũ Ieſum omnia in ſe ſuſcepiſſe peccata: ob quæ ita per Pſalmographum exclamat; *Deus, Deus meus, quare me dereliquiſti? Lõgè à ſalute mea, verba delictorum meorũ.* Hæc itaq; peccata Chriſtus in ſe ſuſcipiens, à Patre cęleſti eſt repertus cũ peccato. quemadmodũ ſi famulus, Domino quidquã

7. Documentum. Iſai. 53. 6. Zacha. 3. 3. Cypr. lib. 2. ad Quirin. c. 13. Pſal. 21. 1.

ſurripiat,cui alius quiſpiam rurſus id eripiat, ſicque depræhédatur pro ipſo fure patibulo affigendus. Itaq; non ſine cauſſa Deus Filium ſuum in crucem,agi permiſit;nempe, ob iniquitatum noſtrarum reatum,qui digna erat expiãdus pœna.Hęc igitur ſæpius mente tecũ pertractans,à peccatis abſtinebis,vtpote quæ Chriſto necem intulêre; ſimulq; ad feruentiorem ipſius amorem inflammaberis;Dei omnipotentis,tam ſeuere peccata vbiq; vlciſcentis,vindictam extimeſcens. nam ſi in vnigenito ſuo Filio, qui infinitæ erat dignitatis, tam ineffabili tormentorum cruciatu ea eſt vltus;procul dubio &in te,ineffabiliter eadem puniet.

III. *Si veritatem dico,quare non creditis mihi?* hic quoq; Chriſtus ſeptem nobis proponere intendit.*Primo*; reddit rationem,cur à

Septẽ alia documẽta.

1. Iudęis interemptus fuerit;nempe,quod veritatẽ eis libere dixerit,eorũq; peccata redarguerit. Pater ideo filiũ ſuũ neci tradidit,quod ſolus eſſet vitæ integer:Chriſtus ex charitate,libẽter ſe ipſum obtulit;ſed Iudæi ideo illũ ſuſtulerunt, quod veritatem,quam docebat,admittere detractarent.

2. *Secundum* eſt:conditio Concionatorũ; talibus namq; præ cæteris,conuenit,vt vitam ducant, nulli obnoxiã repræhenſioni;ne ijs ſint coinquinati peccatis,quæ in alijs repræhẽdũt; ſed iſtis præditi virtutibus,quas populo cõmendant. Qua ratione audebit inuehi,in gulam,luxuriamque, qui ipſe ebrietati,luxuiq; deditus,ieiunij leges infringit? quo pacto caſtitatis

Matth.23.3. præconem aget,qui venerem amat? Chriſtus quidem præcipit,vt ad doctorum inſtructiones magis, quam vitam attenderemus: ſed tamen tam ſumus fragiles;vt viſis potius,quam auditis credamus,quia exempla plus mouent,quam verba;& viſus efficacius docet, quam auditus. Cuius vt Chriſtus nos admoneret,dixerat primo:*Quis ex vobis arguet me de peccato?* at quoniam vita inculpata ſola,nõ plene inſtruit;ſubiungit, iam hic;*Si veritatem dico vobis,quare non creditis mihi?* vt nemo Doctoris ſibi vſurpet munus, niſi & eruditione polleat.Non puduit beatiſſimũ Paulũ ſtudij,in ſenili ætate; quanquã electus Dei eſſet Apoſtolus,donis ſapientiæ, ſcientiæ & intellectus exornatus.Cum enim Romæ Neronianis ſtringeretur vinculis,iuſſit ſibi adferri *Codices*, ac *membranas*. & Timotheum cõ-

2.Tim.4.13.

mendat,

Digitized by Google

mendat, quod *ab infantia ſacras* didicerit *litteras*; quem & monet intendere *lectioni, exhortationi & doctrinæ*. Itaque perperam *in primis* agunt Hæretici, qui nullo litterarum inſtructi ſubſidio, cōcionatores prodeunt, arbitrati ſe theodidactos. *Deinde* nonnulli Catholici Concionatores, qui cum non ſint ſufficientis eruditionis, ad prædicandum ſeſe offerunt: quorum inſcitia nonnunquam aliquid elabitur, quod ſimplicibus erroris ſit occaſio. *Tertio*: qui immoderate ſtudijs incumbentes, ſolumodo venantur rerum dicendarum materiam, poſthabita meditatione, qua compingi, ac moueri poſſint, & horas canonicas omittentes: aut eas tam rapide deglutientes, ac ſi ſcuticis compellerentur: cum tamen nō minus prece, quam ſtudio proficiamus; vti de ſe teſtatur B. Thomas. B. Bernardus quoque dulciſſimos illos ſuper Cantica Salomonis ſermōnes magis precum ſuffragio, quam peruolutatione librorum elaborauit; Similiter & Gregorio Pontifici ſubtiliſſimas illas in Ezechielem, homilias elucubranti, diuini ſpiritus gratia præſto fuit, ſuggerens illa quæ erant exaranda. Cum enim illis dictandis intentus, ſolus poſt cortinam reſideret, volens eius amanuenſis ſcire, quid ageret; reſpexit, per conniuentis cortinæ latus, & ecce, vidit Spiritum ſanctum; in ſpecie intidiſſimæ columbæ, humeris Gregorij inſidentem, eaque quæ oretenus dictabat, auribus ingerentem. De beato Franciſco, quidam inſignis Doctor, cum loquentem eum audiret, aiebat: huius ſanctiſſimi viri eruditio, ad inſtar aquilæ ſurſum volitat, noſtra vero humi reptitat.

2. Timo. 3. 15.
1. Tim. 4. 13.
Error aliquorum.
1.
2.
3.

Tertium, proprium Chriſti officium eſſe; veritatem, vt corā Pilato palam teſtabatur, edocere. *ego*, inquit, *in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati*: vt ſcilicet, illam alios doceam. Huic ergo magiſtro fides habenda. qui illum audierit, beatus; qui vero reiecerit, poſtmodum vel inuitus audiet, dicentem; quia flagitioſam duxiſti vitam, abi in ignem æternum. 3. Docum. Ioan. 18. 37.

Quartum; quod etiam nos, exemplo Chriſti debeamus, cū tempus, ratioq; poſtulant, veritatem libere profiteri, peccata arguere, proximorum defectus ipſis ante oculos ſtatuere. 4 Docum.

 Zacha-

Zach. 5. 8. Zacharias Propheta, fatetur ſe vidiſſe mulierem amphoræ inſidentem, ac maſſam plumbeam ore retinentem, qua meticuloſi deſignantur, qui plenis buccis nihil audent eloqui, Donaria, & honoraria, eorum obſtruunt fauces. ex horum numero, ſunt plurimi aduocati, & iniuſti iudices, muneribus excæcati. Doctoribus qui ſecundum diuinæ veritatis normã, peccata non caſtigant; Dominus per Ezechielem comminatur, quod ſubditorum ſanguinem, de eorũ manibus, ſit requiſiturus. qui vero veritatem ſubticentes, etiam mendacia docent, (quod ꝓpriũ eſt Hęreticorum, ac Pſeudoprophetarum) duplici plectuntur pœna, tum, quod veritatem ſubticuerint; tum, quod falſitatem malitioſè docuerint.

Ezech 33. 8.

5. Documẽ. *Quintum* eſt: quod deceat nos indagare cauſſam, cur veritatem, audire detrectent homines: maxime, cum, Philoſopho teſte, *omnes naturaliter ſcire deſiderent*; & ſciẽtia ſine veritatis cognitione ſubſiſtere nequeat. Chriſtus videtur hic, cum admiratione, hanc inſinuare quæſtionem; qui fit quod vos Iudæi, mihi veritatem docenti fidem non habetis? cum natura omnes veritatem appetant? certe mirum eſt, veritati non ſolum fidem non haberi, verum etiam ei, plus quam vllis alijs rebus, contradici. veritatis propugnãdæ cauſſa Martyres fudêre ſanguinem, diuerſoſq; ſuſtinuêre cruciatus: & Chriſtus æterna veritate docet, nos ſobrietatẽ; caſtitatem, humilitatem, aliaſque paſſim virtutes, regiamque qua ad cœlum itur, viam, demonſtrat; ſed nemo eſt, qui audiat, nemo qui obtemperet. Hæretici ex diametro contrarium docent: nempe bonorum operum ſtudio, nihil quemquam mereri; licita monachis, poſt ſolenne caſtitatis votum, coniugia; &c. & tamen ſunt, qui audiant, moremque gerant, imo qui aliter docent, odio habentur: iuxta vulgare poëtæ dictum: *veritas odium parit*; quæ nam huius rei cauſſa, ſi dicitis id fieri, quia veritatem homines ignorant? Reſpondebo. Chriſtianos veritatis ignorantia non excuſatum iri; cum Ethnici fide deſtituti eam norint, *naturaliter ea quæ legis ſunt*, vti Paulus ait, *facientes opuſque legis in cordibus ſuis ſcriptum oſtendentes*; teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum. Nos vero Chriſtiani, præter naturam, fidem habemus, quæ multo nos certiores diuinæ veritatis reddit, quam

Lib. 1. Metaphy. c. 1 in princip.

Teren. in Andria.

Rom. 14. 2.

Digitized by Google

quam vllis ingenij viribus intelligere valemus. itaque ſolius voluntatis iſta eſt culpa, quod veritatem reſpuentes, mendacijs contra conſcientiæ dictamen adhæreamus. Voluntatem concupiſcentia, illa vero intellectum deprauat; quaſi id bonum ſit, quod ſuggerunt paſſiones. vnde nihil audimus niſi quod gratum eſt, doctorum euitamus conſortium, vel odio conuitijſque eos inſectamur. Ita olim Iudæi, Prophetæ veritatem docenti aiebant: *nolite prædicare nobis, ea quæ recta ſunt; loquimini nobis placentia: nam ſcientiam viarum tuarum nolumus.* Achab, Micheam, magno perſequebatur odio quod ſemper veritatem ingereret. veritas ſenſualitati reluctatur; ideoque ab hominibus ſenſui deditis non amatur, nec ſuſcipitur; ſed profligatur & pro mendacio reputatur. Ad quod Diabolus pater mendacij, perſuadet bonum eſſe malum, ac malum bonum. Cum in pharmacopolio multæ ſint pyxides, ac lagenæ, varijs inſtructæ medicamentis, foris præ ſe ferentes ſingulorum titulos, tunc quodlibet facile eſt repetu; verum ſi quis ſingulorum immutet titulos, inſcribendo? ſyrupi nomen vaſculo acetario; ſaccari, toxico; mellis, felli, &c. ingentem rerum inducet confuſionem, miſere decipiens illos, qui ex ſolo titulorum intuitu, de pharmacis ſententiam ferunt; licet illi non decipiantur, qui ſingula dignoſcunt. Adamus ab initio mundi cum eſſet rerum omnium inſtructus cognitione, ſingulis creaturis proprium indidit nomen: Verum Diabolus humani generis hoſtis, omnia confudit, quando parenti noſtræ Euæ fraudulenter impoſuit, ſuggerens guſtationem pomi, ad boni malique ſciẽtiam, pharmacum eſſe præſtantiſſimum: cum reuera nihil illo eſſet ad perpetuæ damnationis conciliandum nobis interitum peſtilentius, virulentiuſque. Deinde cæteris fere rebus eandem intulit ataxiam, laudans idololatriam, immunditiam, auaritiam, ſuperbiam, mundi faſtum, honorem, & quicquid malum eſt; bonum autem vituperans. Deus Iſraëli decalogi legem præſcripſit: vt quid bonum, quid malum eſſet, diſcerneret: verum tartareus ille ſerpens ſenſualitatis præſidio, haud longe poſt rerum nomina, denuo mutauit: dicens bonum malum, & malum bonum, ponens tenebras lucem, &

Eſai 30. 10.
Iob 21. 14.
3. Reg. 22. 8.

lucem tenebras, conuertens amarum in dulce, & dulce in amarum, vt Deus per Eſaiam conqueritur, Chriſtus verus ille medicus rurſus ſinceram ſalutis ſemitam nobis præſcripſit, quælibet cum debita titulorũ aſſignatione, ſuis reponens locis, præficiens Eccleſiæ eximiæ prudentiæ Doctores, qui adulterinam Diaboli mutationẽ dignoſcerent. Ad quod plurimum conducunt ſermones, & adhortationes Concionatorum, Confeſſariorumque quibus qui fidem cõmodare velit, haudquaquam ſe deceptum inueniet. ſi detrectat, indoctos ſibi adſciſcere Confeſſarios, ineptos concionatores, peccata reprehẽdere nõ audẽtes: qui vero fugit doctiores, à quibus ſalubriter moneatur, ac mũdi blãditijs acquieſcẽs vitiorũ deformitatẽ aliquo virtutis prętextu palliat, faſt' ei decor eſt, commeſſatio, hilaritas; auaritia, prudẽtia; iracũdia, zelus; incõtinẽtia, imbecillitas; ſed aliquãdo ſe miſere deceptũ proclamabit.

6. Docum. *Sextum*, quod Chriſtus intendit, eſt; vt ſæpenumero, hanc quæſtionẽ, nobis inculcemus: ſi veritatem mihi dicunt Paſtores, ac Concionatores, quare illis non credam? maximè vero Hæreticis cõuenit, vt frequentiſſime id faciãt, (qui nihil aliud quam verbum Dei crepantes, veritatem ſolis ſibi vendicant) præcipue cũ à Catholicis interrogati, de rebus ignotis, reſpondere nequeunt. tũc etenim piſce taciturniores obmuteſcunt.

Ab hæreticis quid interrogandum?

Nempe cum *imprimis* quærimus; vbi, & quando, & à quibus Apoſtolica ſit adulterata, ac immutata doctrina? quis primo Miſſæ celebrauerit Sacrificium, aut cõfeſſionem audiuit, &c.
1. *Deinde*, in quo orbis augulo ipſorum fides, ante Annum 1517.
2. cum primo venenata inciperet dogmata ſpargere Lutherus,
3. exſtiterit. *Tertio*: vbinam ſcriptum ſit, nihil eſſe credendũ præ-
4. terquam litteris exaratum, ac ſcripturis proditum? *Quarto*: quare explicatio Scripturarum, quam ipſi profitentur, pręſtãtior ſit, quam illa quæ ab annis mille quingentis Eccleſiæ vbique vſitata fuit, atque à tot ſanctiſſimis Patribus concorditer
5. tradita? *Poſtremo*, cur nouæ adhæreant doctrinæ, quæ nec vllo miraculorum teſtimonio eſt comprobata, neq; certo aliquo indicio confirmata? quis in ea defunctus æternos gehennæ cruciatus euaſerit? Ad has propoſitiones nullus plene vnquam reſpondit: vt operæ pretium facturi videantur, ſi con-

ſcientiam

ſcientiam ingreſſi, ita ſecum ratiocinentur; *hæc ſi vera ſunt,* quid eſt, cur ijs non adſentiar? *vt quid amplius diligimus vanitatem, & quærimus mendacium?* quin & Catholici in peccatis degentes, eadem ſecum merito deberent peruolutare, ruminantes illa, quæ concernunt fidei dogmata. Credíſne vnum Deum, ac ſtatutum cuilibet ſemel mori, ac poſt mortem de ſingulis operibus, cogitationibus, verbis ſtrictiſſimum inſtituendum examen, in quo nihil penitus, inultum dimittetur? credis quodlibet mortale peccatum inferni pœnas promereri, nullo fine duraturas? quodque nunc in ſtatu damnationis viuens, craſtinum tibi polliceri non poſſis, imo nec horulæ ſpatium? hæc credens, cur quæſo non conſideras id quod conſequitur; nempe, oportere te quam primum peccata confeſſione expiare; ſi cœleſtis regni ianuam, per quam nihil intrat coinquinatum, velis ingredi.

Pſal. 4. 3. **Quid à malis Catholicis interrogandum.** *Apoc. 21. 27.*

Septimo, quodlibet Chriſti verbum trutinandum, vt eo vehementius animis cõmoueamur. *Primo*: pronomen iſtud. (*ego*, & *mihi*) ex quo ſingularis Dei elucet bonitas, ac benignitas, qui non contentus, nos per Prophetas, Doctores, Euangeliſtas, varijs temporibus inſtruxiſſe; tandem ipſemet, docturus nos venit, vt per Pſaltem Regium teſtatur: *Sacrificium & oblationem noluiſti. tunc dixi ecce venio.* vnde *Doctorem iuſtitiæ,* inquit Ioel, *dedit nobis Deus:* quem oculis intueremur, quique à nobis vti Eſaias ait, *auolare vltra* non poſſet, qui namque, inquit Apoſtolus, *Olim Patribus locutus in Prophetis, nouiſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio.* Aduertamus ergo quid hic tantus magiſter nos docturus ſit. Deinde *dico*, nempe non verbis ſolum, ſed & operibus; nam de Baptiſta inquit ſcriptura, *vocem* eum fuiſſe, quia non ore tantum, ſed toto vitæ decurſu pœnitentiam demonſtrauit, & modum viæ Chriſto præparandæ; ſed multo id efficacius Chriſtus ſanctiſſimæ vitæ ſuæ conuerſatione, atque inculpatis operibus loquitur: tum per bonas inſpirationes, tum per Doctores, ac Vicarios ſuos, immo per ſingulas creaturas, quæ nos eius gloriam, bonitatem, potentiam, ac veritatem edocent. ſic Dauid: *Cœli* ait, *enarrant gloriam Dei.* quidquid videmus, Dei cultum ac reuerentiam docet. Tertio *veritatem*: certe veritate nihil amabilius,

7. Docum. Expoſitio verborum. Ego. *Pſal. 39. 8.* *Ioel 2. 23.* *Eſa. 30. 20.* *Heb. 1. 1.* *Dico.* *Matth. 3. 3.* *Pſal. 18. 1.* *Veritatem.*

Digitized by Google

Ioan.8.44. Ioan.14.8. Ioan.17.3. bilius, mendacio nihil deteſtabilius, veritas eſt Deus, & à Deo, mendacium peccatum eſt, proueniens à Diabolo, qui pater eſt mendacij. Chriſtus de ſe ipſo teſtatur, quod ſit, *via, veritas & vita: via,* quia regni cœleſtis ſemita; *vita*, quia Deum videre, vita æterna eſt, *veritas*, autem *primo*, ſecundum Deitatem ſuam, in qua veritas eſt; *deinde* ſecundum naturam humanam quæ in omnibus verax eſt, itaque æquum eſt, vt veritatem audientes diligamus, mendacium vero fugiamus, *Quarto. vobis*. omnis veritas à Chriſto ſiue amara, ſiue dulcis ſit, Nobis dicitur *quæcunq; enim ſcripta ſunt*, inquit Paulus, *ad Doctrinam noſtram ſcripta ſunt*: & quicquid nobis dicitur, noſtri emolumenti cauſſa fit, infernum vobis minitamur, ne in illum incidatis, gehenna non ſolum reprobis creata eſt, verum & electis; vt in continuo virtutum progreſſu, eius metu contineantur. *Quinto. Creditis*. Chriſtus verbis, operibusq; omnib. nihil deſiderat, quam vt credentes fidem, ei adhibeamus: quod ſicuti facile, ita vtiliſſimũ eſt, nam teſte Aug. *qui bene credit, non facile improbe viuet*. omnes Catholici veram fidem habent, à qua & fideles nuncupantur, qui tamen ſecus viuit, quam fides docet, mortuam habet fidem, quia nec operatur, nec ſentit: Atq; ideo ſicuti cadauer corpus quidem eſt, licet alterius naturę, quã cum viuit; ita & fides mortua, fides eſt, ſed indigna hoc nomine. hinc Bernardus, *Putaſne*, inquit, *illum in Chriſtum credere, quiſquis ille eſt qui ipſius nec terretur, comminationibus, nec attrahitur promiſſionibus, nec præceptis obtemperat, nec conſilijs acquieſcit? nonne is etſi fateatur ſe noſſe Deum, factis negat?*

Vobis. Rom.15.4. Chryſ. ho.7. & ho. ad pop. Antiochen. Creditis. Serm.230. de Tempor. Iacob.2.17. Serm.2. de Octaua Paſcha.

IV. *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit; propterea vos nõ auditis quia ex Deo non eſtis*. Cum iam oſtendiſſet Dominus, ſibi non eſſe Iudęorũ adſcribendã incredulitatẽ, quia probi Doctoris functus erat officio: (erat nãq; vitæ inculpatæ, peccati expers: & doctrina ipſius vera, imo veritas ipſa) cõſequenter rationem reddit, cur dictis ipſius fidẽ nõ habuerint, nempe, quod excęcati malitia, nõ ex Deo, ſed ex diabolo eſſent: quotquot, enim Dei ſunt filij, libenter Deũ audiunt. ſimul eorum oſtendit mendacium, qui paulò ante in ſuperiori Euangelio conteſtati erant, ſe Deũ habere patrem: confirmans quod dixerat: ipſos eſſe ex patre Diabolo, vnde Chriſti talis eſt ſyllogiſmus

Omnis

Omnis qui ex Deo eſt, verba Dei audit:
Vos verba Dei non auditis;
Ergo, ex Deo non eſtis.

Conſiderandæ autē hæ duæ propoſitiones, ex quib⁹ recte infertur cōcluſio: *Prima* eſt; *Omnis qui ex Deo eſt, verba Dei audit.* Eſſe ex Deo, non ſignificat, ex Dei natura originem traxiſſe, aut natū eſſe: (vti Heraclionitæ, ac Manichæi olim ſomniabant) neque prædeſtinatū eſſe (multi enim Dei verba audiunt imo ex Deo ſunt, ac Dei filij qui poſtmodum labuntur: quemadmodum, Saul, Iudas, Origenes, alijque plures, qui ad tempus recte credētes, poſtmodū in læthali moriuntur peccato) verū ex Deo, eſſe, eſt in gratia, ac amicitia Dei exiſtere, ac Dei ſpiritu, ex quo & filij Dei nominamur, præditū eſſe. *Quicunq; enim ſpiritu Dei aguntur,* inquit Paulus, *iȷ ſunt filiȷ Dei:* qui *nō ex ſanguinibus,* quemadmodū mortales omnes, prouenerunt; neque ex voluntate carnis, hoc eſt, libidinis æſtro; *neq; ex voluntate viri,* legitimo nimirum matrimonio, *ſed ex Deo nati ſunt;* nempe per gratiam S. Spiritus, *quæ ſemen Dei eſt;* de qua & idē ait: *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatū nō facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet.* Inſuper *audire verbū Dei,* nō eſt, illud corporalib⁹ percipere auribus quod & canes poſſunt, & feles; aut intelligere, quod mali poſſunt; aut libenter audire ſermones, & legere ſcripturam; vt hæretici iactitant: verum credere Dei verbo, illique obaudire, neque ſolum ei, quod in ſcripturis legimus, ſed omni quod Deus dixit, & diuino ſpiritu edocti ſumus: nam quemadmodum ſcriptura verbum Dei eſt, quod inſtinctu Spiritus ſancti exarata ſit, ita etiam illud Dei, verbum; quicquid Eccleſia Chriſti ſponſa, per eundem ſpiritum docet, & loquitur.

Maior ſyllogiſmi. Eſſe ex Deo, quid?

Rom. 8. 14. Ioan. 1. 13.

1. Ioan. 3. 9.

Audire verbum Dei.

Diſce hic *inprimis:* Tam noſtræ, quam priſcæ tempeſtatis hæreticos, temere, ne dicam ſtolide, gloriari; dum ex hiſce Chriſti verbis ſibi perſuadent, ſe filios Dei: quia Dei verbo gaudent, nihil aliud crepant, quam Euangelium ac purum Dei verbum, inſultant Catholicis nos Dei verbo reluctari, & vita diſſentire. Nam Chriſtus hic in primis de ſcriptura non loquitur, ſed de verbis ſuis, boniſque inſtructionibus, ac doctrinis, quarum pleræque etſi ab Euangeliſtis ſint ſcriptæ maior tamen pars ſcripta non eſt. Teſtatur Ioannes Chriſtum

Documenta. I.

Ioan. 21. 25.

alia plurima inſuper feciſſe, quæ ſi ſingulatim perſcribēda forent, arbitrari ſe, *mundū eos qui ſcribēdi eſſent libros haud poſſe capere.* Non quod ſcriptura imperfecta ſit, quia non ideo data eſt, vt omnia Chriſti dicta, factaque nobis ante oculos poneret, ſed præcipua, vt inde intelligeremus Chriſtum vna cū diuinitate veram ſuſcepiſſe naturam humanam (hæc namque primaria Euangeliſtarum omnium fuit intentio) redderemurque cautiores aduerſus noua, quæ tunc pullulabant, hæreſum commenta, ſimulque ad virtutem expeditiores, quo Apoſtolicæ potiſſimū ſpectant epiſtolæ. Ideo non omnia literis ſunt conſignata, quod arcana, Chriſti Saluatoris myſteria, eiuſque ſalutaria documēta, tam ſint ſublimia, multiplicia, atque intellectu difficilia, vt ne ingenio quidē comprehendi; multo minus calamo exarari queant. Atque ideo neceſſe erat, vt in corde Eccleſiæ, per diuini numinis digitum, Spiritum ſanctum videlicet, vti Deus olim, Paulo adſtipulante, promiſerat, ſcriberentur hæc autem mentalis, vt ita dicam, ſcriptura, illam nobis peperit, quam poſtmodum literis exaratam accepimus, quam eximia aliquot eiuſdem Eccleſiæ membra diuino ſuggerente Spiritu ad poſteros tranſmiſerunt. Neque abs re eſt quod Chriſtus hic dicat, *Verba Dei*, & non *Verbum Dei:* vt hinc nimirum diſceremus; illum haudquaquam ex Deo eſſe, qui non omnia ac ſingula ipſius verba ſuſcipit. Quemadmodum *inprimis* faciunt hæretici, qui illud Dei verbum,

1. quod literis conſignatum eſt, ſolummodo ſuſcipientes; alterum illud in corde Eccleſiæ ſcriptum nobiſque Apoſtolica traditione commendatum, reijciunt. Qui exiguum aliquod Dei verbum reſpuit, Dei filius non eſt: nam *qui in vno offendit, omnium factus eſt reus:* Hoc eſt, qui vni articulo fidem derogat, omnibus derogat; eligens nimirum id quod credere vult, omiſſis interim alijs. Quemadmodum in hæreticis noſtris

2. apparet. *Inſuper:* illi verba Dei non credunt, ſed adulterina aliqua interpretatione vitiant. Non ſecus ac ſi quis in parentis ſui teſtamento, reperiens quod cognato ſuo, mille debeat coronatos; nolit hæc de vſitata moneta intelligere, ſed potius de pictis fictiſque coronatis: an non talis pro impoſtore, atque ſophiſta habebitur, quia teſtamēti verba potius, quam inten-

Cur non omnia ſcripta?

Hier. 31. 33.
Hebr. 8. 10.

Cur dictū: *Verba?*

Peccant hic primo hæretici.

Iacob. 2. 10.

intentionem, mentemque teſtatoris ſpectat. Quando ergo Nouatores, aliter ſcripturas intelligunt, quam à Deo intellectæ ſunt, reuera Dei verbum non habent, ſed proprij capitis commentum, hæreticumque figmentum. Quemadmodum qui hunc contextum, *Hoc eſt corpus meum*, ita exponit, vt dicat: *Hic panis eſt corpus meum*, vel eſt *Symbolum corporis mei*, is nullatenus Dei verbum in hoc textu habet, ſed potius diaboli; cuius inſtinctu ſacrilegum excogitat ſenſum, diuinæ menti prorſus contrarium. Textus namque iſte. *Hoc eſt corpus meum*; ſuperiori modo perperam explicatus, neutiquam Dei verbum cenſeri poterit etiamſi à Chriſto prolatus ſit. Sicuti enim eadem verba, res poſſunt ſignificare diuerſas: nomen namque Pauli & Apoſtolum, & Paulum Samoſatenum, aliosque tam bonos quã malos ſignat: ita vnus idemque textus, pro diuerſo hominum ſtudio, ac voluntate, diuerſimode explicari poteſt. Genuinus ſacrarum literarum intellectus, purumque Dei verbum illud duntaxat eſt, quod Eccleſia Chriſti ſponſa pro tali habet, atque agnoſcit. Sicuti namque nemo melius vxore nouit patrisfamilias mentem, maxime in rebus domeſticis: ita nullus tã accurate diuini verbi ſenſum aſſequitur, quam Chriſti ſponſa, cui per Apoſtolos ſtatim poſtquam à mortuis reſurrexiſſet, *aperuit ſenſum vt intelligeret ſcripturas*. Hinc eſt quod Ioannes ait; *qui nouit Deum audit nos, qui non eſt ex Deo non audit nos, in hoc cognoſcimus ſpiritum veritatis & ſpiritũ erroris*. Quaſi dicat, Apoſtolorum vox, ipſiuſque ſanctæ Eccleſiæ, Dei omnino vox eſt, Deique verbum adeo vt quicquid ipſi nos doceant, Deus ipſemet, cẽſeatur docere. (*Luc. 24. 45.*) (*1. Ioan. 4. 6.*)

Diſce *ſecundo*, non ſolos hæreticos nõ audire verbũ Dei, verumetiam Catholicos malos, quib⁹ etſi externæ ſint aures, veluti etiã canibus; deſunt tamẽ internæ, de quib⁹ Chriſtus: *Qui habet aures audiendi, audiat*. Multi Dei verbũ audiunt, ſed nõ guſtãt; inſtar adoleſcẽtis illius qui cũ à Saluatore intellexiſſet, facultates relinquẽdas, atq; in pauperes diſtrahẽdas, ſi perfectioni vellet incũbere, *triſtis* abijt. Alij cũ dulcedine illud guſtãt, verũ illa in intellectu manet, ſine volũtatis operatione, qualis erat Origenes Adamãtius, qui ex ſcripturis, vti ex libris ipſius conſtat, eruebat ſubtilium rerũ ſpeculationes, turgẽs interim ſupe- (**Peccant ſecundo mali Catholici.**) (*Matth. 11. 9.*) (*Matt. 19. 22.*)

Greg. hom. 18. in Euang. in princ. ſuperbiæ faſtu. Alij libenter verba Dei ſuſcipiunt, reſoluuntur in lachrymas, parati vitam in melius mutare: verum quando aliqua ſeſe offert difficultas, deſiderium illud, non eſt tam feruidum, vt expellat deſidiam, in quibus illud Salomonis locum habet: *Vult, & non vult piger.* Alios reperias, quorum & voluntas, & intellectus, ita in Deum rapitur, vt omnes corporis, animique vires, libentiſſime diuino impendant obſequio. Cæterum illi hac in re victoriæ referunt palmam, qui non ſolum ad Dei verbũ vitã componunt, verumetiam, de eodem frequenter cogitantes, nullo tædio afficiuntur, ſiue id ab alijs audiant, ſiue ipſi de eo ſermocinentur, de B. Paulo Heremita, Hieronymus commemorat, quod accedente Antonio de rebus colloquẽtes cœleſtibus, noctem duxerint inſomnem. Talis quoque erat Baptiſta Ioannes, qui de ſe ipſo loquens, ait: *Amicum ſponſi, audire vocem ſponſi.* & Pſaltes, *quàm dulcia* ait, *faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo.* Atque hinc Dei te filium licet agnoſcere, ſi Dei verbum audiens, ad illius normam, vitæ rationes tranſigis; ſin terrena ſapis filius es ſerpentis, diuinæ maledictionis iuſſu terram commedentis: frater eorum, de quibus Paulus ait, quod *terrena ſapientium gloria in confuſione ſit.* Videmus quælibet animantia peculiarem eſcam quærere, equi auenam anhelant, Leones crudas carnes, canes oſſa; & tu animæ cibum quære; appetit illa, prout diſpoſita eſt. Si iumentorum delectaris cibo; nempe, delitijs, voluptatibus, otio, ac deſidia, beſtia eſt; ſi honores, opeſue affectas, odioque atque inuidia flagras, diabolus eſt, ſi auaritia fœtet inſatiabili, filia eſt inferni, qui *nunquam,* Salomone teſtante, *dicit ſufficit*; ſi Dei verbum, & cœleſtia ſapit, filia Dei eſt, ac Regni cœleſtis hæres.

Proverb. 13. 4. — In vita B. Pauli. — Ioan. 3. 29. — Pſal. 118. 103. — Gen. 3. 14. — Philip. 3. 19. — Prou. 30. 15.

Diſce *tertio*, etſi nemo certus ſit de peccatorum remiſſione, *Neſcit enim homo vtrum amore an odio dignus ſit*, adeo vt Iob dicat *etſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea*, eſſe tamen quandã ſpei certitudinem, per quædã quæ in nobis ſentimus indicia ne ſemper dubij vacillemus, Chriſtus horum vnum hic vti ſuperius dictum adſignat: nempe, libenter audire Dei verbum, illudque opere implere, in quo poſſunt, & alia nonnulla comprehendi indicia à D. Bernardo,[a] B. Thoma,[b] Gerſone,

Eccl. 9. 1. — Iob 9. 21. — a In Cantic. ſer 16. 37. 68. 69. & epiſt. 42. & 107. — b 1. 2. q. 112. art. 5.

Digitized by Google

ſone, [a] cæteriſque conſignata: nempe, nullius peccati ſentire remorſum, magna gaudere animi voluptate, rerũ diuinarum flagrare deſiderio, mundana ac caduca aſpernari vt nauſeam moueant, dolere de commiſſis peccatis, cum ſincero ea confitendi ac nunquã iterandi propoſito, animi paſſiones ratione continere: quemadmodum paraliticus ille qui antea in lecto iacens, poſtea eundem in humeros ſuſtulit, peccatores paſſionum circumferuntur impetu, pij Deique filij ad diuinæ ſeruitutis obſequium, rationabiliter inflectuntur: deinde libenter moneri, ac corrigi, illibẽter audire aut commemorare laudes proprias; vt elati, ac tumidi, commendari geſtiunt, increpationis impatientes; ita humilitatis indicium eſt, aſpernari laudes proprias, aliorumq; admonitiones, grato animo ſuſcipere. Obſerua à Chriſto non poni hic indicium filiorum Dei quod verbum Dei retineant, ſed quod illud ſeruent; vt hac ratione nobis adimat puſillanimitatis metum, ſi forte nõ omnia quæ pro cõcione dicuntur, ob memoriæ lubricitatem retineamus: cum ſatis ſit Dei verbum audire, indeque, quod noſtro conducat profectui decerpere. Quod ſi omni concione præſtiterimus, facile conuerſationem ad diuinam voluntatem dirigemus.

a Tom. 2. operũ tripart. in trib. verit. cap. 16.

Matth. 9.

Minor propoſitio erat: *vos verba Dei non auditis.* Phariſæi quidem omnia quæ Chriſtus loquebatur, audiebant, non tamen vt Dei, ſed vt hominis verbum: ita non diſcendi, ſed arguendi calumniandique animo accedentes, non meliores efficiebantur. Multi illis ſimiles, conciones, non ea qua decet intentione adeunt, vnde plerumque immundiores domum reuertuntur, quam acceſſerunt. Magna eſt omnipotentis Dei gratia, quãdo quis animo prauo ſe confert ad concionem, & compungitur. Cùm S. Thomas Aquinas, adhuc adoleſcens à matre in carcerem cõiectus eſſet, quod ipſa reluctante, eſſet amplexus Religionem, ſorores ad eum ſe contulerunt, vt à ſententia abducerent. Sed altera earum poſthabitis mundi pompis, virginitatẽ profeſſa Chriſto ſe dedit. Verbum namque Dei adeo eſt efficax, & vti Paulus ait, *inſtar gladij ancipitis, corda penetrat.* Si enim verba Diaboli ab incantatoribus prolata ſerpentes producunt, quanto magis verbum Dei, immutabit ani-

Declaratio minoris.

Hebr. 4. 12.

a *In Menolo-gia 14. Apr.* b *Surius 25. Auguſt.*

bit animas? Huius rei inſignia aliquot exſtát exempla, maximè in duob⁹ mimis: quorum vnus Ardalion [a] nomine, apud Græcos, alter vero Geneſius, [b] tempore Diocletiani Imperatoris Romæ, celeberrimus *extitit.* Cùm Cæſares, oblectare ſe vellent, per iocum arcana Chriſtianæ fidei myſteria repreſentabant. Geneſius namque in theatro ægroti inſtar, lecto decumbens, Presbyterum Chriſtianorum videbatur requirere, à quo inſtructus, ſe ad agonem diſponeret: veniens autem in proſcænium perſonatus Presbyter ſciſcitabatur per riſum à Geneſio, velletne, Chriſto dare nomen? ac Chriſtianæ fidei myſterijs initiari? Ille Reſpondens quod ſic, aquis luſtralibus verborũ adhibita forma, expiatur, atque ex ethnico Chriſtianus ironice proclamatur. Verũ Geneſius qui huc vſque Chriſtianorum ſacris illuſerat, cum aqua perfunderetur, vidit ſupra ſe manum cœlitus porrectam, atque Angelos Dei ignea radiantes facie, ſibi propius adſiſtentes, flagitiaque, quæ à primeuæ ætatis initijs vſq; ad id temporis, admiſiſſet, è libro recitantes, dicentesque: *Aqua hæc diluit omnia quæ te agnoſcis perpetraſſe.* Salutari ergo lauacro tinctus, ille niue candidior apparuit, vt ſuperioris ſcripturæ nulla prorſus in eo veſtigia cernerentur. Itaque è lecto conſurgens, intrepidus Imperatorem, rei ſpectatorem adijt, publicè conteſtans ſe ſincere Chriſtianorum baptiſma percepiſſe, ac per Dei verbum, & Sacramenti virtutem, ex mimo Chriſtianæ fidei alumnũm. Horrendis itaque tormẽtis glorioſiſſimus Chriſti martyr occubuit, anno nimirũ tertio ſupra trecenteſimum, 8. Kal. Septembris. Noli verbum Dei negligere, ſi forſitan in ſcelerum malitia es induratus, fieri poteſt, vt exemplò Mariæ Magdalenæ cor tuum conterat, vel aliquatenus emolliat: quemadmodum contigit illis Phariſæorum ac Principum miniſtris, qui ad Chriſtum capiendum miſſi, re infecta, domum redeuntes, aiebant: *nunquam audiuimus ita, hominem loquentem*; ac ſi dicerent, non quidem excuſamus nos metu populi, aut virium noſtrarum defectu, vel quod inueniri non quiuerit, factus inuiſibilis, vt aliquando: ſed verborum ipſius admirabili virtute, quorum vi corda noſtra commota, conuerſaque ſunt: *Cor* namque *contritum, & humiliatum, Deus non deſpicit.*

Luc. 7.

Ioan. 7. 46.

Pſal. 50. 19.

Circa

Digitized by Google

Circa concluſionem, nempe, *Ergo ex Deo non eſtis:* Nota duo hominũ genera ex Deo: *Primi* ſunt illi, qui in gratia Dei conuerſantes, filij quidem Dei ſunt, ſed poſtmodum gratiam reijciunt atque in mortali peccato decedunt. Quemadmodũ de Iudæis Paulus ait, quod electionis rami exiſtentes ab oleaſtro exciſi ſint, vt eorũ interitu cautiores efficeremur, qui etſi hodie boni ſumus cras forſitan cum Dauide, ac Petro in mortale peccatũ prolabemur, & cũ Abſalone & Nabale in peccatis moriemur. Hinc namque præclare inquit D. Cyprianus. *Salomon & Saul, cæteriq; multi, quamdiu in vijs Domini ambulauerunt, datam ſibi gratiam, tenere potuerunt: recedente ab ijs diſciplina Dominica, receſſit & gratia.* & Auguſtinus, *ſicut quiſq; ſibi, nemo alter alteri notus eſt: tamen nec ſibi quiſq; ita notus eſt, vt ſit de craſtina ſua conuerſatione ſecurus.* Nam *etſi iuſti de ſua perſeuerantia præmio certi ſint,* inquit idem, *de ipſa tamen, perſeuerantia ſua reperiuntur incerti,* nemo quippe nouit vtrum à Deo perſeuerantiæ donum conſequutus ſit. Itaque quamdiu in hac mortali degimus vita, cum timore ac tremore, ſalutem noſtram operemur, qui vti Hieronymus, ait, in medio, laqueorum ambulamus, nihil in hac vita certi habentes, ſicuti recte inquit Gregor. Nam ſi in cœlis nulla erat ſecuritas, vbi Lucifer cecidit, neque in Paradiſo, vbi Adam deliquit, multo minor erit in hoc fragili mundo ait Bernardus. *Alij* ex Deo ſunt, *quos elegit ante conſtitutionem mundi, in laudẽ gloriæ gratiæ ſuæ,* inquit Apoſtolus, nempe prædeſtinati, de quibus idẽ in hæc verba: *Quos præſciuit, & prædeſtinauit, conformes fieri imaginis filij ſui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.* Deus namque ab æterno elegit, ac prædeſtinauit quoſdam, ad perpetuam beatitudinem, qui & ipſius gratia, & virtutum ſtudio, regni cœleſtis prẽmium conſequerentur, progredientes quotidie de bono in melius, *de virtute in virtutem,* vt tãdem *videant Deum Deorum in Sion.* Hi filij Dei poterunt nominari primæ illius benedictionis, quã Deus impartitus eſt Adamo, ac Euæ, dicens: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubijcite eam.* Qui niſi peccaſſent, nemo non ſaluti natus fuiſſet, idque præfinito numero inquit D. Auguſt. Poſt præuaricationem, illata eſt hæc maledictionis ſententia: *Multiplicabo ærumnas tuas & conceptus tuos:* hoc eſt, habebis quidem

Concluſio Syllogiſmi. Duo genera filiorum Dei.

I.

Rom. 11. 17.

Tom. 1. epiſt. alias lib. 1. epiſt. 5. ad Rogatian.

Epiſt. 121. ad Probum, ferè circa princip.

Lib. 11. de ciuit. cap. 12.

Lib. de bono perſeuerant.

Lib. 2. contra Pelag.

Serm. 38. in Euang.

Ser. de ligno, fœno, & ſtipula.

Secundum genus.

Epheſ. 1. 4.

Rom. 8. 29.

Pſal. 83. 8.

Gen. 1. 28.

Gen. 3. 16.

quidem plures liberos, poſt peccatum, quam ante; ſed ad maius doloris tui incrementum, quia potior illorum pars ad inferni pœnas ſe præcipitabit; ego quidem ſeruabo præfinitum electorum meorũ numerum, verum antequam, illum compleam, multi naſcentur mali & damnabuntur. Agricola qui partem agri centũ modijs tritici comparauit, citius perſoluit triticum hoc, ſi fundus agri pinguis fuerit, purus à lolio. Peccatum multos effecit peccatores, plurimiſque damnationis occaſio fuit; itaque eo, iam nunc mundi machina diutius ſubſiſtit, pluresque quotidie naſcuntur, vt prædeſtinatorum numerus aliquando compleatur. Deus quidem omnes ad ſa-

2. Pet. 3. 9. lutem condidit, adeo, *vt nolit quemquam perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti, vult* namque *omnes homines ſaluos fieri, & ad agni-*

1. Tim. 2. 4. *tionẽ veritatis venire,* inquit Paulus: quippe, *cuius voluntas, ſancti-*

1. Theſſ. 4. 3. *ficatio noſtra:* & dat vnicuique ad hoc media ſufficientia, nemo tamen non prædeſtinatus, ſaluabitur: non vitio Dei; qui vult

Serm. 1. de Septuag. *omnes ſaluos fieri:* ſed hominis malitia. *Quis poteſt dicere,* ait Bernardus, *ego de electis ſum, ego de prædeſtinatis ad vitam, ego de numero filiorum quis hæc inquam dicere poteſt? reclamãte Scriptura: Neſcit homo vtrum amore an odio dignus ſit:* certitudinem vtique non habemus, ſed ſpei fiducia ſolatur nos, ne dubitationis huius anxietate penitus cruciemur: fiduciam hanc B. Petrus incul-

2. Pet. 1. 10. cat. *Satagite vt per bona opera certam veſtram vocationem faciatis.* Secum vero ſic argumentantes; ſi præſcitus ſum, bona nihil iuuant: ſi electus, mala nihil obſtant: illud Auguſtini cogitent; *Si non es prædeſtinatus, da operam vt prædeſtineris:* quo ſignificat. *Primo,* Neminem prædeſtinari, qui non per opera ſaluetur. *Secundo,* Dari ſingulis media ad ſalutem ſufficientia. *Tertio,* Per nos ſtare, ſi non ſaluemur. *Quarto,* Vitæ pietatem ſignum eſſe prædeſtinationis, impietatem contrà, præſertim diutinam, reprobationis: ad hanc enim illa ducit. Hinc recte Gregorius: *Obtineri nequaquam poſſunt quæ prædeſtinata non fuerunt. Sed ea quæ ſancti orando efficiunt ita prædeſtinata ſunt vt precibus obtineantur. Nam ipſa quoq; perennis regni prædeſtinatio ita eſt ab omnipotenti Deo diſpoſita vt ad hoc electi labore perueniant quatenus poſtulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſæcula diſpoſuit dare.* Quia ergo nullus vocationem ſuam ſcit, debet, ex

B. Petri

Digitized by Google

B. Petri conſilio, eam per opera bona probare, vt ſaluetur, etſi de ſalute timuerit.

Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Videntes Iudæi ſe ſuperioribus Chriſti verbis perſtrictos, dũ probati ſunt eſſe filij diaboli; magna cum contumelia, ex verbis Chriſti blaſphemiam inferunt: ideoq́ue vtitur Euangeliſta particula *Ergo*. Nota *primo*, Phariſæos etſi obſtinate malos, affectaſſe tamen vt boni viderentur, ac laudatiſſimi Abrahæ filij. Sicuti & olim Suſannæ accuſatores. Multi prô dolor! his hodie ſimiles: mercatores, qui clam vſurã agunt; Iudices, qui furta, ſcorta, latrocinia exercent peius quam rei quos damnant: hæretici occulti, qui Catholicos ſe mẽtiuntur: hos Chriſtus *ſepulchra* vocat *dealbata*: intus enim omnia ſordent; etſi foris ſpeciem præ ſe ferant. Sed *nihil occultum quod non reuelabitur*, vel hic, vt factũ Suſannæ tentatoribus: vel in futuro. Quanta ibi rerũ ſpectacula, & laruarum detractiones, cum inſculpta conſcientijs omnia patebunt, per diuinæ virtutis potẽtiam: vt Baſilius, & Auguſt. docent. Viue hic, qualis optas illic iudicari. Nota *ſecundo*, Verba illa, *Nonne bene dicimus nos?* Significant enim, quod Iudæi ſerio putarint, ſe Chriſtũ vere accuſare. Nõnunquam alijs cognomina, quæ ſcimus falſa, imponimus: vt ſi mater filiũ legitimũ vocet ſpurium. Iudæi vero ſe de Chriſto, vt loquuntur, etiam ſentire ſignificant: reluctãte tamẽ cõſcientia, cum Dominum ſcirent Galilæum, nõ Samaritanum, ſed vt Nicodemo obiecerant, Nazarethi educatum. Similiter miracula, quæ, vt ipſi teſtabãtur, diabolicas vires excedebant, ſatis docebant, eum dæmonium nõ habere. Mentiuntur ergo in maiorem Chriſti blaſphemiam: creſcit enim hæc, ſi ſerio vitium alicui obijcimus, maiorq́ue eſt, quã ſi ex pręcipitatione loquamur. Iudæos hæretici noſtri imitãtur. *Primo* enim, dũ nõ habent quod Catholicis reſpõdeant, cõuitiantur eos Papiſtas, Sophiſtas, Hypocritas. *Secundo*, Reluctãte cõſcientia nobis maledicunt; cum Pontificem Antichriſtum vocant. Hunc enim ex Scriptura ſciunt, vnũ hominẽ fore; Pontifices vero multi ſunt: item cũ Miſſam, cultũ SS & imaginũ dãnant. Sed ſicut Iudæos odium abripuit, ita & illos. Nota *tertio*, cũ Origene, nuſquã ex ſcriptu-

[Right margin notes:]
V.
Mali affectant videri boni.
Dan. 13.
Matth. 23. 27
Matt. 10. 26.
Baſil. de virgin. Aug. 20. de ciuit. c. 14
Ioan. 7. 52
Ioan. 9. 16.
Hæretici imitantur Iudæos.
1.
2.

ra alibi cõſtare, quod Chriſtum Iudæi *Samaritanum* vocarint:
An nõ ſcripta, credẽda? & tamen de ſe hoc ipſi hic teſtantur. Vt diſcas, *primo*: Multa
Chriſtum cũ Iudæis egiſſe, quæ ſcripta nõ ſint; nec errare nos,
cum quędã credimus nõ ſcripta: errare vero illos, qui nihil ni-
ſi ſcriptum credi volunt. Suadet hoc diabolus, vt homines il-
laqueet. *Secundo*, Chriſtum plura paſſum, quam Scriptura nar-
ret, quæ ad maiorem piorũ lætitiam, & impiorũ cõfuſionem,
dies iudicij exhibebit. *Tertio*, Nõ omnia quæ patimur eſſe alijs
propalanda, niſi vtilitas exigat, etſi cõtra nunc faciant homi-
Cauſæ blaſphemiæ Iudæorum. nes. Nota *quarto*, Blaſphemiæ huius cauſas. *Primo*, Samaritanũ
vocant Chriſtum, quod ſemel biduo egiſſet in quodã Sama-
Ioan. 4. 40. riæ oppido. *Secundo*, Quod Samaritanos ſæpe præ Iudæis
2. laudaret, vt ex parabola eius qui in latrones incidit, & decem
Luc. 10. 35. leproſorũ hiſtoria patet. *Tertio*, Quia nomẽ hoc apud Iudæos
Luc. 17. 18. cõtẽptus nota erat, & tacita exprobratio falſæ religionis: ſicut
3. apud nos nomẽ Turcæ. *Quarto*, Quia vt notat Origenes, vide-
4. *4. Reg. 17. 24* batur eis Dominus, habere aliquid cum religione Samarita-
Hæreſ. 9. norum cõmune. Quorum religio mixta erat ex Gentium, &
Iudæorũ ritibus: erant enim ab Aſſyrijs in terrã illã tranſlati,
Matt. 12. 2. vt eam cõſeruarent; ideoque vt Epiphan. ait, *Samaritani*, tan-
Cur Domino exprobratum dæmonium. quam cõſeruatores, dicti ſunt. Chriſto itaque tacite Sabbathi
violationem, & præceptorũ tranſgreſſionem, quaſi cũ Sama-
ritanis cõmunem, exprobrant. Porro *dæmonium habere* dicunt,
Primo, Quia eruditio Domini lõge Iudæorũ captũ ſuperabat.
Secundo, Quia miracula eius diabolo tribuebant. *Tertio*, Quia
videbant eum etiã cogitationes noſſe, & reprehendere. *Quar-
to*, Quia ſe Dei Filium dicebat, & Deum, quod & diaboli fa-
ciunt. *Quinto*, Significant quaſi rabidum fuiſſe, & furioſum.
Alias *Amicum* vocarunt *Publicanorũ & peccatorum*: Item *ſeducto-
rem, blaſphemum, ſeditioſum, &c.* Hodie imitatores Chriſti eiſdẽ
Matt. 10. 25. nominibꝰ inſigniuntur: nam *ſi patremfamilias Beelzebub vocaue-
runt quanto magis domeſticos eius*. Fecere id olim Ethnici, faciunt
nunc hęretici. Actus omnes Catholicorum, præſertim Eccle-
ſiaſticorum, & Religioſorum, vident, & rident: illi vero dum
Duo genera probrorum. hæc patiuntur, etiam pro ſannionibus ſuis orant. Nota *quinto*,
Duo hæc cognomina *Samaritani & dæmoniaci* duo ſignificare
1. probrorũ genera. *Primo*, eſt *cõuitium*. Quo *præſenti vitium expro-
bratur animi, vel corporis*: Vt furtum, fornicatio, ſurditas: ita He-

liſæum pueri *caluum* vocauêre,ſed vindicarũt eum vrſi. Porro Conuitij
ſicuti grauior eſt rapina furto, præſertim ſi accedit vis publi- definitio.
ca:ſic grauius eſt cõuitium,detractione clancularia;hęc enim *4. Reg.2.23.* Conuitij
famam minuit,illud tollit: creſcit quoque cõuitij grauitas,ex grauitas.
dignitate perſonæ læſæ, & grauitate dãni, quod vel re ipſa ſe-
quitur, vel ſaltẽ intẽditur.Sic grauius eſt cõuitium in Deum,
Sanctos, Superiores, Eccleſiaſticos,quã in creaturã,viatores,
ſubditos,laicos.Licet tamẽ interdũ nomine cõtumelioſo vti, Cõuitium
vt alter emendetur: ſicuti & verberare licet,& occidere. Sic materiale
Chriſtus duos in Emaus euntes,vocat *ſtultos,& tardos ad creden* aliquando licet.
dum. Petrum,*Sathanã*;Paulus quoque,Galatas *inſenſatos*. Imo *Luc.24.25.*
habet hoc aliquando meritũ, etſi indignatio quædã accedat: *Matth.16.23.* *Galat.3.1.*
ſicuti meritũ habuit Phinces,& Matathiæ zelus. Videndũ in- *Num.25.8.*
terim ne ira prędominetur;tunc enim,vt Auguſt.monet,pec- *1 Mach.2.24.* *De ſerm. Domini in mõte cap.30.*
catũ eſt: ſic Iudæi Chriſto obiecerunt, quod *Samaritanus* eſſet
& *dæmoniacus*:vtrunque mẽdaciter,& male,illud enim animi,
hoc corporis vitium importat. *Secundo* eſt, *ludibrium*, quod fit Secundum
de peccato leui: vt homo ſuffundatur rubore,& famæ ſaltem genus probri.
minutionẽ ſentiat,peccata enim grauia nõ ludẽdi,ſed iraſcen
di materia ſunt. Eſt autẽ duplex cauſa,vnde peccatũ hoc leue
fiat.*Primo*,ex paruitate vitij,quod ridetur.*Secundo*,ex cõditio-
ne perſonæ,puerorũ enim errores parui ſunt, q̃ in viris cẽſen-
tur magni. Interim quiſquis aliũ ridet peccat, quia cõtemnit.

Reſpõdit Ieſus:ego dæmonium nõ habeo,ſed honorifico Patrem meum. VI.
Nota *primo*,Inſignẽ Chriſti mãſuetudinẽ;de qua B. Petrus: *cũ* Manſuetudo Chriſti.
malediceretur nõ maledicebat.Dauid Chriſto regnũ,ob tres virtu- *1. Petr. 2. 23.*
tes,tribuit.*Primo* propter *veritatẽ*:id eſt,prudentiam,& diſcre- *Pſal. 44. 5.*
tionẽ,qua res oẽs dirigit.*Secundo*,propter *mãſuetudinẽ*:quia pa-
tiẽs ad omnia,nihil ex animi paſſione egit.*Tertio*,propter *iuſti-
tiã*,qua peccatores, ita exigẽte eorũ peccato,punit. Potuiſſet Chriſti benignitatis
quidẽ Chriſtus citra iniuriã, in Iudæos cognomina hæc rege- cauſæ.
rere,ſed maluit reſpondere benigne.*Primo*,vt *frangeret reſponſio
mollis irã*. *Secundo*: vt patientiã doceret,nõ iniuriæ talionẽ. Ali-
qui æquale,alij plus reponũt,quã patiãtur: canũ inſtar,quorũ
latratus mutui,in pugnas exeunt.Sapientem audi. *Ne reſpõdeas* *Prou.15.1.*
ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne ei ſimilis efficiaris: & cogita fuiſſe *Prou.26.4.*
verba animi præcipitis. Interim, quia addit ſtatim Sapiens;

Ibid. 5. *Reſponde ſtulto iuxta*(vel,vt habet Græcus,*ad*) *ſtultitiam ſuam*:nõ ſemper ad ſilẽtium obligamur,cõuitijs impetiti: imo obligamur aliquãdo,ad reſpõſionem,ſi id vtilitas exigat, fiatque nõ ad vindictam,(hãc enim vetuit Chriſtus,cum dixit: *Dimittite & dimittetur vobis*)ſed ad alterius diſciplinam,nempe.*Primo,*vt calũniator emẽdetur. *Secundo,*vt alijs opinio de nobis ſiniſtra eximatur. Concionatorẽ monet Greg. vt ſe ab obiectis purget, ne cõcio vileat, & ſuperiores nominis ſui rationẽ habere debẽt,ne ſubditis obſint. Sed & hic cauendum vindictæ ſtudium:idẽ enim Gregor.vt relatũ alibi, narrat Petrũ quẽdã, in magnis propterea tormẽtis fuiſſe,poſt mortẽ.Nota *ſecundo,*ex Chryſoſtomo. Chriſtũ patiẽter tuliſſe iniurias ſuas,nõ Patris: huius enim honorẽ ſemper acerrime vindicauit,Phariſæis *Væ* interminatus, In mundo cõtra;quiſq; ſe defendit, nõ Deum: hinc tot hæreſes, quia principia nõ præciſa, & ſunt etiã hodie iudices,qui nolunt inquirere in ſagas,niſi euidẽter de damno illato cõuictas:etiamſi cõſtet eas baptiſmũ, Deum,ſanctaque omnia abiuraſſe,ſeq; dæmoni deuouiſſe. Nota *tertio,* Chriſtũ negare ſe *dæmoniacũ*,nõ tamẽ negat ſe *Samaritanum*:vt doceat. *Primo,*Nõ omni obiecto reſpondendũ,vel nimis ſtudioſe:ſed cũ moderatione, neq; enim qui obijcit, iudex erit, ſed Deus. *Secundo,*vt ſi quid obijciatur,quod culpã nõ habet,nempe color, ſtatura, &c. ſileamus. Sumus enim citra culpã tales,quales fecit Deus.*Tertio,* quia,vt Orig. ait,nõ diſplicebat Chriſto nomẽ *Samaritani*:hoc enim, interprete Gregor. *cuſtodẽ* ſignat, de Chriſto autẽ Dauid canit;*niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem.*& Iſaias,*Cuſtos quid de nocte*?præterea nec hominum,nec nationũ exceptor eſſe voluit:imo Samaritano vulnera obligãti ſe comparauit;teſte Auguſtino. *Quarto,*Reſpiciebat Dominus mentẽ Iudæorum;qui nõ natione,ſed religione eum volebant Samaritanum. Atque ita tacite reſpondet,his verbis: *Ego honorifico Patrẽ meum.* Quaſi dicat;Samaritani idola colunt, nõ ego, ſignãter autẽ dixit, *Patrem meum:* non, *Deum meum.* Vt ſignet, Deum quẽ colebant Iudæi-Samaritani enim Deos ſuos colebant,nõ Patrem Chriſti. *Quinto,*cum Iudæi Chriſtum dicunt *Samaritanum,* perſonam tangunt, cum dæmoniacum,doctrinam, ait Chryſoſtomus,inſinuant enim hanc diabolicam eſſe: vt

Margin notes: Iniuriæ quando & quomodo reſpondendum? — *Luc. 6. 37.* — *Hom. 9. in Ezech.* — *Dom. 5. poſt Epiph. §. 6.* — Chriſtus proprias patitur iniurias non Patris. — *Matth. 23.* — Chriſtus cur nõ neget vtrumque nomẽ obiectum? — *Hom. 15. in Euang.* — *Pſal. 126. 1.* — *Eſai. 21. 11.* — *Luc. 16. 1.* — *Serm. 37. de verbis Dom. & hoc loco.* — *Hom. 45. in Ioan.*

Digitized by Google

ſe: vt hinc diſcamus, nõ diſſimulandum quicquid Deo iniurium eſt. Moyſes quem Scriptura vocat *mitiſſimum,* [a] ſemel 33. [b] aliàs 24. [c] hominũ millia, ob Dei iniuriam deleuit. Cum ergo audis Sacerdotes præſertim ab hæreticis rideri, vide reſiſtas: nam officia illi magis rident, quam perſonas. imo Chriſtum rident, qui dixit: *Qui vos ſpernit, me ſpernit. Sexto.* Quia Chriſtus ſolus, ait Origenes, ſine diabolo, id eſt, peccato erat. inſinuat ergo, quod ait Dauid; alios *omnes declinaſſe:* porro ſolus Samaritanus non erat. Hic tamẽ B. Virginem quoque eximimus: quæ cum Filio vna, quia corpus ſuum ex ea ille accepit. Nota *Quarto.* Signum quo videat quiſque, an dæmonium habeat. examinet ſe; an Patrem operibus bonis, humilitate, mãſuetudine, charitate proximi, honorificet: nam qui Superioribus maledicit, vel obloquitur; qui inter proximos iurgia ſeminat; qui veſtium ſplendorem quærit; qui aliter viuit, quã docuit Chriſtus, & nunc docet Eccleſia; à diabolo liber omnino non eſt. Quiſquis peregrinus eſt, ſaluari tamen poteſt. *In Chriſto enim Ieſu nõ eſt Gentilis, & Iudæus, circumciſio & præputiũ, &c.* at quiſquis diabolũ habet, ſaluari non poteſt, niſi vitiũ deponat: natio vel gẽtilitas cœlo neminẽ arcet, peccatum omnes.

a *Num. 12. 3.*
b *Exo. 32. 28.*
c *Num. 25. 9.*
Luc. 10. 16.
Pſalm. 13. 11
Signum, An quishabeat dæmonium.
Coloſſ. 3. 11.

VII. *Et vos inhonoraſtis me: ego autem gloriam meam non quæro, eſt qui quærat, & iudicet.* Poſt benignũ reſponſum, queritur Chriſtus, quod à Iudæis inhonoretur. Addit tamen ſe nec honoris, nec vindictæ cupidum: neque enim venerat horũ cauſa in mundum; *Sed miniſtrare, & dare animã ſuam redemptionẽ pro multis.* Interim Patrem nõ diſſimulaturum monet. Nota *primo.* Senſiſſe Chriſtũ illatã ſibi hic ignominiam, etſi diſſimulet, & nunc peccata noſtra diſſimulat, ſentit tamen: nõ quod ipſum lædãt, ſed quod nõ minus, quam ſi læderent, diſpliceant: ideo enim Apoſtolus peccatores dicit *conculcare Filium Dei.* Nota *ſecundo,* emphaſin in ME, & VOS. Nempe, VOS qui debebatis honorare præ alijs, inhonoraſtis ME, ſemper beneficum vobis, quos exemplo, & verbo inſtruxi. Simili modo apud Michæam, Iſraelitas alloquitur Deus. *Populε meus quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi? reſponde mihi. Quia eduxi te de terra Ægypti, & de domo ſeruitutis liberaui te.* Eadem tu poſt peccatũ cogita, vel potius antequam pecces, & cum B. Franciſco dic: *Quis eſt Deus,*

Matth. 20. 28.
Chriſtus multa ſentit etſi diſſimulet.
Hebr. 10. 29.
Mich. 6. 3.

Digitized by Google

quem inhonoro? Nempe bonũ infinitum, ſapientia æterna, omnipotentia: qui omnia videt, & poteſt, nullumque peccatum dimittit impune. Dein *Quis ego*? ſaccus ſordium, ſtercus vermium, peccatis & paſſionib⁹ plenus, quẽ Deus creaturis alijs prætulit p naturã, & multis hominibus per gratiã. Quomodo ergo tã vilis, offendã tã dignũ? tam fragilis? tã potentem? Hæc viuus cogita, ne poſt mortẽ, neglecta in æternũ defleas. Nota *tertio*: Verbis illis, *Ego gloriam meam non quæro*: vetari propriæ gloriæ ſtudium, vnde & alibi monemur: *Nolite vocari Rabbi*. Vt tamen non ſtatim peccare putemus, qui honores ſectantur. *Nota*, honorem nihil eſſe niſi *publicum virtutis teſtimonium*. Siue quæ in eo eſt quem honoramus, ſiue quæ eſt in eo, quem hic repræſentat: priori modo Religioſos, pios, doctos, ſenes honoramus. Religioſi enim ſanctitatẽ profitentur: ſenectutẽ, & doctrinam, Sapiens *venerabilem* vocat: ſenes namque experti, docti vero præſumuntur eruditi. Diuites honorari, quia *diuites ſunt* B. Iacobus vetuit: diuitiæ enim honoris materia non ſunt, niſi quatenus habẽt in Rep. dignitatem. Poſteriori modo eos veneramur, qui alicuius honorandi perſonã ſuſtinent: parẽtes, Dominos, Reges, Sacerdotes, Epiſcopos, omneſque tã ſæculares, quã Eccleſiaſticos Superiores, qui licet indocti, imo mali, Deum tamen repreſentant: neque enim perſonæ ſpectãda qualitas, ſed Dei maieſtas: nam vt recte Baſilius: honor imaginis, ad prototypon tranſit. Crucem ligneam nemo recte minus veneratur, quã auream. Diſce *primo*, Non peccare eos, qui ratione dignitatis, quã ſuſtinent, moderatos exigunt honores: modo faſtus abſit. Sic enim Apoſtolus ſe *Doctorem Gentium* vocat; quod autẽ Chriſtus vetuit nomen *Rabbi*. Faſtũ excluſit, noluitque, eo nos ſenſu dici, Rabbi, quo ipſe eſt: eius enim diſcipuli ſumus omnes: inter quos vnus altero doctior, vt eum doceat: ſicut in ſchola eadẽ, diſcipulus docet diſcipulum. Chriſtus eadẽ ratione nomen *Patris* vetuit, nec tamẽ voluit hoc parentibus carnalibus, vel ſpiritualibus ſubtractum: cum & Apoſtolus Corinthiorum ſe *patrem* vocet. Diſce *ſecundo*. Etſi honor, vt iam dixi, poſſit exigi: poſſe tamen, & cũ laude, ſperni: fecit enim hoc B. Petrus, cum ei aduolueretur Cornelius, dixitque, & ſe hominem eſſe. Nota *quarto*, Honorem eorum

Honor an quæri poſſit.
Matth. 23. 8.
Honor quid?
Prouerb. 8. 8.
Eccl. 1. 14.
Iacob. 2.
In 2. Synodo Nicæna citatur, & a patribus frequenter.
1. Tim. 2. 7.
Matth. 23. 7.
Ibid.
1. Cor. 4. 5.
Act. 10. 35.

Digitized by Google

eorum qui ſeipſos deſpiciunt, à Deo promoueri. B. Hilarion mundi pene exul fuit, vt honorē declinaret. B. Ambroſius ne ad Epiſcopatū raperetur, etiam proſtibula intrauit, ſed quāto humilior, tāto à Deo euectior. Magnus ille humilitatis amator Franciſcus, contēni ſe gaudebat; ſed honorauit eum Deus ſtigmatibus ſacris, & digniſſimo Vrbis loco, monte Capitolino, vbi *Ara cœli* viſitur, Franciſcanorū Monaſterium celeberrimum, eodem loco, quo nato Chriſto, Auguſti palatium ſtabat. De B. Conſtantini humilitate ſcribit B. Greg. quod multi vndique eius videndi cauſa cōfluxerint: venit & ruſticus, qui cum lampades purgantē videret, & parua ſtatura, eūm cœpit animo cōtemnere: ille vero ſtatim accurrens, hominem brachijs ſtringit, & clamat: *Tu ſolus inter omnes es, qui apertos in me habuiſti oculos*. Itaque humilitatē ſectemur, nihil de honore ſolliciti: crocodilus eſt, fugientem ſequitur, fugitque ſequentes. Deus amicorū ſuorum contemptores grauiter punit, ſicut de Patre ſuo hic teſtatur Chriſtus: Deo fit, quod fit eius amicis; hos *qui tangit, tangit oculi diuini pupillam*. Quærit B. Auguſtinus, qnomodo Pater iudicet, cum alibi dicatur nō iudicare quenquam, ſed dediſſe omne iudicium Filio? Reſpondetur: Chriſto datum, vt ſententiam in omnes dicat: hoc enim ei incarnatio dedit, paſſio meruit. Pater interim non depoſuit poteſtatem ſuam; ſed & hic punit, & in iudicio, per Filium iudicantem puniet. Diſce itaque *primo*. Nullum malum fore impunitum, maxime quod committitur in Chriſtum: ideoque ab hæreſi multum caue, inhonorat enim Chriſtum: tum, quia Eccleſiam, quæ illius ſponſa, & corpus eſt, ſcindit: tum, quia eius doctrinam, ſaltem ex parte, reijcit, & diuinum aliquid, nempe Euchariſtiam, vel cultum SS. aut imaginum impugnat. *Secundo*, Poteſtatem iudiciariam Chriſti, qui in die iudicij & bona examinabit, & mala. Bona ſcilicet, vtrum perfecta ſint: dixit enim apud Dauidem, ſe *iuſtitias iudicaturum*. Mala vero; vt non plus inferat pœnæ, quam inueniat culpæ. Hæc cogita, & Chriſtum time, etiam in his quæ tu perfecta putas, defectus inuenturum: ſi enim *in Angelis prauitatem reperit* Deus, nec *cœli mundi ſunt in conſpectu eius; quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis*? Nemo cœlos recta ingreditur

Hieron. in eius vita.

Lib. 1. dial. cap. 5.

Zach. 2. 8.

Tract. 43. in Ioan.

Ioan. 5. 22.

Pater quomodo iudicet?

Poteſtas Chriſti.

Pſalm. 74 3.

Iob 4. 18.

Iob 15. 15. & cap. 25. 5.

Lib.5 hiſt. Anglo.c.13. vt apud Bedam Driethelmo Angelus dixit, niſi in omnibus perfectus: ideoque dum viuis profice, vt perficias.

VIII. *Amen, Amen dico vobis: ſi quis ſermonem meum ſeruauerit, mortem non videbit in æternum.* Quinque de cauſis hæc ſubdidit Chriſtus. *Primo*, Vt oſtendat ſe diabolum non habere, qui *mortis author*, & *mors* dicitur: quia *inuidia* ſua eam nobis inuexit. Chriſtus contrà, nos ex mortis vmbra, ad vitam reſtituit. *Secundo*, Vt commendata doctrinæ ſuæ vtilitate, quia vera, & beata eſt; eam amplecteremur. *Tertio*, Vt oſtenderet eã verborũ ſuorũ in nobis vim, vt inuitus occidi nemo poſſit. *Quarto*, Vt ſe Deum indicet, ait Cyrillus: ſupra dixerat, qui verba Dei audiunt, eſſe eos ex Deo. Cum ergo hic priuilegium ponit eorum, qui audiunt verba ipſius: verba ſua, ſignificat Dei verba: adeoque ſe Deum. *Quinto*, Vt conditiones ſuas nobis exprimeret, præcipue vero duas: *prior* eſt; mãſuetudo, commendata etiam aliàs, cum dixit, *Diſcite à me, quia mitis ſum*. Rectè itaque notauit Chryſoſtomus; Reprehenſos quidem ſæpe Phariſæos à Chriſto, non tamen quando ei conuitiabantur: vt nos prudentiam doceret; qui enim arguit conuitiantem prius, affectu rapi videtur. Itaque deferbeat ille, vt reprehenſio ſit maturior, Platonem imitare, qui ſeruo verbera minabatur, niſi iratus fuiſſet. *Poſterior* eſt; benigniſſima *ſapientia*, quæ malum bono remunerat, & ad vſum noſtrũ conuertit: Chriſtus pictori ſimilis eſt, qui colores peſſimos temperatura reddit optimos, & medico, quem phrenetici impotens delirium, ad compaſſionem excitat, ac diligentius ſubſidium. Lapſus Adæ, Incarnationis, paſſioniſque Chriſti occaſio fuit, & hic ex Iudæorũ calumnijs, Chriſtus nos inſtruit: vt calumniatores noſtri nõ ſolũ nõ deſeramus, ſed tãto iuuemus diligẽtius, quãto videmus periculũ maius. Docet ergo, non moriturum, qui ſermones eius audit. Quod ſane & cõſolatorium eſt, quia nihil morte horribilius, & beatum, quia vita æterna nihil melius: Sed quia difficulter id credimus, addit Chriſtus affirmãdi notam; *Amen:* quæ in Scripturis tria fere ſignificat: aliquando enim idẽ eſt quod *veritas*; vt *qui iurat in terra, iurabit in Deo, Amen*. Id eſt, Deo veritatis, &c. *Hæc dicit Amen* (Chriſtus, qui eſt veritas) *teſtis fidelis, & verus*. Aliquando, *optandi* nota eſt vt ſi dica-

Marginal notes: Quinque cauſæ huius dicti. *Apoc.6.8. Sap.2.24.* — *In Catena.* — Duæ Chriſti virtutes. 1. *Matth.11.29. Hom.54. in Ioan. Matth.11.29.* — 2. Deus ex malis elicit bona. — Amen tria notat. *Eſai.65.16. Apoc.3.14.*

Digitized by Google

ſi dicamus Latine, *fiat.* ita in lege veteri poſt benedictiones, maledictioneſq; ponitur, & in noua lege, eodem ſenſu vſurpatur à B. Paulo, alijſq; Apoſtolis. aliquando *affirmandi* particula eſt, non tamen iurandi. eſtq; idem quod *certè.* Vtitur autem eo Chriſtus: *Primo,* Vt nos qui ad Diuinorum myſteriorũ fidem tardi ſumus, etiamſi ea veritas ipſa teſtetur, ad fidẽ excitemur, roboremurq;: nam eadem ex cauſſa iuraſſe quoq; Deum, B. Paulus docet; *vt per duas res immobiles, quibus impoßibile eſt mentiri Deum fortißimum habeamus ſolatium.* *Secundo,* Vt quotidianus non ſit ſermo noſter niſi *eſt, eſt non, non.* in arduis vero, ſummum ſit, *certe* vel *vere.* Iuramenti vſus peſſimam gignit conſuetudinem: imo vt Ambroſius, & Chryſoſtomus, peierationem, *omnis enim homo mendax.* Quod ſi tamen neceſſitas illud extorqueat, tres adhiberi debent conditiones, quas Ieremias expreſſit: *Iurabis in veritate, & in iudicio,* id eſt, non in re leui, *& in iuſtitia* non in rebus iniuſtis. Abraham à ſeruo ſuo iuramentum ſuſcepit, manu eius ſubter femur ſuum poſita, in Chriſti, ex fœmore naſcituri, reuerentiam; ait Auguſtinus. In Eccleſia ſolent iuraturi manum imponere reliquijs SS. vt anno 280. ſcripſit B. Eutychianus Papa; vel codici Euangeliorum, vt teſtatur Chryſoſtomus. *tertio,* Vtitur Chriſtus hac particula, vt tanto altius doctrinam eius imbibamus, cum ſit digniſſima ſimul, & vtiliſſima. Inter Euangeliſtas omnes, ſolus Ioannes particulam illam geminat: quia tractat altiſſima myſteria. Diſce ergo in omnibus Chriſto firmiſſime citra ſcrupulum credere, quicquid prima veritas dicit & bonitas veriſſimum eſt & optimum.

Deut. 27. Rom. 1. 25. & 9. 5. & 11. 36. 1. Petr. 4. 11. 1. Pet. 5. 4. 1. Ioan. 5. 20. Iudæ. 25. Heb. 6. 18. Matth. 5. 37. Amb. exhor. ad virgin. Chryſ. ho. 17. ad popu. Antiochen. Pſal. 115. 11. Hiere. 4. 2. Geneſ. 24. 2. Lib. 2. cont. Pelag. & Celeſt. c. 27. 35. q. 6 in Synod. Homil. 15. ad pop. Antioc.

Nota *primo.* Seruare non eſſe idem quod noſſe vel intelligere, ſed opere implere. ideoque & Chriſto, & in Chriſtum credere debemus. *Hoc* enim *eſt opus Dei, vt credamus in eum, quem miſit ille.* ac dein opera adhiberi debent. nam ſicut non ſaluat opus, ſine fide (quia *& gentes naturaliter quæ legis ſunt, faciunt*) ſic nec fides ſine opere, ſeu charitate. *Secundo,* Liberationem à morte, intelligi dupliciter. *Primo:* de mortali peccato. fit enim vt meditatione præmij, & ſupplicij, quod ſermo Chriſti promittit, à peccato mortali præſeruemur. *Secundo,* de morte æterna. Homo enim corpus ſuum non eſt, ſed cor-

Seruandi ſermones Dei. *Ioan. 6. 29. Iacob. 2. 26. Rom. 2. 14. 1. Corin. 15 2.*

Mors duplex & duplex liberatio.

Matth 8.22 corpus, & anima: vnde etſi moriatur illud, hæc tamen in iuſtis ſemper viuit. de iniuſtis autem dixit Chriſtus: *ſine mortuos* *1. Timot. 5.6.* *ſepelire mortuos*; & B. Paulus de vidua luxuriante: *viuens*, ait, *mortua eſt*. Corporis mors in iuſtis, ſomnus magis, quam mors eſt: quia vitam Diuini verbi virtute recuperabit. Bombyces poſtquam fila ſua pertexuerint, etſi eis ſine cibo, & motu incluſi lateant, mortui tamen non ſunt, ſed in papiliones vertuntur. Pomorum ſemina, ac grana frugum, mortua non dicimus, etſi non moueantur, quia ſatis eſt ſi terræ immiſſa, & fota, creſcant. ſimiliter ergo habent ad vocem Dei corpora iuſtorum, facultatem reſurgendi; quam præcipuè ex Chriſto *Ioan. 6.50.* in Euchariſtia trahunt; vt ſpopondit Chriſtus, & explicat Cy*Lib. 10. in Ioan. c. 13.* rillus. *Tertio*, Tanto minus quemque guſtaturum de morte, quanto accuratius Chriſti ſermones ſeruarit. qui peccata mortalia non incidet, gehennam quoque non incidet; etſi in purgatorio fors purgandus ſit, & quidem (vt Dionyſius, & Brigitta docent ex viſionibus) per dæmones: etſi id multi negent. *Lib. 1. c. 10.* In vita B. Bernardi legimus, Religioſum in purgatorio 4. colubris, id eſt, diabolis traditum fuiſſe, qui eum à B. Bernardi colloquio auulſerunt. ſed poſtquam ille pro eo orationes, & Sacrificium offerri curaſſet, paulò poſt liberatum intellexit. Nam etſi omnes iuſti diabolum triumpharint, habent tamen ſæpe aliquid in ſe, in quod ille ius habet; nempe peccatum veniale, & reatum pœnæ pro peccatis mortalibus, necdum ſo*Epiſt. ad Baſſu Socrū de tranſitu B. Martini.* lutæ. Etiam in B. Martino iam morituro dæmones aliquid quæſiſſe, teſtis eſt Sulpitius: quod ſi inueniſſent, ſine dubio exegiſſent. Alij etiam à Purgatorio liberi ſunt: interim non ſine horrore, dæmonem vident in extremis. De ſæculari quodam narrat Petrus Cluniacenſis, quod morbo preſſus habi*Lib. 1. Mira. c. 7.* tum Religioſum induerit, & in loco infirmorum poſitus, ruſticos clamarit ingredi deformes, & roſtratos, qui poſt aquæ *Ibi c. 19 & 26* benedictæ aſperſionem diſparuerunt. De Eppone, & Gaufredo narrat idem, quod vtriſque damnationem minabantur dæmones, ſed abacti ſunt Apoſtolorum, Beatorumque a*Part. 2. hiſto. titul. 23. c. 10. §. 6.* liorum aduentu, qui illos ſuſcepêre. Terribile eſt quod de iuuene Dominicano S. Antoninus prodit, qui cũ in agone diei maledixiſſet, quo Religionem ingreſſus fuerat, poſtea tamen eidem

Digitized by Google

tidem benedixit, cauſſamque rogatus, ait: ad prius ſe per dæmonum oppugnationes, ad poſterius vero per B. Virginis opem, adductum. Alij ſunt, qui vident quidem dæmonem in agone, ſed non timent. vt de B. Martino Sulpitius refert, cuius hæc erant ad diabolum verba: *Quid hic aſtas cruenta beſtia? nihil in me funeſte reperies.* Beati qui in lucta illa nihil vident, niſi diuinum. vt de multis Gregorius narrat, quibus 85. diuerſis, B. Virgo, vel Chriſtus apparuit. Cum B. Syſoius Abbas eſſet in extremis, reſplenduit primo eius facies, dein ſubdidit. *Ecce B. Antonius venit ad nos.* paulò autem poſt creſcente faciei ſplendore; *Ecce*, ait, *& chorus Prophetarum*: rurſus illo creſcente; *Ecce & B. Apoſtoli*, ſubdidit. demum cum Angelis locutus, lumine faciei ſemper creſcente, tandem Chriſtum adeſſe dixit, & exſpirauit. Orabat aliquando B. Dunſtanus noctu Dominicæ Aſcenſionis in templo ſolus, Deo pro beneficio tanto gratias agens. & ecce chorus SS. apparet, qui eum accedentes; *Mandat tibi*, aiunt, *quem piè deſideras Filius Dei, vt ſi paratus es, venias, & diem hanc ad cuius gaudium votis omnibus aſpiras, nobis aſſociatus, in ſua curia gratioſus & hilaris concelebres.* cumque ille inſtantis feſti exciperet dignitatem, quo populus communicaturus erat, & inſtruendus; ſtatuunt ei ſabbathum ſequens, vt in illud ſe paret. Atque eo fœliciſſime hinc migrauit, 19. Maij, anno 988. vt teſtatur Osbertus Monachus Cantuarienſis anno 1020. qui addit Elfgarum presbyterum eadem nocte, in eadem Eccleſia, clam orantem audiſſe, vidiſſeque omnia. Atque hæc eo dicta velim, vt ad diligentiſſimam ſermonum Chriſti obſeruationem incitemur. In inferno præter *mortem*, id eſt, diabolum, & reprobos, qui Gregorio, *vmbra mortis* dicuntur, & diabolo ſimiles ſunt (ſicut beati *Angelis*) nihil erit. Beati autem videbunt quidem hos, eorumque, vt teſtatur Iſaias, *cadauera*: ſed hoc non negat hic CHRISTVS, qui à Beatis mortis experientiam, mortemque propriam excluſit, & triſtitiam. mors autem reproborum conſpecta eos ad gratiarum actionem, & gratulationem maiorem excitabit. *Quarto*, notant aliqui, dixiſſe prius Chriſtum Iudæis in ſecunda perſona: *Si manſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei eritis:*

Vbi ſupra.

Lib. 4. dial. c. 14. 15. 16. 17 18. 19.

In Vit. PP.

In eius vita to 3 Surij 19. Maij c. 43.

Lib. 33. Mor. c. 3.

Matth. 22. 30

Eſai. 66. 24.

Ioan. 8. 31.

Digitized by Google

eritis. nunc autem vti tertia perſona: *ſi quis ſermonem meum ſeruauerit,* &c. quia poſt priora verba illi, mortem Chriſto machinati ſunt, appellatiq; ab eo *filij diaboli.* Mutatione ergo perſonæ ſignificat, eos obduruiſſe in peccatis, atq; ita generatim loquitur; nec tamen illos excludit, ſi reſipiſcant. ſignificat tamẽ quoſdam à Deo etiam in hac vita reijci, obſtinatos præſertim; quales hæretici fere ſunt, & magi, omneſque quibus cauteriata conſcientia, & qui cum in profundum venerint, om-
Malach. 1.3. nia contemnunt. Qualis Eſau, quem Dominus etiam ſic ode-
1. Reg. 15.26. & 1. Reg. 7.15 rat; & Saul, quem amouit à facie ſua. Vide ne & tibi ſimile contingat: etſi enim veræ pœnitentiæ Deus ſpoponderit veniam, tamen non omnibus ſpopondit veram pœnitentiam. imo hac ſe ipſum priuat, quiſquis cum Iudæis animum in peccato obdurat.

IX. *Dixerunt ergo ei Iudæi; nunc cognouimus, quia dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & Prophetæ: & tu dicis, ſi quis ſermonem meum ſeruauerit, non guſtabit mortem in æternum.* Iterum blaſphemant Iudæi, & Chriſto dæmonium obijciunt. poſſunt autem ver-
Triplex ſenſus verborũ poſitorum. ba eorum tripliciter exponi. *Primo:* Antè non certo ſciuimus te habere dæmonium, at nunc de eo certiſſimi ſumus.
1. Ita rapit paſſio hominem tranſuerſum, vt modum, vel ratio-
2. nis directionem non admittat. *Secundo:* Antè ſciuimus quidem te habere dæmonium, nunc vero ſumus multo certiores. ita Euthymius. ſimili ſenſu dixerunt poſtea Apoſtoli,
Ioan. 16.3. *nunc ſcimus quia ſcis omnia.* hoc enim etiam ante ſciebant. *Ter-*
3. *tio,* Vnicum hoc quod iam dixiſti ſufficit, vt ex eo colligamus te habere dæmonium; etiamſi nulla alia huius rei
Geneſ. 22.12. ſigna dediſſes. ſimili ſenſu dictum eſt Abrahamo: *Nunc cognoui, quod timeas Dominum,* id eſt, pręſens obedientia, etiam ſo-
Quæſtio. la, hoc ſufficienter docere poteſt. Quærunt hic multi; quo-
Reſp. 1. modo ex Chriſti verbis Iudæi eum collegerint dęmoniacum? Reſpondet Origenes: quia putabant in verbis eius peccata grauia contineri, quæ diabolo tribuebant: etſi vtrumque falſe; nam & *concupiſcentia parit peccatum.* Euthymius factum pu-
Iacob. 1.14. Reſp. 2. tat, quia videbatur ſe Chriſtus Deo præferre, dum verbis ſuis immortalitatis vim tribuit, & tamen mortui ſint omnes, qui
3. verba Dei audierunt. Alij id factum dicunt, quia Chriſtus rem ſoli

ſoli Deo poſſibilem promittit; nempe, immortalitatẽ. adeoq; Dei omnipotentiæ iniurius videtur. Nota *primo*, Sex Iudæorũ errores nobis vitãdos. *Primus* eſt, præceps iudicium. debebant verborum Chriſti ſenſum indagaſſe. aliàs enim negauit Chriſtus Abraham eſſe mortuum: Imitantur hodie Iudæos hęretici, qui antequam inſtruantur à doctis, rident Eccleſiam. imitantur & Catholici mali, qui Concionatorem calumniantur, ſi aliqua doceat, quæ ipſi non intelligunt. quibus merito illud Apoſtoli applices; *animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus*. de ſe ipſis queri debebant, & paſſionũ tyrannide, nõ de concionatore. *Secundus:* Iudicium ex perturbatione; quoties abrepti paſſione ea dicimus, & facimus, quæ poſt dolemus? Alexãder id docet, cum Clytum interfecit. *Tertius*: quia tanquã carnales, nec vitã norunt, nec mortẽ, niſi carnalẽ: ideoq; nec beatitudinẽ æternam deſiderant, nec damnationẽ formidãt. Corporis mortẽ, neſciunt Apoſtolo, pijſq; omnibus, ſomnum duntaxat haberi. *Nolumus*, ait ille, *vos ignorare de dormientibus, vt nõ contriſtemini, ſi enim credimus quod Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit; ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum, adducet cum eo*. vbi poſt Athanaſium,[a] notat Gregorius,[b] Chriſto mortẽ, nobis ſomnum tribui; quia Chriſtus ſtatim reſurrexit, adeoq; mors eius iam nihil habet horroris; pręſertim cũ nobis quoq; meritoria fuerit: mors autẽ noſtra diuturnior eſt, ideoq; ſomni nomine mitigatur, q quietem ſignificat feſſis gratã. *Quartus*, Verba Chriſti ad ſenſus ſuos carnales detorquẽt. ſic ex illo Apoſtoli *Modico vino vtere*, ebrioſi bibacitatem: ex illo Dauidis, *delectaſti me Domine in factura tua*, impudici defendunt luxuriã, ſtatimq; ad peccati detorquent excuſationem, quod ad Dei dicitur laudẽ. idem in Scripturæ implanatione faciũt hæretici, & in ſcriptis Patrũ. ſtatim quicquid pro voti violatione, aut fidei libertate torquere poſſunt, etiã orbe toto reclamãte, quaſi de eo triumphant. *Quintus*, Nõ molliuntur Chriſti benignitate; nempe, *peruerſi difficile corrigũtur*: imo *nemo poteſt corrigere, quem Deus deſpexerit*. *Sextus*. Dei beneficio efficiuntur peiores, electis etiam *mala cooperantur in bonum*; reprobi vero etiam bona detorquent in malum. parentem ſuum imitantur, qui benignitate non vincitur, ſed inſoleſcit. & hæreticos, quibus ſi conniueas, vel manſuete indulgeas,

Sex Iudæorũ defectus

1. Corin. 2. 14.

Quintus Curtius in vita Alexand. l. 8. in princ.

1. Theſſ. 4. 13.

a q. 147. ad Antioch.
b 13. mor. c. 6.

1. Timo. 5. 23.
Pſal. 91. 5.

Eccl. 1. 15.
Ibid. c. 7. 14.
Rom. 8. 28.

geas, quietem neſciũt, donec etiam regna perdant: inſtar fœminæ inſolentis, quæ maritum videns benignum, ſtatim affectat dominium. Nota *Secundo.* Non repetere Iudæos ipſa Chriſti verba. confundunt enim *guſtare, & videre*: cum tamen videamus extranea, guſtem⁹ intranea. Significant autem hæc duo verba, duo genera pœnarum in damnatis. quarum alteram ſentiunt, quæ à Chriſto nomine fletus exprimitur; alteram vident, quæ per *dentium ſtridorem* indicatur. Varia ſunt damnatorum tormenta; ignis pix, ſulphur, frigus, mallei, vermes: horũ quodq; dum actu ſentiunt, mortem guſtant; dum vident, ſe paulò poſt experturos, mortem vident. ſicut cum reus virgis cæditur, pœnam ſentit; cum parari forcipes videt, & picem, futuros cruciatus videt. hæc cogita, nam ſi breui, paruoque dolori ſuccumbis, quomodo æternum feres, & maximum? In cœlo gaudium omne, ſine vllo defectu; ſic in inferno pœna omnis, ſine vlla recreatione, quæ immenſa eſt, vt non poſſit comprehendi, & infinita vt nequeat finiri.

Guſtare & videre. Pœnæ damnatorum. *Matth. 8. 2. & 22. 13.*

Aug. de catechiſandis rudibus c. 24

X. *Nunquid tu maior es patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt, & Prophetæ mortui ſunt? Quem te ipſum facis?* Duo hic latent Iudaicæ blaſphemiæ argumenta, quibus Chriſtum probant dæmoniacum. *Primum* eſt; Abrahamo, & Prophetis nequaquam maior es, qui licet Deo familiares, mortui tamen ſunt: falſo ergo mentiris, non morituros qui te audiunt; & conſequenter mendaciorum parens te agit. Nota *primo*: Iudæos ſine ſcrupulo longe infra Abrahamum, & Prophetas, reijcere Chriſtum: ſolent enim peccatores Deum creaturis poſthabere. nam ſi ad peccati fugã, & remedia eos horteris, vel ad virtutem ſtatim; *quid,* inquiunt, *ſuſpicabuntur & dicent homines*? de Deo autem nulla mentio; quaſi hic peccata non videat, vel non puniat.

Duo argumenta Iudæorum.

Nota *ſecundo*: Inſinuare Iudæos, quod Abrahæ filij ſint; adeoq; gloriantur parentis ſui nobilitate. ſicut & hodie multis ſufficit, maiores habuiſſe nobiles; quibus nobilitas eorum, ignobilitatis initium eſt: ait Gregorius. Deo nobilis nullus, niſi vitute; inquit Hieronymus. neq; enim parentum in te merita iudicabit, ſed tua: vt prolixe deſcripſit Ezechiel. Atq; hoc eſt, quod Iudæis reſpõdit Chriſtus, *ſi Abrahæ filij eſtis, opera Abrahæ fa-*

Lib. 2. dial. c. 23 epiſt. 14. ad Celant. c. 5 Ezech. 18. Ioan. 8. 39.

hæ facite. Sunt & inter Religioſos nonnulli, qui de Fundatorũ ſuorum ſanctimonia gloriantur; & neſciunt, eam ſibi maioris mali fore occaſionem, niſi imitentur. *inter bonos* enim *malũ eſſe*, ait Gregorius, *peſſimum eſt*. ſicuti & regulam bonam profiteri quidem ore, non tamen opere. *Lib. 1. Mora. c. 8.*

Nota *tertio*: Potuiſſe Iudæos ex Chriſto quærere, an alijs omnibus mortuis, & Deo ipſo maior eſſet, cuius ſermo nemínem à morte præſeruarit? ſed Abrahami tantum, & Prophetarum meminerunt, quia illos habebant hominũ omniũ ſanctiſſimos, quorum ſi Chriſtus ſanctitatẽ non æquaret, longe quoq; infra Deũ relinquebatur. ſimul autẽ ekerunt hic Iudæi ambitionem ſuam, nam & ſe ipſos tacite Chriſto præferunt, tanquã Abrahæ filios, & Prophetarum diſcipulos. ſicut ebri⁹, vinum; ita peccator, vitium; iuſtus, bonum eructat.

Nota *quarto*: Iudæos in Abrahamum, & Prophetas hic eſſe iniurios, & in Deũ impios; cũ mortuos dicunt, quorum ille ſe Deum appellat. vt diſcas, *primo*: Impios vtilitatis, voluptatiſue cauſſa, etiã blaſphemias in Deũ non horrere. *ſecundo*, quos imitentur hæretici noſtri, cum ſanctis ſomnum affingunt; quaſi mortem quandam animarum, eiſque Dei viſionem negant; imo laruas contemptim eos vocant. Audent nõnulli animarum interitum docere, vt ante annos aliquot fecit in Batauis Hermannus Ryſvvijck, Sadducæos imitatus. aut cũ Politicis, quod impiorum eſſe Dauid teſtatur, Deũ negare. Alij ſanctos calumniantur cęcos, ſurdos, mutos; quaſi nec videant, nec audiant noſtra, nec pro nobis intercedant. Omnes hi ex Phariſæis didicere, quod Abraham mortuus ſit & Prophetæ. Quiſquis Catholicus es, dãnatos vide, an nõ ſtatim poſt mortẽ puniãtur. docebit hoc hiſtoria epulonis: cur ergo iuſti, quib. macula nulla, mercede carebũt? Certe latroni ꝓmiſit Chriſtus, ꝙ eodem die futurus eſſet *in paradiſo*. & apud Apoſtolum, idem eſt *diſſolui*, ſeu mori iuſtos; quod *eſſe cum Chriſto*. Qui & alibi monet, nos *dum in corpore ſumus, à Domino peregrinari*; ideoq; optabilius ſibi, vt corpore poſito ſit *Domino præſens*. & iuſtos Angelis cõparat, de quibus tamen à Chriſto dictum; *ſemper vident faciem Patris*. Hæc eſt Eccleſiæ, & Patrum fides: qui cum Scriptura, non hoc ſolum, ſed & rerum noſtrarum cognitionem *Exod. 3. 16. Pſal. 13. 1. Luc. 16. Luc 23. 43. Philip 1. 23. 2. Corin. 5. Heb 12. 23. Math. 18. 10.*

Beatis

Digitized by Google

Beatis tribuunt. vnde in Apocalypſi Ioannes eos *Reges* vocat, quia iuuare poſſunt; & *Sacerdotes*, quia pro nobis Deo preces offerunt. & Gregorius, *quia*, ait, *illic omnes communi claritate Deum conſpiciunt, quid eſt quod ibi neſciant, vbi ſcientem omnia ſciunt?*

Lib. 4. dialo. c. 33. vide eundē l. eod c. 25. Caſſian. colla. 1. c. 14.

2. Argum. Alterum argumentum tale eſt: *Quem te ipſum facis*? Superbia dæmonis eſt: quid autem verba tua, niſi ſuperbiam ſonāt? Non cogitant Iudæi Meſſiam in Scriptura; Dauidis, Regis ſimul, & Prophetæ, *Dominum* dici, adeoque alijs merito præferri. ſi Scripturas diligentius expendiſſent, alio ſenſu nobiſcum admirarentur, *Quem te ipſum facis*? Domine Angelorum Rex creaturarum, conditor omnium quomodo facis te vermem, & non hominem, opprobrium hominum, & abiectionē plebis? Domine Ieſu; quem tu te! quem ego me! tu humilem, ego ſuperbum, tu tamen glorioſus, cum ego ex me ſim inglorius; & peccato, vilior fiam. Humiliaris tu, vt ego erigerer, ſuperbio ego, & deprimor. Hęc cogita, vt actis humiliati Chriſti gratijs, eandem imiteris, ac cum ea poſtmodum exalteris.

Pſal 109. 1.

Philip. 2. 7.

XI. *Reſpondit Ieſus: ſi ego glorifico me ipſum, gloria mea nihil eſt.* Incipit hic Chriſtus obiectionum dilutionem; ac primo, ad vltimum illud reſpōdens; *Quem te ipſum facis*? ſe ab ambitione alienū oſtendit; docens, vt & nos hoc vitiū primo fugientes, alijs dein odibilem Deo, & hominibus ſuperbiam probemus. ſimulque confirmat, ſe gloriam ſuam non quærere, quia alioqui *gloria mea*, ait, *nihil eſt*: nempe, vana gloria eſt, & peccatum; prima ſcilicet ſuperbiæ filia, quæ habet tres ſpecies. *Prima* eſt diabolica, quæ ex peccato gloriā quærit, reprehenſa à Dauide: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate*? & à Salomone deſcripta: *Lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus peſſimis*: eſt autem hic malitia duplex; tum, quia peccatum probat; tum, quia ex eo gloriam captat, proximoq; peccati cauſſa eſt, dum illud ab eo vult commendari. *Secunda* eſt, ſpiritualis; quæ ex obiecto bono quærit gloriam. Phariſæorum, & hypocritarum, qui amant *videri ab hominibus*. ac plena periculi, dum virtute vitium tegit. *Tertia*, Carnalis; quæ gloriam quærit ex temporalibus: ſpecie, veſte, opibus. Lampyrides, lignaque carioſa noctu lucent, non interdiu: ita & hi hominibus lucent tenebroſis, non iuſtis,

Species vanæ gloriæ. 1. *Pſalm. 51. 4.* *Prou. 2. 14.* 2. *Matth. 6. 5.* 3.

Digitized by Google

iuſtis,& huic mundo,qui *nox* eſt;non futuro iudicio, vbi *dies*
Domini. *Notat* Ambroſius Deum initio creationis ſingula vi- *De inſtitut. virg. ca. 3.*
diſſe,& probaſſe,præter hominem:huius enim probatio non
eſt in exteriori ſpecie,ſicut creaturarum aliarum; ſed brutum
potius,quam homo eſt;qui ex his gloriam quærit. Porrò pec- **Vana gloria cur vanat**
catum hoc 10. de cauſſis vanitatis nomen habet. *Primo*, Quia
in ſe nihil eſt;cum ob peccatum,vel vanitatem commendari, 1.
ignominia potius ſit,quam gloria. puluis in ſe nihil homines
maculat,& occœcat.idem facit vana gloria. *Secundo*, Quia ci- 2.
tiſſimè euaneſcit,dum qui ante honorabant, paulò poſt con-
temnant; vt Chriſto accidit, quem idem populus primò ad
triumphum,& paulò poſt duxit ad patibulum. merito itaque
gloriam hanc *vento* Ieremias comparat dicens, *Paſtores tuos om-* *Hier. 22. 22.*
nes paſcet ventus. Qui aduerſo vento graditur,os opplet,& abri-
pitur ſępè,pro venti impulſu;ſic honor in honorantis arbitrio
eſt; offert eum,ſi places; aufert,ſi diſplices. *Tertio*, Quia exi- 3.
guæ,aut nullius virtutis indicium eſt. Ramos infrugiferos, ait
Dorotheus eleuat leuitas,frugiferos deprimit grauitas : ita ſe **Doctrina 2.**
pij cum B. Virgine,& Apoſtolis ſubmittunt, qui vero gloriæ
materiam non habent,gloriam quærunt. *Quarto*, Quia homi- 4.
nem bonis ſpoliat,etiam temporalibus. ſic Amani, & Archi- *Eſth. 7. 10.*
tophel laqueum iniecit:& multi vt veſte luxurient,res omnes *2. Reg. 17. 23.*
profundunt. Diſſipat quoque virtutes; nam vt rectè, poſt B.
Gregorium,Bernardus. *Qui virtutes ſine humilitate congregat, eſt* *Serm. de do-*
quaſi qui puluerem in ventum portat. Sicuti namque puluis venti *nis Spirit. S. cap. 2.*
validi flatu diſpergitur;ſic omne bonum ſine humilitate,ina- *De domo in-*
nis gloriæ vento rapitur. vnde non immeritò idem, hanc ma- *teriori c. 41.*
lorum omnium fontem,& virtutum interitum vocat. *Quinto*: 5.
Spoliat meritò boni operis. ſi Phariſæi opera, ieiuniaque ſua,
ſine hoc vitio perfeciſſent,meruiſſent vtique: nunc vero *rece-* *Coll. 14. c. 9.*
perunt mercedem ſuam, ſed quantulam! *Sexto*: Apud Caſſianum 6.
docet Abbas Neſtor,non poſſe ad veram ſapientiam eos per-
uenire,qui ex hac gloriam quærunt. Velle ſcire, ait Bernar- *Serm. 36. in Cantic.*
dus,vt honoreris, vanitas eſt. ideoq; vera Dei notitia ſpoliat.
Septimo: Amatores ſui ſcurris aſſimilat: nam vt hi ora pro po- 7.
puli plauſu torquent;ſic illi veſtium; inceſſus, ſ[illegible]us formas à
populi incerto arbitrio mutuantur. *Octauo*: Quia amatores 8.

eius magis volunt honorabiles videri, quam eſſe. adeoq; nihil
9. ſolidi, & veri habent. *Nono:* Quia nec ipſam quam quærũt glo-
Hom. 33. ad pop. Antioc. riam, conſequuntur: illa enim vt vmbra, ait Chryſoſt. fugit ſe-
quentem. hinc qui vt videantur ſe comunt ſæpe vel non vi-
10. dentur, vel ridentur. *Decimo:* Quia eius amatores à Scriptura,
& Patribus cõparantur vanis, & inſtabilibus, vt arundini, bul-
læ, cothurno, quia ad omnem venti popularis flatum circum-
In exhortat. ad virgin. aguntur. Monet aũt Ambroſius, gloriam hãc vanam quidem
eſſe, nõ tamen omnino leuẽ: quia etſi hominem ſtatuat à bo-
Lib. 31. Mor. c. 31. no vacuum, relinquit tamen peccato grauatum. Neq; ſola in-
cedit; ſed, vt Gregorius docet, ſeptem ſtipata filiabus, quæ oẽs
Filiæ 7. vanæ gloriæ. eundem ſuperbiæ ſcopum ſpectant. *Prima* eſt, iactantia; cum
plus debito noſtra prædicamus. hanc Moabitis Deus obie-
Hier. 48. Daniel. 4. 27. cit, ipſaq; Nabuchodonoſorem in feram conuertit. *Secunda:*
Præſumtio nouitatum; puta in veſte, vel moribus, quam in fi-
Iſai. 3. 24. liabus Sion Iſaias taxat. *Tertia:* Hypocriſis, ſeu ficta boni ſpe-
cies; quam in Phariſæis Dominus perſtringit. *Quarta:* Pertina-
cia, ſeu defenſio obſtinata proprij iudicij; qua hæretici labo-
rant: & hæc conſiſtit in intellectu. *Quinta:* Diſcordia, quæ eſt
in voluntate, idemque eſt quod diſſidium animorum; & re-
2 Tim. 2. 14. peritur in litigantibus. *Sexta:* Contentio quæ fit verbis, de qua
Apoſtolus, *noli cõtendere verbis, ad nihil enim vtile eſt, niſi ad ſubuer-
ſionem audientium. Septima* inobedientia; quæ eſt in actibus ex-
ternis, cum Superiori non paremus, vt ipſi videamur magni.
Ex hoc itaq; vitio, mala omnia; hæreſes, bella, ſeditiones, &c.
Parte. 2. li. de virtu patien. & hum. Aduerſus illud, antidotum legimus in vitis PP. vt qui ab eo
impugnatur, diſpiciat, an legem vniuerſam impleuerit, an ini-
micos ſincere diligat, eorum malis non gaudeat, proſperis do-
leat, an ſui ipſius vilitatem agnoſcat? hæc qui non habet, nec
vnde glorietur habet, cum omnia ei deſint. Vis amari à Deo?
ſperne te ipſum. gloria rerũ caducarũ, ſtulta eſt, quia de mu-
1. Cor. 4. 7. tuo datis eſt, non de proprijs; *quid enim habes, quod non accepiſti?*
Serm. 37. in Can. in fin. Suadet Bernardus, vt non mediocrem, non vel penultimum,
non ipſum ſaltem inter nouiſſimos locum eligamus (nam &
Luc. 14. 10. hoc Chriſtus docuit) ſed vt nouiſſimo recumbamus loco, vt
ſolus videlicet omniũ nouiſſimus ſedeas, teq; nemini non di-
co præponas, ſed ne comparare quidem præſumas. qui per ia-
nuam

nuam dimiſſam ingreditur, non poteſt ſe nimium inclinare; & hic dum viuimus, humilitas nulla nimia eſt. Proximi itaq; bona videamus, non mala, quæ iudicabit Deus; noſtra vero: mala videamus, non bona, quæ dedit Deus.

Eſt Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis; quia Deus veſter eſt, & non cognouiſtis eum. Solet Chriſtus miracula ſua Patri tribuere. *Primo*, vt ſignificet ſe ab eo habere diuinitatem. *Secundo*: vt ſe cum Patre oſtenderet vnum; nam alibi eadem miracula à ſe facta dicit. *Si opera non feciſſem eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*, & *Opera quæ ergo facio, teſtimonium perhibent de me.* *Tertio*, vt oſtendat quam grauiter peccent, qui miracula Chriſti dæmoni tribuunt: cum ipſe ea tribuat Patri, & propter ea dicat, *Pater meus glorificat me.* Nēpe, vult me per miracula glorificari. Non vult hic Chriſtus ſe Patre minorem; vt contra Arrianos, recte monet Auguſtinus. nam alibi dixit *ſe glorificare Patrem*; neque propterea Pater ipſo minor eſt. XII. Miracula ſua cur Chriſtus Patri tribuat? *Ioann. 15. 24. Ioan. 5. 36. Tract. 45. in Ioann. Ioann. 14. 13.*

Nota *Primo*: Non eſſe veram gloriā, niſi à Deo detur. *Neque* enim *qui ſe ipſum commendat, ille probatus eſt; ſed quem Deus commēdat.* Nam *gratiam, & gloriam dabit Dominus.* Quiſquis ſine Diuino teſtimonio ſe laudat, ſtultus eſt. ideoque reijciendi hæreticorum miniſtri, qui ſe recipiendos commendant, quia Scripturam explanant; dico, implanant, contra Eccleſiæ totius ſenſum. Apoſtolus *non ab hominibus, neque per homines, ſed per Ieſum Chriſtum: contulit doctrinam ſuam cum alijs*, & manuum impoſitione miſſus eſt, etſi miraculis ſe à Deo miſſum probare potuiſſet. Imo Chriſtus Dei Filius, tantorū miraculorū munitus teſtimonio, teſtimonium tamen B. Ioannis voluit, & citauit. *2. Cor. 10. 18. Pſal. 83. 12. Galat. 1. 1. Act. 13. 3. Ioan. 5. 32.*

Nota *Secundo*. Honorari à Deo pios, & qui ipſum honorāt, ſui contemtores. Concedit enim his *Primo*: vt non à plebe ſolum, ſed & à Principibus honorentur. Petrum adorauit Cornelius Centurio, Antonium Conſtantinus literis ſalutauit, eiuſque preces expetijt. Ambroſio ſe Theodoſius humillime ſubmiſit. B. Martino vxor Imperatoris Maximi ad menſam miniſtrauit. Tanta eſt humilitatis ſpecies, vt Monarchas quoque in ſui admirationem rapiat. *Secundo*: Concedit vitæ imitatores, & quaſi filios. Antonius, & Hilarion, multa pepererūt Eremitarum millia. B. Franciſcus ſuperſtes adhuc numerauit Honorat pios Deus. *Act. 10. 25. Sulpi. in vita. c. 23.*

Miracula quot modis fiant.

Aſsiſij in Capitulo generali Ordinis, præſentes quinq; mille, præter eos qui in ſingulis collegijs remãſerant. *Tertio:* Cõcedit virtutem miraculorũ, quæ fiunt quatuor modis. *Primo:* Precibus. ſic Elias,[a] Eliſæus,[b] Petrus,[c] mortuos ſuſcitarunt. *Secundo:* Authoritate. ſic Petrus[d] ſanauit claudũ, & occidit[e] Ananiã, & Sapphirã. Elias[f] duos Pentacontarchos cum ſuis 50. interfecit. *Qui enim filij Dei ex poteſtate ſunt, quid mirum*, ait Gregorius, *ſi ſigna quoq; ex Diuinæ virtutis potentia faciant.* *Tertio.* Inſcij ſic vmbra Petri,[g] & Pauli[h] ſemicinctia, ſanarunt infirmos, & hodiè non ſolum membra Sanctorum, ſed & inſtrumenta quibus torti Martyres, miracula faciunt. Cum eleuationi BB. Agricolæ, & Vitalis. B. Ambroſius Bononiæ interfuiſſet, rediens Mediolanum clauum contulit, quo fuerãt crucifixi, eumq; *munus ſalutis vocat, præſtãtiſsimo mundi theſauro præſtantius.* Imo per ea, quæ reliquias contigerunt, miracula fieri, Auguſtin. exẽplis docet. Cum Proiectus Epiſcopus reliquias B. Stephani deferret, mulier cœca faſciculum florũ ex reliquijs accepit, eoq; oculis admoto, vidit. De brandeo ad Conſtantiam miſſo, à B. Gregorio Papa, alibi dictum. De Martiale ciue Hipponẽſi narrat Auguſtinus, quod à religione Catholica valde alienus, morbum inciderit, cumque à genero frequenter moneretur, fidem amplecti, ſed fruſtra; tandem gener ex altari S. Stephani acceptos flores dormientis ceruicali ſupponit, qui poſt excitatus, ſtatim Epiſcopum vocat, vt Chriſtianus fiat, eoque abſente à Presbyteris baptizatus eſt. ac dein illud ſemper pronunciabat; *Domine Ieſu, ſuſcipe ſpiritum meum*; neſciens id à B. Stephano dictum.

a 3.Reg.17. b 4.Reg.4. c Act.9. d Act.3.6. e Act.5. f 4.Reg.1. 2.Dial.c.30. g Act.5.15. h Act.19.12. Exhort.ad Virgin. Lib.22.ciui. cap.8. Libr.3.ep.30. Indict.12. Domin.2. Quadrag.§. 4 libr.22.de Ciu.Dei c.8. Act.c.7.59.

Nota *Tertio:* Quod Chriſtus Iudæorum Deum vocet *Patrẽ ſuum. Primo:* Vt ſe oſtẽdat naturalem huius Filium. quaſi dicat, illius ego Filius, cuius vos ſerui. *Secundo:* Vt contra futuros poſt Manichæos, vnum doceat Teſtamenti vtriuſq; Deum. Addit autem Chriſtus. *Vos dicitis, quia Deus veſter eſt*: vt multos ſignificet labijs Deum profiteri, opere negare. Deum habet, qui timet, qui vero eius offenſam voluptati falſæ poſtponit, non illum, ſed hanc, Deum habet. Vide itaq; num aliquid ſit, præ quo Deum malis relinquere. nam quicquid id eſt, Deus tuus eſt, ſed idolum.

Nota

Nota *Quarto:* Exprobratam Iudæis veri Dei ignorantiam à Chriſto, cum ait, *nō cognouiſtis eum*. quod intelligi poteſt. *Primo*, de notitia approbatiōis, qua Deus nouit electos, neſcit reprobos, quibus dicet; *nunquam noui vos*. & de qua Ioannes; *qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt.* etſi enim confiteatur *ſe noſſe Deum, factis tamen negat*. Medicinam ignorat, qui vim neſcit: ſic Deum ignorat, qui conditiones eius neſcit, ſummo amore dignas. *Secūdo*: De notitia intellectus, ſeu fidei, quæ non in delectu proprio conſiſtit, ſed in reuelatorum omnium aſſenſu, adeoq; qui in Deum credit, in Filiū quoq; eius credere debet. Notitia hac hæretici omnes carent, ideoque & *hæretici*, ſeu *electores* dicuntur. credunt enim quod eligūt, ideoque ſtatim inter ſe diſſentiunt. vnde patet hæreticos fideles non eſſe, vt Auguſtinus[a] monet; neq; Chriſtianos, vt Epiphanius,[b] Leo,[c] alijq; PP. docent. Chriſto enim non per omnia credit, qui Eccleſiæ non credit. æquiuoce ergo Chriſtiani dicuntur, ſicuti homo pictus, vel mortuus, homo dicitur.

Matth. 7. 23.
1. Ioan 2. 4
1. Tit. 1. 16.
a Lib. 13. de Trin. c. 2.
b hæreſi 39.
c. epiſt. 75. ad Imp.

XIII. *Ego autem noui eum; & ſi dixero quia non ſcio eum, ero ſimilis vobis, mendax*. Nouit Patrem Chriſtus, *Primo*: Vt Deus Deum. atque hæc notitia comprehenſiua eſt. *Secundo*: Vt homo beatus. fuit enim priuilegium ei, vt ſimul videret Deum, & hic viueret, cū de alijs dictum ſit; *non videbit me homo, & viuet.* Nam quod de Paulo, & Moyſe aliqui putant, illi tamen non niſi per tranſitum Deum vidiſſent. Porro hęc notitia non eſt cōprehenſiua, eſt tamen perfectior multo, quā in vllo alio intellectu. *Tertio:* Ex operibus. quomodo Deum nouimus etiam nos, præſertim pij, nō quod Chriſtus fidem habuerit, vt nos: ſed quod haberet guſtum. Quia vero ab initio conceptionis triplicem hanc notitiam Chriſtus habuit perfectā, notanter dixit: *noui* Nota. Conſtantē huius notitiæ profeſſionē in Chriſto, ita vt ſe *mendacē* dicat, ſi oppoſitum diceret, quo & nos fidem conſtanter ꝓfiteamur, indignati ſi quis nos putet non eſſe fideles. Libentius mali, quā infideles audire debemus. *Primo*: Quia alia peccata infirmitatis eſſe poſſunt; hæreſis non niſi malitiæ. *Secundo:* Quia peccatu alia, ſpem nō tollunt, nec fidem: hęreſis omnia. Cùm ergo Apoſtolus, *corde*, dicit, *credi ad iuſtitiam, & ore fieri confeſſionem ad ſalutem*, docet ex præcepto Dei, fidem & ore confi-

Chriſtus Patrem nouit.
Exod. 33. 20.
Hæreſis malitia.
Rom. 10. 10.

Luc.9.26. confitendam,& opere.quemadmodũ & Chriſtus, cũ ait: *Qui me erubuerit,& ſermones meos,hunc filius hominis erubeſcet, cum venerit in Maieſtate ſua,& Patris, & Sanctorum Angelorum.* Vbi duo

Fides negatur.

inſinuãtur pręcepta. *Negatiuum* vnum,quo vetamur negare fidem.quod fit. *Primo*: Cum negamus nos Catholicos, vel cer-

1. tum fidei articulum credere. *Secundo:* Cum vtimur nota hære-

2. ſis. vt ſi quis veſte Turcis, aut Iudæis data vt à Chriſtianis diſcernantur, vtatur illic, vbi hæc diſcretio viget. ſic Chriſtum negant, qui de cœna hæreticorum participant, qui infantes eorum in baptiſmo tenent,baptizante hæretico miniſtro. qui apud hæreticos miniſtros matrimoniali contractu interſunt, tanquam propinqui.qui funera hæreticorum à miniſtris ſepelienda ſequuntur,&c. Alterum præceptũ *affirmatiuum eſt*, quo iubemur fidem profiteri:ſed hoc nõ obligat pro ſemper, ſicut nec præcepta alia affirmatiua: vt præceptũ de honorandis parentibus,quos etſi inhonorare nunquam poſſimus, tamẽ nec tenemur ſemper honorare;cũ ſæpe abſint, nec occaſio id exigat.Poſſumus itaq; exemplo B.Sebaſtiani inter Ethnicos, vel hæreticos tacere fidem. imo olim prohibuerunt Epiſcopi ne quis temere ſe Chriſtianum profiteretur. ſic neceſſum non eſt,vt fidelem te proclames ; ſcandalum tamen dare non debes.qui concionem hęreticam audit ignotus,peccat quidem, ob lapſus periculum, non tamen contra fidei profeſſionem; ſecus,ſi notus ſit,alioſque ſcandalizet.

Iudęi Chriſto mẽdaces dicti.

Nota *Tertio*: Vocare Chriſtũ Iudæos *mendaces*: *Primo:* Ex zelo Diuinæ potẽtiæ,cuius opera illi blaſpheme tribuebant diabolo. *Secũdo:* Vt ſe oſtendat cognitorẽ cordis eorũ,quos videbat reluctante conſcientia,eũ,quẽ ſciebant eſſe Meſſiam, appellare. *Samaritanũ* mendaciter.Sunt aũt tria mẽdacij genera.

Genera mendacij.

Primũ eſt materiale;cum neſcij falſum dicimus, ꝙ tunc ſolum peccatũ eſt,quando rẽ vt eſt ſcire tenebamur. *Secundũ*, eſt formale;cum verũ dicimus,putantes illud eſſe falſum,atque hoc ſemper peccatum eſt,quia intendit alterius deceptionẽ. *Tertiũ*

Species mendacij. Lib.de Mendacio ad Cõſentium c.14

eſt perfectum;cum falſum dicimus, ſcientes id eſſe falſum,& hoc ſimiliter ſemper peccatũ eſt;maius tamen, vel minus,pro grauitate materiæ. Huius *octo* ſpecies numerat Auguſtin. quæ

1. tamen ad *tres* reuocari poſſent. Eſt ergo *Primo*, Mendacium

Officioſum;

Digitized by Google

Officioſum;quod fit ad alterius,vel proprium bonum, ſine dā-
no tertij.& comprehendit tria genera, quæ diſtinguit Auguſt.
*Primo:*cū mentimur pro cōſeruandis bonis fortunæ.*Secundo:*ꝓ
vitæ propriæ,vel alienæ cōſeruatione:vt fecêre obſtetrices Æ- *Exod.1.19.*
gyptiæ.*Tertio:*ad impediendū grauius peccatū. vt ſi mentiatur
virgo,ne patiatur ſtuprum.*Secundū* eſt, *Iocoſum*;quod nec vtile 2.
eſt alicui,nec inutile:huius,ponit Auguſt. duas ſpecies. *Primo,*
ſi quaſi ex conſuetudine fiat.*Secundo*,ſi animo recreandi alios.
Tertiū,eſt,*Pernitioſum*;cuius apud Auguſt. tria genera. *Primo:*In *2.Pet.2.1.*
rebus fidei. ſic mendaces ſunt hæreticorū miniſtri. atque hoc
omnium peſſimū eſt,quia maxime noxiū.ſimiliter mendaces
erant Phariſæi,dū homines à Chriſto,reluctante conſcientia,
auertebāt.*Secūdo:*In rebus tēporalibus. ita vt in his aliquos læ-
dat,neminē iuuet. Quod faciūt detractores, feceruntq́; olim
accuſatores Suſannę.*Tertio:*quando quibuſdam noces,& alijs *Dan.13.*
prodes.vt qui mendacijs promouent litē.& olim Siba.Hodiè *2.Reg.16. 19.*
mēdacij tā leuis æſtimatio eſt,vt paucos ab eo puros inuenias;
& tamen tanta eſt eius malitia,vt omniū, etiā vitæ,iacturā po-
tius,quā mendaciū admittere deberemus.Quod Dauid *homi-* *Pſal.115.11.*
nem omnē dixit *mendacē*;non ſignificat mendacia declinari non
poſſe,ne faciamus legē Dei impoſſibilē:ſed ita dictum.*Primo*;
quia facile mentimur.*Secūdo:* quia facile à bono propoſito de-
ficimus,Apoſtolos imitati,qui in cęna ꝓpoſuerant ſe ad mor- *Matt.26.*
tē Chriſto inhæſuros, & tamē paulo poſt oēs dormierūt & eo
relicto fugerūt.fit aūt hoc;*tū*,ex naturæ,tū,ex propoſiti imbe-
cillitate.ſi confitendū ſit,emēdationē proponimus: ſed an ſe-
rio,deprehenderemus ex accurato cōſcientię examine.eandē
Cōfeſſario querelam ſemper canimus.*Tertio:*Ob naturę inſta- *Luc.12.19.*
bilitatem:præſumimus magna de annis,& viribus, ſed ſuper-
uenit inopina mors;vt in eo patet, quē horrea deijciētē mors
deiecit.ſpecies noſtra vt flos marceſcit,opes facile ꝑeunt,vires
cito frangūtur. *Quarto:*Mūdus mēdax. ſpōdet.n. quod ꝑſtare
neqt: in ꝓſperis magna meditamur,ſed ſtatim affligimur. Cū *Rom.3.4.*
ergo & ille,& homo omnis mendax,illi inhære q ſolus verax.

Sed ſcio eum,& ſermonem eius ſeruo. Repetit Chriſtus ſe noſſe XIV.
Patrem. vt diſcamus notitiam hanc ei eſſe perpetuam:eumq;
in hoc imitemur, Deum habentes cogitationū, operūq; om-

nium teſtem. *Secundo:* Vt nobis notitiam Dei altius inculcaret. *Act.17.21.* Homo omnis *naturaliter ſcire deſiderat*. Multi cum Athemenſibus *ſolum vacant audire, vel dicere aliquid noui.* *Geneſ.3.5.* Eua ſcientiam boni, & mali; *3.Reg.4.33.* Salomon ſapientiam, & rerum naturalium notitiam deſiderauit, ita vt diſputarit *à cedro Libani vſque ad hyſſopũ, quæ egreditur de pariete*; id eſt, à re maxima, vſque ad minimam. ſed quid hæc? iucunda forte: non tamen tam vtilia, quam ſit cognitio Dei. imo ille ſic lapſus, vt an ſurrexerit omnino dubium. *Cap.10.* Hinc B. Franciſci regula vna eſt; *vt fratres neſcientes literas, non ſtudeant eas diſcere: ſed attendant quod ſuper omnia habere debent Spiritum Domini, & Sanctam eius operationem.* Mauult ille ſtudiũ Dei cognoſcendi, quam rerum aliarum, *Sapi.15.3.* *noſſe* enim TE, inquit ille, *conſummata eſt iuſtitia*. Iuſtum autem dicimus, quod debita regulæ conuenit, vt in menſuris & ponderibus patet. *Tertio:* Vt viam doceat ad notitiam Dei, multi in templis ſedent, & contemplantur; atq; hoc tãtum. ſed neſciunt illi, quid ſit quærere, quid frui. nam qui opibus vti vult, non tantũ quęſitis vtitur, ſed & denuo vtendas quærit. ſic qui Deum noſſe vult, nõ debet tantum in templo deſidere, ſed & adniti quantum poteſt, vt Dei legem impleat, quò nouam notitiã acquirat. hinc rectè Ambroſius, *Lib. de viduis.* *neminem* dicit *habere notitiam* Dei *maiorem, quã qui ad conſtantem peruenerit humilitatem*. Atq; hoc eſt quod dicit Chriſtus; *ſcio eum, & ſeruo ſermonem eius*, nam *Et* ibi cauſſam notat, eſtq; idem quod *quia*. Nota *primo*: ſi ex mandatorum Dei obſeruatione naſcitur Dei notitia, eum perfectius Deũ noſſe, qui Dei voluntatem integrius ſeruat. Eſt autem iuxta Apoſtolum *Rom.12.2.* *primo* voluntas Dei *bona*, quam implet quiſquis à mortalibus abſtinet. *Secundo, beneplacens* quam implet quiſq; conſilia tenet. Multa .n. ſunt, ait cum Baſilio,[a] Ambroſius,[b] quæ conſulit Deus magis, quam præcipit. vt paupertatem, voluntariã, caſtitatem &c. *Tertio* eſt *perfecta*. quam implet, *primo*, quiſquis à venialibus abſtinet. quod hic ſolus Chriſtus fecit, & B. Virgo. *Item:* qui Deum perpetuo contẽplatur, quod hic ſolius Chriſti fuit priuilegium, qui etiam ſermonem Patris ſe cuſtodire dixit, non mandata: ille enim plura multo complectitur quam hæc. Porro in cœlis voluntatem hanc implent beati omnes.

a Li. de virg.
b Libr. de viduis.

Nota *Secundo*: Dixiſſe Chriſtum: *Ego ſermonem eius ſermo*: non

ſermo-

Digitized by Google

ſermones: quia vnus eſt Dei ſermo, qui omnia continet, ait Gregorius, nempe lex charitatis: quam qui ſeruat, legem impleuit Deiq; guſtum habet. Seruauit autem perfectiſſimè Chriſtus, & poſt eum B. Virgo, alijque dein conſequenter. Aliã adhuc rationem adfert B. Auguſtinus. *Sermonem Patris tanquam Filius loquebatur, quia ipſe erat Verbum Patris, quod hominibus loquebatur.* habens naturam humanam in qua *complacuit inhabitare plenitudinem diuinitatis corporaliter.* Sermonem itaq; Patris agnoſcit, quia Diuinitatem in ſe habet, vt & nos Deum cognoſcamus, cum eum in nobis ſuſcipimus. nã cum intellectus paſſionibus animi nubiletur, Euchariſtia dum has ſedat, illum illuminat. *Hom. 17. in Euangel.* *Tract. 43. in Ioan.* *Coloſſ. 2. 9.*

XV. *Abraham Pater veſter exultauit, vt videret diem meum, vidit, et gauiſus eſt.* Reſpondet hic Chriſtus quæſtioni illi; *Nũquid tu maior es patre noſtro Abraham?* Nam deſiderauit diem Chriſti Abraham, & quidem vt ab eo auxilium acciperet, hoc autem qui dat, maior eſt, quam qui expectat.

Nota *Primo:* Non tacuiſſe Chriſtum, hæc etſi Iudæos eis ſciret abuſuros; quia nobis erant vtilia. vt diſcant ſuperiores, etiã corripere ſubditos inuitos; nam & alijs id expedit; & forte ipſi poſtea fructum, cũ gaudio ſentient; non capiebant increpationem Chriſti duo illi dum irent in Emaus, poſteà tamen, & hanc, & Chriſtum cognouerũt. Sæpe Manaſſen impietatis arguebant Prophetæ, & fruſtra: donec in captiuitatem ductus, reſipuit. proſperitas mentem eripit, aduerſitas reddit. vt filij prodigi exemplo patet, qui dum fameret, in ſe reuerſus eſt. *Luc. 24. 25.* *4. Reg. 21.* *2. Para. 33.* *Luc. 15. 17.*

Nota *Secundo.* Quando diem Chriſti viderit Abrahã. *Prima* ſententia id factum putat, quia Abraham à parentibus fidem venturi Chriſti accepit, multaq; de eo ſpeciali reuelatione didicit: *primo* quod naſciturus eſſet ex ſemine ſuo; hoc enim eſt quod ei toties ſpondebat Deus: *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Secundo:* tempus quoque, ſeu *diem* aduentus. *Tertio:* Modum redemtionis, in immolatione Iſaac. ſicuti enim hic ligna tulit quibus cremare eum volebat; ipſe vero ignem, & gladiũ: ſic exiuit Chriſtus baiulans ſibi crucem, in qua immolandus erat: Pater vero ignem habebat, & gladium: ignem dico amoris noſtri, gladium vero iuſtitiæ ſuæ, vt nec miſericordia impediret iuſtitiam, nec iuſtitia excluderet miſericordiam. Deinde **Abraham quando viderit diem Chriſti?** **1. Senten.** *Gene. 22. 18.*

ſicut ligatus à patre Iſaac; ſic & Chriſtus funibus vinctus in horto,& clauis fixus in ligno.demum ſicut nõ Iſaac, ſed aries fuit immolatus;ita in Chriſto nõ paſſa diuinitas;ſed humanitas,quæ vepribus ſpinei diadematis hæſit. Hæc cũ videret Abrahã gauiſus eſt,nõ propter Chriſti tormenta, ſed ob liberationẽ humani generis. Alij hũc putãt ſenſum; Abrahã diẽ natiuitatis meæ deſiderauit,viditque eũ in limbo,& gauiſus eſt; ſibi,alijſq; libertatẽ ſperans.ideoq; nõ vt vos erratis,mortuus eſt;ſed viuit,& me,meaq; videt,partim Angelorũ inſtructiõe, partim piorũ hinc quotidie decedẽtiũ narratione.De iuſtis.n. recte ſapiẽs; *Viſi ſunt oculis inſipientium mori,illi autem ſunt in pace.* Nota *Secundo:*In ſingulis verbis emphaſin. *Abrahã* ille quẽ mihi toties obijcitis quaſi me digniorẽ,infra me lõge eſt; cũ ſim Deus.*Pater veſter* quẽ paulo ante ſic nominaſtis,& à cuius pietate multũ deficitis;cũ ille Meſſiã ſperarit, & amarit, quẽ vos nunc reijcitis.non eſt *Pater meus*, quia Patrem habeo infinito digniorem.*Exultauit*,tanto gaudio,vt etiam ad corpus,membraque externa illud deriuarit.*primo:*quia ſperabat ſe maximo malo liberandũ.Solent.n.qui mala ſentiũt, liberãdi gaudere. ſicuti & Simeon,cũ exclamaret;*Nunc dimittis ſeruũ tuũ Domine.* Nos aũt nõ gaudemus,quia mali grauitatẽ neſcimus. nã ſicut aqua non premit ſubmerſos;grauat tamẽ extra locũ naturalẽ, in ſitula;ſic peccato immerſi nihil ſentiunt.*ſecundo:*quia ſperabat magnã gloriã. Filium ſc.ex ſemine ſuo, cum quo Rege regnaturus eſſet in perpetuum, & ob quem prædicãdus erat ab omnibus;non communi cũ omnibus elogio,ſed ſpeciali;tanquam *Pater Domini*.Nam ſi beatum ſe dixit Thobias,ſi fuerint *reliquiæ ſeminis eius ad videndã claritatẽ Ieruſalẽ*, quãto beatiorem ſe putauit Abraham,filium ſperans huius Ieruſalem Regẽ?ita vt hac ſpe patriam reliquerit, & amicos,paratus etiam filium immolare, vt Deo placeret. quem imitantur qui renuntiãtes ſeculo,omnia propter Chriſtum relinquunt.Gaudent ſeculares ſpe lucri,aut voluptate,contra,inſtante ieiunio, vel confeſſionis tempore triſtãtur. tu vero modum hic diſce,quo aliquid à Deo impetres: cum gaudio pete, & inſta; quod enim repellimur,ſæpe triſtis deſidiæ eſt. *Diem meũ*.Duo Chriſti dies: vnus triſtitiæ plenus,quo per paſſionẽ orbi toti innotuit, atq; à Patre

Margin notes: 1. Sent. — Sapient. 3. 2. — Luc. 2. 29. — Thob. 13. 20.

Digitized by Google

à Patre exaltatus eſt, vt *in nomine eius omne genu flectatur*. Quo eriam nos ſalutare illud lumen recipimus, quod *ad gentium reuelationem*, fore prædixit Simeon, Lumen dico gratię, & veræ doctrinæ, quam verbo, & exemplo Chriſtus exhibuit; docens inediam, humilitatem, paupertatem ſeculi opibus, & luxu præſtare: ad quod recurrere debemus, quoties laboramus, (ſicut ad ſolem eunt ex tenebris, qui legere non poſſunt) vt à Chriſto illuminemur. Erat hic dies paſſionis Chriſti, & actionis Iudęorum, quibus propterea etiam dictum *in hac die tua*: erat tamen dies iſte breuis, imo *horam* ſcriptura vocat. Ad hunc anhelant omnes pij, & ex eo gaudij plus capiunt, quam ex omni alia voluptate. ita vt multi alijs omnibus, mundoq; ſpreto, hūc diem quęrant, ſolatium in aduerſis, ſubſidium in laboribus, remedium in malis. *Alter dies eſt gloriæ, & iudicij*, qui ſæpe *dies Domini* dicitur in illa *factorem* ſe Dominus exhibebit, vt loquitur Malachias[a] nos autem patiemur. Anhelabat huc B. Paulus,[b] *cupiens diſſolui*, & B. Martinus, cum agoniſans diceret Aſtantibus, *Sinite, ſinite me fratres cœlum potius reſpicere, quam terram: vt ſuo iam itinere, iturus ad Dominum Spiritus dirigatur*. Beati qui diē hunc ita deſiderāt, vt cū Virginib. prudentibus ſpōſo parati occurrāt. Abraham etſi mortem nō timuerō non tamen eam, vt noui Teſtamenti Patres, deſiderauit. Primum Chriſti diem magis optabat, vt à miſerijs liberaretur: *Multi Prophetæ*, ait Chriſtus, *voluerunt videre diem iſtum, quē nos iā videmus*. Quo ſi pie dixmus, ſtatim cū Chriſto eſſe poſſumus. *vt videret*. Legis veteris ſolatiū erat, vel per tranſennā videre Chriſtū, & vt Paulus loquitur, à *longe aſpicere eum, ac ſalutare*, nos autem & videre, & ſuſcipere quotidie poſſumus, ſi ad notitiam Chriſti tāta erat Patrū ꝑparatio, quanta fuiſſet ad ſuſceptionē ipsā? Hæc cogita & vide, quāto deſiderio, quātaq; pietate eū ſuſcipere debeas, qui ſe tibi cōceſſit, ꝑ Patrib⁹ tāto feruore eū expectātibus. *Vidit*. qui à Deo, vt debet, petit, impetrabit: *ſpes* .n. *nō confundit*. ſed Abrahamū imitetur, qui omnia Dei iuſſu libēs reliquit, parat⁹ ēt filiū offerre, & *cōtra ſpē in ſpē credidit*, dict⁹ *Pater omniū credentiū*. Bona quoq; ſaluti vtilia petijt, & cū exultatione. *Gauis⁹ eſt*. de omni Dei dono gaudēt boni, charitatis .n.

Phil. 2. 10.
Luc. 2. 32.
Luc. 19. 42.
Luc. 22. 53.
Sopho. 1. 7.
Malach. 4. 5.
1. Cor. 5. 5.
Phil. 1. 6.
a Mala. 3. 17.
b Phili. 1. 23.
Sulpit. in eius vita.
Tom. 6. Sur. 11. Nouembr.
Matt. 25.
Luc. 10. 24.
Hebr. 11. 13.
Rom. 4. 18.
Ibi. v. 11.

Diuinæ

Diuinæ indicium eſt. præcipuè vero recreat Dei notitia, quæ Martyres roborauit in tormentis, & Sanctos beatificat in cœlis. Et ſi tortorem riſit in craticula Laurentius, quanto exultabit gaudio beatus? Huc ergo anhela, & ſic viue vt poſt obitum, ibi ſtatim gaudeas.

Ambr.1. off. ca. 41. *Leo ſerm.31.*

XVI. *Dixerunt ergo Iudæi: quinquaginta annos nondum habes, & Abrahā vidiſti?* Iudæorum ſarcaſmus in Chriſtū, quaſi qui rem dixerit omnino paradoxam, cū ille necdū annos haberet 34. Abrahā vero ante plus minus 2000. ann. obijſſet. Communis opinio, ex Ignatio, tribuit Chriſto annos 33. menſes 3. Irenæus 40. ſed facile hic ex Euangeliſtis refutatur. Chryſoſt. 40. hic legit, ſed contra omnia, quæ nunc extant, exēplaria. Cur vero 50. Iudęi expreſſerint, opiniones ſunt variæ. *Primo:* quia numerus hic erat Iudæis celebrior, ob Iubilæum. *Secundo:* quia hac Chriſtum euidentius conuincunt. ſenſus enim videtur, etſi quinquagenarius eſſes, & ſenior multo, quam ſis, Abraham tamē videre nō potuiſſes, qui ante ſecula aliquot obijt. *Tertio:* quia ob prudentiam Chriſti, & corporis maturitatem, quod vigiliæ & ieiunia confecerant, ſuſpicari poterant Iudæi, Dominum ferè quinquagenarium; ideò ergo certum ponunt pro incerto, ne reprehenſioni pateant. Porro vitiant Iudęi verba Chriſti; neq; enim dixerat ille, ſe vidiſſe Abraham, ſed *Abraham vidit diem meum.* quæ duo Iudæi confundunt, cùm tamen viſa multa nō videant, præſertim ſi ſpiritualiter videantur. Abraham in extaſi vidit diem Chriſti; nec tamen viſus eſt ab eo, qui tūc necdum erat. Diſce *Primo.* Inſipientiam ſeculi: *animalis enim homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus.* Nihil niſi corporeum ſapit, & terrenū. atq; hinc vide male exercitatos in Scripturis Iudæos; dicunt enim illæ Chriſtum ante omnia & ante *Luciferum* fuiſſe, *à diebus æternitatis.* Diſce *Secundo:* Inuidos, eorum quos oderunt, verba ſemper detorquere in malum. Dixerat Chriſtus de corpore ſuo: *Soluite templum hoc, & in tribus diebus reſuſcitabo illud.* Iudæi obijciūt illi, quaſi dixiſſet de templo Ieroſolymitano: *Sic dixit, ego diſſoluam templum hoc manufactum, & poſt triduum aliud non manufactum ædificabo.* Dixerat quoque, *reddenda Cæſari quæ Cæſaris ſunt:* illi vero calumniantur eum, quaſi prohibuerit dari tributa. Nō formidāt mali, etiā mendacijs iuſtos opprimere, eoſq;

Epiſt.1. ad Trallian. *Iren. li 2. cap. 39 & 40.* *Chryſ. hom. 54. in Ioann.* *1.Cor.2.14.* *Pſal.109.3.* *Mich.5.2.* *Ioan.2.19.* *Marc.14.58.* *Matth.22.21.* *Luc.23.2.*

Digitized by Google

eoſq; hæretici imitãtur, qui vt Eccleſiam populo dent ridendam, eius doctrinam falſo proponunt. Dicimus nos,nõ omnia in Scripturis poſita; ſed, vt Apoſtolus ex Hieremia ait, legem Dei eſſe *in corde* Eccleſiæ:illi nos mentiuntur Scripturam accuſare,quaſi imperfectam:fatemur traditiones amplectendas; illi nos dicunt, humana præponere diuinis. Veneramur B. Petri,& ſucceſſorum eius authoritatem; illi nos dicunt Papam adorare pro Deo,qui pro arbitrio fidem ſtatuat,& destituat. Sanctorum cum Chriſto regnantium preces expoſcimus,ſicut Paulus preces petebat viuorũ: illi nos calumniantur quaſi Chriſto iniurios, vtpote qui alios præter eum inducamus mediatores: nec vident, quod eadem ratione Paulus mediatores alios introduxiſſet. Magnum diſcrimen eſt, inter SS. & Chriſtum hic enim ſolus eſt , qui redemptionis pretium dedit. Nos Chriſto & SS. ſtatuas erigimus, atque in his illos honoramus,ſicut olim honorati in ſtatuis ſuis Imperatores: illi vero nos clamant idololatras. Miſſam quotidie offerimus, vt paſſionis fructũ nobis applicemus, illi nos clamant Chriſti paſſionem ſepelire. Merita noſtra agnoſcimus, & ſatisfactiones; illi nos merita Chriſti dicunt minuere, nec vident plus meruiſſe Chriſtum, ſi meruerit hoc ipſum,vt nos mereri poſſemus. Hæc illi nobis,reluctante conſcientia;ſicut Phariſæi Chriſto imponunt , putauique facturũ me pretium operæ, ſi ea quæ in populo communia ſunt, obiter percenſerem, vt hæreticorum pateat impudentia,qui Eccleſiæ etiam non cogitata obijciunt. Caue etiam ne aliter rem narres,quã ſit,ſæpe verbi vnius additio,vel detractio,omnia mutat: ſed antequam narres,tacitus rem ipſam, modumque, & circumſtantias cogita, ne alios decipias,& te lædas.

Hebr. 8. 10.
Hierem 31.33
Math. 16.
1.Tim. 2. 1.

Dixit eis Ieſus: Amen, Amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego ſum. Vt & Iudæos, & nos, Chriſtus de dignitate ſua inſtrueret, verba hæc attexuit; quæ Iudæi ſciebant idem eſſe, quod *ego ſum Deus,* præmittit autem geminum *Amen. Primo:* vt ſignificet rem eſſe grauem. *Secundo*, vt oſtendat neceſſarium omnibus,credere duas in Chriſto naturas,idque quia ipſe ita dixit;ſicut alios fidei articulos, propter Dei dicentis authoritatem credimus. Noluit autem Chriſtus in terminis dicere; XVII.

Ego

Digitized by Google

Ioan.1.1. Ego ſum Deus. vel ego ſum ab æterno; aut ſicut dixit Ioãnes, *in principio erat verbũ*. *Primo:* quia ſufficiebat quod fuiſſet ante Abraham. *Secundo:* quia expreſſa Diuinitatis aſſertio multos, forte etiam diſcipulos, ſcãdalizaſſet. debuit myſteriũ hoc paulatim inuulgari, ne paſſio acceleraretur, vel etiam impediretur. poſt paſſionem vero, myſteriũ hoc omnibus annuntiatũ eſt. & qui alicuius erãt iudicij facile ex verbis præſentibus, mentẽ Chriſti aduertebant. eadẽ. n. ſimul cum illis, quibus olim Diuinitatem ſuam Moyſi Deus aperuit, cuius etiam quatuor conditiones per ea inſinuantur. *Primo:* Dei perfectio, ita vt nihil ſit in rebus, quod non ſit in Deos perfectius. *Secundo:* Dei ſimplicitas. De reliquis cum limitatione dicimus; eſt homo, eſt Angelus, &c. de Deo autem ſimpliciter, EST. quia eius natura eſt eſſe. *Tertio:* æternitas. *erat* præteritum notat, *erit* futurum, *eſt continuum* præſens. *Quarto:* immutabilitas; quæ, teſte Auguſtino, ſemper eadem eſt ſine variatione. ideoq́; cum dixiſſet *antequam Abraham fieret*, non ſubdidit, *ego fui:* ſed *ſum*. vt inuariationem ſignificaret, quam etiam Deus ipſe apud Prophetam exprimit: *Ego Dominus, & non mutor*. quia *apud ipſum non eſt tranſmutatio*. *Ego* Perſonam Chriſti ſignificat, cui, per hypoſtaticam vnionem, vtriuſq; naturæ attributa conueniunt. homo enim dicitur creator, & ęternus; Deus quoque paſſus, & mortuus. *Fieret*. De Abrahamo dictum, creaturæ, & creatoris differentiam notat. hic principij expers eſt, & finem, cauſſamq́; neſcit. illa vero factorem, & principium durationis habet, à quo dependet, tanquam à ſole ſplendor, qui ad nubium interpoſitionem ſtatim extinguitur. expreſſit hoc Dauid dicẽs: *aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate: auertente autem te faciem, turbabuntur auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur.*

Dei quatuor conditiones.

Exod.3.14.

Tract. ego ſum qui ſum. Tom. 6.

Mala.3.6. Iacob.1.17.

Pſ.103.29.

Diſce *Primo:* ad Deum anhelare, omnis boni fontem. *Secundo:* Dei offenſam cauere, ne ſeipſum tibi ſubtrahat. *Tertio:* Deo conformari, vt ab eo magis illuſtreris: ſicut plus à ſole luminis recipiunt, corpora pellucida. *Quarto:* Infernum timere; vbi Deus ideo eſt, vt eos puniat, qui ipſum hic caducis poſtpoſuerunt.

XVIII. *Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Ieſus autem abſcondit ſe, & exi-*

Digitized by Google

& exiuit de templo. Inuidi & mali quo tractantur benignius, eo agunt nequius. *ſeductores*, ait ille, *proficiunt in peius.* Iudæi primo calumnias Chriſto, nunc lapides intentant, quaſi blaſphemo, lex enim blaſphemos lapidibus obruit: ipſi interim blaſphemi, dum verba Dei, diabolo adſcribunt; Chriſtumque, ne conuertantur, reijciunt. *& tantæ duritiei homines, quo alio currerent*, ait Auguſtinus, *niſi ad ſui ſimiles*, id eſt, ad lapides? *vt quem intelligere detrectabant*, ait Gregorius, *lapidibus obruerent.* Solenne incredulis omnibus ſemper fuit, vt quos verbis non poterant, vi expugnarent. ſic olim Imperatores tyranni, & hodie hæretici mortem inferunt; & verbis conuicti minas reponuntur. *Ieſus autem abſcondens ſe, exiuit de templo.* Græcus addit διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν. Neque enim in angulum ſeceſſit, ſed per medium abijt *inuiſibilis*: hoc enim ſonat græcum Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη. In Nazareth abijt per medium *viſibilis*, compeſcens eorum violentiam; ſicut & quando Phariſæorum miniſtros cohibuit, ne eum caperent, non potentiam ſolum cohibuit, ſed & voluntatem mutauit. Alias metum populi iniecit, vt ſignificaret ſe tunc captum, quando voluit. hoc enim eſt, quod captiuitatis tempore dixit: *Quotidie eram docens in templo, & nemo me comprehendit.* Quaſi dicat, quod nunc capior, non veſtræ poteſtatis eſt; ſed meæ voluntatis. Gratias itaque ei age, qui non coactus, ſed *quia voluit oblatus eſt.*

2.Timo.3.13. Leu.24.16. Tract.43.in Ioan.in fin. Hom.11.in Euang.in fin. Luc.4.29. Ioan.7.46. Matt.21. Marc.11. Luc.12. Luc.23.23. Iſai.53.7.

Diſce *Primo*: Sapientiam abſcondi à contemtoribus ſui. *eam*, inquit Gregorius, *quam non inuenit humilem, veritas fugit mentem.* Caue ergo ne inſpirationes, aliaue conſilia reijcias. ſi facis, auertetur Deus ad eum, qui acceptabit.

Hom.18. in Euang. in f.

Diſce *Secundo*: Ex Gregorio, non ſemper aduerſario reſiſtere, ſed aliquando cedere; maximè irato. Aquam turbatam noua commotio non purgat; nec hominem iratum noua exaſperatio ſedat. iram Eſau declinauit Iacob [a] voluntario exilio. Moſes, [b]Pharaonem; Dauid, [c]Saulem; Elias, [d] fugit Iezabelem: & adfuit omnibus Deus. Non eſt turpe irato cedere, ne ex paſſione effutiat, quæ poſtea doleat. qui canem laceſſit, prouocat: & qui irato ſe opponit, inſipiens. ſi talis habe-

Ibid. Rom.12.19. a Gen.28. b Exod.2. c 1.Reg.27. d 3.Reg.19.

Digitized by Google

haberi times, qualem te calumniatur ille, quieſce dum fel deferbuerit, ac tum coram teſtibus, quid de te ſentiat, quære: ſi pœnitens veniam petit, ignoſce; ſi perſtat, non peccas, ſi coram Magiſtratu ſine cupiditate vindictæ, honoris integritatem; & reſtitutionem petis. Mundus infamem putat, qui iniuriam armis non vindicat. Tu vero Sapientem audi. *Honor eſt homini ſeparanti ſe à contentionibus: ſtultus vero miſcetur contumelijs.* Imo Deum. *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Nouit ille pro peccati grauitate, pœnam temperare. *Deusq́ vltionum* vocatur.

Prou.20.3. *Rom.12.19.* *Deu.32.35.* *Eccl.28.1.* *Hebr.10.30.* *Pſalm.93.1.*

Diſce *Tertio*: Duabus de cauſſis Deum recedere ab hominibus. *Primo*: Ne præſentia noceat: dum homo ea abutitur. ſic multis valitudo aufertur, & opes; quia abuſuri erant. imo vt Dauid teſtatur; *dimidiantur dies*. *Secundo*: Vt abſentia corrigat. Cum Mariam Deus deſeruiſſet, illaque canderet lepra, ſtatim reſipuit. ſic tu ab interiori ſolatio deſtitutus; aut mente vagus, ad Deum redi; vide quo peccato iſta demerueris, & cum ſponſa, quære *quem diligit anima* tua.

Pſalm.54.16. *Num.12.10.* *Cant.3.2.*

Diſce *Quarto*: Malos nulla loci ſanctitate à peccato detineri, inſtar Phariſæorum, qui Chriſtum in templo calumniantur, & lapidibus volunt obruere. Interdum diabolus in templo plus tentat, quam alibi: vt illic homines de alijs detrahant, impudicos oculos circumferant, venerea cogitent, ab oratione, aut concione auertantur; imo ex templo ambulacrum faciant, negotiandi cauſſa. Idq; *Primo*: in Dei, cuius templum eſt, iniuriam. *Secundo*: ad peccati grauitatem. plus peccat, qui in aula coram Rege delinquit, quam qui in loco priuato: in templo autem Chriſtus coram eſt, Sanctique omnes, quorum illic reliquiæ. Noluit Chriſtus domum Patris ſui fieri *officinam negotiatorum*. imo *nec ſinebat*, ait Euangeliſta vt *quiſquam vas aliquod per templum transferret*. Quanto magis hæc nos dedecent? quorum templa tanto præſtant templo Iudæorum, quanto vmbra corpori. Chriſtum itaq; ora; ne diſcedat à te, ſed gratia ſemper, & vbiq; iuuet.

Matt 21.12. *Mar.11.16.*

ORA-

ORATIO.

O Benigniſſime Domine Ieſu Chriſte, Deus, & homo, ipſiusq; Dei viui Fili, qui ſecundum diuinitatem tuam Patri es conſimilis, ac coæternus, omnipotens, ſimplex, vniformis eſſentia, totius perfectionis cõtinens plenitudinem, à qua cæteræ omnes creaturæ ſuum hauriunt eſſe, ac perfici: ſecundum humanæ naturæ conſtitutionem ſanctiſſimæ tuæ genitrici es conſimilis, omnis contagionis expers, omnino integere vitæ & ſceleris: tu in hoc mortali æuo vitam degens à Iudæis, opprobrijs, conuitijs, blaſphemijs, alijsq; horrendis iniurijs es impetitus, quæ tamen omnia ad maiorem Dei promerendam gratiam, & ad efficacius patientiæ exemplum nobis præbendum, pacatiſſimè ſuſtinuiſti: rogamus te, vt à peccati reatu nos conſerues, emundesq; : inclina aures noſtras vt diuina verba fideliter hauriamus, emolli corda, vt eadem firmiter retineamus, inflecte ſingula membra vt ea impleamus: illumina infideles vt probè illa intelligant, neque propria commenta pro vero Dei verbo effutiant. fac nos veros Abrahæ filios, qui ſinceram eius fidem, firmam ſpem feruentem charitatem, profundam humilitatem, hilarem, celerem, perſeuerantemque obedientiam, ac reliquas præſtantiſſimarum virtutum quibus egregie exornatus fuit actiones amplectamur. Præbe inſuper gratiam, vt cõſequentes hoſce duarum hebdomadarum dies, non niſi in feruenti ſacratiſſimæ paſſionis tuæ, cæterorumq; multiplicium cruciatuum tuorum, meditatione, ac ſalutari compunctione expendamus: excita nos ad contemplandum, admirandumq; infinitam inexhauſtæ bonitatis tuæ magnitudinem, incita cor noſtrum ad proximorũ cõmiſerationem, veramq; peccatorum conſolationem, vt ſpe firma conſolidetur, ardentiq; charitatis flamma incendatur. Largire feruens deſiderium imitandi te, ac pro nomine tuo patiendi, noſq; gratos effice; pro omnibus & ſingulis, quæ in nos contuliſti beneficijs, maximè verò acerbiſſimæ paſſionis. Da nobis veram peccatorum agnitionem, cum firmo contritionis, emendationiſq; propoſito: auxiliare nobis, vt peccata humiliter, perfectè, & diſtinctè apud Sacerdotem ſacratiſſimo hoc tempore, in Confeſſionis Sacramento deponamus, ac ſufficientem pro ijs pœnitentiam agamus. Vt inſtanti hac paſchali ſolemnitate, ſacratiſſimum tuum corpus in nobis, quaſi in condigno ſepulchro ſepeliamus: ambulantes de cætero in nouitate vitæ, ac tecum quaſi modo geniti infantes reſurgentes. Quæ quidem omnia vt benignè nobis largiaris, humiliter obſecramus te, dulciſſime Domine Ieſu, qui cum Patre, ac Spiritu S. viuis, & regnas in ſecula ſeculorum. Amen.

Digitized by Google

DOMINICA PALMARVM.

Euangelium Matth. 21.

IN illo tempore: cum appropinquaſſet Ieſus Hieroſolymis, & veniſſet Betphage, ad montem oliueti, tunc miſit duos diſcipulos, dicens. Ite in Caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: ſoluite, & adducite mihi. Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet, & confeſtim dimittet eos. Hoc autem totum factum eſt, vt adimpleretur, quod dictum eſt per prophetam dicentem; dicite filiæ Sion, Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis. Euntes autem diſcipuli fecerunt, ſicut præcepit eis Ieſus, & adduxerunt aſinam, & pullum: & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt. Plurima autem turba ſtrauerūt veſtimenta ſua in via; alij autem cædebunt ramos de arboribus, & ſternebant in via. Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant dicentes; Oſanna, filio Dauid; Benedictus qui venit in nomine Domini, Oſanna, in excelſis.

Bre-

Digitized by Google

Breuis Euangelij Exegeſis.

POST ſuſcitatū à Chriſto Lazarum quatriduanum, & iam fœtentem, magnus inter Iudæos motus exoritur: Principes enim Sacerdotum, & Phariſei coeuntes, in Chriſti mortem conſpirant. & quia Dominus in ſolitudinem cum ſuis abierat, legem promulgant, vt quiſquis locum ſciret quo abijſſet, eum proderet. Plebs contrà audiens magnum illud excitati Lazari miraculum; & ipſius, & Lazari vidēdi deſiderio flagrabat: ſperans ab ipſo, tanquam Meſſia, liberandos Romanorum dominio, & in antiquam dignitatem reſtituendos. Cum ergo audiſſent Chriſtum ſex diebus ante Paſcha, nempe feria 6. vt quidam, vel vt alij volunt ſabbatho; veniſſe Bethaniam, & inſtructū illic conuiuium, multi eo Ieroſolymis vtriuſque videndi cauſſa, conuenerunt. Poſtridie Chriſtus ad Ieroſolymitanum iter, nihil obſtante Sacerdotū prohibitione, ſe parat, quod cum intellexiſſent ei, qui Ieroſolymis illuc venerant, vt alijs aduentum Domini ſignificarent, in vrbem pręcurrunt. Dominico igitur die Chriſtus Bethania diſcedit, & veniens ad montem Oliueti (ab oliuis ſic dictū) in pagum Bethphage (vnde Sacerdotes dicuntur Paſchales hoſtias ſoliti accipere) duos ex Apoſtolis (Petrū & Philippū putat Hilarius) mittit in pagū, qui erat è regione, dicens: *Ite*, & inuenietis alligatam illic aſinam, cum pullo cui nemo inſedit: ſoluite, & adducite eos huc; quod ſi vero quis ſe opponat, dicite Dominus

his opus habet, & dimittet vos. Fecit hoc Chriſtus, vt ſe Meſſiam demonſtraret, à Prophetis prænunciatum Scripſit enim Iſaias: *Dicite filiæ Sion, Ecce Saluator tuus venit*, & Zacharias, *Exulta filia Sion, iubila filia Ieruſalem. Ecce Rex tuus veniet tibi iuſtus, & Saluator. ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ.* Fecerunt mandata Apoſtoli, inueneruntque aſinum in biuio ligatum, quem cum ſoluerent, quidam ex eis cauſſam quærit, illi vt iuſſerat Chriſtus; Dominus, aiunt, his opus habet. atq; eo dicto abeuntes ad Dominum adducunt aſinam, veſteſque inſternunt, ac Dominum imponunt. Sunt qui Dominum dicunt, vtrique animali ſucceſſiue inſediſſe; vt ſe Iudæorum ſimul, & Gentium Saluatorem oſtenderet. Iudæi enim aſinæ inſtar, legis onus portabant; Gentes vero, inſtar pulli adhuc erant indomiti. Aſinæ non diu inſedit, quia exiguo tempore Iudæis, à quibus reiectus eſt, adfuit: nobiſcum vero eſt *vſque ad conſumationē ſæculi.* Cum igitur pullo inſideret, multi de aduentu eius iam præmoniti occurrunt, palmas lætitiæ, & victoriæ ſigna portantes. gaudebant enim quod Meſſiam viderent, nihil de ipſius victoria dubij, qui etiam mortem excitato Lazaro viciſſet. Alij tam qui Ieroſolymis, quam qui Bethania venerant, veſtes in via ſternebant, alij ramos de arboribus cædebant, obedientiam, ac ſubiectionem hoc ſigno profeſſi, ac promptos ſe vt & bona, & vitam ipſius cauſſa profundant. In montis deſcenſu, inceperunt Diſcipuli omnes cum gaudio hymnum triumphalem, miracula quæ viderant commemorantes, populus vero, qui præibat, & qui ſequebatur, omnis ætatis, ac ſexus, clamabat: *O ſanna filio*

Iſai. 62. 11.
Zachar. 9. 9.

Filio Dauid. quod ſignificat, *Salua nos, Fili Dauid. Benedictus qui venit* Rex *in nomine Domini. Benedictum quod venit regnum Patris noſtri Dauid pax in cælo & gloria in excelſis, O ſanna.*

Documenta huius VI. Concionis.

Cum appropinquaſſet Ieſus Hieroſolymis. Sæpe Dominus Hieroſolymã ingreſſus eſt; ſed eques nunquã, & cum pompa. Nunc ergo vltimum peregre in vrbem venit, etſi enim hoc die, & ſequentibus diſceſſerit Ieroſolymis Bethaniam, vel in montẽ Oliueti, tamen non abijt longe ab vrbe. Aberat enim Bethania Ieroſolymis tantum 15. ſtadijs, id eſt, meditate noſtri miliaris. Admiſit autem hanc pomam Dominus, ob nouem cauſſas. *Primo,* Vt veteris Teſtamenti figuram impleret. debebat enim agnus Paſchalis decimâ die primi menſis, in vrbem induci, & ad decimum quartum ſeruari, eratque huius inductionis magna ſolennitas, vt lætitiam oſtenderet populus ob liberationem ſeruitutis Ægyptiacæ conceptam. Dominica hæc decimus primi menſis dies fuit, cum ingreſſus eſt CHRISTVS, & decima quarta die occiſus. *Secundo,* Quia inſtabat, ait Chryſoſtomus, paſſionis tempus, quam cum authoritate inchoare voluit, ad apertam innocentiæ ſuæ virtutumque declarationem. *Tertio,* Vt mortem prouocaret, ait Imperfectus. Sciebat hoc ſuo triumpho offendendos Sacerdotes, ac mortem acceleraturos, quam ille magno deſiderio deſiderabat. non quod eorum peccato delectaretur, ſed vt præſtitutum ſibi à Patre tempus impleret, & peccato illorum ad mundi ſalutem vteretur. *Quarto:* Vt paſſionem ſuam non ignominiæ, ſed gloriæ oſtenderet plenam, inchoatam à gloria. ſicuti enim alicui ſtatui initiatus cum honore, & gaudio aliorum deducitur; vt in ſponſo & ſponſa, ac Sacerdote primitias celebrante patet. ſic ibat CHRISTVS Ieroſolymam, Sacrificium primum celebraturus in cœna, ac dein in cruce, idem cruentè oblaturus; & ſponſæ ſuæ

[Margin: I. — Nouẽ cauſæ huius triumphi. 1. — Exod. 12. 3. — 2. Hom. 67. in Matth. — 3. Hom. 37. — 4.]

Matt.28.18. Eccleſiæ iungendus, accepturuſque cœli & terræ poteſtatem (de qua dixit poſtea; *Data eſt mihi omnis poteſtas, in cœlo & in terra.*) quam morte ſua meruit. 5. *Quinto*; Ob victoriæ ab hoſtibus certitudinem. Non triumphant homines ante victoriam; quia huius adhuc incerti ſunt, CHRISTVS vero eam ſciuit certam: tum, ob fortitudinem ſuam: tum, quod cum hoſtibus tam Iudæis, quam diabolis, ignoto ſtratagemate eſſet pugnaturus. Norant illi prælia, ſed corporis tantum: qualia homines tractant. CHRISTVS vero patientia præliaturus aduenit. Cum primo inuentus eſſet tormentarij pulueris vſus, certa erat vtentibus victoria, contra aduerſarios eius vſu deſtitutos. Neſciebant noua Chriſti bella eius hoſtes, ideoque dum eum impugnant, adiuuant. Quęrunt Iudęi famæ, ac honoris eius oppreſſionem; diabolus peccatum impatientiæ; ſed falſi ſunt ambo. Suſcipit ergo triumphum hunc CHRISTVS ante mortem ab hominibus, quia poſt mortem ſuſcepit maiorem ab Angelis, & Patribus; qui eum in cœlos deduxerunt. Diſcimus etiam, nobis poſſibilem hic de diabolo triumphum. *Apoc.20.* poſtquam enim mors Chriſti eum *vinxit*, amplius nihil in nos poteſt, quam ipſi volumus: inſtar vincti canis, qui non niſi *Matth.5.3.* ſponte accedentes poteſt lædere. Ideo & in hac vita à Chriſto *beati* dicimur, quia certa eſt, modo velimus, noſtra beatitudo: Deus enim non deerit. Interim perfectior erit futuri ſęculi triumphus; quando diabolus ne quidem nos fallere poterit. 6. *Sexto*: Vt doceret, ait Beda, regnum ſuum non eſſe de *Lib. 3. in Mar.11.* hoc mundo, nec temporale. ideo non imitatur Principum huius ſeculi triumphales pompas, currus, equos, milites: ſed aſino ſedet, deducente eum plebe mox defectura; Ieroſolymis enim nemo eum recepit, ſed rediјt eodem illo die Bethaniam. 7. *Septimo*: Vt diſcamus non ſemper reijciendum honorem externum; ſed cum vtilitas proximi, vel honor Dei requirit, admittendum quoque. Sic Eccleſiaſticus pariter, & ciuilis Magiſtratus famulos habet ad obſequium, ac ſinguli pro conditione ſua, etiam veſtibus ſplendent, ne vilitate ſui abeant in contemptum. plus enim pompam exteriorem plebs ſuſpicit, quam datam à Deo authoritatem. Nemini

tamen

Digitized by Google

tamen cultus hic tantum placere debet, quin Dei cauſſa, eundem libens deponat; Dauidis exemplo, qui ante arcam *2.Reg.6.* Domini luſit, & ſaltauit, vxore ſua etiam ridente. *Octauo:* Vt 8.
vanitatem oſtenderet ſecularis gloriæ, ait Bernardus. incon- *Serm. 1. in feſto Palma.* ſtans illa eſt, & hominum horum inſtar, ſtatim fugit. Nulli vnquam Principi ſubſtratæ veſtes, nulli acclamatum, *O ſanna! ſalua nos! in excelſis!* & tamen poſt ſex dies, eundem Dominum vrbe cum ignominia eijciunt, clamantes: *Crucifige, crucifige eum*; & latroni poſtponentes. Idem tibi, ſi mundum ſecta- 9. *Serm. 2. ibid.* ris, eueniet. *Nono:* Vt amarior eſſet, ait Bernardus, futura paſſio. Magis enim lædit ignominia, quæ honorem ſequitur, ab honorantibus præſertim illata. Ijdem hi qui tam fauſta Chriſto acclamant, eadem ſeptimana grauiſſimos ipſi cruciatus, & infamiam imprecantur. Vt proin Chriſto hic triumphus non tam gaudium, quam triſtitiam attulerit, excuſſeritque lachrymas: cum vrbem vidit, tanto ſcelere paulò poſt maculandam, quo & ſui ruinam, & Iudæorum diſperſionem, & tam diutinam meritura erat ſeruitutem.

Cur autem Ieroſolymis Chriſtus pati voluerit, poſſunt *Decẽ cauſſæ cur Chriſtus paſſus Ieroſolymis.* præter alias aſſignari hæ decem rationes. *Primo:* Quia erat illic templum, in quo cruenta quotidie ſacrificia immolabantur, figuræ veri crucis Sacrificij. *Secundo*, Quia iracun- 1.
diam Dei illic Dauid placauit, poſt ſeptuaginta homi- 2.
num millia peſte ſublata, ac templum ædificauit; quo ſi- *1 Paral. 21. & 22.*
gnificabatur placandam illic à Chriſto Patris iram. *Tertio*, 3.
Quia occiſi illic pene omnes Prophetæ, ſecundum illud *Luc. 13. 33.*
CHRISTI: *Non capit Prophetam perire extra Ieruſalem.* CHRISTVS Prophetarum caput erat, imo & ſcopus, in quem omnes intenderant. oportebat ergo vt eodem loco, quo illi, tanquam eius prænuntij, moreretur. *Quarto:* Quia il- 4.
lic ſolum immolabatur, & comedebatur Paſcha. Chriſtus ergo verum Paſcha, voluit eodem loco, eodemq; tempore, & incruente in Euchariſtia, & cruente in cruce immolari. *Quin-*
to: Quia Ieroſolyma erat Sacerdotalis ſimul, ac Regia vrbs, 5.
quam Sacerdotes, & Reges habitabant, Chriſto autem vtra- *Ioan. 19. 21.*
que dignitas hic obtigit, declaratus enim fuit in crucis titulo,

Pſal.109.4. *Rex Iudæorum*, & ſacerdotium æternum exercuit *ſecundum*
6. *ordinem Melchiſedech. Sexto*: Quia vt ex Hieronymo, docet
Serm.71.de tempo. Auguſtinus, in monte Caluariæ Abraham parauit immolationem Iſaac, quæ perfecta immolationis CHRISTI figura fuit, vt dictum eſt concione præcedente. *Septimo*:
7. Quia in eodem monte, ſepultus eſt primus omnium parens Adam; vt ex Hebræorum traditione, docent Tertullianus, [a] Origenes, [b] Cyprianus, [c] Athanaſius, [d] Baſilius, [e] Epiphanius, [f] Chryſoſtomus, [g] Ambroſius, [h] & Auguſtinus, [i] imo etiam Hieronymus: [k] etſi alibi [l] eum dicat in Hebron ſepultum. Quia ergo omnes illic in Adam quaſi eramus mortui, voluit CHRISTVS, qui venerat mortem ſuperare, ibidem mori: vt nos ſua morte viuificaret ſpiritu, ac corpori immortalem reſurrectionem mereretur. *Octauo*: Vt maior eſſet mortis ignominia, in celeberrima vrbe Iudææ, ac ſpectantibus tot centenis hominum millibus, qui aſcenderant ad feſtum. Naſci voluit in loco ignobili, & educari; ne parentum, vel loci nobilitate nos gloriemur. occidi vero cum ignominia, in loco celeberrimo; vt à nobis in hora mor-
8. tis ignominiam omnem, coram Patre ſuo, & Angelis amoue-
9. ret. *Nono*: Quia Ieroſolyma Eccleſiæ typus eſt, in qua ſangui-
10. nis ſui pretium, & meritum nobis concedit. *Decimo*: Vt doceret, Ieroſolymam non CHRISTI, ſed proprio demerito euerſam, ipſe quantum in ſe, eam morte, & ſanguine ſuo ſanctificauit, vt eandem meritis ſuis cuſtodiret: ſicuti martyres cuſtodiunt vrbes, in quibus interfecti ſunt, & eorum reliquiæ honorantur. Sed quia tanta fuit Iudæorum
2.Macha.5.19. peruicacia, vt Chriſtum plane reijcerent, ille quoque eoſdem, cum loco eorum, Gentibus tradidit, vt non nitamur locorum ſanctitate; loca enim illa nos cuſtodient, quæ virtute noſtra ſanctificantur.

a Lib.2.cōtra Marcion. b Tract.35.in Matth. c de operibus Cardina. d de Paſſio. & Cruc. e in cap.5. Leuit. f Hæreſi 46. g Hom.84.in Ioan. h Lib.5. epiſt 9. i q.161. in Geneſ. k Epiſt.17. l in cap.27. Matth.

II. *Et veniſſet Bethphage, ad montem Oliueti.* Lucas Bethaniam & Bethphage nominat; quia CHRISTVS Bethania, vbi noctu quieuerat, egreſſus, venit Bethphage, ad pedem montis Oliueti. Non caret myſterio, quod hic tria loca nominentur. *Primo*: *Bethania*, id eſt, *domus obedientiæ*, vel *cruciatuũ*.

Trium locorum myſterium.

I. Pagus erat Chriſto familiaris, ob Magdalenæ, & Marthæ domum;

domum, vbi & Lazarum excitauit, & à Simone Leproſo inuitatus, cum eo recubuit, quando Magdalena adferens *alabaſtrum nardi piſtici*, illud *ſupra caput & pedes eius effudit*, & capillis ſuis terſit. Egreditur hinc hodie Chriſtus ad paſſionem, vt quę eum cauſſæ ad paſſionem mouerint, ſignificet: *Prima* eſt miſeriæ noſtræ, qua ante eius aduentum plenus erat mundus, compaſſio. *Secunda*: Obedientia, de qua dixit Apoſtolus. *factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis*. *Tertia*: Paratum nos in omnibus iuuandi ſtudium, nempe, *Primo*, Viuificandi nos peccato mortuos, ſicut viuificarat Lazarum. *Secundo*: Mūdandi nos ab omnibus erroribus, quos ſignificabat Simonis lepra. *Tertio*, Perficiendi nos omni virtute, quod per Mariam, & Martham ſignificatur. hæc enim typus eſt actiuæ, illa contemplatiuæ vitæ. Hæc Chriſtum & Apoſtolos pauit, illa Chriſti pedes, (quibus iuxta Auguſtinum pauperes ſignificantur, tanquam ima Eccleſiæ membra, quæ tamen totum onus portant, & abiectiſſima faciunt) lauit. *Secundus* locus, eſt *Betphage*. quod ſignificat *domum maxillæ*. eratque vicus, quem Chriſtus tranſibat. *Tertius* eſt *mons Oliueti*, oliuis conſitus, in quo Chriſtus frequens in oratione pernoctabat, ac cum Diſcipulis de aduentu ſuo, & iudicio extremo diſſerebat. Significant hæc duo loca, viam per quam Chriſtus ad paſſionem peruenit, doctrinam ſcilicet, & opera miſericordiæ. Betphage enim, quæ domus maxillæ eſt, doctrinam ſignificat, quæ ore, ſeu maxillis profertur, de quibus ſponſa, *Gena illius ſicut areola aromatum, conſita à pigmentarÿs: labia eius diſtillantia myrrham primā*. Duo enim docebat Chriſtus. *Primo*: virtutes, ac materias Diuinas: Sacramenta & ſalutis, perfectioniſque media, propter quæ comparatur *areolis aromatum*, quorum eſt odorem ſpargere, & calefacere: ſimiliter doctrina Chriſti amoris accendebat calorem, iuxta illud: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt ardeat*. *Secundo*, Ardua, & carni moleſta, ieiunum, vigilias pœnitentiam, benignitatem, humilitatem, patientiam. propter quæ *myrrha* comparatur, erant enim illa carni ſic dura, vt tamen eſſent vtilia. Vicus hic Sacerdotum erat, quia illis incumbit, populum per grauia, & leuia ad ſalutem perducere. *Mons Oliueti*, opera miſericordiæ ſignificat, quibus Chriſtus

Mar. 14. *Ioan. 12.*

Cauſſæ paſſionis Chriſti.

Phil. 2. 8.

Tract. 50. in Ioan.

2. Locus & 3.

Hier. in c. 21. Math. & de locis Hebraicis lit. B.

Luc. 22. 39.

Matt. 24. 3.

Via paſſionis Chriſti.

Cant. 5. 13.

Duplex materia doctrinæ Chriſti.

Luc. 12. 49.

Digitized by Google

abundauit, ſpiritualibus ſimul, & corporalibus, conuertens peccatores, excitans mortuos, ſanans omnes infirmos. Vtraq; hęc Phariſæos offenderunt, & in Chriſti necem incitarunt.

III. *Tunc miſit duos de diſcipulis ſuis.* Incertum qui fuerint. Origenes, Petrum & Paulum nominat, non quaſi Paulus tunc fuerit conuerſus, ſed quia hic duo ſignificabantur, ſicuti per Aſinam, & pullum, duo ſignificati ſunt populi, Iudæorum, & Gentium. Petrus etſi totius Eccleſiæ caput, tamen Chriſti exemplo præcipuam habuit Iudęorum curam: Paulus vero Gétium. Alij Petrum putant, & Ioannem, quia hos Chriſtus aliàs miſit ſimul, & ſe mutuo tam ſpiritualiter, quam corporaliter iuuabant, vt cum non poſſet Petrus, ob piſcium multitudinem, rete adducere, & cum optaret in cœna, proditorem Chriſti noſſe, iuuit eum Ioannes: ac viciſſim poſt reſurrectionem, rogat Chriſtum Petrus, pro Ioanne, *Hic autem quid?* ſperans, ait Chryſoſtomus, id Ioanni placere. Optime hi duo cõiunguntur, quod alteri Chriſtus Sponſam, alteri matrem ſuã ſuam commendarit, & Petrus, iuxta Auguſtinum, ſignificarit vitam actiuam, Ioannes contemplatiuam, quæ duæ mutuũ ſibi debent auxilium, ſicuti Organicen, & qui folles mouet. Proin vtiliter prouidit Deus, vt Eccleſia quoſdam habeat cõtemplationi, & orationi vacantes, quales ſunt Carthuſiani, Eremitæ, ac ſimiles, Religioſæ præſertim fœminæ, quę aliud auxilium Eccleſiæ non præſtant. Quoſdam vero, qui in vita actiua, corporali labore proximos iuuant, ſiuę ſpiritualiter concionibus, audiendis confeſſionibus, ſcribendo, docendo, ſiue corporaliter, infirmorum viſitatione, & miniſterio, captiuorum redemptione, mortuorum ſepultura, oppugnatione infidelium, &c. Debent hi vno animo ſine alterius contemtu, Deo, ac proximis ſeruire, ac contemplatiui Deum orent, vt laboribus aliorum benedicat, & det eis ſinceram charitatem. Actiui vero diſponant ſe, vt ſint digna Deo organa, ac per aliorum orationes, à Spiritu Sancto conuenienter agantur.

Tract. 14. in Matt. — *Gal. 2. 7.* — *Luc. 5. 7.* — *Ioan. 13. 24.* — *Ioan. 21. 21.* — *Hom. 87. in* — *Tract. 124. Ioan. & ser. 149. de temp.*

Qui poſſint iuuare alios

Nota, *Primo*: Qui ſint iuuandis alijs apti, nempe *Petrus*, id eſt conſtans in bono, & *Ioannes*, ab omni macula purus, raro enim proficit, cuius vita à doctrina deficit. *Secunda*: Qui veniunt

unt Bethaniâ exercitatæ obedientiæ viri, qui à Superioribus ducuntur, Adeſt enim & cooperatur obedientiæ eorum Deus, qui Superiores mouet. Proinde non debent Religioſi cum proximis, alia via agere, quam quæ Superiorum, & Religionis intentioni reſpondet. Solent olim Epiſcopi, & Paſtores, ex Religionibus aſſumi, quod etiam hodie Græci obſeruant, quia nemo regendo populo eſt aptior, quam qui obedientiam didicit. *Tertio*, Qui venerunt Betphagen, id eſt, vt exponit Origenes, patientes: iuxta illud Chriſti, *Si quis te percuſſerit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram.* Nam qui promouere vult apud proximum, labores eum, & calumnię Apoſtolorum exemplo manent. *Quarto*, Amantes. Diligebat Petrus Chriſtum plus, quam alij. Ioannes etiam ſe ipſum vocat, *Diſcipulum, quem diligebat Ieſus.* Vbi charitas eſt, nullus labor grauat. *Tract 14. in Matth.* *Matt. 5. 39.* *Ioan. 21. 20.*

Nota *Secundo*: Mitti duos. *Primo* vt alter alterius ſit inſpector, & teſtis, ne aliorum calumniæ pateat, ad quas illi ſunt propenſiſſimi. Conſulto itaque faciunt Religioſi, quod non incedant niſi bini, & Sacerdotes ſæculares, quod ſoli non cohabitent fœminis, niſi à iure canonico permiſſis, id eſt, matri, vel ſorori. neque eas inuiſunt, alloquuntur, vel audiunt confitentes, niſi in publico, vel ſaltem coram viro ſpectatæ integritatis. Conſulto etiam faciunt virgines, & viduæ, quod cum viris ſolæ non loquantur, ſed habeant præſentem omnium operum inſpectricem, integritatis cuſtodem, & obicem impuritatis, quæ à perſona diſparis ſexus proponi poſſet. *Cur duo miſſi.* 1.

Secundo: vt ex mutua reuerentia, integrius ac diligentius operentur. Qui ſolus eſt, facit quantum, & quomodo libet. Qui vero alijs adeſt, negligentię notam fugit, citatior eſt equus, ſi cum alijs ambulet, quam ſolus. Hinc cœnobia commendantur, quia mutuo illic verbo, & exemplo proficiunt. 2.

Tertio: Vt ſibi mutuo opitulentur. *Plus vident oculi, quam oculus*; & plus gratiæ habent iuſti, quam iuſtus, ideoque defectum vnius alter ſupplet. *Væ ſoli*, ait Sapiens, *quia cum ceciderit, non habet ſubleuantem ſe.* Nemo ſibi ſoli ſufficit, ſuperat nos impugnantis Diaboli aſtutia, & robur. 3. *Eccl. 4. 10.*

præ-

prę́ſertim proprijs viribus nixos. Nota *Tertio* Apoſtolos *Prin-*
Pſal. 44. 17. *cipes ſuper omnem terram* conſtituendos, primum exerceri à Chriſto in humilitate. Agaſonum inſtar, in pagum eos mittit, vt aſinam ducãt. Acquiritur humilitas exercitio ſui, vt & aliæ virtutes, eſtque fundamentum aliarum, amabilis ſimul & vtilis, natura enim amamus humiles, ac ſuperbos odimus & cõfluit ad eam gratia, tanquam ad valles aqua. *Deus*, ait Iacobus,
Iac. 4. 6. *ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* Omnes humiles haberi volumus, ſed ſuperba operamur. Qui nullam literam bene ſcripſit, ſcriptor bonus non habetur, noli errare, humile eſt cęli oſtium, humile eſſe debet, quod ingreditur, non diſcitur ſine exercitio humilitas, nec oſtium illud tranſitur. Narrat
In vita eius. Dorrotheus, vidiſſe aliquando S. Antonium mundum laqueis plenum, ac roganti, quis ſe expediet? reſponſum, ſola humilitas, ideo cum olim nobiles, vel docti, renuntiantes ſeculo religioni ſe darent, in omni humilitate à ſuperioribus ex-
Cap. 20. vitæ eius tom. 3. Sur. 6. Maij. ercebantur. De Ioanne Damaſceno nobili ęque & docto, refert Ioannes Ieroſolymitanus: quod cum ſęculo renuntiaſſet, datus ſit cuidam Seniori inſtruendus, qui pro tyrocinio ei mandat, ne verſus, vel aliud quicquam eruditum componat,
1. Cor. 8. 1. cogitans illud Apoſtoli: *Scientia inflat.* Contigit Religioſum non longe iſtinc agentem, mori, ex cuius obitu, frater eius multum triſtabatur, cumque eum Damaſcenus ſolaretur, reſpondit ille: Si vere ſolamen meum quæris aliquot mihi verſus compone, quos triſtitię leuandæ cauſſa legam, vel canam. Ioanne autem prohibitionem ſui Magiſtri prætexente, ait alter: ſi medicus eſſes corporalis, & ego corporali morbo decũberem, charitas à te auxilium mei extorqueret, quanto magis nunc, cum ſpiritualiter infirmor? Ioannes hoc dicto expugnatus, ei verſus aliquot componit. Intelligit hæc Magiſter, eumque acriter obiurgatum, cella eijcit. Ioannes triſtis, aliorũ interceſſionem quærit, vt recipiatur: illi magiſtrum accedentes, cum exorare vix poſſent, tandem reſponſum accipiunt, vt ſi Ioannes redire velit, omnes omnium cellarum ſordes, & latrinas, manibus purget. quo dicto perculſi, id Ioanni aperire vix audent. Sed ille eos reuertentes videns, accurrit, in terrã proruit, rogat, ecquid reſponſi habeant? reque omni intelle-

cta,

Digitized by Google

ᵭa,impoſitam ſibi pœnitentiam lætus abſoluit, vt perfeᵭam humilitatem diſceret. Cogita,quiſquis humilitatem quæris. Verbo te nonnunquam vituperas,ſed ab alio vituperatus indignaris.nempe;vera humilitas deeſt , ſuperbia, & ambitio, exteriori humilitatis pallio honorem quærunt.

Dicens.Ite in caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatam,& pullum cum ea. Secundum literam hæc clara ſunt,& docent,Chriſtum etiam abſentia cognoſcere. Noli putare quia in cœlis eſt,quod tua non videat.videt etiam cogitationes,*omnia enim nuda, & aperta ſunt oculis eius*,vt loquitur Apoſtolus,& Iſaias: *Quare dicis,abſcondita eſt via mea,à Domino, & à Deo meo iudicium meum tranſibit?*neque tantum videt Deus opera,verba,ac cogitationes noſtras,ſed obſeruat quoque,in diem iudicij ea remuneraturus.Athanaſius,alijque poſt eum, allegorice per *caſtellum*,intelligunt mundum , qui vere caſtellum duntaxat,caſtelloque vilior eſt.Vis magnitudinem ? totus terræ ambitus, ſi cælo, quod ſperamus,comparetur, proportionem habet aciculæ ad terram vniuerſam.Vis formam? proportio ad cęlum,nulla eſt:quia terra deformis eſt,& lutea, nihil non terrenum habet aurũ,argentum,gemmę,terra ſunt, & ſuppellex ruſtica,ad decorem & pretium cęli.Inquilini hic pauperes,& miſeri,in cælo Reges,beati.Huius caſtelli ſex cõditiones exprimũtur.*Prima*:*Quod contra vos eſt*,ſignificat,mundum eiuſque amatores, Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus contrarios,& quod ſuos Chriſtus non ad amicos, ſed ad hoſtes conuertendos mittat. *Ecce*,ait:*ego mitto vos, ſicut oues in medio luporũ.* Et,*In mundo preſſuram habebitis.*Item *Si mundus vos odit, ſcitote,quia me priorem vobis odio habuit.*Ex quo diſcas,*Primo*:Notam eſſe ſanᵭitatis,odium mundi ; niſi illud aliquo ſcelere demerueris:quanto enim piorum ſanᵭitas eſt illuſtrior, tanto & contemptior. *Exiſtimo*,ait Apoſtolus,*quòd Deus nos Apoſtolos nouiſſimos oſtendit,tanquam morti deſtinatos ; quia ſpeᵭaculum facti ſumus mundo, Angelis,& hominibus,tanquam purgamenta huius mundi,omnium peripſema vſque adhuc.* Tales enim à mundo habebantur , vnde & primos Chriſtianos Ethnici vocabant *βιαθανάτυς*,quaſi *violenta morti deſtinatos. Secundo*.Non intermittendũ bonũ etiã in reſiſtentes.tuũ enim eſt,eos qui à Deo remotiores

IV. — *Heb.4.13.* — *Iſai.40.27.* — *Quaeſt.40.ad Antioch. & ſerm. de hoc Euang.* — Conditiones caſtelli ſex. — 1. — *Matt.10.16.* — *Ioan.16.33.* — *Ioan.15.18.* — *1.Cor.4.9.*

motiores ſunt, plus iuuare: medici inſtar, cuius maior eſt diligentia, erga periculoſius laborantes, non quod his ſemper blandiri debeas, nam phrenetici vinciuntur quoque, & ceduntur virgis, ſed vt omni modo eorum ſalutem quæras, & mala quæ tentant impedias, exemplo Apoſtoli, qui excæcauit Elymam magum, ne Sergium Proconſulem à fide impe-

Act. 13. 11. diret. *Tertio*, Examinare te ipſum, an aliquod odiũ foueas contra bonos, ſiue ſeculares, ſiue Eccleſiaſticos, Si enim odij cauſſa ex monitione tui, vel reprehenſione eſt, (quomodo Achab

3. Reg. 22. oderat Micheam) vel ob ſanctitatem vitę, qua alios ad virtutem alliciunt, & à te eos ſeducente auellunt, ſuperbia, auaritia, vel inuidia laboras, & licet ſeculo renuntiaris, ſæcularis es. *Secunda:* conditio eſt. *ſtatim.* Quæ ſignificat, non requiri ma-

2. conditio. gnum laborem, vt homines inuenias quibus benefacias. nam *Primo:* Plenus horum eſt mundus, vt etiam ſponte occurrant, ſpirituale, vel corporale auxilium implorantes. *Secundo:* Subordinat Deus multos, quibus firmato ſemel iuuandi propoſito ſuccurras. nam templo egreſſus, habes illic ſedentes præ

Matt. 9. 37. foribus. *Meßis multa*, ait Ghriſtus, *operarij pauci.* Non eſt, quod oportunitatem meriti queraris tibi deeſſe, vt mercatores aliquando faciunt, dum ſocietatem quærunt. nunquam ſpirituali lucro materia deeſt. nec eſt quod eam tibi ſubtractam queraris, vt mercatores, ſi enim præueniris in vno, alium tibi prouidebit Deus, modo dignus ſis. *Tertia eſt, inuenietis aſinam*

3 conditio. Aſina & pullus quid. *cum pullo.* Quæ Iudęos, & Gentes, iuxta communem Patrum expoſitionem ſignificat. Nam, *primo:* Iudæi antiquiores erant

1. Iudæi & Gentes. Gentilibus, deſcendentes ab Adam & Noe, retinenteſque eandem cum illis fidem. Gentes vero eoſdem quidem parentes habuêre, ſed ſpreta eorum fide, ſecuti ſunt idola, iuniores itaque erant religione, adeoque per pullum figurabantur. *Secundo* Iudæi oneri legis, aſinæ inſtar, adſueuerant. Gentes vero inſtar pulli, onus illud nunquam admiſerant.

Nota. Omnes homines duabus his beſtijs figurari, de om-

2. Omnes homines. nibus enim verum eſt, quod dixit Dauid; *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis fa-*

Pſal. 48. 21. *ctus eſt illis.* Ante peccatum homo ſibi, & beſtiis omnibus dominabatur, poſt peccatũ vero ab eiſdem vexatur, & con-

Digitized by Google

& conſumitur, ille, pulices nutrimus, cum canibus, muſcis vexamur, vt equi, lupi, leones, & alia carniuora animalia, homini non parcunt, rapimur paſſionibus, & tantum eis inquietamur, vt etiam Apoſtolus exclamarit. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Eſt tamen hic magna malorum à bonis differentia. Mali enim aſinorum vitia habent. *Primo*, Nihil intelligũt, queritur enim de eis Dauid: *ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus*, ſine vllo timore, ad inferos deſcendunt nihil diuinum cogitant, paſſionum æſtu rapiuntur, vt bruta. *Secundo*: Pigri ſunt, ad opus bonum, *Vſque quo piger dormies?* ait Sapiens, *quando conſurges à ſomno tuo?* *Tertio*: Animam habent deformem, vt corpora Aſini. *Quarto*, terram aſpiciũt, quia terrena tantum quęrunt, & cogitant. *Quinto*, Craſſo & rudi cibo paſcuntur, quicquid enim terrenum eſt, craſſum, imo vanum eſt, quid enim ſunt honores, & opes, niſi fœnum, & ſtramen, quibus anima non ſatiatur. *Non ſatiatur oculus viſu, nec auris auditu* ait Sapiens. *Sexto*: Crucem ſemper portant; ſed aſini, non Chriſti. nemo ſecularibus maiorem patitur difficultatem, de quibus dixit Apoſtolus, *tribulationem carnis habebunt huiuſmodi*. Semper de victu ſolliciti, & ſoluendo debito, ac quomodo hominibus placeant, ſemper queruli. *Septimo*, Aures habent prolixas, vt audiant detractiones, & ſicuti aſinus in omnem ſe partem vertit, cum ſonum audit, ſic & illi vndecunque noua curioſe inquirunt.

[Margin: Rom. 7. 24. — Mali vitia aſinorum habent. — 1. — Pſal. 31. 9. — 2. — Pro. 6. 9. — 3. — 4. — 5. — Eccl. 1. 8. — 6. — 1. Cor. 7. 28. — 7.]

Boni vero aſinorum conditiones habent in bonum. *primo*, intellectum non habent, ad mala, in bonum dociles ſunt, & ductiles, *captiuant*, vt Apoſtolus loquitur, intellectum, & cõmendatam tot Patrum encomijs obedientiæ cæcitatem amplectuntur. *Secundo*, Tardi ſunt ad imprudentiam, quia mature deliberant. *Aſtutus omnia agit cum conſilio*, ait Salomon. *Tertio* neglecto corporis cultu animæ exornandæ ſtudent, quia *omnis decor filiæ Regis ab intus*. *Quarto*, Prę humilitate cum Publicano in terram deſpiciunt, & ob peccatorum multitudinem, *non audent oculos in cælum attollere*. Humiliantur præterea hic, vt poſtea audire mereantur à CHRISTO; *Leuate capita veſtra*. *Quinto*, Non quærunt delitias, *nec agunt carnis curam in concupiſcentijs*; Apo-

[Margin: Boni quomodo habeant conditiones aſinorum. — 1. — 2. Cor. 10. 5. — 2. — Prou. 13. 16. — 3. — Pſa. 44. 14. — 4. — Luc 18. — Luc. 21. 28. — 5. — 1. Tim. 6.]

Apoſtolum imitati, & quod B. Virgo olim Religioſum monuit per viſionem. *Age quod agis, & vt tibi ſingulare aliquid præcipiam ſtude vilibus eſcis, amplectere abiectas veſtes, operi manuum deuotus inſiſte.* *Sexto*: Semper crucem Domini portant in pectore; hanc ſibi & in Baptiſmo, & in Confirmatione, ſcientes chriſmate impreſſam. Portant quoque cum hoc aſino Chriſtum; nec ex eo onus ſentiunt: inſtar B. Virginis, quæ nouem menſibus CHRISTO grauida, nunquam fuit grauata. *Septimo*: Aures habent, de quibus dixit CHRISTVS; *qui habet aures audiendi audiat*: audire malunt, & diſcere; quam loqui, & docere.

Lib. 2. mira. c. 19.

6.

Matt. 11. 15.

7.

4. conditio. Duo vincula hominis.

Quarta conditio eſt: *alligatam*. Multæ enim ſunt, ait Hieronymus, peccatoris ligaturæ: nempe; peccata, & animi perturbationes; de quibus Dauid, *funes*, ait, *peccatorum circumplexi ſunt me.* & Salomon: *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur.*

Pſal. 118. 61.
Prouer. 5. 22.

Eorum conuenientia.

1. Conueniunt hæc duo vinculorum genera. *Primo*: Quia libertatem hominis minuunt, vt non poſſit quod vult. *Secundo*,
2. Quia hominem iunctis armis conſtringunt; pro grauitate enim peccati, creſcit paſſio, & hæc quanto grauior, tanto grauius cauſſat peccatum. *Tertio*: Quia, vinciunt omnia hominũ
3. membra. *Primo*: Oculos claudunt, ne peccator ſui ſtatus periculum videat. *Secundo*, Aures claudunt, ne boni aliquid audiatur; à ſono enim paſſionis auditus impeditur, & à peccato tollitur. *Tertio*, Motum membrorum impediunt à bono. Ac-
4. cedunt porro ad hæc, *vincula ſæculi*; nempe, ſæculi mores, quibus tanquam legibus adſtringi ſe audiunt. quales ſunt; vindicatio iniuriæ, forma veſtium, inſtructio ſupellectilis; & ſimiles inſaniæ, ad quarum præuaricationem difficiliores ſumus, quam ad tranſgreſſionem Legis Diuinę. Atque hęc ſunt peccatorum vincula, quibus liberum arbitrium non tollitur, ſed à bono impeditur: non vt homo quaſi in malo inuitus maneat, ſed quia eo delectatur, nec boni ſuauitatem guſtat. Plenus horum vinculorum eſt mundus, & hominũ rari ſunt ab omnib. expediti: nemo enim ita paſſionibus dominatur, vt non aliquo ſequatur, vnus, ſuperbiam; alter, iracundiã; tertius, vanitatem, fabulas, perditionem temporis, &c. *Quinta* condi-

conditio eſt. *Ante ianuam foris*, vt ait Marcus. Vt diſcamus, dicit Ambroſius, non eſſe in Chriſto, quiſquis foris eſt. Domus Eccleſia eſt; de qua Timothæum docet Apoſtolus, quomodo in ea *conuerſari* debeat. Domus ſtabulum eſt, quo Samaritanus vulneratum intulit. ſtabulum enim iumentis cõuenit. In domo hac manſiones multæ ſunt, præcipuæ tamen tres. *Prima*: Aula eſt, Filijs, nempe cœlum, vbi cum Deo Beati exultant. *Secunda*: Stabulum, nobis, animalibus adhuc brutis, & miſeris, qui cum Dauide merito dixerimus: *Vt iumentum factus ſum apud te.* Mundus hic ſtabulum eſt, in quo Chriſtus naſci voluit, vt nos ad aulam ſuam transferret. Sunt in hoc ſtabulo, Chriſtiani pij, extra aeris iniuriam ſub tecto. protegit enim eos Deus à diaboli inſidijs, vt impugnationes eius, & minas nihil metuant. *ſcuto circumdat eos Dei veritas*; & vt Salomon ait, *mille clypeis*; nempe, omni virtutum armatura: ac *ſexaginta fortes* omnem diaboli impetum abarcent. Felices hi, quia etſi in ſtabulo ſunt, optimè tamen habentur. *Tertia*: Sterquilinium quod intra muros eſt, in quo ſunt Catholici peccatores, qui in Eccleſia quidem agunt, non tamen ſub tecto. Multis vexantur impugnationibus; eiſque crebro peccantes ſuccumbunt, cuſtoditi interim Eccleſiæ meritis, ac precibus, frequẽter reſipiſcunt. Extra domum, & muros, ſunt omnes infideles, Ethnici, Iudæi, Turcæ, & Hæretici, ac excommunicati. Quorum magna eſt infelicitas, quia nec tectum habent, nec pabulum, & luporum violentiæ patent, multis periculis obnoxij. Vide intra Eccleſiæ domum maneas, in ſtatu gratiæ, ne infortunio aliquo obruaris. In hac ſi es, cuſtodiet te Deus, & vt Dauid ait: *immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum*: vt te ſicut olim Eliſeum, ab inimicis omnibus defendat. *Sexta* conditio, *in biuio*. Quæ ſignificat; eorum, qui extra Eccleſiam ſunt, conditiones. *Primo*: Non habent viam ſalutis quæ Chriſtus eſt, & extra Eccleſiam non reperitur. Errant ergo, qui extra Eccleſiam ſalutem ſperant, non minus quam illi, qui vitam ſibi extra arcam Noe promittebant. *Non habebit*, ait Cyprianus; *Deum patrem*; *qui Eccleſiam non habuerit matrem*. Impoſſibile eſt eum qui Ethnicus, Iudæus, vel hæreticus moritur, ſaluari. Imo nec excommunicati, licet

5. conditio. *Mar. 11. 4.* *Li. 9. in Luc.* *1. Tim. 3. 15.* *Luc. 10.* Tres manſiones Eccleſiæ. 1. 2. *Pſal. 72. 22* *Pſalm. 90. 5.* *Cant. 4. 4.* *Ibid. c. 3. 7.* 3. Extra domum qui? *Pſal. 33. 8.* *4. Reg. 6. 17.* 6 conditio. *Mar. 11. 4.* Conditiones eorum qui extra Eccleſiam. 1. *Gen. 7.* *De vnitate Eccleſ. 4.*

Hebræo eſt, *quod ſe vendiderint, ad faciendum malum.* Sponte enim ſe diabolo ad omne peccatum offerunt. Poſſunt hi operario comparari conducto in certa familia, hic enim quicquid illic eſt operis, expedit, habetque tot Dominos, quot domeſticos. Similiter peccatores illi tot habent Dominos, quot vicinos in aere dæmones. Hinc effuſum illud idololatriæ in Gentilibus ſtudium, de quo S. Leo Romam notans: *cum* ait, *omnibus dominaretur Gentibus omnium Gentium ſeruiebat erroribus: vt magnam ſibi videretur aſſumſiſſe religionem, ſi nullam reſpueret falſitatem.* *Serm. 1. de Petro & Paulo.*

2. *Secundo*: Mundũ habẽt Dominum, ex cuius nutu pendent. Atq; hic tot itidem Domini, quot ſunt quibus placere ſtudes. Ambitioſi, eis parent à quibus ſperant promotionem, operarij, diuites honorant qui ipſorum operâ vtuntur; mercatores, venerantur ſocios; auari, eos à quibus ſibi pecuniam promittunt.

3. *Tertio*: carnem, quæ diaboli, & mundi inſtrumentum eſt, vt ipſis obſequamur: ſicut Euâ vſus eſt ſerpens, ad perdendum ADAM. & Philiſtæi Dalila aduerſus Samſonem. *Gen. 3.* *Iudic. 16.*

4. *Quarto*: ipſa quæ ſectamur, nempe, honores Dominantur ambitioſis, venter guloſis. *Horum* enim, vt Apoſtolus ait: *Deus eſt.* Pecunia auaris, auaritiam enim idem, *idolorum ſeruitutem* vocat. Fœminę demum luxurioſis, vt pulchre deſcribit Zorobabel. Patitur hos Dominos peccator, quia quanto eis impenſius ſeruit, tanto plus habet difficultatum, & minus præmij. Præmium diaboli, ignis inferni eſt, mundi, ignominia, & detractio, carnis, morbi, & mors; cęterorum, vanitas, ſollicitudo, inquietatio conſcientiæ, triſtitia, & angor auulſionis. Vnum tibi Dominum quære, de quo Apoſtolus ait: *Nullus eſt Deus, niſi vnus, qui creauit nos, & Chriſtus, qui ſanguine ſuo nos redemit.* *Phil. 3. 19.* *Epheſ. 5. 5.* *3. Eſd. 4. 17.* *1. Cor. 8. 6.* *Epheſ. 1. 7.*

V. *Soluite, & adducite mihi.* Animalia hæc etſi foris ſtarent, Dominos tamen habebant. Et probabile eſt, illa ex ſtabulo iſtuc adducta, & foris ligata: vt ſignificaretur poteſtas, quam Chriſtus Apoſtolis dedit, in peccatores. Docet nos ait Chryſoſtomus, Apoſtolos vtrumque populum à diaboli vinculis *Hom. 67. in Matth.*

liberaturos, Chriſtoque adducturos, cuius rei data
teſtatem, docet Origenes, poſt reſurrectionem, qua
Tract.14.in Matth. minus inſufflans dixit: *Accipite Spiritum S. quorum remi*
Ioan.20.23. *cata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt.* qu
bis poteſtatem eis dat ſupernaturalem, ad quam gra
titus neceſſaria eſt, inſufflans ergo, & dicens, *Accipite*
S. vere eum illis dedit, nempe, ſingulare aliquod eius
ad effectum ſingularem, neque erat hoc donum co
di quod acceperunt in Pentecoſte, cum acceperunt
Actor.2. S. in ſpecie linguarum; ſed donum remittendi pecca
ſolum infidelibus, per Baptiſmum, ſed & fidelibus
nim nos anhelitu candelam extinguimus, & ventu
puluerem, ſic Apoſtoli & eorum ſucceſſores verbis
Iſai.44.22. cata delent, iuxta illud Iſaię: *Deleui vt nubem peccata tu*
nebulam iniquitatē tuam, ideoq; addit Chriſtus, *quorum*
tis peccata, remittuntur eis. Errant ergo hæretici, cum A
eorumque ſucceſſores, aliam negant accepiſſe poteſt
concionandi, ita vt qui Euangelio vere credederet, p
miſſionem conſequeretur: nam talis poteſtas remitte
cata, non tam in Apoſtolis eſt, quam in Euangelio, q
ditorem mouet, etque eadem virtus ſiue ab Apoſtolo
laico, fœmina, & pſittaco, illud pronuntietur, imo p
nobiſipſis vel lectione, vel meditatione, ſic peccata
re. Melius poteſtatem Apoſtolorum explicat Chryſo
Lib.3. de Sacerdot. ferè circa princip. *Sacerdotium quidem in terra peragitur, ſed in rerum cæleſtiu*
referendum eſt. Atque id per quam meritò, quippe non mortal
non Angelus, non Archangelus, non alia quæuis creata potentia
Paracletus ordinem huiuſcemodi diſpoſuit: qui mortalibus h
etiamnum in carne manentibus author fuit, vt Angelorum m
animo conciperent. Habent quidem & terreſtres Principes vinc
ſtatem, verum corporum ſolum. Id autem quod dico Sacerdotu
lum, ipſam etiam animam contingit, vſque adeo vt quæcunq
dotes inferne confecerint, illa eadem Deus ſuperne rata habeat,
rum ſententiam Dominus confirmet. Pater etenim omnifari
poteſtatem contulit. Quænam obſecro poteſtas hac vna maior
at? Cæterum video eandem ipſam omnifariam poteſtatem à D
Sacerdotibus traditam: nam quaſi iam in cælum tranſlati, ac ſi

manam

manam naturam poſiti, atque noſtris ab affectibus exempti, ſic illi ad principatum iſtum perducti ſunt. Hactenus Chryſoſtomus. Eodem fere modo Nazianzenus [a] Hilarius, [b] Auguſtinus, [c] Leo, [d] Gregorius Magnus [e], Patianus [f], Ambroſius [g], alijque Patres.

a *Orat.17.* b *Cap.17.in Matth.* c *Lib.9.de ciui.c.9.* d *epiſto.91,* e *hom.26.in Euang.* f *epiſt.1 ad Sophron.* g *lib.2. de pœnit.c.2.*

Nota, *Primo* Apoſtolos ſoluere homines quinque modis. *Primo*: Annũtiatione Euangelij, paſſionis Chriſti, pramij, vel pœnę, ſic enim peccati ſolutio incipit, non tamen perficitur, nam, vt recte Auguſtinus, proficit quidem Catechumenus baptiſmum deſiderans, adhuc tamen peccati ſarcinam portat, donec Sacramentum ſuſcipiat. Idem Sacramento Pœnitentiæ applicari poteſt: hoc enim hac in re, cum Baptiſmo cōuenire, idem docet. *Secundo*: Per Baptiſmum, in quo fit tam plena peccati remiſſio, vt qui ſtatim poſt Baptiſmũ moritur, nullum habeat gloriæ impedimentum. *Tertio*: Per abſolutionem, quæ quidem remittit culpam, ſed imponit ſatisfactionem, qua iam olim Tertullianus dixit culpæ remiſſionem emi. *Quarto*: Per conſilia, & monita, etſi enim Sacramenta ſoluant vinculum peccati, manet tamen vinculum male inclinationis, quo paulatim per opera bona, iuuantibus piorum exemplis, & monitis, explicamur. *Quinto*: Per merita, & pœnalia opera, quibus iuſti nobis à Deo pœnitentiam impetrant, & cordis emollitionem, ac pœnę, poſt culpam remiſſam adhuc debitæ, condonationem. Sic de ſe teſtatur Apoſtolus: *Adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, pro corpore eius, quod eſt Eccleſia.* Non quod paſſio Chriſti imperfecta ſit, ſed quia frequenter Deus gratiam homini non dat, niſi cooperanti, & compatienti. Vnde Ambroſius, *Tu quoque,* ait, *talis ſis, vt poſſis vinctos diſſoluere.* Sapiens eſto, vt proximum pie moneas, & ſanctus, vt eidem impetres peccati cognitionem, confeſſionem, & remiſſionem.

Soluunt Apoſtoli 5. modis. 1. *Tract. 13.in Ioan.* 2. *Lib.1.de adulte coniug. c. 26.* 3. *Lib. de pæn.* 4. 5. *Coll.1.24.* *Lib.9.in Luc.*

Nota *Secundo*: Apoſtolos ita hæc animalia ſoluiſſe, , vt tamen ab omni vinculo libera non fuerint, nam capiſtro ea ad CHRISTI obſequium duxerunt, quo inſinuatur; etiam pios ligari debere, alijs tamen quam diaboli vinculis. Hic nã que animam vincit, carnem dimittit: illi contra, carni frenum imponunt, animam omnino relinquunt liberam. Pro quo

notandum; animam eſſe præcipuam, ac nobiliſſimam hominis partem: ita vt dicere liceat, hominem non eſſe aliud, quam animam carnis adopertam velamine, inquit Baſilius: quæ caro animæ eſt receptaculum, ac operationis inſtrumentum. Itaque cum anima nullis vincta eſt compedibus, tunc integer homo quieta fruitur libertate, etſi corpus interim ſit adſtrictum: imo quo corpus adſtringitur arctius, eo maiori libertate exultat animus. Quemadmodum equus qui freno, antilena, ac poſtilena probe conſtringitur, ſolidum in dorſo geſtans ephippium, & ſtapedes hinc, inde dependent, commodius poteſt ab equite regi, maximè ſi aculeata habeat calcaria, quod ſi quis manibus pedibuſq; vinctus, calcitroſo ſtrenacique imponatur equo, cui nec frenum ſit inditum, nec ephippium inſtratum, is ingenti periculo exponeretur.

Hom. 3. ſuper Attende tibi ipſi in princ.

Duplicia vincula.

Sunt autem duplicia corporis vincula. *Prima*: præcepta, nempè, Primò: *Decalogus*: de quo Chriſtus, *ſi vis ad vitam ingredi ſerua mandata.* Deinde: *Præcepta Eccleſiæ*, de quibus idem; *Si quis Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus.* Concilia autem œcumenica, auctoritatem vniuerſalis Eccleſiæ nobis repræſentant, prout ex primo Apoſtolorum Concilio, Hieroſolymis celebrato, liquet, in quo quid facere oporteat, Chriſtianam plebem edocent. *Tertio*: Eccleſiaſticorum ſuperiorum præcepta. De quibus Paulus: *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim peruigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris redditurі: vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes, hoc enim non expedit vobis.* Et Chriſtus ipſe: *Qui vos audit, me audit. Quarto*, Politici magiſtratus edicta, maximè ea quæ ipſorum concernunt iurisdictionem. Quemadmodum Paulus hortabatur Titum, vt admoneret ſubditos, *Principibus, ac poteſtatibus dicto eſſe obedientes:* non ſolum *propter iram*, ſed etiam *propter conſcientiam*. Non cum per inobedientiam peccat anima, occiditur. *Quinto*, Traditiones Seniorum, quas & Deus ipſe obſeruari præcipit, & magnopere Paulus obſeruandas commendat. *Sexto*: Iuſſa Dominorum ac dominarum, quorum voluntati obſequendum, monet Paulus, & Petrus, etiamſi *dyſcoli* forte, ac moroſi ſint. Ad illorum namque obſequium ſeſe annuæ mercedis ſtipendo obligarunt: vnde

1. Matt. 19. 17. Matt. 18. 17. Act. 15. Heb. 13. 17. Luc. 10. 16. Tit. 3. 1. Rom. 13. 5. Matt. 15. 2. Exod. 20. Eph. 6. 6. Col. 3. 22. 1. Pet. 2. 18.

Digitized by Google

vnde in faciant duplicis peccati ſunt rei; inobedientiæ ſcil. & iniuſtitiæ.

Alterum vinculum eſt, votum; quo homo ſeipſum Deo omnipotēti obſtrinxit. Hoc vinciuntur illi, qui vel priuatim caſtitatem promiſêre, vel votis monaſticis publicè ſunt obligati. De quibus Paulus ait, quod *damnationem* ſibi accerſunt illi, qui *primam promiſſionis ſuæ fidem irritam fecerunt*. Cui quidē promiſſioni, mortalium neminem Deus adſtringit, ſed homo ſemetipſum. Quippe cum Deus, Chryſoſtomo adſtipulāte, ad tantę ſublimitatis virtutē neminem ſoleat obligare, ſed vnicuiq; propriæ libertatis relinquere arbitrium, vt ſibi ipſe conueniēs aliquod vitę inſtitutum deligat. Quem vbi ſemel matura deliberatione ſuſcęperit, nefas eſt reſilire. Et quidem omnia hæc vincula adeo dulcia, leuiaque, vt *charitatis vincula* nuncupentur. Omnia namq; ac ſingula tam diuinę legis, quā S. Matris Eccleſiæ præcepta, eo tendunt, atque in eum finem nobis præſcribuntur, vt ad pleniorē rerum cæleſtium charitatē inflammemur: ipſaq; religionis vota ideo eduntur, vt liberiori animo diuinę nos ſeruituti adſtringamus. Quin & ipſe Paulus de coniugali vinculo, quo vir & mulier ſeſe mutuo deuinciunt, affatim diſſerit: quod vinculum non tam ab Eccleſia inijcitur, quàm quod coniuges inter ſe indiuiduam vitæ conſuetudinem vtrimq; ſtipulentur. Interim ad propagādum humani generis ſobolem, omnemque euitandam incontinentiam, Deus hanc copulam ſtatuit; quam & Eccleſia conciliat, & oblatio confirmat, & obſignatam Angeli renunciant. Vnde vinculum humanum, aut *funiculus Adami*, non inconcinnè dici forſan quiuerit, eodem adſtipulante propheta: cum & Adamus omnium fuerit primus, qui ſe hoc funiculo vxori ſuę conſtrinxit; & humanum ſit, liberorum procreationi operam dare. Interim verò vota, quibus nos Deo firmiter deuincimus, charitatis ſunt vincula: quam Apoſtolus *perfectionis vinculum* non immerito appellat, quod per eā ſummo nos bono adſtringamus, vt ad perfectionis apicē ꝓuehamur. De volūtarijs hiſce vinculis, morti iā proximus pulchrè diſſerebat Iacobus Patriarcha, in illa, quā Iudæ impartitus eſt benedictione: prædicens ex ſemine eius Meſſiam proditurum, qui

2. genus vinculi.
1. Tim. 5. 12.
Lib. de virg.
Oſe. 11. 4.
1. Cor. 7.
Matth. 19. 6.
Oſea. vbi ſup.
Coloſſ. 3. 14.

Digitized by Google

Gen.49.11. *qui alligaret ad vineam pullum ſuum,& ad vitem aſinam ſuam*. Non eſt quidem vſitatum nobis, ad tam fragilis ligni, quam eſt vitis truncum deligare iumenta, ſed potius ad rigidiores ſtipites. Veruntamen Chriſtus huic ſuos alligat aſinos: ſignificans voluntariam Chriſtianorum promptitudinem, qui in adimplendis diuinis mandatis, Eccleſiæque præceptis, nihil omnino difficultatis faciunt, immo hilari, alacrique mente votorum ſuorum obſeruationi inſiſtunt. Per *vineam* namque Eccleſia, per *vitem* vero deſignatur Chriſtus, prout ipſemet alibi conteſtatur; vocans ſe quidem, *vitem*, Apoſtolos au-

Ioan.15.5. tem *palmites*. Cui quidem viti quotquot probi ſunt Chriſtiani, libenter admodum ob eximiam vuarum dulcedinem, alligantur. Ibi eſt namque ſuauiſſimum illud vinum, quod

Pſal.103.15. Eccl.40.20. & *cor hominis lætificat, & virgines germinat*. Illa etenim *requies o-*

Zach.9.17. *pulanta*, ac dulcis conſolatio, quam in voluntaria humilitate, obedientiaque, & votis reperiunt, talis ac tanta eſt, vt omnes rerum mundanarum voluptates longè exſuperet, ipſoſque tam ſuaui vinculo adſtrictos tenet, vt nullatenus ſolui deſiderent.

Nota *tertio*, iumenta hæc nullam aliam ob cauſſam ſoluta, quam vt Chriſto Domino adducerentur. Ille namque dixe-

Iumenta hæc cur ſoluta. rat, *ſoluite, & adducite*. Quicquid etenim proximorum impendimus iuuamini, ad nullam aliam dirigere intentionem debemus, quam vt Chriſto queat eſſe coniunctiſſimus, viciniſſimuſque. Vnde peccatores, excitandi ſunt, ad inſtituendam confeſſionem, ad ſacram frequentandam ſynaxin ad erogãdum pauperibus, ad inſiſtendum denique miſericordiæ operibus. Quos vero ad perfectionis ſtatum idoneos fore cenſemus, illos ad religionis azylum, vel ſaltem ad virginitatis a-

Act.2.45. Hieron. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis in Marco & philone. morem promouemus. Quemadmodum ſoliti olim Apoſtoli, qui feruentioribus illis neochriſtianis, Hieroſolymæ degentibus, religioſæ vitæ inſtitutũ (quẽadmodũ & Marcus Alexãdriæ) inculcabãt, commendantes, virginitatis ſtudium: quippe quæ tantæ eſſet dignitatis, ac prærogatiuæ, vt per illius profeſſionem, Chriſti dilectiſſimæ efficerentur ſponſæ, donandæ

Apoc.14.4 inſuper in cælis ſplendida iſta aureola, vt *Agnum ſecuturæ ſint, quocunque ierit*: ſicuti coniugatis, fas eſt ad ea ſe conferre loca

in quibus

Digitized by Google

inquibus degere norunt maritos. Ita namque conſueuerant S.S. Patres olim Chriſtianos edocere, vt & Monaſteria religioſis, & mundum ipſum deuotis replerent virginibus: licet ſæculo deditis hominibus non parum id diſpliceret, qui pijs talium conatibus, futili garrulitate obſtrepebant; vt non ſolum Hieronymus,[a] ſed & Ambroſius, [b] & Chryſoſtomus,[c] grauiter conqueritur, etſi ſuſque deque id tulerint: cum diuino honori magis, quam propriæ vtilitati incumberent. Cuius quidem honor tunc magis ſumit incrementum, quando plures ex vitiorum cœno extractos, mundique vanitatibus exceptos, ad perfectioré virtutis ſemitá noſtris admonitionib⁹ excitamus. Ea propter grauiter *inprimis* delinquunt, qui religioſos importunis blanditijs minilque, ex Monaſteriorum clauſtris eliciunt, extrahuntque: vti poſt Iouinianum noſtri faciunt hæretici. *Deinde* qui ſine cauſſa legitima Monaſteriorum ingreſſum diſſuadent; aut profeſſionem illorum, qui feruenti zelo ad illam anhelant, impediunt. Tales namque à ſancta Generali Tridentina Synodo excommunicationis ſententia percelluntur. *Tertio*, qui Religioſorum familias conuitijs, ac lædorijs inſectantur, vt deuotos aliorum animos immutent, ne ijs ſeſe adiungant. *Præterea*, qui Cócionatoribus, Confeſſarijs alijſque obganniunt, quod alijs conſilio ſint, vt perfectionis, aut caſtitatis ſemitam conſectentur: maximè cum & B. Paulus[c] & omnes alij ſanctiſſimi Eccleſiæ Patres, [d] ſtudioſe id ſemper ſuaſerint. *Poſtremo*, qui talium laudabiles conatus, pro viribus nequaquam promouent, ſed potius humanæ prudentiæ conſilio innitentes, rem differendam ſuadent, dicentes, dilata deſideria creſcere, & verum Dei ſpiritum, haud facile immutatum iri: quaſi verò certi ſint, de diuturniori eorum vitæ, aut non cito queant in ſuo propoſito mutari. Sicuti enim qui calidus, frigore tropeſcit; & puella quæ caſtitatis eſt amans, in locis viuens inhoneſtis, poteſt virginitatis facile naufragium facere; ita & qui diu inter ſæculares conuerſatur poteſt leui momento, à priſtini feruoris propoſito deſciſcere, ac mutata velificatione alior ſum tendere. Quin immò, accidit Louanij ante annos plus minus ſexaginta, vt quidam optimæ ſpei adoleſcens, Franciſcanæ ibidem familiæ nomen

a *Epiſt. 2. ad Demetria. & alibi.*
b *Lib. 3. de Virg. aduerſus vitup[e]ra. vitæ Monaſticæ.*
Seſſ. 25. c. 18. de Regula.
c *1. Cor. 7. 25.*
d *Videatur August[ini]ana Confeſſio [illegible] lib. 4. c. 6. ar[t. ...] [illegible] Am[...] [illegible] 4. q. 5. art. 6. Nec non & Hieronymiana, Gregoriana, Leoniana, Bernardina lib. 4. c. 6. de cœlibatu.*

dare vellet, qui rem priuatim cum Confeſſario pertractaret, homine nimirum & docto, & prudente. Ille vero rem accuratius perpendens(erat autem Præsbyter ſecularis) conſilium dedit,vt negotium differret,atque interim ſecum cunctatius deliberaret. Hæc aũt cũctatio in tam longum tẽpus fuit protracta, vt iuuenis diſſolutã admodũ inſtitueret vitã, adeo vt mirũ in modũ cõtriſtarentur parentes.Qui rem ad Confeſſarium cum gemitu deferentes,rogauêre,vt filium ſui moneret officij. Quod & fecit,hortando, vt priſtini memor feruoris, præteritas Dei inſpirationes,ad animum reuocaret. Ad quẽ adoleſcens: *fateor quidem*,inquit,*ita omnino,vti mones,verum tu meæ immutationis torporiſue author exiſtis.Si &.n.mihi permiſſes priſtinæ pietatis ſtudio inſiſtere, ac laudabilem animi conceptum ad effectũ perducere,iam haud dubio eſſem religioſus:ſed,proh dolor,euanuit ille religionis ſpiritus,idq; non niſi te authore,ac ſuaſore.* Confeſſarius hæc audiens,animo grauiter perculſus(erat etenim docens ſimul & pius)arbitrabatur ſe Deo ad reſtitutionem obligari. Vnde neminem inueniens cõmodiorem, ſe ipſum loco adoleſcentis,monaſterio obtulit.Et quidem optimè: cum non minor reſtitutio Deo facienda ſit,quam hominibus.

VI. *Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet, & confeſtim dimittet eos.* Nota hic *inprimis*, nihil ferè eſſe à reprehenſione immune, quicquid ad diuini pertinet honoris obſequium. Rex Daud ante arcam Dei ſaltitans vxoris ſuæ oblocutioni irriſionique patuit. Magdalena iterata vice Domini vngendo pedes, non à Simone ſolum, qui eum inuitauerat, verum etiam à Iuda proditore reprehenſa eſt. Cæco iſti ſecus viam ſedenti, atque elatiori voce clamanti; IESV, *fili Dauid,miſerere mei*,mox ab alijs indictum eſt ſilentium. Et quo res,quam ad Dei facere honorem intendimus,eſt maior laudabiliorque, eò plures atque infeſtiores habet oblocutores,calumniatoreſque. Si namque, vt Deo obſequium præſtes,cumque magis tibi deuincias, ieiunare conaris, & exiguum aliquod pœnitentiæ ſuſcipere exercitium, indiſcretus audies. Si abdicatis mundanarum rerum facultatibus, religioni te cupis addicere, furioſus habeberis. Si filiam inſigni cum dote monaſterio offerre intendis, ſtatim quaſi in cæterorum

2.Reg.6.20. *Luc.7.39.* *Ioan.12.5.* *Luc.18.38.*

rorum præiudicium faceres,accuſaberis. B. Paulo verbum Dei prædicanti,non ſolum Iudæi, ſed & Gentiles, prauique Chriſtiani illico aduerſabantur.Immò totus terrarum Orbis 300.integros annos, varijs perſecutionũ generibus,Euangelicæ ſe oppoſuit prædicationi. Tu vero conſidera, præſens hoc bonum ab nemine alio impediri, quam ab hiſce horum iumentoram Magiſtris,hoc eſt,à diabolo, eiuſque miniſtris. Vnde cogita,quod diaboli ſis mancipium,cum vel virtutum operibus te opponis,vel aliquid eorum,quæ diuinæ maieſtatis honorem concernunt impedire conaris. *Philip.1.*

Nota *ſecundo*, Chriſtum ſeipſum hic *Dominum* nuncupare:qui tum à diſcipulis,tum ab alijs,duobus ſalutari nominibus ſolet:neme,*Rabbi*, hoc eſt Magiſtri, ac *Domini*. Quemadmodum ipſemet alibi teſtatur,dum ait: *vos vocatis me, magiſter, ac Domine, & bene dicitis, ſum etenim*. Et quidem ſummo iure *Magiſtri* gaudet nomine, qui perfectè in omnibus nos inſtruens,veritatis documenta prædicauit, ac per Diſcipulos præſcripſit: illuminans inſuper intellectum noſtrum, vt doctrinam eius melius capiamus; & voluntatem inflammans,vt eandem guſtemus. Hinc eſt quod ait: *Ne vocemini magiſtri: quia magiſter vnus eſt Chriſtus*. Porro nomen *Domini*,iure quoque ei competit: quod nulla creatura,pleno in vllum hominem gaudiat dominio, etiamſi fortè eum, vel conduxerit,vel pretio comparauerit.In animam quippe hominis, nulli mortalium quidquam iuriſdictionis competit, vtpote liberæ voluntatis arbitrio præditam. Similiter corpus quod attinet, non eſt fas homini, alium pro arbitratu vita ſpoliare,aut iniuſtè neci dedere, iniuriaue opprimere. Interim Chriſtus duobus modis noſter nuncupatur Dominus. *Primo* quidem,quia vnus cùm Patre,& Spiritu S.Deus:idque quatuor de cauſſis.Quarũ *prima* eſt,ꝙ noſtri ortus ipſe ſit author:ſecundum id ꝙ Pſalmiſta monet, *plorandum*,ſcilicet,*ante Dominum,qui fecit nos*.Ipſe namq; eſt,qui noſtri materiã corporis ex nihilo cõdens,animam illi immortalem infudit.Quod quidem nullo pacto parentes præſtant, qui conceptionis ſolummodo materiam diſponentes, duntaxat progenitores, ſunt,non Domini. *Deinde*: quod nos cum cæteris omnibus *Ioan.13.13.* *Matth.23.10.* Deus cur Dominus. 1. *Pſalm.94.6.* 2.

creatu-

Digitized by Google

Pſal.144.15. creaturis ſuſtentet, alat, ac enutriat, neceſſariaque vitæ ſuſpeditet: ſecundum quod Regius canit Pſaltes: *Oculi omnium in te ſperant Domine, & tu das eſcam illorum in tempore oportuno.* Tertio, 3. quod nos, vti Euangelica illa operariorum pandit parabola, Matth.20.1. conduxerit. De quo & Eccleſiaſticus: *omnis*, inquit, *miſericordia faciet locum vnicuiq; ſecundum meritum operum ſuorum.* Et Paulus ait, *Deum vnicuiq; redditurum ſecundũ opera ſua.* Itaq; quia prędiuitem, liberalem, benignum, ac miſericordem habemus Dominum, plus quam ſperare auderemus largientem, hinc fit vt non fruſtra operemur. *Quarto*: quod ex diabolicæ ſeruitutis tyrannide clementer nos eripuerit, atque in libertatem filiorum Dei aſſeruerit. Ad quod tota nobis opitulata eſt ſanctiſſima Trinitas. Patre nimirum ſuum nobis, per diuini ſpiritus amorem, largiente filium, vti idem Saluator noſter alibi ait: *Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret.* Porrò Chriſtus quatenus homo, etiam hoc *Domini* promeruit nomen, quod pretioſiſſimo ſanguinis ſui pretio noſtrum perſoluerit lytrum. De quo ait: *Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.* Atque ideo ſpeciali quadam prærogatiua, *noſter* nuncupatur *Dominus*, Dauide atteſtante, ac dicente: *Domine Dominus noſter, quam admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra.* Et alibi: *Dixit Dominus Domino meo.* Cęterum in Conſtantinopolitano Symbolo, quod ſub ſacrificio decantatur, etiam hæc Domini nomenclatura ſingulariter duabus de cauſſis ſancto adſcribitur Spiritui. *Primo* quidẽ, quod Arriani, iuxta, ac Macedoniani, ex profeſſo docerent, Spiritum S. creaturam eſſe, ac miniſtrũ Patris; non antẽ vna cum ipſo ac Filio, Dominum. *Deinde*, ad eius intelligendam conditionem, quæ eſt, vt nos quos inhabitat, Dominos, liberoſque efficiat; quemadmodum Apoſtolus ait, *illic libertatem eſſe, vbi Spiritus Domini* viget. Diuini namque numinis Spiritus, omnem nobis timorem adimens, ſuo nos amore à mundanæ ſimul ac diabolicæ ſeruitutis metu liberat. Vnde hinc Chriſtum timere diſcimus, tanquam eximiæ maieſtatis Dominum, ſumma in nos authoritate præditum; qui ſi quid ſeruitij præſtiterimus, liberaliter admodum nobis refundet.

Margin notes: 4. Eccl.16.14. Rom.2.6. 2.Cor.5. — Ioan.3.16. Chriſtus vt homo, cur Dominus. — Matth.20.28. — Pſalm.8.1. Pſalm.109.1. — Spiritus S. cur Dominus. 1. 2. — 2.Cor.3.17.

Nota

Nota *tertio*, Chriſto hiſce aſinis *inprimis* ideo fuiſſe opus, vt adimpleretur ſcriptura, de qua paulo poſt dicemus. *Secundo*, vt nobis demonſtraret, ſe verum eſſe hominem, noſtri cauſa ſeſe humiliantem, ac naturali quiete indigentem: quemadmodum vt alibi *feſſus* ſuper fontem reſidebat, & in nauicula *ceruicali* incumbebat. *Tertio*: vt nos doceret, omnem in ſtando, ac eundo faſtum deuitare: Vix plateam vnam pedibus pertranſimus, ſed nobili inſidentes carpento, vel generoſo vecti aſturcone, phaleris ſtrepiſque aureis inſigniter exornato, ac holoſericis ſtragulis faſtuosè inſtrato. Cum Chriſtus pedes ſemper inceſſerit, hoc ſolummodò itinere excepto; quando nimirum ſolemni triumphantium more, vrbem adire voluit, adſcitis ſibi, in confuſionem noſtram, viliſſimis clitellarijs iumentis. *Quarto*: vt eximiam ſuam nobis demonſtraret charitatem. Chriſtus etenim exiſtẽs Deus, horum ſubſidio haud quaquam habebat opus, atteſtante idipſum Dauide, ac dicente: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. Sed potius nobis ipſis, qui iumenta eramus, ad propriam noſtram vtilitatem opus habebat.

Chriſto quomodo his aſinis fuerit opus? 1. 2. *Ioan. 4.6.* *Mar. 4.38.* 3. 4. *Pſalm. 15.2.*

Nota *quarto*: ex Chryſoſtomo, non ſine euidenti miraculo, horum aſinorum Magiſtros, ad ſimplicem Apoſtolorum reſponſionem, eos miſſos feciſſe. Chriſtus namque hiſce verbis (*Dominus his opus habet*) ſingularem quandam indiderat virtutem, qua illorum voluntas, quam citiſſime ad conſentiendum inflecteretur. Vnde per hoc notabiliter demonſtrabat, ſe rerum omnium eſſe Dominum, cuius verbis præceptiſque creaturæ omnes morem gererent. Diabolus namque, qui per hoſce deſignatur Magiſtros, magnoperè Chriſti verba pertimeſcit, quorum efficaciam ſentit, *cumprimis*, in ipſis Eccleſiæ Sacramentis, vbi diuinorum verborum vim experitur, & per ea profligatur. *Deinde*: in concionibus, quando efficaciter hominis animum penetrant. *Tertio*: in precibus, quarum virtute mirum in modum effœminatur debilitaturue: prout olim Diuus Antonius ſuos docere ſolitus erat diſcipulos. Quapropter vtiliſſimum eſt, ſecundum Chriſti Apoſtolique conſilium, *ſine intermiſſione orare*: atque vti Pſalmographus ait: diuinas *laudes ſemper* deprædicare, atque *in ore* ſuo habere, vbicunque

Vis Diuini verbi. *Athan. in eius vita.* *Luc. 18.1.* *1. Theſſ. 5.17.* *Pſalm. 33.1.*

cunque etiam locorum, & in quocunque negotio occupati ſimus. Horum etenim virtute verborum dæmon non minus à te profligatur, quam muſcæ ventilabro.

VII. *Hoc autem factum eſt, vt adimpleretur, quod dictum eſt per prophetam, dicentem: Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, & ſedens ſuper aſinum, & pullum filium ſubiugalis.* Matthæus duorum hoc loco citat vaticinia Prophetarum: quorum priorem partem Iſaias ſibi vendicat, nempe, *dicite filiæ Sion, ecce Saluator tuus venit.* Poſterior apud Zachariam hiſce verbis inuenitur: *Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem: Ecce Rex tuus veniet tibi iuſtus, & Saluator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper Aſinum, & ſuper pullum filium aſinæ.* Ioannes Euangeliſta recitat hoc Zachariæ vaticinium in hunc modum. *Noli timere filia Sion: ecce Rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ:* adiungens inſuper. *Hæc non cognouerunt Diſcipuli eius primum, ſed quando glorificatus eſt Ieſus, tunc recordati ſunt: quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei.* Nam Apoſtoli cum hæc iumenta Chriſto Saluatori adducerent, haudquaquam aſinæ ac pulli myſterium aſſequantur, in ſcripturarum lectione necdum ſufficienter verſati. Verum poſtquam Dominus obita morte, ac reſuſcitato corpore, in cœlum glorioſus conſcenderet, per ſancti Spiritus miſſionem earum mox redditi ſunt capaces; intelligentes Iudæos ita ſingula quæque peregiſſe, prout vaticinijs Prophetarum olim fuerat prædictum. Cæterum, duo hi Euangeliſtæ, non verba, ſed potius mentem prophetarum citant: vt vel hinc doceamur, quod tanquam ſpirituales Eccleſiæ ſuperiores, vna cum ſuis ſucceſſoribus, authoritatem habeant, diuinarum literarum ſenſum, prout Spiritus S. ijs ſuggerit, interpretandi. Cum idẽ ille Spiritus, qui olim inſtituit Prophetas, etiam penes ipſos indubitanter ſit. Quapropter quando aliqua de genuino ſcripturarum intellectu agitatur quæſtio, non debet quiſque ſuo eas interpretari arbitratu: prout etenim homo eſt affectus, ita & ſcripturas exponit; adeo vt hinc ſæpè craſſiſſimè hallucinetur, dum peruersè eas interpretatur. Quemadmodum de ſui temporis hæreticis non immeritò D. conqueritur Petrus, ꝙ *cum ſint indocti & inſtabiles, deprauarint B. Pauli epiſtolas, & cæteras ſcripturas,* ad propriam perditionẽ. Recurrendũ potius, ad ſucceſſores

Iſa. 62. 11. Zach. 9. 6. Ioan. 12. 15. 2. Petr. 3. 16.

Digitized by Google

ceſſores Apoſt.quib⁹ Chriſt⁹ poſt reſurrectionẽ ſuã *aperuit ſenſum* intelligendi ſcripturas,mittendi illis ad hoc Spiritũm S. *Luc.24.45.*

Nota hic *inprimis*, Euangeliſtas ſolitos Teſtamenti Veteris teſtimonia in mediũ proferre ad confirmationẽ eorum, quæ Chriſto acciderunt. Vt nimirũ *primo* ſignificarẽt,illũ eſſe verũ Meſſiã,toties à Prophetis promiſſum. *Deinde*, vt nos doceant, etiã ſemper oculos conijcere in res illas Eccleſiæ,quæ nos aliquando præceſſerunt, inhærẽdo Propheticæ iſti admonitioni: *State ſuper vias,& videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona,& ambulate in ea.* Quemadmodum enim magnopere fidem corroborat,quod videmus dogmata noui teſtamenti, ad amuſſim Legi reſpondere;ita nullatenus quoque ambigere debemus, de modernis Eccleſiæ præceptis ; quæ eadem ſunt,& in omnibus cum antiquis conueniunt. Hinc eſt quod rectè inquit Lierinenſis Vicentius; *Adnuntiare aliquid Chriſtianis Catholicis , præter id quod acceperunt , nuſquam licuit, nunquam licebit : & anathematiſare eos, qui adnuncient aliquid, præterquam quod ſemel acceptum eſt,nunquam non oportuit, nuſquam non oportet,nuſquam non oportebit. Quæ cum ita ſint, eſtnè aliquis,vel tantæ audaciæ, qui præter id quod apud Eccleſiam annunciatum eſt, adnunciet,vel tantæ leuitatis, qui præter id quod ab Eccleſia accepit, accipiat?* Quando ergo de negotio fidei quæſtio exoritur,diligẽter circũſpiciendum, quid orthodoxi priſcæ ætatis Patres de ea ſenſerint,nõ quidẽ vno tantummodo in loco, qui facilè à veritatis norma queat detorqueri(nõnullę etenim Prouincię hæretica ſunt prauitate corruptæ,& ab Eccleſiæ gremio auulſæ)ſed per totũ terrarũ orbẽ. Ad ꝙ idẽ Vincentius,aureã nobis reuera præſcribit regulã: nẽpè in Eccleſia curandũ eſſe,vt teneamus id ꝙ *Vbique*,ꝙ *ſemper*,ꝙ *ab omnibus* eſt creditũ:ſequẽdo nimirũ in primis *Vniuerſitatẽ*,ſicuti vbiq; docetur; *Antiquitatẽ*,ne à Patrũ veſtigijs deflectamus; *Conſenſionẽ*,ne aliter credamus,quam vnanimi veterum conſenſu creditum eſt;à quo ſi particularem prouinciam deſciſcere conſpexeris , adhære corpori : & ſi fortè maior pars perfidia fuerit corrupta , ſicuti Arrianiſmi tempore ſub Arrianorum Imperatoribus , tunc firmiter tenebis illud , ꝙ Patres olim vnanimiter docuêre. Antiqua namque orthodoxæ Eccleſiæ traditio, firmum eſt reli-

Cur Euangeliſtæ citarint vetus Teſtamentum?

1.

2.

Hier.6.16.

Cap.14. Commonitorij.

Ibid.c.9.

Digitized by Google

Hom. 4. in 2. ad Theſſ. religionis noſtrę firmamentum, de quo nimirum Chryſoſto-
mus: *Eſt traditio, ne quæras amplius,* ac ſi diceret, Eccleſia ab ini-
tio per totum terrarum orbem ita docuit, ergo, quin ita cre-
dendum obſeruandumque ſit, ambigere noli. Simili quoque
modo Diuus Paulus ſuam, de velandis in Eccleſia mulieri-
1. Cor. 11. 16. bus, diſputationem concludit, dicens: *Si quis videtur contentio-
ſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.* hoc
eſt, ſi quis meis nolit contentus eſſe rationibus, quibus pro-
baui, mulieres orationis tempore, dum in Eccleſia precan-
tur, velari oportere; ſciat, ita ex diutino Eccleſiæ vſu fieri con-
ſueuiſſe: adeo vt hæc plurimorum annorum conſuetudo,
quaſi Apoſtolica quædam traditio, rationes omnes exſupe-
ret.

Figura mõtis Sion. Nota *ſecundo* in hiſce verbis, *Dicite filiæ Sion:* tria conſideran-
da occurrere. *Primo* quidem, montem Sion cæteris monti-
bus multò fuiſſe excelſiorem, in modum theatri, forma ſemi-
2. Reg. 5. circuli vrbem toto Auſtrali tractu ambientem: in quo & Da-
3. Reg. 7. uid munitiſſimam arcem, & Salomon regale ſuum palatium
Epiſt. 27. cap. 3. in fine. conſtruxerat. Hic mons nominabatur *Sion*, hoc eſt arx, ſeu
ſpecula, inquit Hieronymus: quia inferiorem vrbis partem,
Ioel 2. 3. in qua templum erat, obtegebat. Quin & à prophetis *mons*
Myſteria quæ in mõte Siõ geſta. *ſanctus* appellatur; ob res eximiæ dignitatis, ſanctimoniæque,
quas Chriſtum illic aliquando operaturum, ſpiritu prophe-
1. tico præuidebant. In hoc namque monte vltimã peregit cœ-
Matth. 26. 2. nam, in qua venerabile altaris Sacramentum inſtituit. *Deinde*,
Ioan. 20. ipſa reſurrectionis ſuæ die, Sole iam ad occaſum vergente, il-
lic diſcipuſis, foribus clauſis, videndum ſe præbuit, largiendo
illis Spiritum ſanctum, ad remittendum peccata, ſcripturaſ-
Luc. 24. que intelligendum. *Tertiò*: octiduo poſt ad eundem reuerſus
3. locum Thomæ vulnerum ſuorum cicatrices palpandas exi-
4. *Act. 1.* buit. *Quartò*: Poſt Chriſti in cœlos aſcenſum, Matthias illic in
Apoſtolum eſt electus, in locum videlicet, *de quo præuaricatus*
5. erat Iudas. *Quintò*: illic in Pentecoſte Spiritus ſanctus ſuper
Act. 2. Apoſtolos, alioſque Chriſtianos primus deſcendit. *Sextò*: eo-
6. dem in loco Iacobus minor primus Hieroſolymorum ab
7. Apoſtolis creatus eſt Epiſcopus. *Septimò*: primum Apoſtolo-
rum Concilium illic eſt habitum, & Chriſtianæ fidei Sym-
bolum,

bolum,Canoneſque Apoſtolorum , aliaq; vtiliſſima decreta *Libr.2.hiſt. c.3.*
illic,compoſita promulgataque:quæ quidem omnia , Nice-
phoro teſte, hic pro maiori parte inſtituta creduntur. *Octauo:* 8.
in hac eadem domo congregati erant Chriſtiani , cum *ſine in-*
termiſſione,pro liberatione Petri,Herodiano concluſi carcere,
Deum deprecarentur : vbi & prima Chriſtianorum fuit Ec-
cleſia,quã Cyrillus Hieroſolymitan.Antiſtes, *Apoſtolicam* fuiſ- *Actor.12.*
ſe cognominatam adſerit. Quem locum Helena Imperatrix *Catecheſi 6.*
poſtmodum Auguſto,ac famoſiſſimi nominis templo, vti te-
ſtis eſt Nicephorus,condecorauit.Quo in templo,ætate Hie- *Lib 8.c.30.*
ronymi oſtendebatur marmorea illa columna, Eccleſię por- *Hier.ep.27.c.4 in prin.*
ticum ſuſtinens,infecta cruore Domini, ad quam ligatus fuit **Sion Eccleſiæ typus.**
Saluator,ac flagellis cœſus. Ideoque per hanc vrbem meritò
ſancta deſignatur Eccleſia:quæ *inprimis* firmiſſimæ innexa pe- 1.
træ,Petri fide nititur,quæ etiamnum in eius ſucceſſoribus in- *Matt.16.*
uiolata perſeuerans,nullo æuo obliteranda eſt, adulteranda-
ve. *Secundo*: eſt ciuitas *ſuper montem* poſita,quæ abſcondi non 2.
queat,quòd omnium oculis ſit expoſita. *Tertio*, magis ſurſum *Matt.4.14.*
vergit ad cœli conuexa,quàm Iudæorum templum, inferio- 3.
rem vrbis locum occupans. Omnia namque ſanctæ Eccleſiæ
myſteria promiſſaque, cœleſtia ſunt; & ad cœlum perducen-
tia.

Secundum eſt , quod iuxta literalem ſenſum per *filiam Sion,* **Filia Sion. ad literam.**
habitatores Hieroſolymitanæ vrbis intelligere oporteat , qui
de Chriſti aduentu præmoniti erant, ab his nimirum,qui Be-
thania venerant , quique ipſum Aſinis inſidentem conſpexe-
rant, ac præcurrendo ciuibus , vt quàm honeſtiſſimè Domi-
num exciperent,nunciauerant. Ad ſecundum veriorem my- **Myſtice.**
ſticum ſenſum; Chriſtiani,qui in Saluatorem crediderant,de-
ſignantur,vt cum eximia cordis lætitia eum exciperent. Qui-
nimò,nos ipſi quoq; hic denotamur , qui huius aduentus per
deuotam animi contemplationem , ſæpe memores exiſtere
debemus.

Tertium eſt, quibusnam mandatum hoc annuncietur;nem- **Qui debeãt dicere?**
pè, *inprimis* Eccleſiaſticis , Prælatis , ac Doctoribus; quorum
officio incumbit , Chriſti aduentum populo proponere,atq;
adeo etiam exponere. *Deinde :* Chriſtianis paſſim omnibus,

Digitized by Google

quorum quilibet proximum ſuum ad Chriſtum deberet pertrahere, quemadmodum in ſua Apocalypſi Ioann. conteſtatur, dum, inquit: *Et Spiritus, & ſponſa dicunt: Veni. & qui audit, dicat veni:* hoc eſt, S. Eccleſia nos per ſuperiores ſuos ad Chriſtum pertrahit, & qui hunc illorum perſenſerint, debent etiam ipſi alios conſimiliter trahere.

Apoc. 22. 17.

Ecce, quid ſigneti

Nota *Tertio*, aduerbium *Ecce*; rem aliquam admiratione dignam continere. Nouum namq; *inprimis* eſt, Regem aliquem vrbem ingredi, clitellario iumento; cum alij Reges ac Principes generoſis vehantur caballis. Itaque nec ante, neque poſt Chriſtum quiſquam Regum tali equitatu Hieroſolymam eſt ingreſſus. Vnde hinc meritò Iudæi agnoſcere deberent Chriſtum Ieſum verum eſſe Meſſiam, qui ſolus hæc Prophetarum vaticinia adimpleuit: quemadmodum nos pro tali eum habemus, ac veneramur.

Zach. 9. 9.
Ioan. 12. 15.

Deinde: eximium quid eſt, moneri nos Prophetica voce ad lætitiam, idq; hiſce nimirum verbis: *Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem*, vel vti Ioannes habet, *noli timere*. Cum Rex aliquis valida armatorum manu rebellantem ſibi ſubiugauit vrbem, de vitæ, rerumque omnium temporalium iactura magnoperè periclitantur incolæ; adeo, vt ferè omnes trepident. Mundus autem totus Deo repugnabat, qui iam eius Principem profligatum venit, hosteſque ſuos omnes debellatum: adeo vt peccatores omnes vehementer ſibi potuerint iure meritò metuere. At verò Propheta, hunc illis metum adimit, immò & ad gaudium iubilumque, hoc eſt, ad exterioris lætitiæ indicia, excitat: quod ſcilicet hic primus ingreſſus non ſit contra mundi huius incolas, ſed aduerſus principem tenebrarum harum, mundo huic imperantem. Itaque iam venit, vt totum humanum genus à diabolicæ ſeruitutis iugo eripiens, ad ſe illud benignè pertrahat, etiamſi varijs ſit peccatorum næuis contaminatum. At verò in altero ſuo aduentu, non ſolum diabolo, verum etiam omnibus ipſius complicibus, ac confœderatis vltor occurret. Quapropter, primus Chriſti aduentus, ſummis deſideriorum votis erat expetendus; ad quem tantopere anhelabant Prophetæ, quemadmodum tam Saluator noſter, quàm Diuus Petrus teſtantur, vt aui-

Luc. 10. 24.
1. Pet. 1. 10.

Digitized by Google

vt auidè exclamarent: *Mitte quem miſſurus es! Vtinam dirumperes cœlos, & deſcenderes! Rorate cœli deſuper, & nubes pluant iuſtum: aperiatur terra, & germinet Saluatorem.* Alter verò aduentus, admodum profectò terribilis erit: de quo cum gemitu ſcribant Prophetæ; *Ecce venit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius? & quis ſtabit ad videndum eum? Dies iræ, dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis, & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris*, &c. Tunc namque horrendum illud tonitru in omnes atrociter deſæuiet: *Ite maledicti in ignem æternum.*

Exod.4.13. *Eſai.64.1.* *Item 45.8.* *Mala.3.2.* *Sopho.1.15.* *Matt.25.41.*

Nota *Quarto*: quod dicitur *Rex*; ſiue, vt Propheta ait; *Saluator*: quò diſceremus, neminem perfectius dignitatis adimpleſſe munus, quàm Chriſtum Saluatorem noſtrum. Reges namq; ac Principes ideo à Deo donantur, vt populum ſuum ab hoſtibus protegant: licet plurimi reperiantur, qui exiſtiment ſibi competere, vt magnam præ ſe ferant pompam, omniaq; pro arbitratu adminiſtrent.

Eſai.62.11.

Quemadmodum Nabuchodonoſor, publica præconis voce ſuam adorari ſtatuam iuſſit: & Darius, regio cauerat edicto, ne quis aliquam petitionem à quocunque Deo, aut homine triginta dierum ſpatio, præterquam abs ſe flagitaret. Præterea plus à ſuis cuſtodiuntur ſubditis, quàm ipſi eos defendant: quia ſine diligenti armatorũ hominum, quibus ſtipantur, cuſtodia, interimerentur ab hoſtibus: ſicuti Isboſeth [a] Rex in ſtatu ſuo meridians, à Rechab [b] & Baana miſerè eſt trucidatus: & Sennacherib ab Adramalech ac Saraſar, proprijs nimirum filijs, vita eſt ſpoliatus: idque in templo Dei ſui Neſroch. Verum Chriſtus multò nos plenius, perfectiuſque de manibus inimicorum noſtrorũ liberauit, ſaluauitque. *In primis* namque, toto vitæ ſuæ decurſu, nihil quicquam operatus eſt aliud, niſi quod ad ſalutem noſtram pertineret. Docuit quippè in iuuenili ætate ſanctiſſimam ſuam genetricem, vt illa poſt ſuum ad cœlos aſcenſum, Apoſtolos cæteroſque Chriſtianos de ijſdem inſtrueret. Vacabat laboribus, macerabat ſe ieiunijs, vitam ducebat rigidiſſimam, dies integros inſumẽs prædicationibus, noctes verò orationibus: idq; totũ

Dani.3.5. *Dani.6.7.* *a 2.Reg.4.6.* *b 4.Reg.19.37.*

Quomodo Chriſtus liberauit nos? 1.

Luc.21.37.

Digitized by Google

2. noſtræ ſalutis ergo. *Secundo:* ipſe ſolus ſine vlla validioris auxilij manu nos protegit, quemadmodum per Prophetam conteſtatur: *Torcular calcaui ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum: circumſpexi, & non erat auxiliator: quæſiui, & non fuit qui adiuuaret.*

Iſai.63.3.

De inſt.virg. c.7. Ambroſius verò ait, Diuam Virginem ſub cruce conſiſtentem, præſtolatam fuiſſe occaſionem aliquam, qua & ipſa etiam pro noſtra ſalute quidquam ſua potuiſſet morte efficere; verum Chriſti paſſionem abundè per ſe valuiſſe ad redemptionem noſtram, ſine alicuius alterius iuuamine auxilioque.

Nota *Quinto.* *Rex TVVS.* Quod reuera ingenti nobis eſſe poteſt ſolatio: Chriſtum nimirum vocari Regem noſtrum. Cui etſi *data ſit omnis poteſtas in cœlo, & in terra*; adeò vt ſit Rex Angelorum, ac Dominus Cherubinorum, Seraphinorumque; præcipuè tamen hominum eſt Rex, ac Dominus. Idque ideò *inprimis*; quod ſolus humanum genus pretioſi ſanguinis ſui cruore in prœlio liberauit. *Deinde,* quod ex ditione noſtra progenitus, peculiari nos fauore proſequatur. Vnde quemadmodum ſi quis Pontificum Imperatorumve, tua eſſet regione ſtirpeve in ortum productus, illum hac de cauſa TVVM vendicares, nominareſque; licet alioqui omnium in genere eſſet Pontifex, aut Imperator: ita Chriſtus præcipuè Rex noſter eſt, Summuſque Pontifex, cum ſit frater ac patriota noſter, vt peculiarem iam in cœlis noſtri curam agat. *Nuſquam enim Angelos apprehendit,* inquit Paulus, *ſed ſemen Abrahæ apprehendit.* Itaque ipſi, dum viuis, confidito, atque ad illum iam in cęlis degentem adſpirato. Sicuti namque qui in remotis ac longè diſſitis agit regionibus, magnoperè exhilaratur, ſi quem illic ſuæ proſapiæ patriæque inueniat: ita & tu, in iſta remotiori cęleſtis regni regione gaudere magnoperè debes, conſpiciendo ibidem germanum tuum, ac creaturarum omnium Regem: à quo maiori cum hilaritate excipieris, quàm olim fratres ſuos, aut etiam parentem in AEgypto Ioſephus excepit.

Matth.28.18. — Chriſtus Rex hominum. — 1. — 2. — *Hebr.2.16.* — *Gen.47.*

Nota *Sextò; Venit tibi.* Non ſolum Chriſtus Rex tuus eſt, verum etiam *Tibi*, hoc eſt, tui cauſa venit. Multa quidem ſunt noſtra, ſed non omnia pro nobis faciunt; quippè quorum pleraque plus officiunt, quam proſunt. Abſalon inſigni flauentis

2.Reg.18.9.

capilli

capilli decoratus fuit cæſarei, verum in proprium exitium. Deus ad Adamum, eiuſque conſortem poſt lapſum venit; & ad Cain, patricidij ſcelere cruentatum, ſed maledictionis ſententiam ingeminauit, & in generali iudicio reprobis veniet, ſed ad eorum damnationem. At vero Chriſtus iam nunc ad nos venit, vt opem nobis ferat. & licet plurimi ſint, qui eius præſtolentur auxilium, ſinguli tamen tantum ab illo conſequentur, quantum neceſſarium fuerit, cum ſit infinitarum opum. Nam qui ad mare aquatum veniunt, tantum ſinguli inde hauriunt, quantum volunt, cum tantæ ſit capacitatis, vt exhauriri nequeat. Chriſtus ad nos veniens, ſumſit nonnihil de noſtro, nempè humanam naturam, ex illibato ſanctiſſimæ Virginis corpuſculo, non ad neceſſitatem ſuam (quippe, qui Dauide atteſtante, *bonorum noſtrorum non eget*) ſed vtilitatem noſtram; vt ſic aſſumpto ſuo corpore, melius pro nobis poſſet mereri, illudque hinc in cęlum, aſcendens nobis in pignus amoris relinqueret. Vnde præclarè admodum & aureè S. Thomas; *Vnigenitus*, inquit, *Dei filius, ſua nos volens Diuinitatis eſſe particeps, naturam noſtram aſſumpſit, vt homines Deos faceret, factus homo. Et hoc inſuper quod de noſtro adſumpſit, totum nobis contulit ad ſalutem. Corpus namq; ſuum pro noſtra reconciliatione in ara crucis hoſtiam obtulit Deo Patri, & ſanguinem ſuum fudit in pretium ſimul & lauacrum. Et, nihilominus corpus ſuum in cibum, & ſanguinem ſuum in potum, ſub ſpecie panis, & vini, ſumendum fidelibus dereliquit.* Hinc eſt, quod huius rei admiratione attonitus Chryſoſtomus exclamet: *ô miraculum, ô Dei benignitatem: qui cum Patre ſurſum ſedet, in illo ipſo temporis articulo ſacerdotum manibus pertractatur. Carne ſua aſcendit in cœlum, et eandem hic nobis reliquit.* Vnde ſicuti Chriſtus in vita ſua hominum operatus eſt ſalutem, ita & iam ad homines iuuandos venire paratus eſt, ſi ſincera eum intentione ſuſcipiant. Nec formides menſam Domini, quotieſcunque poteris accedere ex qua non venenum, ſed panem viuum percipies, *ægrotantium* nimirum *animarum*, vti recte, inquit, Ambroſius, *medicinam*.

Geneſ. 3. *Geneſ. 4.* *Pſal. 15. 1.* *Serm. de S. Euchariſt.* *Libr. 3. de ſacerdo. & Hom. 2. ad pop. Antiochenum.* *Lib. 5. de Sacra. c. 4.*

Nota *Septimò*, ſalutem illam quam Rex ac Saluator noſter nobis adfert, non eſſe corporalem aut temporalem; vti perperam opinabantur Iudæi; ſed Spiritalem, in æuum durantẽ:

Salus à Chriſto quæ.

ctius ieiunem, quàm tu; quippè, qui nihil vnquam cibi, potioniſque ſumo, & longè alacrius vigilem, qui noctes omnes inſomnes tranſigo: niſi quod ſola humilitate, cuius nihil habeo me ſuperas? & cum S. Martino obijceret, quod inſignes ad monaſterium ſuũ admitteret peccatores: Ille; immò, inquit, ea de cauſa id facio, vt per humiles pœnitentiæ exercitationes, peccatorum remiſſionem conſequantur. Et tibi promitto ſi cum vera contritione, & humilitate, Deum pro facinorum tuorum condonatione preceris, eam te obtenturum ac ſalutem adepturum.

Sulpit. in eius vita.

Quamobrem diligenter te in virtutis huius ſtudio exerce, quæ, Cypriano[a] *totius* eſt *ſanctitatis fundamentum:* & Chryſoſtomo[b] *virtutum omnium fons & origo:* Bernardo[c] *ſpiritalis vitæ fulcrum:* Auguſtino[d] *conſeruans virtutem charitatis:* Gregorio[e] *vitiorum expultrix; & virtutum omnium* Hieronym.[f] *conſeruatrix:* Sicuti namq; frequenti lectione ſcientia acquiritur, inquit Bernardus,[g] & per patientiæ exercitationem, animi tranquillitas; ita per humiliationem, humilitas.

a Ser. de Nat. Domi. b Hom. 15. in Matth. c Epiſt. 87. d In ca. 2. ad Galat. e Li. 7. Mor. c. 23. & lib. 8. ca. 36. f Epiſt. 14. ad Celant. g Epiſt. 87.

VIII. *Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut præcepit illis Ieſus: & adduxerunt aſinam, & pullum.* B. Lucas, inquit horum iumentorum Dominos, Apoſtolis dixiſſe, *quid ſoluitis pullum?* Illos autem reſpondiſſe; *quia Dominus eum neceſſarium habet.* Vnde nota hic *in primis*, animalia hæc non vnius fuiſſe Domini, ſed multorum; adeo vt ſecundum Bedam, commuuia illis ex æquo fuerint. *Communia* autem veteri in lege immunda cenſebantur. At vero pij Chriſtiani non niſi vnum habent Dominum, nempè Chriſtum Ieſum, ad cuius honorem omnes actiones cogitationeſque dirigunt. Peccatores contra tot habent Dominos, quot paſſiones, ideoque immundi ſunt; ita, vt cœlum ingredi non poſſint, in quod teſte Ioanne *nihil intrabit coinquinatum.* Vnde ſi quis ab hac emundari velit coinquinatione, is ſe ab Apoſtolis, eorundemq; ſucceſſoribus ſolui permittat, atq; ad Chriſtum adduci: vt hic aliorum emancipatus ſeruitio, ſoli Chriſto famuletur.

Luc. 19. 33. *Act. 10. 14.* *Apo 21. 27.*

Nota *Secundo.* Apoſtolorum ac iumentorum obedientiam; quam quemlibet pro ſui ratione ſtatus imitari fas eſt. Hic nãque duo hominum deſignantur genera; de quibus Pſalmiſta: *Homi-*

Homines, & iumenta ſaluabis Domine. Per Apoſtolos quippè, ſignantur docti, ac prudẽtes. Per aſinos vero rudes, ac ſimplices; qui doctioribus prudentioribuſq; ſeſe debẽt ſociare, vt ab ijs erudiantur, inſtruanturque, inquit Gregor. quemadmodũ aſinæ B. Iob, *iuxta boues paſcebantur.* Vtrumq; autem hoc genus, hoc eſt, tã doctorum quàm indoctorum, tam ſubtiliũ quam rudium, debet tripliciter in obedientię virtute conuenire. *Primo*; vt ſimpliciter id quod imperatur, perficiant. *Deinde*: vt libẽtes id faciant, etiamſi ſi alias adferat nonnihil moleſtiæ. *Poſtremò*; vt captiuantes intellectum, non curioſè mandati cauſſam percunctentur. Idque exemplo Apoſtolorum, qui cum nunquam Chriſtum equitantem conſpexiſſent, atq; adeo mirari forſan, cur hæc ſibi adduci animalia iuſſerit, potuiſſent; non tamen cauſam ſciſcitati ſunt: quia magnam nouerant, ſimplicis obedientiæ laudem, eiuſque fructus alias quoque experti fuerant. Hinc Saul à parente, perditas requirere aſinas iuſſus, regiam inuenit dignitatem; qua per inobedientiam rurſum excidit. Petrus ad Chriſti imperantis vocem rete in mare iaciens, ingenti piſcium locupletatus captura, animarum piſcator, ac generalis Chriſtiani ouilis Paſtor effectus. Eiuſdem imperio, Apoſtoli licet rudes mundo prædicantes, Euãgelio totum terrarum orbem illuſtrarunt. Obedientia namque non exercetur vnquam fruſtra, quin ſemper aliquid vel in te, vel in proximo tuo operetur boni. Diſcrimen autem obedientiæ inter hæc duo hominum genera, illud forſitan eſſe poterit; quod docti, ac prudentes, ingenium ſuum melius applicare queant, non quidem ad examinandum, diſcutiendumque id, quod à ſuperioribus iniungitur; ſed potius, vt *inprimis*, competentẽ aliquam excogitent rationẽ, quò prõptius ad obſequiũ diſponantur. *Deinde*: quòd conuenientius Superiores omni cũ reuerentia queãt admonere, ſi fortè per ignorantiã quidpiam pręciperent, quod vel diuinis contrarium eſſet mandatis, vel Eccleſiæ præceptis, vel ipſis regulis, aut vitæ, quod amplexi ſunt inſtituto; neq; enim omnes Superiores in omnibus ſunt exercitati. Simplices verò optimè rebus ſuis conſulent, ſi ſe ab alijs duci, regiq; ſinant; agnoſcentes ſe id eſſe quod ſunt; nempè, rudes, ac indoctos ſubditos, præferendo Superiorum ſuorum

Pſal. 35. 7. Apoſtoli quos notẽt & quos aſina.

2. Mor. ca. 25.

1. Reg. 10. & 15.

Luc. 5. 4.

Mar. 16. 15.

Digitized by Google

cunque etiam locorum, & in quocunque negotio occupati ſimus. Horum etenim virtute verborum dæmon non minus à te profligatur, quam muſcæ ventilabro.

VII. *Hoc autem factum eſt, vt adimpleretur, quod dictum eſt per prophetam, dicentem: Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, & ſedens ſuper aſinum, & pullum filium ſubiugalis.* Matthæus duorum hoc loco citat vaticinia Prophetarum: quorum priorem partem Iſaias ſibi vendicat, nempe, *dicite filiæ Sion, ecce Saluator tuus venit.* Poſterior apud Zachariam hiſce verbis inuenitur: *Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem: Ecce Rex tuus veniet tibi iuſtus, & Saluator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper Aſinum, & ſuper pullum filium aſinæ.* Ioannes Euangeliſta recitat hoc Zachariæ vaticinium in hunc modum. *Noli timere filia Sion: ecce Rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ:* adiungens inſuper. *Hæc non cognouerunt Diſcipuli eius primum, ſed quando glorificatus eſt Ieſus, tunc recordati ſunt: quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei.* Nam Apoſtoli cum hæc iumenta Chriſto Saluatori adducerent, haud quaquam aſinæ ac pulli myſterium aſſequantur, in ſcripturarum lectione necdum ſufficienter verſati. Verum poſtquam Dominus obita morte, ac reſuſcitato corpore, in cœlum glorioſus conſcenderet, per ſancti Spiritus miſſionem earum mox redditi ſunt capaces; intelligentes Iudæos ita ſingula quæque peregiſſe, prout vaticinijs Prophetarum olim fuerat prædictum. Cæterum, duo hi Euangeliſtæ, non verba, ſed potius mentem prophetarum citant: vt vel hinc doceamur, quod tanquam ſpirituales Eccleſiæ ſuperiores, vna cum ſuis ſucceſſoribus, authoritatem habeant, diuinarum literarum ſenſum, prout Spiritus S. ijs ſuggerit, interpretandi. Cum idẽ ille Spiritus, qui olim inſtituit Prophetas, etiam penes ipſos indubitanter ſit. Quapropter quando aliqua de genuino ſcripturarum intellectu agitatur quæſtio, non debet quiſque ſuo eas interpretari arbitratu: prout etenim homo eſt affectus, ita & ſcripturas exponit; adeo vt hinc ſæpè craſſiſſimè hallucinetur, dum peruersè eas interpretatur. Quemadmodum de ſui temporis hæreticis non immeritò D. conqueritur Petrus, ꝙ *cum ſint indocti & inſtabiles, deprauarint* B. *Pauli epiſtolas, & cæteras ſcripturas,* ad propriam perditionẽ. Recurrendũ potius, ad ſucceſſores

Iſa. 62. 11.
Zach. 9. 6.
Ioan. 12. 15.
2. Petr. 3. 16.

ceſſores

teſſores Apoſt.quibꝰ Chriſtꝰ poſt reſurrectionē ſuā *aperuit ſenſum* intelligendi ſcripturas, mittendi illis ad hoc Spiritum S. Luc.24.45.

Nota hic *inprimis*, Euangeliſtas ſolitos Teſtamenti Veteris teſtimonia in mediū proferre ad confirmationē eorum, quæ Chriſto acciderunt. Vt nimirū *primo* ſignificarēt, illū eſſe verū Meſſiā, toties à Prophetis promiſſum. *Deinde*, vt nos doceant, etiā ſemper oculos conijcere in res illas Eccleſiæ, quæ nos aliquando præceſſerunt, inhærēdo Propheticæ iſti admonitioni: *State ſuper vias, & videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea.* Quemadmodum enim magnopere fidem corroborat, quod videmus dogmata noui teſtamenti, ad amuſſim Legi reſpondere; ita nullatenus quoque ambigere debemus, de modernis Eccleſiæ præceptis; quæ eadem ſunt, & in omnibus cum antiquis conueniunt. Hinc eſt quod recte inquit Lirinenſis Vicentius; *Adnuntiare aliquid Chriſtianis Catholicis, præter id quod acceperunt, nuſquam licuit, nunquam licebit: & anathematiſare eos, qui adnuncient aliquid, præterquam quod ſemel acceptum eſt, nunquam non oportuit, nuſquam non oportet, nuſquam non oportebit. Quæ cum ita ſint, eſtnè aliquis, vel tantæ audaciæ, qui præter id quod apud Eccleſiam annunciatum eſt, adnunciet, vel tantæ leuitatis, qui præter id quod ab Eccleſia accepit, accipiat?* Quando ergo de negotio fidei quæſtio exoritur, diligēter circūſpiciendum, quid orthodoxi priſcæ ætatis Patres de ea ſenſerint, nō quidē vno tantummodo in loco, qui facilè à veritatis norma queat detorqueri (nōnullę etenim Prouincię hæretica ſunt prauitate corruptæ, & ab Eccleſiæ gremio auulſæ) ſed per totū terrarū orbē. Ad ꝙ idē Vincentius, aureā nobis reuera præſcribit regulā: nēpè in Eccleſia curandū eſſe, vt teneamus id ꝙ *Vbique*, ꝙ *ſemper*, ꝙ *ab omnibus* eſt creditū: ſequēdo nimirū in primis *Vniuerſitatē*, ſicuti vbiq; docetur; *Antiquitatē*, ne à Patrū veſtigijs deflectamus; *Conſenſionē*, ne aliter credamus, quam vnanimi veterum conſenſu creditum eſt; à quo ſi particularem prouinciam deſciſcere conſpexeris, adhære corpori: & ſi fortè maior pars perfidia fuerit corrupta, ſicuti Arrianiſmi tempore ſub Arrianorum Imperatoribus, tunc firmiter tenebis illud, ꝙ Patres olim vnanimiter docuêre. Antiqua namque orthodoxæ Eccleſiæ traditio, firmum eſt reli-

Cur Euangeliſtæ citarint vetus Teſtamentum?

1.

2.

Hier.6.16.

Cap.14. Commonitorij.

Ibid.c.3.

Hom. 4. in 2. ad Theſſ. religionis noſtræ firmamentum, de quo nimirum Chryſoſtomus: *Eſt traditio, ne quæras amplius*, ac ſi diceret, Eccleſia ab initio per totum terrarum orbem ita docuit, ergo, quin ita credendum obſeruandumque ſit, ambigere noli. Simili quoque modo Diuus Paulus ſuam, de velandis in Eccleſia mulieribus,

1. Cor. 11. 16. diſputationem concludit, dicens: *Si quis videtur contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.* hoc eſt, ſi quis meis nolit contentus eſſe rationibus, quibus probaui, mulieres orationis tempore, dum in Eccleſia precantur, velari oportere; ſciat, ita ex diutino Eccleſiæ vſu fieri conſueuiſſe: adeo vt hæc plurimorum annorum conſuetudo, quaſi Apoſtolica quædam traditio, rationes omnes exſuperet.

Figura mōtis Sion. Nota *ſecundo* in hiſce verbis, *Dicite filiæ Sion*: tria conſideranda occurrere. *Primo* quidem, montem Sion cæteris montibus multò fuiſſe excelſiorem, in modum theatri, forma ſemi-

2. Reg. 5. circuli vrbem toto Auſtrali tractu ambientem: in quo & Da-

3. Reg. 7. uid munitiſſimam arcem, & Salomon regale ſuum palatium

Epiſt. 17. cap. 3. in fine. conſtruxerat. Hic mons nominabatur *Sion*, hoc eſt arx, ſeu ſpecula, inquit Hieronymus: quia inferiorem vrbis partem,

Ioel 2. 3. in qua templum erat, obtegebat. Quin & à prophetis *mons*

Myſteria quæ in mōte Siō geſta. *ſanctus* appellatur; ob res eximiæ dignitatis, ſanctimoniæque, quas Chriſtum illic aliquando operaturum, ſpiritu prophe-

1. Matth. 26. tico præuidebant. In hoc namque monte vltimā peregit cœnam, in qua venerabile altaris Sacramentum inſtituit. *Deinde*,

2. Ioan. 20. ipſa reſurrectionis ſuæ die, Sole iam ad occaſum vergente, illic diſcipulis, foribus clauſis, videndum ſe præbuit, largiendo illis Spiritum ſanctum, ad remittendum peccata, ſcripturaſ-

Luc. 24. que intelligendum. *Tertiò*: octiduò poſt ad eundem reuerſus

3. locum Thomæ vulnerum ſuorum cicatrices palpandas exi-

4. Act. 1. buit. *Quartò*: Poſt Chriſti in cœlos aſcenſum, Matthias illic in Apoſtolum eſt electus, in locum videlicet, *de quo præuaricatus*

5. erat Iudas. *Quintò*: illic in Pentecoſte Spiritus ſanctus ſuper

Act. 2. Apoſtolos, alioſque Chriſtianos primus deſcendit. *Sextò*: eo-

6. dem in loco Iacobus minor primus Hieroſolymorum ab

7. Apoſtolis creatus eſt Epiſcopus. *Septimò*: primum Apoſtolorum Concilium illic eſt habitum, & Chriſtianæ fidei Symbolum,

Digitized by Google

bolum, Canoneſque Apoſtolorum, aliaq; vtiliſſima decreta illic, compoſita promulgataque: quæ quidem omnia, Nicephoro teſte, hic pro maiori parte inſtituta creduntur. *Octauo:* in hac eadem domo congregati erant Chriſtiani, cum *ſine intermiſſione*, pro liberatione Petri, Herodiano concluſi carcere, Deum deprecarentur: vbi & prima Chriſtianorum fuit Eccleſia, quã Cyrillus Hieroſolymitan. Antiſtes, *Apoſtolicam* fuiſſe cognominatam adſerit. Quem locum Helena Imperatrix poſtmodum Auguſto, ac famoſiſſimi nominis templo, vti teſtis eſt Nicephorus, condecorauit. Quo in templo, ætate Hieronymi oſtendebatur marmorea illa calumna, Eccleſię porticum ſuſtinens, infecta cruore Domini, ad quam ligatus fuit Saluator, ac flagellis cœſus. Ideoque per hanc vrbem meritò ſancta deſignatur Eccleſia: quæ *in primis* firmiſſimæ innexa petræ, Petri fide nititur, quæ etiamnum in eius ſucceſſoribus inuiolata perſeuerans, nullo æuo obliteranda eſt, adulterandave. *Secundo*: eſt ciuitas *ſuper montem* poſita, quæ abſcondi non queat, quòd omnium oculis ſit expoſita. *Tertio*, magis ſurſum vergit ad cœli conuexa, quàm Iudæorum templum, inferiorem vrbis locum occupans. Omnia namque ſanctæ Eccleſiæ myſteria promiſſaque, cœleſtia ſunt; & ad cœlum perducentia.

Libr. 2. hiſt. c. 3. — 8. — *Actor. 12.* — *Catecheſi 6.* — *Lib 8. c. 30.* — *Hier. ep. 27. c. 4 in prin.* — Sion Eccleſiæ typus. — 1. — *Matt. 16.* — 2. — *Matt. 4. 14.* — 3.

Secundum eſt, quod iuxta literalem ſenſum per *filiam Sion*, habitatores Hieroſolymitanæ vrbis intelligere oporteat, qui de Chriſti aduentu præmoniti erant, ab his nimirum, qui Bethania venerant, quique ipſum Aſinis inſidentem conſpexerant, ac præcurrendo ciuibus, vt quàm honeſtiſſimè Dominum exciperent, nunciauerant. Ad ſecundum veriorem myſticum ſenſum; Chriſtiani, qui in Saluatorem crediderant, deſignantur, vt cum eximia cordis lætitia eum exciperent. Quinimò, nos ipſi quoq; hic denotamur, qui huius aduentus per deuotam animi contemplationem, ſæpe memores exiſtere debemus.

Filia Sion. ad literam. — Myſtice.

Tertium eſt, quibusnam mandatum hoc annuncietur; nempè, *imprimis* Eccleſiaſticis, Prælatis, ac Doctoribus; quorum officio incumbit, Chriſti aduentum populo proponere, atq; adeo etiam exponere. *Deinde*: Chriſtianis paſſim omnibus,

Qui debeãt dicere?

Digitized by Google

quorum quilibet proximum ſuum ad Chriſtum deberet pertrahere, quemadmodum in ſua Apocalypſi Ioann. conteſtatur, dum, inquit: *Et Spiritus, & ſponſa dicunt: Veni. & qui audit, dicat veni:* hoc eſt, S. Eccleſia nos per ſuperiores ſuos ad Chriſtum pertrahit, & qui hunc illorum perſenſerint, debent etiam ipſi alios conſimiliter trahere.

Apoc. 22. 17.

Ecce, quid ſignet?

Nota *Tertio*, aduerbium *Ecce*; rem aliquam admiratione dignam continere. Nouum namq; *inprimis* eſt, Regem aliquem vrbem ingredi, clitellario iumento; cum alij Reges ac Principes generoſis vehantur caballis. Itaque nec ante, neque poſt Chriſtum quiſquam Regum tali equitatu Hieroſolymam eſt ingreſſus. Vnde hinc meritò Iudæi agnoſcere deberent Chriſtum Ieſum verum eſſe Meſſiam, qui ſolus hæc Prophetarum vaticinia adimpleuit: quemadmodum nos pro tali eum habemus, ac veneramur.

Zach. 9. 9.
Ioan. 12. 15.

Deinde: eximium quid eſt, moneri nos Prophetica voce ad lætitiam, idq; hiſce nimirum verbis: *Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem*, vel vti Ioannes habet, *noli timere*. Cum Rex aliquis valida armatorum manu rebellantem ſibi ſubiugauit vrbem, de vitæ, rerumque omnium temporalium iactura magnoperè periclitantur incolæ; adeo, vt ferè omnes trepident. Mundus autem totus Deo repugnabat, qui iam eius Principem profligatum venit, hoſteſque ſuos omnes debellatum: adeo vt peccatores omnes vehementer ſibi potuerint iure meritò metuere. At verò Propheta, hunc illis metum adimit, immò & ad gaudium iubilumque, hoc eſt, ad exterioris lætitiæ indicia, excitat: quod ſcilicet hic primus ingreſſus non ſit contra mundi huius incolas, ſed aduerſus principem tenebrarum harum, mundo huic imperantem. Itaque iam venit, vt totum humanum genus à diabolicæ ſeruitutis iugo eripiens, ad ſe illud benignè pertrahat, etiamſi varijs ſit peccatorum næuis contaminatum. At verò in altero ſuo aduentu, non ſolum diabolo, verum etiam omnibus ipſius complicibus, ac confœderatis vltor occurret. Quapropter, primus Chriſti aduentus, ſummis deſideriorum votis erat expetendus; ad quem tantopere anhelabant Prophetæ, quemadmodum tam Saluator noſter, quàm Diuus Petrus teſtantur,

Luc. 10. 24.
1. Pet. 1. 10.

vt aui-

Digitized by Google

ıt auidè exclamarent : *Mitte quem miſſurus es* ! *Vtinam dirum-* *Exod.4.13.*
peres cœlos , & deſcenderes ! *Rorate cœli deſuper , & nubes pluant iu-*
ſtum : aperiatur terra, & germinet Saluatorem. Alter verò aduen- *Eſai.64.1.*
us , admodum profectò terribilis erit : de quo cum gemitu *Item 45.8.*
cribant Prophetæ ; *Ecce venit Dominus exercituum , & quis pote-* *Mala.3.2.*
it cogitare diem aduentus eius? & quis ſtabit ad videndum eum ? *Dies*
ra, dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis, & miſeriæ, *Sopho.1.15.*
ies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis , dies tubæ & clan-
oris, &c. Tunc namque horrendum illud tonitru in omnes *Matt.25.41.*
trociter deſæuiet: *Ite maledicti in ignem æternum*.

Nota *Quarto*: quod dicitur *Rex*; ſiue, vt Propheta ait ; *Salua-* *Eſai.62.11.*
r : quò diſceremus , neminem perfectius dignitatis adim-
leſſe munus, quàm Chriſtum Saluatorem noſtrum. Reges
amq; ac Principes ideo à Deo donantur, vt populum ſuum
hoſtibus protegant : licet plurimi reperiantur , qui exiſti-
ent ſibi competere, vt magnam præ ſe ferant pompam, om-
aq; pro arbitratu adminiſtrent.
Quemadmodum Nabuchodonoſor, publica præconis vo- *Dani.3.5.*
ſuam adorari ſtatuam iuſſit: & Darius, regio cauerat edicto, *Dani.6.7.*
: quis aliquam petitionem à quocunque Deo , aut homine
ginta dierum ſpatio, præterquam abs ſe flagitaret. Præter-
plus à ſuis cuſtodiuntur ſubditis , quàm ipſi eos defendant:
ıia ſine diligenti armatorũ hominum, quibus ſtipantur, cu-
odia , interimerentur ab hoſtibus : ſicuti Isboſeth [a] Rex in *a2.Reg.4.6.*
tu ſuo meridians, à Rechab [b] & Baana miſerè eſt trucida- *b4.Reg.19.*
: & Sennacherib ab Adramalech ac Saraſar , proprijs ni- *37.*
rum filijs , vita eſt ſpoliatus : idque in templo Dei ſui Neſ-
:h. Verum Chriſtus multò nos plenius , perfectiuſque de
ınibus inimicorum noſtrorũ liberauit, ſaluauitque . *In pri-* Quomodo
namque , toto vitæ ſuæ decurſu, nihil quicquam operatus Chriſtus liberauit
aliud , niſi quod ad ſalutem noſtram pertineret. Docuit nos?
ippè in iuuenili ætate ſanctiſſimam ſuam genetricem , vt 1.
poſt ſuum ad cœlos aſcenſum , Apoſtolos cæteroſque
riſtianos de ijſdem inſtrueret. Vacabat laboribus , mace-
at ſe ieiunijs, vitam ducebat rigidiſſimam , dies integros
ımẽs prædicationibus, noctes verò orationibus : idq; totũ *Luc.21.37.*

nnN 2 noſtræ

2. noſtræ ſalutis ergo. *Secundo*: ipſe ſolus ſine vlla validioris auxilij manu nos protegit, quemadmodum per Prophetam conteſtatur: *Torcular calcaui ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum: circumſpexi, & non erat auxiliator: quæſiui, & non fuit qui adiuuaret.* (Iſai. 63. 3.) Ambroſius verò ait, Diuam Virginem ſub cruce conſiſtentem, præſtolatam fuiſſe occaſionem aliquam, qua & ipſa etiam pro noſtra ſalute quidquam ſua potuiſſet morte efficere; verum Chriſti paſſionem abundè per ſe valuiſſe ad redemptionem noſtram, ſine alicuius alterius iuuamine auxilioque. (De inſt. virg. c. 7.)

Nota *Quinto*. Rex TVVS. Quod reuera ingenti nobis eſſe poteſt ſolatio: Chriſtum nimirum vocari Regem noſtrum. Cui etſi *data ſit omnis poteſtas in cælo, & in terra*; adeò vt ſit Rex Angelorum, ac Dominus Cherubinorum, Seraphinorumque; præcipuè tamen hominum eſt Rex, ac Dominus. (Matth. 28. 18.) (Chriſtus Rex hominum.) Idque ideò *inprimis*; quod ſolus humanum genus pretioſi ſanguinis
1. ſui cruore in prœlio liberauit. *Deinde*, quod ex ditione noſtra
2. progenitus, peculiari nos fauore proſequatur. Vnde quemadmodum ſi quis Pontificum Imperatorumve, tua eſſet regione ſtirpeve in ortum productus, illum hac de cauſa TVVM vendicares, nominareſque; licet alioqui omnium in genere eſſet Pontifex, aut Imperator: ita Chriſtus præcipuè Rex noſter eſt, Summuſque Pontifex, cum ſit frater ac patriota noſter, vt peculiarem iam in cœlis noſtri curam agat. *Nuſquam etenim Angelos apprehendit*, inquit Paulus, *ſed ſemen Abrahæ apprehendit.* (Hebr. 2. 16.) Itaque ipſi, dum viuis, confidito, atque ad illum iam in cęlis degentem adſpirato. Sicuti namque qui in remotis ac longè diſſitis agit regionibus, magnoperè exhilaratur, ſi quem illic ſuæ proſapiæ patriæque inueniat: ita & tu, in iſta remotiori cęleſtis regni regione gaudere magnoperè debes, conſpiciendo ibidem germanum tuum, ac creaturarum omnium Regem: à quo maiori cum hilaritate excipieris, quàm olim fratres ſuos, aut etiam parentem in AEgypto Ioſephus excepit. (Gen. 47.)

Nota *Sextò*; *Venit tibi.* Non ſolum Chriſtus Rex tuus eſt, verum etiam *Tibi*, hoc eſt, tui cauſa venit. Multa quidem ſunt noſtra, ſed non omnia pro nobis faciunt; quippè quorum pleraque plus officiunt, quam proſunt. Abſalon inſigni flauentis (2. Reg. 18. 9.)

capilli

apilli decoratus fuit cæſarei , verum in proprium exitium.
)eus ad Adamum , eiuſque conſortem poſt lapſum venit; & *Geneſ. 3.*
d Cain,parricidij ſcelere cruentatum,ſed maledictionis ſen- *Geneſ. 4.*
ntiam ingeminauit, & in generali iudicio reprobis veniet,
d ad eorum damnationem. At vero Chriſtus iam nunc ad
os venit,vt opem nobis ferat. & licet plurimi ſint, qui eius
æſtolentur auxilium , ſinguli tamen tantum ab illo conſe-
uentur,quantum neceſſarium fuerit , cum ſit infinitarum o-
m.Nam qui ad mare aquatum veniunt, tantum ſinguli in-
: hauriunt,quantum volunt,cum tantæ ſit capacitatis,vt ex-
uriri nequeat. Chriſtus ad nos veniens , ſumſit nonnihil de-
oſtro , nempè humanam naturam , ex illibato ſanctiſſimæ
irginis corpuſculo, non ad neceſſitatem ſuam (quippe,qui
auide atteſtante , *bonorum noſtrorum non eget*) ſed vtilitatem *Pſal. 15. 1.*
oſtram; vt ſic aſſumpto ſuo corpore , melius pro nobis poſ-
mereri,illudque hinc in cęlum, aſcendens nobis in pignus
ioris relinqueret. Vnde præclarè admodum & aureè S.
iomas: *Vnigenitus,* inquit, *Dei filius, ſuæ nos volens diuinitatis eſſe* *Serm. de S.*
ticeps,naturam noſtram aſſumpſit , vt homines Deos faceret , factus *Euchariſt.*
no. Et hoc inſuper quod de noſtro adſumpſit , totum nobis contulit ad
item. Corpus namq; ſuum pro noſtra reconciliatione in ara crucis ho-
m obtulit Deo Patri , & ſanguinem ſuum fudit in pretium ſimul &
acrum. Et, nihilominus corpus ſuum in cibum , & ſanguinem ſuum
otum, ſub ſpecie panis, & vini, ſumendum fidelibus dereliquit. Hinc
, quod huius rei admiratione attonitus Chryſoſtomus ex- *Libr. 3. de ſa-*
met: *ô miraculum, ô Dei benignitatem: qui cum Patre ſurſum ſedet,* *cerdo. &*
lo ipſo temporis articulo ſacerdotum manibus pertractatur. Carne *Hom. 2. ad*
aſcendit in cœlum, et eandem hic nobis reliquit. Vnde ſicuti Chri- *pop. Antio-*
: in vita ſua hominum operatus eſt ſalutem , ita & iam ad *chenum.*
nines iuuandos venire paratus eſt , ſi ſincera eum inten-
ıe ſuſcipiant. Nec formides menſam Domini,quotieſcun-
: poteris accedere ex qua non venenum , ſed panem vi-
n percipies, *ægrotantium* nimirum *animarum* , vti recte, in- *Lib. 5. de Sa-*
t, Ambroſius, *medicinam.* *cra. c. 4.*

Nota *Septimò*, ſalutem illam quam Rex ac Saluator noſter *Salus à*
ɔis adfert, non eſſe corporalem aut temporalem ; vti per- *Chriſto*
am opinabantur Iudæi; ſed Spiritalem , in æuum durantē: *quæ.*

nempe peccatorum condonationem, internam conſcientiæ tranquillitatẽ, Patris reconciliationem, adeoq́ue æternam in cœlis habitationem. Quicquid enim temporaneum eſt, gaudium non meretur: vnde Apoſtolus monet; *vt qui habent vxores, ſint tanquam non habentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur*. Idq́ue ideo *inprimis*, quod mundi huius figura, ac inanis lætitia citiſſimè prætereat. *Deinde*: quod terrena lætitia communiter plus mali, quam boni ſecum vehat; vti in Salomone, atque Abſalone liquet. Nihilominus Chriſti merita tam ſunt infiniti valoris; vt per ea, omnia quæcunque excogitare poſſimus bona, nobis conciliauerit. Ideoq́ue Eccleſia *per Chriſtum Dominum noſtrum*, etiam felicem temporalium rerum ſucceſſum precatur. Vt hinc doceamur, omnia nos in Chriſto, ac per Chriſtum poſſidere; nempè, ſpiritalia, ac temporalia; cœleſtia, ac terrena, interna, & externa, momentanea denique, ac ſempiterna.

1. Cor 7. 29. Temporanea non merentur gaudium. 1. 2.

Zach. 9. 9. Chriſtus manſuetus.

Nota *Octauo*, Regis noſtri conditionem, nempè, *Manſuetus*; quod Propheta exprimens, *iuſtus*, inquit, *& pauper*. Regibus namque ſincerum exercentibus iudicium, competit inſigni animi manſuetudine præditos eſſe: vt ſemota omni priuata paſſione, aliaq́ue ſenſuali affectione, nil niſi quod æquum iuſtumq́ue eſt, decernant. Hinc eſt quod Hieremias de diuina loquens ira, vocat eam *columbinã*, ſeu *gladium columbæ*, quòd ſine praua animi paſſione, mala, vindicet, inſtar columbarum felle carentium. Eſt etenim Chriſtus præcipuus æquitatis amator: qui Patrem ſuum ob hominum ſcelera graui commotum ira conſpiciens, alia potuiſſet, eum placandi inuenire remedia; prout in horto inſinuaſſe videtur, dicens: *Abba, Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt: transfer calicem hunc à me*, id eſt, alia tibi ad manum redemptionis ſunt adminicula, quia omnipotens es.

Hier. 15. 31. *Ibid 50. 16.* *Mar. 14. 36.*

Verum enimuerò, quandoquidem nullum fuit conuenientius conſeruandæ iuſtitiæ remedium, quàm morte pœnas luere, idcirco libens, volenſque hanc oppetens, operæ pretium putauit, vt ſanguinis ſui effuſione diuinæ iuſtitiæ faceret ſatis. Simile quid fere de Zeleuco legimus, qui ſaluberrimis vtiliſſimiſq́ue legibus Locrenſum vrbem inſtituit: cuius cum

Valer Max, l. 6. c. 5.

Digitized by Google

ım filius adulterij crimine damnatus, ſecundum ius à patre ›nſtitutum, vtroque orbandus eſſet oculo, ac tota ciuitas in ›norem parentis, neceſſitatem pœnæ adoleſcentulo remit- ndam cenſeret, aliquamdiu repugnauit. Ad vltimum verò, ›puli precibus euictus, ſuo prius, deinde filij oculo eruto, terum vtrique reliquit. Ita debitum ſupplicij modum legi ddidit, æquitatis admirabili temperamento, ſe inter miſe- :ordem patrem, & iuſtum legis latorem partitus. Quod he- ›icum facinus, gentilium literis magnopere, ob admiran- ım æquitatis rationem, concelebratur. Sed quantò dig- .ori laudum præconio CHRISTI extollemus iuſtitiam, .dicibili ſociatam charitate, qui omnem ſatisfactionis in rationem ſuſcepit, eripiens ſectatores ſuos ex totius pœ- æ reatu? Quotquot etenim ſcelerum flagitijs coopertus ſit omo, tamen per ſalutaris vndæ lauacrum ab omnibus ex- ıatur.

Nota *Nono*; ſignum noſtri Regis eſſe inſidere *aſinæ ac pullo.* Inſigne Chriſti. :ertè mundi huius principes hiſce haudquaquam agnoſcũ- ır indicijs; ſolus Chriſtus (*cuius regnum non eſt de hoc mundo*) *Ioan.18.36.* uiuſcemodi humilitatis ſignis conſpicuus redditur: nempè, er præſepe, lignum crucis, alapas & ſputa, bouem & aſi- um. Is etenim quemadmodum hic aſini vſus eſt adiumen- ›, ſic & natiuitatis tempore præſepio impoſitus, tepido a- ni flatu calefactus eſt: quando ſecundum Abacuc, *in me-* *Abac.3.ſecũdum expoſition.70.* *o duorum animalium cognitus fuit*: & [a] *bos cognouit poſſeſſorem* *um, & aſinus præſepe Domini ſui*, vt paſſim exponunt Patres *a Iſai.1.3.* ıaximè Gregorius Niſſenus, [b] Ambroſius, [c] Hieronymus, *b Orat. de Natiuit.* Gaudentius, [e] & cæt. Eſt enim humilitas euidens CHRISTI *c Lib.2.in Lucam.* ıdicium; quam & nos ſectari voluit [f]. Vnde quemadmo- *d In Epitaph. Paulæ c.4.* um mechanicus ex artis ſuæ inſtrumẽtis dignoſcitur; atq; ex *e Tract.8.in Exod.* :mis miles; ita Chriſtiani inſigne, humilitas eſt. Nam hæc, vt *f Matt.11.29.* .t Hieronymus, prima Chriſtianorum eſt virtus; ac præci- *In Epitaph. Paulæ ca.7.* uum armorum genus, quod diabolus pertimeſcit. Vigilare *Matth.8.* :iunare, laborare, aduerſa omnia tolerare, & Deum orare, et- :dæmon, vti ex Euãgelio cõſtat, poteſt: at nullatenus ſeſe hu- ıiliare. Hinc quodã tẽpore Machariũ adiens; qui fit, inquit, *Par.2.vit. Patrum.* uod ſemper mihi aduerſeris Machari? cùm ego multò ſtri-

Digitized by Google

ctius ieiunem, quàm tu; quippè, qui nihil vnquam cibi, potioniſque ſumo, & longè alacrius vigilem, qui noctes omnes inſomnes tranſigo: niſi quod ſola humilitate, cuius nihil habeo me ſuperas? & cum S. Martino obijceret, quod inſignes ad monaſterium ſuũ admitteret peccatores: Ille; immò, inquit, ea de cauſa id facio, vt per humiles pœnitentiæ exercitationes, peccatorum remiſſionem conſequantur. Et tibi promitto ſi cum vera contritione, & humilitate, Deum pro facinorum tuorum condonatione preceris, eam te obtenturum ac ſalutem adepturum.

Sulpit. in eius vita.

Quamobrem diligenter te in virtutis huius ſtudio exerce, quæ, Cypriano[a] *totius eſt ſanctitatis fundamentum:* & Chryſoſtomo[b] *virtutum omnium fons & origo:* Bernardo[c] *ſpiritalis vitæ fulcrum:* Auguſtino[d] *conſeruans virtutem charitatis:* Gregorio[e] *vitiorum expultrix;* & *virtutum omnium* Hieronym.[f] *conſeruatrix:* Sicuti namq; frequenti lectione ſcientia acquiritur, inquit Bernardus,[g] & per patientiæ exercitationem, animi tranquillitas; ita per humiliationem, humilitas.

a Ser. de Nat. Domi. b Hom. 15. in Matth. c Epiſt. 87. d In ca. 2. ad Ga'at. e Li. 7. Mor. c. 23. & lib. 8. ca. 36. f Epiſt. 14. ad Celant. g Epiſt. 87.

VIII. *Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut præcepit illis Ieſus: & adduxerunt aſinam, & pullum.* B. Lucas, inquit horum iumentorum Dominos, Apoſtolis dixiſſe, *quid ſoluitis pullum?* Illos autem reſpondiſſe; *quia Dominus eum neceſſarium habet.* Vnde nota hic *in primis*, animalia hæc non vnius fuiſſe Domini, ſed multorum; adeo vt ſecundum Bedam, communia illis ex æquo fuerint. *Communia* autem veteri in lege immunda cenſebantur. At vero pij Chriſtiani non niſi vnum habent Dominum, nempè Chriſtum Ieſum, ad cuius honorem omnes actiones cogitationeſque dirigunt. Peccatores contra tot habent Dominos, quot paſſiones, ideoque immundi ſunt; ita, vt cœlum ingredi non poſſint, in quod teſte Ioanne *nihil intrabit coinquinatum.* Vnde ſi quis ab hac emundari velit coinquinatione, is ſe ab Apoſtolis, eorundemq; ſucceſſoribus ſolui permittat, atq; ad Chriſtum adduci: vt hic aliorum emancipatus ſeruitio, ſoli Chriſto famuletur.

Luc. 19. 33. Act. 10. 14. Apo 21. 27.

Nota *Secundo.* Apoſtolorum ac iumentorum obedientiam; quam quemlibet pro ſui ratione ſtatus imitari fas eſt. Hic náque duo hominum deſignantur genera; de quibus Pſalmiſta:

Homi-

Iomines, & iumenta ſaluabis Domine. Per Apoſtolos quippè, ſig- *Pſal. 35. 7.* **Apoſtoli quos notēt & quos aſi-na.**
.antur docti, ac prudētes. Per aſinos vero rudes, ac ſimplices;
|ui doctioribus prudentioribuſq; ſeſe debēt ſociare, vt ab ijs
rudiantur, inſtruanturque, inquit Gregor. quemadmodū a-
næ B. Iob, *iuxta boues paſcebantur.* Vtrumq; autem hoc genus, *2. Mor. ca. 25.*
oc eſt, tā doctorum quàm indoctorum, tam ſubtiliū quam
udium, debet tripliciter in obedientię virtute conuenire. *Pri-*
io; vt ſimpliciter id quod imperatur, perficiant. *Deinde:* vt libē-
es id faciant, etiamſi ſi alias adferat nonnihil moleſtiæ. *Poſtre-*
iò; vt captiuantes intellectum, non curioſè mandati cauſſam
ercunctentur. Idque exemplo Apoſtolorum, qui cum nun-
uam Chriſtum equitantem conſpexiſſent, atq; adeo mirari
orſan, cur hæc ſibi adduci animalia iuſſerit, potuiſſent; non
ımen cauſam ſciſcitati ſunt: quia magnam nouerant, ſimpli-
is obedientiæ laudem, eiuſque fructus alias quoque experti
ıerant. Hinc Saul à parente, perditas requirere aſinas iuſſus, *1. Reg. 10. & 15.*
egiam inuenit dignitatem; qua per inobedientiam rurſum
xcidit. Petrus ad Chriſti imperantis vocem rete in mare ia- *Luc. 5. 4.*
iens, ingenti piſcium locupletatus captura, animarum piſca-
or, ac generalis Chriſtiani ouilis Paſtor effectus. Eiuſdem im-
erio, Apoſtoli licet rudes mundo prædicantes, Euāgelio to- *Mar. 16. 15.*
ım terrarum orbem illuſtrarunt. Obedientia namque non
xercetur vnquam fruſtra, quin ſemper aliquid vel in te, vel
ı proximo tuo operetur boni. Diſcrimen autem obedientiæ
ıter hæc duo hominum genera, illud forſitan eſſe poterit;
uod docti, ac prudentes, ingenium ſuum melius applicare
ueant, non quidem ad examinandum, diſcutiendumque id,
uod à ſuperioribus iniungitur; ſed potius, vt *in primis*, compe-
ntē aliquam excogitent rationē, quò promptius ad obſequiū
iſponantur. *Deinde:* quòd conuenientius Superiores omni cū
uerentia queāt admonere, ſi fortè per ignorantiā quidpiam
ręciperent, quod vel diuinis contrarium eſſet mandatis, vel
ccleſiæ præceptis, vel ipſis regulis, aut vitæ, quod amplexi
ınt inſtituto; neq; enim omnes Superiores in omnibus ſunt
xercitati. Simplices verò optimè rebus ſuis conſulent, ſi ſe ab
ijs duci, regiq; ſinant; agnoſcentes ſe id eſſe quod ſunt; nem-
è, rudes, ac indoctos ſubditos, præferendo Superiorum ſuo-

rum prudentiam ac diſcretionem ſuæ inſcitiæ: vt illorum voluntatem & iuſſionem proprio intellectui anteponant, quàm quaſi pro regula habent. Nihilominus tamen, ſi quid ipſis à Prelato iniungeretur, quod notabiliter diuinæ reluctari videretur iuſſioni, poterunt ſe cum humili reuerentia excuſare, certò ſcientes, Deo hominem poſthabendum. Docet id nos

Num.22.27. aſina Balaam, quæ ſtimulis fuſtibuſq; à Domino ad progreſſum impulſa, renuit; idq; ideo, quod Angelum Domini ferro armatum ante ſe ſtare conſpiceret, progredi vlterius vetantem. Cum verò nihil, quod vel Dei, vel Eccleſiæ præceptis repugnat, iniungitur, cùm Dauide dicemus: *Vt iumentum factus*

Pſal.72.22. *ſum apud te, & ego ſemper tecum*: dum relinquimus noſtra, & inſtar pueri, alienis acquieſcimus. De quo Chriſtus in Euange-

Matt.18.3. lio: *Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Hoc autem *cum primis* faciendum eſſet in obſeruandis Eccleſiæ præceptis, cui certiſſimè fidere oportet, quòd nihil contra ſponſi ſui voluntatem nobis iniunctura ſit.

Num.16. Dein nec Superioribus obmurmurandum eſt, cum Core, Dathan & Abiron: quippè quos Deus pro ſuo arbitratu regit, ſuggerens eis plura, quàm nos intelligamus. ideoq; non decet negotia Principum, Prælatorumque, quæ non capis, ſcrutari; nam & ſine emolumento id fit, & cerebrum turbat, vel conſcientiam maculat.

In 21.Matth. **Solus Matthæus aſinę meminit.** Nota *Tertio*: cùm B. Anſelmo, inter quatuor Euangeliſtas, ſolum Matthæum *aſinæ* meminiſſe; cæteris tribus, *pulli* tantum mentionem facientibus. Idq; ideo, quod illi gentibus ſcripſerint, ille verò Iudæis: vnde probè nouerat, & hos per *aſinam*, & illas per *pullum* ſignificari. Vnde & Iudæos ad Chriſti doctrinam inſtigare voluit: à quo non ſolum vocati erant, ſed

Rom.15. & ſalutaribus monitis, vti Paulus teſtatur, inſtructi. Qui cum deſpectui eum haberent, deſciſcentes ab ipſius doctrina, etiam miſerè derelicti ſunt; vt eorum locum ac gentem Turcis, gentibuſque ſubiecerit. Itaque noli vnquam ipſum deſerere; vt potè tui non egentem, & facilè reperientem, qui meritorum tuorum coronam, ſi eam aſperneris, conſequatur. Iſtius

2.Mach. 5.19 tibi in mentem ſæpè veniat, quod Scriptura ait: *Deum non propter locum gentem, ſed propter gentem locum elegiſſe.* Quiſquis Deo ſeruit,

ſeruit,is ab ipſo cum omnibus quæ poſſidet,honorabitur;qui verò eum deſerit,deſeretur.

Nota *Quarto,* Apoſtolos non aſinam ſolùm, ſed & pullum adduxiſſe: cùm Chriſtus non tantum parentes, ſed & eorum liberos expetat:vtpotè,quos Chriſtus nonnunquam tenacius diligit,quam parentes ipſos; tum, ob feruentem innocentiæ puritatem;tum,ob ſingularem caſtitatis munditiem. Nam in parentibus paſſiones frequenter altas iecerunt radices, ſuntque eximia virginitatis aureola priuati: cùm interim pueri teneræ ſunt plantulæ,caſtiſſimæque virgines, adeo vt virginitatis palmam Chriſto queant offerre, illumque ſibi in ſponſum adſciſcere. Hinc de talibus; *Sinite*, inquit *paruulos, & nolite eos prohibere venire ad me talium eſt enim regnum cælorum*.De parentibus autem ſcribit Paulus; *quod per filiorum generationem ſaluabuntur,ſi permanſerint in fide,& dilectione*:hoc eſt,interprete Hieronymo,ſi tales genuerint filios, qui virgines permāſuri ſunt: & quod ipſi perdiderunt,acquirant in liberis: damnumq; radicis,& cariem,flore compenſent,& pomis.Annoſi contraxê replicas inexplicabiles:ita vt ſuis pertinaciter inhęrentes perſuaſionibus, bonas rerum laudabilium introductiones,quaſi inuiſas nouitates explodant. Qualia in primis ſunt : octauo quoq; die confiteri,frequentare Euchariſtiam, Virginitatem Deo conſecrare,&cæt. Vnde Iudæis ſimiles ſunt,qui diuinas Prophetarū prædictiones cachinnis,vti Eſaias cōqueritur,excipientes,ſeipſos Dei verbo inidoneos efficiebāt;adeò vt longè ab hoc eſsēt aptiores:*ablactati à lacte,auulſi ab vbere*. Itaq; docemur iuuare quidem ſeniores, verum accuratiorē iuuenum habendam curam,tanquam ad perfectionis apicem,omnēq; pro amore Dei ſubeundum laborem magis capacium:nam & Monaſteria decorare, & proximorum ſaluti poſſunt incumbere.Sicuti Chriſtus pullo diutius inſedit,quàm aſinæ.

Cur aſina cum pullo?

Matt. 19.14.

1.Tim.2.15. Lib. 10. cōtr. Iouin.c.14. in fine.

Iſai.28.10.

Ibid.9.

Et impoſuerunt ſuper eos veſtimēta ſua,et eum deſuper ſedere fecerūt. IX.
Apoſtoli vtriq; animali impoſuêre veſtes , cùm ſcirent Chriſtum vtriq; velle inſidere: non quod vnum non ſufficeret,ſed quod rē admiratione dignam,eſſet facturus.Quippe qui non verbis tantum,ſed & ſignis,operibuſq; populū erudire cōſueuerat.Itaq; Aſinæ primo inſedit,inquit Theophyl.Remigius,

D.Thom.

Digitized by Google

D. Thom. alijq́, nonnulli. Deinde pullo, quò longiori vſus eſt tempore: inſinuando ſe primo Iudæos iuſtitiæ ſemitam edocuiſſe, & poſtmodum gentes, quibus ad finem vſque mundi adhæreſcet, relicta interim natione Iudaica; quæ tamen, vbi *plenitudo gentium introierit*, etiam ipſa ſubſequetur, ſicuti aſina pullum, Hieroſolymam vſque, inſecuta eſt.

Rom. 11. 25.

Nota hic in primis, quod in hac triumphali proceſſione tria perſonarum genera, ſint diuerſis exornata virtutibus. *Primo* aſini. *Deinde* Apoſtoli. *Poſtremò* turba pręcedens, ſubſequẽs, atq; obuiam occurrẽs. Ad aſinos quod attinet quibus Saluator inſidebat, Chriſtum portabant Apoſtol. veſtibus cooperti, calcantęs ramos arborũ; & folia, veſtimentaque, quibus viæ paſſim ſtratæ erant. Hi ſimplices denotãt homines, inquit Greg. Chriſto ſe libentes ſubijcientes, vt ab ipſo in cœlum prouehãtur. Plurimi autem inueniuntur ſtolidi & imprudẽtes, quibus ſarcina nimis videtur eſſe grauis, ac oneroſa, cũ rarò aliquã rerum ſpiritaliũ ſentiant delectationem. Quemadmodũ Maria Aegyptiaca, annos decẽ & ſeptẽ, poſt conuerſionem ſuam, in magna deuotionis ſterilitate tranſegit, vt peccati ſui reatũ cõdigna pœnitentiæ exercitatione aboleret. Potiuntur quidem nonnunquã quiete aliqua, ac momẽtanea contẽplatione, ſed quaſi per tranſennã. Sicuti aſinus reflectens ceruicem, Chriſti intuebatur pedes; verũ citiſſimè hæc euaneſcit: & tamẽ Chriſto nemo eſt propinquior, nemo Apoſtolicorũ veſtimentorũ ornatu inſtructior. Vt hinc docearis. quò pacto res tuæ ſeſe cũ Deo habeãt, quando internis deſtitutus cõſolationibus, varijs te oppreſſum tribulationibus inuenis. Cogita Deum tũc tibi eſſe propinquiorẽ, vti per Prophetã ait: *cũ ipſo ſum in tribulatione*. D. Anton. horrendè à dæmone cœſus, nullum diuinæ conſolationis ſenſit auxilium, verum poſt flagra Chriſtum conſpiciens, *Domine Ieſu*, inquit, *vbi eras hactenus? cur has plagas non ante ſuſtuliſti*? Cui Dominus: *Aderam equidem tui certaminis ſpectator Antoni, & quia tanta virtute, & inuicta animi conſtantia pro mei nominis gloria decertaſti, ego te viciſſim toto orbe celeberrimum efficiam.* Catharina Senenſis impuris rerum venerearum exagitata cogitationibus, cum diu multumq́; eſſet reluctata, tandẽ Chriſtum conſpicata, interrogauit vbinam tanto tempore fuiſſet: & ille;

Tria hominum genera.

Aſini quos notent.

35. Mor. c. 18.

Paul. Diac. in vita eius apud Suriũ.

Pſalm. 90. 15.

Athan. in eius vita.

Raymundus in eius vita.

& ille;ego,inquit,in medio cordis tui eram,impediens ne vllum immundæ ſuggeſtioni conſenſum pręberes,ſed potius illam execrareris. Huiuſcemodi ergo homines plus participāt, de Chriſti meritis,Sanctorumq; cōſolatione,in tribulatione, tentatione,mæſtitudine, quā alij in rebus proſperis ac ſuauib. Itaq; non abijcias animum , etiam ſi ad tempus derelictus videaris,ſed magis pro viribus adnitere, vt Chriſtum in corpore tuo portes. Clemens Alexandrin. notat pullum hunc fuiſſe iuuenculum,ac nouitium, vel vt Zacharias ait, *filium aſinæ*: vt efficiamur paruuli,ſi Chriſtum in nobis ſuſcipere velimus,atque ab ipſo dirigi,regique. *Li.1.Pedag. c. 5.* *Zach 9.9.*

Alij erant Apoſtoli,qui veſtimenta ſua aſinis imponētes,ac Chriſtū deſuper collocantes, pedites hinc inde incedebant, propellentes forſitā interdū iumēta. Per quos ſpiritales Eccleſiæ miniſtri deſignātur: quorū officiū in tribus Apoſtolorum operibus hic inſinuatur, quæ circa Chriſtū & aſinos præſtiterunt,vt hinc nimirū diſcas, omnia Eccleſiaſticorū munia, ad honorē Chriſti,proximorūq; iuuamen referēda eſſe. Horum *Primū* fuit;veſtibus ſuis aſinos exornare, ac Chriſtū ijs imponere.Per *veſtes*,Hieronym. *Primò* Apoſtolicā intelligit doctrinā;qua Chriſtianos debent imbuere,ac eorū ignorantiam tegere.*Secundo*:Imperfectus haſce veſtes adſerit, gratiā Dei;quā Chriſtiani debēt eſſe amicti: Nā, & Anſel.hoc loco ait,Chriſtus nō voluit nudis inſidere iumētis. Vnde niſi ſplēdida nuptiali veſte exornat⁹ fueris,Chriſtū nō ſuſcipies. Hæ ergo Apoſtolicæ ſunt veſtes:quippe,cū per ipſorū miniſteriū , diuinorū myſteriorū chariſmata conſequamur, dū Eccleſiæ Sacramēta nobis impertiuntur.*Tertio*:B. Chryſoſt.facultates intelligit tēporales,quarū erogatione pauperibus ſubueniēdū eſt. Quod quidē ad Eccleſiaſticos potius,quā ad ſęculares pertinet:tum, quod ipſorum bona, non niſi pauperum ſint, ſunt.n.piorum Chriſtianorū eleemoſynæ,collatæ ad hoc,vt & ipſi,& alij pauperes inde ſuſtentarētur,inquit B. Vrban. Papa: tum,quod & anima,& corpore proximorū ſe auxilio debeant impēdere;& maximè egenorū, qui ſæpè per temporalium rerum adiumēta,ad virtutis ſtudiū pertrahuntur. *Quarto*: Gregor. per *veſtes*, noſtra intelligit corpora; quibus Eccleſiaſtici, præcipuè verò Epiſco-

Apoſtoli quos notent?

Officia Apoſtolorū. 1. Veſtes Apoſtolorum quid. 1. 2. *Hom. 37.* *Matth.22.12.* 3. *Hom.67.in Matth.* *Epiſt.1.ad omnes fideles.* 4.

Epiſcopi, Paſtores, alijq; Prælati, nequaquam pro aliorum iuuamine debent parcere. Itaq; non ſolũ ingentes exantlarũt labores Apoſtoli ad peccatorũ cõuerſationem, ſed & ſanguinẽ fuderunt. Et cõplures Epiſcopi plurima, pro ſubditorum ſuorum ſalute, ſuſtinuerunt. Vnde cum graue aliquod vel peſtis, vel belli, aut alterius calamitatis ingruit periculum, non poſſunt vllatenus ſuos deſerere: niſi fortè perſecutio in ipſoſmet deſæuiret.

Aug. ep. 180. ad Honorat. Nicol. Papa 7. q. 1. Sciſcitatis.

Quemadmodũ B. occidit Athan. quẽ Arriani varijs modis perſequebantur. Nam quando Iudæi Chriſtianos Hieroſolymis perſequebantur, manſerũt illic Apoſtoli, quo aduſq; Herodes mortem ipſis intentaret. Quod quidem ideo permittẽte Chriſto factum, vt ipſius Euangelium vniuerſo annuntiarent vrbi.

a *Act. 8. 1.* b *Act. 12. 17.*

5\. *Quinto*, licebit per veſtes haſce intelligere ornatum illum, quem in honorem Chriſti, & Sanctorum Eccleſiæ impendimus; cui hæretici, cum Iuda proditore, ſeſe opponentes obſtrepunt; *Vt quid perditio hæc*? Quouis etenim tempore vſitatum fuit Sacram Euchariſtiam, & reliquias omni ornamentorum genere decorare: neque enim decet, nos à Iudæis liberalitate ſuperari: in quorum auguſtiſſimo templo, non niſi aurum, argentum, ac gemmæ pretioſiſſimæ relucebant. Verum quidem eſt ipſorum gloriam fuiſſe externam, interiorem Chriſti ſponſæ ornatum deſignantem: ſed tamen æquum non eſt, vt nos qui plus beneficiorum conſecuti ſumus, minorem Chriſto honorem habeamus. Eſt quidem internus Chriſti honor, qui Chriſto habetur optimus, nunquam tamen legimus Chriſtum externæ reuerentię exhibitionem recuſaſſe, nedum reprobaſſe, ſiue id corporali fieret reuerentia, quemadmodum tres fecêre Magi, [c] Leproſus, [d] Iairus, [e] Chananæa, [f] Cœcus, [g] Dæmoniacus, [h] alijque complures, qui in terram proruentes eum adorabant: ſiue opum noſtrarum facultate, ſicut Maria Magdalena, [i] pretioſo alabaſtri vnguento Domini pedes lauit, & caput perfudit [k]. Indecens prorſus eſt, vt fœtida noſtra corpora, menſaſque, ac ædes ſplendidè exornantes, Deum, à quo omnia nobis bona profluunt, viliori cultu afficiamus. Quod ſi obijcias eum pretioſiori ornatu haudquaquam indigere, reſpondeo te etiam

Matt. 26. 8.

c *Matt. 2. 11.* d *Matt 8. 2.* *Luc. 17. 16.* e *Mar. 5. 22.* f *Mat. 15. 25.* g *Ioann. 9. 38.* h *Mar. 5. 6.* *Matt. 8. 5.* i *Luc. 7. 38.* *Ioan. 12. 3.* k *Matt. 26. 7.*

multò

multò ſimplicioribus poſſe contentum eſſe. Et ſacræ quidem literæ ſæpè repræhendunt, puniuntque nimium corporis ornatum, verum illum qui diuino impenditur honori, aut Eccleſiæ cultui, nunquam. Quod autem ſplendor Eccleſiæ etiam non imperetur, fit *inprimis* ideo; quod recta ratio facilè ſuadeat, vt Deum tota anima, totiſque viribus, tanquam bonorum omnium munificentiſſimum largitorem, honoremus, veneremurque. *Secundo*: quod veteri Teſtamento ſufficiéter id edoceamur, in quo Deus omnem ſibi ornatum impendi, in ſumptuoſiſſimo illo Salomonis templo, mandauit. Et quamquam antiquæ legis ritus, Chriſti aduentum præfigurantes, ſunt aboliti; non tamen ſimul cum illis expirarunt ea, quæ ad bonos mores, ſummique Dei honorem faciunt, prout rectè diſſerit Beat. Leo. *Alterum* Eccleſiaſticorum officium eſt, Chriſtum aſinis imponere, vti hic dicitur: *& eum deſuper ſedere fecerunt*. Qui iumento inſidet, longè ſupereminet, & dirigit illud quo vult, nunc tardius, nunc celerius, nunc huc, nunc illuc. Simili modo diaboli cum hominibus agunt, quibus quaſi equites inſident, & prout volunt abutuntur. Chriſtus verò ſuos aſinis per Eccleſiaſticos imponit: quibus incumbit hæc tria populum docere.

Cur externus Eccleſiæ ſplédor non præcipiatur.

1.

2.

Serm. 14.

2. Officium

1. Tim. 2 10.

Primo, veram humilitatem, quæ Chriſto ſe totaliter ſubijciens, quidquid agit, ipſi ſoli, vti Dorotheus ait, adſcribit. *Deinde* ſynceram obedientiam, vt in omnibus ipſius ſequantur voluntatem, eamque perficiant. *Poſtremò* plenam, perfectamque ſuijpſius reſignationem, vt ſint ad illa quæ Chriſtus præcipit, ſine vlla exceptione, parati. Quemadmodum, aſinus hic ad eundum, ſtandum, aut onus portandum fuit paratus. Huic rei conducunt conciones, & Eccleſiæ Sacramenta: præcipuè verò Euchariſtia, quæ ad perfectionem nobis porrigitur.

Eccleſiaſtici tria debét docere. Doctrina 1. & 2.

3.

Sicuti namque hic pullus, cui nemo inſederat, ſtatim ad Chriſti aſcenſum manſuetus tractabiliſque effectus fuit, inquit, Chryſoſtomus; ita & ferocia hominum pectora, dum Chriſtum in ſe ſuſcipiunt, ſtatim manſueſcunt. Videmus eos qui frequenter communicant, ex Leonibus effici oues, agnos ex lupis, colũbas ex coruis. Ideo Deo dicatæ perſonæ nullatenus

Hom 67. in Matth.

nus deberent deſiſtere,maximè verò Paſtores, Concionatores, Confeſſarij,alijq; animarum curatores, populum ad frequentem ſanctiſſimi huius Sacramenti ſuſceptionem commouere:in quo Chriſtus ipſe ad nos venit,cœleſtium donorũ benedictione inſtructiſſimus,vt nos regat, reficiat, rectaque ad cœlum prouehat.

3.Officium. *Tertium*, Officium eſt,ad latus Chriſti, & aſini incedere,vt viarum omnium remoueant obſtacula, loqui cum Chriſto, eumque audire, audita exequi; propellendo aſinum nunc verbis,nunc ſi opus eſt verberibus.Quo deſignatur,quod Eccleſiaſtici ſemper debeant in præſentia Chriſti verſari, nec vnquam ſe ab illo longè diſiungere, ſed quouis tempore de illo cogitare,ac meditari: illum reuerendo, orando, ipſius inſpirationes obſeruando implendoque. *Secundo*,quod proximorum debeant ſaluti vigilanter incumbere, vt ſine impedimento Chriſto ſeruiant, atq; ad cœlum contendant. Itaque illorum officium *inprimis* requirit; ſancire leges, quæ ad hoc promouere ſubditos poſſint.*Deinde*:eoſdem admonere,arguere,increpare:imo & punire illos,qui in virtutum ſtudio non proficiunt vel inerti ſe otio tradunt. *Tertio*: ab Eccleſia arcere illos, qui verbo, aut exemplo deuotioni officiunt. Quemadmodum Paulus Hymenæum,& Alexandrum,& inceſtuoſum illum Corinthium Sathanæ traditos,ab Eccleſia expulit. *Quarto*:habent hoc ſummi Sacerdotes, ac ſupremi Chriſti in terris Vicarij,Petrique ſucceſſores,vt Reges ac Principes, Eccleſiæ ſubditis nocumentum inferentes,ſua queant dignitate priuare,atque in eorundem locum alios ſubſtituere. Ita Beat. Papa Zacharias anno Domini ſeptingenteſimo quinquageſimo primo, Pipinum Galliarum Regem, in locum Hilderici, qui anno ſequenti iuſſus eſt monaſterium ingredi, conſtituit. Sic Merouæorum familia regno ſpoliata eſt. Quin & Leo III. Romanum Imperium à Græcis,ad Carolum Magnum,anno Domini octingenteſimo (quod ſchiſmata fouerent,hæreſeſque paſſim inueherent) tranſtulit, circa annum Domini milleſimum. Gregorius V. idem imperium Germanis obtulit, ſeptem inſtituens Principes Electores: tres quidem Eccleſiaſticos; nempe, Archipræſules, Moguntinum, Colonienſem, ac Tre-

Eccleſiaſticorum prælatorum officium. 1. 2. 3. 4.

1.Tim.1.20. *1.Cor 5.5.*

Digitized by Google

ac Treuirenſem: totidem ſæculares, Ducem Saxoniæ, Palatinum Rheni, ac Marchionem Brandenburgenſem. Quibus adiunxit Regem Bohemiæ, qui varia votorum ſuffragia ab ancipiti vindicet. Gregorius I. ante annos mille, probè hanc Romani Pontificis agnouit authoritatem, quando in priuilegio, monaſterio Auguſtodunenſi, & S. Medardi, conceſſo ſub pœna exauthorationis, præcipit Regibus, ac Principibus, ne illa aliquatenus impediant, immutentue. Diſce Eccleſiaſticum revereri poteſtatem, quæ Eccleſiæ à Chriſto *ad bonorum ædificationem, & munitionum deſtructionem*, vt Paulus loquitur, eſt collata: hoc eſt, ad impediendos eos, qui ſeculari authoritate violenter ſeſe bonis opponunt, pioſque eorum conatus impedire moliuntur. *Epiſt. 10. l. 11.* *Epiſt. 31. l. 12.* *2. Cor 10. 4.*

Nota *ſecundo*, Apoſtolos ſe vltro veſtibus ſpoliaſſe, vt Chriſto præſtarent obſequium, quem nemo celeriter inſequi poteſt veſtimentorum ſarcina prægrauatus. cœcus ille Bartimęus, audiens ſe à Chriſto vocari, *proiecto veſtimento*, exiliens, ad eum cucurrit. Qui magna opum vi pollent, ijs, quaſi compedibus, ita ſunt alligati, vt Chriſto ſeruituri diſcedere nequeant. Adoleſcens ille, qui à Chriſto ſalutis petijt conſilium, quamquam à teneris, diuina ſeruaſſet mandata, eſſetque à Chriſto, vti Marcus teſtatur, *dilectus*, intelligens tamen omnia relinquenda, ac pauperibus diſtribuenda, vt expeditius Chriſto inhæreret, triſtis diſceſſit, vt Chriſtus ad diſcipulos conuerſus, diceret: *difficile eſſe diuites in regnum cœlorum introire*: quia in laqueum diaboli citiſſimè incidunt, quo quaſi captiui cōſtringuntur. Chriſtus cum eſſet noſtri cauſſa factus egenus, nuduſque, in conficiendo itinere celerrimus erat: qui expeditè eum cupit ſequi, optimè facturus, ſi ex ipſe ſeſe omnibus exuat: quod præſtantiſſimi quique Sancti factitarunt, quo CHRISTVM nudum nudi ſequerentur. Verum vt eum veſtimentorum, aliarumque temporalium rerum amictu melius exornes, aſinum ijs contege; hoc eſt, pauperibus diſtribue eas, non vero diuitibus, aut faſtu turgentibus, qui ad mundi obſequium ijs, vti D. ait Hieronym. abuterentur. Inde nullum Chriſto emolumentum, ſed diabolo, qui tamquam *Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ*, in ſuperborum cordibus *Veſtes exuendæ.* *Mar. 10. 50.* *Matt. 19. 21.* *Mar. 10. 21.* *Matth 19. 23.* *1. Tim. 6. 9.* *Epiſt. 26 ad Pammach.* *Iob. 41. 25.*

requieſcit.Si vero ea humilibus largiris, ac pauperibus;occa- ſionem illis præbes,vt Chriſto quietius famulentur; reddiſ- que teipſum participem iſtius gratiſſimi Deo ſeruitij, quem hoc pacto demereris,& quaſi deuincis. Quemadmodum hi Apoſtoli fecere,vt Chriſtus mollius equitaret; qui etiam eos Hieroſolyma excludere non poterat; quorum veſtimenta ſibi habebat ſubſtrata.

Quæſt 15. ad Antiochum inter ope. B. Athanaſij. Nota *Tertio*,olim ante annos mille ducentos,in quæſtioné veniſſe,*cur hic aſinus aliarũ inſtar reliquiarũ in pretio habitus non ſit ſicuti Chriſti crux,tunica,columna, aliaq; quæ ſanctiſsimi corporis ſui contactu ſacrauit?* Sed reſpondere licet, aſinum fuiſſe animal brutum,& irrationale,cui ſi quid deferretur honoris, puta- Lactan.l.1.c. 30.in fine. retur id ipſius animalis cauſſa fieri, quemadmodum Ægyptij olim diuerſi generis animantia adorabant. Nihilominus ta- men erat æquius illa animalia, quæ Chriſtum portauerãt,ob honorem Chriſti plus deuitari,quam alia.quia aliquid pecu- Hom.1.&67. in Matth. liare ex Chriſti contactu hauſerãt,adeò vt ſicut Chryſoſt.ait, Lib 3.dialog. cap.2. citiſſimè manſuefacta ſint. Memorat B. Gregorius Ioannem Pontificem, cum in Græciã ad Iuſtinum ſeniorem profectu- rus eſſet,accepiſſe in itinere, à quodam nobili miræ manſue- tudinis equum,cui vxor eius inſidere erat ſolita: verum poſt- quam Pontificem geſtaſſet,noluit fœminam admittere. Vt hinc diſcamus piorum ſanctimoniam, etiam in animalibus aliquatenus honorandam: maximè verò corpus Chriſti,ſeu Euchariſtiam,quam nihil attingere debeat,niſi ſacrum. Ita- que membra quibus hanc percipis,nempe linguam, os, gut- tur,ventrem,ac inteſtina (ſicut & Presbyteri manus ſuas)ab omni ſpurcitie conſerua. Chriſtus qui per illa ad te ingredi- tur omni honore dignus, deteſtatur quidquid indecorum eſt: Linguam ab inani loquacitate refrena, multo magis à mendacio,iuramento,ſcurrilitate, detractione,periurio,&c. Inſuper & os ab exquiſitioribus cibis, ventrem à ſuperfluita- te,cor ab immundis cogitationibus,manus à malis operibus. Memineris non licere homini ingredi per portam illam, per Ezech.44.2. quam Chriſtus Princeps eſt ingreſſus, & vbi commorandi ſibi domicilium delegit: quanto minus ergo diabolus eam 1.Cor.6.19. debet ingredi cum *membra noſtra templum ſint Spiritus ſancti,*

Digitized by Google

vt Apoſtolus ait, non debet in illis fieri *habitatio dæmoniorum*, Apoc. 18.2.
& cuſtodia omnis volucris immundæ, aut *ſpelunca latronum*.

Plurima autem turba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via. Qui paulò ante miraculoſum quatriduani Lazari reſuſcitationem intellexerant, animis commoti, CHRISTO omnem exhibuêre reuerentiam, tanquam veriſſimo Meſſiæ. Quin & Spiritus ſanctus pectora illorum erga CHRISTVM inflammauerat. De quibus hodierna die in ramorum benedictione, ita pſallit Eccleſia: *intellexit enim iam tunc illa hominum beata multitudo præfigurari, quia Redemptor humanis condolens miſerijs, pro totius mundi vita cum mortis Principe eſſet pugnaturus, ac moriendo triumphaturus.* Non quod plenè cognouerint CHRISTVM pro peccatorum noſtrorum abolitione moriturum; ſed externis oliuarum indicijs præ ſe ferebant, quod de humani generis hoſte triumphum eſſet relaturus, quod non niſi morte completum eſt. Nullus vnquam Princeps, nulluſue Rex maiore populi lætitia inauguratus eſt; neque maiori inaugurati demiſſione, qui vili inſidens aſellæ, non ad riſum ora reſoluit; ſed à longè vrbem conſpicatus, fleuit ſuper illam. X. Luc. 19. 41.

Ex hoc triumphali Saluatoris ingreſſu Eccleſia proceſſionis ſumpſit exordium, vti etiamnum in vſu eſt. Fuit olim huius rei veſtigium, ac quaſi præfiguratio quædam in veteris Teſtamento, quando arca Moyſaica ſeptem diebus quotidie à Sacerdotibus circumlata fuit, antequam Ierichuntinæ vrbis muri proſtrati, filijs Iſraël patefecêre ingreſſum. Quæ etiam inſigni cum lætitia, à Dauide in montem Sion ad peculiarem locum, & poſtmodum à Salomone, & celeberrimum templum, vniuerſo comitante populo, eſt translata. Quin & in Nouo Teſtamento, aliquot ſanctiſſimæ habitæ ſunt proceſſiones; quando Deipara Virgo filium in vtero baiulans, cum Ioſeph in Bethlehem perrexit, & anniuerſariæ ſolemnitatis ritu, cum eodẽ aſcẽdit Hieroſolyma. Cum Chriſtus diſcipulis comitatus, & hominũ turba, de ciuitate in ciuitatẽ iter egit, crucem ad Caluariæ montem baiulauit, de ligno crucis depoſitus Proceſſionum vſus. Ioſue 6. 2. Reg. 6. 3. Reg. 8. Luc. 2. 41. Luc. 24. 50.

Digitized by Google

ſepulchro inferretur, cum rediuiuus diſcipulos in [redacted], vt ſpectantibus illis, in cœlum aſcenderet, perduceret. Quæ quidem diuerſæ itiones, varia proceſſionum genera, poſtmodum in Eccleſiam introducenda, præfigurabant: nulla tamẽ illarum tam liquidè nobis demonſtrat, quo pacto in his gerere nos debeamus; quam illa qua hodierna die Hieroſolymam ſolemniter eſt introductus.

4. diuerſa proceſſionũ genera. Nota quatuor diuerſa proceſſionum genera, veteri ac laudabili Eccleſiæ ttaditione, ad nos deueniſſe. *Primum*, quando

Primum. Venerabile altaris Sacramentum ſolemniter defertur. Quod etſi gentilitatis tempore non tam patenter, celebriterque fieret; vti nunc, propter Ethnicorum perſecutionem, quibus tanti myſterij arcana patefacienda non erant: tamen omni cum reuerentia, aureis argenteiſque thecis, ſeu ciborijs efferebatur. Idque *inprimis* quolibet die Dominico; ad illos nimirum, qui iuſtis præpediti occupationibus, templum inuiſere nequibant, vt teſtis eſt Iuſtinus martyr. *Deindè*: ad ęgrotos, qui etiam olim priuatim viaticum accipiebant, quemadmodum Diuus Hieronymus de Exuperio Toloſanæ vrbis Epiſcopo commemorat. Qui etiã alio in loco huiuſcemodi pannos, ob Dominici corporis contactum, in magno habendos honore præcipit. *Tertio*: diebus Dominicis, cum ſolemnitate aliqua, efferebatur Venerabile Sacramentum, ex domo Epiſcopali, ad ædem Sacram; idque in aurea hierotheca *Dominica arca* vocari ſolita, quæ erat quibuſdam in locis tanti ponderis, vt humeris baiulari debuerit. Qua de re ſtupendum commemorat exemplum Turonenſis Gregorius: nempe matrem ſuam vidiſſe cuidam Diacono huiuſmodi thecam ferenti (erat etenim vitæ haudquaquam continentis) è manibus euanuiſſe, ac per aëra ad ſacrum altare miraculosè, quod pollutis nollet contingi manibus, perlatam fuiſſe.

Qualiter olim Venerabile Sacramentũ efferebatur.

1. *Apolo.2.ad Anto.Pium.*

2. *Epiſt 4.ad Ruſt.cap.vlt.*

Præfatio.libri Paſchalis Theoph.

3. *Con.3.Braca.cap.5.*

Lib.1.c.86.de glor.Martyr.

4. *Quarto*: Romæ vſitatum erat, vt Pontifex cum ſolemnitate mitteret Euchariſtiam, ad Catholicos eò confluentes Epiſcopos, in ſignum quod cum Primario Vniuerſalis Eccleſiæ capite communicarent; profitentes fidem, quam in Petri Cathedra inuiolatam CHRISTVS conſeruat: vti

conſta

conſtat ex epiſtola Beatiſſimi Irenæi martyris ad Victorem Pontificem, ab Euſebio Cæſarienſi citata, & qui tali eſſet ab Apoſtolicæ ſedis Præſule inſignitus teſſera, per totum terrarum orbem pro ſincerò Catholico habebatur. Hæc autem Venerabilis translatio Sacramenti, etſi olim occultè ob Ethnicorum furorem fieret, tamen omni cum reuerentia peragebatur: vt etiamnum à Catholicis fit in locis hæreticis. Diſcis hinc Venerabilis Sacramenti proceſſionem, non eſſe nouum huius temporis commentum, ſed priſcæ ætatis conſuetudinem, atque Apoſtolicam omnino traditionem; niſi quod nunc apud Catholicos publicitus, ac multò ſolemnius peragatur, accenſis facibus, campana, alijſque muſicis inſtrumentis ſonantibus. *Lib. 5. hiſt. c. 24.*

Secundum, proceſſionis genus; quando SS. circumferuntur reliquiæ. De quo memorat Auguſtinus, ſua ætate in Aphrica ad protomartyris Stephani reliquiarum deportationem, inſignia aliquot perpetrata miracula. De celeberrima illa Antiochena proceſſione, circa annum Domini trecenteſimum ſexageſimum ſecundum, qua reliquiæ S. Babylæ martyris transferebâtur, cui vniuerſus intererat populus, viri, fœminæ, magni, parui, Deum collaudentes; conſule Chryſoſtomum, & Sozomenum. fiebant autem hæ proceſſiones, præeunte Dominicæ crucis trophæo, ac luminaribus aliquot accenſis. Sicuti hac de re duo inſignia refert exempla Gregorius Turonenſis: quorum primum ipſimet euenit, deferenti S. Martini, & Saturnini, Iulianique martyrum reliquias ad quandam, quam ſolemni ritu dedicaturus erat, Eccleſiam. Cuius cum veſtibulum ingrederetur, intro proſpiciens, conſpexit ibidem ingentis ſupernaturalis luminis claritatem, totam Eccleſiam colluſtrantem, adeo vt admirandus proclamaret, ipſum Beatum Martinum illic perſonaliter præſto eſſe, quo eius deferrentur reliquiæ. Alterum verò Rhemis accidit, illa tempeſtate, qua inguinaria lues Galliarum Regnum miſerè eſt depopulata. Tunc etenim Rhemenſium populus ad B. Remigij Patroni ſui concurrens ſepulchrum, cœpit flagitare remedium. Accenſis nimirum

Secundum. Lib. 22. de ciu. Dei c. 8.

Chryſoſt. lib. cont gent. Sozom. lib. 5. hiſt. c. 11. & 19.

In glori. Confeſſo. c. 20.

Ibidem c. 69.

cereis, lychniſque non paucis, cum hymnis, & pſalmis vrbem vicoſque omnes cum reliquijs obeuntes, ne vllum quidem domicilium prætererierunt, quod non publica proceſſione inuiſerent. Quid plura? Non multos poſt dies Rhemenſis vrbis confinia fœda hæc lues inuadit. Veruntamen ad eum vſque locum accedens, quo D. Remigij reliquiæ peruenerant, vlterius nõ proſerpſit. *Tertium*, quando ſanctorum imagines ad Eccleſiam deferebantur. Hinc cum olim Iulianus Auguſtus, hæreticorum noſtrorum prodromus, circa annum Domini trecentiſſimum ſexageſimum ſecundum, inſignem illam Chriſti Saluatoris ſtatuam, quam mulier illa ſanguine fluens Cæſareæ Philippi, in rei geſtæ memoriam erexerat, eſſet demolitus: communi Chriſtiani populi deuotione, ad Eccleſiam eſt delata, vt illic in pretio haberetur. B. Gregorius Anno Domini quingenteſimo nonageſimo, cum eadem inguinaria lues Romanam Vrbem grauiter premeret, ipſumque Pelagium Papam è medio ſuſtuliſſet, in publica proceſſione B. Virginis imaginem à B. Luca delineatam ab Eccleſiæ Mariæ Maioris, ad Baſilicam Beati Petri detulit. Venientibus autem ad pontem S. Angeli, viſus ibidem in mole Hadriani, Angelus Domini, ſanguineum enſem vagina condens, in ſignum placati Dei, auditaque eſt pariter in aëre Antiphona. *Regina cœli lætare, Alleluia. Quia quem meruiſti portare, Alleluia; Reſurrexit, ſicut dixit, Alleluia.* Cui Gregorius ſubiunxit: *Ora pro nobis Deum, Alleluia.* Vt teſtis eſt B. Antoninus Archiepiſcopus florentinus. Præterea cum Perſarum Rex Coſdroas, Edeſſam graui obſidione cingeret, excitato ingenti vallo, detulêre ciues imaginem Saluatoris, Abagaro Toparchæ olim (Damaſceno adſtipulante) tranſmiſſam: ſicque cum magno pietatis ſtudio ad vallum procedentes, illud iniectis flammis in cinerem redegerunt, profligato hoſte; ſicut Euagrius commemorat. Eandem hanc imaginem Heraclius Imperator, [a] in hoſtem moliturus, ſecum ad caſtra deferre erat ſolitus, atque indubitatam victoriæ palmam referre. Et Conſtantinus Magnus ſecum in acie Labarum, ſeu crucis trophæum circumferebat. Nicetas quoque commemorat de Ioanne, & Manuele Com-

Tertium.

Soz. l. 5. c. 20. Nicep. l. 10. c. 30.

De hoc copioſius Dominica 23. poſt Pent. §. 6.

Parte 2. hiſt. tit. 12. §. 2.

Lib. 4. Ortho. fidei c. 17.

L. 4. hiſt. c. 26.

a Theoph. in Heraclio.

Lib. 1. Ioann. Lib. 5. Manuele.

Digitized by Google

Comneno, Græcorũ Imperatorib. qui ope nimirum B. Virg. victoriam ab Hungaris, ſchytiſque reportarunt, magno deuotionis ſtudio, eius imaginem in caſtris adſeruando, & ad illam orando, quã Conſtantinopolim victores reuerſi impoſuerunt currui triumphali, victoriæ largitricem ingenti veneratione publicè cohoneſtantes: plateis hinc inde vario tapetum ornatu, ac ſacris imaginibus (vti olim quoque moris erat) exornatis. Græcis anniuerſaria ſolemnitate colitur prima Quadrageſimæ Dominica: quando memoria agitur generalis ſacrarum imaginum reſtitutionis, circa Annum Domini octingenteſimum, quadrageſimum ſecundum, factæ, nempe poſt Theophili Imperatoris obitum. Cum Theodora Auguſta comitante Michaele filio, cum crucibus, ac facibus, ſolemniter admodum procedentes, imagines ſingulas, ab Iconoclaſtis loco motas, reddidêre. Quæ hic aliquanto prolixius commemoro vt antiquitatem proceſſionum, ab hæreticis exploſarum, colligeretis.

Quartum, Quando Chriſtiana plebs comitante Clero, ac Cruces præferente, ſine vllis reliquis, vel ad ſacra loca, vel ad Deum communi ſuffragio deprecandum procedebat. Qualis illa erat proceſſio, quam B. Baſilium inſtituiſſe legimus, ad montem Didymi; ad poſtulandum videlicet ſuffragia Beatiſſimæ Virginis Mariæ; templum illic auguſtiſſimum habentes: quatenus poſſent euadere intentatas Iuliani Apoſtatæ minas, qui vrbem eorum, qua ferro, qua flamma excindere moliebatur: Nec fruſtra: paulò etenim poſt, in bello Perſico infeliciter pereunte Iuliano, voti compotes ſunt effecti. Tales etiam cenſendæ ſunt illæ proceſſiones, quæ ex reſtitutione B. Mamerci, viennæ Galliarum Epiſcopi, circa annum Domini quadringenteſimum quinquageſimum ſecundum, tribus Rogationum diebus, anniuerſario ritu peraguntur. D. Greg. Papa varias huiuſmodi inſtituit proceſſiones, quarum frequenter in epiſtolis ſuis meminit: adeò vt & Siciliæ Epiſcopis demandarit ſingulis dieb⁹ Mercurij, & Veneris ꝓceſſionẽ obire. Cęterũ huiuſmodi ꝓceſſiones varijs de cauſſis peragũtur. *Primo*, ad Chriſtianæ fidei teſtificationẽ,

Quartum.

Amphiloch. in vita B. Baſilij. vide noſtram orthodoxæ fidei demonſtrationem cap. de SS. Peregrinationibus pag. 452.

Adon in Chronico.

Initio lib. xi Regiſtri.

Proceſſiones cur inſtituantur.

qua ſignificemus nos CHRISTI crucifixi imitatores, ac ſub eius quod præfertur vexillo mereri. *Secundo*: vt CHRISTO, Sanctiſque omnibus, familiam, ac quicquid in ea eſt, ſtudioſè commendemus, vt eorum reliquijs aliquid ſanctimoniæ conſequatur. *Tertio*: vt Chriſtiana plebs quę extra Eccleſiam degit, ad communes prouocetur preces. *Quarto*: vt doceamur, non ſolum geniculando, ſed & in ambulando, conſiſtendo, alijſq; corporis motibus Deum orare, eumque quouis loco ac tempore præ oculis habere. *Quinto*: ad repræſentandum diuerſas profectiones quas Chriſtus in carne, & maximè circa finem vitæ, pro nobis ſuſcepit: qui primo ex Gethſemani ad domum Annæ eſt perductus, inde ad Caypham, paulò poſt ad Pilatum, hinc ad Herodem illudendus tranſmittitur, ac reiectus morti adiudicatur, grauique ligno Crucis oneratus, ad Caluariæ montem educitur, cinctus hinc inde famoſiſſimo latrone, alijſque ſtipatus militibus necis inſtrumenta protantibus, clauos, malleos, funes, fuſtes acetum, ſpongiam, atque id genus alia. Populus qui huic ſeſe proceſſioni exhibebat, ſex potiſſimum laude, imitationeque digna peregit. *Primo*: veſtimenta ſua ſternebant in via: quod *primo* indicium eſt proceſſionis tempore, compita omnia tapetibus exornanda. Conſueuêre Chriſtiani aras præ foribus erigere, & quidquid pretioſæ ſupellectilis habebant ſuſpendere. Si enim domos in aduentum magni principis ſumptuoſis tapetibus exornas, multò certè ſtudioſius id agendum veniente Saluatore CHRISTO, vt ſua præſentia aliquam benedictionem tibi impertiatur. Hinc olim in maioribus ſolemnitatibus, aliquanto celebrius Eccleſiæ exornabantur, ſtratis humi periſtromatis, in ſignum, quod peculiari deuotionis cultu Chriſti aduenaduentus tunc ſit præſtolandus, excipienduſque. Nazianzenus adfirmat huiuſmodi periſtromata diuerſo florum genere fuiſſe conſtrata, quibus & Eccleſiæ, aræque ipſæ exornandæ ſunt. D. Hieronymus Nepotianum hoc nomine commendat, quod Bſilicas Mattyrum varijs floribus, arborum comis, vitiumque pampinis adumbrare ſit ſolitus. *Secundo*: quod ad honorē Chriſti, veſtiū ſplendor, ac ſuperfluus veſtiū

ornatus

Margin notes:
2. (beside "ac ſub eius quod præfertur")
3. (beside "aliquid ſanctimoniæ")
4. (beside "Quarto")
5. (beside "eumque quouis loco")

Populus hac proceſſione ſex egit imitatione digna.

Primum ſubdiuiditur in 5. ſignificationes.

Prima.

Orat. 21.

Epiſt. 3. in Epitaphio Nepotiani cap. 8. in fine.

Secunda.

ornatus, vti Euthymius ait, deponendus ſit, cum Pelagia Peccatrice quæ exquiſitiſſimum ornamentorum cultum Nonno Epiſcopo ad Dei honorem libentiſſimè reſignauit. Paula vidua quæ pretioſas veſtes cum viliſſima commutauit tunica, vt ſponſo ſuo Chriſto citius placeret, inquit Hieronymus. Quo corpus veſtimentorum mole magis grauatur, ac ſumtuoſo ornatu ſtudioſius excolitur, eo anima redditur deformior, turpiorque: adeò vt præfata Paula non ſine cauſſa, *Munditiam corporis atque veſtitus, animæ immunditiam dicere ſit ſolita*. Impoſſibile namque eſſe, inquit Chryſoſtomus, animæ curam gerere veſtium luxu occupatis. Sunt hęc adeo inter ſe contraria, vt vnnm alterum impediat. Itaque Clemens Alexandrinus comtos homines, Ægyptiorum templis complarat, quæ cum exterius pulcherrimè fuerint exornata, interius horrendis plena erant animalibus, nempe crocodilis, felibus, ſerpentibus, alijſque venenatis, quæ Ægyptij, pro dijs ſuis venerabantrur. In pomposis, ac faſtuoſis noſtris domicellis inuenis venuſtas facies, ſed animas abominabiles, vitiorumque paſſionibus ita defœdatas, vt non parum ſimilitudinis cum dæmone habeant. Qua de cauſa ſatius fuerit Chriſtum præſtantiori honorare ſuppellectile, vt ad animarum noſtrarum cultum eam conuertat.

In Matt. 21.
Iacobus Diaconus in eius vita.
Tom. 5. Surij 8 Octob.
In Epitaphio Paulæ epſt. 27.
Ibid. c. 10.
Hom. 37. in Geneſ.
Lib. 3. Pædago. cap. 2. in princ.
Lactant. l. 2. c. 14. in fine.

Tertio: dicit Beda ſacrificium BB, Martyrum hic ſignificari, qui amore Chriſti ſua proijcientes corpora, planiorem nobis Regni cœleſtis ſtrauêre viam. Fiebat namque plerumque, vt Ethnicorum plurimi ad Chriſtianam fidem per hoc incitarẽtur, ipſique Chriſtum ad martyrium ſuſcipiendum corroborarentur.

Tertia.
In Matt. 21.

Quarto: Gregorius, Theophylactus, & Anſelmus dicunt, illos veſtimenta ſua in via ſternere, qui corpora ſua ieiunijs, alijſque pœnitentiæ exercitijs macerantes. Spiritui ſubijciunt.

Quarta.
Greg. ho. 17. in Ezech.
Theoph. in c. 21. Matt.
Anſel. ibid.

Quinto: poteris per has veſtes, intelligere omne id quod viſum, tactumque rerum terrenarum tegit. Vnde ſciendum eſt Chriſtum hic longè alium egiſſe triumphum, quam ſolent Principes. Hi namque nudam premunt tellurem, ſed ſupra ſe habent tabernaculum vt nequeant cœli conuexa tueri. Vnde

Quinta.

Digitized by Google

tanquam animalia terrena in terra defigunt obtutus, non in cœlum: rerum terrenarum potius, quam cęleſtium amatores. Chriſtus intuebatur cęlum, terrã veſtibus coopertam inambulabat: ſignificans ſe non habere regnum terrenum, ſed cœleſte. Itaque cum in anima Dei inſculptam circumferas imaginem, debes diuinarum rerum meditationibus terrã, & quidquid, aduerſi mundus ingerere poterit, ita coram illa occultare, ac cooperire, vt ſolũ quæ ſurſum ſunt ſapias, quæ ſurſum ſunt cogites, nihil cum terrena concretione cõmertij habeas.

XI. *Alij autem cedebant ramos de arboribus, & ſternebant in via. Secũdum* honoris genus, quod turba hæc Chriſto in hac proceſſione pręſtitit, fuit, quod ramis arborum, eum condecorauerit. Quod etiamnum Chriſtianis vſitatum, quando proceſſionis tempore frondibus vias inumbrant, ſignificantes per hoc, Chriſtum veriſſimam eſſe arborem vitæ. Sanctos verò eiuſdem ramos, ſemper interiori diuinæ gratiæ pariter ac glorię ſucco, ſine vlla corruptionis immutatione virentes florenteſque.

Secundum Honoris genus.

Hilar. can. 21 in Matt. Notat B. Hilarius, arborum ramos viarum ſemitas impedere potius, quam promouere: adeò vt per hos amputatos ramos, myſticè intelligat infructuoſas operum noſtrorum actiones: quas ideo Chriſto oportebit ſubſtinere, vt ipſius inceſſu, ac contactu fructuoſæ efficiantur.

Rami myſtice.

1. Quantumcunque etenim laudabiles ſint eleemoſynæ, ac preces noſtræ, aliæque pœnitentiæ exercitationes, nullatenus tamẽ mereri poſſunt, ſi à Chriſto ſint auulſæ, id eſt ſine fide, charitate, ac honore Dei fiunt: eam ob rem neceſſe eſt, vt eas Chriſto ſubijcias.

2. *Theoph. in comm.* Theophylactus verò per has arbores intelligit homines, eximia vitæ ſanctimonia pręſtantes: à quibus frangis ramos, quãdo eorum pręclara exempla imitaris, vel bonas ipſorum inſtructiones (vti Ambroſius ait) memoria recondis.

3. Quin & filios qui quaſi rami à parentibus fructicant, per eoſdem licebit intelligere. *Pſal. 17. 3.* De quibus Regius Pſaltes, *filij tui ſicut nouella oliuarum.* Vnde qui liberos ſuos diuino ſeruitio offerunt, illi Chriſto ſubſternunt ramos. *D. Greg. lib. 2. dialogo.* Fecêre id olim Romani Senatores, qui eos B. Benedicto erudiendos tradebant. Atque etiamnum illi qui filios ad Dei ſolius honorem enutrientes, ex animo gaudent, ſi quos ex illis videant vitam amplecti monaſticam.

Cæterum

Cæterum B. Marcus, inquit, hoſce homines etiam ſtrauiſſe *frondes in via.* Quod *tertium eſt*: quippe qui herbis, frondibuſque, imo & floribus, vti ex Nazianzeno ſuperius eſt probatũ, plateas exornauerint: quemadmodum etiam hodierno tempore fieri conſpicimus. Per quod *imprimis* denotatur, bona temporalia Chriſto eſſe communicanda, eiuſque aſini pedibus vt mollius per viam incedat, ſubſternenda, hoc eſt pauperibus Chriſtum portantibus, atque Apoſtolis regi ſe ſinentibus, vti ſunt Religioſi, eroganda: non ſolum ad parcius, tenaciuſque viuendum, ſed ad commodius Deo ſeruiendum. Ita olim complures opulenti Chriſtiani, Reges ac Principes; inſignia aliquot erexerunt religioſorum domicilia, eaque ampliſſimè ad numeroſam alendam familiam dotarunt. Quin & alijs pauperibus ſunt neceſſaria ſubminiſtranda, de his quæ tibi ſuperſunt. Chriſto idipſum iubente, ac dicente, *quod ſupereſt, date eleemoſynam.* Nonnulli omnes facultates, ſecundum Chriſti conſilium, vna eademque vice ſimul in pauperes transferunt, conſeſſuri cum ipſo tanquam Iudices in generali iudicio. Qui liberali manu ſua erogauerint, cum iuſtis ad dexteram adſciti, æternæ benedictionis præmio potientur.

Tertium. Mar. 11. 8. Oratio. 11. Frondes quid? I. Luc. 11. 41. Matt 25. 34.

Secundo: per *folia* deſignantur verba vtilia ac ſalutaria, de quibus Ioannes in Apocalypſi ait, quod folia ligni vitæ gentium ſint ad ſanitatem. Foliorum ornatu Chriſtum honorant, qui proximos conſolantur, hortantur, ijſque ad animæ ſalutem auxiliantur. Non enim corporalia ſolummodò ſunt miſericordiæ opera, ſed & ſpiritualia, eo quidem præſtantiora quo ſaluti vtiliora. flores verò vt notat Gregorius, bona ſunt deſideria quæ nobis plurimum opitulantur. Sicut namque poſt flores ſequuntur fructus, ita virtutum actiones ex bonis oriuntur deſiderijs. Cum igitur proceſſionis tẽpore flores, frondeſque ſubſternis, noli cum Iudæis in vmbra commorari, hoc eſt, externis tantum cæremoniarum ritibus adhæreſcere, ſed opere id complere, quod deſignant: adſume melioris vitæ propoſitum, eleemoſynas liberaliter elargire, proximum conſolare: hæc enim Chriſto longe ſunt acceptiora, quam omnis externa foliorum conſperſio. Ioannes Euange-

2. Apoc. 22. 2. Lib. 11. mor. c. 26.

Quartum. Euangeliſta *quartum* commemorat, dum inquit, turbam quæ *Catech. 10. in fine.* venerat ad diem feſtum, *cum ramis palmarum obuiam Domino*, proceſſiſſe: quos quidem ex palmaeto quodam, quo Pharynge locus conſitus (qui etiamnum Cyrilli Hieroſolymitani tẽ- In benedictione Palmarum. pore exſtabat) conſitus erat, decerpſerant, habentes *oliuarum ramos*, vti Eccleſia hoc die concinit: per illos quidem Chriſti victoriam, quam ab hoſte relaturus erat, ſignificantes, per hos verò, illa, quæ nobis miſericordię exhibiturus erat, opera. Palma etiam apud Ethnicos victoriæ fuit indicium: quod nullo deprimatur pondere, ſed potius eo validius ſurgat, quo plus *Lib. 19. Mor. c. 25.* oneris ſuſtinet, vt pręter aliarum arborum morem, ſuperius in cacumine magis denſetur, inquit Gregorius, quam in trunco. Quod ſignificat hominem victoriæ ſtudioſum cedere non debere aduerſitatibus, aut terga vertere, ſed in virtutibus ſucceſſere, ac præliãdo fortiorem fieri. Porro vti palma, quæ põ- Quid per oleam ſignificetur. deri non cedit, victoriæ, ita Olea, pacis miſericordiæque eſt inſigne, cuius liquor leuiſſimus leuiſſimusque reliquis omni- *Lib. 2. c. 103.* bus ſupernatat humoribus, vt, Plinio teſte, etiam turbatum *Eraſ. in Chiliad.* mare tranquillet. Vnde de manſuetis Prouerbium eſt *oleo trãquilliores*. *Iſai. 53. 7.* Chriſtus præ cęteris manſuetudinem paſſionis tempore ita exhibuit, vt *inſtar ouis coram tondente obmuteſcentis, ne os quidem aperiret*, inquit Propheta. In proceſſionibus hoc ritu vtimur, quando Dominica Palmarum, cum viridantibus ramis proceſſionem ſequimur. Deinde, quando faculas ardentes ante Venerabile Sacramentum deferimus, in quibus ceræ pinguendo, Chriſti ſignificat miſericordiam, ignis vero, qui, omnia deuorans, principatum obtinet, eiuſdem victoriam. *Deu. 4. 24. Heb. 12 29.* *Deus* namque *noſter*, vti rectè, poſt Moyſen Paulus ait, *ignis conſumens eſt. Tertio*, myſticè, quando in virtutum ſtudio perſeuerantes, nullis tribulationibus cedimus, ſed animi lenitate affabiles nos omnibus exhibemus, nihil eorum quæ proximus agit in ſiniſtram partem interpretantes: ſed potius charitatis igne illa cooperientes, ac prudenti taciturnitate diſſimulantes, vel in meliorem partem accipientes. Quemadmodum olei liquor leuis eſt, cæteros humores in ſuperficie cooperiens. Et Saluator noſter ipſemet mitiſſimus fuit, *cuius miſericordia ſu- Pſal. 144.* *per omnia opera eius. Quarto*, cum eidem adſcribimus honorem

bono-

bonorum operum,quæ agimus : per triumphalem namque paſſionem omnia nobis acquiſiuit, & participes nos efficit, promouens actiones noſtras.

Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant, dicentes. Aſſignatur hic *quintum* honoris genus,quod in Chriſtũ turba contulit, ſocians ſe illi,ac triumphantis in morem deducens. D. Bernardus in hac proceſſione quatuor fuiſſe ordines conſiderat: *inprimis* præibant aliqui. *Deinde*, nõnulli ſubſequebantur. *Tertio*:aderant diſcipuli, latus Dominicum tanquam domeſtici ſatellites ſtipantes. *Poſtremo* iumentum cui Dominus inſedebat. Poſſumus & nos *quintum* ordinem adijcere : nempè, eorum qui obuiam Chriſto proceſſère,quod ſingularis erat honoris indicium. Itaque per hos ordines diuerſa hominum genera, cum Chriſto in cœlum aſcendentia deſignantur. Cuius iter etſi ipſa Aſcenſionis die ſemel eſt inſtitutum,durabit,ad generalem extremi iudicij diem. Dicens namque: *nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit, de cælo, filius hominis qui eſt in cœlo.* Inſinuat neminem eò peruenire,inquit Auguſtinus,quam qui ſecum graditur. Quemadmodum nos vſitato loquendi more dicentes,nemini nocturnis horis patere ingreſſum in vrbem niſi Regi,intelligimus non ſolum Regis perſonam,verum etiam domeſticos omnes quos ſibi adiunctos habet. Itaque Chriſto in cœlos abeunte nõ ceſſauit iſtud iter,ſed potius ſemper aliqui per illud inceſſerunt, nunc rariores,nunc frequentiores, prout quiſque vitæ ſanctimonia excelluit. Quapropter per illos qui peribant, ſignificantur, *inprimis*,veteris Teſtamenti Patres,qui antè Chriſtum,in eiuſdem fide obdormierunt,inquit Hieronymus, Beda, & alij. *Deindè*, Prælati, ait Bernardus, quorum officio incumbit, ſubditis tam vitæ exemplo, quam ſalutari admonitione ſalutis viam demonſtrare,ac reipſa oſtendere,quam ſincerè eos doceant. *Tertio*: qui pro viribus lucrandarum Chriſto animarum ſtudio incumbentes,eidem in peccatorum cordibus viã præſtruunt: quemadmodum Ioannem Baptiſtam, & alios 72. diſcipulos Chriſti feciſſe legimus: *quos binos ante faciem ſuam miſit in omnem ciuitatem & locum, quo erat ipſe venturus. Quarto*: qui flagranti igne diuini amoris ſucceſi, nullatenus eouſque expectant,

Marginalia: XII. — *Quintum.* — *Serm. 2. de feſto Palmarum.* — *Ioan. 3. 13.* — *Tract. 12. in Ioannem.* — *Præeuntes qui?* — 1. — 2. — *In cap. 21. Matth.* — *Serm. 2. in die Palmarum.* — 3. — *Luc. 1. 17.* — *Luc 10. 1.* — 4.

Alacres ad bonum. ctant, donec aliquid ipſis demandetur, verum ſpōte ad opus
1. prouolantes, plus quam iniūgitur præſtant. Tales ſunt *imprimis* homines verè obedientes, ac Superiorum nutui deſeruiētes, quorū deſideria, nō minus q̃ præcepta, pro virili implent. Sciūt namq; eorum deſiderium, Chriſti eſſe deſideriū, cuius ſunt Vicarij. vnde ſummo iure ad Chriſti perficiendam voluntatem ſe obligatos cenſent, qui eorum *deſiderium* viciſſim
Pſalm. 9:17. *exaudit*, inquit Pſalmiſta, etiam *antequam clament* ad eum, ait
Iſa. 65.24. Iſaias. *Secundo*: qui plus agunt, quam à Deo ipſis eſt iniunctum,
2. Lib. de virginit. nempe res arduas, ac perfectioni proximas, quas Chryſoſtomo teſte, ſub præcepto Deus iniungere non ſolet. Ex horum numero ſunt, qui votum caſtitatis inuiolabiliter ſeruant, qui facultatibus ſeſe vltro abdicantes, pauperibus eas diſtribuūt, qui arctiorem monaſticæ vitæ ſtatum aggreſſi continuæ carnis mortificationi inſiſtunt, &c. Hi ob altiorem virtutis ſemitâm, præſtantorem in cœlis locum promerentur.

Sequentes qui? *Secundo*, per eos qui ſequuntur; *imprimis*, ſignificantur, om-
1. nes quotquot in nouo Teſtamento fuêre Sancti. *Deinde* Ethnici omnes, inquit Beda, quos inter, & Iudęos Chriſtus Ec-
2. cleſiam vtpote, *pax noſtra, qui fecit vtraque vnum, & medium pari-*
Epheſ. 2.14. *etem maceriæ ſoluit*. *Tertio*, fideles ſubditi, qui diuinis obſequū-
3. tur præceptis. *Quarto*, eximiæ ſanctitatis Chriſtiani, qui Chri-
4. ſtum iugiter præ oculis habentes, ipſius veſtigijs, tam loquendo, quam agendo, inſiſtere cupiunt. *Quinto*, qui in proximis
5. perficere ſatagentes, quod Deus in ijs eſt auſpicatus, conceptam diuini amoris flammam vehementius in eorum pectoribus cupiunt accendere. vt ſunt probi ac fideles conſolatores, & conſiliatij, qui vtilitati proximorum quam optimè conſultum volentes, eos ad meliora quotidie ſtudens prouehere.

Ioan. 3. Quemadmodum Dominus egit cum Nicodemo, in cuius
6. animo aliquam deuotionis ſcintillulam conſpexerat. *Sexto*, qui diuinis obſequentes inſpirationibus, ſuæ fideliter inſiſtūt vocationi, cooperantes gratiæ ſibi à Deo conceſſę, ad pro-
1. Cor. 15.10. priam ſalutem, vt cum Apoſtolo queant dicere, *gratiam Dei in ſe vacuam non fuiſſe*.

Tertio

Digitized by Google

Tertio : ſtipant CHRISTI latus Apoſtoli, eorumque ſucceſſores, vti ſuperius à nobis dictum : qui Apoſtolicam ducentes vitam, cum Paulo dicunt, *Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt.* Tales ſunt qui tranquilla animi conſcientia in ſuo ad quem à Deo vocati ſunt ſtatu, pacatiſſimè, ſecurriſſimeque degunt. Comites qui? Phil. 3. 20.

Quorum nonnulli in virginitate viuunt, alij in viduitate : quidam in ſtatu perfectionis, aut coniugij: licet horum ob frequentiores *carnis*, vti PAVLVS loquitur, *tribulationes*, rarior ſit numerus. Huiuſcemodi enim plus rerum futurarum deſiderio, quam præſentium tenentur : adeo vt Apoſtolicis loquentes vocibus, ſtudioſè obſeruent, quidnam CHRISTVS ſuis ſit locutus, quidue ipſi reſponderint. Quemadmodum hiſce accidit itinerantibus, qui ad latus Apoſtolorum incedentes, cum ijs de CHRISTO ſermones miſcebant. Itaque plurimos paſſim, tam in vita monaſtica, quam etiam ſeculari reperies, qui cœleſtem in terris vitam aſſiduò meditantur. 1. Cor. 7. 28.

Quarto : ſub CHRISTO cum aſino incedunt hi, vti Bernardus ait, qui bono quidem tenentur deſiderio famulandi CHRISTO, verum oneris magnitudine premi ſe queruntur. Quemadmodum aſinus hic Domini portans corpus, nihil inde emolumenti, vel delectationis hauſit. Iſti ſunt qui in diuino ſeruitio varijs ſcrupulorum vexantur anguſtijs, vel etiam ariditate mentis, aut alijs moleſtijs. Ex quorum numero Martha cum primis fuit, quæ *turbata erga plurima*, de ſororis ſuæ quiete ſtomachabatur : & qui aliorum conſiderantes feruorem, taciti ſecum obmurmurant. Ecce iſti, & iſti tam ſunt deuoti, tam attentè precantur, tam frequenter confitentur, ego interim nihil operor boni, qui ſæpè communicans æquè tepidus, ariduſque permaneo, adeo vt indies mihi retrogredi videar. Verum notent hi, CHRISTVM non ingreſſum hoſpitium Mariæ, ſed Marthæ, & quod non niſi hunc aſinum, corporis ſui mole preſſerit. Gratias ei age, quando Subditi qui. vbi ſupra. Luc. 10.

quando vel mentis ariditate, vel aduerſarum rerum t
ſtate,alijſque moleſtijs te viſitat, tunc namque ſolitò
proximior.Eſt quidem ſarcina hæc grauis, verum mer
pioſa. Anima per aduerſitates eruditur, vt alios dein
Eccl. 34.11. ctuoſius inſtruat (*Qui enim tentatus non eſt,qualia ſcit?* i
Sapiens,)& per eaſdem nitidior efficitur,vt diuinæ gra
gitatem purius accipiat. Itaque dum dum deuotionis
tate laboras,noli vel conqueri, vel perſuadere tibi qu
quantò maior ſis ſimplici aſino,ſed potius regi te ſinas,
obediens,vt proprio arbitratu non agas;cum, multis
obfuſcatus nubeculis,lucis ſplendorem non videas. C
qui aſinum hunc Hieroſolymam perduxit, etiam te a
Ob vij Christo. na cœlorum facilè prouehet. *Quinto*: per illos qui Sal
I. noſtro prodiêre obuiam, deſignantur boni *imprimis* A
qui cum inſigni triumpho, atque ingenti animorum l
Chriſtum, poſtquam deuictò mortis aculeo rediuiuus
conſcenderet,ibidem exceperunt; vehementi cum ad
tione ei occurrentes,acclamantéſque: *Quis eſt iſte qui*
Iſa 63.1. Pſal.23.8. *Edom,tinctis veſtibus de Boſra? Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Voleba
*Athan oratio 2. in Arianos. *Pater cœleſtis,vt omnes Beatorum cateruę Spirituum
gem ſuum inſigni cum pompa,Solio ſuo ſiſterent, e
Aildeph.c.10 de virg.B. Mariæ. venerabundi adorarent.

Secundo:pauperes qui varijs conflictat,ęgritudinibus,C
a Luc.17.12. ſti auxilio cum primis opus habebant:nempe [a] Leproſ
b Ibidem. curationis ergo obuiam ei prodibant:& [b] adoleſcens, q
ſepulturam porta vrbis Naim efferebatur.

Tertio: peccatores qui ſuorum delictorum veniam p
c Luc 19.3. Chriſtum vltro adibant:quemadmodum Zachæus [c], a
d Matt.9.10. paſſim publicani [d], ac peccatrices mulieres [e] ſimiliter o
e Luc.9.39. f Matt.11.28. illi quos ad ſe ipſemet ſponte ſua inuitabat,dicens [f]. *V*
me omnes qui laboratis, & onerati eſtis. Qui ergo tali cum
veniæ accedunt,gratiſſimi ei ſunt,quia eum honore a
tes,colunt pro Rege ſuo,Redemtore,ac Saluatore.
Luc.15.22. Chriſto diſſitum te inuenis,ad eum te confer, eique o
cum filio prodigo procede, qui cum omni charitatis ſ
catione à Patre eſt receptus.Quod & tibi indubitanter
et,cuius ſalutem Chriſtus vehementius ſitit,quam tu ip

Nota

Nota hic *primo*, ex omni hac multitudine neminem Chriſto viciniorem fuiſſe, eumq; propius ſenſiſſe, quā iumentum cui inſedit, neque quoſquam eius conſpectu melius fuiſſe fruitos, quam qui ei proceſſere obuiam: qui prębant nequaquam eum conſpiciebant: qui vero ſequebantur, à tergo ſolummodo videbant: qui autem latus ei hinc inde claudebāt, ſubindè eius frui poterant aſpectu, quando faciem eo dirigebant: quod tamen continuare diu non poterant: aſinus non niſi terram proſpectabat. Per quod *imprimis* ſignificatur; Chriſtum paſſionis tempore, vti ſuperius dictum eſt, præſtò nobis eſſe, quanquam rerum aduerſarum pondere intellectus deorſum prematur, quemadmodum hic aſinus terram iugiter aſpiciebat. *Secundo*: quod homines ad meliorem frugem ſeſe recipientes ſicque Chriſto obuiam procedentes, amicabiliter eius vultum intueantur, cum nullos tam benigne, tamque ſuauiter, quam qui ſincerè de peccatis dolent, eaque corrigere parati ſunt, excipiat. Liquet hoc quando à Publicanis, ac famoſis peccatoribus inuitatus, eos non exhorruit: quando inſignem illam peccatricem aduerſus Phariſæi oblocutiones tutatus eſt: quando erraticam ouem pius paſtor in humeros ſuſtulit, &c. Vt hac ratione omnes, quotquot vbique exiſtūt peccatores; ſcelerum ſuorum veniam impetraturi accedant. *Tertio*, qui ad perfectionis ſemitam anhelantes præcedunt, ij Hieroſolymam prę oculis habent; defigentes cogitationes ſuas ad ea quæ ſurſum ſunt; vt illic diuinę beatitudinis aſpectu perfruantur. De Chriſti Incarnatione quoties libet, cogitationes inſtituere licet, quemadmodum qui præibant, poterant ſubindè reflexâ ceruice, Chriſti faciem intueri: verum communiter cum Paulo altius volantes, dicunt, *etſi cognouimus ſecūdum carnem Chriſtum, ſed nunc iam non nouimus.* Atque hic magnarum eſt vigor mentium. *Quartò*, qui ſubſequebantur, hoc eſt, vulgares Chriſtiani, qui Chriſti obſeruant mandata, vidēt eum à tergo, conſiderantes nimirum, vti B. Gregorius exponit, humanam ipſius naturam. Hauriunt inde inſignem conſolationem; quando deuotæ mentis ſtudio ea pertractant, quæ Chriſtus conuerſationis ſuæ tempore peregit, nempe pueritiam, prædicationem, miracula, paſſionem, &c. Quin & animis

Aſinus terram vidēs, quid.

Obuij quid?

Matt. 9. 10.

Luc. 7. 41.

Luc. 15. 5.

Præeuntes, quid.

2. Cor. 5. 16.

Sequentes, qui.

Lib. 33. mor. c. 6.

animis commouentur quando ancipitem rerum futurarum euentum ſibi præ oculis ſtatuunt, mortem ſcilicet, quâ nihil incertius, iudicium, quo nihil terribilius, infernum, quo nihil durabilius, &c. quę etiam ipſa, eodem atteſtante Gregorio, Chriſti queunt vocari poſteriora. *Quinto*: qui latus vtrunque claudunt; hoc eſt viri Apoſtolici, ante ſe Hieroſolymitanam conſpiciunt vrbem: quippè quorum cogitatio omnis ad cœlum dirigitur, quique etiam ipſi frequenter de rebus à Chriſto peractis meditationem inſtituentes, in earum meditatione ſtudioſius ſe exercent: tum, vt ſeipſos ad omnem virtutis progreſſum inſtituant, tum, vt proximos qua verbo, qua exemplo, ad meliora quæque prouocent.

Lib 7. Regiſt. indict. 2. epiſt. 53.

Comites qui.

Nota Secundo. Eccleſiam Catholicam quinque hos ordines in ſuis vſurpare proceſſionibus. Vbi *imprimis*, Clerus tanquam primaria Chriſtianæ Reipublicæ pars, quæ reliquis ad cœlum viam præſtruit, primum capeſſit iter. Hunc *deinde* ſeculares ſequuntur, qui ad Eccleſiaſticorum normam greſſus ſuos debent componere. Chriſto medium ſibi, inter hos, & illos, locum vendicante, vt vtroſque amoris ſui glutino conſociet, vtrorumque Creator, Saluator, Defenſor. *Tertio*: ipſe Sacerdos aſini gerens vices, baiulandi onus ſuſcipit, idque ideo *imprimis*, vt aſino nequaquam ſe præferat, ſed potius omnibus ſe modis indignum cogitet, qui talem, ac tantum Dominum ſuis portet manibus. *Secundo*: quia nullus æquè, bonas aſini conditiones conuerſatione exprimere deberet, quam Sacerdotes, quorum officio incumbit Chriſti contrectare Sacramenta, eaque populo diſtribuere. Vndè præ alijs eminere debent humilitate, ſimplicitate, patientia, ad quæuis onera: vt nil dicant, faciantque, niſi ad quod à Deo diriguntur, inſtigántur que, contenti paucis, & ad crucem Chriſti reſignati: ſicuti videmus aſinos à tergo oblonga inſignitos cruce. *Tertio*: vt in ipſa Sacramentorum adminiſtratione, non perſonę qualitatem, ſed potius Chriſtum Dominum, ipſiuſque quæ illic nobis conferuntur munera conſideremus. *Quarto*: Sacri altaris miniſtri, circa ipſum Venerabile Sacramentum præſentes ſeſe exhibent, ſolliciti ne quid deſit, eorum quę ad tanti Regis honorem dignitatemque facere vllatenus queant. *Quinto*: Catho-

Ordines hi in Proceſſionibus noſtris 1. 2. 3.

Quis aſini vices? & cur 1. 2. 3. 4.

Princip. 5. Princip.

Digitized by Google

tholica plebs Chriſto procedit obuiam, quando Eccleſiam adit, ardentib. inſtructa facibus, ac herbis, floribuſq; ornata. XIII.

O ſanna filio Dauid: Benedictus qui venit in nomine Domini, O ſanna in excelſis. Sextum hoc eſt, quod Chriſto Saluatori turba hæc præſtitit: acclamans ei Regi recens inaugurato, elatiori voce, & ſingulari deuotione, inſtigāte eos diuino Spiritu, tum quoque eius auxilium, vtpote Meſſiæ ac Redemptoris ſui implorans: nec ſolum ſenum, ſed & iuuenum voces & linguæ in laudem ſoluebantur, acclamantes, vt habet Marcus; *Benedictum quod venit regnum Patris noſtri Dauid.* Lucas vero ait: *& cū appropinquaret iam ad deſcenſum mōtis Oliueti, cæperunt omnes turbæ deſcēdentium gaudentes laudare Deum voce magna, ſuper omnes quas viderant virtutes, dicētes. Benedictus qui venit* Rex *in nomine Domini, pax in cœlo, & gloria in excelſis.* Ioānes eos qui ramos palmarū obuiā Chriſto tulerunt clamitaſſe dicit, *O ſanna Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Iſrael. Nota* hic *imprimis* populum hūc Chriſto laudes concinuiſſe iā iam ex monte oliuarum deſcendēti, ac Hieroſolyma maiori lætitiā exultādum, quo Chriſtus redditur nobis propinquior. Confirmat id B. Paulus, *gaudete in Domino ſemper, iterum dico gaudete, Dominus enim prope eſt.* Itaq; pij & Sancti, qui mundum hunc exilij loco ducunt, exhilarantur, dum mortis mentionem audiunt, anhelāt enim ad Chriſti Saluatoris aduentum, quia hic varijs preſſi ærumnis, omnē ſalutis ſpem in eum defixerunt. Vita hæc, mons eſt Oliuarum, id eſt, miſericordiæ locus: ex quo tunc progredimur, quando hinc egredimur: tunc ad iuſtitiæ locū tendimus, vt mercedis noſtræ præmium conſequamur. Beatus ergo qui in mōtis huius deſcenſu, id eſt, in vitæ termino, exhilaratur, vt in æuum gaudeat. Quin & is feliciſſimus, qui poſtquam vitæ huius peregit curſum, ſtatim prima nocte commodum conſequitur locum: is etenim nunquam malè hoſpitabitur.

6. honoris genus.

Marc. 11. 10.

Luc. 19. 37.

Ioan. 12. 13.

Quando gaudendū.

Phil. 4. 4.

Nota Secundo: primā huius prædicationis laudē Hieroſolyma, vti Ioānes teſtatur, prodijſſe: nēpe ab his qui inde obuiā Chriſto eūtes vociferabātur, *O ſanna, &c.* Luc. *Apoſtolos* idē factitaſſe ait. Quin & Matth. *pueros* idem feciſſe, teſtis eſt: adeo vt huiuſcemodi eximia pconia Princip. Sacerdotū, & Phariſæi audiētes, cū ſtomacho Chriſto obiectarēt, cur iſta animaduertēs nō

Vnde laus Domini cœpta.

Ioan. 12. ſup.

Luc. 19. ſup.

Luc.19.39. increparet diſcipulos, iiſq; ſimul cum turba ſilentium imponeret. Ex quo *primo* diſcimus quomodo Chriſti laudes per vniuerſum orbẽ longe lateq; diſperſæ ſint. Qui primo Chriſti nomen publicè profeſſi ſunt, peccatores erant, vt Maria Magdalena, quæ ingenti cum fiducia domum Phariſæi ingreſſa, Saluatoris pedes largo lachrymarum imbre abluit, capilliſq; terſit. Itẽ latro pęnitens, qui cæteris in fugam abactis diſcipulis, conſtanti voce ſuum eſſe Dominũ proclamauit. Inde paulatim Apoſtoli, poſtquã gratiâ Spiritus S. eſſent corroborati, populo Chriſti virtutem prædicarunt: è quorum numero pueri, hoc eſt pauperes, rudes ac indocti primo Chriſti fidẽ amplexati ſunt. Quibus deindè alij ſucceſſerũt, vt ſic pedetẽtim, per omnia mundi climata Chriſti nomen ſparſum, propagatumq; ſit. Diſces *ſecũdo*: huius pręconij initium Hieroſolymis, hoc eſt, è cælis prodijſſe per Spiritus S. inſtinctum qui populũ hunc ad laudes Chriſti excitabat. *Tertio*, vt liberos tuos à primæua ætate doceas, Deum ante omnia laudare, ac orare. Talium laudes Chriſto ſunt acceptiſſimæ: quemadmodum Scribis ac Phariſæis ægrè haſce puerorum acclamationes ferentibus reſpondit, *Deum ex ore infantium & lactentium perfeciſſe ſibi laudem.* Pſal. 8. 3. Quidquid puerorum animis primo inſtillatur, & firmius inhæret, & ſolidius perficitur. Si filios doces iurare, litigare, ſcurrilia proferre, fiet, vt multis te hac in re ſuperiores euadant: ſin autem eos ad preces inſtituis, atq; ad frequentem confeſſionẽ, &c. tunc in his proficiẽtes alijs bono exẽplo prælucebunt. *Quarto*, diſcis hinc inſignem Chriſti bonitatem, qui admittit præconium illorũ, quos certo ſciebat intra ſextiduũ cõcitatis animis, ad mortẽ eum flagitaturos, pariq; ſtudio vociferaturos, *Crucifige, Crucifige.* Nos proditorum noſtrorũ laudes non ſuſcipimꝰ, maxime ſi cognitum haberemus, eos paulò poſt inſidias nobis machinaturos. Chriſtus tam ſe erga eos exhibebat beneuolũ, quaſi rerũ futurarum penitus fuiſſet ignarus: docẽs per hoc, ſe talẽ de nobis ſententiã in die iudicij ꝓlaturũ, quales nos iſto tẽpore reperiet, nõ verò quales aliquãdo vel fuerimus, vel futuri fuiſſemus. Iudã ſibi in Apoſtolum Matth. 10. 4. delegerat, Nicolaum Antiochenũ in Diaconum, Saulũ in Re- Act. 6. 5. 1. Reg. 10. 1. gem, multiſq; alijs præclara aliquot chariſmata contulit, qui iam

iam perpetuo gehennæ cruciatus ſuſtinent: vt diſcas ſedulam tui agere curam, neque nimium diuinæ, quam ſemel expertus es, fidere familiaritati: ſed potius aſſiduò virtutum ſtudio inſiſtere, certus Deum ſeſe ita mutaturum, ſicut tu mutaueris. *Nota tertio*: populi acclamationes, quę partim ex Pſalmo 117. depromtæ ſunt, partim ex diuini Spiritus inſtinctu, ab hiſce hominibus ſuperadditę. Vnde B. Hieron. dicit, pſalmum hunc in Iudęorum ſynagogis celeberrimè recitari ſolitum, quod manifeſtè de Chriſto prophetet: qua de cauſſa & populo notum erat, hos verſus inde eſſe adſumtos, & Chriſtus alium quendã articulum inde ſibi aptauit dicens: *Lapidem quem reprobauerũt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli, à Domino factum eſt iſtud & eſt mirabile in oculis noſtris.* Verſiculus autem quem turba vſurpabat in Hebræo ſic legitur. *Anna Adonai, oſianna, anna Adonai hac lianna: Baruch Sabba baſem adonai.* Dictio *Anna* deſiderandi eſt interiectio, ſignificans idem quod Ah, ſiue O vtinam. *Oſianna* vero, vel vt communiter exprimunt, *Oſanna* denotat, *ſaluum fac*, originem trahens à verbo *Iaſaa* id eſt *ſalus*, vnde & *Ieſconia* pro quo nos dicimus Ieſus, ſiue Saluator. Itaque ſenſus verſiculi eſt, ô Domine ſaluum fac, ô Domine bene proſperare. *Nota quartò* populum hunc, maxime pueros, non intellexiſſe voces à ſe prolatas, tum quod Hebraicè hæc verba decantauerint, vti à Dauide ſunt ſcripta (hoc autem tunc ipſorum idioma non erat, ſed potius Syriacum, quod ab Hebraico tantũ diſtat, quantum à Latino Gallicum) tum quod ſublimiora de Chriſto prædicarent, quam ipſi poſſent complecti. Vt hinc diſcamus, non ſemper neceſſarium, vt ſingula quæque orationis verba intelligamus, neque minus fructuoſum fore, ſi orationem Dominicam latine recitemus, aut eodem idiomate pſalmos decantemus, vt Moniales, alijque faciunt, maximè quando horas canonicas legunt: tantum abeſt vt Eccleſia calumnijs ideo debeat impeti, quod ſecundum laudabilẽ priſcę ætatis conſuetudinem; in diuino officio Latinam linguam vſurpet. Scimus à multis retro annis publicas Eccleſię preces, atque adeo ipſum diuinum officium in Romana Eccleſia, hoc ſolum idiomate peractas, vt omnia Eccleſiaſticorum Annalium monumenta, ab ipſo fidei noſtræ exordio literis conſi-

Epiſt. 145. ad Damaſum.

Pſa. 117. 22

An lingua vernacula ſemper orandum?

gnata teſtantur. Apud Græcos, græcè: vel etiam quibuſdam locis Hebraicè diuinum officium peragitur: nuſquam verò idiomate materno, ſed eo ꝙ apud doctos in vſu eſt. Quemadmodum in Occidentali Eccleſia lingua Latina, in Orientali Græca viris doctis vſitatior eſt, quibus tamen maternum idioma in populari conuerſatione familiare eſt: ſicuti nobis noſtrum. Ratio autem cur materno idiomate Eccleſia diuinũ officium celebrari nolit, *prima eſt*: quod Sacerdotes peregre aduenientes, non poſſent nobiſcum aut precari, aut Sacris operari. *Deinde* vt in communibus Eccleſiæ precibus eſſet vniformitas. *Tertio*, quod id neceſſarium non ſit, cum populo nõ incũbat, ſingula quæque diuinorum myſteriorum arcana ad amuſſim intelligere, quibus ſatis eſt, vt per publicas Eccleſię voces, atque externos cęremoniarum ritus ad deuotionem incitentur. *Quarto*, etſi omnia materno cantarentur idiomate, non tamen quilibet ea intelligeret, quod Scriptura intellectu difficilis ſit, adeo vt perpauci reperiantur, qui genuinam pſalmorum (hi autem præcipuam ferè partem in diuino officio ſibi vendicant) interpretationem queant aſſequi. *Quinto*, ad euitandum abuſum, qui facillime poſſet irrepere, ſi arcana diuinorum myſteriorum verba publicitus cuilibet innoteſcant. Refert Sophronius Hieroſolymorum Patriarcha, de quibuſdam pueris Apamenſibus parentum ſuorum pecora paſcentibus, qui inter ſe colludentes mutuo ſibi aiebant vt eo more, quo ſępius in Eccleſijs Chriſtianorum Sacerdotes ſacrificantes conſpexerant, ſic etiam ipſi eadem illa per ludum, iocumquę imitarentur. Sed ecce ignis cælitus delapſus, ſaxum quo loco altaris vtebantur, & omnia quæ in eo erant penitus conſumpſit, & pueri in terram proſtrati penè exanimes corruerunt. Cum verò ſtatuta hora domum more ſolito non redirent, egreſſi parentes, eos ſine ſenſu cõſpexęre, & domum portati illa dię mentis impotes manſerunt, ſed ſequenti luce ſibijpſis redditi, totam rei ſeriem parentibus trepidi narrauerunt. Quod ideo factum credimus, ne quis per iocum myſterijs abutatur, ſed potius qua par eſt reuerentia ſemper & vbique veneretur. Mea memoria, in Germania Ruſticus quidam catulos ſuos omnes baptizauit, adhibita forma Germanica baptiſmi Lutheranorum.

Cur Eccleſia ea non vtatur?

1. 2. 3. 4. 5.

In Prato Spiritu. c. 196.

Cæterum

Cæterum, etiam particulares orationes priuatas, non ſemper opus eſt nos intelligere, modo piæ ſint. *Primo*, quia illi ſupplicamus, qui omnia intelligit, nempe Deo. Itaq; ſicuti Ruſticus Belga, Hiſpanicę ignarus linguæ, ſi quid ab Hiſpaniarũ Rege velit impetrare, porriget ei libellum ſupplicẽ Hiſpanico idiomate, quod tamẽ ipſe nõ callet, ſed cert⁹ de libri ſenſu, vtpote à fideliſſimo amico cõſcripti: externis quibuſdã reuerẽtiæ indicijs illius argumentum explicabit Regi: ita & qui Deũ orat, ſecurus eſſe poteſt, etſi latinè id faciat, modo vſurpet vſitatas Scripturæ preces, quales ſunt Oratio Dominica, Salutatio Angelica, pſalmi, hymni, quos Eccleſia decantandos paſſim pręſcribit. *Secundo*: quia contra dæmonem oramus preces noſtras optimè callentem. Paſtor Abbas hac vtebatur ſimilitudine, quam & Origenes ante illum ſuis inſeruit commentarijs. Quemadmodum, inquit, incantator, qui verbis magicis ſerpentes incantat, ſua verba non intelligit, quorum tamẽ vires ſerpentes ita perſentiſcunt, vt plurimum roboris per hæc ipſis depereat, ita & nos, etſi ſingula quæque orationum verba non intelligamus, illorum tamen efficacia tartareum illũ ſerpentem profligimus. Thomas Cantipratenſis de B. Lutgarde Virgine commemorat, quod etſi nec pſalmos, nec de Scripturis quidquam intelligeret, dum tamen verſiculum illum ſecum ruminaret, *Deus in adiutorium meum intende*. Dęmones fugari atque à prauis ſuggeſtionibus ceſſare. *vnde intelligebat*, inquit Author, *virtute verborum etiam à ſe non intellectorum dæmones profligari, eorumque in tentationibus vires debilitari*. *Tertio*: quod preces noſtrę non ideo minoris ſint pretij meritiue, neque minorem à Deo obtineant gratiam, etiamſi nos eas non intelligamus. Quemadmodum ſi in peregina conſtitutus regione, ignotam illic reperias pecuniam, non ideo quidquam de illius valore decedet: quinimo ſi in fidelem incidas inſtitorem, is merces ſuas nihilo illibentius hac pecunia tibi diuendet, quã ſi probè eam noſſes. Hoc tantum labora, vt ſumma cum attentione Deum ores, deuotio autem non tam ex verborũ intellectu, q̃ feruẽti cordis deſiderio proficiſcitur. Apud Caſſianum, negat Antonius illam eſſe perfectam orationem, quando monachus id quod orat intelligat. Aliud

Cur nec in priuatis orationibus id neceſſarium.

2. *In vitis Patrum parte 2. lib. cont. fornic. hom. 20. in Ioſue.*

Lib. 2. vitæ ipſius to 3. Surij 16. Iunij.

3.

Collat. 9. c. 31.

Digitized by Google

eſt de monitione: quæ debet haud dubio à nobis intelligi, inquit Paulus. *Nota quinto*, etiam nos Chriſtum quolibet linquarum genere, in noſtris proceſſionibus cohoneſtare, Clerus more Leuitarum præcinit. Seculares exemplo Dauidis ante Arcam Dei pſallunt campanâ & cymbalis vndique concrepatur, in ſignum quod Chriſti nomen per totum terrarum orbem, omnium linguis vocibuſque, à ſingulis creaturis, maxime hominibus prędicetur. Summa namque dignitas omnẽ meretur honorẽ, & innumera illius in nos beneficia ſummo à nobis iure flagitant, vt totis animi corporiſque viribus gratias ei, ſi poſſumus, dignas agamus. Vndè in Proceſſionibus neminem tacere conuenit, niſi à profanis & inutilibus: ſed *precibus, hymnis, & canticis Spiritualibus*, vt monet Apoſtolus, *Deo in corde pſallere.* cordis enim iubilus, longe illi quam omnis Muſicorum harmonia eſt gratior. Diſce *poſtremo*: cum hac turba Chriſtum reuerenter ſuſcipere, ac decenter inaugurare. Occurre *imprimis* illi, vt eius voluntatem percipias, impleaſque. *Deinde*, veſtes ei ſubſterne, corpus ſuperbum humilia, & deprime. *Tertio*: ramos arborum cedito, id eſt, pœnitentię operibus incumbito. *Quarto*: frondes floreſque ſpargito, pauperibus opes diſperge. *Quintò*, deuota laudum præconia Chriſto concinito, orans feruenti deſiderio. *Sexto*: ſemper in Chriſtum præeuntem oculos conijcito, conſiderans non decere famulum molliorem Hero ſuo vitam agere. *Septimo*: adſpice Hieroſolymam quo tendis, mente tractans, quanta ſit regni cęleſtis, ad cuius hæreditatem à Deo creatus es, pulchritudo. Ad hanc adſpira, celeriterq; aduola, ne quid in itinere obſtaculi ſeſe offerat, vti ſunt noxię animi cupiditates, peruerſuſque mundi amor, ſiue in purgatorio vbi interdum & diutina mora & quies incommoda.

1. Paralip. 15. 4. & 16. Ibidem 28.

Epheſ. 5. 19.

ORA-

ORATIO.

O Dulciſſime Domine Ieſu Chriſte, Rex Iſrael, ac triumphator ſuper omnes, tam viſibiles, quam inuiſibiles hoſtium cateruas, qui ad ſacratiſſimam ſubeundam paſſionem, inſigni cum pompa, ac victoriæ triumpho Hieroſolymam perduci voluiſti: vt & tartareum illic in te hoſtem prouocares, & nobis glorioſum certaminis tui conflictum commendares; te rogamus, vt nos tecum ad cœleſtem illam Hieroſolymam adſumens, nullo nos tempore, à ſuauiſſimo tuo diſiungi conſortio permittas, ſed potius vt te præeuntem alacriter ſequamur, adiuua: inſuper & amoris tui ignem in nobis accende, ne quid nobis in tuo ſeruitio parcamus: vires etiam ſuggere, vt ferendo te pares ſimus: largiendo præterea animum liberalem, quo per manus egenorum res noſtras liberaliter tibi communicemus. Quin & linguæ noſtræ fibras, cordiſq; penetralia ſolue, ac reſera, vt nunquam à tuarum laudum præconijs ceſſemus. Auxiliare nobis in certamine illo, quod nobis aduerſus iuratos noſtros hoſtes, mundum, carnem, ac dæmonem, ancipiti euentu, quotidiè incumbit: vt inſignem victoriæ triumphum ab illis reportantes, tandem cœleſtis regni brauio dignè potiamur. Rogamus te etiam pro omnibus ſanctiſſimæ tuæ crucis aduerſarijs: qualis imprimis ſunt perfidi hæretici, ac Pſeudocatholici, qui ſui nimium diligentes, crucis fiunt oſores: horum intellectum illuſtra, vt pericula conſiderantes, ſeriò reſipiſcant: excita corda eorum ad veram cõtritionem: immutando eorum animos, eoſq; gratiæ donis cumulando, vt cum vero dolore peccata ſua confitentes, ab ijs impoſterum abſtineant. Emunda eorum conſcientias, atque omni virtutum ſplendore animas eorundem exorna, vt iam paſchali inſtanti ſolemnitate, digno te queant intra cordis ſui penetralia hoſpitio excipere ac cuſtodire, ſicq; recenti diuini auxilij iuuamine tecum reſurgere. O benigniſſime Domine Ieſu Chriſte, qui cum Patre, ac Spiritu S. viuis & regnas per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Digitized by Google

DOMINICA PASCHAE.

Euangelium Marc. 16.

IN illo tempore Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum. Et valde manè vna Sabbathorum veniunt ad monumentum, orto iam Sole. Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Et reſpicientes, viderunt reuolutum lapidem; erat quippè magnus valdè. Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt. Qui dicit illis: nolite expaueſcere, Ieſum quæritis Nazarenum, crucifixum: ſurrexit, non eſt hic: ecce locus, vbi poſuerunt eum. Sed ite, dicite diſcipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis, ſicut dixit vobis.

Breuis Euangelij Exegeſis.

TAmetſi quatuor Euangeliſtæ reſurrectionem Chriſti conſcripſerint, & apparitiones ipſius, ſed diuerſimodè, eò quod quas vnus circumſtantias omittit, alter adducat, nihilominus multi SS. Doctores pro hiſtoriæ Euangelicæ concordia ſummoperè laborarunt. Qui labor ideò maior eſt, quia num quid aliud contige-

tige-

tigerit, aut plus quam Euangeliſtæ commemorant, ignoramus. v. g. num eædem mulieres ſæpius, quam ſemel ad ſepulchrum venerint, an verò aliæ diuerſis temporibus, an nocte, an poſt Solis ortum, an omnes ſimul Angelum, & Chriſtum viderint, &c. de quibus nihil certi habemus. *Quare quiſque ex eo quod Euangeliſtæ ſcribunt, conari debet, vt hiſtoriam vnam componat, quæ quatuor Euangeliſtarum veritatem Euangelicam ſeruet, eoſque concordet. Quantumuis enim interpretes in exponendo diuerſi ſint, nihilominus certum eſt, nullum Euangeliſtarum erraſſe, aut contraria vnum alteri ſcripſiſſe, eò quod inſpirante Spiritu S. Euangelium conſcripſiſſerint. Ego illam concordiam ſequar, quæ ex multis videbitur optima: exordiens à morte Domini. Cum Chriſtus feria ſexta poſt horam nonam diei, id eſt, inter tertiam, & quartam pomeridianam, ſpiritum emiſiſſet, continuò anima eius deſcendit ad inferos, non vt pateretur, ſed poſſeſſionem mundi acciperet, quam ſanguine ſuo, & morte ſibi comparauerat: Nam videbat vbique defectus inualuiſſe, & reformationem neceſſariam, tam in cœlo, vbi ruinæ Angelorum compleri debebant, quam in terris, vbi imperabat diabolus, & in inferno, vbi SS. Patres captiui, non tamen manſuri tenebantur. In hiſtoria Afræ martyris, dicebat ad Narciſſum Epiſcopum diabolus, Luciferum in morte Chriſti, eius diuinam potentiam aduertiſſe, & ſe in templo abſcondere voluiſſe, cum verò Deo nihil abſconditum ſit, à Chriſto captum, & candentibus catenis vinctum eſſe, atque in inferno concluſum. Quod etiam Scriptura atteſtatur, dicens: *Angelum,*

Surius. 5. Auguſt. c. 5.

Apoc. 20.

id

id eſt Chriſtum, *Draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus ingenti catena ligaſſe in abyſſo per annos mille*, id eſt, vſque ad Antichriſti tempora. Veniens verò in abyſſum Chriſtus, vincto Lucifero, omnia quæ ibidem loca erant, ingreſſus eſt, vt apud Sapientem ipſe teſtatur: *Ego penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes* Intrauit *cor terræ*, vti prædixerat, id eſt, locum damnatorum, inquit Nyſſenus. Ibi vidit tormenta damnatorum, vti Auguſtinus, & Fulgentius ſcribunt: verum nullum ibidem liberauit, aut cònſolatus eſt: inde in purgatorium penetrauit, ex quo omnes liberauit, qui in ſtatu gratiæ defuncti, pro peccatis plenius ſatisfaciebāt. Quod etiam Zacharias ait: *tu quoque in ſanguine Teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua.* Hic lacus limbus Patrum non fuit, nam ibi aquam habebant, quemadmodum Epulo fatetur ab Abrahamo per Lazarum guttam aquæ poſtulans. Fuit ergo Purgatorium, de quo S. Petrus ait, *quem Deus ſuſcitauit ſolutis doloribus inferni*: Non quos Chriſtus, aut Patres patiebantur, qui in Abrahæ ſinu abſque doloribus in conſolatione erant, & gaudio, vt ad Epulonem Abraham loquitur, cui non diſſentit Sapiens, cum ait, Dei ſapientiam, id eſt Chriſtum, omnes illos liberaturam, qui in inferno in illum ſperarent. Idem teſtatur S. Gregorius, Chriſtum omnia ad ſe traxiſſe: quia nullum electorum ſuorum in inferno reliquerit Item Epiphanius: *ideo venit, vt his quidem, qui olim eum cognouerunt, & ab ipſius Deitate non aberrauerunt, verum propter errores in inferno detenti ſunt, indulgentiam largiretur: his quidem qui adhuc in mundo ſunt, per pœnitentiam; qui verò in inferno*

Eccl. 24. 45. Matth. 12. Oratio 1. de Reſur. & epiſt. 99. Lib. 3. ad Thraſiſm. c. 30.

Zach. 9. 11. Luc. 16. 24.

Act. 2. 24.

Eccl. 24. 45. Hom. 22. in Euangelia. Hæreſi. 46. Tatianorum.

inferno per miſericordiam & ſalutem. Fecit congruenter Regi, aut Principi, qui Regni poſſeſſionem capiens, omnes captiuos ob debita, aliaſque cauſſas non criminales è carceribus dimittit. Denique ad S S. Patres in limbo, magno deſiderio eum exſpectantes, & omni cum reuerentia excipientes progreſſus eſt, ad quos etiam bonus latro, cui Chriſtus promiſerat, *Hodiè mecum eris in paradiſo*, acceſſit. *Luc. 23. 43.* Chriſtus ex inferno paradiſum fecit, id eſt locum omnis iucunditatis, quia illis ſuam diuinitatem oſtendit, in quo maximum paradiſi gaudium eſt, eiſque triduo cum ſuimetipſius, illorumque incredibili conſolatione adfuit. Corpus interim in cruce manſit, & Iudæi ignorantes Chriſtum expiraſſe, Pilatum adierunt, & vt cum latronibus illius crura frangerentur, ad cruciatuum augmentum impetrarunt. Sed iam mortuum inuenientes, latronibus quidem fregerunt crura. Longinus verò ne Iudæi *Metaph. 15. Martij* eum læderent, lancea latus aperuit: valdè enim con- *Ado in Chronico.* turbatus fuerat audito Domini clamore, & viſo terræ motu, ſtellarum obſcuratione, apertione monumentorum, quæ in ipſius morte contingebant. Accedebat quod ex vulnere continuò ſanguis, & naturalis aqua fluerent, vt notauit Cyprianus: (quo *Lib. de duplici martyrio.* duo Eccleſiæ Sacramenta ſignata ſunt, videlicet Baptiſmus per aquam, & Euchariſtia per ſanguinem, vt Innocentius Tertius ſcribit) *Epiſt. ferra. de celebrat. Miſſa.* hæc quippè naturaliter ex cadauere fluere impoſſibile eſt. Ioſeph ab Arimathia nobilis Iudæus, & ex Synagoga occultus *Gen. 23. 9* Chriſtianus, habuit ad montem Caluariæ hortum, & in eo ſpeluncam duplicem (ad exemplum Abrahami) in cuius interioribus ſepulchrum in petrâ excide-

Ex Metaph. ſerm. de dormit. B. Virg. ex ſcript. veter. exciderat. B. Virgo Sanctiſſima Dei Mater filium ſuum paſſionem iam conſummaſſe videns, ſolicita fuit vt corpus terræ mandaretur. Cui de hoc ſepul- *Ioan. 19. 38.* chro ex relatione conſtabat, & ſpes aliqua data, eo quod Ioſeph diſcipulus Chriſti eſſet, ſed occultus propter metum Iudæorum: rogat ergo vt corpus Chriſti à Pilato peteret, & reuerenter in ſuo ſepulchro collocaret. Ioſeph qui ante metuebat, animum reſumpſit, atque ad Pilatum ingreſſus facultatē ſe- *Mar. 15. 43.* peliendi corporis obtinuit. Venit ergo cum mundâ ſindone illum in vſum empta, cum Nicodemo, qui centum ferè pondo myrrhæ, & aloes ferebat: quia *Ioan. 19. 39.* ſanguis Chriſti his animum aduerſus puſillanimitatem addebat. Exemerunt ergo clauos è corpore, & illos vna cum ſpinea corona matri dederunt. depoſitum de cruce, more Iudæorum, lauerunt, & reuerenter vnguentis delibutum ſepeliuerunt inuoluentes corpus in ſindone, & faciem ſudario tegentes: ſancta Mater in omnibus adiumento fuit: vti & ſanctus Ioannes, qui præſto erat. Sepulto iam corpore, ad oſtium interioris ſpeluncæ, magnum lapidem aduoluerunt, ne facilè quiſquam ingredi poſ- *Mar. 15. 47.* ſet. Mulieres eum ſecutæ, videlicet, Maria Magdalene, Maria Iacobi, Salome, Ioanna, & aliæ complu- *Luc. 23. 56.* res, ſtabant à longè videntes vbi eum ſepelirent. Et ſerò antè occaſum Solis, aromata, & vnguenta præpararunt, ad vngendū die Dominico corpus: nam poſt occaſum Solis inchoabatur Sabbathum, in quo *Ibid. 36. & 37* nihil licebat, niſi feriari, & Deum precari. Metaphraſtes ſcribit ſanctiſſimam Dei Matrē à ſepulchro non receſſiſſe, ſed triduo in ſpelunca manſiſſe, ſperantē, quod eum reſurgētem viſura foret. Iudæi altero die

poſt

poſt ſepulturam,id eſt Sabbatho, adierunt Pilatum, milites aliquot pro cuſtodia ſepulchri petentes, ne quiſquã indè corpus auferret. Ille Longinum cum pleriſq́ue militum eò miſit, qui ſanctiſſimæ Matri moleſtus futurus nõ erat, eò quod Chriſto addictus eſſet. Die Dominico manè anima Chriſti ex inferis aſcendit, & ſe cum ſanctiſſimo corpore vniuit,atq; ex ſepulchro prodijt,abſque vlla fractura,aut apertura ſepulchri. Quando autem hoc factum ſit,*neminem viuentium nouiſſe*;ſcribit S.Hieronymus. Plerique exiſtimant, media nocte illum reſurrexiſſe, vti Sampſon media nocte Gazæ portas aperuit, & abſtulit;Chriſtum vtiq; figurans,qui portas inferni reſeruauit,& electos eduxit:. & vt Chriſtus media nocte natus eſt, ſic quoque media nocte reſurrexiſſe creditur, cũ ipſius reſurrectio noua natiuitas ſit, & idcirco ieiunium media nocte terminetur, vt hæc reſurrectionis hora cognoſcatur,teſtante Dionyſio Alexandrino. Aliqui, mane Chriſtum ſurrexiſſe, circa diluculum, ante Solis ortum, piè docent:vti ante Solis occaſum exſpirauit: nam apparet Eccleſiam idcirco laudes tunc canere, quæ nihil aliud ſunt q̃ laus diuina,& gratiarum actio,Reſurrectionis ergo inſtituta. Quæ opinio, vt ait Euthymius, communis eſt SS. Patrum, eo quod Angelus lapidem tunc à ſepulchro reuoluerit, non vt Chriſtum emitteret; ſed vt Chriſti corpus non amplius ibi eſſe demonſtraret. Poſtquam reſurrexiſſet Chriſtus valdè probabile eſt, eum primo ſanctiſſimæ ſuæ Matri apparuiſſe; ſiue ad ſepulchrum, vt Metaphraſtes ex Græcis Auctoribus refert; ſiue domi eius acciderit. Sanctus Ambroſius ſic ait.

Metaph.in vita Longini 15.Martij.

Epiſt. 150 ad Hedib.q.6.

Iudic.16.3.

Epiſt ad Baſilidem.

Matth.28.

Conſi-

Lib.3.de Vir. *Conſiderate quia virgines præ Apoſtolis reſurrectionem Domini videre meruerũt.Vidit Maria reſurrectionem Domini, & prima vidit, & credidit. Vidit & Maria Magdalena,quamuis adhuc iſta nutaret.* Mulieres quæ Sabbatho quieuerant propter præceptum, ante Solis ortum cum adhuc tenebrę eſſent domibus egreſſæ,& cum ſibi non cohabitarent,exſpectarunt inuicem,vt ſimul ſepulchrum inuiſerẽt, & corpus Chriſti vngerent. Maria Magdalena inter illas princeps erat,primo à Matthæo,& Marco,& à S Ioanne ſola nominata,ac ſi reliquæ illi ſubfuiſſent, & tanquam pediſſequæ Dominam ſecutæ. Illis in itinere adhuc exiſtentibus,magnus terræ motus coortus eſt, tum ad excitandos cuſtodes dormientes, tum ad oſtendendum Chriſti corpus, à nullo homine ſublatum fuiſſe;ſed ſupernaturaliter reſurrexiſſe;vt ait Chryſoſtomus, tum ad illos cõmouendos de Angeli aduentu. Tum terra moueri & tremere ſolet,cum Deus,aut Angelorum aliquis apparet, vt ſæpe apud Dauidem legimus. Diuus Hieronymus,vult hunc terræ motum ordinarium non fuiſſe, ſed extraordinarium, & adeò terribilem,vt omnes contingeret, & quaſi vniuerſam terram inuerſurus videretur. Cum hoc terræ motu Angelum, tanquam fulgur terribile viderunt,qui lapidem ab oſtio interioris ſpeluncę reuoluit;prę cuius timore exterriti ſunt cuſtodes,& facti velut mortui; vti Matthæus refert. Aduertebant enim & Dei potentiam, & abſentiam corporis Chriſti. Ait Hieronymus, eos ad vrbem ſtatim prouolaſſe,timentes ſe culpandos, quod creditum ſibi cadauer amiſiſſent: ideo Principibus Sacerdotum rei omnis ſeriem narrant, qui pecunia cor-

Hom 90.in Matth.

Pſal.67.97. & 98.

Epiſt.150.q.6

Matth.28.4.

Digitized by Google

corruptis ſuadẽt, vt tacito miraculo diſcipulos dicãt cadauer furatos: ꝙ & fecere oẽs, præter Longinũ, aliosq; duos; qui in Cappadociã ꝓpterea profugi, datis poſtea ceruicib. martyres obierũt. Poſt militũ fugã mulieres accedũt; dumq; de lapidis reuolutione cõferũt inter eſſe, appropinquãt ſepulcro, ſole iã Oriẽtem tãgente. illuxit. n. dies ſepulcro vicinis, exeuntibus autẽ tenebræ fuerãt. Ingreſſæ lapidẽ vidẽt reuolutũ, & Magdalena ilico ad ſepulchrũ accurrẽs, dum cadauer nõ videt, ad Apoſtol. abit in vrbẽ, eiſq; nũtiat; *Tulerũt Dominũ meũ.* Quo audito Petrus, & Ioãnes, alijs plus amantes, ad monumẽtum excurrunt. mulieres autẽ reliquę Angelũ interea in priore ſpelũca vidẽt in albis, qui cũ eas metuẽtes vidit: *Nolite,* ait, *expaueſcere. Ieſum quæritis, &c.* His dictis, ingreſſę illę nihil inueniũt; ſed duo viri aſtãt in albis, & exterritis dicũt: *Quid quæritis viuẽtẽ cũ mortuis? nõ eſt hic, ſed ſurrexit. Recordamini qualiter locutus eſt vobis, cũ adhuc eſſet in Galilæa, dicẽs: qa oportet filiũ hominis tradi in manus peccatorũ, & crucifigi, & tertia die reſurgera.* & recordatę ꝑmiſſionis Chriſti ſtatim ad vrbẽ recurrũt; gaudio, & terrore plenæ: neq; cuiq̃ in via aliqd indicarũt. interea Petrũ Ioãn. ꝓcurrit iunior, ſubſtitit tamẽ ante ſpelũcã, donec veniẽte, & ingrediẽte Petro, ipſe ſimul ingreſſus eſt: vbi ſindonẽ videt, cui inuolutũ fuerat Dñi corpꝰ, & ſudariũ ſeparatim, ac dein domũ regrediũtur. Secuta eſt hos rurſũ Magdalena, quæ ſtetit foris plorãs, dũq; inclinata ſepulcrũ inſpicit, 2. Angelos videt, vnũ ad caput, alterũ ad pedes ſepulcri. q & dixerũt; *Mulier qd ploras?* Illa vero *tulerũt*, ait, *Dominũ meũ, & neſcio vbi poſuerũt eũ.* dein Ieſũ videt putãs eũ hortulanũ eſſe, cui ſimiliter roganti: *Mulier, quid ploras, quid quæris?* non reſpondit

Metaph. in vita Long.

Ioan. 20.

Mar. 5 6.

quem quæreret, ſed quia putabat eum tāqu[illegible] ti illius curatorem, non ignorare quę illi[illegible]

Ioann. 20. 15. cta, *Domine:* ait, *ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mi[illegible] ſueris eum, & ego eum tollam.* *Dominum* vocat, [illegible] lo moueat; quod autem addit, *ego eum tollam* [illegible]

Hieron. epiſt. 150. q. 5. ris maximi eſt: neq; enim, ait Hieronymus, co[illegible] quod tollere eum ſola non poſſit. Domin[illegible] proprio nomine ſalutat. *Maria*, illa vero con[illegible] litæ vocis, & ſalutationis, Dominum agnoſci[illegible] ſtatim prouoluta ad pedes, exclamat: *Rabboni?* [illegible] dicat. Tune es ipſe? beata, quæ te video. Chriſtu[illegible] eius gaudio, & deſiderio tangendi eum, time[illegible] nim quod eum amplius non eſſet viſura, tang[illegible]

Sur. 22. Iulij ex Syluestro prierate. ſinciput (vti traditio habet, & caro quæ adhuc [illegible] filiæ ſpectanda in ſincipite exhibetur, docet) *M[illegible]* ait, *noli me tangere. Nondum enim aſcendi ad Pa[illegible] meum*, quaſi dicat; Noli præcipitare, adhuc freq[illegible] vobis adero, vt tāgere me poſſitis: ſimili phraſi, [illegible] peregrini eis qui omnia ſimul interrogant, reſpon- dere ſolent: adhuc frequenter occaſionem hab[illegible] tis multa interrogandi; nondum à vobis abeo. Hic enim ſenſus inter omnes eſt facillimus. Dein [illegible]

Ioan. 20. 17. Magdalenæ; *Vade ad fratres meos*, &c. atq; illa ſta[illegible] cucurrit, aliaſque mulieres hoc celauit, quibus d[illegible] inter ſe conferrent, Chriſtus apparet, dicens; *au[illegible]* Illę autem in genua prouolutæ, tenuerūt pedes e[illegible] dixitque Chriſtus; *Ite nuntiate fratribus meis*, &c. V[illegible] nerunt ſimul Hieroſolymam, & Apoſtolis, quos [illegible] chrymantes inueniunt, & triſtes, omnia ex ord[illegible]

Luc. 24. Ioan. 20. 19. narrant. illi vero ea, vt mulierum deliria, non c[illegible] dunt. Hæc eſt matutinæ hiſtorię ſeries: poſt meridie, apparuit Dominus duobus in Emaus euntibus: ve- ſperi autem Apoſtolis decem. Septies itaque primo

reſurre-

Digitized by Google

reſurrectionis die Dominus apparuit. *Primo*, B. Matri ſuę. etſi id, vti & multa, ſcripturæ taceant. *Secundo* Magdalenæ. *Tertio*, Mulieribus alijs. *Quarto*: B. Petro (vti Lucas & Paulus habent) forte à ſepulcro redeunti; vt ſic B. Ioannes eum quoque viderit, vel ſoli, vt putat Leo IX. Oſtenditur ſpelunca prope Hieroſolymam, in qua Petrus negationis peccatū fleuit atque in hac Chriſtus ei apparuiſſe putatur. *Quinto*, Diſcipulis in Emaus eūtibus. *Sexto*, Apoſtolis. *Septimo*: Scribit Hieron. ex Euangelio Hebræorū, B. Iacobum minorem vouiſſe, quod à cęna vltima qua Euchariſtiam ſumſerat, non comederet prius, quam Dominum vidiſſet rediuiuum. Acceſſit itaque eum Chriſtus, dicens *Sterne menſam, affer panem, & comede frater; nam Filius hominis reſurrexit*. Imo & B. Paulus teſtatur, Chriſtum B. Iacobo, quem alias *fratrem Domini* vocat, apparuiſſe; ſed hoc, quantum ex textu videtur, poſt Paſcha.

Luc. 24. 1. Cor. 15. Tom. 4. Conc epiſt. ad Michael. Impe. cap. 15. Bart. à Saligniaco tom. 9 cap. 1. De Scripto. Eccleſiaſt. in Iacob.

1. Cor. 15. Galat. 1.

Documenta Concionis ſeptimæ pro Paſchate.

MAria Magdalena, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata. Marcus his verbis iſta præmittit. *Cum trāſiſſet Sabbathum*. nempe, vt notetur Dominus die prima reſurrexiſſe: & hæc Iudæorum Paſchati ſuccederet. Iudæis plenilunium, nobis Dominica plenilunio proxima Paſchati ſacratur: quia tunc Chriſtus reſurrexit, & dies iſte myſterij, vt Auguſtinus notat, plenus eſt. Sunt enim apud nos, feſtorum quædam in rei præteritæ memoriam, vt Natiuitas Domini, & Circumciſio, ac Epiphania. item Purificatio B. Mariæ, aliaque eius feſta, & hæc ſemper eodem menſis, annique die redeunt; ſed feriam mutant. ſic natiuitas Domini ſemper 25. Decembris. Circumciſio 1. Ianuar. Epiphania 6. Ianuarij, Purificatio 2. Februar. celebratur, ſed ſingulis annis diuerſa feria. *quadam* vero 2.

I.

Epiſt. 119. ad Ianuar. Duplicia feſta. 1.

Exod. 12. *Martius cur obſeruetur in feſtis mobilibus.* præter memoriam præteriti, habent myſterium futuri: vt Pa-
ſcha, & quæ Paſchatis curſum ſequuntur. In quibus aduertit
Eccleſia. *Primo*, Menſe Martium. *Primo* enim: cōditus eſt hoc
1. menſe mundus, vnde & *primus* vocatur; & conueniens erat,
2. menſe eodem mundū recreari. *Secundo*: Eodem menſe quaſi
Exod. 23. ex hyemis morte tranſit mundus ad vitam veris: vnde & *men-*
Cur tertia lunæ ſeptimana. *ſis primitiuarum frugum* dicitur. vt & nos cum Chriſto reuiuiſ-
camus. *Secundo*, obſeruat Eccleſia tertiam hebdomadam Lu-
1. næ Martij. neq; enim nos Paſcha ante pleniluniū, vel in ple-
nilunio celebramus. *Primo*: Vt ſignificetur Chriſtus mortuus,
& reſurrexiſſe, in tertia mundi ætate. *prima* enim ſub lege na-
Matth. 27. 51 *Ioan. 19. 14.* turæ fuit. *ſecunda*: ſub Lege Moyſis. *tertia*: ſub Lege gratiæ, ſecū-
2. dam. n. terminauit Chriſtus, cum dixit, *Conſummatū eſt*, velū-
que templi ꝙ Sāncta Sanctorum ſecernebat à vulgo, ſciſſum
eſt. *Secundo*. Vt ſignificetur mundus Deo reconciliatus, quādo
ab eo ſecundum veritatē fuit remotiſſimus, etſi extima ſpecie
Apoc. 12. 1. videretur lucidiſſimus. cui rei ſeruit, ꝙ in Scriptura; Sol, Dei;
Ioann. 8. 12. Luna, mundi, hieroglyphicum ſit, & B. Virgo deſcribatur *a-*
Ioan. 1. 9. *micta ſole* gratiæ, *pedibus* calcans *Lunam* mundanæ inconſtātiæ.
Eccl. 27. 12. & Chriſtus de ſe; *Ego*, ait, *ſum lux mundi*. quia, vt Sol; *illuminat*
Eccl. 1. *omnem hominem venientem in hunc mundū*. De Luna dixit Sapiēs;
Stultus vt Luna mutatur, mūdus autem ſtultorū plenus eſt, qui
nunquā in eodem ſtatu permanent. Cum Luna ſub Sole eſt
in Nouilunio, aut non videtur, aut vix; quia nimis vicina So-
li: qua terram reſpicit, opaca eſt; etſi parte ſuperiore, maxime
luceat. cum vero à Sole abeſt longiſſime in plenilunio, qua
terram reſpicit, lucidiſſima eſt; ſuperiori vero parte, opaca. ſic
homo quo à Deo eſt remotior, digniore ſui parte eſt obſcu-
rior, mundoq; fulget, contra mundo abiectior, Deo eſt di-
gnior. Sub Chriſti tempora aberat à Deo mundus lōgiſſime,
eratq; exigua Dei notitia, etiam apud Iudæos; quorum reli-
Li. 1. Panarii *Act. 26. 6.* gio, teſte Epiphanio, in ſeptem ſectas ſcindebatur: inter quas
Matt. 23. 13. *certiſſimi*, vt Apoſtolus loquitur, erant Phariſæi: quibus ſæpe
Matth. 5. 20. *Li. 22. de ciu. c. 5. & 6.* ingeminatū à Chriſto *Væ*. ꝙ legē Dei corrumperent. Exterior
tamē ſpecies ornatū præ ſe ferebat; præſertim, vt notat Augu-
ſtinus, apud Romanos; vbi ſapientiæ, eloquentiæ, & gloriæ
magnus ſplendor. tēpus itaq; aderat, vt ſuperior eius pars à
Chriſto

Chriſto illuſtraretur. quod ſignificatũ quando moriẽte Chriſto, Luna quæ erat ſub terris, vt ſcribit S. Dionyſ. teſtis oculatus, reuocata eſt ſupra terrã, ſub Sole. Apoſtoli .n. paulo poſt, fidei *Epiſt. 7. & 11.* lumine mundũ perluſtrarunt. *Tertio*, obſeruamus diem. neq; .n. celebramus Paſcha noſtrũ qualibet feria vt Iudæi; ſed dies quoſdam habemus peculiares, myſterijs certis ſacros. ſic feria 6. paſſioni, ſabbathum ſepulturę, Dominica reſurrectioni di- **Dies quidã obſeruati.** cata ſunt. *Primo*: Vt oſtendatur Chriſtus idem, qui mundum prima die creauit, & reparauit. quiq; vt olim ſexto die homi- 1. nẽ fecit, ita eodẽ die refecit: aperiens latus ſuũ, vt Eccleſiã inſtar Euæ, ex eo fabricaret. & vt initio die ſeptima ab vniuerſo opere creationis quieuit; ita in ſepulcro quieuit Chriſtus. Demum ſicut poſt diem 7. nihil creatũ eſt nouũ, ſed creata deinceps reguntur: ita poſt reſurrectionem Chriſtus nihil laborat, vel meret amplius, ſed Eccleſiã regit, vſq; in finẽ. *Secundo*, 2. Vt meditandis Chriſti myſterijs certos haberemus dies. feria 6. eius mortẽ recolimus, ſabbato locũ quietis in nobis parat⁹. Dominica Euchariſtiã reſurrecturi ſuſcipimus. *Tertio*: Vt trib⁹ 3. his diebus, diſceremus quid agere, ſperare, & petere debeamus. omnis .n. Sanctorũ vita, tribus diebus perficitur. *primus* **Tres vitæ dies.** eſt dies pœnitentiæ, qui cũ vita hac incipit, & deſinit. *ſecundus* 1. quietis, qua corpus in terris, & anima quieſcit in cęlis, de quo 2. legimus: *Beati mortui qui in Domino moriuntur: amodo iã dicit Spiritus, vt requieſcãt*. poſt hanc .n. vitã beatos nullus labor manet, *Apo 14. 13. Apo. 6. 10. & 11.* ſed ſub altari quieſcũt, vbi ſtolã albã .i. teſte Greg. animæ gloriã accipiũt. & hic dies vſq; ad iudiciũ generale durat. tũc au- *Præfa. in Iob. c. 14.* tẽ inchoabitur dies *tertius* æternæ quietis, & gloriæ. De tribus 3. his intelligi poteſt illud Dauidis: *Cum ipſo ſum in tribulatione*, *Pſa. 90. 15.* primi diei: *eripiam eum*, per mortem transferens ad diem ſecũdum, *& glorificabo eum*: die tertio. tunc .n. hominis gloria conſummatur, etſi anima ſecũdo die beatitudinẽ accipiat. Multa de hoc myſterio pie meditari poſſumus, idq; Eccleſia cõmendat: ne Paſcha celebremus præpoſtere, i. Dominicã præponamus feriæ ſextæ, & conſolationẽ labori: vt ſæculares faciunt. Ordo Dei immutabilis eſt: omnibus expectãdus dies 1. ſiue hic, ſiue in futuro. 40. pręſentis vitæ breuis eſt, & Paſchate excipitur: in futuro autem triſtitia, ſiue ſpe gaudij, æterna.

Digitized by Google

Epiſt.ad Caſtrucium. *Ser. 42.in Cant.* *Iob.30.* Agendæ potius ſunt Deo gratiæ, ſi hic nobis aduerſa immittit; ne in futuro nos illis, cum epulone, immittat. Ex Hieronymo recte docet Bernardus, *tunc Deum maxime iratum, quando iratus non eſt*: id eſt, nō punit hic, nec iram manifeſtat. Quiſquis hic non premitur, in futuro opprimetur, iramque Dei ſentiet, vt maris procellam.

Luc. 7.47. *Luc. 8.3.* *Apud Euſe. l.3. hiſt. 10. & 16.* Mulierum hic recenſitarum *Magdalena* erat ardentior, nobilior, & ditior, quæ liberata ſeptem dæmonijs, vt habet Lucas, beneficij memor, ſemper inhæſit liberatori, eumq; colebat. *Maria Iacobi* mater erat S. Iacobi minoris, primi poſt Epiſcopi Hieroſolymorum, filia Cleophæ fratris S. Ioſeph, mariti B. Mariæ: vt Egeſippus ſcribit, ideoque & *Maria Cleophæ* nonnūquam dicitur: & ſoror B. Virginis nempe affinis. erat quoque vxor Alphæi, vnde & *Iacobus Alphæi* dictus eſt eius filius. *Salome.* Obſtetrix fuit, mater B. Iacobi maioris, & Ioannis Euangeliſtæ, vxor Zebedæi piſcatoris. filia Mariæ ſororis S. Annæ, & Sobæ, matris S. Eliſabeth, quę Ioannem Baptiſtam, ex Zacharia ſuſcepit. Porro hæ tres ſorores *Maria, Anna, Soba,* *Apud Nicepho. l.2. c.3.* *Luc. 8.3.* *Luc. 24. 10.* *Mar. 16.1.* patrem habuerunt *Mathan* ſacerdotem ex tribu Leui: matrem vero *Mariam*, ait Hippolitus, ex tribu Iuda. Lucas hic etiam *Ioannam* ponit, *vxorem Guſæ Procuratoris Herodis*: imo notanda ſunt hæc Lucæ verba: *Erat autem Maria Magdalena, & Ioanna, & Maria Iacobi, & cæteræ, quæ cum eis erant*, inſinuat enim, vt minimum adhuc alias duas adfuiſſe; quarum vnam expreſſit Marcus; ſcil. *Salomen.* altera vero ignota eſt. multi tamen putant *Luc. 8.3.* fuiſſe Suſannam cuius Lucas alibi meminit, quæ & diues, & nota erat: cūm Lucas nullam eius deſcriptionem ponat, ſed *Ser. 2. de reſurrect.* ſolum nomen; quaſi de hoc ſatis cognita eſſet. Nyſſenus B. Virginem fuiſſe putat; ſed hoc improbabile. *Primo*, quia eius tanquam omnium digniſſimæ nomen Euangeliſtę expreſſiſſent. *Secundo*, quia certo credebat Filium ſuum tertio die re- *Serm. de dormit. B. Virg. c.36. & 37.* ſurrecturum, nulliſq; vnguentis opus habiturum. Vel ergo, vt dictum ante ex Metaphraſte, ipſa ante reſurrectionem ſe- *Ser. 3. de Aſſump. B. Vir.* pulchro adfuit, fidei plena, & Filium reſurgentem vidit, vt putat B. Hildephōſus: petiuerat enim hoc à Filio in cruce, ait *B. Virgini Chriſtus apparuit.* Nazianzenus: vel Filium domi expectauit, certiſſima de eius aduentu, quem & vidit. *Primo*: Vt quæ præ omnibus triſtitiā, 1.

etiam

etiam præ omnibus gaudium ſentiret, eiq; Chriſtus amorem exhiberet parenti debitum; quem vita futura non minuit, ſed auget. Thobiæ ſuadet Raphael maturum reditum, ne parentes contriſtaret; quid ergo de Chriſto ſentiemus? Cuius iuſtitiam decebat, vt male gaudentes malos punire, ſic & iuſtos triſtes conſolari. *Secundo*, Ad lętitiam Sanctorum Patrum. Solemus amicis cimelia pretioſiora exhibere, vti Ezechias fecit. & coniugem ſuam Vaſthi Aſſuerus Principibus ſpectandam ſtiti voluit. ſimiliter Chriſtus ſtatim poſt mortem Sanctis illis Diuinitatem ſuam oſtendit, deinde in reſurrectione corpus ſuum eis exhibuit: decebat ergo vt & matrem eius viderent. Quæ multorum ex eis, vt Adæ, Noe, Abraham, Dauid, &c. filia erat. cuiuſq; aſpectu omnes gaudebant, quia caput ſerpẽtis cõtriuerat, & multis clara priuilegijs, libera ab omni pęccato, etiam originali, mater erat Dei, & Regina mũdi, honorabant ergo illam cum Chriſto, accinentes ei, quod olim in typo audierat Iudith: *Tu gloria Hieruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi noſtri, & ideo eris benedicta in æternum.* Multos Sanctorum horum cum Chriſto reſurrexiſſe; Matthęus teſtatur. vt tanto probatior eſſet Chriſti reſurrectio: neque enim Chriſto poterat eſſe impoſſibile, quod in multis videbatur impletum. neque hi vt recte Beda, Anſelmus, & alij, iterum morituri erant; ſed cum corporibus glorioſis in cœlos, cum Chriſto, aſcenderunt. Nam quod corpora habuerint glorioſa, ex eo patet: *Primo*, quia apparebant non omnibus, quæ mortalium lex eſt, ſed quibus volebant. *Secundo*, quia, vt ait Matthæus, Sancti erant; adeoque Diuinitatem Chriſti videbant. neque debebant ab illa gloria ad vitę huius miſerias detrudi. Chriſtus enim mortuus non eſt, vt ſanctorum gloriam minueret; ſed vt augeret.

Thob. 11. 2.
2.
4. Reg. 20. 3.
Eſther. 1. 11.
D Bern. Ser. de B. Virg.
Iudith. 15. 2.
Matth. 27. 53
Supra.

Nota. Cum hi Sancti dicantur apparuiſſe multis; dubium non eſſe, quin & B. Virgini ſe exhibuerint: huius vero quanta fuerit lætitia, ex Iacob Patriarcha æſtimari poteſt, qui cum Ioſeph intellexiſſet mortuum, conſolationem nullam admiſit, etſi vndecim adhuc filij ei ſupereſſent: at vero poſtquam Ioſephum adhuc audiuit in viuis, quaſi de ſomno vigil, exclamat: *Sufficit mihi ego vadam, & videbo eum.*

Gen. 37. 35
Gen. 45. 28.

Digitized by Google

Maria filij ſui mortem non audierat ſolum, ſed viderat, &
quidem filij vnigeniti: cuius non veſtes, ſed corpus vulnerib⁹
Luc. 2. 35. ſulcatum ſanguine rubebat: vt vere *gladius animã eius tunc pertranſierit.* Cogita ergo, q̃ ei gaudium, cum corporis iſtius tantum ſplendorem, tantamq; filij ſui gloriam vidit. quẽ & Angeli, & Patriarchæ adorabant. vt Dei bonitatẽ diſcas: qui triſtitiam breuem, lætitiam vero reddit diuturnam: ita vt cum
triſtitia, gaudium quoque plus minuſue creſcat: *& ſecundum*
Pſal. 93. 19. *multitudinem dolorum, conſolationes animam lætificent.* Quæri hic
Cur nulli Euangeliſtæ bant Chr. B. Virg apparuiſſe. poteſt: *Cur Euangeliſtarum non vnus apparitionis huius meminerit?*
Quatuor cauſſas inuenio. *Prima*, eaque communis eſt, quod
earum apparitionum duntaxat mentio ſit facta, quæ poſſent
1. citari in teſtimonium: mater autem de filio teſtari nõ poteſt.
2. *Secundo*, ait Rupertus: ne quis, quin factum ſit, dubitaret. *Ter-*
3. *tio*, addit Anſelmus, ne apparitionem hanc aliis putaremus ſi-
Lib. 7 de Diuin. off. c. 25. milem: cum B. Virgo & Chriſtum, & corporis eius gloriam, &
Lib. de excellen. B. Vir. c. 6. Sanctorum cuneos viderit: alii autem Chriſtum tantũ. *Quartam* B. Virgo B. Brigittæ reuelauit: nempe humilitatem, qua
aliis reuelationem hanc aperire noluit, dicens illud Iſaiæ: *Se-*
4. *Lib. 6. Reuela. c. 94.* *cretum meum mihi.* erat. n. loquendi parca: præſertim cũ vidit,
Iſai 24. 16. teſtimonia aliorum abunde ſufficere. Probabile tamen eſt, eã
vt Apoſtolos in fide roboraret, aliqua cum his communicaſ-
Li. 5. carmi. de abiect. Synago vixit An. 450. ſe. ſicuti enim electa fuit Dei genitrix, ſic *prima Deum vidit*: vt
Sedulius canit. In aliis mulieribus, *Primo*, gratitudinem nota,
pro acceptis à Chriſto beneficiis. Magdalena enim curata
Luc. 8. 3. & ſeqq. ſpiritualiter: Suſanna, & Ioanna corporaliter, Salome duos
filios habebat Apoſtolos, Iacobum maiorem, & Ioannem
Euãgeliſtam, Maria Iacobi, tres, Iacobũ minorẽ, Simonẽ, &
Thadæum. Tu quoq; gratus eſto, ac pro ſpiritualibus præcipue: ſicuti hic præcipua omnium Magdalene. *Secundo.* Gratitudinis modum, mulieres enim hæ Chriſto inhærebant vſq;
Matt. 10. 22. ad mortem indiuulſæ, imo nec ſepultum deſeruerunt. vt do-
Item 24. 13. ceant nos, *Primo*: Nunquam à Dei cultu ceſſandum. *qui enim*
Hom. 3. in diuit tempore fami. *perſeuerauerit vſque in finem, ſaluus erit.* Multi Deo ſeruiunt in ꝓ-
Prou. 17. 17. ſperis, quos Baſilius adulatores vocat; quia bona amant, non
Deum. *Secundo*, Amicos nunquam deſerendos. *Omni*, enim tẽ-
pore diligit qui amicus eſt: imo, *frater probatur in anguſtiis.* Viuos iuua, morituris aſſiſte, mortuos ſepeli, & orationibus libera.

Digitized by Google

noli ſordidos ſimul, & impios filios imitari; qui non de leuandis parentum animabus, ſed de cibis ſolliciti ſunt. Nota *Tertio*: Mulieres has duce Magdalena ſimul veniſſe. vt nos docerent *Primo*. Libenter coram & cum alijs benefacere: tũ, vt ſuo exemplo illi nos promoueant, ſicut viatori comes iucundus vehiculum eſt; tum, vt de eorum merito tanquam cooperatores participemus. quia & illi nos, & nos viciſſim illos iuuamus. Ideoque vtile eſt in collegijs, & congregationibus pijs degere. *Secundo*, Quod pœnitentes Deo nonnunquã gratiores ſint, & ardentius ſeruiant, quam innocentes. Ouis perdita paſtorem plus exhilarat, quam omnes quæ non errarunt. Negauit Chriſtum Petrus; ſed poſtea plus omnibus dilexit. Perſecutus eſt Eccleſiam Paulus, ſed deinde plus omnibus laborauit. Sic Magdalena ad omne bonum prima eſt, & vltima. imo à Iudæis grauia poſtmodum ſuſtinuit, & exul in ſpelunca 33. annos ſanctiſſime vixit. De alijs autem mulieribus nihil proditum. Nota *Quarto*: Nullam hic fuiſſe virginem, ſed omnes maritatas, vt diſcamus: *Primo*: Non excuſari coniuges à bonis operibus titulo matrimonij, dixit quidem ille; *Vxorem duxi*, ſed nuptijs excluſus eſt, cœlum non virginibus ſolis, ſed & coniugatis patet: neque citra cauſam Matrimonium Sacramentum eſt; *imo magnum Sacramentum*, peculiariter præ cæteris omnibus appellatur. Cõſilium perfectionis etiam coniugatis datum; Baſilius docet, & primitiuæ Eccleſiæ praxis. Adeoque tenentur ſe coniugati CHRISTO dare, neque occupationes eos excuſant; quia, vt recte Chryſoſtomus, proprii commodi cauſſa fiunt, non propter Deum, à quo potius abducunt. *Secundo*, Virginum eſſe, vt cum matre Domini domi ſedeant; quam, teſte Ambroſio, Angelus ſolã inuenit: præſtat domo claudi, quam etiam titulo Eccleſias viſitandi, plateas terere. Templum vnum eis ſufficit. Virginẽ Hebrei Almah vocant, id eſt, *concluſam*, vt nomine ipſo officii moneatur. Pullo ſi in plateis diſcurrat, raptus periculum eſt, & vultus ſpeciem, ſol perdit, ſic virgo quæ plateas amat, vel Dinæ malum, vel ſaltem animi morbum ſentit.

Luc. 15. 6. 7. & ſeqq. *Ioan. 21. 15. & ſeqq.* *1. Cor. 15.* *Apud Sur. 22. Iulij.* *Luc. 14. 20.* *Epheſ. 5. 3.* *Hom. 7. in diui. auaros.* *Lib. de virg. c. 45.* *Libr. 2. de Virg.* *Gen. 34. a.*

Nota *Quinto*: Mulieres has nullis peperciſſe ſumptibus, vt Chriſto ſeruirent: etſi Salome obſtetrix, & Maria Iacobi

piſcaria eſſet. Noli vnquam ab operibus pijs pro ſtatu tuo præſtandis te excuſare. Sæpius Deo magis placet penuria pauperis, quam abundantia diuitis. vt in viduæ duobus minutis patet, quia pauperi plus eſt ſuum ꝙ dat exiguũ; quam diuiti multum. Non ſpernit Deus panis fruſtum pauperi datum, aut oblatum cereum: quia non tam datum æſtimat, quam animum.

Luc. 21.2. *Mar. 12.41.*

II. *Vt venientes vngerent Ieſum.* Non ſufficit his mulieribus Dominum à Ioſeph & Nicodemo vnctum: *Primo*, Vt ſuum erga Chriſtum affectum oſtendant. Amanti aliorum obſequium non ſufficit, quamdiu ipſe manus non admouit. vt hinc videamus, quam ſit noſter in pauperes amor paruus. ab eleemoſynis ſæpe abſtinemus, quia alios putamus dediſſe: & tamen, vt recte Chryſoſto. eorum bona nos non iuuant: imo, fors & ipſi hoc idem cogitant, atque ita pauperes nihil accipiunt. *Secundo*, Quia ſolent Iudæi cadauera frequentius vngere. Iacob Patriarcham legimus 40. dies fuiſſe vnctum. & licet mos hic ab Ægyptijs fluxerit, apud Iudæos tamen, imo & in primitiua Eccleſia, vt habet B. Dionyſius, permanſit. *Primo*: In honorem corporum ſanctorum. fuerunt enim organa Spiritus S. & ad gloriam reſurgent: imo habent in ſe, ait Chryſoſtomus, vnctionem quandam, & gratiam miraculorum. Hinc de multorum corporibus oleum ſcaturire legimus, notumque eſt omnibus de B. Catharina, eſt enim *oleum* in Scriptura, gratiæ hieroglyphicum. *Secundo*: Vt ſignificarentur, ait Dionyſius, pugnam perfeciſſe, ad quã in baptiſmo vncti erant. *Tertio*: Vt eos ardentibus precibus poſt mortem vngamus, & oleo miſericordiæ, ac eleemoſynis. Ante mortem Chriſti vnxit Magdalena eius caput, & pedes: vt nos Sacerdotibus, (qui caput Eccleſiæ ſunt) & pauperibus (qui ſunt pedes) eleemoſynas demus, vt pro eis ſacrificium offerant, & cœli ianuas aperiant. *Eleemoſyna enim*, ait Chryſoſtomus, *notiſſimus cœli ianitor eſt.* Ceſſauit poſt, hæc cæremonia, tum ne Iudæis aſſimilaremur, tum ne eam ſaluti neceſſariam putaremus, vt hæretici quidam docuerunt, apud Epiphanium. Succeſſit autem *primo*: aquæ benedictæ aſperſio, vt ſignificetur, mortuus baptiſmi promiſſa perfeciſſe, & ſordium purus abijſſe in cœlos. *Secundo*,

Cur velint vngere ſecundo? 1. *Hom. 37. ad popu.* 2. *Gen. 50.2.* *Gen. 50.3.* *Cap. 7. Eccl. Hierar. par. 2* Cur mortui vncti. 1. *Hom. 15. in Gen.* 2. *Ibid. par. 3.* 3. *Matth. 26 7.* *Ioan. 12.3.* *Hom. 36. ad popu.* *Hære. 36.* Cæremoniç funebres. 1.

Digitized by Google

Secundo: Lumen; quo claritas ſignificatur æternæ gloriæ, iam poſſeſſæ; vel eleemoſynarum pinguedine acquirendæ. Nota: Lumen exterius, vti & alia quædam, quæ ſunt ad pompam, nempe, antipendia, arma, vexilla, &c. non prodeſſe defunctis, niſi ſignificatione, & animorum excitatione. Sacrificium vero, & orationes, ac eleemoſynæ per ſe iuuant: itaque his plura impendi deberent, quam illis. vt ſacrificia offerantur, & *pro mortuis* ſe aliqui *baptiſent* (vt loquitur Apoſtolus) id eſt, pro peccatis eorum lacrymentur: ſicut pro defuncto olim patre fecit cum fratribus Ioſeph. Pomparum luxus mortuis nec prodeſt, nec placet; viuorum dũtaxat ſolatium, teſte Auguſtino: qui ſe potius, quam animæ ſalutem ſpectant. Hieronymus mulieres putat ea nocte Domini ſepulcrum frequentius adijſſe, vt amoris quo trahebantur vim exprimerent, modumque docerent Chriſtum & loca ſancta viſitandi: *Primo*, cum deuotione. *Secundo*, cum eleemoſynis in pauperes obuios. *Tertio*, cum odore bono omnium virtutum, ait Gregorius. Nota: Chriſtum voluiſſe ante mortem inungi, non poſt. etſi gratum habuerit animum harum mulierum, quibus & præmij loco, ſe ſpectandum exhibuit prius, quam Apoſtolis. Ratio huius rei eſt duplex. *Prima*. Vt diſcamus opera miſericordiæ cadaueri bona intentione præſtita, bona quidem eſſe, vt in Thobia patet, ſed minima. *Primo*: quia cadauer non ſentit. bonum autem quod viuenti fit ſentitur. *ſecundo*: quia in funerum cura ſæpe amicos honoramus, vt nos honoremur. vnde inter miſericordiæ opera non recenſet Chriſtus in die iudicii, ea quę mortuis fiunt: vt benefaciamus viuis. *Secunda*, quia vtiliores ſunt eleemoſynæ quas facis viuus, quam quas curas moriturus: neque enim poſt mortem mereris, neque quę dantur, tua ſunt. Diuitibus qui ſani pauperum vix meminerunt, recordaturi eorum in extremis, ſic loquitur Baſilius. *Cum te cadauer adſpiciam tunc fratris amantem appellabo? dic cuius mercedem temporis potiſſimum expoſces? Vitæne, an mortis? Nam ſi tẽpore quod ad promerendum datur in voluptate ac delitijs abſumto pauperes nequaquam reſpexiſti, mortuus cuiuſnã actionis, aut operis mercedem petiturus es? Nullus enim poſt mercatum negotiatur: nec item poſt vitam, pietatis laudem præmiumue capiet.*

Marginalia: 2. — 1. Cor. 15. 29. — Gen. 50. 1. — De verbis Apoſt. c. 34. — Epiſt. 150. ad Hedib. q. 4. — Hom. 21. in Euang. — Cur Chriſtus non vnctus poſt mortem ſed ante. — 1. — Thob. 12. 12. — 2. — Hom. 7. in diuit. auar.

Adde

Digitized by Google

Adde; quod hæredes de ſe magis, quam de pauperibus ſoliciti, raro teſtatoris voluntatem exequantur, occaſionem teſtamenti adulterandi quærunt, ſeque pauperibus fingunt egẽtiores. vnde lites poſtea. vt videmus fere quoties aliqua locis piis legantur. Huic malo medentur, qui ſani & pleno iudicio ſua diſtribuunt, cum adhuc eorum dominium habent. Bernardus hic ſpiritualem ſenſum facit, Chriſtumque dicit in peccatoribus ſepultum, quia fides in eis eſt mortua. hi vngendi; *Primo*, cordis compaſſione, charitate, & diſcretione. *Secundo*: manſuetudine oris, & benigno prudentique cõſilio. *Tertio*, opere ipſo, carnis puritate, miſericordia, & patientia: nempe, vt ꝙ Apoſtolus monet *ſobrie, iuſte, & pie viuamus*. Peccatorem vides? noli iraſci. ſed pro eo ora, benignus admone, & vt proficias; viue tibi ſobrius, proximo iuſtus, Deo pius. Similiter in peccato ipſe es? noli mortis periculum, & conſciẽtiæ morſum amare, animam vnge; peccata confitere, opera pœnitentię fac, Euchariſtiam ſume, *anima tua*, vt Sapiens monet, *miſertus*. ita fiet vt illa cum ſplendore reſurgat, & gaudio ac quiete iuſtis dari ſolita.

Serm. 1 de Reſurrect. *Iaco. 2. 17.* *Ad Tit. 2. 12.* *Eccl. 30. 24.*

III. *Et valde mane, vna Sabbathorum veniunt ad monumentum; orto iam ſole, &c.* Nota *primo*: Mulieres has tanta religione Sabbathum ſeruaſſe, vt nec emere ſua, nec parare, nec vrbe egredi auderent. erat enim Sabbathum inter omnia Iudęorum feſta antiquiſſimum. *Primo*: Quia Deus illud ſtatim ab initio mũdi ſua requie ſacrauit. *Secundo*, Quia datum fuit in memoriam antiquiſſimi beneficii, ſcilicet creationis. *Tertio*: Quia illius cultus peculiariter prę aliis feſtis ponitur in decalogo, qui fuit quaſi reſuſcitatio quædam, & interpretatio legis naturæ, per peccata ſepultæ. Docet natura dandum Deo certum diem ꝓ gratiarum actione, Deus ſeptimum elegit, eiuſque cultum rigidè præcepit: ita vt nec coquere liceret, nec focum ſtruere, nec ligna colligere, nec emere, aut vendere, nec longius quã per 15. ſtadia, id eſt per medium miliare aut vt Epiphan. per 6. ſtadia ambulare: nempe inſtar proficiſcentis. Præter quotidiana ſacrificia duorum agnorum (quorum vnus mane pro die alter veſpere pro nocte offerebatur) alia adhuc duo offerebãtur, ad paſſionis figurationẽ. Poſuit autem Deus hoc præceptum

Sabbathi Feſtum. *Exod. 20. 10. & ſeqq.* *Num. 15.* *Eſdr. 15.* *Hare. 66.* Sabbathi cultus.

ptum tanto rigore. Primo: Vt omnes ſcirent mūdum incepiſ-
ſe, nec fuiſſe æternum: vt multi ſomniarunt. *Secundo:* Vt bene- *Lib de opiſi-*
ficium creationis expēdamus, & æſtimemus. Sicuti enim Re- *cio mundi*
ges, ait Philo, natalitia filiorum ſuorum celebrant, ita creatu-
ræ ſuę natiuitatem nobis celebrem Deus voluit. *Tertio:* Vt tria Sabbathi ſi-
ſignificarentur. *primo*, futura Chriſti quies, poſt conſummatū gnificatio.
opus redētionis. *ſecundo*, futurum tempus, quo à peccatis ho-
mines quieſcerent. de quo Apoſtolus. *Relinquitur Sabbathiſmus* *Heb. 4 1.*
populo Dei. tertio, quies futuri ſæculi quę ante Chriſtum erat in
limbo, nunc autem eſt in cœlo. Docet hæc mulieres, vt ab oc- Feſta quomodo ſer-
cupationibus abſtracti, feſtos dies cum animi quiete celebre- uanda?
mus. *primo*: quemadmodum Iudæi Sabbatho nō coquebant: 1.
ſic & nos abſtineamus à gula. *ſecundo*: Non ſtruebant illi ignē, 2.
niſi pro ſacrificiis in templo; ſic nos ſolo Dei amore ardea-
mus, ad alia frigidi. *tertio:* Non colligebant illi ligna: ſic nec 3.
nos temporalia. *quarto*: ceſſabant à negotiatione: ſic & nos 4.
pręter victualia nihil emamus, & à peccatis quę animam dia-
bolo vendunt, abſtineamus. *quinto*, ceſſabant à profectione: 5.
ita nec nos iter faciamus citra neceſſitatem, neque peregri-
nentur ſenſus noſtri ad vana. *ſexto*: Offerebant illi quatuor ſa- 6.
crificia: ſic & nos Sacrum audiamus, in paſſionis Dominicæ
memoriam, & concionem, vt diſcamus quę ſit voluntas Dei,
ac Veſperas, quæ mortis Chriſti recordationem refricant, ac
Laudes, quibus ei pro beneficiis omnibus, per B. Matris eius
interceſſionem, gratias agamus. Nota *Secundo*, Eccleſiam ſab- Sabbathi mutatio.
bathum trāſtuliſſe in primam diem, vt diſcamus, *primo*, Quā- *Exod. 20.*
tam illa authoritatem à Chriſto habeat. Deus ſabbathum
præcepit; Eccleſia, pręceptum mutat, vt ſabbatho operemur,
& die primo ab opere vacemus. Mutat ergo illa præceptum
omnium antiquiſſimum, vt honorandam in aliis diſcamus.
Eſt tamen obſeruandum, nihil ab ea mutatum, in eo quod
legis naturæ erat: nempe, vt aliquis dies Deo dicaretur; ſed tā-
tum id quod erat cæremoniæ; nempe, determinationē diei. *Leuit. 18.*
Quæ enim naturæ ſunt, mutare nemo poteſt. quicquid autē
naturæ non eſt, Eccleſiæ ſubeſt. Sic alia nunc feſta, alios gra-
dus matrimonii prohibitos, alia ieiunia, & cæremonias ha-
bemus quam Iudæi.

Secundo,

Digitized by Google

Cur mutatum Sabbatum in Dominicam. *Secundo*: Rationes factæ mutationis docet. *primo*: Vt beneficia die Dominico præſtita recolamus. tunc enim creatus mundus, parteſque eius nobiliores, Angeli, lux, cœli elementa. tunc natus eſt Dominus, vt decreuit Sextum Concilium C.P. & reſurrexit, miſitque Spiritum S. tunc B. Petrus abrogata veteri lege nouam promulgauit, & quaſi perfecit Eccleſiam. *Secundo*: Quia impleuerat iam Chriſtus ea quæ Sabbatho figurabantur. nam & Chriſtus in ſepulchro quieuerat, & à peccatis homines quieſcunt, & finita requie in limbo, Patres tranſiuerunt ad quietem cœli: imo multi etiam corporum glorioſam quietem acceperunt. Auguſtinus Sabbathũ ait Iudæis datum, quia illi poſt mortem expectabant requiẽ; nobis autem Dominicam, quia expectamus gloriam: ſicut Chriſtus gloriam corporis die eadem accepit. ideoque celebrant illi Sabbathum, ab operibus quieſcendo: nos autem Dominicam, bona operando, confeſſione à peccatis expiamur, Euchariſtia Chriſto coniungimur, oratione ad Deum eleuamur, eleemoſynis gloriam emimus. *Tertio*: Vt Legis veteris, & nouæ differentiam diſceremus. Illic hebdomas finiebatur ſeptimo die, vt diſceremus; *primo*, Deum ſex diebus omnia creaſſe, & quieuiſſe ſeptimo. *Secundo*: Vitam Iudæorum fuiſſe laboris plenam, & ſine requie, antequam eam Chriſtus morte ſua meruiſſet, dediſſetque Spiritum S. *Tertio*, In ſacrificiis eorum, & ſacramentis, nihil fuiſſe ſpirituale. *Quarto*: Mutandum eſſe hunc ſtatũ à Chriſto in alium meliorem, & faciliorem, in quo ſeptimanam à die Dominico incipimus, vt ſignificetur, *primo*; Opera omnia ſeptimanæ inſtantis ad Dei honorem eſſe referenda, eaque tunc illi dicanda. *Secundo*. Opera noſtra per Chriſtum eſſe meritoria, qui nobis die Dominico Spiritum S. dedit, illorum authorem. ideoque expedit ſingulis Dominicis in ſtatu gratiæ eſſe; &, ex ritu prioris Eccleſię, Euchariſtiam ſumere. quo enim quiſque Deo acceptior, eo gratiora ſunt eius opera. Non ieiunabant Iudæi Sabbatho; ſed ſecunda, & quinta feria, vt poſt Epiphanium, Theophylactus notat: Chriſtiani autem feria ſexta ieiunant, & Sabbatho, vt ad Dominicæ celebrationem ſe parent, Dominica vero non ieiunant, ob gaudium de Reſurrectione Chriſti,

Margin notes: 1. *Gen. 1.* — *Canon 6.* — 2. — *Epiſt. 119. ad Ianuar.* — 3. Differentia Legis Nouæ ac Vet. — Initium ſeptimanæ cur à Dominica. 1. 2. — *Lib. 1. Panarij.* — *In Luc. 6. 18.*

Digitized by Google

Chriſti,& ſpem reſurrectionis corporum noſtrorum. Olim Dominicis non flectebant Chriſtiani genua,ſed ſtantes orabant,vt Concilium Nicenum docet, & Lateranenſe : quia Chriſtus à mortuis reſurrexit,&nos à peccatis ſurgere monemur,& ſtare accincti ad faciendam voluntatem Dei. *Cano.20. de feriis c.Quoniam.*

Nota *Tertio.* Mulieres has *valde mane* iuiſſe ad ſepulchrum, vt modum ab eis diſcamus ſeruiendi Deo: nempe, cum diligentia,& ante omnia. Mundus noctem commeſſationibus dat,& luxui,diem medium ſomno, vt nihil cedat Deo. Pii autem cum mulieribus his mane Dominum in altari quærunt,precibus,& meditatione inungendum.principium bonum totius plus quam dimidium eſt,qualem enim te aurora inuenit,talem dies totus habebit. Seipſum Dauid excitans: *Exurge*,ait,*gloria mea,exurge pſalterium & cythara , exurgam diluculo.* & apud Prophetam frequens Dei querela eſt,*quod de mane conſurgens,* Iſraelitas quæſierit fruſtra. Inſpirationes matutinæ,puriſſimæ ſunt,tempuſque illud orationi aptiſſimum,ait Chryſoſtomus:quia tunc mundus quaſi mortuus eſt. Diſcis etiam ſeruiendum Deo in diluculo vitæ , & à primis annis. Nam ſi vitam ſuam omnem donauit nobis Chriſtus, ęquum eſt vt ei noſtram reddamus. *Pſalm.56 9. Ierem.7.11. 25 26.29.& 35. Hom. 42. ad popu. Antio.*

Nota *Quarto*:Mulieres has veniſſe ad ſepulchrum *orto iam ſole.* Neque hęc ſtertendi occaſio tibi eſſe debet, quaſi maturus ſurgas cum ſole. Nam hoc anni tempore,ſol citius oriebatur,& habitabant mulieres in intimis Hieroſolymę viſceribus (tanta autem erat vrbis magnitudo , vt plus quam decies centena hominum millia caperet)& Caluarię mons,cui vicinum erat ſepulchrum,vrbe longius aberat. Itaque videtur mihi cum Hieronymo, quod nocte tota mulieres nihil dormierint,& ad quartam domibus exierint; *cum adhuc tenebræ eſſent:* vt habet Ioannes , & vt minimum horam vnam itineri inſumpſerint, ſicque hora quinta ſepulchrum acceſſerint,quando iam ſol terris appropinquabat:*ortum* enim *ſolem* dicimus,cum inclareſcit dies , etſi horizontem noſtrum necdum aſcenderit.Diſce & Deo,& proximo eſſe diligens, neq; te eorum miniſterio ſubtrahas;ita cum mulieribus his Chriſtum,& ab eo ſolatium,ſenties. *Ad Hedibiã q.4. Ioan 20.1.*

Et di-

Digitized by Google

Et dicebant ad inuicem,quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio? monumenti? Nota *primo*: Ad boni operis initium fere ſemper difficultatem aliquam à dæmone,mundo,vel carne obiici , qua conſtantiam noſtram Deus explorat , ad maius præmium. Faſtui vis renuntiare ? ſed deſpectum times, quem paſſus ab
4. Reg. 9. 11. aulicis Propheta. Eleemoſynam proponis,vel ſæculi fugam: inopiæ metus ſubrepit,& Religionis difficultas : item: quod maioris meriti ſit,quod libere fit,quam quod ex voto;quodque præſtet concione, & Sacramentorum adminiſtratione populum iuuare in officio Paſtorali,quam Monaſterio claudi. Addunt aliqui;quod præſtet Eccleſiam fœcundare coniugio,vt Monachos illi,vel Antiſtites generemus, quam ſterilem eſſe & infœcundum : quod maiora Eccleſiaſticis, quam laicis pericula : ideoque præſtet Abrahami inſtar, mundo vti , ſed quaſi non vtaris. Iſti ſunt lapides , qui à multis ægre reuoluuntur ; ſed pergendum tamen cum mu-
Matt. 11. 28. lieribus:quia dixit Chriſtus; *Venite ad me omnes, qui laboratis,& onerati eſtis,& ego reficiam vos*, lapidum reuolutione. Habet autem *Ego* emphaſin.q.d.ego omnipotens,qui omnia reddo
Oſe. 11. 4. facilia, omneſque diligo , *iugum exaltabo ſupra maxillas veſtras.* Cum fratris ſui cædem famulis præciperet Abſalon , *Nolite,*
2. Reg. 13. 28. ait, *timere ego enim ſum qui præcipio*:nempe,filius Regis, qui vos
Iſai. 51. 12. protegam.ſic apud Iſaiam Chriſtus: *Ego,ego ipſe conſolabor vos.*
Duo in tentationibus. Nulla ergo timoris cauſſa.Quis enim eo potẽtior,aut ei par?
1. ſicuti lapidem hunc,ita & omnes remouebit.Nota tamen in in difficultatibus duo eſſe:*vnum* tranſcendit vires noſtras ; v. g.fuga ſæculi,pœnitentia eximia, &c. atque hoc Deo cõmittemus,qui quos vocat,vocationi aptat : ſicut famulo ad foſſionem vocato,herus dat inſtrumenta, & quo labor eſt ma-
Oſe. 11. 3. ior eo maior eſt gratia *portat* enim *nos in brachiis ſuis* , nec citra
2. illius opem martyres in tormentis exultaſſent. *Alterum* in rationis diſceptatione conſiſtit. nempe, vter vitæ ſtatus , actiones,officia præſtent ? Atque hic qui humana ſequitur, cadit;qui vero Diuina,vincit. Docet Deus, præſtare vt ſemel omnibus exeuntes pauperem ſequamur pauperes , quam vt retentis facultatibus aliquotas demus eleemoſynas , citra difficultatem. *Quid prodeſt homini ſi vniuerſum mundum lucretur, anima*

Digitized by Google

animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Qui in mundo proximum iuuat, Tribuno ſimilis eſt, in medio bombardarum periculo propellenti milites. mundus maculat, & lædit, imo ſæpe occidit: *qui picem tangit inquinatur ab ea.* facilius ſæcularem ſæcularis peruertet ad malum, quam cõuertat ad bonum. Qui cũ multis viam ambulat lubricam, ſolus facili⁹ cadit, quam ſi ad manum ducatur. Sæculares monet Chryſoſtomus, etiam eos ad vitæ puritatem obligari, non minus quam Religioſos: *nihil* enim *coinquinatum intrabit in cœlos.* hoc tantum diſcrimen eſt, quod Religioſi munda hominum; illi polluta beſtiarum via ambulent. *Eccl. 13. 1.* *Lib. 3. contra vituperatores vitæ monaſt.*

Nota *Secundo*: Mulieres initio de reuolutione lapidis nihil cogitaſſe. inchoantibus enim, & teneris parcit Deus, ſolo ſui amore eos inebrians; vbi tamen profecerint, ſolatia ſubtrahit aliquando, vt amoris examinet puritatẽ. Paulus initio ſolatia ſenſit, & raptũ in tertiũ cœlum: ſed quãtæ ei poſtea moleſtiæ? & Iſraëlitas ſpes ꝓmiſſæ terræ ſuauiter Ægypto eduxit, aduerſitas poſtea probauit. ſimiliter nos inflammamur, quoties in concione, confeſſione, vel alibi audimus bona; ſed ſi guſtus ceſſet, ceſſat animus: quia Dei dulcedinem, non Deum quęrimus. pergere oportet cũ mulieribus, vt fiat dulcedo vberior. *Act. 9. 4. et 2. Corin. 12. Ibid. 7.*

Nota *Tertio*: Mulieres nõ fuiſſe de militibus ſolicitas. *Primo*: Quia probabile eſt eas ignoraſſe, quod hi ſepulcrum cuſtodirent; cũ præcedenti veſpere eſſent eo miſſi. *Secundo*: Quia non omnia ſimul mala Deus proponit. *ſufficit diei malitia ſua.* Architectus ſi de faciendæ ſtructuræ ſumptib. rogetur, vix medietatẽ exprimit, ne aliter ab opere terreatur. ſic Deus omnia quidẽ mala præuidet, ſed nõ omnia nobis oſtẽdit, ne diabolica poteſtate territi; dicamus: *Quis eſt ſimilis huic beſtiæ & quis poterit cũ illa pugnare?* facilius nos dijcit timor mali, quam erigat ſpes auxilij. *Matth. 6. 34* *Apoc. 13. 4.*

Nota *Quarto*: Quemadmodũ in ſepulchro recubuit Chriſtus ſub lapide, plenus vulneribus; ſic & in cordib. cubat peccatorum. Ianua animi, voluntas eſt; quã lapis pertinaciæ claudit. & quiſquis peccatorẽ ſtudet conuertere, cũ gemitu quærit: *Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti?* Admonitio quidem per aures quaſi in primam ſpeluncam admittitur, ſed corde arcetur. Hæretici conuinci poſſunt, & peccatores om-

nes; conuerti à nobis non poſſunt. Deus eſt cuius potentia requiritur, vt lapidem deuoluat. vt ex narrato alias exemplo S. Wilhelmi patet. Diſcipulis Chriſtus in cœna promiſit Spiritum ſanctum, qui *omnia ſuggereret*: ſignificans, præter Doctorem externum, requiri internum motorem. De prædeceſſore ſuo S. Arnulpho (qui obijt anno 1087. ſcribit Liſiardus Epiſcopus Sueſſionenſis; quod à Gregorio VII. miſſus fuerit ad Robertum Comitem Flandriæ, ſubditis ſuis adeo offenſum, vt reconciliari eis non potuerit; ſed poſtquam ex ore Epiſcopi verba audiuit Spiritus ſancti, ſtatim ita feruor omnis ſubſedit, vt omnia populi peccata ignoſceret. Ideoq; ad pertinaces ablegari debent Spiritu ſancto pleni, qui ſpiritum pertinaciæ orationibus fugent.

Ser. 3. Quadra § 1c. *Ioan. 14. 26.* *In vita eius c. 34.*

V. *Et reſpicientes viderunt reuolutum lapidem; erat quippe magnus valdè.* Matthæus modum reuolutionis addit. *Ecce terræ motus factus eſt magnus: Angelus enim Domini deſcendit de cœlo, & accedens reuoluit lapidem, & ſedit ſuper eum.* Terra in morte, & reſurrectione Domini tremuit. *Primo*: quia poſt mortē ſtatim Dominus triumphauit de diabolo; poſt reſurrectionem vero de morte. ſicuti ergo Principū victorias tubæ, & campanæ clangunt; ſic Chriſti triumphum terræ tremor. *Secundo*: Quia futurū erat, vt terra omnis, mundiq; Principes, cōtra Dominum mouerentur, ad fidei extirpationem, dæmonibus regno ſuo metuentibus; ſed neſciebant illi Eccleſiam motibus ſolidari, & perſecutionibus augeri; vt nauem propellunt venti. *Tertio*, Quia mouenda erant hominum corda mortis metu, & reſurrectionis ſpe; dum iudicandi *ſecundum opera ſua* ad ſpiritualem reſurrectionē à vitijs anhelant. *Quarto*: Quia ſtatim poſt mortem, terra rupta Chriſto viam fecit, vt inferis dominaretur; & reſurgentem recepit, vt ipſa legibus reformaretur. ideo enim deinde per 40. dies Apoſtolis Chriſtus *de regno Dei*, quod eſt Eccleſia, loquitur, eiuſq; Caput Petrum ſtatuit, vt eſſet Monarchia, Apoſtolis poteſtatem dedit peccata remittendi, Scripturas aperuit, Sacramenta omnia explicauit. hoc enim promiſiſſe videbatur, cum dixit: *Habeo vobis multa dicere, ſed non poteſtis portare modo: ſed cum venerit Spiritus ſanctus, ille vos docebit omnia, & ſuggeret quæcunq; vobis dixi.* Senſus enim videtur: Multa quidem vobis expli-

Matth. 28. 2. *Terræ tremor.* *1. Corin. 3. 8.* *Act. 1. 3.* *Ioan. 21. 15. 16. 17.* *Ioan. 20. 22.* *Luc. 24. 45.* *Ioan. 16. 12.* *Ioan. 14. 26.*

explicanda ſuperſunt, ſed triſtitia vos reddit inidoneos; aperiã ergo ea poſt reſurrectionem, ſed quia ſublimia ſunt, & multa, vt intellectum requirant, & memoriam; mittam vobis Spiritum ſanctum qui vtrumq; vobis, & poſteris, qui ad diem iudicij ea ſeruabunt inuiolata, confert. Reſpublicã nulla eſt quæ Eccleſiæ comparari poſſit, ſiue doctrinæ immaculatam puritatem, ſiue directoris maieſtatem ſpectes: ideoque credas illi; Chriſto curæ eſt, ne mala falſaue doceat. *Nota*: Chriſto reſurgente tremuiſſe terram, in aduentu autem Spiritus S. motum eſſe aerem. *Primo*: Quia ex terra Chriſtus ſurgebat; Spiritus S. deſcendebat de cęlo. *Secundo*: Quia Chriſtus aſſumpſit corpus terrenum; Spiritus autem eſt incorporeus. *Tertio*: Quia congregati à Chriſto Apoſtoli, per omnem regionem erãt diſpergendi à Spiritu S. Porrò poſt Chriſti reſurrectionem Angelus deſcẽdit. *Primo*: Quia pax iam inter Deũ & homines erat perfecta. ſicuti enim tempore belli, nulla ſunt inter hoſtes commercia, ſed ſuſpecta omnia; ſic in veteri Teſtamẽto tantus Angelorum erat terror, vt moriturum ſe putaret, qui Angelũ vidiſſet. quod patet ex patre Samſonis,[a] & Tobia.[b] poſtea vero nec adorari quidẽ ab hominibus Angeli voluerunt, ſed ſe eorũ dixêre *conſeruos*: *Secundo*: Vt homines ad Chriſti iam immortalis viſionẽ præpararet; ſicuti antea ad doctrinam eius adhuc morituri illos parauerat B. Ioannes. *Tertio*: Vt lapidẽ ſepulchro deuolueret, & Chriſti reſurrectionem monſtraret. ſicuti enim antea aliorum, ita & Chriſti monumentum apertum fuit; nõ quod illi ante Chriſtum ſurrexerint, ſed vt duo oſtenderentur genera reſurrectionis. *Prior*, eſt animæ: eaque duplex; vel ad gratiam, de qua Apoſtolus, Eliæ, vt ait Epiphanius, verbis loquitur, *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus*. vel ad gloriam; de qua Ioannes; *Beatus & Sanctus qui habet partem in Reſurrectione prima. Poſterior*, corporum; quæ hic in Chriſto, & alijs poſt Chriſtum impletur: ſicuti enim anima, ita & corporis reſurrectione, ille eſt primogenitus. Nullus eſt de cuius reſurrectione corporis conſtat, præter Chriſtum, & B. Virginem: de quibus Dauid; *Surge Domine in requiem tuam, tu, & arca ſanctificationis tuæ*. Nos autem in iudicio corpora reſumemus, vtinam ad gloriam.

[Margin notes: Aeris tremor. — Cur Angelus deſcenderit. I. — a Iudic. 13. 42. b Tob. 12. 16. Apoc 19. 10. Apoc. 22. 9. — Duplex reſurrectio. I. Hær. 42. Epheſ 5. 14. Apoc. 20. 6. 2. — Pſal 131. 8.]

Caluiniſtæ Angelum dicunt lapidem reuoluiſſe, vt Chriſtus reſurgeret; vel inſtar aquæ emolliuiſſe. ne admittant duo corpora in eodem loco; & cõſequenter, idem corpus in duobus, vel plurib. locis. quorum vtrumq; nos credimus. ſed neſciunt illi, vel negant, Deum poſſe multa *ſupra quã poſſumus* nos *intelligere. Admittamus*, ait Auguſtinus, *Deum plus facere quam nos comprehendere poßimus. Ratio quippe operis, eſt potentia facientis.*

Chryſ. ho. 2. ad pop. & lib. 2. de Sacerdo. ep. 3. ad Volu.

Conſtans Patrum doctrina eſt, ſurrexiſſe ad terras Chriſtum, clauſo inuiolate ſepulchro: ſicut natus eſt nihil læſo matris clauſtro; ne ſi hoc læſum ſit, ipſa Virgo non ſit. imo poſt reſurrectionem beatorũ omnium corpora cœlos penetrabunt. ſicuti & in aſcenſione ſua Chriſtus, alijq; penetrarunt. Tẽpus reſurrectionis Hieronymus ignotũ putat. ex Matthæo cõſtat terræ motum paulò ante lucẽ contigiſſe, quando Angelus lapidem reuoluturus deſcendit. vnde patet Chriſtum ſaltẽ ante tempus illud ſurrexiſſe. Reuolutum autem lapidem Scriptura ſignificat, vt cuſtodes abeſſe corpus Chriſti viderent, nõ vt illi via pateret. ideoq; hæreticos in Dei potentiam blaſphemos fuge. Lapidis quantitas ex mulierum verbis tanta videtur, vt ipſæ quinq; non potuerint eum remouere. Dei ergo bonitatẽ diſce, qui timentes iuuat. *Primo*. Per media naturalia; vt & ipſi operis, ac laudis partẽ habeamus, qui ſine ipſo nihil poſſumus
2. *Secundo*: Per media ipſi ſoli nota. quæ interdum naturaliter fiunt contra ſpem, interdum vero ſupernaturalia ſunt. Cum deſperaret de ſe Dauid, Deus Philiſtæos immiſit, qui Saulem à perſecutione auocarent. atq; auxilia huic ſimilia, mirabiliter Dei prouidẽtiam commendant, etſi naturalis ordinis ſint. & ſi deſint, ſaluat Deus per miracula; vt in Iſraëlitis patet, quibus mare aperuit; & in Ægyptijs, quos illo operuit. ſimiliter in datione mannæ de cœlo, & aquæ de ſaxo. Item in hoc Angelo, qui mulieres iuuit. Noli vnquã deſpetare. amat enim te Deus, qui omnia poteſt. Sed *Primo*, Fac ſis ei per amorem, & gratiam coniunctus. *Secundo*: Quãtum potes, te iuua. *Tertio*: *Aßidua iuſti deprecatio multum poteſt*, ait ille.

Epiſt. ad Hedibiam.

Deus ſuos iuuat.

1.

1. Reg. 23. 26.

Exod. 14. 16. 17.

Iacob. 5. 17.

VI. *Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt*. Ingreſſæ priorem ſpeluncam mulieres Angelum vident, lapidi reuoluto inſidentem.

Digitized by Google

tem. Quinque autem in Angelo notantur. *Primo: Iuuenis* eſt; vt Quinq; in
omnia diſcamus in cœlo vegeta. Adam niſi peccaſſet, ſenuiſ- Angelo notato.
ſet quidem; ſed non defeciſſet, viribus ligno vitæ reparatis. In 1.
cœlo omnes immortales, ætate florida, nempe 33. annorum, Iuuenis.
iuxta menſuram ætatis Chriſti: vt ex Apoſtolo, Hieronymus,[a] &
Auguſtinus,[b] atque alij docent. Vidit quidem Daniel *anti-* a *In Epitaph. Paulæ.*
quum dierum, ſed nota hæc non defectus eſt. verum *primo* æter- b *Lib. 22. de*
nitatis, *ſecundo* ſapientiæ; hæc enim apud nos ſenum propria. *Ciui. c. 15. 16. 17. 18.*
tertio Paternitatis. non quod Filium habeat ſe iuniorem; niſi *Daniel. 7. 9.*
ſecundum humanitatem. Patri potentia aſcribitur, vti ex ſym-
bolo patet, ne putemus eum aliquando defecturum. Ioan-
nes quoque *Iaſpidi* ſemper viridi, & *Sardio*, qui colori ignei *Apoc. 4. 3.*
eſt, Deum comparat; vt viror potentiam, ignis operationem
continuam ſignificet. *Pater meus*, ait Chriſtus, *vſq; modo operatur,* *Ioan. 5. 17.*
& ego operior. Vis æternam adoleſcentiam à Deo? offer hic de-
ſituram. *Secundo* Aſpectus eius *ſicut fulgur*; id eſt, igneus: ait Gre- 2.
gorius. vt cuſtodes percelleret, ſicut ignis in tenebris. Signifi- Fulget.
cat autem hoc moraliter: *Primo*, Chriſtum malis eſſe terribi-
lem, bonis ſuauem; ſicut Angelum mulieres vt iuuenem vi-
dent, comem; milites vt fulgur, horribilem. poſſunt beati qui-
bus, & quales volunt, eodem tempore apparere; & in iudi-
cio idem Chriſti aſpectus terrebit malos, recreabit bonos.
Notat Gregorius, Iſraëlitas noctu ducem habuiſſe ignem, diu
nubem; quia malis, quos nocti Apoſtolus comparat terrori;
bonis ſolatio erit; quos monet vt *capita ſua* in die iudicij *leuent* *Luc. 21. 28.*
& reſpiciant. Contigit in Collegio noſtro Viennenſi, cõuicto-
res duos; vnum Catholicum, alterum Lutheranum, in Sa-
cello ſacrum audire, quorum prior Chriſtum vidit poſt con-
ſecrationem in calice, magno cum gaudio; alter vero tanto
cum tremore, vt ex ſacello profugerit. Cogita quantũ ad ver- *Matt. 25. 41.*
bum illud aſperum, mali tremēt. *Ite in ignem æternum.* Hic Dei
amicus ſis, ne illic inimicum ſentias. *Tertio*, veſtes habet *albas*, 3.
inſtar niuis, *Primo*: Quia omnia in cœlo ſplendida, nihil coin- Veſtitur albis.
quinatum, ne *otioſa* quidem illac admittuntur, quanto minus *Matt. 12. 36.*
falſa, & iniuſta, aut fœda? omnium idem iudex quæſitor erit, *Reginbar. li. 2. vita eius c. 25.*
& probator. Vidit B. Anno, qui obijt 4. Decembris ann. 1075.
paulò ante mortem, ingens palatium, in quo plures Sancti *Lambert. Schafnab. in Chron.*

Digitized by Google

erant Epiſcopi; Heribertus Colonienſis, Bardo Moguntinus, Poppo, & Eberhardus Treuirenſes, Arnulphus Wormatienſis, alijq; quos in viuis nouerat, omnes ſplendida veſte: inter cæteros vero etiam ſe vidit, veſtibus indutum pretioſis, & albis; ſed pectore macula inerat, quam fruſtra volebat tegere. vidit quoq; paratam ſibi cathedram glorioſam, quam cũ vellet aſcendere, ſurgens Arnulphus: *Patres hi*, ait, *conſeſſu hoc te non recipiunt, niſi maculam eluas.* Anno autem euigilans, notatum ſe ſenſit, ob auerſionem quandam à Colonienſibus, qui eum iniuria affecerant, & vrbe eiecerant; atque ita auerſionem omnem depoſuit. Vide ne & te macula coram Chriſto deturpet. *Secundo*: Quia non ſufficit vt quis immaculatus ſit, *Matth. 13. 43* ſplendere debet. *Fulgebunt* enim *iuſti ſicut Sol.* ſplendor autem non ex operibus ſolis, ſed & ex patientia naſcitur. *Tertio*: Quia veſtis alba gaudium notat, quod ex reſurrectione Angeli acceperunt, ob ſperatam ruinarum impletionem, quæ iam annis 4000. vacauerant. *Quarto*: Quia voluit & nos excitare ad gaudium; nobis enim hodie maiora, quam Angelis præſtita. nam & cœli aperti, & Eccleſia inſtituta, & ad aſcenſionẽ paratur via, vt pro nobis Chriſtus intercedat ad Patrem, & dona cœleſtia mittat. Paſcha ergo feſtorum noſtrorum caput eſt, & gaudere oportet; non quià redditæ nobis carnes, ſed quia meritorum Chriſti (qui ſe feria ſexta Patri obtulit in plenam reconciliationem, & donorum omnium impetrationẽ) facti ſumus participes. vt ſumpto eius ſacratiſſimo corpore, illis hodie frui incipiamus, animâ, Deo; & opere, hominibus ſplendentes.

Sedet. 4. *Quarto*: Sedit. *Primo*: Vt beatitudinis immutabilitatem doceret; cui nihil decedit, accedit autem gaudium de bonis, quæ poſt mortem beatorum fiunt, ex eorum ductu. quemadmodum & pœna malorum creſcit, ex peccatis quorum ipſi occaſio, vel cauſſa. *Secundo*: Vt Sacerdotium Chriſti ſignificaret, & iudic [illegible] teſtatem; de illo ait Paulus: *Habemus* *Heb. 8. 1. Item 10. & 12* *Pontificem qui co* [illegible] *vtera ſedis magnitudinis in cælo.* De hac Dauid: *Se* [illegible] *in ſæculum ſæculi, virga directionis, virga regni tui.* *Pſal. 44. 8.*

Apoc. 1. 6. Malac. 3. 3. Sedebunt etiam beati, quia Reges erunt, & Sacerdotes. offerent enim ſacrificia, & *facient vindictas in nationibus alligantes*

nobi-

Digitized by Google

nobiles eorum in manicis ferreis. Eſto conſtans, nulloque erroris aut peccati vento abripere, vt ſæculi futuri conſtantiam aſſequaris. *Quinto ſedet à dextris.* Vt æternitatẽ deſignet; teſte Gregorio. iuxta illud Sapientis; *Leua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* id eſt, vita præſens mihi ſubeſt, futura vero me cingit: ſeu; præſentia ſperno, æterna cogito. Item *Longitudo dierum in dextera eius; & in ſiniſtra diuitiæ, & gloria.* In futuro æterna largitur Deus, quaſi manu dextera. hic vero honorem, & opes, ſiniſtrâ Reſurrectio Chriſtum, & beatos ad dexteram ſtatuit. *Secundo:* Deſignat Chriſti exaltationem. vt in eo impletum ſit. *Qui minimus eſt in regno cœlorum,* id eſt, ego qui ab omnibus iam abijcior, meque minimum iudico: *maior eſt illo:* Ioanne ſcilicet Baptiſta; quo *inter natos mulierũ non ſurrexit maior.* Sic exaltabitur qui ſe humiliat.

Pſal. 149. 7. *Epheſ. 4. 14.* 5. A Dextris *Vbi ſupra.* *Cant. 2. 6.* *Prou. 3. 16.* *Matth. 11. 11.*

In mulieribus, Nota *Primo:* Quod Angelos vident Chriſto intentæ; adeſt enim Deus bono operi, & Angeli verba factaq; omnia cœlis inferunt, vt dixit Raphael. *Secundo:* Quod *Angelos viderint.* vt Lucas, & Ioannes habent; ad minimum duos. Bonis enim libentes adſunt. quia & *delitias* Dei ſciunt *eſſe cum filijs hominum.* Olim Eliſæum cingebant. & mulieres monuit Apoſtolus, *vt capita velent in oratione, propter Angelos*; amant enim orationes, quæ fiunt cum reuerentia. noli in bono opere diabolum metuere, Angelum habes aſſiſtentem, & protectorem, *Tertio:* Quod viſis Angelis terreantur. *Primo:* vt diſcamus excellentiam naturæ Angelicæ. Terretur mendicus vocatus à Cæſare, & homo vocatus ab Angelo. qui tamen, vt in Daniele patet, & Paſtoribus, ſtatim terrorem eximunt. Gregorius hunc terrorem etiam à beatis hominibus nobis incuti dicit, quia cum ſpiritus puri ſint, nos, vtpote corporei, eorum maieſtatem non ferimus. narratq; Theodorum cuſtodem templi S. Petri Romę ex apparitione S. Petri, grauẽ morbũ incidiſſe. minuit terrorem hunc cõuerſatio cœleſtis in terra. *Secundo:* Vt à peccatis ſedulò caueam⁹, ſi enim bonos Angelos nobis amicos timẽt iuſti, quãto timẽdus magis diabolus, q̃ cõmiſſo peccato ſtatim cum ſocijs hominem ingreditur, poteſtatẽ à Deo in animam & corpus petens; vt hoc occidat, illam damnet?

Tob. 12. 13. *Prou. 8. 3.* *4. Reg. 6.* *1. Cor. 11. 10.* *Daniel 8. 17.* *Luc. 2. 10* *3. Dial. c. 24.* *Matt. 12.* VII. *Luc. 24. 5.*

Qui dicit illis: Nolite expaueſcere. Lucas ait, *mulieres declinaſſe vultum*

Digitized by Google

tum in terram.Docent ergo verecundiam in loco ſancto,&reuerentiam.ſicuti & Cherbin quos Moyſes poſuit in tabernaculo,&Salomon in templo.huius merito exauditus prę Phariſæo Publicanus.In tomplo cum Abraham vilitatē tuam cogita;*quia puluis es & cinis*.Porrò non eſt putandum Angelos habere corpora ꝓpria,vt nos; aut in aſſumptis vitaliter operari. neq; enim corporaliter vident,audiunt,guſtāt,&c.ſed formāt ſibi corpus ex aere,quod vere mortuum eſt,illudq; loco mouent,ac ſenſib.externis interiores perfectiones deſignant: vt explicat Dionyſius.nempe Dei & creaturarū notitiam,quam habent.In præſenti ergo,dum Angeli loquuntur,nō mouent pulmonē,vt nos; nec arteriā vocalē,aut palatū verberant,ſed ſonū formant in aëre.quando autem ſibi,vel beatis loquūtur, id faciunt ſola voluntate, qua cogitationes ſuas eis reuelant. Nos hic dum cogitamus,nobis loquimur;vt vero alijs loquamur,requiritur *primo*:vt velimus:neq; hoc ſufficit,quia & nos &auditores corpore impedimur.ideoq; *ſecundo* requiritur:nutus,vel ſignum corporeū,quo mediante loquamur.ſpiritibus vero,& beatis,corporea ſigna neceſſaria nō ſunt,quia corporis onus neſciunt. Loquuntur ergo ſibi mutuo,nutu ſpirituali;nempe,iudicio voluntatis. & nos iam ipſis ſic loqui poſſumus,ideoq; & mentaliter eos oramus,videntq; illi orationes has non ſolum in Deo,ſed & in cogitatione noſtra.Fateor ſoli Deo tribuitur cordis inſpectio,ſed alio ſenſu:ſolus enim videt omnia,etiā in inuitis:quod beati,vel ſpiritus,non poſſunt, quos alioqui nulla diſtantia impedit,quo minus audiant,quę volumus. Hinc patet etiam Sanctos nobis ſine viſibili ſigno loqui poſſe;nempe,per phātaſmata, & ſpecies. quomodo locuti ſæpe ſunt Prophetis,in viſione,vel ſomnio. & potuiſſent hoc modo Angeli hic loqui,ſed voluerunt apparere corporaliter;*primo*:vt clarius redderent teſtimonium.*ſecundo*:vt maiorem cum hominibus iam cœli ciuibus familiaritatem colerēt. *Primum*, quod poſt Chriſti reſurrectionem, hominibus dixerunt Angeli,eſt;*Nolite expaueſcere*;vel,vt Matthæus habet, *Nolite timere vos*; vt fructum videamus paſſionis Chriſti: nempe, non timere.abſtulit enim omnes timoris cauſſas, & amorem reddidit, ac ſpem. vnde Ioannes, *Timor non eſt in charitate, ſed perfe-*

Exod.15. *3.Reg.6.&7.* *2.Paral.3.* *Luc.18.13.* *Geneſ.18.27.*

Tho.1.q.1.9. *Ca.15. de Cœleſt. Hierarc.*

Angeli quomodo loquantur corporaliter. Quomodo ſpiritualiter.

Angelorū prima vox.

Matth.28.5.

1.Ioan.4.18.

perfecta charitas foras mittit timorem. Multa homini timorem incutiunt. *Primo*, Dæmon, *qui factus eſt vt neminem timeret*. Sed vinxit eum Chriſtus, & debellauit, vt non ſit cur eum timeamus, quē puellæ & Virgines triumpharunt, Agnes, Thecla, Priſca, &c. cui etiam Antonius imbecillitatem ſolet exprobrare. Iſaias tempore Meſſiæ futurum dixit: *Vt delectetur infans ab vbere, ſuper foramine aſpidis, & qui ablactatus eſt, mittat manum in cauernam reguli*: Id eſt, à dæmone malum nullum accipiat. Canis catena vinctus, mordere vexantem non poteſt, niſi nimium ipſi appropinquet; ſic nolentem diabolus non lædit, etiam vexatus cruce Chriſti. *Secundo*, Excluſio è cœlo: ſed aperuit illud Chriſtus, deditque electis pignus, & arrham regni, ita vt ad illud ius habeant; ſicuti pauperes ius accipiunt ad eleemoſynas, habito nummo. Apoſtolus gratiam ideo *pignus hæreditatis noſtræ*, id eſt, cœli vocat. *Tertio*, Timemus, vt non perficiamus voluntatem Dei, inſtar illius qui talentum defodit, dicens; *timebam*. Sed Chriſtus, qui *gratia & veritate plenus* eſt, ſaccum corporis ſui aperuit, cum flagellaretur, & lancea latus aperiretur, omneſque diuitias nobis liberaliter profudit; ita vt diceret Apoſtolus: *Omnia poſſum in eo qui me confortat*. Negat Clemens præcepta Dei eſſe difficilia, quia præcurrit auxilio, antequam inſtet præcepto. Ora ergo cum B. Auguſtino: *Domine da quod iubes, & iube quod vis*. Chriſtus grauiſſimā crucis partem baiulat, nos cum Simone Cyrenæo extremitatem. *Quarto*, Timebant in Lege veteri Angelos; vnde in datione legis, quam Angelis S. Stephanus, & Paulus attribuunt, populus tantum timuit, vt ſecundo id fieri nollet, & Moyſes ipſe *Exterritus ſum*, ait, *& tremebundus*. At vero timorem hunc Chriſtus nobis exemit, & *conſeruos* illi ſe vocant, eorum *qui habent teſtimonium Ieſu*, corde ſcilicet, & opere. Poſſumus enim per Chriſti gratiam, vt poſt Baſilium, dixit Ambroſius, Angelis hic eſſe ſimiles virginitate, & in futuro beati omnes *erunt ſicut Angeli Dei*. *Quinto*: Homines timemus ridentes, & perſequentes. Sed Chriſtus, *Ne terreamini*, ait, *ab his qui corpus occidunt, & poſthac non habent amplius, quid faciant*: inſinuat daturum ſe nobis, vt ſine timore ſeruiamus illi. *Sexto*, Naturæ timemus infirmitatem; ſed virgam accepimus, & baculum,

Timoris obiecta, & remedia.
1.
Iob 41.24.
Apoc. 20.
Athan. in vita eius.
Iſai. 11. 8.
2.
Epheſ. 1. 14.
3.
Matt. 25. 24.
Ioan. 1, 14.
Phil. 4. 13.
Lib. 1. pædag. cap. 12.
10. Confeſſ. cap. 29.
4.
Actor. 7. 53.
Gal. 3. 17.
Exod. 19. & 20.
Hebr. 12. 21.
Apoc. 19. 10. & 22.
De S. virg.
Lib. de virg.
5.
Matt. 10. 28.

Matt. 11. vlt. quo nitamur, petamuſque gratiam, quæ *iugum ſuaue* habet, *&*
1. Ioan. 5. 3. *onus leue: neque* enim charitatis *mandata grauia ſunt.* Adeſt Deus etiam non expectantibus; ſicut hic in reuolutione lapidis.

7. *Septimo,* Mortem timemus, ſed *pretioſam* eam fecit Chriſtus *in*
Pſal. 115. 15. *conſpectu Domini:* notat Gregorius, Apoſtolum Chriſti mor-
Mor 12. c. 6.
1. Theſſ. 4. 13. tem vocaſſe *mortem:* noſtram vero *ſomnum* & *dormitionem: Nolumus,* ait, *vos ignorare fratres de dormientibus; vt non contriſtemini ſicut & cæteri qui ſpem non habent. Si enim credimus quod Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum, adducet cum eo.*

8. *Octauo,* Iudicium timemus, ſed iudicem habemus, qui nos diligit magis, quam nos ipſi; qui aduocatus noſter eſt, imo iam pro nobis ſatisfecit, gaudetque ſi in eum fida-
Poſſidonius in vita S. Auguſt. mus. *Cori non timeo,* dicebat Ambroſius, *quia bonum Dominum habeo:* adeſt ille extremæ neceſſitati; imo iubet vt, *reſpiciamus,*
Luc. 21. 28. *& leuemus capita.* Exhibitas enim virtutes omnibus ſpectandas liberaliter coronabit:

9. *Nono,* Infernum: ſed clauſit eum Chriſtus, electis paratam gloriam cogitemus, non pœnam: neque enim boni militis eſt, carceres cogitare, ſed tropæa.

10. *Decimo,* Deum: ſed fecit nos Chriſtus Dei filios, ſuos fratres.
Matth. 28. 10. *Vade,* inquit, *dic fratribus meis,* &c. *Vado ad Patrem meum & Patrem*
Ioan. 20. 17.
Pſal. 18. 10. *veſtrum.* Timeri Deus poteſt, ſed *timore ſancto,* qui *permanet in*
Hom. 21. *ſæculum ſæculi,* & filiali, non ſeruili ſeu ſordido. Notat Gregorius, dixiſſe Angelum. *Nolite timere Vos;* quaſi diceret, alij quos Chriſtus timore non liberauit, habent cur timeant.

Mali hæc omnia timent.

Apoc. 9. *Primo* Diabolum; qui eos circumagit, vt miles equum. *Se-*
Apoc. 21. *cundo,* Excluſionem è regno, quia nihil illic inquinatum. *Tertio,* Difficultatem ſeruandæ legis, peccatum enim plumbum
Zach. 5. 7. eſt, hominemque demergit. *Quarto,* Angelos; qui teſte Da-
Dan. 13. 55. niele, *parati ſunt, vt ſcindant eos medios. Quinto,* Homines, in quibus ſperarunt magis, quam in Deo. *Sexto,* Inconſtantiam
Pſal. 1. 4. ſui: etſi enim aliquando bonum proponunt, tamen *vt puluis proijciuntur à vento* concupiſcentiæ: ſicut & ſi milites, quibus Angelus inieceerat terrorem, ſed tamen poſtea per auaritiam
Pſal. 33. 22. impudenter peccarunt. *Septimo,* Mortem; *peccatorum* enim *mors peſſima,* quia diaboli confluunt, vt cum epulone eos in inferno ſepeliant. *Octauo,* Iudicium, Deus enim nihil illic remittet. *Nono,* Infernum; qui eis ſine dubio apertus, ſi in

peccato

peccato mortali decedant, vt ſine fine illic crucientur. *Decimo,* Deum; *qui poteſt* iuſto iudicio, & peccatis id exigentibus, *corpus & animam perdere in gehennam.* Quiſquis ergo Chriſtianus es, hanc bonorum, & malorum antitheſin vide, & cum mulieribus his elige, vt Ieſum quæras Nazarenum crucifixum. *Luc. 12. 5.*

VIII. *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum.* Non quærit Angelus quid agant mulieres, ſed ipſe id dicit, vt nota oſtendat Angelis opera noſtra. *Innumerabilis multitudo,* ait Baſilius, *nos cingit, & ad omnia attendit.* Bona commendant, & quantum poſſunt appendunt; vt ex his verbis patet, vbi ſingula energiam habent. *Quæritis,* ſolicitudinem notat fœminarum, nobis imitandam, ſi ab Angelo conſolationem ſperamus: qui quærit, non otiatur, ſed omnia excutit, & luſtrat. Vis Chriſtum inuenire? *Primo.* Otium fuge: *neq; enim habitat Deus in terra ſuauiter viuentium. Secundo,* Nulli labori parce; exemplo harum mulierum, quæ de nocte ſurrexerunt. *Tertio,* Alia omnia relinque, vt eum inuenias: reliquerunt mulieres domos ſuas; Abraham patriam, & Chriſtus, vt te inueniret, cœlum. *Quarto,* Nõ creaturas, ſed Deum in omnibus vide, eiuſque pulchritudinẽ admirare, in pulcris; ſapientiam, in doctis; potentiam, in citatis cœli rationibus; artem, in minimis etiã inſectis; bonitatem, in rerũ varietate noſtræ vtilitati deputata: nihil eſt in quo Deum non poſſis laudare, cum B. Franciſco. *Quinto,* Quære eum in locis ei dicatis, & templo: vbi quæſiuit eum Mater, mulieres hæ in ſepulcro quærunt. Sponſa *in plateis, & lecto,* ſed nõ inuenit. Tu in corde à vanis & vitijs libero quære, & inuenies *prope* enim *eſt verbũ in ore tuo, & in corde tuo,* ait, ex Moyſe, Apoſtolus. *Ieſus,* Significat. *Primo,* Diuinitatem Chriſti; ſolus enim Deus, *Ieſus,* ſeu Saluator eſſe poterat. Quia ſicut præter artificem, nemo alius eius opus perficit; ita creaturam nemo reparare poterat, niſi qui pararat. *Secundo,* Quid in Chriſto quærere debeamus: nempe, ſalutem: multi eum non inueniunt, quia alia petunt: nempe, honores, opes, eruditionẽ, &c. quæ ſi in Chriſto inuenire vis, ſub conditione pete. *Nazarenus,* à Nazareth dicitur, & apud Iudæos aliquando ſcribitur per z, & ſignificat *ſanctum,* teſte Hieronymo: appellabanturque eo no-

Lib. de S. Virginit. Expoſitio ſingulorũ verborum. *Quæritis.* *Iob 28. 13.* *Gen. 12.* *Luc. 2. 6.* *Cant. 3. 1.* *Rom. 10. 8.* *Deut. 30.* *Ieſum.* *Nazarenum.* *In c. 2. Matt.*

Num. 6. eo nomine olim, qui ſe Deo obtulerant: de quibus Moyſes.
Gen. 49. Jud. 19. Nomen hoc omnium primo Iacob filio ſuo Ioſeph dedit, ac dein Angelus Sampſoni, hi enim duo Chriſti figura erant, qui poſtquam à fratribus venditus fuiſſet, ad regnum peruenit: &
Iudic. 16. inferni portas, vt Sampſon fecerat Gazæ, cōfregit, pluresque occidit moriens, quam viuus. Aliquando ſcribitur per t. ſ. *Natſarenus*, & ita legitur in titulo crucis, qui Romæ ſeruatur in templo *S. Crucis in Ieruſalem*. Atque tum *floridum* ſignificat:
2. Cor. 2. 15. vt notetur Chriſtus virtutum plenus, quodque in eo boni operis odorem quærere debeamus; vt ſimus & ipſi *Chriſto bonus odor*. Probabile eſt, Angelum poſteriori modo pronunciaſſe; ab oppido Galileæ Natſareth, vnde Dominum Iudæi
Ioan. 7. 12. *Natſarenum* vocabant, & *Galilæum*: ſicuti & Chriſtianos Iulianus contemptim *Galilæos* vocauit, & Iudæi etiam hodie *Natſarenos*. Vtitur autem Angelus eo nomine, non vt Dominum ſignificet natum in Natſareth. Sed *primo*: quia conceptus illic fuit in domo quæ venerationis ergo, anno 1295. tranſlata eſt in Italiam ab Angelis Lauretum. Sicuti enim Chriſtus in Galilæa frequens erat, ita etiam nunc in domo iſta plurima operatur. *Secundo*, Vt nomen Iudæis deſpectum honoraretur, exaltauit enim Chriſtus omnia quæ ſpernebat mundus, virginitatem, paupertatem, humilitatē, piſcatores, &c. vt diſca-
Crucifixū. mus ea quæ mundus deſpicit, non ſemper erubeſcenda. *Crucifixum*. Significatur hic. *Primo*, Crucis per Chriſtum dignitas; de qua B. Andreas apud Ægæam Proconſulem: hæretici crucem fugiunt, quaſi Chriſto ignominioſam, ſed Angelo nomen *crucifixi*, plenum gloriæ eſt: neque enim vile Chriſto eſt, per crucem viciſſe diabolum, & ſoluiſſe humani generis
Gal. 6. 24 debitum. *Secundo*, Quod Chriſtum non debeamus quærere, ſine cruce. Apoſtolo, *aberat gloriari niſi in cruce*: hanc quiſquis fert, Chriſto cum Simone Cyrenæo adeſt: qui vero non fert, timendus eſt à Chriſto abeſſe.

Luc. 24. 5. Lucas Angelum ſcribit dixiſſe: *Quid quæritis viuentem cum*
Chriſtum inter mortuos quærunt. *mortuis*. Quæ verba non ſunt increpantis, ſed monentis, non debere Chriſtum inter mortuos quæri; vt faciunt. *Primo*, Qui Chriſto ſeruituri parentes conſulunt, vel alios qui nō habent
1. ſpiritum Chriſti. Vocatus à Deo, ſequere: periculum in mora

eſt.

eſt. Dixit quidam: *Sequar te Domine, ſed permitte mihi primum renunciare his qui domi ſunt*: parentibus ſcilicet,& cognatis: reſpondit autem Chriſtus. *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei*. Quaſi dicat, ſi cognatis valedicis, reſilies à bono. Cum vocatus ab Elia Heliſæus ſimiliter dixiſſet, *Oſculer oro patrem meum, & matrem meam, & ſic ſequar te*. Dixit Elias: *Vade, & reuertere, quod enim meum erat feci tibi*. Quaſi dicat vide redeas; tibi enim, non mihi imputabitur, ni feceris. *Secundo*, Qui mundo volunt renuntiare, & tamen manent in mundo. Vocabat quendam Chriſtus, (quem Clemens Philippum dicit fuiſſe) qui reſpondit: *Permitte mihi primum ire, & ſepelire patrem mortuum*: at Chriſtus, *Dimitte*, ait, *mortuos ſepelire mortuos, tu autem vade, & annuncia regnum Dei*. Significans; teſte Baſilo, nō expectandam patris ſepulturam: tum, propter periculum dilationis; tum, propter alia quæ poſſent propoſitum infringere. Inconſulto itaque agunt, qui renunciaturi ſæculo, ſaltant, & conuiuantur prius: cum Chriſtus ne parentis quidem ſepulturam permiſerit. *Tertio*, Qui malis præſertim infidelibus familiariter vtuntur: neque id ſpe eos conuertendi; ſicut vſus eſt Publicanis Chriſtum. Ioſaphat ob nimiam cum Achab conſuetudinem, audiuit à Iehu: *Impio, praebes auxilium, & his qui oderunt Deum amicitia iungeris, & idcirco iram quidem Dei merebaris: ſed bona opera inuenta ſunt in te*. S. Ioannes hæreticos *ſalutari* vetat. B. Paulus etiam Catholicos, qui ſint manifeſto fornicarij, auari, ebrioſi, &c. iubet vitari. Peccant ergo *primo*. Qui liberos hæreticis matrimonio iungunt, aut eis qui parentes habent hæreticos: facilius enim Catholicum peruertit hæreticus, quam ille hunc conuertat. Sicut in via lubrica facilius ſobrium trahit ebrius, quam ille hunc ducat. *Secundo*, Qui hæreticis vtuntur, quaſi hæretici non eſſent: ſæpe Deus horum ruinam permittit, in pœnam temeritatis. *Tertio*, Qui libros hæreticorum legunt, facit enim affectus erga authorem, vt & dogmata placeant: ſicut in Melanthone, & Eraſmo, multis contigit. *Quarto*, Qui ſocietates periculoſas amant: aulas dico, & tabernas, item detractores audiunt, & ſuſurrones, *quorum guttur ſepulcrum patens*, quia etſi foris ſpeciem præferant, intus tamen putent.

Luc. 9. 61. Luc. 9. 62. 3. Reg. 19. 20. 2. Lib. 3. ſtromatum. Matth. 8. 21. Cap. 1. Conſtit. monaſti. 3. 2. Paral. 19. 2. Epiſt. 2. 10. 1. Cor. 5. 9. Pſalm. 5. 11. Matth. 23. 27

Surrexit

Digitized by Google

Surrexit non eſt hic. Ecce locus vbi poſuerunt eum. Tria hic dicit Angelus. *Primo, Surrexit.* Circa quod Nota *primo.* Reſurrectionem Chriſti in Scriptura, aliquando Deo tribui, ſub nomine *ſuſcitationis.* Vt: *Qui ſuſcitauit Ieſum.* Et *Deus ſuſcitauit illum.* Item, *Tu autem Domine miſere mei, & reſuſcita me.* Aliquando autem tribuitur Chriſto, vt: *Soluite templum hoc & in tribus diebus excitabo illud.* Et, *poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam,* naſcitur autem hæc diuerſitas ex eo, quia Chriſtus idem Deus eſt, & homo. Diuinitatis enim eſt, quod ſe reſuſcitarit, iuxta illud: *Prædeſtinatus eſt Filius Dei, in virtute, ex reſurrectione mortuorum:* id eſt, Chriſtus ſe ex Patris ordinatione Deum declarauit, ex hoc quod ſe reſuſcitarit: etſi enim *crucifixus ſit ex infirmitate, viuit tamen ex virtute:* nempe propria, qua ſe viuificauit. Ora Deũ vt & te viuificet, & ad gloriam corporis ſuſcitet.

Rom. 8. 11. Act. 2. 24. Pſal. 40. 11. Ioan. 2. 20. Ioan. 10. 18. 2. Cor. 13. 4.

Reſurrectionis Christi nouem cauſæ.

Nota *ſecundo,* Nouem cauſas reſurrectionis Chriſti. *Primo,* Decet iuſtitiam Dei, vt exaltet eum qui ſe humiliat, Chriſtus autem infra omnes fuit humillimus. *Secundo,* Ad robur noſtræ fidei, vnde recte Cyrillus; *Si Crucifixus non reſurrexiſſet, ſed perſtitiſſet mortuus, ego fortè non permiſiſſem vt tolleretur in crucem.* Fabulas enim putaſſemus omnia, ſi poſt eius mortem nihil fuiſſet ſecutum. *Tertio,* Ad confirmationem ſpei: dedit enim ille nobis paradigma reſurrectionis: vnde Iob, *Scio quod Redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum. Quarto,* Vt reſurrectioni eius vitam conformaremus, *& quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Sicuti enim ex ſepulcro Chriſtus prodijt glorioſus, & liber ab omni macula, ſic nos baptiſmus mundos fecit, vt tales perſeueremus: vt autem huius rei eſſet expreſſior commemoratio, baptiſabantur olim fideles in Paſchate, vt reſurrectionem, & conſtantiam in bono docerent. *Quinto,* Vt in bono proficiamus. *Reſurrexit* enim *Chriſtus propter iuſtificationes noſtras, traditus propter delicta;* nempe, vt morte debitum ſolueret, & reſurrectione ſolutionem applicaret. *Sexto,* Vt apud nos corporeos permaneret quoad corpus, in Euchariſtia; quemadmodum ſpopondit: *Ego vobiſcum ſum vſq; ad conſummationẽ ſeculi.* Sunt enim *delitiæ eius eſſe cum filijs hominum.*

1. 2. Catech. 13. 3. Iob 9. 25. 4. Rom. 6. 4. 5. Rom. 4. 25. 6. Matth. 8. 20. Prou. 8. 31.

Septi-

Septimo: Vt in cœlos aſcendens Patri vulnera, & crucis ſacrificium offerret; *ſemper viuens ad interpellandum pro nobis.* Tria Sacrificiorum genera ponit Ambroſius. *Primum,* in figura ſolum, quod fuit in lege veteri, & ſic dicitur *Chriſtus occiſus ab origine mundi. Secundum,* in figura, & veritate; ſic Chriſtus in Miſſa offertur: eſt enim ibi præſens verè, ſed ſub panis, & vini figura. *Tertium,* In veritate tantum; quod eſt in cœlis, vbi vulnera Chriſtus Patri offert: duo autem poſteriora offerri non poſſent, niſi Dominus reſurrexiſſet. *Octauo,* Vt eum timerent mali, qui mortuum non timent. *Nono,* Ad conſolationem iuſtorum: gaudent enim, cum tribulantur, ſe ab eo videri, qui regnat in corpore illo, quod tribulationes omnes paſſum eſt; ideoque *compati* poteſt vt docet Apoſtolus.

7. *Hebr. 7. 25.* Tria genera ſacrificiorum. *1. Offic. cap. 48. Apoc. 13. 8.* 8. 9. *Heb. 4. 15.*

Nota *tertio,* ſurrexiſſe Chriſtum *tertio die;* de quo ipſe prædixerat. *Sicut fuit Ionas tribus diebus & tribus noctibus in ventre cæti, ſic filius hominis erit tribus diebus, & tribus noctibus in corde terræ.* Nõ quod fuerit ibi tribus diebus integris; ſed vnum diem habuit integrum, primi verò, & tertij partes. Fuit ergo duabus noctibus, & vno die integro ſepultus. *Primo,* vt mortem ſuam, ait Gregorius, ſignificaret eſſe vnum diem iuſtitiæ, & deſtruere noctes duas; (mortis, ſcilicet, animæ, & corporis,) quæ peccato obtenebrantur: quod animam ſimul, & corpus occidit. Reſurrexit *ſecundo* mane, mortuus veſpere; vt mors culpam finiret, reſurrectio aperiret vitam. *Tertio,* Non reſurrexit citius, ne mors in dubium reuocaretur. *Quarto,* Nolint vltra diem tertium differre reſurrectionem. *Primo,* Quia tempus hoc morti probãdæ ſufficiebat: nemo enim triduum ſine vitæ indicijs viuit. *Secundo,* Ne fluctuarent diſcipuli in fide. *Tertio,* Ne animarum ſalus, quam ardentiſſimè ſitiebat, diutius differretur. *Quarto,* Vt ſignificaret tertiam mundi ætatem à reſurrectione inchoari. *Prima,* ante legem fuit. *Secunda,* ſub lege. *Tertia,* ſub gratia. *Quinto,* Quia cum reſurrectione incepit tertius hominum ſtatus. *Primus,* ſub figuris ante Chriſtum. *Secundus,* in veritate ſub fide. *Tertius,* in clara viſione in cœlis, quos Chriſtus aperuit. Lauda ergo eum, qui tantam tui curam ſuſcepit, eiuſque corpus contemplare, ac vulnera in quibus te deſcriptum in manibus, ac la-

Matt. 12. 40. Surrexit Chriſtus die tertio. *2. Mor. c. 20.* *Iſai. 49. 16.*

Digitized by Google

ac latere, circumfert: neque ex eis ſentit dolorem, ſed gloriam habet, & maieſtatem, noſque conſolatur, ſimilis fulgoris expectatione, ſi modo membris noſtris ad Dei honorem vtamur.

Vbiquitarij refutati. *Secundùm* in Angeli verbis eſt, *Non eſt hic*. Ex quo diſcimus. *Primo*, Falſitatem Lutheranæ hæreſis, quæ idiomatum communicationem ponit inter duas Chriſti naturas: quaſi humanitas omnipotens ſit, & omnipræſens, cum aperte Angelus de ea dicat *Non eſt hic*. Quod de diuinitate dici non poſſet, de

Hier. 23. 24. qua apud Hieremiam legimus: *Cælum & terram ego impleo*. Docet Eccleſia in vno Chriſto duas naturas, & idiomatum inter eas proprietatem, natura enim diuina omnipotens eſt, omniſcia, & infinita: humanitas vero multa quidem ſcit, & poteſt, non tamen omnia: eſtque finita: communicatio autem idiomatum fit, reſpectu Perſonæ, quia idem Chriſtus dicitur finitus, & infinitus, & homo, Deus dicitur, creator, atque vbique præſens, ſcilicet quoad diuinitatem: ſimiliter dicitur mortuus, ſepultus, & non vbique, quo ad humanitatem. Sic homo quia duplici parte conſtat, ab vtraque accipit denominationes, vt ab anima dicatur bonus, ſapiens, &c. à corpore calidus, frigidus: interim neque corpus eſt doctum, neque anima calet materiali calore. Eccleſiæ mentem rectè B. Au-

Serm. 191. de Tempore. guſtinus expreſſit: *Illorum*, ait, *execramur blaſphemiam, qui nouo ſenſu aſſerere conantur à tempore acceptæ carnis, omnia, quæ erant diuinitatis, in hominem demigraſſe, & rurſum quæ humanitatis erant, in Deum eſſe transfuſa: vt quod nulla vnquam hæreſis auſa eſt dicere, vincatur hac confuſione, vtraq; exinanita ſubſtantia, Deitatis, ſcilicet, & humanitatis, & amiſſo proprio ſtatu in aliud eſſe mutata.* Nam ſi diuinitas pati poteſt, diuinitas non eſt: quia hæc imperfectiones nullas admittit: contra ſi humanitas vbique eſt, humani-

Epiſt. 57 ad Dan. tas non eſt, quia figura caret, & loco: quæ ſi à corpore tollas, ait Auguſtinus, corpora non ſunt. Neque reſponderi poteſt, etiam in Euchariſtia Chriſtum eſſe vbique, & carere figura: neutrum enim verum eſt: nam habet corpus Chriſti eandem in Euchariſtia figuram, quam in cœlis; etſi ea nõ videatur: deinde aliud eſt idem corpus eſſe multis locis, quod Catholici admittunt; aliud eſſe omnibus locis, quod negant. Tu

ergo

ergo hæc noua fuge,quia & Deum blaſphemant; & Sacramenta deſtruunt.*Secundo* diſcimus:quod etſi corpus illic realiter non fuerit,fuit tamen virtute, manſit enim virtus miraculorum, & Angelica cuſtodia: vt diſcamus quomodo nos Chriſti ſepulcrum eſſe poſſimus. Quoties Euchariſtiam ſumimus,Chriſtum ſumimus,qui ſi immundos nos inuenit, abit,impleturq; quod ait Angelus:*non eſt hic*;ſin diſpoſitos,& mundos,manet etiã poſt alteratas ſpecies, datq; nouam vitã, vt dicamus cum Apoſtolo;*Viuo ego,iam non ego; viuit vero in me Chriſtus*.atque ita ſimul Chriſtus reſurgit in nobis, & manet. Accipiunt enim à gratia omnes animi vires ſingularem vitã, vt oculi non gaudeant vanis,aut malis,ſimiliter nec membra reliqua,ſed eis ſufficiat diuina cognoſcere, eiſqui frui. Vide Chriſtum ſæpius excipias,vt ille in te perfecte reſurgat.*Tertio*, Ex his Angeli verbis quæſtio poteſt elici, vbi fuerit Chriſtus iſtis 40.diebus.S.Thomas id docet nobis ignotum, quia neque Scriptura,neque Traditio quicquam habet. Potuit Dominus paradiſum aliquando viſitare,& Eliam ac Enoch, vel alia terræ loca,tanquam conſtitutus omnium Dominus, Apoſtolis aliquando adfuit,& cum eis conueſcebatur, non tamen continuò,ne putarent eundem iam Chriſti ſtatum, qui fuerat ante paſſionem. Vnde dicebat illis:*Hæc ſunt verba quæ locutus ſum vobis,cum adhuc eſſem vobiſcum*,quaſi dicat, modo non ſum vobiſcum,ſcilicet eo modo quo ante,alia enim vita nũc viuo,famis, ſitis,omniumque defectuum experte. Huc anhela,quo enim præſenti ſpreta futuram plus dilexeris, eo illic glorioſiorem habebis.

Gal.2.20.

3.p.q.55.a.3.

Act.1.4.

Luc.24.44.

Tertium in verbis Angeli eſt.*Ecce locus vbi poſuerunt eum*. Pro quo Matthæus habet, *Venite, & videte locum vbi poſitus erat Dominus*.Nota: Mortuũ Chriſti corpus vocari *Ieſum*. *Crucifixum*. *Dominum*.vt diuinitatem diſcas nec in morte ſeiũctã à corpore,vel anima.Perſona Filij Dei quæ mortua fuit, quo ad corpus ſepulta eſt;quo ad animam vero,deſcendit ad inferos:ita vt tunc verum fuerit,*Deus eſt in ſepulcro:Deus eſt in inferno*. ſicuti & in ſymbolo vtrumque profitemur, ac licet corpus Chriſti mortuum, *homo* nõ fuerit, imo nec eiuſdem ſpeciei,cuius ante:tamen ſicut humanitas habuit perſonam diuinam,ſic perſona

Matt.28.6.

Digitized by Google

ſona eadem manſit vtrique humanitatis parti, animę ſcilicet, ac corpori, vnita, & per ſynecdochen vtriuſque denominationes accepit. Atque ex his aliquod circa fidei articulos lumen habere potes. Et Chriſtum venerare, à quo nunquã ſeparata fuit diuinitas, quo & tu ei ſic coniungaris, *vt neque vita, neq; mors, neq; tribulatio, neq; anguſtia ab eo te ſeparare poſſit.* *Secũdo*, Diſce reuerẽtem loci, in quo Chriſt⁹ iacuit, inſpectionẽ, neq; enim Angeli ad vana nos hortantur, vt diabolus, & mũdus, ſed vt Chriſti locum videamus, quod fit *primo*, meditatione paſſionis, ex qua habemus omne ſolatium, vt cum Apoſtolo dicamus, *Mihi abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti.* &, *Non iudicaui me aliquid ſcire, niſi Ieſum, & hunc crucifixum.* In hoc ſepulchro ſunt omnia bona. *Secundo*: Quando nos ipſos examinamus, an in nobis Chriſtus ſit. Nam vt rectè Baſilius; nulla res tibi teipſo vicinior, nos ergo primum excutere debem⁹, iuxta illud Apoſtoli, *Attende tibi ipſi*, quid vero alij agãt nihil ad nos. *Tertio*, In ſacrificio, altare, Chriſti ſepulchrum eſt, hic ergo roga vt te meritorum ſuorum participem faciat, teque ad ſpiritualem ſui ſuſceptionem præparet. *Tertio* diſce. Dixiſſe Matthæum, *Venit & videte.* Quiſquis enim ſepulchrum Chriſti videre vult, venire debet, & ſi à Chriſto longius abſit, Angelum, id eſt, Sacerdotem adeat, diſcat quid agendum ſit, quis orationis, meditationis, & præparationis modus. Videtur enim Angelus verbis illis, *Venite & videte*, nos monere, vt quæ in cultu Dei difficilia putãtur, probemus. Multos timor à bono reuocat, qui ſi perſeuerarent, ſpe ſua maiorem ſentirent ſuauitatem. Probanda ergo prius bona, quam abijciãtur. Duobus Ioannis Baptiſtæ diſcipulis Andrea, &, vt putat Epiphanius, Ioanne Euangeliſta vel eius fratre, Iacobo, Chriſtũ rogantibus: *Magiſter vbi habitas?* dixit ille, *Venite & videte*, ſciebat enim placiturum ſe, ſi guſtaſſent. Idem Nathanaeli Philippus ſuaſit, Chriſti benignitatem ei ſperans placiturã. *Quarto diſce.* Inuitari ab Angelo Chriſtianos Ieroſolymam, vt illic Dominum adorent, *vbi ſteterunt*, ait Dauid, *pedes eius.* Etſi enim heretici noſtri peregrinationes rideant, more damnatorum iam olim ab Eccleſia Petrobruſianorum, tamen eas & vetus Teſtamentum commendat, & in Euangelio legimus, matrẽ

Margin notes: Rom. 8. 35. 38. & 39. — Sepulchrũ Chriſti inſpicimus. 1. — Gal. 6. 14. — 1. Cor 2. 2. — 2. — Hom. 3. — 1. Tim. 4 16. — 3. — Malach. 2. 7. — Hære. 51. — Ioan. 1. 39. — Pſal. 131. 7. — Peregrinationes defenſæ — Deut. 16.

Domi-

Domini cum Ioſepho peregrinatam in Ieruſalem. Quo etiam aſcendit Eunuchus Reginæ Candaces,& B.Paulus, *vt illic Pentecoſten ageret*,vbi datus Apoſtolis iam tunc ante 24. annos Spiritus Sanctus. Atque ex eo tempore,non intermiſſas peregrinationes teſtatur Hieronymus,addens , quod non putabant ſe multi perfectos Chriſtianos,niſi illic adoraſſent, vnde Chriſti Euangelium rutilauit. Ita vt non ex vicinis ſolum,ſed *ex omnibus mundi oris* eo,vt idem refert,qui ibidem vixit,confluerent. Facit loci dignitas ad deuotionem,& labor pro eo ſuſceptus teſtis eſt interni feruoris: ideoque Deo placet & peccatorum veniam meretur, ac gratię augmentum. Aquitaniæ Dux B.Wilhelmus illuc ex Eugenij III. mandato profectus,nouem annos ibidem ſanctiſſime vixit,aç miraculis coruſcauit. Quod non ideo dico,quaſi omnes velim ad terram.S.peregrinari,neque enim hoc,vt recte Hieronymus, expedit omnibus,nempe virginibus,Religioſis, opificibus: ſed,tum,vt retundam hæreticos, tum , vt pro oportunitate nonnunquam ad loca vicina peregrinemur,vbiDeus ipſe hęreticos miraculis conuincit. Quorum his in terris nullus eſt defectus,vt in fide vera roboremur. Oportet autem hoc facere cum reuerētia,ſic enim illic facilius impetrabimus, quia Deus etſi vbique ſit,*certis tamen locis*,ait Auguſtinus, *certa concedit & operatur quæ non facit vbique.*

Act. 8. *Act. 20. 16.* *Epiſt. 17. ad Marce.* *Epiſt. 27. in Epitaph. Paulæ.* *Theob. in vita eius c. 12. 10. Febru.* *De inſti. Monach.* *Epiſt. 137. ad Hipponenſes.*

X. Tria mulierum priuilegia. I.

Sed ite dicite diſcipulis eius,& Petro. Tria hic mulierum priuilegia. *Primum* , Manifeſtatur eis Chriſti reſurrectio citius, quam Apoſtolis: idque *primo*: vt quæ mortem,eædem annununciarent vitam.ſic quia Eua occidit, Maria vitam concepit.

Secundo,Quia maior erat mulierum zelus, & feruor,Apoſtolis domi ſedentibus,ob metum Iudæorum, quos certum erat magis in viros attendere,quam fœminas.

Tertio, Ne mulierum deuotionem rideamus,cum ante Apoſtolos inſtructę ſint.

Quarto,Quia conſtanter cruci adſtiterant, Domino compatientes,locumque ſepulturæ obſeruantes. Apoſtoli vero omnes fugerant.

Quinto: Quia mulieres ad fidem proniores ſunt, quã viri. Facilius mala credimus, quæ timemus, quã bona, quæ ſperamus. Annas, Cayphas, alijque, Chriſti reſurrectionem citiùs crediderunt narrantibus cuſtodibus, quibus illa diſplicebat, quam Apoſtolis, qui eam optabant. Viri ſępe ad fidem remiſſi ſunt, vnde plures fœminas in templis videbis, viros autem in tabernis, & ſaltationib⁹. *Sexto*, Vt diſcamus, ait B. Thomas, gloriam reſurrectionis mulieribus non minus quam viris cõmunem, etſi enim eæ hic à dignitatibus multis arceantur, vt Sacerdotio, Ordinibus ſacris, Conſulatu, &c. quæ rationem requirunt, & conſtantiam, cum in fœminis ſit paſſionis multum, rationis parum: in cœlo tamen multę viris erunt beatiores, quia illic Deus omnia erit in omnibus.

Matt. 28.

3. p. q. 55. a. 1. ad 1.

2. priuil.

Secundum: Primæ vident Chriſtum poſt reſurrectionem. *Primo*, quia viderant eum ſepeliri, & vltimę à ſepulcro receſſerant. *Secundò*, quia primæ hominum offenderunt Deum, ideoque primæ reconciliationem factã viderunt. *Tertio*, quia cũ plures habeant imperfectiones, voluit eas Chriſtus ſanare, modum docens quò ei ſeruire deberent, cum omni ſcilicet humilitate, & reuerentia. Magdalena à tactu prohibita eſt, alię verò admiſſæ: quod illa ſolito more, ſicut ante mortem, ita & nunc id tentaret, cæterę vero maiori tum humilitate, procidentes in terram. adorantes, & oſculantes pedes eius. *Quartò*, Ne mulieres ſperneremus, quas Chriſtus prima ſui reuelatione honorauit. *Quinto*: Quia deinceps non erant eum tam frequenter viſuræ, quam Apoſtoli, quos de Eccleſia eiuſque adminiſtratione inſtrui oportebat, eſt tamen probabile, B. Virgini frequentiùs Chriſtum apparuiſſe: vt eam ſolaretur, & inſtrueret, ſolamen & magiſtram omnium Chriſtianorum. *Sexto*, Quia mulieres ad reſurrectionis promulgationem erãt aptiores, tum, ob maiorem Zelum, tum, quia in eas minus aduertebatur. Vnde potuerunt tanquam oculatæ teſtes mẽdacij milites conuincere, ac præcipue Magdalena, cuius tunc ob nobilitatem, magna adhuc æſtimatio. Quod viri non audent, mulieribus delegant: ſicut & Ioab Thecuitidi reconciliationem Abſalon cum Dauide commiſit.

Ioan. 20. 17.
Matt. 28. 9.

2. Reg. 14.

Tertium:

Digitized by Google

Tertium: Primæ reſurrectionis nuntiæ mittuntur ab Angelo, imo à Chriſto, ad Apoſtolos; nominatim vero ad B.Petrũ. *Primo*: Vt ſicut à ſerpente peccatum per mulierem, ad caput humani generis fluxerat; ſic euangelium vitæ per mulieres, à Chriſto ad Apoſtolos deferretur. *Secundo*, Quia omnibus incumbit proximi inſtructio, ideoq; nec vxorum monita mariti ſpernere debent. Mulier ſapiens in Abela, totam vrbẽ ab excidio ſaluauit, & Abigail, maritum Nabal. Si Dei Spiritus loquitur, organum ſperni non debet; ſiue vir ſit, ſiue mulier; puer, vel ſenex; Mulieres multas Prophetides habet vetus teſtamentum, Mariam,[a] Debboram, [b] Holdam, [c] & nouum, Annam,[d] ac quatuor filias,[e] Philippi diaconi virgines, teſte Epiphanio.[f] Danielem puerum iudicaſſe ſenes, Scriptura docet, quos nemo alius conuicerat. addit autem Sulpitius[g], Duodennem eum tunc fuiſſe. Nolo tamen, vt propter hæc mulieres concionentur, quod ex Montani, & Pepuſitarum fonte Lutherus permiſit, contra Apoſtolum; qui ait: *Mulieres in Eccleſia taceant; non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe vti lex dicit. Si quid autem velint diſcere, viros ſuos domi interrogent. Turpe enim eſt mulieri loqui in Eccleſia.* Item, *mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubiectione: docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, ſed in ſilentio eſſe.*

3. Priuil. · 2.Reg. 20. · 1. Reg. 25. · a Exod. 15. · b Iud. 4. · c 4.Re.22.14 · d Luc. 2. · e Act. 21. · f Hære. 27. · g In Hiſtoria. · 1.Cor.14.34. · Gen.3. · 1.Tim.2 11.

Mulierum eſt filios inſtruere in pietate, & timore Domini; ſicut parentes Suſannæ fecerunt, & mater Samuelis. Apoſtolus vult, *vt etiam anus doceant adoleſcentulas prudentiam, vt viros ſuos ament*; ac Monicæ inſtar, cum omni patientia ad bonum prouocent. *ſanctificatur* enim *vir infidelis ſæpe per mulierem fidelem. Quarto*: Quia per vniuerſum orbem Chriſtus à vilioribus, & abiectis annunciatus eſt, vt doctrinæ vim diſcerem, & energiam. Simplicium miniſteria amat Deus: ex his enim eius gloria creſcit.

Dan.13. · 1.Reg. 1. · Tit.2.4. · 1.Cor.7.14.

In cuius rei typum Paſchalis cereus, non ab Epiſcopo, aut Sacerdote, ſed à Diacono conſecratur. Cereus, Chriſti typum gerit, nouo lumine fidei mundum exornantis, cuius ſacratiſſimum corpus in puriſſimo Beatæ Mariæ vtero, quaſi cera à virginibus apibus collecta, coaluit. lychnus, anima eſt; flamma conſumens, & ardens, Diuinitas; quæ

Conſecratio cerei Paſchalis quid doceat.

charitatis ardore humanitatem quaſi conſumſit. In cereo quinque foramina, vulnerum Chriſti figuram habent, quæ thus boni odoris ſpirant. A Diacono autem benedicitur, qui Sacerdotis adiutor, & miniſter eſt, ſicut mulier viro data *in adiutorium*: verba autem benedictionem non ſonant, ſed laudem, & gratiarum actionem, quia mulierum non eſt benedicere. Facta conſecratione, cereus fonti baptiſmali intingitur, quia hic à Chriſto ſanctificatur, qui corporis ſui attactu in Iordane aquis regenerandi virtutem tribuit. Ardet cereus dies 40. quia tanto tempore Chriſtus poſt reſurrectionem cum Apoſtolis egit, recedens ab eis in die aſcenſionis, quo etiam cereus poſt Euangelium aufertur, qui tamen pridiè Pentecoſtes accenſus fonti intingitur, quia etiam in cœlis Chriſtus Sacramentis virtutem dat, & per Sacerdotes diſpenſat, vnde quomodocunque hi ſint diſpoſiti, Sacramentum tamen, vt rectè Auguſtinus ait, ſemper idem eſt, quia Chriſtus eſt, qui illud ſacrat. Ne ſi à ſanctitate hominis Sacramenta pendeant, incerti de his ſimus, ſicut de illa. *Nota*: Non voluiſſe Chriſtum annuntiari reſurrectionem ſuam ab omnibus, ſed, vt B. Petrus ait, *à teſtibus à Deo præordinatis*. Potuiſſet Chriſtus ipſe ingredi Hieroſolymam, ſeque omnibus exhibere ſpectandum, & palpandum, ac forte omnes ei credidiſſent. Sed noluit Deus. *Primo*: Quia credere debebamus, nō tantum quod Chriſtus reſurrexiſſet; ſed quod reſurrexiſſet in gloria, noſque eandem reſurrectionem expectare, per ſpem debebamus: at verò ſi conuixiſſet omnibus Chriſtus, putaſſent eum Lazari inſtar, cum corpore paſſibili reſurrexiſſe, noſque ſimiliter reſurrecturos. *Secundo*, Vt glorioſi corporis doceret dignitatem, cui ſpectando nos ſumus inepti. Duo rerum genera creauit Deus. *Vnum*, Mundi ſenſibilis, in quo omnia ſunt ſenſibilia. vt cælum, aſtra, homines, &c. Et vocantur corpora naturalia. *Alterum* ordinis ſuperioris, in quo Spiritus ſunt, & animæ poſt mortem, qui ordo ſuperat naturam, & ad eum corpora beatorum, præcipue vero Chriſti, (quod nō citra priuilegium à mortalib. eiſq; paucis conſpici potuit) pertinēt. *Tertio*, Quia publica hęc apparitio exiguę fuiſſet vtilitatis. Pauci enim mortuorū apparitionibus reſipiſcunt, vt Abrahā

Gen. 2. — *Tract. 6. in Ioan.* — Duo ordines creaturarum. 1. 2.

inſinuat:

inſinuat: *Si Moyſen, & prophetas non audiunt, neq; ſi aliquis ex mortuis reſurrexerit credent.* obſtinatio perſuadet eſſe phantaſmata, quæ videntur, & illuſiones. ſic Iudæis factum in reſurrectione Chriſti, & Apoſtolis cum Dominum viderent ambulantem in aquis. Quos carnalia deſideria excæcant, rarò reſipiſcunt. Refert de viro nobili Stephano, Gregorius, quod Conſtantinopoli mortuus poſtridiè reuixerit, quia alius nomine *Stephanus* faber ferrarius, citatus eſſet. hic multis poſt annis vixit, & in maxima illa peſte Romæ obijt, quem alius dein mortuus poſtea rediuiuus, vidit, ponti anguſto inambulantem delabi, ſed à viris candidis ereptum eſſe diabolo, & ſuſtentatum. Monet autem Gregorius, eum eleemoſynis adiutum, ſed in continentia fuiſſe grauatum; quia poſt primam mortem non reſipuerat. vt diſcamus, pœnas inferni viſas quoſdam iuuare, quoſdam vero nihil; qui teſtimonium de eis tantum ore perhibent. *Quarto:* Volebat Deus Eccleſiam ſtabilire per fidem, iuxta illud *Beati qui non viderunt & crediderunt.* fidei vero Apoſtolorum, miracula ſufficiunt; & nobis, ſeculorum omnium, & totius orbis conſenſus.

Luc.16.vlt.

Matt.14.26.
4.Dial. c.36.

Ioan.20.29.

Mittuntur mulieres ad Apoſtolos (quos apud B. Ioannem Chriſtus *fratres* vocat) & Petrum, *primo*: Quia non annuntiabatur reſurrectio eis, qui eam vel nolebant, vel non guſtabant, quales ſunt ſæculares, & qui in peccatis putreſcentes, nolunt cum Chriſto reſurgere; ſed eis qui in bono perſeuerantes, audiunt: *Vos eſtis qui manſiſtis mecum in tribulationibus meis.* item, eis, qui, cum B. Petro, verè pœnitent, agnumque Paſchalem ſumpſerunt. Vis de Chriſti reſurrectione gaudiũ? peccata defle, confitere, vita, & Euchariſtiam, quę Paſcha noſtrm eſt, ſume. *Secundo:* Vt diſcamus, qui ſint in ſpiritualibus adeundi. Non vult Chriſtus, vt mulieres omnibus reſurrectionem concionentur, ſed ad futuros concionatores, Apoſtolos, eas mittit. Erant inter primos Chriſtianos multi, qui Chriſtum poſt reſurrectionem viderant, ex omnibus tamen vnus eligitur Matthias, qui id cum alijs Apoſtolis promulget. Non debent ſæculares, etiamſi Epiſcopis, & Sacerdotibus ſe putent doctiores, concionari. nam & mulieres hę plus, quam Apoſtoli, de reſurrectione nouerant. Eccleſia ordine

Ioan.20.17.
Cur mulieres miſſę ad Ap. ſtolos.

Luc.22.28.

ſtat,ſicut & Reſpublicæ,in quibus nemo officium capit, niſi vocatus,nec officinam aperit,niſi à tribu admiſſus.

Petri mentio cur? Petrus autem peculiariter exprimitur,*primo*: quod Caput eſſet Eccleſiæ,vti Patres omnes docent.*Secundo*:quia peculiariter præ alijs peccarat.Diſcimus itaque *primo*: Dei miſericordiã, qua peccata ſeriò pœnitenbus facilè remittit, ita vt nunquam ea exprobret.ſicuti remiſit B.Petro,& quidem,ait Nazianz.petente id B.Virgine in cruce.cui dictum **In Chriſto patiente.**

Iubeo nihil te hic anxiam,ô Virgo parens.
Condono Petro quicquid eſt lapſus,tua
Vel vnius cauſſa.

Secundo:Peccata etiam grauiſſima non auferre Eccleſiaſticam dignitatem, etſi id negarint olim hæretici. Petrus Eccleſiæ petra manſit,etiam poſt negationem. & niſi ita eſſet ſemper de ſuperioribus eſſemus dubij , ſicut dubij ſumus de eorum bonitate. Semper ergo Superiores honora, & in eis Chriſtũ, imo quò ſuperior eſt peior, eò ſit tibi Chriſtus honoratior, qui tantum tibi bonum, per organum adminiſtrat, tam malum.

XI. *Quia præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, ſicut dixit vobis.* Angelus *Galilææ* meminit,vt memoriam refricaret eius,quod Chriſtus dixerat: *Ego cum reſurrexero,præcedam vos in Galilæam*, & intelligerent Apoſtoli iam impletum, quod tunc promiſſum. Sex autem de cauſſis Apoſtoli in Galilæam mittuntur. *Primo*:Vt liberiores cum Chriſto loquerentur, qui, ait Chryſoſtomus, Ieroſolymis metu Iudæorum continebantur. *Secundo*,ait Hieronyrnus,quia ibi Chriſtus frequens prędicauerat,imo,vt Matthæus dicit,prædicationem inchoarat.*Tertio*:Quia erant & illic multi diſcipuli, quibus ſe Dominus exhibere voluit. *Quarto*:Quia volebat illic dare apparitionem quaſi vniuerſalem, nempe coram *plus quam quingentis fratribus*, vt docet Apoſtolus. *Quinto*:Vt ſe à Iudæis ſignificaret ad gentes migraturum,quorum maior futura religio. *Sexto*: Quia vt Chriſtum videamus,à peccato tranſmigrare debemus ad virtutem;ait Gregorius.*Galilæa* enim *tranſmigratio* eſt. Qui peccat

Margin notes: *Matth.26.32.* — **Apoſtoli cur in Galilæam?** — 1. — *Hom.90.in Matth.* — 2. — *Matth.4.12.* — 3. — 4. — 5. — 6. — *Hom.21.*

cat Chriſtum videre non poteſt, adeoque à peccato debet tranſire. Animi, & corporis mala in hoc differunt; quod hæc ſentiamus præſentia, abſentia non: mulier cum parit, triſtitiam habet, poſtea vero, gaudet. illa autem non ſentimus præſentia, nec turpitudinem cogitamus, aut pericula: ſi ergo & ipſa, & bona, ſentire volumus, ad virtutem tranſire debemus. *Ioan. 16. 21.*

Nota Non exſpectaſſe Chriſtum donec Apoſtoli irent in Galilæam. nam & hoc ipſo die, & rurſus eodem loco, ait Auguſtinus, poſt octo dies Apoſtolis apparet. Non audebant illi tam cito ire in Galilæam, quia à Iudæis obſeruabantur, ne ergo ſoli manerent, & deſolati, Chriſtus aliquando ſe exhibet congregatis; aliquando ſegregatis, vt Petro, Iacobo, & euntibus in Emaus. *Primo*: Ne fide exciderent. quantum enim fluctuarint, verba illa ſignificant: *Nos autem ſperabamus quod ipſe redempturus eſſet Iſrael.* q. d. Nunc vel ægre, vel non ſperamus. Cum tamen fides reſurrectionis, vt nunc, ita & tunc, ipſis eſſet ad ſalutem neceſſaria: vt ſciamus quia *Redemptor noſter viuit*, à quo bona omnia, & reſuſcitationem corporis noſtri exſpectamus. *Secundo*: Vt poſſet alijs poſteris reſurrectio perſuaderi. hoc enim quantæ difficilitatis fuerit, ex Apoſtolo patet, quem Areopagitæ patienter, vſque ad articulum reſurrectionis, audierunt. & Feſtus cum reſurrectionem audiret, *Inſanis Paule*, ait. *Multæ literæ te ad inſaniam conuertunt.* & multæ inter Chriſtianos circa reſurrectionem hæreſes ſurrexerunt. Hymenæus enim, & Philetus, reſurrectionem dicebant factam, quia in generatione, parentes quaſi reſurgunt in filijs. Atque vtinam hodie Chriſtiani omnes carnis reſurrectionem vere crederent, non eſſet eis tanta carnis cura, & virtutum negligentia. Vt ergo firmiter crederemus, *præbuit ſe ipſum Chriſtus diſcipulis viuum in multis argumentis*, loquens, conueſcens exufflans, vulnera præbens, & ſe palpandum. vnde Ioannes, *Quod audiuimus*, ait, *quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectauerunt.* Ecce quam plenum examen, & exploratio. *Tertio*: Vt ipſe Apoſtolos moneret, ire in Galilæam; neque enim ſolis mulieribus credidiſſent. *Quarto*: Vt Apoſtolos multum triſtes ſolaretur. non poterat eius amor ab illis

Lib. de conſenſ. Euang. c. 25. *1. Cor. 15. 6.* *Ioan. 20. 19.* *Luc. 24. 21.* *Iob 19. 25.* *Act. 17. 32.* *Act. 26. 24.* *1. Tim. 2. 18.* *1. Cor. 15.* *Act. 1. 3.* *1. Ioan. 1. 1.*

diu ſeparari, quo & nos eum fidamus nobis non defuturum. Præſtat ergo celerrimè, quod promiſerat: *Iterum videbo vos & gaudebit cor veſtrū, & gaudiū veſtrū nemo tollet à vobis*. Docet præterea, quomodo ad gaudiū ſolidū perueniamus; nēpe, ſi cum ipſo reſurgentes, in eū ſemper aſpiciamus, tanquā noſtri amātē, qui nos hic iuuet, & locū in futuro paret. Hæc qui cogitat, nō triſtitię, ſed continui gaudij materiam habet. Anima enim diuinæ pulcritudini cogitandæ, & petendæ aſſueta, gaudij interioris variationem neſcit, teſte Baſilio. etſi enim aduerſa irruant, tamen non obruunt; ſed ſicut in decurſibus ad haſtā miles de vulnere non dolet, quo tropæum meretur; ſic nec ipſi; quin tantò gaudent magis, quantò per maiora aduerſa, maiora ſperant præmia. Mors quoque exilij terminus, & gaudij initium eſt. Dicebat B. P. N. Ignatius meditatum ſe aliquando, an poſſet aliquid ei contingere, quo triſtaretur, reſpondebatque nihil tale ſe poſſe ſuſpicari, quod non cito excuteret. quia ſemper cum Deo coniunctus, nihil niſi Dei voluntatem exoptabat. Huius exemplo, te totum in Deum transfunde, & quietem continuam, gaudiumque animi ſenties.

Ioan.16.12. *Orat.4.*

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui Reſurrectio hominum es, & vita, qui hodie ex inferno cum ingenti præda, quam adduxeras, videlicet cum Sanctis Patribus, te ibi præſtolantibus, contriſtatos tuos ſolatus es, & recreaſti, viſitans illos, docens, & poſſeſſionē adiens orbis terrarum, nouamque lucem mundo inferens: rogamus te, vt nos quoque viſites, & conſuleris, qui in perpetuo mœrore, ac anguſtijs, ab externis, internisq́; hoſtibus verſamur. Hæretici perfidia infeſtant, mundus varijs peccatorum generibus, diabolus fallacia inenarrabili, caro prauis affectionibus, & philautia: quocunque vertimur, nihil præter laqueos, ac pericula, à corpore, & anima intuemur. Tu Domine *ex his eripe nos: quia tibi cœlorum, terrarumq́; poteſtas pleniſſima data eſt, oſtende te Principem ac Redemptorem. Extirpa hæreſes, proſcribe diabolum, regnum ſibi terram arrogan-*

tem

Digitized by Google

tem, & ab illius ſeruitute miſerabili nos eripe, & in hac ſancta ſolennitate nos recrea, vt agnum paſchalem ſpiritali cum fame, tum ſalutis, tum perfectionis ſumamus, & per illum tecum in nouam vitam reſurgamus: in virtutibus nos corrobora, ne propter carnalium eſcarum ſumtionem, carnalia deſideria ſequamur, aut perpetremus peccata, ſed ſecundum ſpiritum da viuere, & corde tibi ſemper adhærere. O Domine Ieſu Chriſte, qui cum patre, & Spiritu S. viuis, & regnas in ſecula ſeculorum, Amen.

Finis partis Quadrageſimalis.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

7-2-2

Digitized by Google